

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÇANKIRI BASININDA EDEBÎ MUHTEVA
(1921-1938)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kutsal BOZGEDİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

ÇANKIRI - 2018

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÇANKIRI BASININDA EDEBİ MUHTEVA
(1921-1938)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kutsal BOZGEDİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

ÇANKIRI - 2018

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	i
Bilimsel Etik Bildirimi	iv
Tez Kabul ve Onay	v
Önsöz	vi
Tez Özeti.....	viii
İngilizce Tez Özeti (Summary).....	ix
Kısaltmalar.....	x

GİRİŞ.....	1
------------	---

BÖLÜM 1: ÇANKIRI BASIN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	6
---	----------

1.1. Çankırı Basın Tarihi.....	6
1.2. <i>Kengiri (Çankırı) Gazetesi, Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi, Halk Yolu Mecmuası ve Duygu Gazetesi</i> 'nin Çankırı Basın Tarihindeki Yeri ve Önemi	11

BÖLÜM 2: ÇANKIRI BASININDA EDEBÎ MUHTEVAYA YÖNELİK BİR İNCELEME	25
--	-----------

2.1. <i>Necât Gazetesi</i>	25
2.1.1. Şiir	25
2.2. <i>İnce Geliş Gazetesi</i>	28
2.2.1. Şiir	28
2.2.2. Bilmece.....	29
2.3. <i>Halk Yolu Mecmuası</i>	30
2.3.1. Şiir	30
2.3.1.1. Şiirlerin Muhtevası	33
2.3.1.2. Şiirlerin Şekil Özellikleri	57
2.3.1.3. Şiirlerin Dil ve Üslup Özellikleri	61
2.3.2. Hikâye	62
2.3.2.1. Hikâyelerin Muhtevası	62
2.3.2.2. Hikâyelerin Yapı Özellikleri	68
2.3.2.3. Hikâyelerin Dil ve Anlatım Özellikleri	69
2.3.3. Roman	71
2.3.3.1. Romanın Muhtevası	72
2.3.3.2. Romanın Yapı Özellikleri	75
2.3.3.3. Romanın Dil ve Anlatım Özellikleri	79
2.3.4. Hatırat.....	80

2.3.4.1. Hatıratların Muhtevası.....	81
2.3.4.2. Hatıratların Yapı Özellikleri.....	88
2.3.4.3. Hatıratların Dil ve Anlatım Özellikleri	89
2.3.5. Mektup	91
2.3.6. Bilmece.....	93
2.4. Duygu Gazetesi	93
2.4.1. Şiir	93
2.4.1.1. Şiirlerin Muhtevası	98
2.4.1.2. Şiirlerin Şekil Özellikleri	118
2.4.1.3. Şiirlerin Dil ve Üslup Özellikleri	121
2.4.2. Hikâye	122
2.4.2.1. Hikâyelerin Muhtevası	123
2.4.2.2. Hikâyelerin Yapı Özellikleri	133
2.4.2.3. Hikâyelerin Dil ve Anlatım Özellikleri	136
2.4.3. Roman	138
2.4.3.1. Romanın Muhtevası	139
2.4.3.2. Romanın Yapı Özellikleri	141
2.4.3.3. Romanın Dil ve Anlatım Özellikleri	143
2.4.4. Hatırat.....	144
2.4.4.1. Hatıratın Muhtevası.....	145
2.4.4.2. Hatıratın Yapı Özellikleri.....	146
2.4.4.3. Hatıratın Dil ve Anlatım Özellikleri.....	147
2.4.5. Fıkra	148
2.4.6. Mektup	151
2.4.7. Eleştiri	153

BÖLÜM 3: ÇANKIRI BASININDA YER ALAN EDEBÎ METİNLERİN

KONULARINA GÖRE TASNİFİ VE ORJİNAL METİNLER 156

3.1. Necât Gazetesi.....	156
3.1.1. Şiirler.....	156
3.2. İnce Geliş Gazetesi.....	166
3.2.1. Şiirler.....	166
3.2.2. Bilmece.....	168
3.3. Halk Yolu Mecmuası	169
3.3.1. Şiirler.....	169
3.3.2. Hikâyeler	176
3.3.3. Hatıratlar.....	178
3.4. Duygu Gazetesi	179
3.4.1. Şiirler.....	179
3.4.2. Hikâyeler	473
3.4.3. Fıkralar	510
3.4.4. Mektuplar	514

3.4.5. Eleştiriler	524
SONUÇ	540
KAYNAKÇA	545
EKLER	551
İNDEKS.....	557
ÖZGEÇMİŞ	564

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938)* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

23 / 07/ 2018

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı

Kutsal Bozgedik

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kutsal Bozgedik tarafından hazırlanan *Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938)* başlıklı bu çalışma, 23/07/2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Serap Aslan COBUTOĞLU	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Betül ÖZTOPRAK	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Zehra Hamarat	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 28/06/ 2018 tarih ve 2018/21 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Osmanlı'da ve Türkiye Cumhuriyeti'nde basın, yenileşmenin en önemli zemini ve taşıyıcısı oldu. Bu bağlamda basın, edebiyatın yenileşmesi ve geniş kitlelere ulaşmasında da temel araçların başında geldi. Bu hususun taşra ayağındaki durum ve Çankırı'da basının ortaya çıkışı ve gelişmesi sırasında basın edebiyat ilişkisi nasıldı, bu çalışmanın temel sorularını oluşturmaktadır. Bugüne kadar bu soruları cevaplayan bilimsel bir çalışmanın olmayışı ve Çankırı basınının ortaya çıkışı ve gelişmeye başladığı dönem olarak zikredilebilecek 1921-1938 yılları arasında Çankırı basınında edebî muhteva üzerinde yüksek lisans seviyesinde hemen hiç araştırma yapılmaması bizi bu böyle bir çalışma yapmaya sevk eden etmenlerin başında gelmektedir. Bu yönüyle çalışmamız hem bu konuda bir ilk hem de önemli bir akademik boşluğu dolduracaktır.

Buna göre Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938) adlı çalışmadaki amaç, Çankırı basın tarihinin ilk dönemi de denilebilecek olan 1921-1938 yılları arasında Çankırı'da çıkmış ve ulaşılabilen mecmua ve gazetelerde yer alan edebî malzemeyi tespit ve tasnif ederek bir incelemeye tabi tutmaktır. Çalışma bu haliyle tespit edilen edebî türler üzerine doğrudan doğruya bir tahlil denemesi olmaktan ziyade, geçmişte Çankırı basınında ne tür bir edebî muhteva olduğunu ortaya koyarak bunlar üzerinden sonuca ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu yüzden çalışmada incelenen metinlerin ortak özellikleri ya da en belirgin özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Konunun taşıdığı yenilik, 1921-1938 yılları arasındaki Çankırı basın hayatında ne tür bir edebî çeşitliliğin olduğunu tespit ederek, değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu nedenle konu, Çankırı basınının ilk dönemi de sayılabileceği 1921-1938 yılları arasıyla sınırlandırılmıştır.

Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938) adlı çalışma ile Çankırı basınının edebî açıdan oldukça zengin olduğu görülmüştür. Zira incelenen mecmua ve gazetelerde çeşitli edebî türlerde kaleme alınmış çok sayıda eser bulunmuştur. 1921-1938 tarihleri içerisinde 1927 yılına kadar eski harfli olarak çıkarılan mecmua ve gazeteler *Kengırı (Çankırı) Gazetesi*, *Necât Gazetesi*, *İnce Geliş Gazetesi* ve *Halk Yolu Mecmuası*'dır. Daha sonra yeni harflerin kabulüyle birlikte Latin harfli olarak

vilayetin resmi gazetesi olan *Çankırı Gazetesi* yayın hayatına devam etmiştir. 1930-1938 yılları arasında ise *Duygu Gazetesi* yayınlanmıştır. *İnce Geliş Gazetesi* ve *Halk Yolu Mecmuası*'nın tamamı, *Necât Gazetesi*'nin ise ulaşılabilinen nüshaları yeni harflere aktarılmış olup, aktarılan metinler üzerine her hangi bir tasnif ve inceleme çalışması yapılmamıştır. Bu yüzden tespit edilen mecmua ve gazetelerin edebî muhtevaları ve malzeme tasnif edilmiş, tasnif edilen edebî muhtevanın içeriği terkip edilerek toplu bir inceleme çalışması ortaya çıkarılmıştır. Çalışma, yerel bir basın çalışması olmakla birlikte bölgesel ve ulusal alanda Çankırı tarihine kaynak oluşturacaktır. Hem Çankırı'da oluşturulan edebiyata, bilime ve sanata hem de Çankırı tarihine ışık tutacak olan çalışma, sadece edebiyata değil, basın yayın tarihine ve kültürel mirasa önemli katkılar sağlayacak ve araştırmacılara yeni konu ve imkânlar sunacaktır.

Son olarak bu çalışmada maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyerek bugüne gelmemi sağlayan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU'na, *Halk Yolu Mecmuası* adını taşıyan eserinden yararlandığımız Demet CANSIZ'a, lisans bitirme çalışmasından yararlandığımız Yeter ÜNAL'a, tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen Gökhan AYDIN'a ve her cümlemin sonunu adıyla bitirdiğim, her zaman destek ve motivasyonunu gördüğüm, bu çalışmanın bitimini sabırla bekleyen ancak göremeden dar-ı bekaya irtihal eden annem İncekaş BOZGEDİK'e teşekkürlerimi sunarım.

23/07/ 2018

Öğrencinin Adı SOYADI

Kutsal BOZGEDİK

**Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek
Lisans Tez Özeti**

Tezin Başlığı : Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938)
Tezin Yazarı : Kutsal BOZGEDİK
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Yeni Türk Edebiyatı
Kabul Tarihi : 23.07.2018
Sayfa Sayısı : 13 (ön kısım) + 565 (tez) + 5 (ekler)
Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938) adlı çalışmadaki amaç; Çankırı basın tarihinin ilk dönemi olan 1921-1938 yılları arasında Çankırı’da çıkmış ve ulaşılabilen bütün gazete ve mecmua içinde yer alan edebî malzemeyi tespit ve tasnif ederek bir incelemeye tabi tutmaktır. Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938) adlı çalışmada kullanılan temel materyal mecmua ve gazetelerdir. Çalışmada uygulanan yöntem(ler) ise şunlardır; 1921-1938 yılları arasında Çankırı’da yayınlanan gazeteler araştırılıp tespit edilmiş, bu gazeteler içinde eski harfli edebî türler (sadece Çankırı Gazetesi’nin bir metin örneği) Latin harflerine aktarılmış, tespit edilen gazetelerin edebî muhtevaları incelenip tasnif edilmiş, tasnif edilen edebî muhteva incelenmiş ve terkip edilerek toplu bir inceleme çalışması ortaya çıkarılmıştır. Çalışma, yerel bir basın çalışması olmakla birlikte bölgesel ve ulusal alanda Çankırı tarihine kaynak oluşturacaktır. Hem Çankırı’da oluşturulan edebiyata, bilime ve sanata hem de Çankırı tarihine ışık tutacak olan çalışma, sadece edebiyata değil, basın yayın tarihine ve kültürel mirasa önemli katkılar sağlayacak ve araştırmacılara yeni konu ve imkânlar sunacaktır.
Anahtar Kelimeler: <i>Gazete, Çankırı, Halk Yolu, Duygu.</i>

İngilizce Tez Özeti (Summary)

Çankırı Karatekin University Graduate School of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis:	Çankırı Basınında Edebî Muhteva (1921-1938)
Author	: Kutsal BOZGEDİK
Supervisor	: Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU
Department	: Türk Dili ve Edebiyatı
Sub-field	: Yeni Türk Edebiyatı
Date	: 23.07.2018
The aim of the study called “<i>Literary Content in Çankırı Press (1921-1938)</i>” is to identify and classify the literary material in all the newspapers and magazines that can be found between the years of 1921 and 1938, the first period of the press history, and subject them to a general examination. The basic material which is used in <i>Literary Content in Çankırı Press</i> is newspapers and magazines. The methods which is used in the study are: newspapers published in Çankırı between 1921 and 1938 was identified and analyzed. Then, literary genres with old letter in this newspaper translated into Latin letters, the contents of newspaper (only the sample text of Çankırı newspaper) which was identified also observed and classified. At the same time, these classified content was observed in general way. By being combined, it was composed of collective survey study. In addition to being a local press work, it will be source the history of Çankırı in terms of regional and national. This study contribute crucial additions not only literature both literature, science, art created in Çankırı and will guide the history of Çankırı. At the same time it will present new subject and potentiality to researchers.	
Keywords:	<i>Newspaper, Çankırı, Halk Yolu, Duygu.</i>

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.p.	Adı geçen proje
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.g.	Adı geçen gazete
a.g.y.	Adı geçen yazı
bk.	Bakınız
C.	Cilt
Ed.	Editör
Haz.	Hazırlayan
N.	Numara
S.	Sayı
s.	Sayfa
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
vb.	Ve benzeri
Y.	Yıl
***	Adı bilinmeyen şair veya şiir

GİRİŞ

Toplumların can damarı niteliğini taşıyan kaynaklarının başında gazeteler gelir. Dilimize İtalyancadan giren gazete, *Türkçe Sözlük*'te siyasi, ekonomik, kültürel alanda ve daha başka alanlarda bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın şeklinde ifade edilir.¹ Türk basın tarihinde gazetenin doğuşu ve gelişimine bakıldığında bunun matbaa ile başladığı görülür. Osmanlı Devleti'nde basın faaliyetleri İbrahim Müteferrika'nın matbaayı kurması ile başlar, zamanla artan basın faaliyetleriyle birlikte basılan kitap sayısı da artar. 1831'lere gelindiğinde ise ilk Türkçe gazete olan *Takvim-i Vâkayi* çıkarılır.²

1831'li yıllarda basın Avrupa ülkelerinde olduğu gibi siyasi, sosyal ve ekonomik olaylar karşısında halkı aydınlatmak, kamuoyunu etkilemek amacıyla değil, hükümetin yaptığı işleri halka duyurmak amacıyla ortaya çıkmıştır.³ 1840'ta ilk yarı özel gazete olan *Ceride-i Havadis* çıkarılır ve gazetede ilk edebî türler basılır. 1860'da ilk Türk gazetecisi Şinasi'nin ve Agah Efendi'nin katkılarıyla ilk özel gazete *Tercüman-ı Ahval*'in yayınlanması ile edebî türler gazetede tefrika edilerek geniş kitlelere ulaşır.⁴ 1860'lı yıllarda halkın fikir ve görüşlerinin değiştirilmesi konusunda Tanzimat Dönemi aydınlarından Şinasi, Namık Kemal gibi önde gelen isimler baskı ve sıkıntılara rağmen basın yoluyla ortaya koydukları düşünceleriyle kamuoyu üzerinde büyük rol oynarlar.⁵

Bu dönemin gazeteleri bir taraftan halkı yeni konularda bilinçlendirmeyi amaçlarken bir taraftan da genç yazarları halka tanıtır. Genç yazar sayısının artması yeni fikirlerin ve görüşlerin ortaya çıkmasına beraberinde ise halka ulaştırılması

¹ Şükrü Halûk Akalın (Haz.), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 909.

² Türkiye'de gazeteler sözlüğü için bk. Hasan Duman, *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu: 1828-1928, I*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, Ankara 2000; M. Orhan Bayrak, *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü (1831- 1993)*, Kül Yayınları, İstanbul 1994; Turan Karataş, *Ansiklopedik EdebiyatTerimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

³ Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, *Gazetecilik Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2008, s. 8, Erişim Tarihi: 10.03.2017, <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/gazetecilik/moduller/turk-basininin-dogusu-ve-gelistimi.pdf>

⁴ Kâzım Yetiş, *Yenilik mi Gelenek mi Var mı Hele Söylenmedik Söz*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2017, s. 43.

⁵ a.g.p., s. 12.

aşamasında gazete sayısının artmasına zemin hazırlar. Şinasi'nin açtığı bu yolda zamanla çıkarılan özel gazete sayısında da artış görülür. II. Meşrutiyet dönemine gelindiğinde İslamcı, Türkçü, Batıcı gibi ideolojik görüşlerin etkisiyle mecmua ve gazetelerin sayısı daha da artmıştır. O dönemde öne çıkan ve bugün bile önemini koruyan *Sebilürreşad*, *Sırat-ı Mustakim*, *Büyük Mecmua*, *Türk Yurdu*, *Genç Kalemler* gibi mecmua ve gazeteler çıkarılır. Gerek işgal yıllarından önce gerekse işgal yıllarında İstanbul'un ardından Anadolu'nun işgallerinde Türk basını, cephede düşmana karşı dimdik duran Mehmetçikle birlikte bir duruş sergiler. Bazı gazeteler (*İstanbul* gibi) İstanbul hükümetini destekleseler de çoğunluğu vilâyet gazetesi olan gazeteler Anadolu halkını, milli mücadele konusunda desteklemişlerdir. Özellikle vilâyet gazetelerinin bu konuda önemli bir işlevi bulunur. Basının İstanbul'dan çıkarak, Anadolu'da faaliyet göstermesi vilâyet gazeteleri ile başlamıştır.⁶

Buna göre ilk zamanlar devletin resmi işleri için kullanılan gazete, daha sonraları halkın her türlü konuda aydınlatılması, bilinçlendirilmesi, eğitilmesi ve zor zamanlarda milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Gazetenin önemi konusunda Okay'ın da belirttiği gibi şüphesiz Türk basın tarihinin en büyük girişimi gazeteyle olmuştur.⁷ Nitekim gazetenin, günlük yayın olması, kitap, dergi vb. yayınların alımına oranla fiyatının daha uygun olması ve daha çabuk okuyucuya ulaşması gibi nedenlerden dolayı daha etkili bir işlevi bulunur. Gazetenin bir önemi de edebiyat ile arasındaki sıkı bağıdır.⁸ Bu bağla gazete edebiyat ilişkisinde gazete sadece edebiyat ile ilgili haberlere yer vermekle kalmamış, edebî eserleri tefrika yoluyla halka ulaştırmıştır.⁹ Tanzimat dönemiyle hız kazanan basın edebiyat ilişkisi hakkında tefrikanın önemi üzerinde duran Çıkla, gazetelerde yayınlanan edebî türlerin tefrika yoluyla hızlı ve ekonomik şekilde geniş kitlelere ulaştırılmasına

⁶ Bülent Varlık, "Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 102.

⁷ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 61.

⁸ Gazete ve edebiyat ilişkisi için bk. Selçuk Çıkla, "Tanzimat'tan Günümüze Gazete Edebiyat İlişkisi", *Türk Bilgi*, 2009/18; Francis Ambrière, "Gazetecilik ve Edebiyat", *Yeditepe*, 1950/7: 1; Nüzhet Erman, "Gazete ve Politika Edebiyatı", *Ülkü*, II, 15, 1948; Lüsiyen Abdülhamit Hamit, "Edebiyat Gazetesi", *Cumhuriyet*, 3, 1932; Server İskit, "Gazetelerimizde Tefrika ve Mecmuacılık", *Ülkü Millî Kültür Dergisi*, Yeni Seri, I, 6: 15, 1941; Şenay Kalkan, "Dergilerimizin Edebiyatımıza Katkısı", *Varlık*, XLIX, 895: 33-36, 1982; Rauf Mutluay, "Edebiyatsız Gazete, Gazetesiz Edebiyat", *Yeni Ufuklar*, XV, 170: 5-9, 1966.

⁹ Okay, *a.g.e.*, s. 61.

dikkat çeker.¹⁰ Nitekim edebî türler, okuyucuları kendisine gazeteler ve tefrika usulü aracılığıyla bağlamıştır.

1921'lere gelindiğinde dönemin hem en büyük hem de tefrikaları ile en önemli edebiyat mecmuası Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in çıkarmış oldukları *Dergâh Mecmuası* olur. Cumhuriyet'e giden yolda önemli bir adım oluşturan bu mecmuada Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yakup Kadri ve Halide Edip gibi birçok önemli şair ve yazar yer alır. Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'deki basın faaliyetleri siyasi nedenlerden dolayı zaman zaman durgunlaşmış (4 Mart 1925 *Takrir-i Sükûn* yasası gibi) fakat zaman içinde güçlü gazeteci ve edebiyatçıların kalemleri ile bütün canlılığını koruyarak devam etmiştir.

Netice itibariyle edebiyat ile basın arasında geçmişten beri süregelen sıkı bir bağ bulunur. Bu bağ *Ceride-i Havadis* gazetesinde ilk kez edebî türlerin yayınlanması ile başlamış, *Tercüman-ı Ahval* ve *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde tefrika yoluyla hız kazanmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarına gelindiğinde ise artan gazete sayısı ile birlikte yerel yönetimlerin gazetelerinde de edebî türler basılarak geniş kitlelere ulaştırılmıştır.

Bu bağlamda Osmanlı'da ve Türkiye Cumhuriyeti'nde basın, yenileşmenin en önemli zemini ve taşıyıcısı olmuştur. Ayrıca basın, edebiyatın yenileşmesi ve geniş kitlelere ulaşmasında da temel araçların başında gelir. Bu hususun taşra ayağındaki durum ve Çankırı'da basının ortaya çıkışı ve gelişmesi sırasında basın edebiyat ilişkisi nasıldı, bu çalışmanın temel sorularını oluşturmaktadır. Bugüne kadar bu soruları cevaplayan bilimsel bir çalışmanın olmayışı ve Çankırı basınının ortaya çıkışı ve gelişmeye başladığı dönem olarak zikredilebilecek 1921-1938 yılları arasında Çankırı basınında edebî muhteva üzerinde yüksek lisans seviyesinde hemen hiç araştırma yapılmaması bizi bu böyle bir çalışma yapmaya sevk eden etmenlerin başında gelmektedir. Bu yönüyle çalışmamız hem bu konuda bir ilk hem de önemli bir akademik boşluğu dolduracaktır.

¹⁰ Selçuk Çıkla, "Tanzimat'tan Günümüze Gazete-Edebiyat İlişkisi", *Türkbilig*, S. 18, Ankara 2009, s. 34.

Çankırı basınının ortaya çıkışından bugüne Çankırı basınında edebî muhtevayı araştırmak elbette bir yüksek lisans tezinin sınırlarını aşacağı için çalışmamızı Çankırı basının başlangıç kısmını araştırmakla yani konumuzu 1921-1938 arası ile sınırlandırdık. Elbette edebî muhteva açık bir ifadedir ve edebî türler kapsamındaki metinleri içermektedir. Zira çalışmada gazete ve mecmuadaki haber vb. metinler dışarıda tutulmuştur. Çalışmanın 2. Bölümünde şiir, hikâye, roman, hatıra, mektup, fıkra, bilmece ve eleştiriden oluşan türlerden şiiri “muhteva”, “şekil”, “dil ve üslup” açısından; hikâye, roman, hatıra gibi türleri “muhteva”, “yapı”, “dil ve üslup” açısından; mektup, fıkra, bilmece ve eleştiri türlerini ise alt başlıklar açmadan bir incelemeye tabi tuttuk. İncelemeden sonra da çalışmanın 3. Bölümünde metinlerin hemen hepsinden ziyade kitap olarak basılmamış olanlarını günümüz okurunun dikkatine sunulmasının faydalı olacağı düşüncesiyle metinlerin orijinallerine sadık kalarak muhtevalarına göre tasnifli şekilde çalışmaya alınmasını yararlı gördük. Bununla birlikte çalışmada kitap olarak basılan eserlerin isimlerini italik şekilde verdik.

Buna göre çalışma üç bölümden meydana gelmiştir. “Giriş” bölümünde gazete tarihi ve edebiyat basın ilişkisi hakkında, ardından “Çankırı Basın Tarihine Genel Bir Bakış” başlıklı 1. Bölüm’de Çankırı’nın başlangıcından bugüne kadar olan basın tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra “*Kengiri (Çankırı) Gazetesi, Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi, Halk Yolu Mecmuası ve Duygu Gazete*’sinin Çankırı Basın Tarihindeki Yeri ve Önemi” üzerinde durulmuştur. “Çankırı Basınında Edebî Muhtevaya Yönelik Bir İnceleme” başlıklı 2. Bölüm’de ise sırasıyla *Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi, Halk Yolu Mecmuası ve Duygu Gazetesi*’ndeki edebî malzemenin muhtevası, şekil özellikleri, yapı özellikleri, dil ve üslup özellikleri incelenmiştir. Ayrıca ikinci bölüme, içerisinde edebî malzeme bulunmadığı için *Çankırı Gazetesi* dâhil edilmemiştir. “Çankırı Basınında Yer Alan Edebî Türlerin Konularına Göre Tasnifi ve Orijinal Metinleri” başlıklı 3. Bölüm’de ise, eserlerin tasnifine ve basılmamış eserlerin orijinal metinlerine yer verilmiştir. Çalışma, yerel bir basın çalışması olmakla birlikte bölgesel ve ulusal alanda Çankırı tarihine kaynak oluşturacaktır. Bu haliyle gerek Çankırı’da oluşturulan edebiyata, bilime ve sanata gerekse Çankırı tarihine ışık tutacak olan çalışmanın, sadece edebiyata değil, basın

yayın tarihine ve kültürel mirasa da önemli katkılar sağlaması ve araştırmacılara yeni konu ve imkânlar sunması beklenmektedir.

BÖLÜM 1: ÇANKIRI BASIN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Çankırı Basın Tarihi

Cumhuriyet'in ilanından sonra basın yayın faaliyetlerinde artış görülmektedir. 1921'li yıllarda Türkiye'de yerel ve ulusal pek çok basın yayın kuruluşu bulunur. Yerel bir yönetim olan Çankırı'nın basın yayın faaliyetleri ise bundan doksan altı yıl öncesine kadar götürülebilir.¹¹ Vilayete matbaanın gelmesi ile Çankırı'da basın yayın faaliyetleri başlamıştır ancak okuma yazma oranı oldukça düşük olmakla birlikte ilerleyen zamanda bu durumda değişme ve gelişme olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı nüfusunun %5-6'sı okuma yazma bilmekte olup, şehirde 1925-1926 yıllarında 77 okul ve 4014 talebe bulunmaktadır.¹² Maddi imkânsızlıklar ve yoksulluk nedeniyle yaşanan sıkıntılar eğitim ve öğretime yansımıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da okuma yazma azdır ve amaçlanan seviyede gelişme oldukça yavaştır. İlerleyen yıllarda bu durumda gelişmeler olur, okuma yazma oranının artması ile birlikte bu yüzdeler de değişir. Bu değişimin en büyük etkeni şüphesiz 1921 yılında Çankırı'ya matbaanın gelmesiyle ve beraberinde Çankırı'da ilk gazetenin yayınlanmasıyla olur. Vali Cemal Bardakçı döneminde kurulan ilk yerel ve resmi gazete *Kengiri Gazetesi*'dir. Daha sonra eğitime verilen önem arttıkça Çankırı basını güçlenmiştir. Bütün bunlarda Cumhuriyet'in ilanının etkisi bulunmaktadır. Bu etki bilim ve sanatta olduğu gibi edebiyatta da yansımaları bulur.

Cumhuriyet'in ilanı edebiyatımızda hem bir dönemsel adlandırma olan "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı" hem de Atatürk ve beraberinde inkılâplarla ilişkili olduğu için "Atatürk Devri Türk Edebiyatı" olarak adlandırılır. Bu bağlamda "Cumhuriyet" kavramı edebiyattan ayrı düşünülmeyerek, bir ölçüt sayılmıştır. Yeni kurulan devlet, rejim ve inkılâplar Mustafa Kemal Atatürk'le doğrudan bağlantılı olduğu için bu

¹¹Cumhuriyetin ilk yıllarında Çankırı ve tarihi için bk. *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi Çankırı Vilayeti*, Ankara (1926–1927); Mehmet İpçioğlu, "Çankırı Kültür ve Tarihine Dair Tetkikak _I_", *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 3, S. 3, Kasım 2008; Nurçin Akkaya, *Taşrada Bir Değişim Örneği: Cumhuriyetin İlk Yıllarında Çankırı (1923–1939)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2008.

¹² Demet Cansız, *Halk Yolu Mecmuası (1923-1927)*, Çankırı Belediyesi Yayınları, Çankırı 2014, s. 8.

dönem edebiyatı “Atatürk”ün sağlığı/ölümü bir ölçüt sayılarak “Atatürk Devri Türk Edebiyatı” ve “Atatürk’ün Ölümünden Sonraki Devir Türk Edebiyatı” şeklinde sınıflandırılarak ele alınmıştır.¹³

Buna göre 1921-1938 yılları arası, Çankırı basını açısından dönemsel bir adlandırma yapılacak olunursa “1921-1938 Yılları Arası Atatürk Dönemi Çankırı Basını” olarak adlandırılmaktadır. Nitekim 1921 yılında Çankırı’da matbaanın kurulmasıyla basın yayın faaliyetleri başlamış, 1923 yılında ilan edilen Cumhuriyet ile bu dönemde, yeni rejimin etkisiyle değişen Çankırı toplumu, inkılâpların ve fikir hareketlerinin etkisiyle siyasi, sosyal, kültürel ve edebî pek çok alanda zengin bir basın yayın dönemi yaşamıştır. 1938 yılında Atatürk’ün vefatı ve beraberinde tek parti döneminin başlamasıyla basında görülen zenginlik azalmıştır. Çankırı basını tarihinin adlandırılmasının yanı sıra bu adlandırmaya kaynaklık eden önemli materyaller şüphesiz gazetelerdir. Çankırı’da bugüne kadar 1928 Harf İnkılâbı’ndan önce dördü Osmanlı Türkçesi ile, 1928’den sonra ise yirmiye yakın Latin harfli gazete yayınlanır. Bu gazeteler şunlardır: *Kengiri Gazetesi*, *Necât Gazetesi*, *İnce Geliş Gazetesi*, *Halk Yolu Mecmuası*, *Duygu Gazetesi*, *Birlik Gazetesi*, *Devrim Gazetesi*, *Hakikat Gazetesi*, *Yeni Çankırı Gazetesi*, *Demokrat Gazete*, *Çankırı Gazetesi*, *Doğruiyol Gazetesi*, *Güneş Gazetesi*, *Hakikat Gazetesi*, *Karatekin Gazetesi*, *Öğretmen Gazetesi*, *Bizim Çankırı Gazetesi*, *Çankırı Birlik Gazetesi*, *Teknik Tarım Gazetesi*, *İlgaz Gazetesi*, *Büyük Çankırı Gazetesi*, *Duygu Dergisi* ve *Çankırı’da Yenigün Gazetesi*.¹⁴

1. *Kengiri (Çankırı) Gazetesi*: 1921’li yıllarda Osmanlı Türkçesi ile yayınlanır. Kengiri, vilayetin TBMM kararı ile ismi değiştirilmeden önceki adıdır. *Kengiri Gazetesi*, vilayette kurulan ilk resmi gazetedir. Salı günleri çıkarılan gazete, 1928 Harf İnkılâbı’ndan sonra Latin harfleri ile yayına devam eder.

¹³ Adem Çalışkan, “Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research*, Volume 3 / 10, Winter 2010, s. 141, Erişim Tarihi: 28.03.2017, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/caliskan_adem.pdf

¹⁴ Çankırı’da yayınlanan gazeteler için bk. Ali Yüzdemir, “Çankırı Yerel Basını, “Necât ve Çankırı” Örnekleri”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 3, S. 3, 2008.

2. Necât Gazetesi: 1923-1926 yılları arasında Osmanlı Türkçesi ile basılan *Necât Gazetesi*, Tahsin Nahit tarafından Çankırı vilayetinde kurulan ikinci gazetedir. Perşembe günleri çıkarılan *Necât Gazetesi*, 167 sayı yayınlanır.

3. İnce Geliş Gazetesi: 19 Ağustos 1928 yılında *Necât Gazetesi*'nin devamı olarak sadece bir sayı olarak yayınlanır. Pazartesi ve perşembe günleri çıkarılacağı duyurulan *İnce Geliş Gazetesi*, Osmanlı Türkçesi ile yayınlanır.

4. Halk Yolu Mecmuası: Türk Ocakları başkanı Kemal Cenap önderliğinde 1923-1927 yılları arasında Osmanlı Türkçesi ile yayınlanan *Halk Yolu Mecmuası*, 15 günde bir yayınlanarak 75 sayı çıkarılır.

5. Duygu Gazetesi: 1930-1938 yılları arasında Ahmet Talat Onay tarafından çıkarılan *Duygu Gazetesi*, *Çankırı Gazetesi*'nden sonra Latin harfleri ile basılan ikinci gazete olup, 404 sayı yayınlanır.

6. Birlik Gazetesi: 1942-1950 yılları arasında Avukat Evren Evrensel öncülüğünde çıkarılan *Birlik Gazetesi*, cumartesi ve çarşamba günleri yayınlanır.

7. Devrim Gazetesi: 1952'li yıllarda Kadri Korman öncülüğünde çıkarılan *Devrim Gazetesi* cumartesi ve çarşamba günleri yayınlanır. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

8. Yeni Çankırı Gazetesi: 1953'lü yıllarda Muazzam Alpaslan öncülüğünde yayınlanan *Yeni Çankırı Gazetesi* günlük bir gazetedir. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

9. Demokrat Çankırı: 1954'lü yıllarda Lütfiye Yazan öncülüğünde yayın yapan *Demokrat Çankırı Gazetesi*, günlük bir gazetedir. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

10. Çankırı Gazetesi: 1954'lü yıllarda Lütfiye Yazan öncülüğünde yayına başlayan *Çankırı Gazetesi*, günlük bir gazetedir. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

11. Doğruyol Gazetesi: 1956 yılında Mustafa Hoşabcıoğlu tarafından yayınlanan *Doğruyol Gazetesi*, günümüzde halen yayında olan günlük bir gazetedir.

12. Güneş Gazetesi: 1958-1990'lı yıllar arasında Ahmet Kayıkçı ve Cevdet Ergip tarafından yayınlanan *Güneş Gazetesi*, günlük bir gazetedir.

13. Hakikat Gazetesi: 1963 yılında Halit Emekli tarafından çıkarılan *Hakikat Gazetesi*, günlük bir gazetedir. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

14. Karatekin Gazetesi: 1969 yılında Necati Asım Uslutarafından kurulan *Karatekin Gazetesi*, günümüzde halen yayında olan günlük bir gazetedir.

15. Öğretmen Gazetesi: Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yılda bir defa 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde yayınlanan bir gazetedir.

16. Bizim Çankırı Gazetesi: 1984'te Ali Kör öncülüğünde kurulan *Bizim Çankırı Gazetesi*, günümüzde halen yayın yapan gazetelerdendir.

17. Çankırı Birlik Gazetesi: 1986 yılında Ali Kör öncülüğünde yayınlanan *Çankırı Birlik Gazetesi*'nin yayın aralığı belli değildir.

18. Teknik Tarım Gazetesi: 1988 yılında kurulan *Teknik Tarım Gazetesi*, iki ayda bir çıkarılan, tarımla ilgili bir gazetedir.

19. Ilgaz Gazetesi: 1989 yılında Ahmet Kayıkçı tarafından kurulan *Ilgaz Gazetesi*, haftalık bir gazete olup, gazetenin yayın aralığı belli değildir.

20. Büyük Çankırı: 1992 yılında Yaşar Ateşsoy tarafından kurulan *Büyük Çankırı*, haftalık bir gazetedir. Gazetenin yayın aralığı belli değildir.

21. Duygu Dergisi: 1999 yılında Sadık Çakırsipahi ve Sadık Softa tarafından yayınlanan kültür ve edebiyat dergisi olan *Duygu*, Ahmet Talat Onay'ın 1930-1938

yılları arasında Çankırı’da çıkardığı *Duygu Gazetesi*’ne ithaf edilerek 36 sayı çıkarılmıştır.

22. Çankırı Yenigün Gazetesi: 2007 yılında Ömer Karaman tarafından kurulan *Çankırı Yenigün Gazetesi*, günümüzde yayını süren gazetelerdendir.

Netice itibariyle Çankırı basın hayatının ilk dönemi sayılacak olan 1921-1938 yılları arasındaki gazete adları *Çankırı*, *Necât*, *İnce Geliş*, *Halk Yolu*, *Duygu* iken 1938 tarihinden sonra siyasi nedenlerle birtakım değişimler meydana gelmiş ve 1942’den sonra çıkarılan gazeteler tek parti döneminin ideolojisini yansıtmıştır.¹⁵ 1921-1952 yılları arasında yayınlanan mecmua ve gazeteler haftalık iken 1952’den sonra yayınlanan gazeteler günlük çıkarılmaya başlanır. Siyasi partilerin iktidarsızlığı ve uzun yıllar süren sağ-sol görüşleri basına siyasi bir çehre kazandırmıştır. Çankırı basınına yansıyan bu siyasi durum kişilerin kendi matbaalarını kurarak görüşlerine uygun gazete çıkarmalarına sebep olmuştur. Çankırı’da 1942 yılında kurulan *Birlik Gazetesi*, 1952 yılında kurulan *Devrim Gazetesi*, 1954 yılında kurulan *Demokrat Çankırı Gazetesi* adlarından anlaşılacağı üzere siyasi gazetelerdendir. Siyasi nedenlerin etkisiyle birlikte Çankırı basınında 1921-1938 yılları arasında yaşanan kültürel ve edebi zenginliğin 1942-2000 yılları arasında yaşanmadığı görülür.

Buna göre Çankırı basınında adları geçen çoğu gazetenin maddi imkânsızlıklar nedeniyle yayınlarının son bulduğu görülür. Hâlihazırda yayınları devam eden gazetelerde ise maddi yetersizlikler, çalışan eleman sayısındaki azlık, içeriğin okuyucuların ilgisini çekecek nitelikte olmaması ve gazetelerin daha çok resmi ilanları duyurmak maksadıyla kullanılması gibi aşılması gereken çeşitli sorunlar dikkat çeker. Teknolojinin gelişmesi ve birçok yenilik ile birlikte Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki sorunlar aşılmıştır, ancak bugünün gazetesi, değişen toplumun ve okuyucuların beklentisini karşılamada yetersiz kalmıştır. Genellikle resmi ilanlar, siyasi ve güncel haberlerden oluşan gazeteler, günümüzde toplumun okuması için panolarda yer almaktadır.

¹⁵ Fikri Demirok, “Geçmişten Günümüze Çankırı’da Gazetecilik”, *Doğruyol Gazetesi*, Erişim Tarihi: 10.03.2017, <http://www.dogruiyolgazetesi.com/yazarlar/fikri-demirok-emekli-ogretmen/cankiri-da-gazetecilik/510/>

1.2. *Kengiri (Çankırı) Gazetesi, Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi, Halk Yolu Mecmuası ve Duygu Gazetesi'nin Çankırı Basın Tarihindeki Yeri ve Önemi*

Cumhuriyet'in ilanından sonra başkent Ankara'ya yakın olmasına rağmen maddi imkânsızlıklar nedeniyle yoksul bir yer olan Çankırı vilayetinin basın faaliyetlerinde hızlı bir gelişim süreci geçirdiği ve Türk basın yayın hayatında önemli bir yer edindiği görülür.¹⁶ Buna göre Çankırı'da 1921'de başlayan basın hayatı, yerel olmakla birlikte ulusal haberlere de yer vererek halkın aydınlatılmasında ve kültür, edebiyat zevkinin yükselmesinde önemli rol oynar. Bu bağlamda Çankırı basının edebî muhtevasının, Cumhuriyetin ilk yıllarından Atatürk'ün vefatına kadar çok etkin ve canlı olduğu görülmektedir. İncelenen mecmua ve gazetelerden hareketle söylemek gerekirse 1921-1938 yılları arası Atatürk Dönemi Çankırı Basını'nın edebî ve kültürel açıdan en zengin dönemidir.

1921-1938 arası dönem içerisinde eski harfli olarak çıkarılan mecmua ve gazeteler *Kengiri (Çankırı) Gazetesi, Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi ve Halk Yolu Mecmuası*'dir. *Duygu Gazetesi* ise yeni harflerin kabulüyle birlikte Latin harfli olarak yayınlanır. Bu gazetelerden hem eski harflerle hem de yeni harflerle yayınlanan tek gazete *Çankırı Gazetesi*'dir. Çalışmada, 1921-1938 yılları arasında yayınlanan *Kengiri (Çankırı) Gazetesi, Necât Gazetesi, İnce Geliş Gazetesi, Halk Yolu Mecmuası ve Duygu Gazetesi*'ne şekil ve muhteva açısından bir değerlendirme yapılmıştır:

Kengiri (Çankırı) Gazetesi: Çankırı'ya milâttan önce bugünkü Ankara çevresinde oturan ve Çankırı'yı merkez yapan Galatlar zamanında keçisi bol memleket anlamına gelen Gangrea adının verildiği görülür. Daha sonra Cancari, Gangaris diye kullanılan ve Romalılar devrinde Germanapolis adını taşıyan Çankırı, Osmanlılar devrinde Kângri şeklini almış, Cumhuriyet devrinde ise Çankırı mebuslarından Ahmet Talat Onay, Mehmet Rıfat, Yusuf Ziya'nın 9 Nisan 1925 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine verdikleri önerge üzerine hükümetçe değiştirilmiştir.¹⁷

¹⁶ Erdem Taşdemir-Aytaç Burak Dereli, “*Kengiri*’den Günümüze Çankırı Basını”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 44, 2017, s. 2.

¹⁷ Tayip Başer, *Dünkü ve Bugünkü Çankırı*, İstiklâl Matbaası, Ankara 1956, s. 7.

Buna göre incelenen gazetelerden ilki *Kengiri* (daha sonraki adıyla *Çankırı*) *Gazetesi*'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Kângri vilayeti isminin *Çankırı* olarak değiştirilmesi ile 1924 yılında, 142. sayıdan itibaren gazetenin ismi de *Çankırı* olarak değiştirilir. 1921'de yayın hayatına başlayan *Çankırı Gazetesi* 1951 yılına kadar yayınlanır. Gazete incelendiği zaman gazetenin sahibi konusunda bir bilgiye ulaşılamamış, ancak gazetenin üzerinde "Salı günü neşr olunur, vilayetin resmi gazetesidir" ibaresinin yer alması sahibinin valilik olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Çankırı Gazetesi hakkında Yüzdemir'in de belirttiği gibi *Çankırı*'da yayınlanan *Halk Yolu Mecmuası*, *Necât Gazetesi* ve *İnce Geliş Gazetesi*'nin kâğıt ve baskı masrafları, İl Genel Meclisindeki tartışmalara rağmen, Vilayet Yönetiminin desteği ile İl Özel İdaresi bütçesinden karşılanmış ancak verilen bu destek, 1928'de vilayet matbaasının iş yoğunluğu ve eleman azlığı gerekçe gösterilerek kesilmiştir.¹⁸ Buna göre *Çankırı Gazetesi* vilayetin resmi gazetesi olduğu için, valilik tarafından desteklenmiştir. Gazetenin idarehanesi *Çankırı* vilayet matbaasıdır. Gazetenin senelik aboneliği 250 kuruş, altı aylık aboneliği 150 kuruş olup, nüshası 5 kuruştur. Haftası geçmiş nüshaların ise 10 kuruş olduğu belirtilir. Gazetenin eksik nüshalarından dolayı tirajı hakkında kesin bir bilgiye varmak mümkün değildir. Bu nedenle haftada sadece salı günleri yayınlanan gazetenin kaç sayı çıkarıldığı, kaç adet basıldığı ve kaç adet satıldığı tespit edilememiştir.

Çankırı Gazetesi'nin şekil özelliklerine bakıldığında orta boy kâğıtlarda, önlü ve arkalı iki sayfa halinde çıkarıldığı anlaşılır. Gazetenin sayfalarında çoğunlukla görsel malzeme kullanılmamış, gazete yazıları ise küçük boy ya da orta boy, koyu başlıklarla ve dört sütun halinde dikey şekilde verilmiştir.

Çankırı Gazetesi resmi bir gazete olduğu için muhtevasında edebî açıdan malzeme bulunmamıştır. Siyasi eğilimi devletten yana olan gazetenin muhtevası siyasi, sosyal,

¹⁸ Ali Yüzdemir, "Çankırı Yerel Basını, "Necât ve Çankırı" Örnekleri", *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 3, S. 3, 2008, s. 161-162.

kültürel konuludur.¹⁹ Siyasi haber ve yazılarda Çankırı'daki siyasi gelişmeler, Çankırı'ya ilişkin resmi ilanlar, tebliğler ve İl Genel Meclisi tutanakları yer alır. Gazetede sosyal konulu haber ve yazılarda Çankırı'nın sosyal hayattaki problemleri öne çıkar. Bu problemlerden biri ulaşımdır. Çankırı'nın yolları hakkında yapılan bir mülakat gazetede “Baş Mühendis Sait Bey’le Mülakat” başlığı altında yayınlanır. Mülakatta Çankırı yollarındaki problemler tespit edilir ve mülakattan edinilen bilgiye göre o dönem Çankırı'nın en büyük ulaşım problemi Çankırı yolunun Ankara yoluna bağlanmadaki sorunudur. Çankırı'nın sosyal hayattaki bir diğer problemi eğitimidir. Okuma-yazma dışında gençlerin siyasi konularda eğitilmesi amaçlanır. Cemal Bozkurt'a ait Komünistlik hakkında yazılmış olan bir yazıda devrin siyasi eğilimi hakkında bilgi verilerek, gençler uyarılır. Bu yazıdan bir kısım şu şekildedir²⁰:

“Hazineleri takib idenlerin zaman, zaman şurada, burada komünist teşkilatı yapıldığı ve faillerinin der-dest idildiği... ilâh yolundaki havadisler herhalde nazar dikkatlerini celb etmiştir. Kendini bilmeyen bazı zavallılar zâhiren parlak igfâl-kâr görünen bu fikirlere aldanıyor ve güya cem'iyet namına hayırlı bir iş yapıyormuşçasına yer, yer komünistlik, Bolşeviklik propagandasına başlıyorlar. Hâlbuki Türk vatanında böyle sakim bir mefkûre sahibi olmak ve komünizmi şîâr ittihâz idinmek büyük bir cinayettir. İstiklâl uğrunda bu kadar kan döken millet: tam bir emniyetle işine sarılacağı sırada onu hayal-perver sosyalistlerin özene bözene söyledikleri cehenneme atmak bir cinnet değil de nedir?... Saf yürekli halkımızın bu ham fikirlere aldanmamalarını temini iderken birkaç satırla sosyalizm, anarşizm ve komünizm hakkındaki fikirlerden ve bunların sahne-i âleme çıkardıkları Bolşevikliğin esasından hacet etmek isterim...”

Gazetede kültürel haber ve yazılarda halkın kültür ve sanat konularında eğitilmesi amaçlanır. Kültürel konulardaki yazılarıyla Muharrem Zeki ve Ahmet Talat Onay gibi dönemin hem siyasi hem kültürel cephesinde yer alan isimler dikkat çekerler. Daha sonraki yıllarda kurulan *İnce Geliş Gazetesi*'nin başmuharriri olan Muharrem Zeki, yazmaya hevesli ve yetenekli bir genç olduğunu *Çankırı Gazetesi*'nde yayınlanan bu yazıları ile gösterir.²¹ Özellikle tiyatronun halka tanıtılması konusunda dikkat çekici yazılar yazan Zeki, sanat ve tiyatro hakkında kaleme aldığı yazılarda

¹⁹ İsmet Üzen, “Çankırı’da Yayınlanan Gazetelere Göre Menemen Olayı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XXVIII, S. 83, Temmuz 2012, s. 44, Erişim Tarihi: 10.03. 2017, <http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/03-%C4%B0smet-%C3%9Czen1.pdf>

²⁰ Cemal Bozkurt, “Komünistlik Hakkında”, *Çankırı Gazetesi*, N. 269, 1927, s. 1.

²¹ Ömer Türkoğlu, “Çankırı Basın Tarihi’ne Dair Kısa Notlar ve *İnce Geliş Gazetesi*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 2, S. 2, 2007, s. 79-91.

tiyatronun ne olduğunu anlatarak halkın sanat ve tiyatro karşısındaki önyargılarını yıkmaya çalışır, sanatın ve tiyatronun eğlendirirken eğitmesi gerektiği işlevinden bahseder²²:

“Tiyatronun menşei; zaman geçtikçe nasıl terakki ve tekâmül ettiğini anlamak istedim. Fakat ne çare ki gazetemizin hacminden mücadele istihsal etmek imkânı yoktur. Mamefiye tiyatronun lüzum ve ehemmiyeti olsun izaha çalışarak okuyucularımızın temaya olan temayül ve alakalarını takviye etmeyi ihmal etmedim. Tiyatro tam manasıyla ...²³ ve canlı bir mekteptir. Genç ihtiyar herkes bu mektepte ibret alabilir. Aynı zamanda tiyatroya ... halkın bedii ihtiyacı temin eden bir sanat ocağıdır. Biz tiyatroya en ziyade kantoları seyretmek ya ilmî edebî, ictimai, iktisadî, ahlaki ibret ... temsillerden bir ders ibret almak veya komedi gibi güldürücü perdeleri kaçırmamak için gideriz fakat diğer kısımlarıyla da alakadar olmaktan men-i nefis edemeyiz. Esasen tiyatronun en büyük rolü buradadır. Aile ... doğuran sebepleri; ...aile felaketlerine sebep veren amelleri bize öğreten tiyatronun bir hizmeti daha vardır ki o da milli oyunlarımızı henüz görmeyen muhitlere tanıtmak ve sevdirmektir. Biz Kastamonu’nun meşhur Sepetçioğlu oyunu evvelcede bilmekle beraber bu gece ... ederken bütün mevcuda ... alakadar olduk. Seyirciler ... büyük bir tesir bırakan bu oyunda artist Ferhunde Hanım’ın muvaffık olup olamamasını şimdilik mevzu bahis etmekten sarf-ı nazar ediyorum. Yalnız artist hanıma ... temsillerde de bu gibi milli... Derler. Medeni ihtiyaçlara ehemmiyet vermeyerek medeniyet tasarlamak kadar gülünç bir şey olamaz. İşte tiyatrodaki medeni ihtiyaçlardan birisidir. Bunu ... etmenin hiçbir zaman doğru olamayacağını düşünerek bu tiyatro şehrimize ... eden temsil her türlü ... vuzu temaya ... yorulmayan muhterem ve ... Nuri Bey Efendiye ve ... alakadar ...ve teşekkürle karşılırsınız.”

Halk sahnesi olarak adlandırdığı tiyatroyu, memleketin önemli sanatsal ihtiyaçlarından birisi olarak gören Muharrem Zeki, bu konu ile ilgili gelişmeleri de gazetede haber yapar. Bu haberlerden edinilen bilgiye göre Çankırı’daki tiyatrolar, Çankırı Tayyare Cemiyeti ve Çankırı Türk Ocağı adına düzenlenmektedir. Bu tiyatrolarda Cumhuriyetçilik, Atatürkçülük ve Halkçılık anlayışlarına bağlı kalınarak, inkılâplar doğrultusunda yapılan değişiklikler ve yenilikler ile ilgili tiyatro oyunları gösterilmiştir²⁴:

²² Muharrem Zeki, “Tiyatro”, *Çankırı Gazetesi*, 1928, Y. 7, S. 311, s. 1.

²³ Metnin bu kısmı tahrip olduğu için okunamamaktadır. Tahrip olup, okunamayan diğer yerlere de üç nokta konulmuştur.

²⁴ Muharrem Zeki, “Halk Sahnesi”, *Çankırı Gazetesi*, 1928, Y. 7, S. 312, s. 1.

Halk sahnesi temsil heyeti sanayi-i nefise sanatkârlarından Ahmet Refik Beyin iştirakiyle halkın zevk-i bediyesini okşayan hissi temsillerine devam etmektedir. Vuzu sahne eden yarınki çarşamba gecesinde Çankırı Tayyare Cemiyeti sıfatına tertip eylediği yeni harfler şenliği seyredeceğiz. Ahmet Refik Bey yeni harfler şenliği geçenlerde ilk defa olarak Ankara’da Himaye-i Etfal Cemiyeti namına yapılmıştı. Yüksek sanatı Çankırı’da da göstermeye çalışan Refik Bey yakında Çankırı Türk Ocağı namına da bir müsamere vereceğini şükranla kaydederken okuyucularımın bu şenlikleri her halde kaçırmayacaklarını zannediyorum. Tiyatro görüldüğü gibi basit ve lüzumsuz bir meslek değildir; bilakis her memleketin muhtaç olduğu yüksek bir sanattır. Hayatın muhtelif tecellilerini, cilvelerini ... vuzu ederek hayat-ı ictimayenin takviye edilmesine ve böyle olan tiyatronun lüzumsuzluğunu ve ehemmiyetsizliğini ... etmek için ... olmak lazımdır. Yalnız bu hususta memleketin ahval-i iktisadiyesi ... hareket etmek mecburiyeti vardır. ... Şenliği için bu noktayı bilhassa kaydetmeden geçmedim.”

Kültürel haber ve yazılarda dikkat çeken bir diğer isim ise Ahmet Talat Onay’dır. Onay’ın kültürel konularda Çankırı tarihine yönelik araştırma ve inceleme yazıları yer alır. Bu yazılar “Tarih-i Tetkikler” başlığı altında verilir.

Sonuç olarak vilayetin resmi gazetesi olması nedeniyle *Çankırı Gazetesi*’nin muhtevasında siyasi, sosyal ve kültürel haberler yer almıştır. Gazete, halkın anlayacağı açık anlaşılır bir dille yayın yapmıştır. Ancak gelenekten gelen etki ile gazetenin dili yer yer Arapça ve Farsça kelimelerin kullanımıyla ağırlaşır. *Çankırı Gazetesi*, Çankırı’da kurulan ilk gazete olmasının yanı sıra eski ve yeni harflerle yayın yapan tek gazete olarak Çankırı tarihi ve kültürü için oldukça önemlidir. 1921-1951 yılları arasında yayın yapan gazetenin elde bulunan nüshaları Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi arşivinde ve TBMM kütüphanesinde bulunmaktadır.

Necât Gazetesi: 24 Şubat 1924 – 9 Haziran 1927 yılları arasında Osmanlı Türkçesi ile 167 sayı yayınlanmıştır. *Necât Gazetesi*, *Çankırı Gazetesi*’nden sonra Osmanlı Türkçesi ile yayın yapan ikinci gazetedir. *Çankırı Gazetesi*’nin açmış olduğu basın yayın yolunda ilerleyen *Necât Gazetesi*, başta Tahsin Nahit olmak üzere azimli gençlerin çabalarıyla hazırlanmıştır. Tahsin Nahit, *Necât Gazetesi* ile Çankırı’da eğitim ve kültür çalışmalarına katkıda bulunmak istemiş, ancak gazetenin kâğıt ve

matbaa sıkıntısı gibi maddi imkânsızlıklar nedeniyle daha sonra yayın hayatı son bulmuştur.²⁵

Necât Gazetesi'nin şekil özelliklerine bakıldığında gazetenin orta boyda, önlü ve arkalı iki sayfa halinde hazırlanmış olduğu görülür. Görsel malzeme kullanılmayan gazetede, haber ve yazılar küçük koyu başlıklarla hazırlanıp, üç ya da dört sütun şeklinde dikey şekilde yayınlanmıştır. Pek az sayıda iki sayfa olan bu tek sayfa gazetenin 69. sayısından (2 Temmuz 1925) itibaren başmuharrir ve müdürlüğünü Tahsin Nahit Uygur üstlenmiştir.²⁶ Gazetenin imtiyaz sahibinin ise Mustafa adlı bir kişi olduğu belirtilerek gazeteye gönderilen her çeşit yazı ve mektubun idare müdüriyetine gönderilmesi istenmiştir. Gazeteye yazılan yazıların iade olunmayacağı, idare mahallinin Türk ocağında daire-i maksusa olduğu ve idaresinin *Çankırı*'da *Necât* olduğu belirtilmiştir. Gazetenin yıllık aboneliği 120 kuruş, altı aylık aboneliği 70 kuruş olup, nüshası 100 paradır. Bu bilgilere rağmen eldeki nüshaların eksikliğinden dolayı *Necât Gazetesi*'nin tirajı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Haftada sadece perşembe günleri çıkarılan *Necât Gazetesi*'nin kaç sayı çıkarıldığı, kaç adet basılıp, kaç adet satıldığı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.

“Cumhuriyetçi Türk gazetesi” sloganı ile yayınlanan gazetenin muhtevasında siyasi haber ve yazılar ağırlıklıdır. Siyasi çehreli bir gazete olmasına rağmen gazetenin muhtevasında edebî faaliyetlere de yer verildiği görülür. Nitekim elde bulunan sayıların muhtevasında şiir türünde edebî malzeme tespit edilmiştir. Ayrıca gazetenin muhtevasında Tayyare Cemiyetine yardım istenir. Bu bilgi gazetede “Tayyare Cemiyetine yardım etmek her Türk için borçtur” şeklindeki ifade ile geçer.

Netice olarak *Çankırı*'da vilayet resmi gazetesinden sonra Osmanlı Türkçesi ile yayın yapan ikinci gazete olan *Necât Gazetesi*, basın yayın yolunda *Çankırı* vilayetine sosyal ve kültürel anlamda önemli katkı sağlamıştır. Gazete, halkın anlayabileceği açık anlaşılır bir dille yayın yapmıştır. Ancak gelenekten gelen etki ile gazetenin dili yer yer Arapça ve Farsça kelimelerin kullanımıyla ağırlaşır. Bugün

²⁵ Türkoğlu, a.g.m., s. 79-91.

²⁶ Ali Birinci (Ed.), *Çankırı Halk Edebiyatı Tahsin Nahit Uygur*, Okuyan Adam Yayınları, Ankara 2002, s. 19.

Necât Gazetesi'nin sadece 83, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 100 ve 107. sayılarına ulaşılmaktadır.²⁷ Gazetenin bu sayıları Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi arşivinde bulunmaktadır.

İnce Geliş Gazetesi: 19 Ağustos 1928 perşembe günü, *Necât Gazetesi*'nin devamı olarak yayınlanır. *Necât Gazetesi*'nin isim değiştirerek *İnce Geliş* adını alması vilayetin resmi gazetesi olan *Çankırı Gazetesi*'nde “unvan tebdili” ilanı ile duyurulur²⁸:

“Şehrimizde münteşir Necat gazetesi unvânı bu kere İnce Geliş’e tebdil olunarak önümüzdeki haftadan itibaren intişâra başlayacak. Pazartesi ve Perşembe günleri olmak üzere haftada iki defa şehrimizde İnce Geliş gazetesi intişâr edecektir. Mezkûr gazetenin yeni müdür-i mesulü Cevdet ve Başmuharriri Muharrem Zeki Beylerle sahib-i imtiyâzı Mustafa Beyi tebrik eder, devamlı mukaffakiyetlerini temenni eyleriz.”

Bu ilana rağmen *İnce Geliş Gazetesi*'nin yayın hayatı uzun sürmez. Gazetenin vilayet matbaasından destek alamaması ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle birinci sayıdan sonra yayın hayatı son bulur. Vilayet matbaasının destek olamayacağı *Çankırı Gazetesi*'ndeki şu haberle duyurulur²⁹:

“Matbaamızın maalesef şu sıra kesret-i meşguliyeti ve müretteplerimizin azlığı ve gündüz mesailerden başka bir de gece hizmetine tahammül edememeleri dolayısıyla mezkûr gazete matbaamızda tab’ olunamamakta.”

İnce Geliş Gazetesi'nin şekil özelliklerine bakıldığında gazetenin orta boyda, önlü ve arkalı iki sayfadan oluştuğu görülür. Gazetede yazılar küçük koyu başlıklarla, dört sütun halinde ve dikey anlayıştadır. Gazetenin ön yüzünde Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı yer alır. Gazetenin başmuharriri ve müdürü Muharrem Zeki, imtiyaz sahibi ise Mustafa adlı bir kişidir. Gazetenin idare mahali vilayet

²⁷*Necât Gazetesi*'nin elde bulunan sayıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Yeter Ünal, *Necât (Sayı: 83,90,91,92,93,94,96,100,107), Çankırı (Sayı: 269) ve Çankırı’da İnce Geliş (Sayı: 1) Gazetelerinin Yeni Yazıya Aktarılması*, Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi, Çankırı 2015.

²⁸*Çankırı Vilâyet Gazetesi*, 7 Ağustos 1928, N. 233’den nakleden; Ömer Türkoğlu, “Çankırı Basın Tarihi’ne Dair Kısa Notlar ve *İnce Geliş Gazetesi*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 2, S. 2, 2007, s. 82.

²⁹*Çankırı Vilâyet Gazetesi*, 11 Eylül 1928, N. 311’den nakleden; Türkoğlu, a.g.m., s. 82.

matbaasında daire-i maksusa olup, ilan ücretleri idare ile karşılanır. Haftada pazartesi ve perşembe günleri yayın yapacağı duyurulan gazetenin yıllık aboneliği 300 kuruş, altı aylık aboneliği 160 kuruş, üç aylık aboneliği 80 kuruş olup, nüshası 3 kuruştur. Günü geçen nüshaların ise 10 kuruş olduğu belirtilir.

“Cumhuriyet-perver halk gazetesi” sloganı ile çıkarılan *İnce Geliş Gazetesi*’nin muhtevasında siyasi yazılar ağırlıklı olmakla birlikte edebî türler de bulunur. Cumhuriyetçi ve halkçı olarak tanıtılan gazetede, Mustafa Kemal Atatürk’ün Latin harfleri hakkındaki düşüncelerini yansıtan “Gazi Paşamızın Yeni Elif-Be’mize Dair Halkla Hasbihalleri” başlığını taşıyan yazı yer alır. Edebî faaliyetlere yer verilen gazetede iki şiir ve bir bilmece bulunur. Ayrıca gazetenin muhtevasında Tayyare Cemiyetine yardım istenilerek, “Tayyareyi unutmayalım; korkusuz yaşamak için tayyare filolarına sahip olmak şarttır” şeklindeki ifade kullanılır.

Sonuç olarak bir sayı çıkarılabilen *İnce Geliş Gazetesi*, Atatürk ilke ve inkılâpları yolunda, Cumhuriyetçi bir gazetedir. Latin harflerine aktarılan gazetenin dili açık ve anlaşılırdır. Gazetenin eski harfli nüshası Çankırı Belediyesi Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi arşivinde bulunmaktadır.

Halk Yolu Mecmuası: 15 Şubat 1923 yılında yayın hayatına başlayan *Halk Yolu Mecmuası*, 15 Şubat 1927 yılına kadar yayınlanır. “*Halk Yolu* hakkın yolu” sloganıyla yayınlanan mecmuanın birinci sayısında yayınlanma amacı şu şekilde belirtilir³⁰:

“...Din ve milliyet umdelerinin tahdîd eylediği çerçeve dâhilinde halkımızın hayât-ı umûmiyesinde irfân ve terakkî mefkûrelerinin yayılması gâyeyi teşkil etmektedir. Kengiri’da bu gâye ile birinci defa olarak neşrine başlanılan bu mecmû’a kuvvet ve şerefini halktan alacaktır. “*Halk Yolu*”, yine halka â’id ve râci olan o ilâhî kuvvet ve şerefle gâyesini elde edebilirse ne mutlu!...”

Buna göre kendisini “ilmî, fennî, edebî, içtimai” bir mecmua olarak nitelendiren *Halk Yolu*’nun yayınlanma amacı gücünü dinden ve milletten alarak, halka hizmet etmektir. Yayın hayatı dört yıl süren mecmua, 15 günde bir yayınlanarak toplamda

³⁰ Cansız, a.g.e., s. 15.

75 sayı çıkarılır. Şekil özelliklerine bakıldığında mecmuanın küçük boyda, 25 sayfa olarak basıldığı görülür. Yazıların küçük koyu başlıklarla, iki sütun halinde ve dikey anlayışta verildiği mecmuada, dönemin önde gelen şahsiyetlerinin fotoğrafları görsel olarak kullanılır. Mecmuanın müdürü Tahsin Nahit olup, imtiyaz sahibi Kemal Cenap'tır. Mecmuanın yıllık aboneliğinin 130 kuruş, altı aylık aboneliğinin 70 kuruş ve nüshasının 5 kuruş olduğu belirtilir. Mecmuanın satıldığı yerler ise Çankırı'da Hafız Hakkı Efendi'nin ve Hacı Tevfik Efendi'nin dükkânlarıdır. Bu bilgilere rağmen mecmuanın tirajı hakkında ise kesin bir bilgi verilmez.

Yazar kadrosu oldukça geniş olan mecmuada Kemal Cenap, Tahsin Nahit, Ahmet Talat makaleleriyle; Nizamettin Yümnî, A.R., Çankırlı Zahmî, Zamirî Çelebi, Mehmed Tevfik Efendi, Çankırlı Ali Kadri, Mahî Efendi, Kırşehirli Ayetullah, Kengiri Mühendisi İsmail Ziya, Kalender, M.F., Kırşehirli Abdullah, Kengiri Ziraat Bankası Memuru Ali Rıza, Ömer Faik, Ali Dehri, Rindî, Mecbur, Mehmet Refik, Abdullah Atıf, Behçet, N.Z., Asrî Baba, Oktay, Sabrî, İhsan Kamî, Kerküklü M. Nedim, Zeki Orhan, Seyyit Vahî, Kara Tekin, Ali Yaver, Çuvaldız, Yusuf Ziya, Hilmî, Sabih, Mehik, Bekri Baba, Tok Dil, Filibelizade Mehmed Nizamî, Nakip zade Hürrem Efendi, Kahkaha, Tebessüm, Feyzullah Sacit, İskender Haki, Turgut, Türk Çocuğu ve Rifat Rami gibi çoğu Çankırlı şair, şiir destan ve gazelleriyle; Kalender ve Asrî Baba hem şiirleriyle hem de mizah yazılarıyla dikkat çeken isimlerdendir.³¹

Zengin bir muhtevaya sahip olan *Halk Yolu Mecmuası*'nda ilmî, fennî, edebî, ahlaki, tarihî, siyasi ve içtimai birçok konu hakkında bilgi verildiği görülür. Mecmuada, Çankırı'nın sosyal ve kültürel yaşamına dair düzenlenen konferans programları, tiyatro ve sinema gibi kültürel aktiviteler, vilayete atanan ya da ayrılan memurlar, vilayete ziyarette bulunan önemli şahıslar, doğum-ölüm haberleri, Çankırı halkının günlük hayatta yaşadığı problemler, su sıkıntısı ve beraberinde getirdiği hastalıklar gibi çeşitli konular hakkında yazılar yayınlanır.³² Mecmua Cumhuriyet rejimi, inkılâplar ve Türkçülük fikri ile aynı doğrultuda olduğu için muhtevasında siyasi konular ağırlık kazanır. Özellikle Türkçülük fikir hareketinin ağırlık kazandığı mecmuada Türkçülük konusunda bilgi verilip, toplumun milli birlik ve beraberlikle

³¹ a.g.e., s. 16.

³² a.g.e., s. 16.

güçlendirilmesi amaçlanır. Cumhuriyetçilik, İnkılâpçılık ve Türkçülük konularında Tahsin Nahit'in "Gençlik", "Birlik", "İnkılâbımıza Dâ'ir", "AnaŞefkati" başlığını taşıyan siyasi ve fikrî yazıları dikkat çeker. Mecmuada sadece erkek yazarların değil sayıları az olmakla birlikte Fatma, Neriman ve Türk Kadını müstearlı kadın yazarların da yazılar yazdığı görülür. Ayrıca adları geçen kadın yazarlara verdikleri destekten dolayı mecmua, teşekkürlerini dile getirmiştir³³:

"Sevimli Anadolu'muzun ücrâ bir köşesinde çıkan Halk Yolu Mecmû'ası'nın birkaç sayfası da çok isterdim ki, bugünkü kadınlık cereyânlarına hasr edilsin. Fatma, Nerimân ve Türk Kadını hanım hemşirelerimin bir iki parçası da olmayaydı, âzîz mecmû'amızı kadınlık cereyânlarıyla tamâmıyla yabancı bir vaz'iyetde görmekten çok müte'essir olacaktır."

Mecmuada, dönemin siyasi hayatına ilişkin yazıların yanı sıra dönemin sosyal hayatı hakkındaki yazılar da önem arzeder. Özellikle Asrî Baba mahlasını kullanan Zeki Ömer Defne'nin bazen öğüt içerikli bazen de tenkit içerikli yazıları ve Kalender müstearını kullanan Hasan Üçok'un sohbet havasında kaleme aldığı yazıları dikkat çeker. Kalender'in yazdığı Ramazan sohbetleri, bayram sohbetleri, Çankırı'nın kültürel değerlerini anlatan yârân sohbetleri, günlük hayat içindeki konular ve gezilen görülen yerler vb. konulardaki yazılardır. Geneli "Hasbihâl" başlığını taşıyan bu yazılar, bazen okuyucuya soru soran başlıklar altında verilmiş bazen de başlığın sonuna konuyu vurgulamak üzere ünlem konularak verilmiştir. Bunlardan Ramazanı anlatan bir yazı şu şekildedir³⁴:

"...Herkeste titizlik, sertlik, hırçınlık... Fiske ile vurdun mu çat deyip yarılacak zannedersin! Lakin bu gösterişler, bu kurumlar topçunun patlattığı intihâb topu gibi kaleden kalkan dumanı müte'âkib etrâfı kapatan gürültü üzerine ga'ib olur. Her şey hâl-i tabî'isine gelir. Bir akşamüzeri yalnız başıma kalmıştım. Memlekete, ahvâl-i âleme bir göz gezdirdim. Odunpazarı'nın gündüzün gözümden bir şihâb gibi geçen manzarası, hey'etiyle karşımda durdu ve kendi kendime düşündüm: Acaba müntehib-i sânilere desem ki, beni meb'ûs intihâb ederseniz sizin menfâ'atiniz için Ramazân-ı Şerîf'e mahsûs bir kanun yapardım ve maddelerinde şunlar olurdu..."

³³ S. Leyla, "Kadınlık Cereyânları", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 537-538.

³⁴ Kalender, "Mübarek Ramazan", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s. 104.

Buna göre Ramazanda oruçlu olmanın verdiği iyi hissiyatla birlikle açlığa karşı verilen nefsi mücadelenin anlatıldığı bu yazıda, Kalender de okuyucularına kendince samimi çözümler bulur. Kalender'in mesaj vermeyi amaçladığı yazılarında bazı cümleleri Arapça ve Farsça sözcüklerle örülü ve devriktir. Ancak genel olarak bakıldığında ise mecmuada yazılan diğer yazılara göre yazarın dili açık ve anlaşılırdır. Bunun yanı sıra yazar, okuyucuların anlayabileceği, sade, samimi ve senli-benli bir üslupla yazılarını kaleme almıştır. Kalender'in yazdığı diğer yazılar ise şunlardır: "Haftanın Dedikodusu", "Mizahı Sevenler", "Panayırlar", "Bu Senenin Tâli'i Kalender", "Ramazân", "İki Sahne", "Mâziden Bir Yaprak", "Hasbihâl", "Mübârek Bayram", "İdmân Bayramı", "Hâyâlât Zevk Midir?", "Muhayyel Servetim", "Bir Gezinti!", "Bir Tefekkür Bir Hasbihâl", "Şundan Bundan", "Sohbet Âlemleri", "Bektaşî'ye Bahşışım", "Hasbihâl: Bahâr İçinde", "Mahallî Tedkikler: Çankırı Kitâbeleri 1" ve "Görenek".

Netice olarak *Halk Yolu Mecmuası* ilmî, fennî, edebî, siyasi, sosyal ve kültürel birçok alanda yayın yapmıştır. Mecmuanın şekil özellikleri, muhtevası ve hitap ettiği kitle göz önüne alındığında mecmuada, sade açık ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilmiş, ancak gelenekten gelen etki ile zaman zaman ağır ve süslü bir dil de göze çarpar.

Halk Yolu Mecmuası'nın kütüphanelerde eksik nüshaları olmakla birlikte bütün nüshaları Türk Tarih Kurumu eski başkanı Ali Birinci'nin özel koleksiyonunda toplanmıştır. Bu koleksiyon Demet Cansız tarafından Latin harflerine aktararak, 2014 yılında Çankırı Belediyesi tarafından kitap olarak basılmıştır.

Duygu Gazetesi: Kastamonu'da *Tiraje* adlı edebiyat dergisiyle basın hayatına başlayan Ahmet Talat Onay, İzmir'de *Anadolu ve Duygu*, Çankırı'da ise *Duygu Gazetesi*'yle basın hayatına devam eder.³⁵ Bulunduğu çeşitli görevlerin yanında edebiyat ile uğraşmayı kendisine bir görev sayan Ahmet Talat, sadece dergi ve gazete çıkarmakla kalmamış, görevi nedeniyle bulunduğu yerlerdeki dergi ve gazetelerde şiir ve düzyazılarını yayınlamıştır. Bu dergi ve gazeteler Kastamonu'da *Açıkgöz*, *Köroğlu*; Bolu'da *Dertli*, *Abant*; Çankırı'da *Kengiri*, *Halk Yolu*, *Necât*,

³⁵ Cemâl Kurnaz, *Ahmet Talât Onay*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 25.

İstanbul'da *Eşref, Muallim*; Ankara'da *Sa'y*; Konya'da *Hüküm* ve Bursa'da *Yeni Fikir*'dir.³⁶ Ahmet Talat'ın basın hayatında en uzunlu soluklu çıkardığı gazete Çankırı'da sekiz yıl boyunca yayın yapan *Duygu Gazetesi*'dir.

Duygu Gazetesi, haftalık bir gazete olup, 1930-1938 yılları arasında yayınlanır.³⁷ Gazete ilk sayıdan 203. sayısına kadar “Çankırı'da Duygu” adıyla, 203. sayıdan sonra sadece *Duygu* adı ile çıkarılmıştır. Gazetenin ilk üç sayısı perşembe günleri yayınlanırsa da sonraki sayıları cumartesi günleri yayınlanır. 4 sayfa halinde, toplam 404 sayılıklı yayın yapan gazetenin 9 Kasım 1938'de 404. sayısında yayın hayatına son verilir. İdarehanesi Çankırı'da İmaret olan gazetenin abonelik şartları seneliği 150 kuruş, altı aylığı 100 kuruş olup, her bir sayısı ise 100 paradır.

Gazetenin başyazarı olan ve gazetede en fazla yazısı bulunan Ahmet Talat Onay'dır. Gazetesinde dile, edebiyata ve folklore önem veren Ahmet Talat'ın, gazeteye gelen yazılar içerisinde özellikle genç şairlere ait olanları titizlikle incelediği görülür. Çevresindeki gençleri de araştırma ve yazmaya teşvik ederek gazete etrafında canlı bir kadronun oluşmasını sağlamaya çalışır.³⁸ Bu sayede gazetenin muhtevasında siyasi ve sosyal haberler dışında zengin bir edebî ve kültürel çeşitlilik meydana getirilir. Edebî konularda şiir, hikâye, roman, mektup, fıkra, destan, atasözü, bilmece, mani vb. çeşitli edebî türlerde eserler bulunur. Bu eserlerden halk edebiyatı türleri ile ilgili olan Ahmet Kemal'in *Çankırı Tarihinin Ana Hatları*, Ali Dehrî'nin *Çankırı Masalları*, Ahmet Rıza'nın *Türk Atalar Sözü* gazetede tefrika edilmiş, daha sonra kitap haline getirilmiştir.³⁹

Gazetede tarihî ve kültürel konularda Çankırı tarihi, coğrafyası ve kültürü ile ilgili bilgiler veren yazılar olup, hemen her sayıda Çankırı ile ilgili araştırma ve çalışmalara yer verilmiştir. Hacı Şeyhoğlu Hasan'nın *Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notları* adlı eseri tefrika edilmiş, Ahmet Talat bu esere “Çankırı'da Ahi Teşkilatı, Ahi Evran” başlığını taşıyan takdim yazısı kaleme almıştır. Yine Ahmet Talat'ın “Üç

³⁶ Kurnaz, a.g.e., s. 29-30.

³⁷ Adnan Aydın Gümüş, “1930-1938 Yılları Arasında Çankırı'da Çıkan Duygu Gazetesi'nde Duygunun Sesi/Edebiyatın Yansıması”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 6, S. 8, 2011, s. 115-116.

³⁸ Cemal Kurnaz- Şefika Kurnaz, *Milli Mücadele Yazıları Ahmet Talât Onay*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2004, s. 26.

³⁹ Kurnaz, a.g.e., s. 26.

Asır Evvel ve Bugünkü Çankırı”, “Çankırı’yı Bilmiyoruz! Bir Salnâmeye İhtiyaç Var”, “Üç Yüz Yıl Önce Çankırı Coğrafyası” ve “Çankırı Tarihi Vesikaları” adlı yazıları Çankırı tarihi ile ilgili dikkat çeken yazılardır. Gazetede ki kültürel konulu yazılar ise daha çok sanatın anlaşılması hakkında olup, sanat hakkında okuyuculara bilgi verilmesi yönündedir. Sanat konusunda Behçet Kemal Çağlar’ın “Bizde Halka İn en ve Faydası Göze Çarpan İki Cemiyet”, N. Fikret’in “Tiyatroya Niçin Gidilir?”, Suut Kemalettin’in “Sanatın Ahlâki Rolü”, “Tiyatro Eserleri Hakkındaki” ve Malik Aksel’in “Türk Sanatında Güzellik Mefhumu” başlığını taşıyan yazıları dikkat çeker.

Mustafa Kemal’in yolunda olan gazetenin, ilk sayısından son sayısına kadar Mustafa Kemal’in siyasi faaliyetleri hakkında haberler verilmiştir⁴⁰:

“Reisi Cümhur Gazi Mustafa Kemâl Hazretleri kendilerine ait bütün evleri ve sahibi bulundukları bütün emlak ve çiftlikleri Halk fırkasının büyük kongresinde kendi tesis ettikleri Halk fırkasına bahş eyleyeceğini bildirmişleridi.”

Gazetenin muhtevasında bulunan siyasi konulu yazılar Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet, İnkılâplar, Türkçülük ve Türkçe ile ilgili olup, dönemin siyasi hayatı hakkında önemli bilgiler içerir. Bunlardan özellikle Ahmet Talat, edebî kişiliğinin oluşmasında önemli yeri olan Türkçülük hareketine dair kaleme aldığı fikrî yazılarını “Nasıl Türkçü Oldum” başlıklı yedi bölümlük yazı tefrikası ile gazetede yayımlar. Yine bu konuda ismi verilmeyen bir kişinin “Türklüğe Dair Muhasebeler” başlığı altında Türkçülük hareketi ile ilgili yazıları dikkat çeker. Gazetede ki siyasi konulardan bir diğeri dil meselesidir ve bu konu ile ilgili yazılar “İlmî Tetkikler” başlığı altında verilir. Gazetede Türkçe ile ilgili araştırma yazıları yayınlanmış ve dil anketi yapılmıştır. Özellikle Türkçe hakkında Ahmet Talat’ın “Dil İşleri”, “Lisan Tahsili”, “Dil Encümenine Göre Türkçemiz, Lisanda İnkılâp”, “Dil Encümenindeki Tufeyliler”, “Türkçe Nasıl Islah Edilir-1-2-3”, “Ediplerimize Göre Dil Encümeni”, “Dil Cemiyeti’nin İlân Ettiği Anketlere Cevap” ve “Yüz Yıl Önce Çankırı’da Öz Türkçe Yazanlar” başlığını taşıyan yazıları dikkat çeker. Türk dilinin ve edebiyatının tanıtılması, anlatılması yolunda haber ve yazılara gazetede geniş yer veren Ahmet Talat, Rus Akademisi tarafından çıkarılan *Sergeyu Federovçu*

⁴⁰ ***, “Reisi Cümhur Gazi Mustafa Kemâl Hazretleri”, *Çankırı’da Duygu*, S. 1, Çankırı, 1930, s. 1.

Oldenburg adlı külliyyattan Türklere ait olan kısımları ve Veled Çelebi İzbudak'ın *Dede Gorkud* adıyla *Dede Korkut* kitabının yeni şive ile yazılmasını okuyuculara sunar. Gazetede gerek Ahmet Talat'ın gerekse diğer yazarların Türkçe konusundaki yazıları bir devrin dil anlayışını göstermek ve Türkçenin günümüze kadar olan süreçteki gelişimini incelemek açısından başlı başına ayrı bir çalışma konusu ve alanıdır.

Netice itibariyle tam manasıyla bir bilgi hazinesi çeşnisine sahip olan *Duygu Gazetesi*, her alanda ve her konuda verdiği bilgiler ile okuyucusunun bilgi ve kültür seviyesini yükseltmeyi amaçlamıştır. Gazete hem Ahmet Talat'ın hayatında hem de Çankırı basın kültür ve edebiyat hayatında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde Çankırı'da kültür, sanat ve basın faaliyetlerinin azalmış olduğu göz önüne alınacak olursa Ahmet Talat Onay'ın bu alandaki çalışmalarının önemi daha iyi anlaşılacaktır.⁴¹ Gazetenin dili halkın anlayabileceği bir seviyede açık ve anlaşılırdır. Yer yer basım hataları olmuş, okuyuculardan özür dilenerek bunların düzeltilmesi yoluna gidilmiştir. Bugün *Duygu Gazetesi*'nin bazı nüshaları eksik olmakla birlikte gazete TBMM kütüphanesinde bulunmaktadır ve mikrofilm ortamına aktarılmıştır.

⁴¹ Kurnaz, *a.g.e.*, s. 31.

BÖLÜM 2: ÇANKIRI BASININDA EDEBÎ MUHTEVAYA YÖNELİK BİR İNCELEME

Çalışmanın bu bölümünde *Necât Gazetesi*, *İnce Geliş Gazetesi*, *Halk Yolu Mecmuası* ve *Duygu Gazetesi* kronolojik olarak sıralanıp, edebî türler muhtevalarına göre tasnif edilmiştir. Şiir, hikâye, roman, hatıra, mektup, fıkra, bilmece ve eleştiriden oluşan türlerden şiiri “muhteva”, “şekil”, “dil ve üslup” açısından; hikâye, roman, hatıra gibi türleri “muhteva”, “yapı”, “dil ve üslup” açısından; mektup, fıkra, bilmece ve eleştiri türleri ise alt başlıklar açılmadan bir incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca içerisinde edebî malzeme bulunmadığı için *Çankırı Gazetesi* bu bölüme dâhil edilmemiştir.

2.1. *Necât Gazetesi*

2.1.1. Şiir

Necât Gazetesi’nin ulaşılan nüshalarında gazel nazım şekli, dördlük ve serbest nazımla yazılan şiirler tespit edilmiştir. İsmail Efendi adlı şairin “Nedim-i Kadîm Gibi: Söze Gelse”, Tahsin Nahit’in “Tarz-ı Kadim: Görmüşüz, “Bir Gazel” ve “Şarkı” başlığını taşıyan şiirleri aşk temalıdır. Gazetedeki gazel nazım şekliyle yazılan şiirlerin konusu aşktır. “Şarkı” adlı şiir ise aşk temalı olmakla birlikte dördlük nazım şekli ile yazılmıştır. Tam kafiye ile şemalanan şiirin uyak düzeni aaab cccd şeklindedir⁴²:

“ ...
Sarmış o nefis göğsü ki bir tatlı yeşil tül..
Altında açan penbelerin her biri bir gül!..
Müştak-ı tebessüm sürünen ruhlara bir gül
Efsanelerin sırrı yaşar handelerinde!.. ”

Bu şiirlerden imzasız şaire ait olan “(Bozuk)lar” başlığını taşıyan şiir, sade bir dil ve üslupla kaleme alınmıştır. Dördlük nazım şekli ile kaleme alınan şiirin, ilk dördlüğü çapraz kafiye ile kurulu olup, sonraki dördlükleri zengin kafiye ile şemalanmıştır. Şiirde ahenk soru cümleleri ile sağlamıştır. Şiirin konusu ise aşktır.

⁴² Tahsin Nahit, “Şarkı”, *Necât*, N. 94, 1920, s. 1.

Şiirde, alışılan mekânın dışına çıkan âşık için sevgilinin olmadığı her mekân gurbettir. Şair için sevgiliden ayrı olmak, vatandan uzak kalmak gibidir. “Bir selam gönderdim Kenan iline” şeklindeki söylemiyle şair, Hz. Yusuf’un ülkesini kastederek, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf’un kıssalarına telmihte bulunur. Kıssada, Hz. Yakup, oğlu Hz. Yusuf’tan, Hz. Yusuf da babası Hz. Yakup’tan ayrı kalır ve Hz. Yusuf Mısır’a sultan olur ancak Kenan diyarına hasret kalmıştır.⁴³ Bu yüzden şair için en büyük gurbet, vatanı bildiği sevgiliden ayrı kalmasıdır. Yine burada gül-bülbül hikâyesine de telmihte bulunan şair, her şeyin sebebini sevgiliden ayrı olmaya bağlar fakat bu ayrılığı bilmezlikten gelerek tecahül arif sanatı yapar⁴⁴:

*“Bir selam gönderdim Kenan iline
Aceb şu günlerde yetişir mi ola
Bülbül yuva yapmış gülün dalına
Açıldı yaralar kavuşur mu ola
...”*

Reşit Gani’nin “Hayalimin Mecnun’a” başlıklı şiiri, dönemin önemli aydın ve şairlerinden birisi olan Tahsin Nahit’e ithaf edilmiştir. Şair, Tahsin Nahit’e olan hayranlık ve övgüsünü dile getirdiği şiirini, dörtlükler halinde yazmıştır. Bununla birlikte gerek divan şiirinin gerekse halk şiirinin önemli kaynaklarından birisi olan ve edebiyatımızda sıkça geçen Leyla ile Mecnun anlatısı şiirde telmih unsuru olarak kullanılmıştır⁴⁵:

*“ ...
Sonra ey Mecnun!. Niçün kaçdın, beni terk eyledin?
Gülşen içre kim bilir hangi çiçekler peyledin
Sevgilin Leyla ne oldu? Söyle Mecnun!.. neyledin?
Şimdi matemler terennüm eyleyor bak erganun!...
...”*

Gazetede Tahsin Nahit Uygur’un, Karatekin, Nahit ve T.N. imzasıyla başyazıları, mahallî tetkikleri ve şiirleri bulunur.⁴⁶ Tahsin Nahit’in “Ümid” başlığını taşıyan şiirinin konusu vatandır. Şair, zor günler geçiren Türk milletinin içinde bulunduğu

⁴³ Ahmet Mermer (Haz.), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 31.

⁴⁴ ***, “(Bozuk)lar”, *Necât*, Y. 2, N. 93, 1925, s. 2.

⁴⁵ Reşid Gani, “Hayalimin Mecnun’a”, *Necât*, 1926, s. 1.

⁴⁶ Birinci, *a.g.e.*, s. 19.

durumu yansıtmakla birlikte zorluklar karşısında Türk milletinin her daim ümitli olduğunu dile getirdiği şiirini serbest şekilde ve açık bir dille kaleme almıştır⁴⁷:

“...
Birden kopdı bir kıyamet çalkalandı hep karanlıklar
Kurtuluşun semasında heman dendi. Hep (.?.)
Cihan susdu zulüm sindi hakk-ı kükrek birden bire
Sabah oldu: Türki saran ümitsizlik girdi yere
Doğdu ümidin güneşi müebbeden ruhumuza
Kara örtü çekilemez bunun için ufkumuza”

Gazetede araştırma yazıları yayınlanırken, bu yazılardan birinin içerisindeki “Mahalli Tetkikler” kısmında Çankırı’nın manevi dokusuhakkında önemli bilgiler verilirken Çankırlı Hürrem adlı bir şairden de bahsedilmiştir. Araştırma yazılarında “Hars Tedkikleri” başlığı altında köylü türküleri toplanarak, milli ve kültürel değerleri yansıttığı için Çankırı halkına sunulmuştur⁴⁸:

“Türkün harsi hususiyet ve edebi hislerini ifade iden bu parçalar (halk edebiyatı) namıyla ileride tedvin idilecek eserlerde mühim kıymetler ifade idilecektir. Bu itibarla, halk edebiyatı ilemeşgul olan muhterem zevât'a nacizane bir yardım olmak üzere köylerde topladığım (Köylü Türküleri)'ni (Necât)'ta neşr itmeyi muvafık buldum. Muhterem kari'lerin köylü türkülerini zevkle okuyacakları şüphesizdir.”

Türk halk edebiyatının sıkça kullanılan şiir türlerinden olan türküler, Türk insanının yazılmayan hikâyesidir. Gazetede bulunan türküler, konularına göre aşk ve doğa temi üzerinedir. Türküler yapılarına göre dörtlüklerden meydana gelmekle birlikte yedili hece ölçüsü ile söylenmiştir. Mani dörtlüklerinden kurulmuş olan türkülerin kafiye düzeni ise tam mani kafiye düzeninde olduğu gibi aaba ccbc ddbd... şeklindedir⁴⁹:

“Çaylarda kara leylek
Gül ekdim Sevilik, sevilik
Yazı geçirdin ama,
Güzün ayırdı felek!

Güvercinim uçdu mı?
Gün avlıya düştü mü?
Sevüb sevüb ayrılık,

⁴⁷ Tahsin Nahit, “Ümid”, *Necât*, N. 96, 1926, s. 1.

⁴⁸ Nahit, *a.g.g.*, s. 1.

⁴⁹ ***, “Köylü Türküleri”, *Necât*, Y. 2, N. 92, 1925, s. 1.

Şanımıza düşdü mü?

*Çekmecemin perçemini
Açamadım içini...
Dün gece nerde idin?
Koynumun güvercini!...*

*Öteki kireç ne ile
Yar yüzün güleç ne ile
Ölürüm bu sevdadan
Bana bir ilaç ne ile*

*Hava bozul değil mi?
Güller nazın değil mi?
Bu kadar Çekdim
Bana yazık değil mi?"*

Genel olarak gazetede ki ulaşılan şiirlerde Cumhuriyet'in ilk yıllarında Halkçılık düşüncesinin sürdürülmesi anlayışının amaçlandığı görülür. Bu düşünce ile Tahsin Nahit Uygur, halkın elindeki edebî malzemeyi toplayarak edebiyatı ve kültürel mirası halkla tekrar buluşturmuştur.

2.2. İnce Geliş Gazetesi

2.2.1. Şiir

İnce Geliş Gazetesi 'nde birisi Muharrem Zeki'nin diğeri ise imzasız bir şaire ait olan iki şiir bulunmaktadır. Muharrem Zeki'nin "Gazimize" başlığını taşıyan şiiri, Atatürk'ü konu alır. Gazetede ki diğeri ise serbest konuludur.

Muharrem Zeki'nin "Gazimize" şiiri, Cumhuriyet dönemi şiirinde açık ve net bir şekilde hissedilen Atatürkçülük akımının en güzel örneklerindedir. Dörtlüklerden oluşan şiirin ilk iki mısrasında Atatürk güneşe benzetilir. Güneş nasıl insan hayatı için önemli ise Atatürk de aynı şekilde Türk milletinin hayatı için önemlidir. Bununla birlikte mısralarda işgalin ve savaşın ortasında bulunan Türk milletinin, annesiz kalan evlatlar gibi olduğu vurgulanır. Şair, Türk milletini bağrına bastığı için Atatürk'ü şefkatli bir anneye benzetir. Şiirinin ikinci dörtlüğünde kurtuluş için bütün umutların tükendiği, vatan toprağının parça parça işgal edildiği günlerde Mustafa Kemal'in, vatan için mücadele ederek çaresizlik içinde kalan Türk milletine ışık

oluşu ve gösterdiği yol anlatılır. Şiirin son dördlüğünde ise ilk iki dördlüğe gönderme yapan şair, İstiklal Savaşı'nı başlatan Mustafa Kemal'in milletinin kurtuluşu ve istikbali için her şeyi yaptığını dile getirir. Şair, Gazinin Türk milletine önder olduğunu ve yarınlarda yaşanabilir bir Türkiye bıraktığını bildirir. Türk milletinin ise bunun sevincinde ve bilincinde olmasını ifade eder. Açık anlaşılır bir dille kaleme alınan “Gazimize” şiirinde şair, hitabi üslup kullanmıştır⁵⁰:

*“Hayat ufuklarından bir güneş gibi doğdun;
Basdın Türkî bağrına müşfik bir anne gibi;
Vicdanları karartan zulmetleri hep boğdun;
Işık! ... diye haykırdın şen bir terâne gibi!...”*

*Her taraflı kaplayan o işaret ağını;
Taküb şahin pençene yurdumuzda kaldırdın;
Açan sonra, ey müneccî istiklâl bayrağını;
Sarsılmayan azminle istiklâl'e saldırdın!*

*Şimdi kırık bir heykel: bindiğin koca mâzi;
Baykuş bile tünemiyor enkazın üstünde!
İstikbal'i gösterdin sen ki bize ey Gazi:
Elbet olmaz gözümüz yaşadığımız dünde!*

2.2.2. Bilmece

Hemen her konuda yazılan bilmeceler, anonim halk şiirinin türlerinden birisidir.⁵¹ Bu türde *İnce GelişGazetesi*'nde sadece bir bilmece bulunmaktadır. Bu bilmecede adı söylenilmeyen bir nesne hakkında açık bir şekilde bilgi verilmiştir⁵²:

*“Dört harfli iki heceli ma'ruf bir cisim. Baştan birinci harfi kaldırıncı
Acemce tereddüd ve taaccüb ifade iderim; üçüncü harfi tebdil ittiğiniz
gibi süratle yumuşak arasını, yahud nezâketsizliği bildiren bir kelime
olurum. İkinci, üçüncü harflerim icrâm-ı semâvîyeden birini teşkil ider.
Son harfimi kaldırıncı bir emir olurum. Son ve ilk harflerim renklerden
biridir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve birinci harflerim azâ-yı bedenden
birini gösterir. Biliniz bakalım ben neyim?...”*

⁵⁰ Muharrem Zeki, “Gazimize”, *İnce Geliş*, Çankırı, 19 Ağustos 1928, s. 1.

⁵¹ M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 252.

⁵² ***, “Bilmece”, *İnce Geliş*, Y. 1, S. 1, 19 Ağustos 1928, s. 2.

2.3. *Halk Yolu Mecmuası*

2.3.1. Şiir

Halk Yolu Mecmuası içerisinde en fazla görülen edebî tür şiirdir. Toplamda 75 sayı olan mecmuanın çoğu sayısında şiir türüne rastlanmaktadır. Mecmuanın yayınlandığı ilk sayılarda şiire büyük önem verilirken ortalarına ve sonlarına doğru bu önemin azaldığı dikkat çeker. Nitekim ilk sayılarda bazen dokuz şiire birden yer verilirken özellikle 47. sayıdan itibaren bu sayı bire kadar düşmüştür. Bazı sayılarda ise şiire hiç yer verilmediği görülür. Bunun nedeni mecmuanın 40. sayılarında Çankırı vilayeti ile ilgili haberlere daha çok yer verilmeye başlanmış olmasıdır. Kendisini “ilmî, fennî, edebî, ictimâ’i mecmûa” olarak tanıtan *Halk Yolu Mecmuası* yayınlandığı ilk yıllarda bu konularda halka bilgi verirken sonlara doğru, Muallimler Birliği, konferans ve mahkeme raporları gibi haberlere yer ayırmıştır.

Mecmuada şiirleri yayınlanan şairler Tahsin Nahit başta olmak üzere Ahmet Talat, Nizamettin Yümnî, Çankırlı Âşık Zahmî, Çankırlı Zamirî Çelebi, Çankırlı Ali Kadrî, Mahî Efendi, Kırşehirli Ayetullah, İsmail Ziya, Hasan Üçok, Kırşehirli Abdullah, Neşatî, Ali Rıza, Ömer Faik, Ali Dehrî, Rindî, Mecbur, Mehmet Refik, Abdullah Atıf, Behçet, Zeki Ömer Defne, Muallim Naci, Tevfik Fikret, Oktay, Âşık Sabrî, İhsan Kami, Kerküklü M. Nedim, Zeki Orhan, Seyyid Vahî, Ali Yaver, Çuvaldız, Yusuf Ziya, Hilmî, Sabih, Mehik, Filibelizade Mehmed Nizamî, Nakipzade Hürrem Efendi, Feyzullah Sacit, İskender Haki, Turgut ve Rıfat Ramî gibi birçoğu Çankırlı olan isimler dikkat çekerken; Bekri Baba, Tok Dil, Kahkaha, Tebessüm ve Türk Çocuğu müstearlı şairler ile M. F. ve N. Z. imzalı isimler bulunur. Tahsin Nahit ve A. Talat Onay gibi dönemin önemli kalemeleriyle birlikte sayıları elli beşi bulan şair topluluğu içerisinde adları belirtilmeyen şairler de bulunmaktadır. Ayrıca şiirleri yayınlanan şairler içerisinde Kerküklü M. Nedim’in roman türündeki eseri, Zeki Ömer Defne’nin öğüt içerikli yazıları, Kalender’in sohbet havasındaki günlük yazıları ve Tahsin Nahit ile A. Talat’ın inkılâpçılık ve Türkçülük konusunda kaleme aldıkları fikrî yazıları da mecmuada yayınlanır.

Mecmuadaki şiirlerin dağılımı ise şu şekildedir: Tahsin Nahit’in 24, Âşık Zahmî’nin 22, Asrî Baba’nın 16, Kerküklü M. Nedim’in 9, Ali Kadrî, Mecbur, Rindî, M.F.’nin

8, Ali Dehrî, N. Z. imzalı şairin 7, Ahmet Talat, İhsan Kamî'nin 6, Vehhac'ın 5, Mehmet Refik, Zeki'nin 4, Nizamettin Yümnî, A.R. imzalı şair, Mahî Efendi, Turgut'un 3, A. imzalı şair, Kırşehirli Ayetullah, Kahkaha müstearlı şairin, Feyzullah Sacit, Âşık Sabrî'nin 2, Bekrî Baba, Zamirî Çelebi, İsmail Ziya, Kalender, Kırşehirli Abdullah, Neşatî, Ali Rıza, Vefdî, Ömer Faik, Tok Dil, Tebessüm, Çuvaldız, Mehik, Abdullah Atıf, Behçet, Muallim Naci, Oktay, Tevfik Fikret, Zeki Orhan, Seyyid Vahî, Ali Yaver, Yusuf Ziya, Hilmî, Sabih, Filibelizade Mehmet Nizamî, Nakipzade Hürrem Efendi, İskender Haki, Türk Çocuğu ve Rıfat Rami'nin 1'er şiiri bulunmaktadır. Buna göre mecmuaya şiir türünde en fazla katkı sunan isim Tahsin Nahit, Âşık Zahmî ve Asrî Baba olarak dikkat çeker.

İki yüz on şiire ev sahipliği yapan *Halk Yolu Mecmuası* içerisindeki şiirlerde aşk, kahramanlık, öğüt, övgü, ayrılık, ölüm ve tabiat konulu temalar dikkat çekerken, bir başlık altında toplanmayacak kadar az sayıda olan çeşitli konularda yazılmış şiirlerde tespit edilmiştir. Şiirler içerisinde en fazla işlenen konu “aşk”tır. Daha sonra Cumhuriyet dönemi şair ve yazarlarının da üzerinde sıkça işledikleri temalardan biri olan kahramanlık konusu gelmektedir. Bunların dışında övgü (Atatürk'e, Cumhuriyet'e Türk askerine, Türk milletine, vb.) konulu şiirler olduğu gibi çeşitli konularda dönemin siyasal ve sosyal olaylarını içeren şiirlerin de yazıldığı görülür. Şiirlerde genel olarak milli duygular, halkın bilinçlenmesi, sahip olunan değerlerin korunması, Çankırı'ya ilişkin sosyal durumlar ve dönemin siyasal hayatının akisleri yansıtılmıştır.

Mecmuada Çankırlı şairlerin hayatları üzerine yapılan araştırma ve inceleme yazıları yer alır. Bu yazıların çoğu Tahsin Nahit'e ait olmakla birlikte Osman Behçet ve Ahmet Talat'a ait yazılar da bulunmaktadır. “Tedkikler ve Tettebbular” başlığı altında verilen bu yazılarda; Âşık Zahmî, Zamirî Çelebi, Çerkeşizadeler'den Mehmet Tevfik Efendi ile Hayrullah Hayri Efendi, Kadrî Efendi, Ahmet Mecbur Efendi, Osman Vehhac Efendi, Nizami, Sufizade Mustafa Hazım Efendi, Halil Sıtkı Efendi ve Filibelizade Mehmet Nizamî gibi şairlerin hayatları, edebî kişilikleri ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Çankırı doğumlu olan bu şairler Çankırı'nın kültürel ve manevî mimarlarıdır. Örneğin bu şairlerden birisi olan Ahmet Mecbur Efendi'nin tasavvufî yönü ve edebî kişiliği hakkında bilgili, çevresinde şöhretli, Allah'ın emir ve

yasaklarına uyarak dünyadan el etek çeken takva sahibi birisi olduğu şeklinde bilgi verilmiştir⁵³:

“...Gerek medrese ve gerek rüşdî ve idâdî mekteblerinden Kengiri'nin pek çok evlâdını ta'lim ve terbiye etmekle dîn ve âzîz vatana olan merbûtiyetini –emsâl-i nâ-mesbûk– eserleriyle ve hizmetleriyle gösteren muhterem üstâdım Ahmed Mecbûr Efendi âlim, ârif, zühd ve takvâ sâhibi, doğru özlü, doğru ve tok sözlü ciddî bir zât idi. En çok mûsikîden zevk duyar ve yanık gönlünde aşkın en sıcak cezvelerini ve en coşkun heyecânlarını taşırdı...”

Mecmuada şairler hakkında yazılmış olan araştırma ve inceleme yazıları geleneğin tesirindedir. Yazıların dili Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarıyla örülüdür ve süslü bir üslupla kaleme alınmıştır. Bunun dışında vefat eden Ziya Gökalp üzerine yapılan haber yazısı ve Çankırlı şairlerin şiirlerinin bulunduğu kitabeler hakkında bilgi veren iki yazı daha dikkat çeker. Ziya Gökalp'in vefatı üzerine çıkan yazı şu şekildedir⁵⁴:

“Türk'ün millî mefkûre peygamberi Büyük Ziya Gökalp'in ölümü ilim ve fikir âleminde derin ve coşkun te'essürler uyandırmıştır. Bu ölüm karşısında bütün Türkiye'nin şu 'ürlü halkı ve münevver gençliği samîmî elemelerle çalkanıyor. Büyük dâhi, asırların Türk'e bahş ettiği millî bir kahramandır. Bu itibârla Ziya Gökalp'in ufûlü telâfisi güç bir ziyâ' olarak karşılanmıştır. Türk milleti daha birçok Ziyâlar yetiştirmeye çalışmalıdır. HalkYolu, Kengiri'nin duygulu halkı ve öz yürekli gençliği nâmına üstâdın â'ilesine ve bütün Türkçülere ta'ziyetler sunar.”

“Mahallî Tedkikler: Çankırı Kitabeleri” başlığı altında ise yine vefat etmiş ve Çankırlı olan şairlerin şiirlerinin yazılı olduğu kitabeler dikkat çeker. Bu kitabelerin birinde sunulan örnek ise şu şekildedir⁵⁵:

*“Şükrü Bey Çeşmesi'nde Ahmed Tal'at Bey Efendi tarafından kayd ve tashih edilen şu kitâbe vardır: Kitâbe Şâ'ir Rindî tarafından yazılmıştır:
Can gözün aç ey şehbâ bu zâhire bakma alîl
Zâhiri bu mâ'-ı cârın bâtına olmuş delil
Nakşibendî bendesi ceddi bülend-i İsfendiyâr
Mîr Teyfik Mehmed bin Yusuf Hakkı bil
Câri kıldı hayr için bu âbdan iç al vudû’*

⁵³ T. N., “Ahmet Mecbûr Efendi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s. 101-102.

⁵⁴ ***, “Büyük Ziyâ Gökalp Öldü”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 569.

⁵⁵ Tahsin Nahit, “Mahallî Tedkikler: Çankırı Kitâbeleri 1”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 52, 1925, s. 801-802.

*Rûhuna bir Fâtîha de sen de bul ömr-i tavîl
Tarih cevher saçar bir katresin boş eyleyen
Kandırır Rindi bu atışı çeşme-i cennet sebil”*

Sonuç olarak Cumhuriyet’in ilk yıllarında Çankırı’da dergicilik faaliyetlerine önem verilerek dergi ve gazetelerde edebî türlere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra *Halk Yolu Mecmuası* göz önünde tutularak, 1923-1927 yılları arasında Çankırı basın yayın hayatında şiir türünün öne çıktığını söylemek mümkündür. *Halk Yolu Mecmuası* içerisindeki şiirlerde aşk, kahramanlık gibi bireysel konuların yanı sıra Türkçülük fikri zemininde cumhuriyetçilik ve inkılâpçılık gibi siyasi konularda yazılan şiirler de bulunur. Bununla birlikte çevresinde tanınmış, şöhretli şairlerin hayatları ve edebî kişilikleri hakkında bilgi veren kısa yazılar da mecmuada görülür.

2.3.1.1. Şiirlerin Muhtevası

Konusu Aşk Olan Şiirler: Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat dönemi ile başlayıp bugüne kadar farklı dönem, grup, ekol vb. farklı zamansal adlandırmalarla sayısız şair/yazar ve beraberinde getirdikleri eserleriyle var olup gelmiştir. Yeni Türk Edebiyatı içinde barındırdığı Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri’ni divan şiirinden, halk şiirinden ve batı şiirinden beslemiştir.⁵⁶ *Halk Yolu Mecmuası*’ndaki şiirlerin büyük bir bölümünü kapsayan aşk temalı şiirler Cumhuriyet dönemi şiir anlayışını yansıtmaktadırlar. Ancak bu anlayış sadece aşk konulu şiirlere mahsus bir özellik olmamakla birlikte mecmuadaki diğer konularda yazılan bütün şiirlerde bu hissedilmektedir.

Kökleri mazide olan bir edebiyatın ürünü olan mecmua içerisindeki şiirler divan şiiri ve halk şiiri nazım şekilleriyle ve kafiye örgüsüyle yazılmıştır. Bu şiirler şunlardır: Âşık Zahrî’nin “Gazel”, “Gazel”, “Gazel”, “Gazel”, “Gazel”, “Müseddes”, Tahsin Nahit’in “Şarkı”, Kerküklü M. Nedim’in “Gazel”, “Gazel”, “Tahsin Nâhid’e”, “Nedîm-i Sâniye Nazîre”, Ahmet Talat’ın “Nazire”, “Nazire”, Kadri’nin “Kalenderî”, “Gazel”, “Gazel”, Zahirî Çelebi’nin “ *** ”, Nahit’in “Nefes”, Vefdi’nin “Kengiri Şâ’irleri”, A.R. imzalı şairin “Tahmîs”, Kengiri Şairleri’nin “Gazel”, Neşatî’nin “Gazel”, Nizamettin Yümnî’nin “Nazire”, “Gazel”, Ömer

⁵⁶ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016, s. 26.

Faik'in "Nazire", "Gazel", "Gazel", Ali Dehrî'nin "Nazire", "Gazel", "Gazel", "Gazel", "Gazel", Rindî'nin "Gazel", "Gazel", "Gazel", Mecbur'un "Gazel", "Gazel", "Gazel", "Şi'ir", Mehmet Refik'in "Gazel", "Gazel", "Gazel", "Gazel", A. imzalı şairin "Gazel", Abdullah Atıf'ın, "Gazel", ***, "Belîğ Bir Gazel", ***, "Müstezâd", ***, "Gazel", ***, "Bir Tahmis", ***, "Muhammes".

Gelenekten gelen şairlerin şiirlerinde en fazla gazel nazım şeklini tercih ettikleri görülür. İlahî aşkın işlendiği şiirlerde tasavvufî olarak yaradanın sevgisi dile getirilirken onun bir ve mutlak olduğu, yaratılmış olan her şeyde onun varlığının tecellisinin bulunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte tasavvufun en çok konuşulan konularından birisi olan "fenâ-bekâ"⁵⁷ nazariyesi içerisinde söylenen sözler bulunmaktadır. Şiirlerde "hâk", "hû", "hakikat", "ârif", "îrfân", "seyr ü sülûk", "mâsivâ", "mâverâ", "men aref", "fenâ fillâh", "enel hakk" gibi dini tasavvufî unsurlar bulunmakla birlikte dört halifeye, on iki imama, peygamberlerden Hz. Süleyman'a, Hz. Nuh'a, Hz. Yakup'a, Hz. Yusuf'a ve Hz. Muhammed'e yer verilmiştir.

Tasavvufî kavramlardan birisi olan "ârif", Allah'ı gerçek yönüyle bilen irfana, ilham ve hal ile ulaşan kişi olarak tanımlanır.⁵⁸ Mecmua içerisindeki tasavvufî aşk temalı şiirlerde hâl ehli olanlar anlamında kullanılan "ârif" unsuru, gönül diliyle konuşarak vefalı yâre aşına olmaktır. Halk, ârifin bu vasfını bil(e)mez, dolayısıyla onu anlayamazlar. Ahmet Mecbur Efendi gazelinde herkesin hâl ehli olamayacağını aşikâr eder ve sevgiliye ulaşabilmenin ancak âriflikle olabileceği anlatılır. Gazelde ârif ile âşık kastedilerek açık istiare yapılmıştır⁵⁹:

*"Tâlibâ tut sözümü ekmel adam olasin
Yani kim sen de bu aşk hâline mahrem olasin*

*Maksadın himmet olup feyz-i beka bulmak ise
Durma bir arif billâh ile hemdem olasin
..."*

⁵⁷ Fenâ-bekâ nazariyesi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatının Kaynakları*, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2016, s. 139.

⁵⁸ Selami Şimşek, *Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Litera Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 40.

⁵⁹ Mecbûr, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 13, 1923, s. 197.

Bunun yanı sıra tasavvufî aşkın ele alındığı şiirlerde Hallac-ı Mansur'un "enel hakk" sözüne telmihte bulunulmuştur. "Ene'l-hakk" sözü ile şairler, hak sözünü söyleyerek, mutlak olan yaradanın birliğinde yok olma halini ifade etmişlerdir⁶⁰:

*"İlm-i Câmi' nutkumuzdur, her sözü hak söyleriz
Hayfımız yok kimseden bir hakkı mutlak söyleriz*

*Hakk'a mazhar düşmüşüz biz her sıfat berdârımız
Asra Mansur olmuşuz sabr-ı ene'l-hak söyleriz
..."*

Şairler bazen "enel-hâkk" sözü ile Hallac-ı Mansur olayına telmihte bulunmakla birlikte aşkın insanın aklını başından alarak, kişinin kendinden geçme durumu olan "vecd" haline işaret etmişlerdir⁶¹:

*"...
Gâhî dem allâme-i asra "fetâvâ"lar verir
Gâh ene'l-Hak söyleyip mansûr eder aşk adamı
..."*

Şiirlerde beşerî aşkın konu alındığı halk edebiyatı ürünlerinde koşma, semai ve kalenderî nazım şekilleri tercih edilirken, ilahî aşkın konu edildiği şiirlerde ise tekke şiiri nazım şekillerinden ilahi ve nefes kullanılmıştır. Bu şiirler şunlardır: Âşık Zahmî'nin "Koşma", "Koşma", "Sema'î", "Semâ'î", "Koşma", Ahmet Talat'ın "Koşma", "Nefes", Kengirî Şairleri'nin "Koşma", M. F. imzalı şairin "Kalenderî", "Divan", Çankırılı Sabrî'nin "Koşma", "Koşma", V... imzalı şairin "Koşma" ve imzasız şairlere ait olan "Koşma", "Dîvân".

Buna göre mecmuadaki şiirler içerisinde şairlerin hem divan hem de halk şiiri nazımlarını kullandıkları görülür. Âşık Zahmî'nin halk şiiri nazım şekillerini kullanarak meydana getirdiği ürünlerde de tasavvufî unsurlar bulunur⁶²:

*"...
Teshîr-i cihân etmeyi bir vâsıta hâtem
Dârât-ı Süleymân'a o bir mûr-ı tecelli*

⁶⁰ Âşık Zahmî, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.

⁶¹ Zahmî, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 148.

⁶² Âşık Zahmî, "Kalenderî", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.

*Her nutku “ene’l-hak” diyen ey, dara çıkar mı
Hak etmiş o yüzden dil-i mansûr-i tecelli
...*

Mecmuada beşerî aşkın konu edildiği eserlerde sevgili, sevgilinin güzellik unsurları olan kaşı, gözü, bakışı, saçı, nazı, cefası gibi mazmun ve unsurlar anlatılırken ilahî aşkın konu edildiği şiirlerde ise divan edebiyatı ürünlerinde olduğu gibi tasavvuf terimleri kullanılmıştır. Halk edebiyatında ve halk şiirinde önemli bir yere sahip olan Ahmet Talat’ın ürünlerinde “hakîkat”, “ene’l-hakk”, “mâsivâ” ve “fenâ” gibi tasavvufî unsurlar dikkat çeker⁶³:

*“Hakîkat bezminde nefy-i “lâ” ile
Na’ra-i “ene’l-hak” atanlardanız
Kesib alâkayı mâ-sivâ ile
“Fenâ”yı bir pula satanlardanız
...*

Şair Ali Kadrî’nin halk edebiyatı nazım şekillerini kullanarak meydana getirdiği bazı şiirlerinde tasavvufî terimler kafiye unsuru olarak kullanılmıştır⁶⁴:

*“...
Yeşil hil’atlara gark olup “zambak”
Gösterir Mansûr’a sırr-ı “ene’l-Hak”
Bunlarda bu sırrı görmeyen ahmak
Noksandır imânı, kılsın hazeri
...”*

Bazı tasavvufî aşk temalı şiirlerde Kuran-ı Kerim’den alıntılar bulunmakla birlikte şairler “Nahnü kasemnâ” iktibası ile her yaratılanın bir kısmeti olduğu ve birbirlerinin kismetlerini yiyemeyeceklerini vurgulamak istemişlerdir⁶⁵:

*“Gürûh ehl-i dil rütbe-i aşkı
“Nahnü kasemnâ”da taksim ederler
Hatt-ı cebîninden alanlar meşki
Rumûz-ı noktayı tefhim ederler”*

⁶³ Ahmet Talat, “Nefes”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 749.

⁶⁴ Ali Kadrî, “Bahariye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 72-73.

⁶⁵ Âşık Zahmî, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.

Mecmuadaki tasavvufî aşk şiirlerinin bektâşilik kültürü üzerine inşa edildiği görülmektedir. Çankırlı şairlerin eserlerinde bu durum açıkça görülmektedir. Halk şiiri nazım şekillerini başarıyla kullanan Âşık Sabrî'nin genelde halk edebiyatının, özelde ise bektâşi edebiyatının Çankırı'daki temsilcilerinden olması bu duruma örnek teşkil eder.⁶⁶

Mecmuada ilahî aşkın yanı sıra bazı şiirlerde beşerî aşk işlenerek, sevgiliye duyulan aşk ve muhabbet dile getirilmiştir. Buna göre gerek divan şiiri gerekse halk şiiri anlayışıyla kaleme alınan eserlerin içeriği âşık-maşûk-rakip üçlüsü çizgisindedir⁶⁷:

*“Gâhî dilden şevklenip pür nûr eder aşk âdemi
Gâhî dem zulümlenip deycûr eder aşk âdemi
...”*

Divan şiirinde aşk, sevgili (maşûk) seven (âşık) ve rakip (ağyâr) arasında gelişen bir hadise olmasının yanı sıra, sevgilinin güzelliğiyle kaprisiyle âşığa hükmederek, iradeyi elinde tutmasıdır. Sevgili, âşık için daima bir sultan veya hükümdar sıfatındadır.⁶⁸ Mecmuadaki aşk muhtevalı şiirlerde şairler, sevgilinin karşısında bir kul ve köle durumundadır. Âşıkların en büyük korkusu sevgilinin eziyet ve cefa etmeyi bırakıp, kendilerinden yüz çevirmesidir. Sevgilinin yüz çevirmesi âşıklar için artık her şeyin, her ümidin bitmesidir⁶⁹:

*“Lütf edip gel yanıma nâz ve edâsı tatlı yâr
Kıyma tatlı cânıma cevır ü cefâsı tatlı yâr
...”*

Mecmuada aşk konusunda en fazla şiir yazan şair, Âşık Zahmî'dir. Şiirlerinde şair yani âşık, sevgili karşısında aciz, düşkün ve perişan haldedir. Aşkı uğruna bütün sıkıntılara ve gönül sultanından gelen bütün cefalara razıdır. Çünkü onun bütün arzusu sevgiliye kavuşmaktır. Fakat bu kavuşma asla gerçekleşmez. Bu konuda klasik Türk edebiyatı hocalarından Cemal Kurnaz'ın da ifade ettiği gibi vuslatın şiiri

⁶⁶ İbrahim Akyol, *Çankırlı Âşık Sabrî*, Çankırı Belediyesi Yayınları, Çankırı 2016, s. 19.

⁶⁷ Âşık Zahmî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 148.

⁶⁸ Mehtap Erdoğan, *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2013, s. XIII-XIX.

⁶⁹ Ali Dehrî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 12, 1923, s. 177-178.

yoktur.⁷⁰ Aşığın beklediği kavuşma asla gerçekleşmez. Dolayısıyla âşık için sevgili ile arasına giren herkes, her şey birer rakiptir, engeldir. Bu durum Âşık Zahmî'nin sadece gazellerinde değil halk şiiri nazım şekillerini kullandığı şiirlerinde de sevgili karşısındaki konumu benzer şekildedir. “Koşma” başlıklı şiirinde sevgiliden bir muhabbet beklemekte, “cevr ü cefası” olan haksızlık ve zulmünün naz olmasını dilemektedir⁷¹:

*“Efendim tek bana muhabbet eyle
Gâhî cevr ü cefâ gâhî nâz olsun
Pek de kahr eyleme mürüvvet eyle
Hemen indimizde naz beyaz olsun
...”*

Şair Ali Kadri'nin şiirlerinde, âşığın sevgili karşısındaki konumu mecmuadaki aşk muhtevalı diğer eserlerde olduğu gibi acizlik halidir⁷²:

*“...
Ettiklerini söyledim ammâ el içinde
Afv eyle darılma ki zebânın kayıverdi
Al sevdiğime ver bunu ey hâdim-i efkâr
Sorarsa de “Kadri” diyorlar bir dayı verdi.”*

Âşıklar için sevgilinin etrafındaki herkes rakiptir.⁷³ Şiirlerde sevgilinin kendilerinden yüz çevirmemesini isteyen âşıklar ise sevgiliye yakın olmak ve onun kendisini iyi bilmesi için rakibe dahi kul köle olmuştur. Sevgiliye kavuşmasalar da onun her daim çevresinde olmayı ve eziyetine nail olmayı istemişlerdir. Maşûka iyi görünmek için rakiplerine bile naziklikle yaklaşmışlardır. Fakat bu naziklik, sevgiliyi içten içe kıskanma duygusu ile âşığa en büyük eziyet olmuştur. Mecmuadaki şiirlerde divan şiirinde olduğu gibi kıskançlık da tek taraflıdır. Rindî'nin gazelinde kıskanan sadece âşıktır, kıskanılan ise sadece sevgilidir. Sevgilinin âşığı kıskanması asla söz konusu değildir, zira kıskanmak âşıklığın vasıflarındandır. Sevgilinin güzelliği ile mest olan

⁷⁰ Cemal Kurnaz, *Divan Edebiyatı ve Türk Kimliği*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2013, s. 72.

⁷¹ Âşık Zahmî, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.

⁷² Kadri, “Kalenderî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 118.

⁷³ Bu bölümde mazmunların yorumlaması için şu kaynaklara başvurulmuştur bk. Cemal Kurnaz (Haz.), Ahmet Tâlat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar Ve İzahı*, Berikan Yayınları, Ankara 2014; İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2011.

âşık, sevgilisine âşık olurlar diye kıskanır ve onu kimselere anlatamaz. Aşk, sevgiliyi gönül hanesinde saklayıp onu süveydada sır etmektir. Âşık da bu sırrı fâş etmekten kaçınır. Âşıklık, gerektiğinde kendinden bile kıskanmak değil midir? Şair gazelinde âşıklığın bu yönüne dikkat çekmektedir⁷⁴:

*“Hâr-ı giriftâr rakîbe açma ağzın gonca-fem
Mü‘mine dü-zeh hârâmdır kâfire bağ-ı irem*

*Ol adüvv-i bed-nâzırın tîr-i nigâhından sakın
Vermesin mir‘at hüsnüne küdüretle sitem*

*Mâh-tâbım rûhuna gerçi hâlel gelmezse de
Âblar kasd eyleyip aks eylemişler lâ-cerem*

*Kâfire put, sûfiye mescid, yâr âşika
Zâğa cîfe, bûlbüle gül eylemiş Mevlâ kerem*

*“Rindî” veş yüz üzere rûy-ı hâke koyma câm sen
Tut elinde sun yed-i âşika dem, ağyara sem”*

Mecmuadaki şiirlerde âşıklar, aşk derdinden yansa da can tabibi olan sevgiliye aşklarını dile getiremezler. Özellikle gazel nazım şekli ile kaleme alınan eserlerde bu derdin dile getirilemediği anlatılmıştır. Aralarında konum farkı aynı kalmak şartıyla âşıklar, aşk derdiyle yatan bir hasta, sevgili ise dermanı kendinde bulunduran bir tabiptir. Dehrî’nin gazelinde aşk hastası olan şair, dört gözle tabibi olan sevgiliyi bekler. Bu dertle uzun karanlık geceyi bitirip seher vaktini diler, fakat âşığın bunu dile dökmesi mümkün olamaz. Neticede âşık kendini maşûkun zulüm ve kahrına bir kurban, onun öldürücü elinde bir şehit olarak tasavvur eder. Âşık ise bunlara isyan etmeden kabullenen her cefayı bir lütuf gibi karşılayan, aşkın yüksek bir ruh ve tevekkül terbiyesine ermiştir. Bütün eziyet ve cefalara rağmen sevgiliden vazgeçmez. Bunu itiraf edemez. Âşığın haddine midir? Sevgili karşısında konuşmak!⁷⁵:

*“ ...
Hasta-i aşkına efnâ-yı hayât emr-i muhâl
Var iken hüsn-i nazar nergis-i bî-mârında
... ”*

⁷⁴ Rindî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 453.

⁷⁵ Dehrî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 455.

Mecmuadaki şiirlerde Şem ve Pervane hikâyesine de telmihte bulunulmuştur ve şem (mum) ve pervane (kelebek) üzerine yapılan teşbihlerin sayısı fazladır. Sevgilinin güzellik unsurları, aşkın bazen pervane bazen mum gibi sevgili etrafındaki halleri aşkın sevgiliye yakın olma çaba ve gayretidir. Şiirlerde şem/mum, genellikle ışık kaynağı olması, sehre kadar yanması ve vuslatına talip olan pervaneleri yakması, pervane ise şemin/mumun alevi etrafında dönmesi ve bu alevde yanması/yitmesi şeklindeki tasavvurlarla ele alınmıştır. Vefdi gazelinde âşkın, aşk derdinden mum gibi yanmadan, dert sıkıntı çekmeden sevgilinin sohbetine nail olamayacağını dile getirmiştir. Şem ve Pervane hikâyesine telmihte bulunan şair, yanağı mum gibi olan sevgilinin ışığında yanmaktadır⁷⁶:

“ ...
Ol şem'a-i rûhsâr hayâliyle hemîşe
Pervâne gibi yanmaktadır, nâra bu gönlüm
... ”

Mecmuadaki şiirlerde sevgilinin yüzünün güzellik unsurlarından olan ayva tüyleri gül bahçesini andırır ve sevgilinin yüzündeki ayva tüylerini gören âşıklar mübalağa yoluyla şaşkına dönerler ve akıllarını kaybederler. Mecmuadaki şiirlerde ayva tüyleri şekli ve rengi gibi mest ediciliğiyle zikredilmektedir. Yümnî'nin beyitinde mübalağalı bir şekilde, sevgilinin ayva tüylerini melekler görürse kıskanacakları dile getirilmiştir⁷⁷:

“ ...
Hatt ü hâl ve rûh-ı zîbânı melekler görse
Arz reşk eylemeye arza temâşaya düşer
... ”

Mecmuadaki şiirlerin beyit ve mısralarında şairler devamlı olarak “âh” çekerler. İçlerindeki aşk ateşinden dolayı âhları dumanlı ve kıvılcımlıdır. Öyle ki âşıklar âhettikçe gökler yanıp tutuşur. Âh, âşıklık âlameti sayılır. Zahmî'nin gazelinde sevgilinin âşığa karşılık vermemesi ve âşkın bu durumdan duyduğu üzüntüsü âh ile dile getirilmiştir. Âşık umut ve umutsuzluk arasında gidip gelir. Çünkü sevgilinin “ne sevdiği bellidir ne sevmediği”. Âşık kuldur, köledir, buna karşılık karşısındaki bir

⁷⁶Vefdi, “Kengiri Şâ'irleri”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s.1 03.

⁷⁷Nizâmeddîn Yümnî, “Nazire”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 164.

sultan, bir hükümdardır. Onunla konuşmak ondan ilgi beklemek hatta ilgisini göstermesini istemek hayalden ibarettir. Sevgili bütün ihtişamıyla, nazıyla, gururuyla her daim âşığa eziyet eder. Rakiplerle gezer ve âşığını kiskandırır. Bununla da kalmaz bir gamzesiyle (yan bakışıyla) âşığa taraf döner ve kaşının yayıyla kirpikten oklar fırlatarak âşığın yüreğinde yaralar açar. Âşık ise belki bir tebessüm bir yakınlık gösterir umuduyla belki de umutsuzluğuyla sevgilinin mahallesini tavaf eder durur. Şair bütün bu duygularını âh ederek, Gül ile Bülbül, Ferhat ile Şirin anlatılarına telmihte bulunarak dile getirmiştir⁷⁸:

*“Ben niyâz ettikçe yâre, nâzını îcâd eder
Gâh bıkâr kalb-i vîrânım, gâh döner âbâd eder*

*Gülde mi, bülbülde mi âh kim bilir esrâr-ı aşk
Gül hîcâbından kızarırmış, andelîb feryâd eder*

*Nâzeninem, dil-pesendem, sende bu hâlet nedir
Şerbet-i şîrîn-lebin âşıkları Ferhâd eder*

*Her kaçan etse siyâset çeşm-i katil âşıkâ
Kirpiklerin bir tîğ edip hem gamzesin cellâd eder*

*Kangı ma’nâlardan ahz ettik gazel tertîbini
Bir kelâmın Zahmî’yâ bin tâlibi irşâd eder”*

Mecmuada yazan şairler çeşitli vesilelerle Leyla ile Mecnun anlatısını şiirlerinde telmih unsuru olarak kullanmışlardır. Beyitlerde Leyla’nın karanlık, Mecnun’un ise deli/divane anlamıyla birlikte tevriyeli olarak kullanıldığı görülür. Bununla birlikte şiirlerde Leyla’ya varılmakla Mecnûn olunması ve Leyla’ya varmadan deli/divane olunamayacağı anlatılmıştır. Bu bağlamdamutlak aşka giden yol, beşerî aşktan geçmektedir. Nâhid, şiirinde Leyla ile Mecnun’atelmihte bulunurken, “Mecnûnlar vardır ki, Leyla’dan geçer” mısrası ile “geçer” sözünü tevriyeli kullanmıştır. Zira “geçer” diyerek şairin kastettiği hem sevgiliden geçmek hem de tasavvufî anlamda beşerî aşktan ilahî aşka geçilmesidir⁷⁹:

*“...
Âlem-i vahdetin Kerbelâsında
Men-aref sırrının mâverâsında*

⁷⁸ Âşık Zahmî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923 s. 74.

⁷⁹ Nâhid, “Nefes”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 88.

*Cezbeler yurdunun en ücrasında
Mecnûnlar vardır ki, Leyla'dan geçer
...*

Mecmuada divan ve halk şiiri etkisinde yazılan ürünlerdeki sevgili, daha soyut iken serbest veya ikilik ve dörtlük nazım şekilleriyle yazılan eserlerdeki sevgili daha somuttur. Tahsin Nahit'in "Sanma!..", "Geçtim!", "Bilmediğim Güzele", "Bu da ona!", "San'at İçin", "Hayalimin Leylası", "Gecenin İlhamı", "Kitâbe Şa'ir Rindî", "Bir Tahattur", Kerküklü M. Nedim'in "Tahsin Nâhid'e", "Terennüm", "Neler Etti?", "Kavuşurken", "Amân Yâr", "Bir Zaman", Oktay'ın "Feryâd-ı Tahassür", N. Z. imzalı şairin "Yağmur", "Esâretde Bir Grub", İhsan Kami'nin "Bir Şi'r-i Mükedder", "Ayyâş Baba", Asrî Baba'nın "Kengiri Belediyesi'ne İthâf", "Yosma, Zeki Orhan'ın "Mu'allim", Zeki'nin, "Sevgiliye", Çuvaldız'ın "Beyimiz", Kalender'in "Çuvaldız'a", Sabih'in "Gel!", Filibelizade Mehmet Nizamî'nin "Kûy-Yâr", Kırşehirli Ayetullah'ın "Olmaz Bana", Mecbur'un "Şi'ir" ve Zahmî'nin "Düstûr" başlıklı şiiri daha somut bir sevgili imajı üzerine yazılmıştır.

Netice olarak *Halk Yolu Mecmuası* 'ndaki aşk temalı şiirlerde ilahî aşk, hakikî ya da mutlak olan aşktır. Beşerî aşk ise gerçek olmayan mecazî aşktır. Şairler tasavvufi konuları işledikleri şiirlerde ilahî aşkla, Allah aşkını kastetmişler, beşerî aşkı işledikleri şiirlerde ise mecazî aşkı kastetmişlerdir. Tasavvufî aşkın işlenildiği şiirlerde şairlerin âşıklıktan murat ettikleri, asıl sevgili olan yarana kavuşmaktır. Bu yüzden şairler dünyaya ait olan nefsi ve maddi nesnelere karşı uzaktırlar. Bununla birlikte şiirlerde mutlak aşka giden yol, beşerî aşktan geçmektedir. Her şeyin üstünde tutulan sevgili, boyu, saçı, yüzü, yanağı, kaş, kirpiği, dudağı, gamzesi, beni vb. gibi göze hitap eden güzellik unsurları ile yaradanın tecellisidir. Yaradanın mutlak varlığının tecellisi olan bu unsurlar, aşk derdine yakalan âşığın aklını başından alır. Dolayısıyla mecmuadaki şiirlerde beşerî aşk, ilahî aşka giden yolda önemli bir basamak olmuştur.

Konusu Kahramanlık Olan Şiirler: *Halk Yolu Mecmuası* 'nda, aşk konulu şiirlerden sonra en fazla işlenen tema "kahramanlık"tır. Mecmuada, milli duyguları yansıtmaları bakımından kahramanlık muhtevalı şiirler ayrı bir yer tutmaktadır.

Nitekim Cumhuriyet'in ilanından sonraki yıllarda ardı ardına gelen inkılâpların etkisiyle oluşan yeni anlayışta milli konular öncelikli bir şekilde işlenilmiştir.

Milli duyguların başında kahramanlık konusu gelmektedir. Kahramanlık muhtevalı yazılan şiirlerin yan temaları ise vatan, millet, hürriyet ve Türklüktür. Bu şiirler şunlardır: Tahsin Nahit'in "Gün Batarken", "Gün Doğarken", "Anadolu Kadın", "Ümîd İçin", "Ümîd Doğarken!", "Hürriyet Sana", "Mu'allâya", Feyzullah Sacit'in "Millî Marş İçin Güfte", "Gönlümde Bir Ses", Ahmet Talat'ın, "Marş", M. F.'nin "Feryâd", "Türküm", Zahmî'nin, "Destan", "Koşma", "****", Ali Yaver'in, "Fırat Hâtıraları", Kerküklü M. Nedim'in "Aman Ayşem", Asrî Baba'nın "Fırsat Düşmanlarına Dağ", Zeki'nin "Fatma'nın Hıncı", Turgut'un "Himâye-i Etfâl", Rıfat Rami'nin "Üç Zafer", Kırşehirli Abdullah'ın "Zafer Türküsü", Ali Rıza'nın, "Sulh Manzûme-i Tarihiyesi", A. R. imzalı şairin "Manzûme" ve "Meslektaşlara".

Bu şiirlerden Ahmet Talat'ın "Marş" adlı, kahramanlık duygusunu telkin ettiği ve bir kız çocuğunun dilinden annesine söylenilen şiirinde, vatanın herkesin vatani olduğu ve çocuklarla yükselip şanlı olacağı ifade edilmiştir. Şiirde işlenen yan muhteva ise vatandır⁸⁰:

“ ...
Bizimle yükselir vatan
Bizimle kesb-i şân eder
Biz olmasak hayât ve şân
Olur esîr-i zulm ü şer
... ”

Mecmuanın şairleri milli ve destansı bir şekilde şiirler dile getirirken Türk milletinin kahramanlığını, Türk tarihindeki savaşları, Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'ü, Cumhuriyet'i ve zaferleri yansıtmışlardır. Şiirlerde sıkça geçen düşman ise Yunanlılardır. "Zafer Türküsü" başlıklı şiirde, bir askerin dilinden yurdun düşmandan kurtulması ile kazanılan zafer dile getirilmiştir⁸¹:

“ ...
Yunan'a attım satır

⁸⁰ Ahmet Talat, "Marş", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 10.

⁸¹ Kırşehirli Abdullah, "Zafer Türküsü", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 147.

*Düşünmedim hiç hatır
Üstün oldum müjdeler
Geliyorum şen şatır*

*Bir Tanrı'ya yalvardım
Kıldı bana çok yardım
İzmir Bursa Edirne
Bütün yurdu kurtardım
...*

Mecmuadaki “Destan” başlığını taşıyan bir diğer şiirde Türk askeri, İslamiyet’te kahramanlığı ve adaletiyle öne çıkan Hz. Hamza’ya, Hz. Ömer’e, Hz. Ali’ye ve onu temsil eden kılıcı Zülfikar’a benzetilmiştir. Şiirde gelmiş geçmiş bütün Türk kahramanlarının bu isimleri örnek aldığı vurgulanmıştır⁸²:

*“Ali’ye verilmiş oldum **Zülfikar**
Gelmiş geçmiş kahramân hep onu çalar
Ayârlar içinde ol **Ömer**-ayâr
Hamza’dan kahramân nâmdâr olmaz
...*

Mecmuada Türk kahramanlığının ve cesaretinin anlatıldığı şiirlerde ise sadece erkeklere değil, cephe gerisindeki cesur Türk kadınlarına da yer verilmiştir. “Aman Ayşem” başlığını taşıyan şiirde, şair Türk kadınının fedakârlığını dile getirmiştir. Şair, “Ayşem” diye seslendiği Türk kadınına nişanlısının, kardeşinin ve daha nice kahramanların Sakarya’da, Dumlupınar’da vatan uğrunda can verdiğini hatırlatmıştır. Şiirin son dördlüğünde şairin, kazanılan zaferlerin şanını da “Ayşem” söylemiyle bütün kahraman Türk kadınlarına hediye ettiği görülür⁸³:

*“...
Elinde tüfenk belde fişenklik
Düşmana kurşun atan Ayşem
Nişanlın Ahmed'dir, kardeşin Mehmed
Kanlı Sakarya'yı aşan Ayşem*

*Hep senin Türkün hatta sen idîn
İzmir yolunda koşan Ayşem
Senin aşkınla sallanan kılıç
Önünden kaçan Yunan Ayşem*

⁸²Zahmî, “Destan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 401-402.

⁸³Kerküklü M. Nedim, “Aman Ayşem”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 540.

*Kardeşin Mehmed'dir şimdi öğrendim
Dumlupınar'da yatan Ayşem
Vatan da sendin nâmûs dahi sen
Senden alındı bu şan Ayşem”*

Sonuç olarak *Halk Yolu Mecmuası*’nda kahramanlık muhtevalı şiirlerin, milli duygularla eserlere yansıtıldığını söylemek mümkündür. Şiirlerde Türk milletinin azmi, kararlılığı, gücü ve cetlerin zorluklarla kazandığı zaferler büyük bir coşkuyla dile getirilmiştir. Eserlerde yer yer savaş gören, zorluk çeken Anadolu kadınlarına yer verilerek, Türk kadınının cephe içinde ve cephe dışında gösterdiği kahramanlığının tarihe geçmesi ifade edilmiştir. Şiirlerin yan muhtevalarında Türk milletinin erkeği, kadını, yaşlısı ve çocuğu ile el birliği ederek düşmanı yurttan kovması, vatani koruması, milli istikrarı ve gücü anlatılmıştır. Bu konular birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu için kahramanlık temi altında toplanmıştır.

Konusu Öğüt Olan Şiirler: Öğüt, insanların yanlışlarını düzeltmek, onları iyiye doğruya ve güzele yönlendirmek amacıyla söylenmiş öğretici sözlerdir. *Halk Yolu Mecmuası*’nda öğüt muhtevalı şiirler işleniş sıklığı bakımından aşk ve kahramanlık temalı şiirlerden sonra gelmektedir.

Mecmuadaki öğüt konulu şiirler şunlardır: Asrî Baba’nın “Öğütlerim”, “Asrî Baba’nın Zenginlere Candan Yürekten Bir Pendi”, “Asrî Baba’nın Aşk ve Şeşk ile Bir Va’azı”, “Daha Bağırılım Mı?”, İhsan Kamî’nin “Bir Va’ize Bir Mev’za” , “Dehri” İçin”, Ali Rıza’nın “Tahrîrât Müdür-i Edîbi Ömer Fâik Bey Birâderime İthâf”, Tahsin Nahit’in “Gönülden Sesler”, Kahkaha’nın “İnan”, Türk Çocuğu’nun “Temizlik”, *Halk Yolu Mecmuası*’nın, “Çocuklarımız İçin”.

Mecmuadaki öğüt muhtevalı bu şiirler toplumun genelinden ziyade özele inilerek anne babalara, çocuklara ve kişilere özel yazılmış ürünlerdir. Kengiri Şairleri’nin “Destân”, Mehmet Refik’in “Gazel”, “Rûba’î”, N. Z. imzalı şairin “Tefâhüre Tar’îz”, “Sadaka” ve M. F. imzalı şairin “Koşma” başlıklı şiirleri ise nazım şekilleri itibarıyla farklı konularda yazılmış şiirler gibi görünseler de muhtevaları öğüttür. Bu şiirler o günün toplumuna daha iyi olunması yönünde hikemi tarzda telkinler içerir.

Mecmuada “öğütlerim, pend, vaaz” gibi başlıklar altında verilen öğüt muhtevalı şiirler, dini duygularla kaleme alınmış ürünlerdir. Bu nedenle şiirler hem şekilleri hem de içerikleri itibariyle dinî-tasavvufi halk şiirinin özelliklerini gösterir. Bunlardan “Destân” başlıklı şiirde dünyanın gelip geçici olduğu, dinin emir ve yasaklarına uyularak nefse hizmet edilmemesi ve Allah’a hakkıyla kulluk edilmesiyönünde öğütler içerir. Bununla birlikte bu öğütlerin, nefse yönelik olduğunu da söylemek mümkündür⁸⁴:

“ ...
Gûş eyle sözümü âkılâne bak
Pend-i hakikatten beyânı gözle
Yârâna karîb ol nâdânı bırak
Kıymetini bilen insanı gözle
...”

Şiirlerde kardeşlik duygusu üzerine bir olmayı öğütleyen mısralar da yer alır. Bu konuda ve genel olarak öğüt muhtevalarında öne çıkan şair, Asrî Baba mahlaslı Zeki Ömer Defne’dir. Çalışkan’ın da ifade ettiği gibi şairliğe ilk adımını *Halk Yolu Mecmuası*’nda çıkan şiirleri ile atan ve halk şiiri geleneğine bağlı kalarak vezinli-kafiyeli şiirlerde gösterdiği başarıyla tanınan Defne, daha sonra yerli motiflerle süslü serbest vezin denemeleri ile yeni şekiller kullanmıştır.⁸⁵ Şiirlerinde aşk, ayrılık, vatan, millet ve insanlara yol göstermek amaçlı öğüt içerikli konuları işleyen Asrî Baba, “Asrî Baba’nın Aşk ve Şeşk ile Bir Va’azı” başlığını taşıyan şiirinde insanları birliğe ve dirliğe davet ederek birleşip, milletin yaralarına çare olmayı öğütlemiştir⁸⁶:

“ ...
Gelin biraz konuşalım efendiler ağalar
Tam bu sıra derdimizle uğraşacak sıralar
Bu milleti için için kemiren çok yara var
Düşünelim taşınalım çâresini bulalım
Azm edelim birleşelim derdine el vuralım
...”

⁸⁴ Kengirî Şa’irleri, “Destân”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 134-135.

⁸⁵ Çalışkan, “Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)”, s. 153.

⁸⁶ Asrî Baba, “Asrî Baba’nın Aşk ve Şeşk ile Bir Va’azı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 433-34.

Netice olarak *Halk Yolu Mecmuası* içerisindeki öğüt konulu şiirlerin dinî duygularla topluma, anne-babalara ve çocuklara telkinler içerdiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra öğüt içerikli şiirler, şekil ve içerik özellikleri bakımından dinî-tasavvufi halk şiirinin özelliklerini gösterir.

Konusu Övgü Olan Şiirler: Edebiyatımızda övgü içerikli Allah’a, peygamberlere daha sonra din büyüklerine, padişahlara, devlet erkânına, sevgiliye, güzel bir olaya ya da bir duruma yazılmış pek çok şiir kaleme alınmıştır. Edebiyatımızın hemen her edebî türünde görülen övgü muhtevası *Halk Yolu Mecmuası* içerisindeki şiirlerde de görülmektedir.

Mecmuadaki övgü muhtevalı eserlerde şiirimize Cumhuriyet rejimi ile giren Cumhuriyetçilik ve inkılâpçılık kavramları öne çıkar. Akif İnan’ın da ifade ettiği gibi, Cumhuriyet döneminin şiir poetikasında Cumhuriyetten sonra Milli Edebiyat çerçevesinde Anadolu’ya yönelen şairlerin bir yandan Anadolu insanını eserlerinde işlediklerini, diğer yandan yeni devletin vecdiyle Türk şiirine Atatürk, Cumhuriyet, inkılaplar vb. yeni konular eklemişlerdir.⁸⁷

Bu bağlamda mecmuadaki şiirlerde klasik övgü geleneği anlayışından farklı olarak yeni konuların işlendiği dikkat çeker. Atatürk’ü, yeni bir rejim olan Cumhuriyet’i, inkılâpları ve devletin resmi ideolojisi olan Türkçülüğü öven şiirler yayınlanır. Gazetenin yazarları arasında yer alan Tahsin Nahit ve Ahmet Talat’ın şüphesiz bu konuda önemli katkıları bulunur. Türkçülük fikrinde olan Tahsin Nahit ve Ahmet Talat, bu konudaki şiirleri ile öne çıkarlar.

Tahsin Nahit’in “Gazi Paşamıza”, İhsan Kami’nin “Gazi Re’îs-i Cumhûrumuza”, Kerküklü M. Nedim’in “Cumhuriyetim İçin” başlıklı şiirleri Atatürk’e ve Cumhuriyet’e yazılmış övgü muhtevalı şiirlerdir. Bu eserlerden “Gazi Paşamıza” başlığını taşıyan ve Türkçülük fikriyle kaleme alınan şiir, Mustafa Kemal Atatürk’e yazılmıştır. 14 dörtlükten oluşan bu şiirde, Türk milletinin en zor günlerinde Atatürk’ün milletin yanında olduğu vurgulanarak, kurtuluşa erişildiği dile getirilir. Şair, Atatürk’ü ilahî bir güç ve Türk milletinin başındaki değerli bir elmas dağ

⁸⁷M. Akif İnan’dan aktaran, Çalışkan, a.g.m., s. 146.

olarak nitelendirir. Atatürk sevgisi ve övgüsü ile örülen şiir Atatürk’e teşekkür sunularak bitirilir⁸⁸:

*“Türk’ün o karanlık bahtsız gününde
Halâs bayrağını çeken sen idîn
Ulu milletimle tarih önünde
Asra hârikalar veren sen idîn*

*Kahraman milletin varlığı sende
En coşkun ateşle yüceldi durdu
Odur sana bütün azmi verende
Böylece dehânız orduyu kurdu*

*Sen idîn kurulan orduda başbuğ
Îlâhî bir vücûd gibi yükseldîn
Türk rûhu başında elmasdan bir dağ
Gibi parıldadı zulmeti deldi*

*Oradan vatana fıskıran nûrdu
Olgun rûhumuza hayât veren
Semâda şehidler kutluyordu
Türk idi zaferin şevkini diren”*

Şiirlerde Atatürk’e karşı övgüler sevgi ile dile getirilirken, saltanata ve saraya kızgınlık görülür. “Gazi Re’îs-i Cumhûrumuza” başlığını taşıyan şiirde Atatürk’e övgü ve bağlılık bildirilmesinin yanı sıra sarayın sefa içinde yaşadığını ifade eden şair, bu duruma ve düşmana olan öfkesini hissettirir. Şiirin sonunda Allah’tan Atatürk yolunda canını almasını diler ve ona olan büyük bağlılığını gösterir. Şairin bu bağlılığı aynı zamanda Atatürk’ün açtığı yenilikler yolunda Cumhuriyet’e ve inkılâplardır⁸⁹:

*“...
Allâh değil senin medîhan
Billâh değil riyâ yolunda*

*Yâ Rab yâ Rab tevki’im bu
Al rûhumu Mustafa yolunda”*

Şiirlerde Atatürk övgüsü ile birlikte şairlere yazılan övgü muhtevalı eserler de bulunur. Bu şiirler şunlardır: Kerküklü M. Nedim’in “Şâ’ir-i Nev-edâ Kalender” ve

⁸⁸ Tahsin Nâhid, “Gazi Paşamıza”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 570-71.

⁸⁹ İhsan Kamî, “Gazi Re’îs-i Cumhûrumuza”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 400.

M. Fahri'nin "Nâmık Kemal'in Rûhuna İthâf". N. Z. imzalı şairin "Körün Feneri", Kara Tekin'in "Hak Etti Hoca" ve Asrî Baba'nın "Oruç Keyfî".

Halk Yolu Mecmuası'na gönderilen övgü ve tebrik içerikli ürünler görülür. İsmail Ziya'nın "Sevgili Halk Yolumuza Tekaddüme-i Bahâriyem", Behçet'in "Halk Yolu'nun Sene-i Devriyesine Tuhfe-i Nâciz", "Halk Yolu'na" ve A. R. imzalı şairin "Manzûme-i Tarihiyye" ve "Gazel" başlığını taşıyan şiirleri bu şekilde mecmuaya yazılan şiirler arasındadır. Bu eserlerden "Manzûme-i Tarihiyye", "Sevgili Halk Yolumuza Tekaddüme-i Bahâriyem", "Halk Yolu'nun Sene-i Devriyesine Tuhfe-i Nâciz" ve Halk Yolu'na" mecmuanın yıl dönümü kutlamaları üzerine kaleme alınmıştır. "Manzûme-i Tarihiyye" adını taşıyan şiirde *Halk Yolu*'na iltifat ve övgülerde bulunulmuştur⁹⁰:

*"Himmet-i rûh-ı şebâb oldu bedîd
Gençliğe verdi bugün zevk-i cedîd*

*Açtı şeh-râh-ı edebde "Halk Yolu"
Hak teâlâ sa'yını kılsın mezîd*

*İnşirâk etsin usûl-i intikad
İntifâ eyler hemen her nûr-ı sîd*

*Öyle bir mecmû'aki her safhası
Tâlib-i irfânı eyler müstefîd*

*Nûr-ı irfânın tecelligâhıdır
Ehline âyîne-i halk-ı hamîd*

*Sâha-ârâ-yı karar olsun hemîn
Hem hayât-ı neşrîde her dem medîd*

*Cevherîn tarihini bir er dedi
"Halk Yolu" mir'ât-ı irfân-ı müfîd"*

Halk Yolu Mecmuası da şaire aynı muhabbetle teşekkür notu düşmüştür⁹¹:

*"A.R. Bey'e:
Teveccühâtınız pek kıtmetdârdır. Teşekkür ederiz. Gençlik
temenniyâtımızın husûlüne canla başla çalışacaktır. (Halk Yolu)"*

⁹⁰ A. R., "Manzûme-i Tarihiyye", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 13.

⁹¹ *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 13.

Sonuç olarak Cumhuriyet ile edebiyatımıza yeni muhtevalar girmiş, *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde Atatürk'ü, Cumhuriyet'i ve inkılâpları konu alan övgü içerikli şiirler yayınlanmıştır. Bununla birlikte şairlere ve mecmuaya yazılan tebrik şiirleri de bulunur.

Konusu Eleştiri Olan Şiirler: *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde toplumdaki çeşitli aksaklıkları eleştiren şiirler yer almaktadır. Mecmuada öğüt içerikli ürünleri ile öne çıkan Asrî Baba, eleştiri içerikli şiirleri ile de dikkat çekmektedir. Asrî Baba'nın "Günâh Bize", "Bakar Körlere", "Hey Gidi Eski Günler Hey!", "İhmâl" ve "Hoşbeş" başlığını taşıyan eserleri toplumdaki aksaklıkları dile getirmektedir. Bunlardan "Bakar Körlere" şiirinde, hem toplumda masumların üzerinden haksız yere kazanç elde edenler hem de "Bakar Körlere" söylemiyle haksızlıkları görmezden gelenler tenkit edilmiştir⁹²:

" ...
İşte bunca derdimizden birisi de "ihtikâr"
Pazar günü ortalıkta döner nice dolaplar
Her köşede göze çarpar ne fitneler fesâdlar
Örülür âh yine çorap fukarânın başına
Kimse bakmaz zavallının acıklı gözyaşına"

Eleştiri teminde Asrî Baba gibi N. Z. imzalı şairin "Tefâhüre Ta'rîz", Seyyid Vahî'nin "Hocaefendi..!", Mehik'in "Yerinde Sayanlara", Bekri Baba'nın, "Kalender'e", "İmişsin!", Tok Dil'in, "İ'lem Be Yahu!" ve İhsan Kamî'nin "Bedbaht Zevce" başlığını taşıyan yapıtları da dikkat çekicidir. Şiirlerde toplumun önde gelenlerine ve toplumdaki bozukluklara yönelik sosyal tenkitler bulunmaktadır. Bunlardan "İ'lem Be Yahu!" şiirinde şair, dini kurumların başında yer alan ve toplumun önderleri kabul edilen hocalara yönelik eleştiride bulunmuştur⁹³:

" ...
Sûrette sîreti gördüm bilenler
"Allah Rabbim" deyip tesbih çekenler
İçin için bize la'net edenler
Kendisi zındıktır i'lem be yahu

⁹² Asrî Baba, "Bakar Körlere", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 46, 1925, s. 705.

⁹³ Tok Dil, "İ'lem Be Yahu!", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 736.

*Cübbe ile sarıkile islâmlık olmaz
Oruç terâvihle cennet bulunmaz
Kap kara yürekle Hakk'a varılmaz
Ey çileden çıkmış sersem be yahu
...*

Netice olarak edebiyatımızda geçmişten bugüne gelen ve hemen hemen bütün edebî türlerde önemli bir yer tutan eleştiri konusuna *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde de yer verilmiştir. Mecmuadaki eleştiri muhtevalı şiirlerde toplumun aksak yönleri dile getirilerek, toplumun ileri gelenlerinin yaptıkları haksızlıklar üzerine dini ve sosyal içerikli tenkitler kaleme alınmıştır.

Konusu Ayrılık, Özlem ve Ölüm Olan Şiirler: *Halk Yolu Mecmuası* 'nda ayrılık, özlem ve ölüm temaları şiirlerde birlikte kullanılmıştır. Tahsin Nahit'in "Ayrılırken", "İztırâb", Hilmi'nin "Ayrılırken Manzûmesine", Asrî'nin "O Vefâsız", Dehrî'nin "Kaldı" ve İskender Haki'nin "Hazan İçinde Hazan!" başlığını taşıyan eserleri ayrılığı doğrudan konu almıştır. Bu ürünlerde daha çok sevgiliden ya da sevdiklerinden ayrı olmanın verdiği üzüntü, keder ve özlem hakimdir. Kırşehirli Ayetullah'ın "Yurt Hicranı" şiirinde ayrılık sevgiliden tarafı değil, yurttan/vatandan yanadır. Şiirlerde işlenen bütün ayrılıklar ise beraberinde özlemi getirmiştir. Tahsin Nahit'in "Ayrılırken" şiirinde sevgilisinden ayrılan şair, hüznü ve karamsardır. Şair için bütün acı ve ızdırabın sorumlusu ayrılıktır⁹⁴:

*"Elbet seni sevmek bana cânım kadar elzem
Cânım kadar elzem diyorum bak yine hicrân
Sarmakta bütün rûhumu ben aşkıma hayrân
Olarak inliyorum sen gül yine gül-fem
..."*

Ölüm bedene özgüdür, ruh ise ölümsüzdür. Mecmuadaki şairler de ölümden değil sevgiliden ayrı kalacakları için korkmaktadırlar. Sürekli hayatla ölüm arasında gidip gelen şairler için sevgiliden ayrı kalmak ölümdür. Dini inançlarla birlikte şairlerin hayatı ve ölümü değerlendirmesinde önemli rol oynayan tasavvuf düşüncesi de ölümü olumsuz ve korkulacak bir şey olarak görmemelerini sağlamıştır. Bu

⁹⁴ Tahsin Nâhid, "Ayrılırken", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 539.

bağlamda şiirlerdeki ölüm teması, ölenin ruhunun dostu olan Rabb'ine ulaşması, âşğın maşûkuna kavuşması olarak da yorumlanabilir. Tahsin Nahit'in "Ebedî Hicran", M. F. imzalı şairin "-Sene-i Devriye-i Şehâdeti Münâsebetiyle-" adlı eserlerinde ise ölüm teması, şairlerin yakınlarının üzerinden anlatılır. "Ebedî Hicran" şiirinde ayrılığın adı ölümdür. Ölüm gerçeğı ise şair için sonsuz bir ayrılık ve özlemdir. Bununla birlikte şiirinin yan muhtevası da vatandır⁹⁵:

*"Feyz-i irfânınla canlı şi'irdîn
—Âh, vatan bir kerre "kurtulsa!" derdîn
Genç iken gaye-i hilkate erdîn
Ümitler mâtemle nevha-kâr olsun*

*"Kardeşim! Ufûlün tahammül-şiken
Zevk-i câvidânî sana yâr olsun
Lâleler, sünbüller, güllerle çimen
Ebedî hicrânla girye-bâr olsun
..."*

Mecmuadaki bazı aşk şiirlerinde ayrılık konusu yan tema olarak işlenilmiştir. Şiirlerde âşıkların hayali sevgiliye kavuşmaktır. Ömürlerini bunun hayaliyle süsleyen âşıklar, aslında kavuşmanın düşüne âşık olurlar. Bu merhale öyle bir hal alır ki, âşık kavuşmanın hayalini, gerçek kavuşmaya değişmez olur. Dolayısıyla şiirlerde âşkın bir adı da kavuşmamak ve özlem duymaktır. Bu bağlamda şiirlerde âşıklar sevgilinin adının yanında dahi adları geçse mutlu olurlar. O öyle ulaşılmazdır ki, onunla anılmak âşıklara lütufların en büyüğüdür. Bununla birlikte âşıklar bu lütufla ayrılığın dayanılmaz acısını unuttur, ağlayıp inlemeleri diner. Ayrılık ve özlem tezaadının yer aldığı bazı şiirlerde ise şairler, sevgiliye kavuşma arzusunun ayrılığa dönüştüğünü bunun sorumlusunu ise teşhis sanatı yoluyla feleğe bağlamışlardır. Astronomide evrenin merkezinde bulunan, dünyanın üzerine kapaklanmış dokuz kat felek, gökyüzündeki yıldızların ve gezegenlerin dengesini sağlayan olarak görünmüş, sekiz kat felek aynı yöne doğru dönerken dokuzuncu felek, bunların tam tersi yönde hareket etmektedir. İşte bu ters dönüş, insanların rast gitmeyen işleri için sebep gösterebildikleri tek suçlu olmuştur. Buna göre Âşık Zahmî, feleğı sevgiliden ayrı bıraktığı için "zâlim" şeklinde nitelemiştir⁹⁶:

⁹⁵ Tahsin Nâhid, "Ebedî Hicran", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 11.

⁹⁶ Zahmî, "Destan", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 401-402.

“ ...
Yaman olur benî âdem hilesi
Ne güç olur gurbet elin çilesi
Zâlim atar sana felek sillesi
Felek sillesine hiç uyar olmaz
...”

Mecmuada aşk şiirleri dışındaki bazı şiirlerde de ayrılığın yan tema olarak kullanıldığı görülür. Ömer Faik beytinde, ayrılık ve özlem içinde olduğunu dile getirmekle birlikte hüznüne ortak olan arkadaşının yine ayrılık ve özlem olduğunu söylemektedir. Yaşadığı bu sıkıntılı hali mübalağalı bir şekilde ifade eden şair, ayrılık içinde ünsiyet kuracak kadar iç içe bulunduğunu dile getirmektedir. Âşık, çektiği hasretin neticesinde ayrılık ve özlemi kendisine bir arkadaş gibi görmeye başlamıştır. Zira âşık bu durumdan memnundur. Kurtuluş yolunu arayan kimse âşık değildir, âşık dert ve kederden, acı çekmekten bıkmaz⁹⁷:

“ ...
Hicran ile hüsrân ile feryâda düşürdü
Görsen bana ol şûh neler etti neler etti
...”

Sonuç olarak ayrılık, ölüm ve özlem temaları insanlığın temel duygu ve hissini kapsayan evrensel konulardır. Mecmuaya yazan şairlerin insanlığın var oluşundan beri süre gelen ve yok oluşuna değin devam edecek olan ayrılık, ölüm ve özlem muhtevalarını kimi zaman sevgilileri için kimi zaman da kaybettikleri yakınları için kaleme aldıklarını söylemek mümkündür.

Konusu Tabiat Olan Şiirler: Şairler ve yazarlar toplumdan bağımsız düşünülmemekle birlikte meydana getirdikleri sanat eserleriyle de içinde yaşadıkları topluma estetik zevk vermek ve hizmet etmek amacı güderler. Buna göre şairler sanat eserleri vasıtasıyla yaşadıkları toplumu etkiler ve toplumdan etkilenir. Bu etkileşimin bir yönü detasvir mahiyetinden dolayı tabiattır. Mecmuada şairler, eserlerinde ana temaların yanında yan tema olarak tabiatı kullanmışlar ve içinde bulundukları aşk, ölüm gibi bireysel duygularını doğadaki canlılarla özdeşleştirmişlerdir.

⁹⁷ Ömer Faik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 536.

Mecmua içerisinde yer alan tabiat muhtevalı şiirler, klasik şiirden gelen bir etki ile kaleme alınmıştır. Şairler bahar mevsiminin bitişini ölüm teması ile kişileştirmişlerdir. Bu şiirler şunlardır: Ali Kadrî'nin “Bahariye”, “Bahariye”, N. Z. imzalı şairin “Menekşe”, “Çiçek” ve Zeki'nin, “Ha'zân”, “Rûha”.

Ali Kadrî'nin “Bahariye” başlığını taşıyan şiirinde baharın gelmesiyle birlikte havalar ısınır, çiçekler açar, tabiat can bulur. Şair, tabiattaki unsurları kişileştirme sanatı yoluyla ifade eder ve baharın gelişini, salına salına yürüyen nazlı bir sevgiliye benzettir. Şiirde kış mevsimi kahraman bir askere teşbih edilerek, baharın gelmesiyle birlikte ordusunu toplayıp sefere gider. Rüzgâr ise şiirde korkusuz bir efe şeklinde teşhis edilir⁹⁸:

“Bin izz ü nâz ile eyyâm u bahâr
Kûh-i nezâketten gösterdi sırrı
Kahraman zemherir, efe rüzgâr
Çekti taburunu kıldı seferi
...”

“Bahariye” başlığını taşıyan uzun şiirin devamında dört mevsimin ardından meydana gelen doğa olaylarının şair üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Burada Ali Kadrî'nin teşhis ve teşbih unsurlarını kullanması dikkat çeker⁹⁹:

“...
Güller güftâr eder bûlbüller ağlar
Bûlbüller zâr eder hep güller ağlar
Güller feryâd eder sünbüller ağlar
Tuttu gülistânı mâtem şereri
...”

N. Z. imzalı şairin “Menekşe” başlığını taşıyan şiirinde klasik şiirden gelen etki açıkça hissedilir. Şiirdetabiatın içinde en ilahi çiçeği menekşedir. Şair için güzelliğin simgesi olan menekşenin renkleri sihirli, yapısı ise bir kelebek gibi narindir¹⁰⁰:

⁹⁸ Ali Kadrî, “Bahariye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 72-73.

⁹⁹ Ali Kadrî, “Bahariye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 89-90.

¹⁰⁰ N. Z., “Menekşe”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 24, 1924, s. 368.

*“Çiçeklerin ilâhesi elindeki en iyi
Ve sihirli renkler ile bir kelebek vücûdu
Kadar nârîn menekşeyi güzelliğin bir beni
Olsun diye yaradınca meleklerle buyurdu
Ovalarda karıklara yayılan o rûh veren
...”*

Mecmuada ağırlıklı teması ölüm olan şiirler içersinde tabiat unsurlarına yer verilmiştir. Şairler doğadaki çiçekleri teşhis ederek içinde bulundukları hüznün ve kedere tabiatı ortak etmişlerdir. Bununla birlikte şiirlerde romantik bir duyuş sezildiğini söylemek de mümkündür. Zira şairler acıyı, ızdırabı tabiata emanet etmek, tabiatıta duygu durumlarının uygun ortamını bulmaya çalışırlar. “Ebedî Hicrân” başlığını taşıyan ölüm temalı şiirde şair, yakınıni kaybetme acısı ile bütün tabiatın sonsuza kadar ağlamasını ister¹⁰¹:

*“...
Kardeşim! Ufûlün tahammül-şiken
Zevk-i câvidânî sana yâr olsun
Lâleler, sünbüller, güllerle çimen
Ebedî hicrânla girye-bâr olsun
...”*

Âşık Zahmî’nin şiirlerinde tasavvufî aşk unsurları görülmekle birlikte yan tema olarak mısralarında tabiatıta bulunan canlılardan bülbül, serçe gibi hayvanlar ile gül, gonca gibi çiçeklere yer verilmiştir. Bu unsurlar genellikle teşbih sanatı yoluyla kullanılmıştır¹⁰²:

*“Bülbül tuiyün yoldadı
Gonca güller solardı
Cihan içre dolardı
Görülseydi ayağım”*

Netice olarak mecmua içersindeki tabiat muhtevalı şiirler gelenekten gelen etkiyle kaleme alındıkları için bahariye türü içersinde değerlendirmek mümkündür. Şiirlerde tabiatıdaki değişim zengin tasvirlerle ve edebî sanatlardan yararlanılmanın yanı sıra yer yer romantik duyuş varlığından da söz edilebilir.

¹⁰¹ Tahsin Nâhid, “Ebedî Hicran”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 11.

¹⁰² Zahmî, “Güfte-i Zahmî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 14.

Diğer Konulardaki Şiirler: Mecmuada tek bir başlık altında konumlanamayacak şekilde münferit duran çeşitli konularda kaleme alınmış şiirler bulunmaktadır. Bu şiirler şunlardır: Âşık Zahmî'nin “Güfte-i Zahmî”, “Kalenderî”, “Gazel”, Ali Dehrî'nin “Koşma”, “Murabba”, N. Z. imzalı şairin “Sân'at Hayât”, “Hakikat”, M. F. imzalı şairin “Gençlere”, “Kerâmet-Fürûşlara”, Reşit Fanî'nin “Mu'ammâ-yı Hayât”, Nizamettin Yümnî'nin, “Esrâr-ı Hayat”, Mehmed Tevfik Efendi'nin “Vücûd”, Mahî Efendi'nin “Müstezâdî”, İhsan Kamî'nin “Sa'dâbad”, Yusuf Ziya'nın “Sevgili Orhan'a”, Asrî Baba'nın “Asrî'nin Ateşli Bendi”, Ahmet Talat'ın “Devriye”, Çankırılı Şair'in “Sarây Çeşmesi”, Kahkaha müstearını kullanan şairin “Oluverse Ne Olur?” ve Tebessüm müstearını kullanan şairin “Kahkaha” başlıklı eseridir. Bu şiirlerin içeriği bazen şairlerin hissi duygularının yansıması olabileceği gibi bazen de sosyal hayatta yaşanan sorunlarla ilgilidir.

Tahsin Nahit'in “Cehâlet!” başlığını taşıyan eseri bilgisizliği konu alırken, “Veremli Kız” adlı şiiri ise hastalığı konu alır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da yaşanan su sıkıntısı nedeniyle günlük hayat içerisinde birçok sıkıntı ve hastalık baş göstermiştir. “Veremli Kız” şiirinde su sıkıntısı nedeniyle verem hastalığına yakalanıp ölen bir kız çocuğu anlatılmıştır¹⁰³:

*“Sen de gonca gibi pembe şen idîn
Annenin o sıcak âgûşundayken
Kelebekler gibi rengîn ten idîn
Gülşenin hayât-ı hâmûşundayken
...”*

Reşit Fanî'nin “Sevgili Ankara'ya Hitâbelerim” başlığını taşıyan şiiri Ankara üzerine kaleme alınmıştır¹⁰⁴:

*“Ey Ankara ey şehr-i nevîn şehr-i mesâ'î
Geldim sana tebrike gönül olmada sâ'î
...
Ey Ankara ey baht-ı açık şehr-i mukaddes
Yüz sürmeye gelmekte sana aşk ile herkes
...”*

¹⁰³ Tahsin Nâhid, “Veremli Kız”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 483.

¹⁰⁴ Reşid Fânî, “Sevgili Ankara'ya Hitâbelerim”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 59, 1926, s. 911-12.

Mecmuaya şiir yazan şairlerin üzerinde, Çankırı'nın somut mekânlarının olumlu etkisi hissedilir. Çankırlı Şairin, kaleme aldığı “Saray Çeşmesi” başlığını taşıyan şiirde, Çankırı'nın tarihi güzelliklerinden olan Saray Çeşmesi adlı bir çeşme anlatılmıştır. Şair, doğup büyüdüğü şehrin sevgisini, oraya ait olma duygusunu, doğal ve mimari güzelliklerini, coşkuyla yansıtmıştır.

Sonuç olarak söz konusu şiir olunca tek bir muhtevadan bahsetmek mümkün değildir. Çünkü şiir, içinde birden fazla konuyu barındıran bir edebî türdür. Ağırlıklı yönünden dolayı bir başlık altında değerlendirilen şiirlerin içerisinde yan muhtevaların da olabileceği unutulmamalıdır. Nitekim yukarıda bahsedildiği gibi aşk konulu bir şiirin içinde ayrılık, ölüm, özlem vb. yan muhtevalar da görülmektedir.

2.3.1.2. Şiirlerin Şekil Özellikleri

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Tanzimat döneminde olduğu gibi gelenekten gelen bağlar kopmadan devam etmiştir. Türkiye tarihinde Cumhuriyet'in ilanı şüphesiz yeni bir başlangıç noktası olmuştur ancak devirlerin değişmesiyle edebî nesillerin sanat ve edebiyat görüşlerinin de eşzamanlı olarak değişmesi beklenemez.¹⁰⁵ Bu nedenle Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında klasik Türk edebiyatı ve dinî-tasavvufi halk edebiyatının nazım şekilleri, içerikleri değişse de şekil olarak kullanılmıştır.

Bu çerçevede Cumhuriyet'in ilk yıllarında sadece Çankırı vilayeti için değil genel anlamda dönemin önemli mecmualarından birisi olan *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde bulunan eserlerde, gelenekten gelen etki ile halk şiirininve klasik Türk şiirinin nazım şekilleri kullanılmıştır. Bununla birlikte mecmuada batıdan çevrilen serbest nazım örnekleride bulunur. Mehmet Refik ve N. Z. imzasıyla yazan şair, batı şiirinden örnekler sunmuşlardır.

Geçmişten günümüze halk şairleri tarafından hece ya da aruz ölçüsüyle, farklı şekillerde ortaya konulan halk şiiri, sanatçılar için vazgeçilmez bir kaynak

¹⁰⁵ Çalışkan, a.g.m., s. 146.

olmuştur.¹⁰⁶ Buna göre *Halk Yolu Mecmuası*’ndaki şairler halk şiiri türünde eserler meydana getirmişlerdir. Mecmuada Ahmet Talat, Çankırlı Sabrî, Çankırlı Zahmî, Çankırlı Kamil Rindî, Yusuf Ziya ve Ali Dehrî gibi şairler halk şiiri nazım şekillerinden koşma, türkû, destan vb. biçimlerde ürünler kaleme almışlardır. Şairler gelenekte olduğu gibi beğendikleri şairlerin şiirlerine nazireler yazmış ve şiirlerinde mahlas kullanmışlardır.

Bununla birlikte divan şiiri olarak da adlandırılan klasik Türk şiiri, belirli aralıklarla oluşan Arap ve Fars şiirinin etkisi altında meydana gelen son yaratıcı halkadır.¹⁰⁷ Bu halka yıllardan beri süregelen klasik Türk şiirinin bünyesindeki nazım ve nesir türlerindeki zengin örneklerin günümüze kadar gelmiş olması ile devam etmiştir. Buna göre *Halk Yolu Mecmuası* içerisindeki şiirlerde klasik edebiyat anlayışının devam ettiği görülür. Tahsin Nahit, Ahmet Talat, Çankırlı Sabrî ve Çankırlı Zahmî gibi şairler klasik şiirin gazel, tahmis, tanzim, tariz, tarihiye, bahariye, müstezad, muharremiye, murabba, muhammes, müseddes, rubai ve şarkı gibi nazım şekilleri ve nazım türlerinde ürünler kaleme almışlardır.

Mecmuada halk şiirinin âşık edebiyatı nazım şekillerinden genellikle koşma biçimi tercih edilirken, tekke edebiyatı nazım şekillerinden nefes tercih edilmiştir. Aruz ölçüsüyle yazılan halk şiiri şekillerinden ise semaî, kalenderî ve selis biçimlerinin kullanıldığı görülür. Klasik Türk şiirinin nazım şekillerinde en fazla gazel ve tahmis nazım şekli kullanılmıştır. Beşleme veya mısra sayısını beşliye çıkarma olan tahmis¹⁰⁸ nazım şekli klasik Türk şiirigelenegi anlayışında olan şairler için vazgeçilmez olurken, mecmuada M. Fahri’nin “Artırmalı Tahmis” başlığını taşıyan şiiri artırmalı beşlemeye örnek tek şiirdir.

Genel olarak mecmua içerisindeki ilahî aşkın dile getirildiği eserlerde nefes, semaî ve kalenderî nazımları kullanılırken, beşeri aşkın işlendiği şiirlerde gazel ve nazire nazım şekli kullanılmıştır. Kahramanlık konulu şiirlerde ise daha çok koşma ve destan nazım şeklinin kullanıldığı görülür.

¹⁰⁶ Doğan Kaya, “*Halk Şiirinde Biçim ve Tür*”, s. 2, Erişim Tarihi: 28.03.2017, [Http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf](http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

¹⁰⁷ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s. 19.

¹⁰⁸ Cemal Kurnaz-Halil Çeltik, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013, s. 274.

Mecmuada batıdan alınan nazım şekillerinden ve karışık düzenli nazım şekillerinden örnekler bulunmaktadır. Türk şairleri batıdan gelen nazım şekillerini kullansalar da uyak düzeninde değişiklik yapmışlardır. Bu konuda en dikkat çeken şiir, mecmuanın ilk sayısında yayınlanan Nizamettin Yümnî'nin "Esrar-ı Hayat" başlığını taşıyan şiiridir. Şiirin nazım şekli sonedir ancak uyak düzeni Fransız tipi sonede olduğu gibi 1. bent abba, 2. bent abba, 3. bent ccd, 4. bent eef şeklinde değildir. Şiirin uyak düzeni 1.bent abba, 2. bent cdcd, 3. bent eef, 4. bent fgg şeklindedir. Şair vurguyu ise şiirin 3. ve 4. bentlerinde yapmıştır¹⁰⁹:

*"Ben bu muzlim hayât-ı giryânın
Görmedim devr-i handekârını âh
Hecamât-ı gumûm ü hüsrânın
Sadamâtıyla inledim her gâh
**

*Ben miyim sâde, belkide mutlak
Beşeriyet sefil-i ser-tâ-ser
Ağlamak inlemek çırpınmak
Budur işte nasib-i ömr-i beşer
**

*Âh ey Hâlık-ı adâlet-şân
Âh ey mübdi-i hezârâ-gevân
Kullarım varlığında dersin eğer
**

*Etmesin şüphe adlini göster
Yeter artık sükût hakîkati aç
Beşeriyet sa'âdete muhtaç"*

Bununla birlikte mecmuada karışık düzenli nazım şekilleri içerisinde farklı mısra düzeni olan şiirler dikkat çeker. Tahsin Nahit'in "Cehâlet!" başlığını taşıyan şiiri farklı mısra düzeninin denendiği şiirlerdendir. Şiirde yer alan bentlerdeki dizelerin kümelenişi 6+2 dize şeklindedir. Dizelerin hece sayısı 11'li hece ölçüsü olup, kafiye düzeni ise aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh... şeklinde mesnevî nazım biçimidir. Bunun yanı sıra mısra başlarına getirilen "ey" söylemiyle sadece anlam pekiştirilmesi yapılmamış, aynı zamanda ahengin sağlanmasına da katkı sunulmuştur¹¹⁰:

"Ey fikrin, şu'ûrun eski düşmanı

¹⁰⁹ Nizamettin Yümnî, "Esrâr-ı Hayat", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 10.

¹¹⁰ Tahsin Nâhid, "Cehâlet!", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 12.

*Ey nûrun ziyânın hasmı, ey denî
Ey kâbus, ey “ilm”e gülen kahkaha
Ey kanlı dişîyle nice bin “deha”
Öldüren, söndüren “şu’le-i hakkı”
Ey sağır, duymayan “nâle-i hakkı”*

*

*Ey Neron, ey zâlim, ebedî lânet
Ey bizi kör eden menhûs cehâlet
...*

Mecmuadaki şiirlerde şekil bakımından karışık ve serbest düzenli nazım şekilleri de kullanılmıştır. Karışık düzenli nazım şekillerinde bentlerin kümelenişinden ziyade dizelerin uyumu öne çıkmaktadır. Bu konuda N. Z. ve M. F. imzasını kullanan şairlerin şiirleri dikkat çekmektedir. Bu şairlerin şiirlerinde bentlerin kümelenişi, dizelerin sayısı ve dizelerdeki hece sayısı farklıdır. Bu konuda N. Z. imzalı şairin batı edebiyatından çevirdiği şiir örnekleri dikkat çeker¹¹¹:

*“Rûhun evet pek ulvîdir gurûrunu bî-karar
Gıcıklar
Ey insan sen fakat ondan ne fâ’ide kazandîn
Ne aldîn
Nebâtâtdan madenlerden onlardaki hâsiyet
Ayrı ayrı ülkelerden bin bir çeşit siyâset
Kırağılardan yıldırımın rüzgârdan sebebler
Yıldızlardan bir kudret-i ulviyye
Öğrendik hoş fakat aceb ya niye
Yarayacak kendinden
Habersizken bi’z-zat sen
Şu hâricden topladığın saçma saçma bilgiler”*

*“Rûhun evet pek ulvîdir gurûrunu bî-karar
Gıcıklar*

*Ey insan sen fakat ondan ne fâ’ide kazandîn
Ne aldîn*

*Nebâtâtdan madenlerden onlardaki hâsiyet
Ayrı ayrı ülkelerden bin bir çeşit siyâset
Kırağılardan yıldırımın rüzgârdan sebebler
Yıldızlardan bir kudret-i ulviyye
Öğrendik hoş fakat aceb ya niye*

*Yarayacak kendinden
Habersizken bi’z-zat sen*

¹¹¹ N. Z., “Tefâhüre Ta’rîz”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 356.

Şu hâricden topladığın saçma saçma bilgiler”

Netice olarak şiir örnekleri üzerinden mecmuada yayınlanan bütün şiirlerde şairler kendi beğeni, istek ve şair zevklerine göre halk şiiri, klasik Türk şiiri ve batı şiirinden gelen nazım şekillerini eserlerinde kullanmışlardır ve kendi şiirlerine uyarlamışlardır demek mümkündür.

2.3.1.3. Şiirlerin Dil ve Üslup Özellikleri

Halk Yolu Mecmuası’nda yayınlanan şiirlerin dili sanat yapma kaygısı güdüldüğü durumlarda ağır ve süslü, toplumun bilinçlendirilmesinin amaçlandığı durumlarda ise açık ve sadedir. Şiirlerde kullanılan ölçü, şekil ve türlerde halk şiiri ve klasik Türk şiiri etkisi görülmektedir. Şiirlerde Arapça, Farsça tamlama ve kelimeler oldukça fazla kullanılmıştır. Bununla birlikte şairler, “ey” ünlemi ile coşkulu seslenişlerde bulunurken, “heyhat” ünlemi ile olumsuzluk çağrıştıran mısralar dile getirmişlerdir.

Mecmuada halk şiiri nazım şekillerinde yazılan şiirler okuyucuları sıkmayacak, açık, anlaşılır, didaktik, eleştirel, hayal dünyalarını geliştirip zenginleştirecek anlamlarla yüklüdür. Klasik şiir anlayışıyla yazılan şiirler ise ağır, süslü ve kapalı bir üslupla yazılmıştır. Genellikle şiirler dördlük ve gazel (beyit) şeklindedir. Şiirlerde gelenek ile yenilik çok iyi yansıtılmış, halk edebiyatı geleneğinden gelen şairler, halk şiirinin deyiş ve söyleyişlerinden yararlanırken, klasik edebiyat geleneğinden gelen şairler ise geleneğin mistik ve tasavvufi unsurlarından yararlanmışlardır.

Aşk, kahramanlık, öğüt vb. konulardaki geleneksel temalı şiirler ayrı tutulursa genel olarak şiirlerin Atatürk Dönemi Edebiyatı’na uygun olarak kaleme alındığı görülür. Bu şiirlerde yeni devlete, rejime ve inkılâplara bağlılık söz konusudur. Bununla birlikte şiirlerin temel zemininde ise Türkçülük ideolojisinin öne çıktığı görülür. Yeni kurulan Cumhuriyet rejiminin ve Türkçülük ideolojisinin etkisiyle, kahramanlık konusuna yoğunluk verilmiştir. Kahramanlık konulu şiirlerin muhtevasını oluşturan temel hisler ise birlik, beraberlik ve kardeşlik duygusudur.

Bütün bunlar göz önüne alındığında *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde çeşitli konularda yazılan şiirlerin Türkçülük ve Milliyetçilik anlayışı içerisinde olduğu ve Milli Edebiyat çerçevesinde yeni devlete, rejime ve inkılâplara büyük bir bağlılıkla eserler verildiği görülmektedir. Dolayısıyla mecmuadaki şiirlerin topluma göre şekillendiğini ve aynı zamanda topluma şekil verdiğini söylemek mümkündür.

2.3.2. Hikâye

Cumhuriyet rejimi siyasi, sosyal, kültürel vb. birçok alanda olduğu gibi edebî alanda da değişime ve yeniliğe zemin hazırlamıştır. Cumhuriyet'in ilk yılları değişimin ve yeniliğin beraberinde getirdiği bu yeni düzeni sağlam bir zemine oturtmak için mecmua ve gazetelerde edebî değeri yüksek, nitelikli eserler yerine, tarihi, bireysel ve mizahi eserler yayınlanır.¹¹² Buna göre *Halk Yolu Mecmuası* incelendiğinde yirmi yedi hikâyenin varlığı dikkat çeker. Ancak bu hikâyeler o gün için edebî değeri yüksek kurmaca metinler değildirler. Her biri birer sayfayı geçmeyen anlatı tarzında olan bu metinler, o günün toplumunun bilinçlenmesi için kaleme alındığı yani yazının eğiticiliği, bilgilendiriciliği ve yol göstericiliği yönünün amaçlandığı anlaşılmaktadır. Modern hikâye tarzında olmayan hikâyeler, geleneksel anlatı tarzındadır. Bunun yanı sıra belli bir olay örgüsü bulunmayan bu anlatılardan bazılarının ise yer yer durum hikâyeleriyle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

2.3.2.1. Hikâyelerin Muhtevası

Tarih Konulu Hikâyeler: Hikâyenin edebî bir ifade yolu olduğu ancak edebî bir formda olmadığı dönemlerde, benzer ihtiyacı karşılayan formların başında kısa anlatılar olan kıssalar gelir.¹¹³ Buna göre *Halk Yolu Mecmuası*'nda yer alan hikâyelerin on tanesi “Leta’if-i Tarihiye” başlığı altında tarihî konulu kısa kıssalardan meydana gelmektedir. Bunlar o gün için hikâye olmaktan ziyade tarihî anlatıların hikâye formatında verilmesinden ibarettir. Anlatıların edebî değerleri yüksek olmamakla birlikte 1924'lü yılları ve bu yılların edebî anlayışını yansıtmaları

¹¹² Ramazan Korkmaz (Ed.), *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s. 343-344.

¹¹³ M. Kayahan Özgül, *Kandille İskandil*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013, s. 76.

bakımından önemlidir. Hikâyelerin yazarı dönemin Kocaeli Lisesi Fransızca muallimi Mehmet Refik'tir.

Tarihî şahsiyetlerin yaşadıkları dönemlerde hayatlarına dair örneklerin belli bir olay örgüsü içinde anlatılması roman ve hikâye sanatı içinde yer alır.¹¹⁴ Bu doğrultuda mecmuadaki “Leta’if-i Tarihiye” başlığını taşıyan tarihsel anlatılar Osmanlı Devleti tarihinde önemli yer tutmuş olan tarihî şahsiyetlerin hayatlarından örneklerin hikâyeleştirilerek verildiği ürünlerdir.

Tarihten ve tarihî şahsiyetlerden ilham alınarak oluşturulan bu anlatılar, geleneksel hikâyelerdir. Hikâyeler şahıs kadrosu, zaman ve mekân yönünden dardır. Çoğunda zaman belirtilmediği gibi mekân sınırları da belirtilmemiştir. Bu açıdan modern hikâyeden ziyade anlatı tarzında olduğunu söylemek mümkündür.¹¹⁵

“Leta’if-i Tarihiye” başlığını taşıyan anlatıda, Osmanlı Devleti’nde 17. yüzyılda, IV. Murat tarafından kahvehanelerin kapatılması, şarabın, afyonun ve fal baktırmanın yasaklanması ile dönemin önde gelen vaizlerinden Kadızâdeler’in bu yasakları desteklemeleri anlatılırken¹¹⁶; bir başka anlatıda Sultan Ahmet döneminde açılan kahvehanelerin IV. Murat döneminde kapatılması ve yasaklara uymayanların idam edilerek cezalandırılması hadisesi işlenmiştir.¹¹⁷ “Leta’if-i Tarihiye” başlığını taşıyan bir diğer anlatısında, III. Murat döneminde Sadrazam Siyavuş Paşa’nın kapıkulu sipahileri tarafından hakarete uğraması üzerine padişahın, paşayı sadaret makamı görevinden alması konu edilmiştir.¹¹⁸ Öte yandan bir “Leta’if-i Tarihiye” anlatısında ise III. Mehmet döneminde Kuyucu lakaplı Murat Paşa’nın Avusturya Muharebesi’nde başarılı olması anlatılırken, anlatı içinde başka bir anlatıya geçilmiştir.¹¹⁹

¹¹⁴ Kemal Erol, “Tarih - Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, C. 1, 2012, S. 2, s. 60, Erişim Tarihi: 21.03.2017, <http://asosindex.com/cache/articles/19882-1.pdf>

¹¹⁵ Türk edebiyatında hikâyenin doğuşu ve gelişimi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Rauf Mutluay, *Ellî Yılın Türk Edebiyatı*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973; Olcay Önertoy, *Tanzimat Döneminde Edebiyat Anlayışı*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1981; Halit Ziya Uşaklıgil, *Hikâye*, Nur Güranî Arslan(Haz.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.

¹¹⁶ Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 14, 1923, s. 392-394.

¹¹⁷ Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 16, 1923, s. 414-415.

¹¹⁸ Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 17, 1923, s. 438-439.

¹¹⁹ Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1923, s. 478-480.

Bununla birlikte mecmuadaki tarih konulu anlatıların çoğu Kanuni Sultan Süleyman döneminde geçmektedir. Bu hikâyelerden birisi cihan hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'ın şahsında, kızı Mihrimah Sultan ile Rüstem Paşa'nın izdivacını konu alır. Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'ı Rüstem Paşa'yla evlendirmek istemesi üzerine, paşanın aleyhinde olan kimseler tarafından paşanın cüzzamlı olduğu söylentisi yayılır. Bunun üzerine padişah, Rüstem Paşa'yı takip etmesi için Mahmut Paşa'yı görevlendirir. Rüstem Paşa'nın üzerinde kehle yani bit bulunması üzerine hasta olmadığı anlaşılar. Çünkü bitin bulunması cüzzam hastalığının olmadığını göstermektedir. Bunun üzerine de: “Olacak bir kişinin bahtı kavî, tâlî’i yâr/ Kehlesi dahi mahallinde onun işe yarar” beyiti söylenmiştir. Beyitte de anlaşılaacağı üzere, bir kişinin bahtı açık, talihi yar olunca bitin dahi işine yaradığı ifade edilmiştir¹²⁰:

*“Süleymân-ı Kanûnî, kerîmesi Mihrimâh Sultan'ı, Rüstem Paşa'ya tezvîc eylemek istiyor. Paşaya aleyhdâr olan sarây ricâli ise, paşanın cüzzâm illetiyle ma'lûl olduğunu beyânla, Kanûnî'yi fikrinden ferâğat ettirmeye sa'y eyliyorlardı. Rüstem Paşa'nın ma'raz-ı mebhûs ile hakîkaten ma'lûl olup olmadığını öğrenmek isteyen Süleyman-ı Kanûnî, bu illete mübtelâ olanların vücûdunda kehle bulunmadığını ser-etibbâsından anlamakla, istiknâh-ı madde için etibbâsından Mahmûd Ağa'yı Rüstem Paşa nezdine i'zâm etmiş ve bir müddet sonra âvdet eyleyen Mahmûd Ağa, paşanın üzerinde bir gün bir kehle gördüğünü ifâde eylemiş olmakla Mihrimâh Sultan Rüstem Paşa'ya tezvîc olunmuştu. Paşanın bu sa'âdet ve mazhariyetinin hassâdânı,
Olacak bir kişinin bahtı kavî, tâlî’i yâr
Kehlesi dahi mahallinde onun işe yarar
beyitiyle âhz-ı intikâm eylemişlerdir.”*

Netice olarak tarihte de Kanuni Sultan Süleyman, kızı Mihrimah Sultan'ı Rüstem Paşa ile evlendirmiştir. Bu tarihî bir bilgidir. Kanuni Sultan Süleyman'ın, kızının ve damadının duygularını ve düşüncelerini eserlere yansıtan ise edebiyattır. Bu açıdan bakıldığında hikâyelerde tarih ve edebiyat arasındaki sıkı ilişki bağı da ortaya çıkmaktadır. Edebî eserin tarih öğretmek gibi bir görevi yoktur ancak hikâyeleştirilerek anlatılması hem tarihî olayları sevdirebilir hem de geçmişe ışık tutar. Genel olarak “Leta’if-i Tarihiye” başlığını taşıyan anlatıların tarihî olayları hikâye

¹²⁰ Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s. 102.

gerçekliği içinde, kurmaca anlayışına uygun olarak kaleme alındığını söylemek mümkündür.

Tabiat Konulu Hikâyeler: Türk edebiyatında ilk örnekleri Tanzimat döneminde görülen tercümelerin Cumhuriyet dönemine gelindiğinde sayıları artarak devam eder ve Batı edebiyatından şiir, hikâye, roman gibi birçok edebî türde eser tercüme edilerek yayınlanır. Bu sayede hem Batı edebiyatı tanıtılmış hem de medeniyetler arası kültürel alışverişe zemin hazırlanmıştır. Nitekim bunda basın yayın organlarından gazete ve dergilerin yeri önemlidir.

Bu bağlamda Cumhuriyet dönemi mecmualarından olan *Halk Yolu Mecmuası* içerisinde tercüme ürünler yayınlanmakla birlikte bu durum yerel bir yönetim olan Çankırı vilayetinde bir ilki teşkil etmektedir. O günün şartları ve okuma yazma oranının azlığı göz önünde bulundurularak, dil bilen belli başlı kişiler tarafından tercüme edilen metinler okuyucuya sunulmuştur.

Mecmuada Fransız edebiyatı yazarlarından tercüme edilmiş tabiat konulu hikâyeler de bulunur. Bu yazarlar arasında Chateaubriand, Lamartine, J. J. Rousseau ve Andre Torie gibi isimler bulunmaktadır. Bu yazarların eserleri Fransızca muallimi Hüseyin Avni tarafından Türkçeye çevrilmiştir. “Feyezân”, “Amerika Ormanlarında Bir Gece”, “Kırık Sandal”, “Dağlılar” ve “Kömürcüler” tercüme edilen tabiat konulu hikâyelerdir. “Fırtına” başlıklı hikâye ise tabiat konulu olmakla birlikte telif bir hikâyedir. Zehra Nihal tarafından kaleme alınan hikâyede yoksul, öksüz ve yetim olan Hülya ve Metin adlı iki kardeşin fırtınalı bir günde soğuktan ölmeleri anlatılmıştır.

Hüseyin Avni tarafından Fransızcadan tercüme edilen “Feyezân” başlığını taşıyan hikâyede kar ve yağmur sularının Dorans adlı çayı taşımasıyla bir ailenin felaketine yol açması işlenilmiştir. Hikâyenin şahıs kadrosu anne (Babe), baba (Jak), kız çocuğu (Margirit) yaşlı hizmetçi ve adı belirtilmeyen bir erkek çocuğundan meydana gelir. Metin kahraman bakış açısıyla ismi belirtilmeyen erkek çocuk tarafından anlatılır.

Romantizmin kurucularından kabul edilen Fransız yazar Chateaubriand'dan, Hüseyin Avni tarafından Türkçe'ye çevrilen “Amerika Ormanlarında Bir Gece” adını taşıyan hikâyeye, romantizmin özelliklerini gösterir. Hikâyenin temelini şehir hayatından kaçış ve tabiata sığınma oluşturur. Şehrin kalabalık gürültüsünden kaçan kahraman anlatıcı, kendisini tabiatın kucağına bırakır.

Romantizmin önde gelen yazarlarından biri olan Lamartine'den, çevrilen “Kırık Sandal” başlığını taşıyan hikâyede ise ihtiyar bir balıkçı kadının, fırtınada denizin dalgalarına dayanamayıp kırılan sandalına duyduğu üzüntü anlatılmıştır. Hikâyenin şahıs kadrosunda balıkçı ihtiyar valide Babpo ve Graziyella adlı bir kişi bulunur. Durum hikâyesi benzerlik gösteren anlatı, hakim bakış açısı ile yazılmıştır. Hikâyede, romantizmden gelen acıma ve merhamet duygusu hâkimdir.

J. J. Rousseau'dan çevrilen “Dağlılar” adını taşıyan hikâyede, şehirden, kalabalıktan, uzakta, yalnız kendi emek ve gayretleri ile doğanın kucağı olan bir dağın eteğinde yaşayan insanlar konu edilmiştir. Yazar-anlatıcı çocukluğundan kalma bu insanları anımsamış ve onlara dair gözlemlerini somut örneklerle anlatmıştır¹²¹:

“Gençliğimde “Noşatel” havâlisinde bütün kürre-i arzda pek latif ve belki de vahid olan bir manzara gördüğümü tahattur ediyorum: Tamâmiyle ikametgâhlarla mestûr bir dağ... Onun münzevî sükkânına cem'iyet-i beşeriyyenin bütün sa'âdeti bağışlanmış gibi idi. Bu mes'ûd köylüler tamâmiyle müsterih, her türlü teklîfât dan, vergilerden, kuyûddan âzâde idiler. Mahsûlâtı kendilerine â'id olmak üzere Kemal-i itinâ ile zirâ'at yapıyorlar, boş vakitlerini bin türlü masnû'at i'mâline hasr ediyorlar... Veyâhûd kudret-i fâtıranın kendilerine bahş ettiği dehâlarını faydalı ihtira'ât ve ibdâ'âta sarf ediyorlardı...”

Andre Torie'den çevrilen “Kömürcüler” adlı hikâyede ise bir ormanda kömür çıkaran kömürcüler anlatılmıştır. Sonuç olarak mecmuadaki tabiat konulu hikâyelerin Romantizm'in etkisinde kaleme alındığını ve birkaç sayfayı geçmeyen bu anlatıların durum hikâyeleri ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

¹²¹ Hüseyin Avni, “Halk Yolu'nun Hikâyeleri: Dağlılar –Jan Jak Russo'dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 50, 1925, s. 768-769.

Diğer Konulardaki Hikâyeler: Mecmuada tek bir başlık altında toplanamayacak şekilde münferit duran çeşitli konularda yazılan hikâyeler de bulunmaktadır. Modern hikâyenin habercisi olan bu metinler Türklük, vatan, birlik, beraberlik, toplumsal bozulma, hastalık vb. konuları içerir. Hikâyelerin yazarı Tahsin Nahit, Cevat Hakkı, Nâsih, Soğukoluk müstearlı yazar ile H. imzasını kullanan bir diğer yazar ve Fransız edebiyatından yaptığı çeviriler ile Hüseyin Avni'dir.

Farklı konularda olan anlatılar şunlardır: “Yetim Mehmet”, “Ana Şefkati”, “Ayşegül!”, “Zavallı Anne”, “Öksüz Evlâd”, “Can Fadime”, “Tövbe Olsun”, “Yunân Haydûdları”, “Taşralı Bir Gencin Paris’e Muvâsalatı”, “Bi-Gayri Hakkın Hücûma Ma’rûz Kalmış Olan Fazîletli Olan Bir Kavmin Meşrû’ Müdafa’ası” ve “Fâtih ve Sulh-Perver Kral”. Hikâyeler kısadır ve durum hikâyelerine örnek teşkil ederler.

Tahsin Nahit’in “Yetim Mehmet”, “Ana Şefkati”; Soğukoluk müstearlı yazarın “Ayşegül!” ve H. imzasını kullanan yazarın “Zavallı Anne, Öksüz Evlâd” adlı hikâyelerinin konusu vatanıdır. Vatan konusunun işlendiği bu hikâyelerde, vatanseverlik ve Türk milliyetçiliği şuuru öne çıkar. Bu bakımdan hikâyelerin yan teması Türklüktür. Bu hikâyelerde Kurtuluş Savaşı sürecinde Türk milletinin yaşadığı acılar, vatan toprağı uğrunda can veren şehitler ve arkalarında bıraktıkları gözü yaşlı eş ve çocuklarının yaşadığı acılar yansıtılmıştır. Vatan sevgisi, milli duyarlılık ve Türklük şuurunu içeren hikâyeler, olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman ve mekân yönünden dardır. “Yetim Mehmet” ve “Ayşegül!” başlığını taşıyan hikâyelerde ailelerini savaşta kaybedip yetim kalan Mehmet ve Ayşegül adlı Türk çocuklarının zor koşullarda yaşama mücadeleleri anlatılırken, “Ana Şefkati” ve “Zavallı Anne, Öksüz Evlâd” adını taşıyan hikâyelerde ise savaşta eşini kaybeden ve ismi belirtilmeyen bir kadın ile çocuğı anlatılmakta olup bu kişilerin hayatlarından kesitler sunulmuştur.

Cevat Hakkı’nın “İctimâ’î Yaralarımızdan: Can Fadime” başlığını taşıyan hikâyesi, kadın konuludur. Hikâyede, Fadime adlı hafif meşrep bir kadının paraya olan hevesi uğrunda kötü yola düşüşü işlenilmiştir. Hikâyenin başlığı, içeriğı ile uyumlu olup, hayatta tek bildiğı altın ile para olan Fadime’nin, eşinden ayrılıp zengin erkeklerle birlikte olmaya başlaması ve onlardan maddi çıkar elde etmeye çalışması

anlatılmıştır. Yazarın bu anlatı ile bir kadının aşırı hırsı yüzünden iffetsizce erkeklerle birlikte olarak kötü yola düşüşünü sadece bireysel değil, içinde yaşanılan toplum için de bir sorun olarak yansıtması olduğunu söylemek mümkündür.

Nâsîh'in "Tövbe Olsun" adını taşıyan hikâyesinin konusu hastalıktır. Hikâyede, bağırsaklarında kurt çıkan Rana adlı bir kız çocuğu anlatılmıştır. Edmond Ebony'den, Hüseyin Avni tarafından tercüme edilen "Yunân Haydûdları" hikâyesinde ismi belirtilmeyen bir asilzade ile arkadaşlarının Yunan haydutlarına esir düşerek soyulmaları işlenilmiştir. Alfons Dude'den çevrilen "Taşralı Bir Gencin Parie'e Muvâsalatı" hikâyesinde taşrada doğup büyümüş bir gencin, Paris'e gitmesive burada gördüklerine karşı duyduğu his ve izlenimleri yansıtılmıştır. Montesqueio'den Türkçe'ye aktarılan "Bi-Gayri Hakkın Hücûma Ma'rûz Kalmış Olan Fazîletli Olan Bir Kavmin Meşrû' Müdafa'ası" hikâyesinde Trogloditler adlı bir kavmin uğradığı haksız saldırı ve istila anlatılmıştır. F. Fenelon'dan tercüme edilen "Fâtih ve Sulh-Perver Kral" adını taşıyan hikâyede ise biri iyi, diğeri kötü olan iki kraldan bahsedilmiştir. Fatih adlı kral harp etmek isteyen kötü bir kralken, Sulh-Perver Kral ise adı gibi barışçıl ve iyi bir kraldır. Netice olarak mecmuada farklı konularda yayınlanan ve birkaç sayfayı geçmeyen bu hikâyelerden bazılarının Romantizm'in etkisinde bazılarının ise Türkçülük, vatan, millet ve sosyal konularda kaleme alındığını söylemek mümkündür.

2.3.2.2. Hikâyelerin Yapı Özellikleri

Hikâyelerin Şahıs Kadrosu: "Leta'if-i Tarihiye" başlığını taşıyan tarihî anlatılar, Türk tarihinde önemli yer tutan tarihî şahsiyetlerin, yaşamlarının belirli dönemlerinden kesitler sunan geleneksel hikâyelerdir. Hikâyelerin şahıs kadrosunda, padişahlar bulunur. Bu padişahlar Kanuni Sultan Süleyman, Sultan Selim, III. Mehmet, III. Murat, V. Murat'tır. Yardımcı figürler ise Mihrimah Sultan, Rüstem Paşa ve dönemlerinin önde gelen tarihî şahsiyetlerinden Köprülü Mehmet Paşa, Kuyucu Murat Paşa, Sadrazam Siyavuş Paşa, Kadızâdeler, Mimar Sinan'dır.

Şahıs kadrosu, zaman ve mekân unsurları yönünden dar olan tabiat temalı hikâyelerde metinlerinde kahramanların sadece adları geçmektedir. Farklı

konulardaki hikâyeler ise durum hikâyeleri ile benzerlik gösterdiği için olaydan çok kişilerin hayatlarından kesitler anlatılmıştır. Bu hikâyelerin şahıs kadrosu dar olmakla birlikte hikâyelerde kahramanların isimleri bazen söylenmiş bazen de söylenmeden hayatından bir kesite yer verilmiştir.

Hikâyelerde Zaman ve Mekân: “Leta’if-i Tarihiye” başlıklı hikâyelerde, zaman belirtilmemekle birlikte “Kanuni Sultan Süleyman döneminde ya da zamanında” şeklindeki cümlelerle metnin geniş bir dönem ya da devri kapsadığı öğrenilir. Hikâyelerde mekân ise saraydır.

Romantizm akımına bağlı kalınarak kaleme alınan eserlerde, anlatının zamanı ve mekânı, yazarların algıladığı zaman ve mekân olur.¹²² Buna göre mecmua içerisinde bulunan tabiat temalı hikâyelerde zaman ve mekân unsurlarında romantizmden gelen etkiler görülür. Hikâyelerde zaman konusunda, yer yer geriye dönüş tekniğini kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanıldığı hikâyelerde, yazarların algıladığı zaman ve mekânlar öne çıkmıştır. Örneğin “Dağlılar” hikâyesinde, hikâyenin yazarı aynı zamanda anlatıcı konumundadır. Yazar anlatıcı kendi hafızasında geri dönüş yaparak, otuz yıl öncesine döner. Gençliğinde gördüğü bir dağı, orada yaşayan insanları ve onlara dair izlenimlerini yansıtırken, gerçekte ise tabiattaki bu dağın, kendi içindeki yansımalarını dışa yani okuyucuya aktarmıştır.

Farklı konulardaki anlatılar da durum hikâyeleri ile benzerlik gösterdiği için olaydan çok kişilerin hayatlarından kesitlere yer verilmiştir. Hikâyelerde zaman ve mekân ise belirli değildir.

2.3.2.3. Hikâyelerin Dil ve Anlatım Özellikleri

Halk Yolu Mecmuası içerisindeki hikâyelerin dil ve anlatım özelliklerine bakıldığında genel olarak anlatıcının, yazar anlatıcı ve üçüncü tekil kişi olduğu görülür. Hikâyelerde yabancı dillerden kelimeler kullanılarak, ağır ve ağıdalı bir dil ve anlatımı tercih edilmiştir.

¹²² Emel Kefeli, *Batı Edebiyatında Akımlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 67.

“Leta’if-i Tarihiye” hikâyelerinin anlatıcısı, destan, masal, halk hikâyesi vb. türlerin anlatıcısı gibi sözlü dönem anlatıcılarını andırır. Anlatıcı üçüncü tekil kişidir. Hikâyelerde diyalog tekniğine başvurulmamakla birlikte bir anlatı bitirilip, bir başka anlatıya geçilmesi şeklinde sunulmuştur. “Leta’if-i Tarihiye” hikâyelerinin dili, yabancı kelimeleri çok kullanılması sebebiyle oldukça ağırdır. Hikâye metinleri, Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü, uzun ve süslü cümlelerden oluşur. Türkçedeki karşılığı, “latif, hoş tarihler yani tarihle ilgili latif, hoş anlatılar” olan bu hikâyeler, teknolojinin olmadığı zamanlarda, insanlar arasında anlatılarak, sözlü kültürden bugüne gelmiştir. Osmanlı tarihî ve padişahlarının hayatlarından kesitlerin, kıssa şeklinde ve anlatı formatında verilme halidir. Hikâyelerin, milli ve manevi değerlerin yansıtılarak yaşatılması amacı ile yazıldığını söylemek mümkündür.

“Leta’if-i Tarihiye” anlatılarında olduğu gibi tabiat temalı anlatıların dili de süslü ve ağırdır. Hikâyelerde Arapça ve Farsça kelimeler kullanılarak, bunlardan tamlama/terkipler yapılmıştır. Zaman zaman da Fransızca kelimelerin kullanıldığı görülür. Durum hikâyeleri ile yer yer benzerlik gösteren bu anlatılarda, yazar anlatıcının tabiat gözlemlerine ve empresyonist izlere de rastlamak mümkündür. Bunun yanı sıra hikâyelerde tabiat tasvirleri öne çıkar. Örneğin “Amerika Ormanlarında Bir Gece” başlıklı hikâyede anlatıcı, Amerika’nın Niyagara Şelalesi yakınlarındaki bir ormanda geçirdiği bir geceyi uzun uzun tabiat tasvirleri ile anlatarak, geceyi, ayı, yıldızları, karla bezenmiş yüksek dağları, dağların üzerindeki bulut kümelerini, rüzgârı anlatarak, tasviri üslup kullanmıştır.

Romantizmden gelen etkiyle sanatçının dünyasındaki tabiat, tamamen sanatçı/yazar merkezli hale gelir.¹²³ Mecmuadaki tabiat konulu hikâyelerin çoğu dış dünyayı, tabiatı yansıtıyor gibi görünseler de tam aksine yazarın, iç dünyasını ve tabiatını yansıtmaktadır. Yansıtma kuramında olduğu gibi yazar, dış dünyada gördüğünü olduğu gibi yansıtmak yerine dış dünyanın kendinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri ile değiştirip, monolog tekniğine başvurarak aktarmıştır.

Farklı konuda yazılan hikâyelerin dili ise mecmuadaki tarih ve tabiat temalı anlatılara göre daha açık ve daha anlaşılırdır. Bu hikâyelerde bazen dilin kullanımının

¹²³ Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s. 102.

ağırlaştığı ve anlatımda süslü ifadelerin kullanıldığı görülür. Hakim bakış açısıyla yazılan hikâyelerde, kahramanların konuşmalarında diyalog tekniğine başvurulmuştur. Bu hikâyelerin çoğunun anlatımında toplumun bilinçlenmesi ve siyasi olarak Türkçülük fikrinin güdüldüğü anlaşılır. Türklük ve vatan gibi ideolojiler ile Türkçülük, vatan sevgisi ve milli duyarlılık vurgulanmıştır. Toplumsal meselelerde yazılan hikâyelerde ise toplumsal bozukluklar, yoksulluk ve hastalık üstü kapalı şekilde, ince bir mizahla eleştirilmiştir. Genel olarak halkın yani okuyucuların tarih ve edebiyat ile ilgili kültürel bilgilerini zenginleştirmek, birlik beraberliği güçlendirmek ve toplumsal aksaklıkları eleştirmek, hikâyelerden çıkarılacak ana fikirler arasındadır.

2.3.3. Roman

Savaşların kazananı ya da kaybedeni devletler olurken, zafer veya yenilgi tarafında ise savaşın ağır psikolojisini yaşayanlar, insanlar olmuştur. Yüzyıllarca refah ve barış içinde Osmanlı çatısı altında yaşayan insanlar, devletin yıkılma sürecinde savaş ortamının getirdiği ağır şartlar, can ve mal kayıplarından kaynaklanan durumlar sanata ve edebiyata yansıtılmıştır. Devletin içinde bulunduğu durum ve savaş ortamı, insanların kendi içlerinde yaşadıkları çatışmaya ve beraberinde yeni fikirlere, kimlik bunalımlarına ya da kimlik değişimlerine yol açmıştır. Toplumsal ve sosyolojik bir vakıa olan kimlik bunalımı, romanlarda farklı konularda yer alırken, Cumhuriyet dönemi yazarlarımız da kimlik bunalımını eserlerinde söz konusu etmişlerdir.

Buna göre *Halk Yolu Mecmuası*'nda tefrika edilen ve Kerküklü Mahmut Nedim tarafından yazılan *Perrân* adını taşıyan romanda, Osmanlı toplumu ve onun yaşadığı değişim süreci esas alınmıştır. Yazar, geçmişte yaşanan önemli bir dönemeci eserine konu etmiştir. Altı yüz yıl cihana hükmeden bir imparatorluk, zaman içinde küçülerek yıkılmaya yüz tutmuş ve sadece devletin değil, değerlerimizin ve kimliğimizin de bunalım geçirerek, değiştiği yansıtılmıştır.

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamayan Mahmut Nedim, *Perrân* adlı eserinde millî ve manevî değerleri roman kahramanlarıyla öne çıkarmıştır. Yazar, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Osmanlı Devleti'nin eski gücünü, heybetini kaybetmeye

başlaması, isyanlar, işgaller ve Kurtuluş Savaşı ile zayıf duruma düşmesini, İstanbul'dan yola çıkarak, roman kişilerinin yaşadıkları bunalım süreci üzerinden vermiştir. Eser, mecmuanın 31. sayısından itibaren tefrika edilmeye başlanıp, 52. sayısında sona ermiştir. Bu son, romanın bitmesiyle ilgili olmayıp, romanın yarım kalmasıyla ilgilidir. Zira mecmuanın devam eden sayılarında eser yayınlanmamıştır.¹²⁴

Genç Cumhuriyet'in ürünleri arasında sayabileceğimiz bu eser, harf inkılâbından önce Çankırı'da, Osmanlı Türkçesi ile yayın yapan bir mecmuada (*Halk Yolu Mecmuası*), ilk defa romantefrika edilmesi bakımından bir ilki teşkil etmektedir. Bu romanın yanı sıra Mahmut Nedim'in mecmuada yayınlanan şiirleri de bulunmaktadır.

2.3.3.1. Romanın Muhtevası

Romanın Özeti: Sâdık adlı zabıt, vatanın içinde bulunduğu duruma üzülmemektedir ve Anadolu'ya geçmek istemektedir. Doktor Lütfi, Sâdık'a hastalık bahanesiyle rapor verip, Anadolu'ya geçmesini sağlayabileceğini söyler. Sâdık, ablasını ve eniştesini hastalık bahanesiyle ikna ederek, onların iznini alır. Bir sabah Doktor Lütfi ile buluşan Sâdık, bir kız görür ve kızı çok beğenir. Tam o sırada Doktor Lütfi ile evlilik hakkında konuşmaktadırlar. Komşuları Meliha Hanım, bu konuşmayı duyar ve Sâdık'ın ablasına söyler. Bunun üzerine Sâdık'ın ablası, kardeşini evlendirmeye karar verir. Meliha Hanım ve kocası Sâdık'a uygun bir kız bakarlar ve Perrân'ı seçerler. Evlenmeyi istemeyen Perrân, ailesinin kendisini evlendirme isteğine karşı gelemez. Bir taraftan ailesi bir taraftan İngiliz yanlısı arkadaşlarının düşünceleri arasında kalan Perrân, Türk kimliğini kaybeden arkadaşlarının tesiri altına girer ve onlarla birlikte kendi kimliğini ve değerlerini yok saymaya başlar.

Romanın Olay Örgüsü: *Perrân* adlı roman, 1. Dünya Savaşı'nın bitimi ve Kurtuluş Savaşı yıllarında ülkenin içinde bulunduğu durumu, İstanbul'dan yansıtmaktadır. Romanda, ülke savaş hali içindedir ve yazar, bu savaş ortamını İstanbul'dan yola

¹²⁴ Mecmuanın 52. sayısında eserin devamı olduğu bildirildiği halde sonraki sayılarda yayınlanmamıştır.

çıkarak bütün Anadolu'yu yansıtacak şekilde verir. Yazar, İstanbul ile roman kahramanı Sâdık arasında benzerlik kurarak, İstanbul'un o günlerdeki halini, roman kahramanının bakış açısıyla umutsuz ve karamsar bir şekilde yansıtır. Eser, İstanbul Beyoğlu'nda zabıtlık görevi yapan Sâdık'ın, vatanın içinde bulunduğu duruma üzülmeleriyle devam eder. Beyoğlu'ndan Beşiktaş'a gittiği bir gün, iki Türk kadınının ülkenin durumu hakkındaki ümitsiz konuşmalarını duyar ve daha çok üzülür.

Bununla birlikte tefrikası yarım kalan bu eser için, yazarın tavrı ve eserin gidişatı açısından, roman kahramanının Anadolu'ya geçeceğini söylemek mümkündür. Milli edebiyat çerçevesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban*, Halide Edip Adivar'ın *Ateşten Gömlek*, Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* adlı eserlerinde, roman kahramanlarında görülen, aydın tipinin Anadolu'ya açılması, Perrân romanında Sâdık karakteri ile gerçekleştirilmek istenmektedir. Romanda, Sâdık üzüntü ve endişe içindeyken, yakın akrabası ve dostu Doktor Lütfi ile karşılaşır. Doktor, Sâdık'ı çok iyi tanıdığı ve bildiği için sakın, yumuşak huylu arkadaşının bu halini hiç beğenmez ve onu konuşturarak, içinde yaşadığı sıkıntıyı öğrenir. Doktor Lütfi, Sâdık'ı teselli eder ve onu Anadolu'ya geçirebileceğini söyler. Bu söze umutlanan Sâdık, bu durumdan kimseye bahsetmez. Doktor Lütfi de bu konuda Sâdık'ı destekler ve eniştesi Ali Fazıl Bey'e ve ablası Behice Hanım'a onun rahatsız olduğunu ve bir süre rapor olarak istirahat etmesi gerektiğini söyler. Sâdık'ın Anadolu'ya geçme konusundaki gerçek niyetini bilmeyen ailesi ise onun gitme isteğine karşı çıkmaz.

Türkiye hükûmetini, İngiliz hükûmetinin yönettiğini düşünen Ali Fâzıl Bey, İstanbul'da ve hükûmetin kurumlarında olan hâkim gücü, İngilizler olarak görür. Yazar, Ali Fâzıl Bey'i milli değerlerin çatışması bağlamında Sâdık'ın karşısında verir¹²⁵:

“Beni dînleyin çocuklar! Aramızda yabancı kimse yok. Hangi hükûmete hidmet etmeli? Soruyorum bugünün hükûmetine de, sarâyına da ve hükûmdârına da hâkim olan İngiliz değil midir? Demek ki, bu bir Türkiye Hükûmeti değil, ancak bir İngiliz Hükûmetidir. Buna mı hidmet etmeli?”

¹²⁵ Kerküklü Mahmut Nedim, *Perrân, Halk Yolu Mecmuası*, 1924, S. 33, s. 514-515.

İşte bu nice bir küfürdür, hiyânettir. Ama değil mi ya? Millete memlekete de hiyânet!”

Doktor Lütü ile Beşiktaş iskelesinde buluşan Sâdık, evlilik hakkında konuşurken bir kız görür ve kızıdan çok etkilenir. Yazar, Sâdık'ın bu hayranlığını, “o bu neşeli gözleriyle karanlık gecelerde fazla pırıldayan yıldızlara benziyordu” sözleriyle anlatır. Romanın bu kısmında, Sâdık ile Doktor Lütü'nin konuşmalarını komşuları Meliha Hanım duyar ve duyduklarını Sâdık'ın ablası Behice Hanım'a söyler. Behice Hanım da, bu durumu kocasına söyler ve kardeşi için uygun bir kız bulmak ister. Sâdık'ı evlendirmek için işe koyulan Meliha Hanım ve kocası Hilmi Bey yirmi kız içinden güzel, ahlaklı, tahsilli, musikişinas, maharetli bir kız olarak gördükleri Perrân'ı seçerler. Behice Hanım ve kızı da Perrân'ı görür ve çok beğenirler. Namzet olduğu kızın iskelede gördüğü kız olduğunu anlayan Sâdık, bu duruma çok memnun olur. Meliha Hanım ve kocası durumu Perrân'ın annesine iletirler fakat kızın annesi Âdile Hanım'ın para isteği tuhaflarına gider.

Romanda bir taraftan da kurtuluşu, İngiliz mandasında gören bir gruptan söz edilir. Perrân'ın İngiliz yanlısı arkadaşı Süheylâ'nın devletin kurtuluşunu İngiliz mandasına gördüğüne dair düşünceleri ilgi çekicidir¹²⁶:

“Ne yapabilirler? Bu artık bitmemiştir. Senin Doktor Muzaffer'in kulübte dediği gibi “Bu memleketi kurtarmak ancak İngiliz Devleti'ne teslim olmakla mümkündür!” Manda, manda, İngiliz mandası, anladın mı Perrân? Milleti de memleketi de inkırâzdan kurtarmak için, hele Türklüğün de en sefil, en bî-çâre bir hâlde olan bizleri, kadınlığı ve kadınlık hakkını, mevki' ve şerefini hakaretten, süpürgecilikten ve hatta hayvanlar gibi kafesten kurtarmak için İngiliz himâyesine, İngiliz kucağına atılmaktan başka çâre yok! Hem görmüyor musun hanım? Asırlardan beri padişah saraylarının demir kafesleri arkasında bağlı esir kadınlara bile daha ilk gün hakk-ı hayât verildi.”

Süheylâ'nın İngiliz mandası ile ilgili düşünceleri Perrân'ı da etkiler. Kendi içinde Türk milliyetçiliği ve İngiliz mandası olmak konusunda ikilik yaşayan Perrân, sonunda arkadaşlarının büyük etkisi ile İngiliz yanlısı olanlar tarafında yer alır. Süheylâ'nın evinde bir gece İngiliz askeri için bir davet düzenlenir ve Perrân da bu davete gider. Türklükten ve milliyetçilikten nefret ettiklerini ve İngiliz mandası altına

¹²⁶ Kerküklü Mahmut Nedim, *Perrân, Halk Yolu Mecmuası*, 1924, S. 40, s. 627-629.

girmekle devletin kurtulacağını konuşurlar. Süheylâ konuklarını çok memnun eder ve bütün gece yer, içer, eğlenirler. Sabaha karşı kötü bir vaziyette uyanırlar. Perrân'ın babası, Süheylâ'nın evine gelir, kızını ve arkadaşlarını uygunsuz halde bulur.

2.3.3.2. Romanın Yapı Özellikleri

Romanın Şahıs Kadrosu:

Sâdık: Romanın başkahramanlarından olan Sâdık, yazarın sözcüsü konumundadır. Yazar mesajını, ideal Türk genci imajını, Sâdık karakteri üzerinden verir. İstanbul'un güvenliğinden sorumlu olan Sâdık, Beyoğlu'nda görev yapan, otuz yaşlarında, yüz başı rütbesinde, vatanına candan bağlı ve içinde inkılâp ateşi yanan genç bir Türk zabitidir. Kimlik bunalımı ve değer çatışmaları üzerine kurulan romanda, idealize edilen tip, Sâdık'tır. Sâdık karakteri aynı zamanda yazarın sözcüsüdür. Romandaki diğer karakterler ise yarı aydın tipini temsil ederler.

Yazarın romanda sözünü emanet ettiği kişi de Sâdık'tır. Tanzimat romanlarında gördüğümüz Batı hayranlığının karşılığının bu romanda özelde İngiliz hayranlığına dönüştüğünü söylemek mümkündür. Yazar, Sâdık karakteri ile bütün bu yanlış anlaşılmalardan sıyrılarak, gerçek hayranlık olan Anadolu'ya adım atar. Genel olarak yazarın, tarihi gerçekleri mili realizm açısından bakarak yansıttığını söylemek mümkündür.

Perrân: Romanın Sâdık ile birlikte başkahramanı olan Perrân, İsmail Şevki Bey'in kızıdır. Hilmi Bey ve eşi Meliha Hanım vesilesi ile Sâdık'a eş olarak istenir. Çok güzel, yetenekli, becerikli ve müzikten anlayan bir kız olan Perrân, batı ile kendi değerleri arasında sıkışan, kimlik bunalımı geçiren genç tipine örnektir. İlk başta iyi bir Türk milliyetçisi olarak görünen Perrân, daha sonra arkadaşlarının etkisiyle kimlik bunalımına girerek İngiliz hükûmeti yanlısı olur ve mandayı kabul etmeyi düşünür. Romanın tefrikası yarıda bırakıldığı için Perrân'ın ve diğer roman karakterlerinin sonu bilinmemektedir.

Doktor Lutfi: Sâdık'ın akrabası ve en yakın arkadaşıdır. İyi bir tipi temsil eden Lutfi, Türk milliyetçisidir ve aynı zamanda Sâdık'ın Anadolu'ya geçmesi için yardım eden kişidir.

Ali Fâzıl Bey: Sâdık'ın eniştesi ve Türkiye Meclisi Mebusan üyelerindendir. Hiçbir siyasi eğilimi ve ideolojisi olmayan, dindar görünümlü birisidir, ancak devletin içinde bulunduğu duruma karşı kayıtsızdır. Ali Fâzıl Bey, romandaki yarı aydın tipinin en belirgin temsilidir. Bu tipin, dini algılayışı, ülkenin içinde bulunduğu duruma bakışı tamamen göstermelik ve yüzeyseldir. Kendi halinde ve hiçbir ideolojisi olmayan bu tip, aile arasında geçen konuşmalarda, ülkenin ve milletin felahının İngiliz himayesine girmekle olacağını söyler.

Behice Hanım: Sâdık'ın ablasıdır. Kardeşinin mutlu olmasını ister ancak o da eşi gibi içinde bulundukları duruma kayıtsız bir figürdür.

Hayrûn Nisâ: Sâdık'ın yeğeni ve Behice Hanım'ın on altı yaşındaki kızıdır. Romanda yardımcı figür olarak adı geçmektedir.

Hilmi Bey ve Meliha Hanım: Behice Hanım'ın yakın komşusu olan Meliha Hanım ve eşi Hilmi Bey, Sâdık'ın evlenmesi için ellerinden geleni yaparlar. Romanda geleneksel Türk ailesini temsil ederler. Meliha Hanım ve Hilmi Bey, romanda milli değerlere, Türk örf, âdet, gelenek ve göreneklerine bağlı ve saygılı figürlerdir.

İsmâil Şevki Bey ve Âdile Hanım: Perrân'nın anne ve babasıdır. Gelenekten kopan Âdile Hanım, para düşkünü bir kadın tipidir ve kızını para karşılığında satmak ister. İsmâil Şevki Bey ise eşine göre daha düzgün ve değerlerine bağlı birisidir.

Süheylâ: Perrân'ın arkadaşı olan Süheylâ, yaşlı, hırslı, bilgili ve zekidir. Amerikan kolejini bitiren Süheylâ, romanda “dönme Süheylâ” ve “intikamcı Süheylâ” şeklinde adlandırılmıştır. Türk kimliğine ve vatanına sırt dönen, gerçek kimliğini unutup, İngiliz muhipleri cemiyetine bağlı, İngiliz yanlısı ve hayranı olan bir karakter olarak romana yansır. Devletin İngiliz mandasını kabul etmesini ister ve bu düşünce ile etrafındaki gençleri kandırır.

Zübeydâ: Süheylâ'nın hizmetçisidir. O da hanımı Süheylâ gibi vatan hainidir.

Eleni: Perrân'ın arkadaşı olan Eleni, zeki birisidir. Fransızca ve İngilizceyi çok iyi bildiği için bütün arkadaş çevresinde “profesör” olarak anılmaktadır. İngiliz muhipleri cemiyetine bağlıdır ve İngiliz mandasının kabul edilmesini ister. Her hafta Süheylâ'nın evinde, kız arkadaşlarına Türklüğe karşı olumsuz imaj uyandıran çeşitli konularda dersler verir¹²⁷:

“Türklük Eleni'nin ta'rîfi vechile “onların nazarında kalıbsız bir fes altında tuvaletsiz ve kirli saçlarla karışık, yanaklara kadar sıçrayan uzun sakalların çerçevelediği vahşi bir sîmâyı, Türk'ün fazîleti an'anâtı, küçük pencerelerin kalın demirleri ve sık kafesleri arkasında mahbûs birer kadın hayâli gibi idi ve bu korkunç sîmâdan kurtulmak, o mahbûstan kaçıp serbest yaşamak ihtiyâcının te'mîni vazîfesini güyü asr-ı medeniyet onlardan ve onlar ictihâdında bütün genç kızlardan bekliyor gibi telakkî ediyorlardı.”

Nerimân: Perrân'ın arkadaşı olan Nerimân, romanda Süheylâ'nın evinde verilen davette görülür. Milli kimliğini kaybeden, İngiliz yanlısı birisidir.

Muzaffer: Perrân'ın arkadaşı olan Muzaffer, Süheylâ ve Eleni gibi İngiliz olmuştur. İngiliz muhipleri cemiyetine bağlıdır ve İngiliz mandasının kabul edilmesini ister.

İngiliz Zabit Nilson: İngiliz askeri olan Nilson, İngiltere hayali ile Muzaffer'in, Süheylâ'nın, Eleni'nin, Nerimân'ın ve Perrân'ın üzerinde çok tesirlidir.

İsmail Efe: Perrân'ın hizmetçisi olan İsmail Efe, Anadolu'dan gelen, vatansever ve Türk milliyetçisi birisidir.

Romanda Zaman ve Mekân: Romanda iki zamandan söz etmek mümkündür. Birincisi romanın anlatı zamanıdır. Metnin anlatı zamanı Sultanahmet Mitingi'nin yapıldığı zaman dilimini kapsar. Bu zamana 1920'li yıllar demek de mümkündür. Romandaki diğer zaman ise olay zamanıdır. Romanın olay zamanı, Sâdık'la

¹²⁷ Kerküklü Mahmut Nedim, *Perrân, Halk Yolu Mecmuası*, 1924, S. 46, s. 708-711.

başlayarak, onun Anadolu'ya gitme isteği ve evlilik işi ile birkaç günde art arda geliştiği için bir haftalık zaman dilimini kapsamaktadır. Bütün olaylar ise bir gecede Süheylâ'nın evinde yemek verilği gece gerçekleşir.

Romadaki mekânlar somut ve soyut mekânlar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Somut mekânlar roman karakterlerinin iş yerleri, yaşadıkları evler ve gezdikleri mekânlar olan İstanbul'un semtleridir. Sâdık'ın Beyoğlu'nda görev yaptığı yer, Beşiktaş Akaret'teki evi, Âdile Hanımların evi, Sühaylâ'nın evi ile roman karakterlerinin gezdikleri Divan Yolu ve Beşiktaş İskelesi romandaki somut mekânlardır. Romadaki soyut mekânlar ise hayali kurulan yerlerdir. Bu yerler, roman karakterlerinin gitmeyi arzuladıkları mekânlar olan Anadolu ve Britanya'dır. Sâdık ve Doktor Lütfi Anadolu'nun hayalini kurarak, oraya gitmeyi isterlerken Muzaffer, Süheylâ, Eleni, Nerimân ve Perrân gibi Türk kimliğini kaybeden karakterler ise Britanya'ya gitmenin hayalini kurarlar.

Romanda Çatışma ve Eleştiri Unsurları: Romanda Sultanahmet meydanında yapılan ünlü mitingin tesiri günlerce sürmüştür. Sultanahmet mitingiyle Türk milletinin kolektif şuurunu vurgulamak isteyen yazar, romanın başkahramanlarından başlayarak yardımcı kahramanlarına kadar kişileri, Anadolu yanlısı ve İngiliz yanlısı olarak ikiye ayırmış durumdadır. Bu bağlamda yazar romandaki çatışma unsurlarını tipler üzerinden vermiştir. Bunlardan bir taraf Türk milliyetçisi, vatansever iken diğer taraf İngiliz himayesi altına girme taraftarı ve milli kimliklerini kaybeden, İngiliz yanlısı tiplerdir.

Sâdık, İstanbul'da bulunmasına karşılık Anadolu'nun ve kurtuluşun temsilidir. Devletin içinde bulunduğu zor durumun bilincinde ve İngilizlerin Türk milletini kandırıp, elini kolunu bağlayarak, her istediklerini yaptırmak niyetinde olduklarının farkındadır. İngiliz mandasının olmasını isteyen Ali Fâzıl Bey, Süheylâ, Eleni, Muzaffer, Nerimân ve Perrân ise durumun ciddiyetinden habersizdirler. İngilizlerin istediklerini yaptıklarında, ülkenin kurtulacağını ve huzur bulacağını düşünürler. Özellikle bu düşüncüyü kendilerine bir görev sayan alafranga Süheylâ ve Eleni'dir. İstanbul sosyetesinin bu parlak isimleri, kurtuluşun İngilizlerin himayesine girmekle mümkün olacağını düşünen bedbaht bir anlayışın önemli temsilleridir. Zira aldığı iyi

eğitime ve aile terbiyesine karşılık, Perrân'ı etkileyip aralarına katmayı başarmışlardır. Bu noktada Perrân, güçlü bir kadın karakter olmamakla birlikte pasif, çabuk kandırılan, var olan ve süregelen değerlerini yok sayan kötü bir aydın tipidir. Onun karşısında yer alan karakter ise nişanlısı Sâdık'tır.

Bununla birlikte yazar, romanda Sâdık'ın vatan için duyduğu üzüntüyü hakim bakış açısı ile verirken, kadınların konuşmalarını da zayıf kanaatler olarak görür ve eleştirir¹²⁸:

“...Sâdık hakikaten kurttan korkmuş bir kuzu kadar za‘îf ve neş’esiz idi. Etrâfındaki insanlardan o kadar korkuyordu ki, amca ‘zâdesine açılmakta tereddüt gösteriyordu. Biraz evvel tramvayda cesûr ve lâ-kayd Türklüğün ümitsiz mukadderâtından bahseden iki Türk hanımın zayıf kanâ‘atlerini hatırladıkça hârâb oluyordu...”

Romandaki bir diğer eleştiri unsuru ise Perrân'nın annesidir. Yazar Türk örf, âdet ve geleneğinden gelen bir kız annesinin para isteğini eleştirir. Yazar bu eleştirisini roman karakterlerinin duygu ve düşünceleriyle dile getirir¹²⁹:

“ –Fi'l-hakika Hilmi Bey dedi, bir zamânlar, hayır bizim muhitte bugün bile, bir â'ileden kız istenildiği zamân, her iki taraf birbirinin asâleti, necâbeti, misafîrperverliğini tahkik eder. Ve şüphesiz ki, bu Türklüğün en mümtâz hasletlerindendir. Ben Sâdık'ın böyle hayırlı işi için bin, iki bin, beş bin lira veririm, tereddüd etmem. Fakat Sâdık'ın ve Sâdık'a refîka olacak bir kızın müstakbel â'ile sa‘âdetini böyle alış verişte görmem! Hem onlar düşünmelidirler ki, Sâdık'a verecekleri kıza bedel, şerefli bir istikbâl kazanıyorlar. Anadolu'daki Türk ordusuna mensûb Sâdık'ın şerefli istikbâlini! Hilmi Bey de bu fikir ve bu ictihâdda idi. ”

2.3.3.3. Romanın Dil ve Anlatım Özellikleri

Perrân adlı eserin dili ağır ve süslüdür. Romanda Arapça ve Farsça pek çok sözcük ve tamlama kullanılmıştır. Hakim bakış açısı ile yazılan eserde, kahramanların konuşmaları diyalog tekniği ile verilmiştir. Uzun paragraflardan oluşan cümleler, bağlaçlar yardımıyla birbirlerine bağlanmıştır. Yazar, Osmanlı'nın son dönemlerini,

¹²⁸ Kerküklü Mahmut Nedim, *Perrân, Halk Yolu Mecmuası*, 1924, S. 31, s. 501-502.

¹²⁹ Kerküklü Mahmut Nedim, *Perrân, Halk Yolu Mecmuası*, 1924, S. 39, s. 613-615.

devletin ve Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu yansıtmakla beraber eserinde kullandığı dil ve anlatım bakımından Tanzimat edebiyatının romanlarını hatırlatır niteliktedir.

2.3.4. Hatırat

Geçmişten bugüne ve bugünden tarihe bakıldığında önemli siyasal ve sosyal olayların edebiyatımıza aksettiği görülmektedir. Bu olaylardan biri de hem siyasi hem sosyal olayları bünyesinde barındıran savaşlar, yani harplerdir. Harplerin edebiyata aksi, harp edebiyatı şemsiyesi altında ele alınmaktadır. Harp edebiyatı, savaşların edebiyata terennümüdür. Bu bağlamda, İslamiyet öncesi edebiyatımızın yazılı kaynaklarında (Orhun kitabelerinde, destanlarda) ve İslami dönem edebiyatımızda (halk edebiyatı, klasik Türk edebiyatı ve dinî-tasavvufi Türk edebiyatı) harplerin edebî türlere akislerini görmekteyiz.¹³⁰

Harpleri, edebiyata yansıtan, edebî türlerden birisi hatıratlardır. Türkçeye Arapçadan geçen hatırat, yazarının bizzat yaşadığı veya yakından tanık olup duyduğu olayları anlattığı otobiyografik eserlerin adı olarak tanımlanır.¹³¹ Eski edebiyatın tezkire, seyahat gibi türlerinin içinde de geçen hatıratın, günümüzde yerine kullanılan kelime “anı”dır. Yazarın başından geçen ya da şahit olduğu, duyduğu olayları üzerinden uzun zaman geçtikten sonra anlatması ile günlükten ayrılan hatırat, çeşitli konularda yazılabildiği gibi içinde barındırdığı bilgi ve belgelerle sadece edebiyata değil diğer bilim dallarına da kaynak olma özelliği taşır.¹³²

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e bakıldığında ise gazete ve dergi sayfalarında çeşitli konularda hatırat örnekleri görülmekle birlikte özellikle dikkat çeken, askerî/cephe hatıratlarıdır. Savaşın izleri şiir, hikâye, roman vb. türlerde yansıtıldığı gibi hatırat türünde de cephe hatıraları kaleme alınmıştır. Bu bağlamda *Halk Yolu Mecmuası* 'nda

¹³⁰ Harp edebiyatı kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bk. Saadettin Yıldız, “Harp Edebiyatı Kavramı ve Edebiyatımızda Çanakkale Muharebeleri”, *Çanakkale Zaferi'nin 83. Yıldönümü PanelBildirileri*, Etam Matbaa, Eskişehir 1998; M. Kayahan Özgül, “Harp Edebiyatına Harbî Bir Bakış”, *Türk Harp Edebiyatı Konulu I. Uluslararası Türkiye Sempozyumu Bildiriler*, Berikan Yayınevi, Ankara 2014.

¹³¹ Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 221.

¹³² Salâh Birsell, “Anı Üzerine”, *Türk Dili Anı Özel Sayısı*, Y. 21, C. XXV, S. 246, 1 Mart 1972, s. 378.

cephe hatıratı önemli bir yer tutar. Bunlar Kurtuluş Savaşı cephe hatıratlarıdır. Yazarları Hüseyin Avni, Mustafa Asım ve Muhlis müstearlı yazarlardır.

2.3.4.1. Hatıratların Muhtevası

Halk Yolu Mecmuası içerisinde yayınlanan bütün hatıratlar, Kurtuluş Savaşı konulu cephe hatıratlarıdır. Bu hatıratlardan Hüseyin Avni'nin kaleme aldıkları içerisinde Kurtuluş Savaşı başta olmak üzere Mustafa Kemal'in önderliği, Türk askerlerinin kahramanlığı, savaşın zorlu şartlarda gerçekleştirildiği ve Yunanlıların yaptığı zulüm anlatılmıştır.

Mecmuada, “Salihli’ye Doğru” başlıklı ilk hatıratır. Bu hatırata, yazar anlatıcı, uzun bir gökyüzü betimlemesi ile başlar¹³³:

“Sabâh yıldızı son sönük, solgun ziyâ’larını neşr ederken şafak nûrlu çehresiyle bu elîm ve hicrân diyârını beyhûde te’srîre çalışıyor. İshak ilâhî yanık nağmesiyle felâketin elîm menkıbelerini, acıklı mertebelerini tegannî ediyordu.”

Boru sesiyle uyanan asker, bu sesin kendisinde çağrıştırdığı acı duyguları dile getirir. Akdeniz’in sularının arkadaşlarının kanı ile boyandığını düşünen askerin, acı ve üzüntüsü derindir. Çevre kan ve savaş alanına dönmüştür. Yanan köylerin enkazını nefretle izlerler. Günlerdir savaşın bütün hezimetine karşılık sabırla yürüyorlardır. Salihli ovasına vardıklarında asker, düşmanın aletlerini tek tek sayar. Düşmanın zırhlı araçları, miğferleri, kasketleri, süngüleri, tüfek, bomba vb. savaş aletleri bulunur. Bu aletlerle Türk milletine saldırılar düzenlenerek kadınlara tecavüz edildiğini, yaşlı ve çocuklara ise eziyet edildiği anlatılır. Türk askerlerinin ise sırtındaki ağır çantası, portatif kazması, küreği, matarası, tüfeği, fişeği bulunmaktadır. Afyon’dan beri düşman kuvvetleri takip edilir. Salihli’den sonra Manisa’ya oradan da Turgutlu kasabasına varıldığında halk, Türk askerini büyük bir coşkuyla karşılar. Buradan İzmir’e ve Menemen’e geçerler. Hatıratta, İzmir’in Yunan askerlerinden kurtulması için verilen mücadele, şartların zorluğu ve durumun önemi dile getirilir.

¹³³ Hüseyin Avni, “Salihli’ye Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-I Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtıratı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 21, 1924, s. 322-324.

Yunan saldırılarının anlatıldığı bir kısımda yazar, vahşiler olarak nitelediği düşmanın, Müslüman Türklere yaptıkları işkenceyi ve özellikle kadınlara yönelik yapılan acımasızca saldırıları, tecavüzleri anlatır. Yazar anlatıcı, savaş ortamında kadınların Yunanlılar tarafından kaçırıldığını ve Atina’da fuhuş salonlarına götürüldüğünü anlatırken düşmanı “vahşi sürüler” şeklinde nefretle nitelendirmiştir¹³⁴:

Vahşiler Müslümân ve Türk ismetine burada da ta'arruz etmişlerdi. Burada da zavallı vâlidelerimiz, hemşirelerimiz pek şenî' tecâvüzâta ma'rûz kalmışlardı. Zavallı Türk bâkireleri Atina'nın fuhuş ve sefâhat salonlarını doldurmak için vahşî sürüleri tarafından kaçırılmıştı.”

Hüseyin Avni’nin kaleme aldığı “Erenler Tepe” başlığını taşıyan hatıratta askerlerin, Afyon’un yakınlarında olan ve adı Erenler Tepe olarak adlandırılan yere gitmeleri anlatılır. Hüseyin Avni’nin “Bahçe Kapısı” adını taşıyan hatıratı cephe içi hatıratıdır ve yazar anlatıcı bir taburun başından geçen olayları ele alır. İstiklal Savaşı sırasında Türk ordusunun birkaç gün için Balıkesir’in Balta kazası civarında kalması gerekir. Günlerdir yürümekten ve uykusuzluktan yorgun düşen askerler, komutanlarının emri ile yatmak için tahta ararlar fakat tahta bulamayınca köyden birinin bahçe kapısını yerinden çıkarıp getirirler. Bu durumu gören bir köylü öfkeyle arkalarından gelerek, askerlere kızar. Askerlerden birisi ise tebessüm ettirecek şekilde köylüye cevap verir. İşleri bittiğinde bahçe kapısını geri yerine takacaklarını söyler¹³⁵:

“Müslümân Türk'ün büyük îmânı, çelik azmi vatanın harîm-i ismetine sokularak engizisyon mezâlimine rahmet okutan, şenâ'atler îka' eden Yunan ordusunu imhâ etmişti. Üç sene âzîz yurdu hârâbe-zâra çeviren bu küstâh ve sefil sürüler, Türk'ün kakhâr darbesiyle çil yavrusu gibi dağılmış idi. Binlerce elvâh-ı fecî'a şâhid olarak ta'b-âver pek uzun yürüyüşlerden sonra şanlı hilâli Akdeniz kıyılarına rekz etmişti. Son harekât-ı ta'arruziyyenin muzafferiyetle hitâmını müte'âkib fırkamız, Balıkesir'e müteveccihen hareket etmişti. Balya-Balıkesir güzergâhında bir köyde birkaç gün kalmaklığımız îcâb etti. Pek uzun zamândan beri yürüyüş yaptığımız için hakîkten pek büyük istirâhata ihtiyacımız vardı. Fakat Harekât-ı Harbiyye hasebiyle eşyalarımız büyük ağırlıkta kalmıştı. Neferime köyden birkaç tahta parçası bularak karyolamsı bir şey vücûda

¹³⁴ Hüseyin Avni, “Manisa’ya Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtıratı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 412.

¹³⁵ ***, “Bahçe Kapısı: Cebhe Hâtıratı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 53, 1925, s. 817.

getirmesini emr etmiştim. Zavallı nefer öteye beriye koştuğu halde hiçbir şey bulamamıştı. Fakat emri te'kîd edince bî-çâre civârda olan portatif bir bahçe kapısını sırtlayarak odama doğru bütün sür'atiyle koşmaya başlamıştı. O hali gören bahçe sâhibi köylü de bir hiddet ve hayret neferimi ta'kîb ediyordu. Her ikisi de odaya dâhil olunca pandomima başladı. Köylü: –Efendi, bu asker benim kapımı aşırđı, diye mütehevvirâne bağırıyordu. Zâbit arkadaşlar bu komik sahneyi ber-kahkaha seyr ederken bizim nefer de: –Dayı yemedik ya, yine yerine takarız” diyordu.”

Hüseyin Avni'nin “Ne Duruyorsunuz” adlı hatıratı Sakarya Muharebelerini konu alır. Yazar anlatıcı, hem savaş anının, cephe içinin şiddetli saldırılarını tasvir eder hem de savaşın acı yüzünü gösterir. Hatıratı, düşman uçakları Türk askerlerinin bulunduğu siperlerin üzerinden uçar ve düşman siperlerinden toplar patlatılarak, makineli tüfeklerle Türk askerlerine ateş edilir. Bütün kuvvetleri ile bu saldırılara karşılık veren Türk askerleri, bir taraftan topları ile bombardıman yaparken, bir taraftan da düşman siperlerine doğru hareket ederler¹³⁶:

“Toplar müdhiş tarrakalarla patlarken, makineli tüfenkler muttarid ve medîd gürültülerle ateş saçarken, düşman tayyâreleri tepemizde uğuldarken biz de sahne-i cidâlin biraz gerisindeki bir hatt-ı ictimâ'da sâkin ve sâkit duruyor ve bütün gece yaptığımız cebri yürüyüş sâ'ikasıyla gerilen a'sâbımızı teskîne çalışıyorduk. Uzaklarda düşman siperleri toplarımızın cehennemî ateşiyle bombardıman edilirken, kahraman piyâdelerimiz de düşman hatlarına doğru ilerliyordu.”

Hüseyin Avni'nin “Kaya Kovuğunda Bir Gece” başlığını taşıyan hatıratında, Afyon Muharebesi sırasında ismi belirtilmeyen bir yüzbaşının ve taburunun geceyi bir kaya kovuğunda geçirmeleri anlatılır. Savaşın ağır şartları ve cephedeki imkânlar nedeniyle zor şartlar altında vatan ve millet için mücadele veren kahraman askerler, kaya kovuğunda çok rahat uyurlar. Yazar anlatıcı, “Âzîz kari'ler!” şeklinde seslendiği okuyucularına, savaş ortamında, huzursuzluk içinde geçen gecede bir kovuğun verdiği rahatlığı ve huzuru hiçbir yatağın veremeyeceğini ifade eder¹³⁷:

“Âzîz kari'ler! Belki de siz bu kovukta geçen müdhiş geceyi tahattur ettikçe gözünüzi önünde korkunç anılar tecessüm etti. Fakat emîn

¹³⁶ ***, “Ne Duruyorsunuz! Sakarya Muhârebeleri Hâtıratı'ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 54, 1925, s. 840.

¹³⁷ Hüseyin Avni, “(1) 337 Afyon Muhâberâtı Hâtıratı'ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 55, 1925, s. 847.

olunuz ki, ben orada birkaç sâ‘at öyle tatlı uyku geçirdim ki, şimdi ben o tatlı uykuyu el-an hasret ve iştiyâkla aramaktayım. Evet pek tatlı bir uyku geçirdim. Çünkü a‘sâb fart-ı tab‘a ma‘rûz kalınca insan taşlar üstünde değil belki de su üstünde bile sanki karyolasında uyuyor gibi müsterihâne uyur.”

Hüseyin Avni’nin “Çukurdaki Şehid” adlı hatıratı cephe içi hatıratı olup, yazar anlatıcının bir siper çukurunun içinde şehit düşen kahraman Türk askerini bulmasını anlatır. Savaş esnasında siperinde vurulan asker, olduğu yerde uyuyor gibi son nefesini vermiştir. Çukura yaklaşan yazar anlatıcı ise, cephe içini kontrol ederken askeri görür ve yaşıyor sanarak yanına yaklaşır, ancak kahraman askerin şehit olduğunu anlar¹³⁸:

“Çukurun içerisine boydan boya uzanmış uyuyor gibi görünüyordu. “Asker, asker!” diyerek hafifçe tüfeğin dipçiğiyle uyandırmak istedim. Fakat heyhât! O geniş cebhesinin nûrânî yüzlerinin arasına sıkışan sönük gözleriyle çoktan ebedî ve mukaddes uykusuna dalmıştı.”

Hüseyin Avni’nin “Bakırçayı Munsabbında Bir Gece” başlığını taşıyan hatıratında İzmir’in Yunan işgalinden kurtulması sonrasında Bakırçay kenarında geçirilen bir gece konu edilmiştir. Yazar anlatıcı, İzmir’in kurtuluşundan duyduğu mutluluk nedeniyle süslü ifadelerle ve tasviri bir üslupla geceyi, karanlığı, yıldızları ve etraftaki hayvanların seslerini anlatır. Edebî sanatlarla süslenilen hatıratta gece, bir periye benzetilir. Bu perinin siyah ve korkunç kanatları ile etrafı kararttığı ifade edilirken, karanlık geceyi de gökyüzündeki yıldızlar aydınlatır. Bakırçay isekişileştirme sanatı yoluyla teşhis edilerek şırıltısıyla geceye ses verir ve Yunan zulmünden kurtulan denizin lacivert dalgalarına tebessüm eder¹³⁹:

“Artık gece perisi kara, korkunç kanatlarıyla arz-ı dîdâr ederek her tarafı karanlıklar, söğütlüklere müstağrak eylemişti. Bu karanlıkları yalnız semâvî ışıkları, parlak yıldızları tenvîre çalışıyor, bu derin sükûneti ise yalnız Bakırçayı’nın denize munsab olan kısmındaki şırıltıları ihlâl ediyordu. Garbda Çandarlı, körfezin lâciverdî dalgalarına âgûş açan bu şirin kasabacık korkunç karanlıklar içinde inleyen denize nûrlu sîmâsıyla tebessüm ediyor gibiydi. Karşı sâhillerde yanan ışıklar ise pek az evvel Yunan zulmü altında bu şirin sâhillerin halâsına izhâr-ı

¹³⁸ Hüseyin Avni, “Çukurdaki Şehîd-Cebhe Hâtıratı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 59, 1926, s. 907-908.

¹³⁹ Hüseyin Avni, “Askerî Hâtıratı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 66, 1926, s. 982-983.

şâdümânı ediyor gibiydiler. İşte bu sırada portatif fenerin titrek, sönük ışığıyla aydınlanan çadırıma ilticâ' ettim. Uzaklarda dağlarda çakallar canhırâş ulumalarla haykırırken gözlerim gayr-i ihtiyârî kapanıvermişti."

Hüseyin Avni'nin "Halil Dayı'nın Matarası" adlı hatıratında Halil isimli yaşlı bir askerin yanından ayırmadığı su matarası ile askerlerin su ihtiyacını gidermesi anlatılır. Sıcakta yürümekten yorgun ve susuz düşen askerlerin yanında su bulunmaz. Halil dayı şeklinde hitap ettikleri yaşlı askerin su matarasından su içmeleri ile susuzluk ihtiyaçlarını giderirler ve ona büyük bir minnet duyarlar¹⁴⁰:

"Nihâyet bu nezîh kalbli koca Türk imdâdımıza yetişti. Bize susuzluğun müdhiş ızdırâbâtından kurtardı. İşte teskin-i ateşimize medâr olarak bizi âdetâ taze hayâta îsâl eden her zamân bizim için bir alay mevzû'u olan Halil Dayı'nın halâskar matarası idi."

"Millî İstiklâl Uğrunda Ölen Rif Şehîdlerimize" başlığını taşıyan yazı, cephe hatıratı olmamakla birlikte yazıyı, mecmuada yayınlanan hatıratların sonuç kısmı olarak değerlendirmek mümkündür. Hüseyin Avni tarafından kaleme alınan yazı, Kurtuluş Savaşı'nda şehit olan kahramanlara ithaf edilmiştir.

Yazar, vatanları ve bağımsızlıkları için mücadele ederek şehit olanlara, "Ey Fas'ın kızgın âteşin çöllerinde, Afrika'nın cehennemî kum sahrâlarında vatanlarının istiklâl ve istihlâsı uğrunda fedâ-yı hayât eden âzîz şehîdler!" şeklinde uzun bir seslenişte bulunur. Zira Kurtuluş Savaşı Türk milleti için ölüm-kalım savaşı olmasının yanı sıra vatan için düşmana karşı verilen bağımsızlık mücadelesidir. Bu nedenle yazar, milletin ne için savaştığını ve nasıl bir inançla mücadele ettiğini bilerek "Ey garbın çelik zırhlarla mücehhez tahrib-kâr vesâ'iti karşısında kemik, et ve kandan kal'alar teşkîl ederek yurtlarını müdâfa'a eden âzîz Müslümân mücâhidleri!" şeklinde vurgulama yapar.

Hiçbir hakları olmadığı halde, silah ve bomba gibi askerî üstünlüklerinden dolayı vatan toprağına göz dikip, saldıran düşmanlar, karşılarında iman gücüyle donatılmış bir millet bulmuştur. Yazar, metnin sonunda şehitlere seslenerek, intikamlarının

¹⁴⁰ Hüseyin Avni, "Askerî Hâtırâtı'ndan", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 67, 1926, s. 987-988.

alınacağını ve huzur içinde yatmalarını temenni ederek “Damarlarında daha ecdâdının hûn-ı hamâsetini taşıyan göğüsleri î mânla dolu, kalbleri aşk-ı milliyyet ve istiklâl ile darabân eden binlerce ahfâdınız sizin intikamınızı alacak ve mukaddes diyârınızda kanınızın timsâli şanlı istiklâl bayrağınız temevvüc edecektir. Yalnız ve yalnız siz müsterih olunuz ey âzîz şehîdler!” şeklindeki hitabı ile bitirir. Bu yazının, vatanın bağımsızlığı düşünülerek, konuşma ve hitabet edasıyla, şiirsel bir üslupla ve ahenkle yazıldığını söylemek mümkündür.

Mustafa Asım’ın kaleme aldığı “Esâret Zillettir Defter-i Hatırâtımdan” başlığını taşıyan hatıratı bir dördlük ile başlar. Yazar, Türk askerine seslenerek, ondan yaşama ve ölüme dair olan her şeyi düşünmesini ister. Savaşta esir olmayı, bir gülün solmasına benzeten yazar, Türk askerine esir olmak yerine ölmesi gerektiğini söyler¹⁴¹:

*“Türk askeri her şeyi düşün
Ölüm var bu senin için
Orada bir gül gibi solma
Öl yok fakat esir olma”*

Kahraman bir askerin dilinden aktarılan cephe anıları, savaşın ne zorluklar içinde kazanıldığını göstermesi bakımından önem arz eder. Yazar anlatıcı, bütün zorluklar karşısında kahraman Türk askerinin dilinden, cepheye vatan için, kutsal bir uğurda ölmeye geldiğini sık sık yineler¹⁴²:

“Ölümüm dakikasının hulûl ettiğini anlıyordum. Gençliğim, hayâtım, ebeveynim, â’ilem, vatan ve milletim bütün mukaddesâtım şimşek sür’atıyla mefkûremden bir resm-i geçit yaptı. Evet, beni öldürecekler fakat korkmuyorum, zerre kadar titremiyorum. Esâsen ölmek için gelmemiş miydim? Ölmek için muhârebe etmiyor mu idim? Hayâtım milletimin değil mi idi? İşte o mukaddes gaye uğrunda şehit oluyordum.”

Bu sözleri söyleyen kahraman asker, başından ve bacağından aldığı darbe ile yaralanarak Yunanlılara esir düşer. Hatıratın devamında esir askerin esaret günlerine dair anıları bulunur. Yunan askerleri, yaralı Türk askerine Rumca sorular sorarlar, askerden cevap alamayınca, askeri döverek bayıltırlar. Yaralı asker kendine gelip

¹⁴¹ Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1349, s. 535-536.

¹⁴² Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1349, s. 574.

gözlerin açtığında Yunanlılar için çalışan bir İngiliz askeri tarafından da sorguya çekilir. Kazım Karabekir ve Mustafa Kemal hakkında sorular soran asker, Türk ordusunun kaç askerden oluştuğunu öğrenmeye çalışır. Yaralı asker, kadını, çocuğu, genci ve yaşlısı ile birlikte Türk ordusunun sayısız askerden oluştuğunu milli duygularla ifade eder. Düşmanın gözünde ise Türk ordusu mağlup durumdadır.

Hatıratta yaralı asker Eskişehir'e, Bursa'ya Mudanya'ya ve İzmir'e götürülür. İzmir'de etrafı tel örgülerle çevrili bir yerde bekletilerek Rumların ve Ermenilerin saldırılarına ve hakaretlerine maruz bırakılır. Kendisi gibi esir düşen Türk askerlerini de onun bulunduğu yere getirirler ve onlara işkence yaparlar. Esir Türk askerleri dar, havasız bir yerde yiyecek ve içecek verilmeden yaralı halde bekletilir.

Hatıratta esir edilen Türk askerleri bir vapurla İzmir'den Atina'ya götürülür. Burada Türk askerlerine Rumca küfürler edilerek, “Vire is Kemalist, Tayyarist?” şeklindeki soru sorulur. Kemalist cevabını verirlerse, Türk askerleri dövülür, Tayyarist cevabı verilirse, Rumlar “Kolost antrepos” ifadesiyle iyi adamlar olduklarını düşünerek eziyeti bırakırlar.

Rumlar, esir Türk askerlerini daha önce esir ettikleri Cafer Tayyar Bey'in yanına koyarlar. Cafer Tayyar Bey ile aynı yerde kalan askerler, onunla muharebe ve memleket hakkında konuşurlar. Cafer Tayyar Bey'e göre, Yunanlılar, İngilizlerin maşasıdır. İngilizler, kendi menfaatleri için Yunanlıları kullanmaktadırlar.

Yazar anlatıcı eserinde, Türk milletinin çektiği acıları, sefaleti, yokluğu, açlığı, susuzluğu, kayıpları ve daha birçok sıkıntıyı kaleme alır. Bütün zorluklara rağmen hatıratın sonunda yazar, milletin el birliği ederek içinde bulundukları zor duruma imanla ve inançla karşı durarak, hepsinin üstesinden gelip, kurtuluşa eriştiğini vurgular.

Muhlis müstearlı yazarın kaleme aldığı “Esâret Hâtıraları” başlığını taşıyan hatırat, seferberliğin ilanı ile savaşa giden bir askerin, İstanbul, Çanakkale, Suriye, Irak ve İran'da görev yaptıktan sonra Musul'da İngilizlere esir düşmesini konu alır. Hatırata göre Bağdat'ın kaybedilmesinden sonra, İran sınırlarına çekilen Türk ordusu her gün

büyük kayıplar verir. 25 Nisan 1918’te taarruza başlanılır, ancak 29 Nisan 1918’de İngilizler, Türk askerlerinin bulunduğu karargâhı çevreleyerek, onları esir alır. Hatıratın devamında yazar anlatıcı, esaret günlerini anlatır ancak iki sayılık tefrikadan sonra hatıratın devamı bildirildiği halde yayınlanmamıştır.

Genel olarak hatıratlarda Yunanlıların Türk milletine ve özellikle Türk kadınlara yönelik yaptıkları acımasızca muamele ve zulüm dile getirilmiştir. Yazarlar, Türk askerinin yaşadığı zorlukları ve esaret günlerini anlatırken, bütün Türk milletinin geçirdiği zor günleri de hatıratlarında işlemiştir. Hüseyin Avni’nin ve Mustafa Asım’ın hatıratlarında tek bir askerin penceresinden ve gözlemlerine dayanarak Kurtuluş Savaşı’nın izleri aktarılmıştır. Hatıratlarda İzmir’in Yunanlılardan kurtulması için verilen mücadele, şartların zorluğu, Yunan askerlerinin acımasız katliamı ve işkenceleri yer alır. Muhlis’in hatıratında ise kahramanları belirtilmeden Kurtuluş Savaşı ve bu savaştaki cephe içi anlatılmıştır.

2.3.4.2. Hatıratların Yapı Özellikleri

Hatıratların Şahıs Kadrosu: *Halk Yolu Mecmuası’ndaki* hatıratlar cephe hatıratlarıdır. Kurtuluş Savaşı cephe hatıratları olan bu yazılar, Hüseyin Avni’nin, Mustafa Asım’ın ve Muhlis’in olup, mecmuada tefrika edilerek okuyuculara sunulmuştur. Şahıs kadrolarında ise ismi belirtilmeyen asker(ler) bulunur.

Hüseyin Avni’nin kaleme aldığı hatıratların şahıs kadrosunda adı belirtilmeyen bir asker ve bu askerin mücadele ettiği düşman bulunur. Hatıratlarda savaş birliklerinin harekât noktaları, “Salihli’ye Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’, “Manisa’ya Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’, “Menemen’e Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan”, “İzmir’e Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta’arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’ başlıklarından da anlaşılacağı üzere Salihli, Manisa, Menemen ve İzmir’dir ve bu süreçle adım adım zafere giden yolda, yaşanan zorluklar anlatılmıştır. Afyon’dan başlatılan hatırat Salihli, Manisa, Turgutlu, İzmir ve son olarak Menemen’de noktalanmıştır. Adı geçen hatırat

başlıklarında yazar anlatıcı, her güne birer isim vererek hatıratların zamanını belirtmiştir.

Hatıratlar bir askerin dilinden kaleme alındığı için şahıs kadrosunda genel olarak Türk askerleri ve düşman kuvvetlerinin askerleri bulunur. Şahıs isimlerinin geçmediği hatıralarda, düşman askerlerinin isimlerine de yer verilmez. Düşmana, düşman askeri, Yunanlılar ve İngilizler şeklinde adlandırmalar yapılmıştır. Hatıratlarda yazar anlatıcı, cephe içinde yaşananları öznel duygu ve düşünceleri ile yansıtmıştır.

Hatıratlarda Zaman ve Mekân: Mecmuadaki hatıratların zamanı Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Hatıratların mekânı ise cephe yani savaşılan yer olmakla birlikte bütün Anadolu coğrafyası, Suriye, Irak ve İran'dır. Kurtuluş Savaşı'nın son adımı olan ve 26 Ağustos 1922'de başlayan Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile bitirilen hatıratlar, Başkomutan Mareşal Gazi Mustafa Kemal'in, "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrini vermesi ve bu emir doğrultusunda kahraman Türk askerlerinin 9 Eylül 1922'de İzmir'e girmesiyle son bulur.

Mustafa Asım'ın ve Muhlis'in hatıratlarında da zaman Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Mustafa Asım'ın hatıratlarında mekân olarak Eskişehir, Bursa, Mudanya, İzmir ve Atina şehirleri geçerken, Muhlis'in hatıratında İran, Irak ve Bağdat'ın isimleri geçer. Her iki yazarın da hatıratlarında savaşta esir düşme konusu işlenildiği için mekânlar, kapalı ve dar yerlerdir.

2.3.4.3. Hatıratların Dil ve Anlatım Özellikleri

Askerî hatıratlar askerî şahıslar tarafından kaleme alındıkları için yalın, içten, tarafsız bir dil ve üslupla yazılır.¹⁴³ Buna göre *Halk Yolu Mecmuası*'nda yayınlanan hatıratlar, askerî hatıratlar olmakla birlikte hatıratlar kısa, içten samimi ifadelerle, monolog tekniğine başvurularak ifade edilmişlerdir.

¹⁴³ Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 222.

Mecmuadaki hatıratların dili, askerî hatıratların diline göre daha ağır ve süslüdür. Cümle yapıları, uzun cümlelerle ve bağlaçlar yardımıyla kurulmuştur. Edebî sanatlardan yararlanan yazarlar, hatıratlarda düşman askerlerine yönelik zalim, acımasız, hain gibi ifadelerle olumsuz bir ima çizerken, Türk askerlerini, kahraman, şanlı, mübarek, aziz şeklinde niteleyerek olumlu bir ima çizerler.

Hatıratlarda anlatımı güçlendirmek için soru cümlelerinden ve “ah, heyhat” gibi seslenişlerle nida sanatından yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra metinlerde “ey”, “işte” şeklinde seslenişlerde de bulunulmuştur¹⁴⁴:

“İşte mukaddesâta tecâvüz eden günahkâr eller! Şarkın saf ve masûm kızlarını garbın fuhûş, sefâhat salonlarına sevk eden zâlimler... Gülleri, zanbakları zehirleriyle solduran kara yılanlar... Ahuları pençeleriyle parçalayan yırtıcı kaplanlar... İşte mukaddesâta tecâvüz eden günahkâr eller! Şarkın saf ve masûm kızlarını garbın fuhûş, sefâhat salonlarına sevk eden zâlimler... Gülleri, zanbakları zehirleriyle solduran kara yılanlar... Ahuları pençeleriyle parçalayan yırtıcı kaplanlar... İşte Anadolu'yu elem ve hicrânlarıyla yıldızsız, ziyâsız bir geceye, aşksız, nağmesiz bir mezâra çeviren katiller... İşte ma'bedleri susturan, mezârları dolduran, fecirleri ağlatan, bahârları inleyen zâlim garbın hunhâr nesli!... İşte mağrur salîb hilâle ser-fürû ediyor... İşte mavi-beyaz, yerlerde sürünüyor. İşte fazileti tahkir eden, insanlığı tezlil eden mel'ûn ırk. Atilla'nın şerefli ahfâdının ayakları altında ebedî uykularını, kararmış vahşî çehreleriyle uyuyor.”

Savaş, insanoğlunun vahşi tarafıdır ve bir insanlık suçudur. Mecmua içerisindeki hatıratlarda, Türk askerlerinin kahramanlığı dile getirilirken savaşın acı yüzü de gösterilmiştir. Zira kazanılan kurtuluş zaferi yanında, kaybedilen canlar vardır. Ölenler için, öldü ifadesi yerine “şehit oldu, ebedi saadete erişti” şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

Genel olarak cephe hatıratlarının dili açık ve anlaşılır olmasına karşılık mecmua içerisindeki hatıratların dilinin oldukça ağır ve süslü olduğu görülür. Arapça ve Farsça kelimeler kullanılarak tamlama ve terkipler yapılmıştır. Yazar anlatıcı konumunda olan kahramanın konuşmaları da Arapça, Farsça hatta Rumca kelimelerle ve tasvirî bir üslupla verilmiştir.

¹⁴⁴ Hüseyin Avni, “Salihli'ye Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-I Ta'arruziyye-İ Umûmiyye Hâtıratı'ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 21, 1924, s. 322-324.

2.3.5. Mektup

Mektup, anı gibi insanların bireysel yaşamını veya sadece yazıldığı kişilerle ilişkilerini ilgilendirdiği için ilk elden bir edebî metin sayılmamaktadır.¹⁴⁵ Mektubun edebî bir tür olarak kabul edilebilmesi için belirli ölçülerde kurmaca özellikleri taşıması gerekir. Bunun yanı sıra bugün mektup türü içinde anılan yazıların bir anlatım tekniği olabileceği de gözden kaçmamalıdır.¹⁴⁶

Bu bağlamda *Halk Yolu Mecmuası*’nda edebî tür olan mektup içine dahil edebileceğimiz tek mektup, Ali Yaver’in yazdığı, “Nihâd’dan Lemân’a Mektûb” adını taşıyan mektuptur. Bu mektup dışında mecmuada başka mektuplar da bulunur fakat edebî olmadıkları için çalışma içine dâhil edilmemiştir. Edebî olmayan mektuplar, mecmuaya yazılan açık mektup türündeki tebrik ve teşekkür mektuplarıdır.¹⁴⁷

Ali Yaver’in, “Nihâd’dan Lemân’a Mektûb” adlı mektubu, Afyon Muharebesinde Yunanlılar tarafından yaralanan bir zabitin sevgilisine yazdığı asker mektubudur. Yaralı zabıt, mektubun devamında, sevgilisine nasıl yaralandığını anlatmıştır. Düşmanın saldırısı karşısında sevgilisinin hayali gözlerinin önünde olan kahraman zabıt, ölmekten ya da sevgilisine kavuşamamaktan değil, verdiği vaatleri tutamamaktan endişe duymaktadır. Yazar, zabitin bu endişesini mektubun sonunda da yineler. Bunları düşünen zabıt patlayan bir bomba parçası ile yaralanır ve sıhhiyeye kaldırılır. Tabur doktoru tarafından ameliyat edilen kahraman gazi, mektubunun son cümlesini “–Bu şafak Türk’ün kurtuluş şafağı, büyük zaferin peyki idi.” zafer müjdesi ile bitirerek sözünü tuttuğunu ifade etmiştir¹⁴⁸:

¹⁴⁵ Okay, *a.g.e.*, s. 230.

¹⁴⁶ Mektubun bir anlatım tekniği olarak kullanılmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bk. Emel Kefeli, *Anlatım Tekniği Olarak Mektup*, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2002.

¹⁴⁷ Mecmuadaki edebî olmayan mektuplar şunlardır: Mehmet Fehmi’nin “Halk Yolu Heyetine”(S. 6), Tahsin Nahit’in “Efkâr-ı Umûmiyye Huzûrunda Sâbık Meb’us Hacı Tefvîk Efendi’ye”(S. 33), H.Y.’nin “S. Leyla Hanım Efendi’ye”(S. 34), Kalender’in “Açık Mektup”(S. 42), Hamdullah Subhi’nin, “Nakiye Hânıma” (S. 54) ve “Necib Âsım Bey’e” (S. 54). Edebî olmayan bu mektupların bazıları *Halk Yolu Mecmuası*’na yazılan tebrik içerikli açık mektuplar, bazıları ise kişiye özel yazılan tebrik mektuplarıdır. Örneğin bunlardan birisi dönemin maarif vekili Hamdullah Subhi’nin, Nakiye Hanım’a yazdığı bu türden bir tebrik mektubudur.

¹⁴⁸ Ali Yâver, “Nihâd’dan Lemân’a Mektûb”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 572-573.

“Lemâncığım,

Şimdi neredeyim bilir misin, nerede olduğumu yazsam sakın üzülme, hiç müte’essir olma! Âh! Cesâret edemiyorum. Korkarım ki, günlerce ağlayacak, üzüleceksin. Beni te’mîn edecek olursan nerede olduğumu yazarım. Yoksa heyhat! Neyse dayanamadım. İşte yazıyorum: Beyaz oldukça geniş bir odadayım. Beyaz bir yatak içinde gözlerim alçak tavana dalmış, senin câzib hayâlinle hasbihal ediyorum. Burada her şey beyazdır. Gelenler beyaza bürünmüş, şen mahlûklardır, acaba burasını ne sanıyorsunuz, rü’yâ nakletmiyorum, hakikati anlatıyorum. Burası hastahânedir. Yatanlar Afyon Muhârebesi'nde yaralanmış zâbitlerdir. Ben de Afyon'un istirdâdı dakikasında boğazımdan yaralandım. Boğazımdan dedim, korkunuz mu? Merak etmeyiniz, tehlikeli değildir. Doktorlar bana te’mînât veriyorlar. Yaram asla merak edilecek bir şey değil. Nasıl yaralandığımı anlatayım: Ağustos'un yirmi yedinci gecesi idi. Evvelce almış olduğumuz düşmanın bir tabur karargâhında son emre muntazırdık. Kahraman askerlerimizin çarıkları ezilen, mahv olan düşmanın lâşeleri içindeyiz. Bunlar vatanın “harîm-ismetinde mahv edilen Yunan sürüleri idi. Ay kanlı, dumanlı ufukta ince ince iniyor. Muhitimiz tamâmıyla kararmaya yüz tutuyordu. Bu sırada idi ki, ta’arruz emri bütün kıtâ’ata verilmiş şehâmetle dizilen kahramanlar ileriye atılmaya müheyyâ idi. Düşman “Çekil” tepede kudurmuş canavarlar gibi uluyor, korkusundan ne yapacağını şaşırmıştı. Bu tepe üç kat tel örgüsüyle çevrilmiş yüksek bir yerdi. Biz buraya çıkacak, hâ’inleri tepeleyecektik. Üç sıra üzerinde ta’arruza geçtik. Tel örgüsüne yaklaştık. Düşman artık makineli tüfenk piyâde ateşlerini yağdırıyor, cehennem bir ateş içinde mütemâdiyen ilerliyorduk. Gecenin sükûnet ve vahşeti içinde ejderha gibi ısılk çalan mermiler sağa, sola, önümüze düşüyor bu ateş demir kasırgası içinde ölüm bile gelmiyordu. Bu sırada her şeyi unutmuştum. Senin hayâlin âdetâ bir melek gibi beni teşyî’i ediyor. Zafer sâhasında kollarıma çelik kanatlar takıyor, mütemâdiyen ileriye sıçırıyordum. En ziyâde düşündüğüm sen, sana vermiş olduğum va’atlerdi. O va’atleri hatırlayabildin mi? Hanya muzafferden İzmir’e girdiğimizde sana zafer mektûblarını göndermeye söz vermiştim. İşte Yunan ve bu ölüm dakikalarında Azrâ’illerle pençeleşirken, o sözleri unutmuyordum. Unutmak kabil miydi? Asla. Zaten gayemiz, emelimiz, uhdemiz, peymânımız o değil miydi? Son bir sıçrama ile tel örgüsünün önüne gelmiştik. Tam bu sırada patlayan bomba parçalarından biri boğazıma çarptı. Barut, zehirli gazla tıkanmış olan hançeremden müthiş bir acılık duydum. Kan, kan damarımdan fişkırıyor. Gittikçe baygınlık vücûdumu sarıyordu. Artık kendimden geçmiş, yalnız iki kuvvetli elin belimden tuttuğunu his ettim. Bir sâ’at sonra bir sedye üzerinde kendimi buldum. Mezara mı götürülüyorum, bilemiyorum. Derhal sordum: “Beni nereye götürüyorsunuz?” Sesinden tanıdığım bir sıhhiye neferi: – Efendim, sıhhiye kademesine, işte vardık, dedi. Bir de içinde birkaç yaralı ile meşgul tabur doktorunu gördüm. Hemen bir i’tinâ ile yaram sarıldı. Bu ameliyât bittikten sonra şafak atmış, silâh, bomba sesleri cephede yükseliyordu. –Bu şafak Türk’ün kurtuluş şafağı, büyük zaferin peyki idi.”

Netice olarak edebiyatçılarımızın yazdığı edebî mektuplar gibi süslü ve estetik biçimde olmayan, cepheden yazılan asker mektuplarının özelliklerini içinde barındıran bu mektubun, hitabı sade, dili açıktır. Mektup yalın ve içten bir üslupla kaleme alınmıştır. Kurulan cümlelerin geneline bakıldığında devrik cümlelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Fiillerden çok fazla yararlanılmamış, anlatımı güçlendirmek için “Âh!, heyhat!” şeklinde ünlemli cümlelerden ve “O va‘atleri hatırlayabildin mi? Unutmak kabil miydi?” şeklindeki soru cümlelerinden yararlanılmıştır.

2.3.6. Bilmece

Mecmuada, neredeyse her sayının sonunda görülen bilmece türü bilinen diğer bilmecele nazaran daha uzundur. Cevabı olan kelimenin ise tek tek harflerinden ipucu verilmiştir. Bunlar aşağıdaki örnekte olduğu gibidir¹⁴⁹:

*“Dört harfli bir isim bulunuz.
İlk iki harfi hayvanâтта kullanılan bir şey
Son iki harfi a‘zâ-yı bedenden birisi
Son üç harfi herkesin arzu ettiği bir şey
İlk üç harfinin sonuna bir “n” ilâve edilirse âlât-ı mûsikîden birisi
Dört harfini birden istimâl edersen herkese nasip olmayan kemalâttır.”*

Bilmeceyi doğru bilenlerin arasından da kura çekilerek, birincinin açıklanacağı, diğerlerinin de isimlerinin neşr edileceği, bilmeceyi bilen birinciye ise mecmua aboneliği ya da kitap verileceği şu şekilde duyurulmuştur: “Doğru halledenler arasında kur‘a çekilerek birinciye mecmû‘amızın altı aylık abonesi verilecektir.”¹⁵⁰

2.4. Duygu Gazetesi

2.4.1. Şiir

Üçüncü ve dördüncü sayfaları edebiyata ayrılmış olan *Duygu Gazetesi*’nde hemen hemen her sayıda rastlanan edebî tür, şiirdir. Şiirler, gazetede oldukça geniş yer

¹⁴⁹ ***, “Bilmece”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 16.

¹⁵⁰ ***, “Bilmece”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 2, 1923, s. 31.

tutmaktadır. Bu şiirler Çankırlı şairlerin ve civar illerden yazan şairlerin şiirleridir. Ahmet Talat Onay, Çankırlı olan şairlerin ve diğer şairlerin *Duygu Gazetesi*’ne şiir göndermelerini gazetenin 8. sayısında şu şekilde duyurmuştur¹⁵¹:

“Çankırı Şairleri, Gazetemiz Baş Muharriri Talât bey tarafından bu günkü Çankırı vilâyeti dahilinde yetişen şairlerin tercümei hâl ve eş’arını havi büyük eserin Matbaai vilâyetçe tap’ına devam edilmektedir. Muhterem hemşerilerimizden (Çolak Osman Pünhanî, Mumcu zâde âşık Osman Yadi, Bezci âşık Nuri baba, Tuhtlu âşık Yesarî, Bolu maarif müdürlüğünde vefat eden kaleli zâde Sabri ile kâtip zâdelerden Sıdkı hanım, Behçet ve Fethi beylerin halası Zariî hanım) tercemei hallerine vakıf ve şiirlerine vakıf olan zeyatın gazetemize göndermelerini memleketimizi tanıtmaya medar olacağı için reca ederiz.”

Gazetede bu çağrıdan sonra Çankırlı olan veya olmayan birçok şair gazeteye şiir göndermiştir. Ayrıca burada adları geçen Çolak Osman Pünhani, Mumcu zâde Âşık Osman Yadi ve Bezci Âşık Nuri Baba gibi şairler Ahmet Talat’ın yetiştirdiği şairlerdir. Ahmet Talat bu durumu *Türk Şiirlerinin Vezni* adlı kitabının “Çankırı’da Şiir Merakı” başlığı altında bulunan önsöz kısmında dilegetirmiştir¹⁵²:

“Nihayet –bugünkü gençler hariç- yarım bir sıbyan mektebi tahsili görmüş olan Bakkal Çolak Osman Pinhanî, ümmî Âşık Nuri ve Âşık Osman, Bezci Nakdî, İkiçam köylü Bezmî ve medrese tahsili görmüş olan Bezlî, Rindî, Kadri, Mahir; kâtiplikten yetişme Vehhaç, Mecbur, Behçet, Ataî gibi benim yetiştirdiğim şairler yirmiye varmaktadır ki, muhitin şair yetiştirmek hususundaki kudretini göstermeye kifayet eder.”

Buradan anlaşılacağı üzere Ahmet Talat, hem yetiştirdiği şairlerin hem de diğer şairlerin bir taraftan gazeteye şiir göndermelerini isterken bir taraftan da onları şiir yazmak konusunda teşvik eder. Şiirleri yayınlanan şairler arasında başta gazetenin sahibi ve başyazarı Ahmet Talat Onay olmak üzere, Çankırlı Sabrî, Çankırlı Zahmî, Çankırlı Mustafa Mefharî, Çankırlı Kamil Rindî, Çankırlı Ozan, Çankırı Mutasarrıfı Cevdet Paşa, Çankırlı Saraç Hacı Oğlu, Ali Dehrî, Küt İğne müstearlı şair, Erzurumlu Emrah, Rıza, Çubuklu Hamdi Atila, Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Abdülbaki Gölpınarlı, İbrahim Alaettin Gövsa, Zeki Ömer, Behçet Kemal, Hüseyin Siyret, Orhan Şaik, H. Rıfat Topuz, H. Kılkış, M. Zeki, Vahî, Tanrı Verdi, Saim

¹⁵¹ Ahmet Talat, “Çankırı Şairleri”, *Çankırı’da Duygu*, S. 8, 1930, s. 4.

¹⁵² Cemâl Kurnaz (Haz.), *Türk Şiirlerinin Vezni: Ahmet Talât Onay*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. 1.

Nezih, Süleyman Sıddık, A. Kemal, Behzat Behiç, A. İ. imzasını kullanan şair, Ege Dayı, Hüseyin Rıfat, Tahsin Uygur, Ülkü, Nevzad Çağdaş, Nizamettin Yümnî, Coşkun Efe, İshak Refet Işıtman, A. Kemal Üçok, Şükrü Edip Dodur, M. Emin, Muallim Şükrü, II. Adnan, Yusuf Ziya, Yunus İmre, Nahi, Hasan Fehmi, Mesut Kami, V. Ç. İzbulak, R. E. imzasını kullanan şair, Sırrı Kandiyeli, Hakkı, Tevfik Serpaç, Faik Ati, Süleyman Sırrı, Besim Atalay, Köy Şairi, Necdet, Fani Baba, Turgut, A. Mikatve gazetedeki tek kadın şair Sıdıka Sevim bulunmaktadır.¹⁵³

Gazetede ki şiirlerin sayılara göre dağılımları yapıldığında ilk sayılarında şiir türünde eser yayınlanmadığı dikkat çekerken, Ahmet Talat'ın şairlere yaptığı çağrı üzerine şiire olan ilgi artmış ve neredeyse her sayıda en az bir ya da iki şiir yayınlanmıştır. Bu çağrının ardından şiire büyük önem verilmeye başlandığı görülür fakat gazetenin yayın ortasına ve sonuna doğru bu önemin azaldığı dikkat çeker. Bunun neden, gazetede hikâye, roman ve atasözü türünde edebî tefrikalar yayınlanması, dil anketinin yapılması, konferans ve Atatürk'ün nutuklarına yer verilmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra Cumhuriyet'in Onuncu Yılı kutlamaları dolayısıyla en fazla şiire 1932 tarihli 155. sayıda yer verilmiştir.

Gazetede Ahmet Talat Onay 48, Hamdi Atila 33, Rıza 21, Şükrü Edip Dodur 7, Behçet Kemal, Hasan Fehmi, A. Kemal 5, Çankırlı Sabrî, Mesut Kamî, Besim Atalay, Saim Nezih, M. Zeki, Çankırlı Ozan, Ruhi Ok 4, Küt İğne, Erzurumlu Emrah, Sıdıka Sevim, Yahya Kemal, H. Rıfat Topuz, Hüseyin Siyret 3, Ali Dehrî, Faruk Nafiz, Coşkun Efe, Süleyman Sırrı, Sırrı Kandiyeli, Süleyman Sıddık, Necdet, Çankırlı Saraç Hacı oğlu, Abdülbaki Gölpınarlı, Zeki Ömer, Hüseyin Rıfat 2, Çankırlı Zahmî, Çankırlı Mustafa Mefharî, Çankırlı Kamil Rindî, Çankırı Mutasarrıfı Cevdet Paşa, İbrahim Alaettin Gövsa, Orhan Şaik, H. Kılış, Vahî, Tanrı Verdi, Behzat Behiç, A. İ., Ege Dayı, Tahsin Uygur, Ülkü, Nevzad Çağdaş, Nizamettin Yümnî, İshak Refet Işıtman, M. Emin, Muallim Şükrü Bey, II. Adnan, Yusuf Ziya, Yunus İmre, Nahi, Ruşeni, V. Ç. İzbulak, R. E., Hakkı, Tevfik Serpaç, Faik Ati, Köy Şairi, Fani Baba, Turgut, A. Mikat ve H. Avni Çakır 1 şiirle yer alır. Bununla birlikte gazetede en fazla şiiri bulanan şairler sırasıyla Ahmet Talat, Hamdi

¹⁵³ Çankırlı şairler için ayrıca bk. Selami Ece, *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Erzurum 2015; Ahmet Talat Onay, *Sarı Çiğdemler*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1993.

Atilla ve Rıza'dır. Ayrıca gazetede şiirleri bulunan ve adları belirtilmeyen şairler de mevcuttur.

Şiirlerin muhtevasında aşk, ayrılık gibi bireysel temaların dışında dikkat çeken konular Atatürk ve Cumhuriyet'tir. Cumhuriyet'in ilanından sonra hakim olan düşünce akımları başta Atatürkçülük olmak üzere, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık ve İslamcılık, Cumhuriyet dönemi şiirinin temel konularını oluşturmuştur.¹⁵⁴ Çalışkan, Cumhuriyet şiirine hakim olan düşünce anlayışlarını ifade ederek şunları belirtir¹⁵⁵:

“Cumhuriyet dönemine girildiği andan itibaren gerçekleşmesi açısından uzak bir ideal olan “Turancılık”tan daha çok “Anadolu” coğrafyası bağlamında sınırlı bir alanda yoğunlaşmaya çalışan Türkçülük ve Milliyetçilik anlayışı dönemin ruhuna paralel bir değişim göstererek edebiyat ve şiirde etkili olmuştur.”

Buna göre Cumhuriyet dönemine uygun olarak *Duygu Gazetesi* içerisinde çeşitli konularda yazılan şiirlerin Atatürkçülük, İnkılâpçılık, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ve Halkçılık anlayışı içerisinde olduğu ve gazetede Milli edebiyat çerçevesinde yeni devlete, yeni rejime ve inkılaplara büyük bir bağlılıkla eserler yayınlandığı görülür. Şiirlerin temalarında özellikle Atatürk ve Cumhuriyet konusu dikkat çeker. Nitekim bunda gazetenin başyazarı Ahmet Talat Onay'ın etkisi bulunur. Türkçülük fikri anlayışında olan Ahmet Talat, gazetesinde Atatürk sevgisini içeren, Cumhuriyet'i öven, inkılaplara bağlılığın ve Türkçülüğün öne çıktığı şiirlere ayrı bir önem vermiştir.

Şiirlerde aşk, kahramanlık, övgü, öğüt, ayrılık, gurbet, özlem, ölüm, tabiat ve Çankırı gibi temaların yanı sıra dönemin sosyal, siyasal olaylarını içeren çeşitli konuların işlendiği de görülür. Ayrıca gazetede aşk, kahramanlık, övgü ve öğüt içerikli temalar yoğunluk kazanırken özellikle kahramanlık temalı şiirler ayrı bir yer tutmaktadır. Türk milletinin kahramanlığını anlatan bu şiirler Türk tarihindeki savaşları, Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'ü, Cumhuriyet'i ve zaferleri anlatan yapıtlardır. Şiirlerde genel

¹⁵⁴ Çalışkan, “Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)”, s. 146.

¹⁵⁵ a.g.m., s. 146.

olarak milli duygular, halkın bilinçlenmesi, sahip olunan değerlerin korunması, Çankırı iline ilişkin sosyal durum ve dönemin siyasal hayatının akisleri yansıtılmıştır.

Gazetenin “Edebî Tetkikler” kısmında Ahmet Talat, şairlerin şiir kitapları hakkındaki yazılarına yer vermiştir. Ahmet Talat’ın Âşık Dertli’nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerine yaptığı araştırma ve inceleme yazıları da “Edebî Tetkikler” kısmında yer alır. “Âşık Dertli’ye Dair İki Yeni Vesika 1-2” (S. 96-97) başlığını taşıyan bu yazı Cemal Kurnaz’ın *Ahmet Talât Onay* adlı kitabında da yayınlanmıştır.¹⁵⁶ Tetkikler kısmında Ahmet Talat’ın dönemin Aksaray mebusu ve aynı zamanda *Duygu*’da şiirleri yayınlanan Besim Atalay’ın *Cönk* adını taşıyan eseri için kaleme aldığı “Cönk” (S. 63-64) adlı yazısı da yer almakla birlikte Onay, bu yazıda şaire dair beklentilerini dile getirerek yeni çıkan kitabına övgüde bulunmuştur¹⁵⁷:

*“Geçen yıl bir gün sağdan soldan konuşurken Besim bey bana ne ile meşgul olduğumu sormuş (Aşık Cönkü) adlı bir seçme şiirler mecmuası hazırlamakta olduğumu söyleyince:
_Yakında benimde (Cönk) namında bir şiir mecmuam çıkacak
Dimişti. Onun birçok koşmalarını, nefeslerini zevk alarak okuduğum için bu müjdesine çok sevinmiştim. Edebiyatın büyük buhranlar geçirdiği, hatta (yok) dinebilecek bir mahiyet gösterdiği bir sırada her halde güzel parçalar okuyacağım ümidile intişarını sabırsızlıkla bekliyordum.”*

Ahmet Talat’ın, Kemal Hakkı’nın *Teselli* isimli şiir kitabı ile ilgili yazdığı “En Genç Çankırı Şairi” (S. 113), Muharrem Zeki’nin *Ne Derseniz Deyin Siz* isimli kitabı hakkında yazdığı “Bir Genç Şairimiz Daha 1-2” (S. 119-120) ile “Dünkü Çoban -1-2” (S. 127), Talat Mümtaz Yaman’ın eseri hakkında yazdığı “Âşık Kemalî” (S. 224), Hamdi Atilla Karahan’ın eseri için “Yeni Kitaplar -1: Vicdan” (S. 235), Haşim Nezih’in eseri hakkında “Yeni Kitaplar -2: Akşam Şarkıları” (S. 237), Saadettin Nüzhet Ergun’un eseri için “Tahliller Tenkitler: Türk Şairleri” (S. 315) ve İbrahim Alaaddin Gövsa’nın eseri hakkında yazmış olduğu “Meşhur Adamlar Ansiklopedisi” (S. 183) başlığını taşıyan yazıları bulunur. Ahmet Talat’ın *Vakit* gazetesinin 15 Ağustos 1943 tarihli sayısından iktibas ettiği “Halk Şairi Sümânî” (S. 197), Abdülhak Hamid’in vefatı üzerine duyulan üzüntüleri anlatan “Abdülhak Hamid Ölmüş!” (S. 330) ve Dr. E. Karpuzoğlu’nun ve “Abdülhak Hamid’i Ben de Tanıdım”

¹⁵⁶ Kurnaz, *a.g.e.*, s. 125.

¹⁵⁷ Ahmet Talat, “Cönk”, *Çankırı’da Duygu*, S. 64, Çankırı, 1931, s. 2-3.

(S. 330) adını taşıyan yazıları da yer alır. Gazetede Abdülhak Hamit'in vefatı üzerine yayınlanan şiirler de bulunur.¹⁵⁸ Bunun yanı sıra gazetede Namık Kemal ve Abdülhak Hamit hakkındaki haberler de dikkat çekicidir. Namık Kemal'in heykelinin dikileceği konusunda çıkan haberle ve Abdülhak Hamit hakkındaki haber gazetede şu şekilde yer almıştır¹⁵⁹:

“Geçen cüma günü Ankarada Türk ocağında Şair Namık Kemal için pek muhteşem bir ihtifal yapılmıştır. Maarif Vekili ve birçok erkân ihtifalde hazır bulunmuşlardır. Ocakta Gazinin kitabesi karşısında Kemâl için de kitabe ve ayrıca bir müze ve Heykel yapılacaktır. Heykel için ocaklara ve muallim birliklerine müracaat edilecektir.”

“Şair âzam Abdülhak Hamit beyle Lüsüen H. In medeni akitleri ivra edilmiş ve nüfus kayıtlarına tescil olunmuştur.”

Genel olarak gazetede yer yer “Edebî Tetkikler” başlığı altında şairlere ve onların şiirlerine yer verilerek edebiyatla ilgili güncel gelişmelerden okuyucuların haberdar edilmesinin amaçlandığı görülür.

2.4.1.1. Şiirlerin Muhtevası

Konusu Aşk Olan Şiirler: *Duygu Gazetesi*’ndeki şiirler içerisinde sayıları en fazla olan aşk temalı şiirlerdir. Bu şiirler şunlardır: Çankırlı Sabrî’nin “Koşma”, “Çankırlı Şairlerden Numuneler”, “Gazel”, “Selis”, “Koşma”, Erzurumlu Emrah’ın “Nazire”, Çankırlı Zahmi’nin “Çankırlı Şairlerden Numuneler”, Çankırlı Kamil Rindî’nin “Nazire”, Rıza’nın “Şi’ir”, “Şiir”, “Bülbül”, “Koşma”, Ali Dehrî’nin “Tahmis”, A.K. imzasını kullanan şairin “Duydun mu Güzel”, “ *** ”, Faik Atı’nın “Bir Seyahattan Sonra”, Besim Atalay’ın “Nefes”, “Nefes”, “Nefes”, Necdet’in “Nefes”, Saim Nezih’in “Aşkının Zindanına”, “Ecem’e”, H. A. imzasını kullanan şairin “Dinle Sazımdan”, M. Zeki’nin “Sevgilime”, Yahya Kemal’in “Rıtlı Giran”, Hamdi Karahan’ın “Eşref Gibi”, Ruhi Ok’un “Hatay Kızı”, Abdülbaki Gölpınarlı’nın “Gazel”, O. Sümer’in “Bir Uçurma Daha”, Mesut Kami’nin “Sayın Â. D. ye... ‘...Gibi”, “Rubai”, “Kıt’a” ve adı belirtilmeyen şairlerin “Nazire”, “Yarayı Sühan”,

¹⁵⁸ Bu konuda yayınlanan şiirler çalışmanın üçüncü bölümünde verilmiştir.

¹⁵⁹ “Namık Kemâl Heykeli Dikilecek”, *Çankırı’da Duygu*, S. 9, 1930, s. 4.

Puvasun Davril”, “Şiir”, “Hemen Her Gece”, “Doğmamış Bir Şaire”, “Yünüsden İlham”, “Tahmis”, “Senfoni”, “Koşma”, “Monolog (Söyleniş)”, “Sonu var” ve “Neler Demediler”.

Gazetede ki aşk konulu şiirlerde, klasik Türk şiiri nazım şekillerinden en çok gazel nazım şekli kullanılmıştır. Klasik Türk şiiri etkisinin görüldüğü şiirlerde, canını hiç düşünmeden, çekinmeden sevgilisine verecek kadar cömert olan âşıklar bulunur. Âşıklara düşen görev sevgiliden şikâyetçi olmamak ve onun eziyetlerine sabırla tahammül göstermektir. Âşıklar için sevgilinin kendilerine eziyet etmekten vazgeçmesi dahi sevgilinin ilgisinin bittiğinin işaretidir¹⁶⁰:

*“Bana herşep tulu’ eyler o mahi rehnüma herşep,
Dili naşadı şadeyle, o yari can resa herşep,*

*Aman ey dilberi yekta, aman ey afeti devran!
Dedikçe şad olur cidden atar hem kakhaha herşep...”*

Bu bakımdan geleneğin etkisinde yazılan şiirlerde Fuzuli, Nefi, Nedim etkisi görülmekle birlikte şairlerin gelenekle yetiştiği ve gelenekten kopmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda Ahmet Talat’ın şu şiirleri bulunur: “Şarkı”, “Nedim Gibi”, “Gözlerin”, “Bir Tesellidir”, “Dünkü Kız”, “Nedim Gibi”, “Güneşle Deniz”, “Koşma”, “Fuzûli Gibi”, “Nedim Gibi”, “Fazıl Ahmet Gibi”, “Değil”, “Nef’î Gibi”, “Tuyuğ”, “Gazel”, “Gazel”, “Doğru ve Yalan”, “Koşma”, “Şarkı”, “Koşma”, “Şarkı”, “Koşma”, “Benim Aşkım” şiirleri bulunur. Özellikle “Nedim Gibi”, “Fuzûli Gibi” ve “Fazıl Ahmet Gibi”.

Bu şiirlerden Ahmet Talat’ın “Nef’î Gibi” başlığını taşıyan eseri, klasik Türk şiir geleneğinde olduğu gibi âşık-sevgili ilişkisinde sevgiliye düşen görev âşığını üzüntüden, acıdan öldürmek onlara eziyet etmektir. Zira şiirde sevgilinin en belirgin özelliği aşığa eziyet ve zulüm etmektir. Şair de mübalağalı bir şekilde sevgilisinin cihanın canı olduğunu, o olmazsa hayatının da olmayacağını dile getirmiş ve asıl ölümün sevgiliden ayrı olmak olduğunu söylemiştir. Güçlü bir şekilde dini

¹⁶⁰ ***, “Hemen Her Gece”, *Çankırı’da Duygu*, S. 71, 1932, s. 2.

inançlarına bağlı olan şair açısından ölüm, ne olduğu bilinmeyen korkunç bir olay değildir¹⁶¹:

*“Aşıkız, derdimize zehr ile tir yâk ederiz
Hicr ile tâ beseher dideyi nemnâk ederiz*

*İtmeziz yâr i cefa _pûşeyi ağyâr ile bahş
Cevr u endûhunu şekvaya dahi bâk ederiz*

*Cünbüş i diy u ebrû ile ol şûh ı senin
Vadi mahfî visal ettiğin idrâk ederiz
...*

Genel olarak gazetedeki şiirlerde sevgilinin âşıklara eziyet etmesi bir kötülük değil aksine âşıklar için sevgilinin en büyük lütfu görülmüştür. Sevgiliden bazen vefa bazen de cefa/eziyet gelse bile bunun kendileri için bir üzüntü sıkıntı olmayacağını aksine bir iltifat olacağını söylemişlerdir. Zira şiirlerde âşıklık sevgiliden gelen her türlü cefa ve zorluğu kabul etmektir. Sevgiliden gelen eziyet ve ıstırap içinde bulunmanın şairler için bir alışkanlık haline geldiğini söylemek de mümkündür. Eziyet ve ıstıraba alışan âşıklar için asıl olan bunların olmamasıdır. Eziyet ve ıstırap âşıklığın istidadı, vasfıdır. Şairlerin âşıklıktan muradı yaşadıkları sıkıntıdan dolayı sevgilinin lütfunu ve vefasını görmektir. Âşığın hamuru cefa ve ıstırapla yoğrulmuştur. Hatta şairler aşk ile canını vermeyenlerin O en sevgiliye ulaşamayacağını dile getirmişlerdir. O’nun yolunda can vermek ona sadıklığı gösterir. Sadık âşık ise ölünce ona kavuşur. Tasavvuftaki fenâfillâh anlayışıyla açıklanabilen bu durum kulun, varlığını O’nda yok etmesidir. Aşk ile can vermeyenin O’nda yok olması/yitmesi söz konusu olamaz. Bu bağlamda Rıza’nın şiirinde can canan için, canan da can için bulunur. Şairin tasavvufi bakış açısı göz önünde bulundurulduğunda sevgiliden kastı, candan yüce olan Allah’tır. Şair, duygularında samimidir. Sevgilinin hoşluğu, şirinliği aklını başından alan güzelliği onu kendinden geçirir. Canını dahi hiç düşünmeden, çekinmeden sevgilisine verecek kadar cömert olan âşık için sevgili dışında hiç kimse olamaz. Bununla birlikte şiirde Gül ile Bülbül hikâyesine ve Hallacı Mansur’un “enel hakk” sözüne de telmihte bulunulmuştur¹⁶²:

¹⁶¹ Talat Onay, “Nef’î Gibi”, *Duygu Gazetesi*, S. 298, 1936, s.4.

¹⁶² Rıza, “Şiir”, *Çankırı’da Duygu*, S. 33, 1931, s. 4.

*“Olup bülbül g le  şık, saherde zare çıkmıştır.
Zevallı, derdinin maşukuna ızhara çıkmıştır.*

*Akıl irmez fikir yetmez, bu bir esrarı hikmettir,
“Ben Allah’ım” Deyüp “Hallacı Mansur” dere çıkmıştır.
...”*

ş irlerde âşıklar mihnet ve kederle yoğrulmuştur. Aşk bir hastalık, sevgili de bu hastalığın/derdin dermanı, o hastalığı ve hastayı tedavi eden âşıkların hekimi konumundadır. Bu maraz, sevenlerin aşk derdi ile uyuyamamasına, yemeden içmeden kesilmesine, hatta aklını yitirmesine neden olup helak eder. Söz konusu belirtiler, çözüm bulunmadığında, beraberinde melankoliyi ve kara sevdayı getirir. Onun yegâne tedavisi, sevgiliye kavuşmaktır. ş irimizde sevgilinin tabib (hekim) olarak nitelenmesi de bundan ötürüdür. Dolayısıyla ş irlerde aşk derdine sevgiliden başkasının ilaç bulması mümkün değildir. Aşk, ıstırap ve acı dolu bir yolda sevgiliye kavuşma arzusudur. Tıpkı şeyh Galip’in mesnevisinde dile getirdiği gibi bu aşk, mumdan gemilerle ateş denizinde yol almaya benzer. Aklın ve mantığın yerinde olmadığı  şıklık tam manasıyla bir hastalıktır. ş airler de sıkıntı çekilmeden  şık olunmayacağını sevgilinin de sıkıntı çekmeden kendilerine vefa etmeyeceğini anlatmıřlardır¹⁶³:

*“ ...
Gâh Mecnun gâh ben l ’l işşa ummağın
İki dil. Hasta ser: köyünde nevbekleriz
...”*

ş irimizde sevgilinin endamı, elifteki düzgünlük ile     r. Ayrıca elif harfi din tasavvufi ş irde vahdeti ifade eder. Düz bir çizgiden ibaret olan elif harfi, noktası bulunmadığı ve kendisinden sonraki gelen harfe bitişmediği için kesrete bulaşmamış, kayıtsız olarak vasıflandırılır.¹⁶⁴ Bu bağlamda gazetedeki ş irlerde elif harfi kullanılarak, sevgili kastedilmiştir. Ahmet Talat’ın “Değil” başlığını taşıyan ş irinde sevgilinin boyu, uzunluğu yönüyle elife benzetilmiştir. Aşk yolunda çeşitli ıstıraplar

¹⁶³ Ahmet Talat Onay, “Fuzûli Gibi”, *Duygu*, S. 287, 1936, s. 4.

¹⁶⁴ D rsun Ali T kel, *Divan ş irinde Harf Simgeciiliği*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 64-66.

eken âşığıın bir zamanlar elif gibi dosdoğru olan boyu, sevgilinin cevri neticesinde bükölüp “lâm”a dönmüştür¹⁶⁵:

“ ...
Sundum pimeneler râm olsun diye
Neşlesi, sürurü tâm olsun diye
Sarıldım elifle lâm olsun diye
Kaçındı visale heveskâr değil
...”

Geleneksel nazımla ve serbest nazımla yazılan şiirlerde bazen ilahî aşk bazen de kişiye duyulan beşerî aşk dile getirilmiştir. Beşerî aşkın konu edildiğı şiirlerde gazel nazım şekli ile birlikte koşma ve serbest nazım kullanılırken, tasavvufî aşkın konu edildiğı eserlerde daha çok nefes nazım şekli kullanılmıştır¹⁶⁶:

“ ...
Ben hakkın camına kanmak isterim,
Ölsem de namını anmak isterim;
Aşkın ateşile yanmak isterim
Hüsnünün şem’inde pervane gibi
...”

Halk şiiri nazım şekillerinden en çok koşma ve selis kullanılmıştır. Koşma ve selis nazım şekilleriyle yazılan şiirlerde sevgiliye duyulan aşk ve muhabbet, aralarında uyumlu benzetmelerle örölüdür¹⁶⁷:

“Güzele bak: Ne siyah kirpiğı, kaşı, gözü var
Kuduretten ayın on dördüne benzer yüzü var

Lepleri gül, dişi dür, hokka dehânı hele bak
Nice nazik gülüşü, güz süzölüşü, hoş sözü var
...”

Sonuç olarak gazetede ki tasavvufî aşk şiirlerinde şairlerin âşıklıktan murat ettikleri, asıl sevgili olan yaradana kavuşmaktır. Bu yüzden dünyaya ait olan nefsi ve maddi nesnelere karşı uzaktırlar. Şairler tasavvufî konuları işledikleri şiirlerde ilahî aşkla, Allah aşkını kastetmiş, beşerî aşkı işledikleri şiirlerde ise mecazî aşkı kastetmişlerdir.

¹⁶⁵ Ahmet Talat Onay, “Değil”, *Duygu Gazetesi*, S. 293, 1936, s. 4.

¹⁶⁶ Besim Atalay, “Nefes”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 2.

¹⁶⁷ Sabri, “Selis”, *Duygu Gazetesi*, S. 282, 1936, s. 4.

Şiirlerde her şeyin üstünde tutulan sevgili, boyu, saçı, yüzü, yanağı, dudağı vb. gibi göze hitap eden güzellik unsurları ile âşıkların aklını başından alır. Yüreği sevda ateşine düşen insan, aşk hastası olur. Aşk hastası âşıklar, derman aramaz. Bununla birlikte aşk hastalığı öyle bir hâldir ki tabiplerde bile ilacı bulunmaz. Zira gönül yarasını açandır, âşıklara şifa verecek olan. Yaşamla ölmek arasında gidip gelen âşıkların tek dermanı, şifası ise sevgilidir. Sevgili aşk hastasının tabibi ve dermanıdır. Buna göre şiirlerde söz konusu aşk olunca şairlerin kelamının sonu gelmez. Âşıklar için, “aşk deyince ötesi aranmaz”. Dolayısıyla gazetedeki aşk konulu şiirler için bazen ilahî aşkı bazen de bir kişiye duyulan beşerî aşkı göstermek/anlatmak amacıyla yazılmıştır demek mümkündür.

Konusu Kahramanlık Olan Şiirler: *Duygu Gazetesi* içerisinde yayınlanan aşk temalı şiirler gibi yoğun olarak işlenen bir diğer tema ise kahramanlıktır. Türkçülük ve milliyetçilik zemininde ön plana çıkan bu şiirler destan başta olmak üzere çeşitli nazım şekilleriyle dile getirilmiştir. Gazetedeki kahramanlık temalı şiirler şunlardır: II. Adnan’ın “Zafer Türküleri”, H.Fehmi’in “Sivasdan Ses”, “İstiklâl Cengine Giderken”, “Türk Kadını Kağnısıyla”, A. İ. imzasını kullanan “Dasitanı Ahmet Harami”, Hamdi Atila’nın “Şair”, “Kızıl Irmak İçin”, Hüseyin Rıfat’ın “Türk Kadını VII”, Muallim Şükrü’nün “Tayyare Şehitlerimize”, Besim’in “Ben Türküm”, H. Kılış’ın “Marş”, Sırrı Kandiyeli’nin “Muzaffer Atlılara”, Ahmet Talat’ın “Zafernamei Cedid_ Der Hakkı Sadrı Ferit “ ve imzasız şairlerin “Kırık Heykel”, “Tahmis”, “Tarihten Bir Ses”.

Kahramanlık konulu şiirlerde özellikle Kurtuluş Savaşı’nda gösterilen kahramanlık ve zafer dile getirilerek, savaşın acılarına karşı Türklerin zaferlerle dolu şanlı tarihi örnek gösterilir ve Türk askerlerinin kahramanlığı, savaşta düşmana karşı gösterdikleri cesaretli duruşları anlatılmıştır. Bununla birlikte şiirlerde Türk askerleri ile cephe gerisindeki kahraman Türk kadınları ve cesur Türk çocukları da yer alır. Cepheye malzeme taşıyan cesur, fedakâr ve kahraman Türk kadınlarının anlatıldığı eserlerde şairler, kadınların vatan için canlarını ortaya koyduklarını, bu kutsal görevden asla dönmediklerini ve onların yüce ruhlarını dile getirmektedirler. Ayrıca

Türk milletinin büyük zaferi olarak niteledikleri Kurtuluş Savaşı zaferini bu şekilde kazandıklarını dile getirmişlerdir¹⁶⁸:

“...
Yanında bir kadın birde küçük kız
Dinleyor kanıdan ilahileri
Gidiyor cepheye bakınıyor geri.
Başladı inmeye azgın bir tipi...”

Bunun yanı sıra Ahmet Talat’ın *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan “Elhamdülillah!... (1)” başlığını taşıyan ilk şiiri de Kurtuluş Savaşı zaferini işleyen bir başka eserdir. Ahmet Talat’ın Bolu’da bulunduğu yıllarda *Dertli Gazetesi*’nde yayınlanan bu şiiri, Mustafa Kemal Atatürk’ün “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir!” emrinden ilham alınarak kaleme alınmıştır. Şiirde kahraman Türk askerlerinin, Yunan askerlerini İzmir’e kovaladığı anlatılır¹⁶⁹:

Ordular ilk hedefiniz ak deniz
Gazi M. Kemal
Melekler zikri semada şimdi
Tanrımın lutfuna elhamdülillah!...
İslamın çağılayan gözyaşı dindi
Rabbimin lutfuna elhamdülillah

Ahmet Talat’ın “Türk’ün Destanı”, Zeki Ömer’in “Öz Destan”, Hacı Saraç Oğlu’nun “Türkün Destanı”, Mesut Kami’nin “Türkün Destanı”, A. K. imzasını kullanan şairin “Destan”, Rıza’nın “Destan”, Fani Baba’nın “Fani Babanın Destanı”, Turgut’un “Kurtuluş Destanlarından”, Behzat Behiç’in “Esir Bir Türk Kızı Tarafından” ve A. K. Üçok’un “Boğazlar Destanı”, Cumhuriyet’in Onuncu Yılı kutlamalarına özel, gazetede yayınlanan şiirlerdir. Destan nazım şekliyle kaleme alınan şiirler içerisinde Kurtuluş Savaşı ve bu savaşta gösterilen kahramanlıklar dile getirilmiştir.

Ahmet Talat’ın “Türkün Destanı” ve M. Tevfik Sarpaş’ın “Türk’ün Acı Destanı” şiirleri destan nazım şekliyle yazılan ve Atatürk’ün kahramanlığının anlatıldığı eserler olup, şiirlerde yan tema olarak Atatürk’ün ölümü işlenmiştir.

¹⁶⁸ H. Fehmi, “Türk Kadını Kağnısile”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 3.

¹⁶⁹ Talat Onay, “Elhamdülillah!... (1)”, *Çankırı’da Duygu*, S. 155, 1933, s. 8.

Kahramanlık temalı şiirler içerisinde imzasız bir şaire ait olan “Tahmis” başlığını taşıyan şiir dikkat çeker. Bu şiir, Sultan V. Mehmet Reşat’ın Çanakkale Zaferi üzerine yazdığı gazeline tahmis olarak yazılmıştır. Doğan ve Tıgılı’nın belirttiğine göre Sultan V. Mehmet Reşat’ın gazeline Müslümanların düşmanı olan İngiltere ile Fransa’nın Çanakkale Boğazı’na hücum ettiğini fakat Allah’ın yardımı ve Türk askerlerinin mücadelesiyle, düşmanın arzu ettikleri hedefe ulaşamadıklarını ifade etmiştir.¹⁷⁰ *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan “Tahmis” şiirinde de aynı mücadele dile getirilerek, iyi temennilerde bulunulmuştur. Şair, Sultan V. Mehmet Reşat’ın gazeline işlediği duygulardan farklı olarak dönemin paşalarından Enver Paşa’ya, Talat Paşa’ya ve emrindekilere kızmaktadır. Hiçbir şeyden haberi yokken Enver Paşa’nın milleti kandırarak, Türkün kanını emdiğini söyler. Enver Paşa’yı domuz olarak nitelendirmesi de kızgınlığının şiddetini göstermektedir. Çünkü İslam inancında Müslüman olan birine domuz denilmemektedir.¹⁷¹ Buradan anlaşıldığına göre şair, Enver Paşa’yı Müslüman olarak da görmemektedir. Şiirin son beşliğinde ise, bütün zorluklara karşı, Türk milletinin, kahraman Türk askerinin Allah’ın izniyle düşmanı yendiği ve askerimizin azmi ve kararlılığı karşısında düşmanın çaresiz kalıp kaçtığını ifade etmiştir¹⁷²:

*“Haberim yoktu olup bitmiş olan şeylerden.
Mesneviler okuyordum oturup ezberden
Nagehan bir haber aldım o bizim Enverden
“Savlet etmişti Çanakkal’aya bahrü berden”
“Devletin... iki hasmı kavisi birden”*

*Türkün emdi kanını döndün o Enver domuza.
Kudretü şevket, şahanemi çekti omuza.
Çıkası gözlerini dikti bizim postumuza:
“Lakin imdadı ilahi yetiştip ordumuza”
“Oldu her bir neferi kal’aipulat beden”*

*“Tal’atın” dönmeleri yendi kumar bezminde
Kadrü haysiyetimiz bitti cihan nezdinde
Millet ekmek diye toprak yedi lakin zinde
“Asker evlatlarımın pişigihini azminde”*

¹⁷⁰ Enfel Doğan - Fatih Tıgılı, “Sultan V. Mehmed Reşad’ın Çanakkale Gazeli ve Bu Gazele Yazılan Tahmisler”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 33, İstanbul 2005, s. 4.

¹⁷¹ Asaf Ataseven-Mehmet Şener, “Domuz”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 507-509.

¹⁷² ***, “Tahmis”, *Çankırı da Duygu Gazetesi*, S. 85, 1932, s. 3.

“Eyledi aczini idrak nihayet düşmen”

*Hele ol hayrî derrasü mefasit girdar;
Yaptı adliyyede bin türlü hıyanetle haşar
Babı fetvada dahi eyledi evvai nazar.
“Kadrü haysiyeti pamal olarak etti firar”
“Kalbi islama hucum eylemeye gelmişken.”*

Netice itibariyle gazetede ki kahramanlık muhtevalı şiirlerin, milli duygularla eserlere yansıtıldığını söylemek mümkündür. Şiirlerde Türk milletinin azmi, kararlılığı, gücü ve cetlerin zorluklarla kazandığı zaferler büyük bir coşkuyla dile getirilmiştir. Eserlerde yer yer savaş gören, zorluk çeken Anadolu kadınlarına yer verilerek, Türk kadınının cephe içinde ve cephe dışında gösterdiği kahramanlığının tarihe geçmesi ifade edilmiştir. Şiirlerin yan muhtevalarında Türk milletinin erkeği, kadını, yaşlısı ve çocuğu ile el birliği ederek düşmanı yurttan kovması, vatani koruması, milli istikrarı ve gücü anlatılmıştır. Bu konular birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu için kahramanlık konusu altında toplanmıştır.

Konusu Öğüt Olan Şiirler: Öğüt diğer bir anlamıyla nasihat, insanlara doğruyu ve güzeli göstermek amacıyla söylenen sözlerdir. Gazetede ki öğüt temalı şiirler şunlardır: Erzurumlu Emrah’ın “Çankırı Şairlerinden Numuneler”, Çankırlı Mustafa Mefhari’nin “Çankırı Şairlerinden Numuneler”, Saraç Hacı Oğlu’nun “Öğüt”, V. Ç. İzbulak’ın “ *** ”, B. K. Çağlar’ın “Türk Çocuğuna”, A. Miktat’ın “Çubuklu Ozan Hamdi Atılâ’ya”, H. A. Karahan’ın “Gönül”, “Türk Kızına”, “Yavrum!”, “Nüfus Sayımından İlham”, “Haykırıyorum!”, H. Rıfat Topuz’un “İran Edebiyatından İnciler”, Rıza’nın “Şi’ir”, “Şiir”, “1321 Senesinden Söylemiş Şiirlerden”, “Dost Öğüdü”, “Öğüt”, “Aldanma”, “Baba Nasihati”, “Atalar Sözü”, “Sofuye” ve imzasız şairin “Demişler”. Bu şiirler hikemi tarzda olup, şiirlerin çoğu “öğüt, nasihat, baba öğüdü, dost öğüdü, atasözü, aldanma” gibi başlıklar altında verilmiştir. Şairlerin didaktik nitelikte kaleme aldıkları bu eserleri hem şekil hem içerik bakımından halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî halk edebiyatı şiiri geleneğinden yararlanarak ifade ettikleri görülür¹⁷³:

“Yüze gülen, her insanı dost sanma

¹⁷³ Rıza, “Aldanma”, *Çankırı’da Duygu*, S. 118, 1933, s. 4.

*Sözlerine sakın inanma, kanma
Simasına, etvarına, aldanma
Akıllı sandığın har çıkar beyim”*

Halk edebiyatı, Akkaya’nın da belirttiği gibi kaynağını halktan alan bir edebiyat olduğu için eserlerinde de halkı eğitmek yönünde eğitim unsurlarını içinde barındırır.¹⁷⁴ Gazetede ki halk şiiri örneklerinin çoğunluğunda öğüt vericilik ve öğreticilik özelliği bulunmaktadır. Didaktik tarzda ve çeşitli konularda öğretmek, yaşanmış tecrübelerden hareketle ders vermek ve çıkarılabilecek sonuçlardan okuyucuların faydalanmasını sağlamak amacıyla şairler şiirlerini icra etmişlerdir. Hikemi tarzda olan şiirlerin bazılarında tasavvufi anlamda insanları doğru yola sevk etmeyi amaçladıkları görülür¹⁷⁵:

*“Gitti masivadan gönlünü arı
Sa’ yediüp ara bul hakka rehberi
Seninle gidecek kabre Mefharî
Bir top bezden, gayri male güvenme”*

Öğüt muhtevalı şiirler, şekil ve içerik özellikleri bakımından dinî-tasavvufi halk şiirinin özelliklerini gösterir. Genel olarak kaynağını halktan alan öğüt içerikli şiirlerde Allah sevgisi, dünyanın faniliği, ölüm gerçeği dile getirilerek, dinî-tasavvufi anlamda öğüt verilmiş ve dünyanın gelip geçici olduğu, insanların bunu bilerek dünyaya, mülke aldanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra öğüt konulu şiirlerin dinî duygularla topluma telkinler içerdiğini söylemek de mümkündür.

Konusu Övgü Olan Şiirler: Hem halk şiiri geleneğinde hem de klasik Türk şiiri geleneğinde görülen övgü, sevgiliyi (hakiki veya mecazi) ya da bir kimseyi, bir durumu en iyi şekilde anlatmak için yazılan söz ya da yazılardır. Bu bağlamda Cumhuriyet’in kuruluşundan bugüne kadar uzanan çizgide Atatürk’ü konu alan şiirler de edebiyatımızda önemli bir yer tutmaktadır. *Duygu Gazetesi*’nde övgü konulu şiirler içerisinde en dikkat çekenler Atatürk’ü, Cumhuriyet’i ve inkılâpları öven yapıtlardır. Cumhuriyet devri Türk edebiyatını ve Türk şiirini etkileyen düşünce

¹⁷⁴ Nevin Akkaya, “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Halk Eğitimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 27, 2010, s. 2.

¹⁷⁵ Çankırlı Mustafa Mefharî, “Çankırı Şairlerinden Numuneler”, *Çankırı’da Duygu*, S. 16, 1931, s. 4.

akımlarının başında Çalışkan'ın belirttiği gibi Atatürkçülük gelir.¹⁷⁶ Cumhuriyet rejimi, dönemin şair/yazarları tarafından ilgiyle karşılanırken, sürekli yeniliği arayan, şair/yazarların sanatlarına uygunluk göstermiştir. Bu durum nedeniyle *Duygu Gazetesi* içerisindeki şiirlerde, Atatürkçülük akımının etkisi açıkça görülmektedir.

Duygu Gazetesi'ndeki övgü içerikli şiirler Atatürkçülük akımına bağlı olarak, Mustafa Kemal Atatürk'e yazılan ve Türkçülük ideolojisini taşıyan eserler olup genel olarak şiirler Atatürk'e minnet ve teşekkür niteliği taşımaktadır. Atatürk övgüsünün öne çıktığı şiirler şunlardır: Hasan Fehmi'nin "Bursa'nın Yeşiline (Halastan Sonra)", Faruk Nafiz'in "Atatürk'e", Atila Karahan'ın "Atatürk" ve Ruhi Ok'un "Minnet (Atatürk'e)", "Cumurluk" Hakkı'nın "Cumhur".

Faruk Nafiz'in "Atatürk'e" adını taşıyan şiirinde Atatürk sevgisi ve Atatürk'e bağlılık yansıtılmakla birlikte gazete içerisindeki diğer şiirlerde de Atatürk sevgisinin yansıtıldığı açıkça görülür¹⁷⁷:

*"Gökler kararır, herkesin ufkunda söner gün,
Yalnız senin akşam tanımaz bir seherin var...
Dağlarda, güneş, tahtını kurmuş gibi her gün
Nurunla yanan başların üstünde yerin var..."*

Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni rejimle tanışan halk, Cumhuriyet'e ve onun kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e bağlılıklarını şiirlerle dile getirmişlerdir. Cumhuriyet sevinci ve övgüsü vesilesiyle tezahür eden şiirler şunlardır: Rıza'nın "Cümhûriyete Güzelleme", Faruk Nafiz ve Behçet Kemal'in "Cumhuriyetin Onuncu Yılı Marşı" ve Zeki Ömer'in "Eren Türklerin Türküsü".

"Cümhûriyete Güzelleme" başlığını taşıyan şiirde şair, gelenekten kopmadan, yeniye kapılarını açmıştır. Şiir, halk edebiyatı nazım şekillerinden olan güzelleme ile kaleme alınmıştır. Konusu bakımından ise o gün için yeni bir kavram olan Cumhuriyet'i yansıtmıştır¹⁷⁸:

¹⁷⁶ Çalışkan, "Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)", s. 146.

¹⁷⁷ Faruk Nafiz, "Atatürk'e", *Duygu Gazetesi*, S. 358, 1937, s. 1.

¹⁷⁸ Rıza, "Cümhûriyete Güzelleme", *Çankırı'da Duygu*, S. 148, 1933, s. 4.

“ ...
Cumhûriyetle hür yaşar bu millet
Tek başına, dağlar aşar bu millet
Zulma karşı akar taşar bu millet
Korkmaz, şakilerin şekavetinden...”

Sanat şiiriyle şiir poetikasını dile getiren Faruk Nafiz ile “bugünkü Türk şiirinde ihmal edilmez bir yeri” olan Behçet Kemal Çağlar’ın¹⁷⁹, Cumhuriyet’in onuncu yılı münasebetiyle birlikte yazdıkları “Cumhuriyetin Onuncu Yılı Marşı” adlı şiir Atatürk’e ve inkılâplara olan övgüyü içermektedir. Çankırlı Asrî Baba mahlaslı Zeki Ömer Defne’nin Cumhuriyet’in onuncu yılı için yazdığı “Eren Türklerin Türküsü”başlıklı şiiri ise Atatürk ve Cumhuriyet sevgisini içeren bir başka şiirdir.

Gazetede inkılâplara, soyadı kanununa, çarşaf ve peçenin kaldırılmasına duyulan sevinçle övgü dolu sözlerin dile getirildiği şiirler bulunur. Bu şiirler şunlardır: Ahmet Talat’ın “Yeni Nefes”, H. Atila Karahan’ın “Öz Dil Ozanlara”, “Soy Adı Alırken” ve Rıza’nın “Çarşaf ve Peçenin Kalkması Dolayısıyla”.

Gazetedeki serbest konularda yazılan övgü içerikli şiirler ise şunlardır: Nahî’nin “Destan (1)”, Rıza’nın “Şi’ir”, A. Kemal’in “Terkip Bent”, Hamdi Atila’nın “O Baş”, “***”, “Kiyeli”, Rıza’nın “Kutlu ve Mutlu Günlerden-2-”, Ahmet Talat’ın “Nazire”, “On Beşinci Yıl Marşı”, Tahsin Uygur’un “Şehid Kız”, Sırrı Kandıyeli’nin “Bu Kitle Parçalanmaz” ve Küt İyne’nin “Hoş geldin”. Bu şiirler içerisinde Küt İyne mahlaslı şairin yazdığı “Hoş geldin” şiiri, Çankırı’ya trenin gelişini kutlayan halkın duyduğu sevinci konu alan övgü içerikli şiirlerdendir.

Konusu övgü olan şiirler içerisinde kişilere özel olarak yazılmış şiirler de bulunmaktadır. Şükrü Edip’in “Gerek” adını taşıyan şiiri Dehri Dilçin’e yazılan bir eserdir¹⁸⁰:

“ ...
Her gün bir baharla süsleniyor yer,
Senin o varlığın cihana değer

¹⁷⁹ Ahmet Hamdi Tanpınar’dan aktaran, Çalışkan, a.g.m., s. 158.

¹⁸⁰ Şükrü Edip, “Gerek”, *Duygu Gazetesi*, S. 360, 1937, s. 4.

*Kucaklasın seni bütün sevgiler,
Adaşını her an yükseltmek gerek.”*

Sonuç olarak Cumhuriyet ile edebiyatımıza yeni muhtevalar girmiş ve bu bağlamda *Duygu Gazetesi*’ndeki şiirlerde Atatürk’ü, Cumhuriyet’i ve inkılâpları konu alan övgü içerikli şiirler yayınlanmıştır. Gazetede övgü içerikli şiirlerin çoğu Atatürkçülük akımının etkisinde ve Türkçülük fikri zemininde kaleme alınmıştır. Şiirlerde Atatürkçülük akımı, Atatürk övgüsü ve sevgisi öne çıkmaktadır. Övgü konulu şiirlerde serbest nazımla yazılan örnekler görülmekle birlikte şiirlerin çoğunluğu nazım şekilleri ve kafiye örgüleri bakımından halk şiiri geleneğinin etkisindedir.

Konusu Ayrılık, Gurbet ve Özlem Olan Şiirler: *Duygu Gazetesi*’nde ayrılık gurbet ve özlem konulu şiirler bulunmaktadır. İnsan yaşamının gerçeklerinden olan bu duygular çeşitli nazım şekilleri ile şiirlerde ifade edilmişlerdir. Gazetede ayrılık, gurbet ve özlem temalı şiirler şunlardır: Köy Şairi müstearlı şairin “Ben Neyim?”, Necdet’in “Şarkı”, Saim Nezih’in “Çoban Yıldızı”, Hüseyin Siyret’in “Üç Şiirden 3.Şiir”, Hamdi Atıla’nın “Bence Zevk”, “Gördüğüm Güzel”, “Hicran”, “İlenç”, “Kutlu ve Mutlu Günlerden-2-”, Sıdika Sevim’in “Ona”, “İnkisar”, M. Zeki’nin “Yalnız Gözlerim”, Nizamettin Yümnî’nin “Ay”, Ahmet Talat’ın “Suna Boylum”, “Sına”, “Tuyuğ”, “Bir Haber Beklerim”, “Ne Çıkar (1)”, H. Rıfat Topuz’un “Oldu Gitdi!...” ve imzasız şairin “Koşma”, “Yolcu”, “Dadaş”.

Söz konusu edilen şiirlerde ayrılık, gurbet ve özlem duyguları birbirleri ile bağlantılı şekilde işlenmiştir. Şiirlerde ayrılık, beraberinde gurbet ve özlem duygularını getirmiştir. Şiirlerde işlenen ayrılık, bazen sevgiliden yana olurken bazen de yuvadan ve yurttan yana olmuştur. Şairler, sevgiliden yana duydukları ayrılık acısını dile getirirken büyük bir hüznün ve karamsarlık içindedirler. Yuvaya ve yurda duyulan ayrılığın işlendiği şiirlerde ise daha çok gurbette olmanın verdiği özlem, mutsuzluk ve hüznün ağır basmaktadır. Şiirlerde yurtlarından ayrılıp başka diyarları yurt edinmenin zorluğu da dile getirilmiştir. Saim Nezih’in “Kurbet Yolları”, M. Zeki’nin “Gurbette” ve Orhan Şaik’in “Gurbet” adlı şiirleri gurbetlik temasının ağırlıklı olarak hissedildiği yapıtlardır. Şiirlerde ayrılık ve gurbet duygusunu yaşayan şairlerin ortak

duygusu ise “özlem” teması olup, ayrılık ve gurbetlik özlem duygusu etrafında işlenmiştir.

Geleneksel ve serbest nazım şekilleri kullanılarak yazılan bu konudaki şiirlerde, anlamı kuvvetlendirmek ve şiire estetiklik kazandırmak amacıyla edebî sanatlardan yararlanılmıştır. Sıdika Sevim’in “Ona” adlı şiirinde ayrılık duygusu ile birlikte gurbette olmanın verdiği özlem temi dile getirilirken şair, edebî sanatlardan istifham yoluyla kendisini arayıp sormayan sevgilisine sitemle soru sormuştur¹⁸¹:

*“Gurbette düştüm de beni andın mı?
Kalbinde ismimi hiç taşıdın mı?
Maziye bir kere hatırladın mı?
Ne olur bir kere sorsaydın beni...”*

Edebî sanatların kullanıldığı ayrılık, gurbet ve özlem temalı şiirler içerisinde Hamdi Atıla’nın “Hicran” adlı şiiri öne çıkar. Söz konusu şiir, bir zamanlar Osmanlı Devleti idaresi altında bulunan Kafkasların elden çıkıp kaybedilmesi üzerine yazılmıştır. İnce benzetmelerle örülmüş olan şiirde, Ey Kafkas! nidası ile bir sevgiliye seslenir gibi Kafkaslara seslenen şair, teşhis sanatı yoluyla da Kafkasları kişileştirmiştir. Şair Kafkas diyarına duyulan özlemi, aşk derdiyle hasta düşen gönüle teşbih ederek, Kafkas’ın aşkından gönüllerinin hasta olduğunu belirtmiştir. Şiirin devamında ise şair, Gül ile Bülbül hikâyesine telmihte bulunarak, dikensiz gül dallarına bülbüller yerine baykuşlar konduğunu söyleyerek bunun sebebinin ise Kafkas yurdundan ayrı kaldığı için olduğunu dile getirmiştir¹⁸²:

*“Ey Kafkas! Aşkınla hasta gönüller...
Çünkü: Dallarına baykuşlar konmuş!
Güllerin dikensiz... Yasta bülbüller
Anladım, ona bu, hicran dokunmuş...”*

Netice olarak ayrılık, ölüm ve özlem muhtevaları insanlığın temel duygu ve hissini kapsayan evrensel konulardır. Gazeteye yazan şairlerin insanlığın var oluşundan beri süre gelen ve yok oluşuna değin devam edecek olan ayrılık, ölüm, özlem ve gurbet muhtevalarını kimi zaman sevgilileri için kimi zaman da kaybettikleri yakınları için

¹⁸¹ Sıdika Sevim, “Ona”, *Çankırı’da Duygu*, S. 127, 1933, s. 4.

¹⁸² Hamdi Atılâ, “Hicran”, *Çankırı’da Duygu*, S. 153, 1933, s. 4.

kaleme aldıklarını söylemek mümkündür. Şiirlerde insan yaşamının bir gerçekliği olan ayrılık teması yanında gurbet ve özlem konuları ağırlık kazanmıştır. Bu konuda yazılan şiirlerde ayrılık, acı ve ızdırap duyguları üzerinde yoğunlaşarak işlenmiştir.

Konusu Ölüm Olan Şiirler: Aşk, ayrılık, gurbet ve özlemek gibi ölüm de yaşamın gerçeklerinden birisidir. *Duygu Gazetesi* içerisindeki ölüm konulu şiirlerde ölüm, ölüm gerçeği, ölümün verdiği acı ve ızdırap dile getirilmiştir. Bu şiirlerde ölüm, boşluğa açılan bir kapı, yokluk ve kayboluştur. Şiirlerden de anlaşılacağı üzere ölüm şairler için yok olmayı niteler.

Bu konuda şiir yazan şairler arasında Erzurumlu Emrah, Yahya Kemal ve İbrahim Alaaddin Gövsa gibi ünlü şairler de yer alır. Ölüm konulu şiirlerde bazen ölüm gerçeği bazen de tek tek kişilerin ölümleri üzerine söylenmiş şiirler dikkat çeker. Örneğin gazetenin son sayısında İbrahim Alaaddin Gövsa'nın "Tavaf" adlı şiiri Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı üzerine yazılmıştır.

Gazetede ölüm temalı şiirler şunlardır: Rıza'nın "İrtica", "Şiir", "Samih Rifat", M. Zeki'nin "Mesleğimin Mersiyesi", A. Kemal Üçok'un "Hamid'e", İbrahim Alaattin Gövsa'nın "Tavaf", Erzurumlu Emrah'ın " *** ", Yahya Kemal'in "Rindlerin Ölümü", Ahmet Talat'ın "Geçen Gecelerime Mersiye", Şükrü Edip'in "Mezarının Başında" ve imzasız bir şairin "Ölüm".

Şairlerin ölüm temalı şiirlerini, daha çok yakınları ya da tanıdıklarının vefatı üzerine kaleme aldıkları görülür. Rıza'nın "İrtica" ve "Şiir" adlı şiirleri Asteğmen Kubilay'ın şehit edilmesi üzerine kaleme alınırken "Samih Rifat" şiiri Samih Rifat'ın vefatına yazılmıştır. A. Kemal Üçok'un "Hamid'e" başlığını taşıyan şiiri ise, Abdülhak Hamit Tarhan'ın vefatı üzerine kaleme alınmıştır.

Ölüm konulu şiirler geleneksel nazım şekilleri ile yazıldığı gibi serbest nazım şekilleriyle de yazılmıştır. Bazı şiirlerin ise mersiye başlığı altında verildiği görülür. M. Zeki'nin "Mesleğimin Mersiyesi" adlı şiiri bu tür mersiyelerdendir. Menemen Olayı ve Asteğmen Kubilay'ın şehit edilmesi üzerine dörtlükler şeklinde hece ölçüsü

ile kaleme alınmıştır. Halk edebiyatındaki karşılığı ağıt olan mersiye'nin, klasik Türk edebiyatı nazım türlerindeki mersiye'ler gibi olmadığı görülür¹⁸³:

*“ Sıcak göz yaşlarımız hatırası ile dolu
İçimizde bir aziz ölünün yası ağlar
Tuttu gene bir şehit Allah'a giden yolu,
Gene kafilemizin bir kurbanı var!..*

*Karanlık gözlerinde irtia mummyasının
Sar'alı bir hasretle canlandı gene saray...
Sırım sinirlerimin sarı kafa tasının
Sarı ihtirasına kurban gitti Kubilay!...”*

Sonuç olarak gazetede yayınlanan ölüm temalı şiirlerde, şairlerin içtenlikle ve samimi şekilde hassasiyet gösterdikleri görülür. Özellikle gazetenin sahibi ve başyazarı Ahmet Talat'ın Atatürk'ün vefatından sonra gazetenin yayın hayatını sonlandırması bu içtenliğin ve samimiyetin açık bir göstergesi olduğunu söylemek de mümkündür.

Konusu Tabiat Olan Şiirler: Şairler ve yazarlar toplumdan bağımsız düşünülmemekle birlikte şairlerin ve yazarların icra ettikleri sanat ürünleri içinde yaşadıkları topluma estetik zevk vermek ve hizmet etmek amacı güder. Buna göre şairler yaşadıkları toplumu etkiler ve o toplumdan etkilenirler. Şairler eserlerinde ana temaların yanında yan tema olarak tabiatı kullanmışlar ve içinde bulundukları aşk, ölüm gibi bireysel duygularını doğadaki canlılarla özdeşleştirmişlerdir.

Bu bağlamda *Duygu Gazetesi*'nde konusu tabiat olan şiirlerde genellikle tabiat ve tabiata ait unsurlar işlenmiştir. Gazetede mevsimleri konu alan şiirler şunlardır: Ali Dehrî'nin “Bahara Mersiye”, Süleyman Sırrı'nın “Kışın Bu Seneki İcraatına Dair Destan”, H.Fehmi'nin “Kış”, Hamdi Atila'nın “Bahar İçin”, “Ak Deniz Üstüne Kara Satırlar” ve Yahya Kemal'in “Geçmiş Yaz”. Bu şiirlerden “Bahara Mersiye” adını taşıyan şiirde bahar mevsimi teşhis sanatı yoluyla kişileştirilerek, mevsimin sona ermesine duyulan üzüntü, bir insanın vefatına benzetilmiş ve bahar mevsimi üzerine mersiye yazılmıştır¹⁸⁴:

¹⁸³ M. Zeki, “Mesleğimin Mersiyesi”, *Çankırı'da Duygu*, S. 16, 1931, s. 4.

¹⁸⁴ Ali Dehri, “Bahara Mersiye”, *Çankırı'da Duygu*, S. 53, 1931, s. 4.

*“Geçmiş ilkbaharın neşeli çağı
Islıklar çalarak hazatı yerleri
Yeşil yamaçlara kurmuş otağı”*

Şairler şiirlerinde, bahar mevsimin sona ermesini üzüntü ile kaleme alırken, kış mevsiminin başlamasını da büyük bir ilgiyle dile getirmişlerdir. “Kış” adlı şiirde kış mevsimin gelişine duyulan sevinç duygusu işlenmiştir¹⁸⁵:

*“Beyazlar giyindi dün sabah her yer
Salıncak gibiydi rüzgârdan evler
Çiçekler yağarken mavi bir duman
Tülleyor onları bizim sobadan*

*Pamuktan bir deniz, kargalar dalgıç
Saçaktan sarkıyor gümüşten kılıç
Biz böyle Türkanla eyleniyorken
Anneme dedi ki: Sende gel eylen
Bahardan daha çok güzel bak bu kış...”*

Tabiat temalı şiirlerde mevsimler gibi doğa olayları da yansıtılmıştır. Bu konuda Şükrü Edip’in “Fırtına” adlı şiiri örnek teşkil etmektedir. Bazı şiirlerde tabiatın güzellikleri olan ormanlar ve ağaçlar işlenmiştir. Bu şiirler şunlardır: Rıza’nın “Şiir”, Yunus Emre’nin, “Dallar Gökler”, Ruhi Ok’un “Orman”, Şükrü Edip’in “Çamlar!” ve imzasız bir şairin “Hüsnü Kuruntu”. Bazı şiirlerde ise gökyüzü unsurları olan ay ve yıldızlar konu edilmiştir. Ahmet Talat’ın “Ay” ve Şükrü Edip’in “Yıldızım” şiirleri bu konuda dile getirilmiştir. Hamdi Atila’nın, “Kızıl Irmak”, Ahmet Talat’ın “Sabah”, “Gece”, “Hanım Pınarı”, Vahi’nin “Ulu Çay” ve R. A. imzasını kullanan şairin “Bu Dere!” şiirlerinde tabiatın ve yaşamın kaynağı olan su işlenmiştir.

Netice olarak gazete içerisindeki tabiat muhtevalı şiirlerin gelenekten gelen etkiyle kaleme alındıklarını söylemek mümkündür. Şiirlerde tabiattaki değişim zengin tasvirlerle ve edebî sanatlardan yararlanılarak anlatılmıştır.

Konusu Çankırı Şehri Olan Şiirler: Çankırı’yı konu alan şiirlerde, Çankırı’nın tarihimekânlarını, sokaklarını, mahallelerini ve diğer güzelliklerini anlatan şiirler

¹⁸⁵ H. Fehmi, “Kış”, *Çankırı’da Duygu*, S. 64, 1931, s. 4.

bulunmaktadır. Bu şiirler şunlardır: Rıza'nın "Tebrikiye", A. K. imzasını kullanan şairin "Çankırı", Süleyman Sıddık'ın "Çankırı'ya", Coşkun Efe'nin "Yapraklı Güzelleri" ve Şükrü Edip Dodur'un "Doğduğum Şehre", "Ramazan Davulu", "Kaçakçı Türküsü". Şairler Çankırı ile ilgili umutlu beklentilerini ifade ederken, Çankırı'ya övgülerini de dile getirmişlerdir¹⁸⁶:

*"Ey aziz Anadolu,
Sensin bizim gayemiz,
Şu ılık ve tertemiz
Hava bize can verdi,
Yurt aşkını gösterdi;
Bu hoş yolculuk bize!
Çankırı kalbimize
Derin hislerle aktın,
Bin bir akis bıraktın
Ruhunda hepimizin
Çankırılar sizin
Yâdınız ebediyen
Silinmez zihnimizden;
Bütün emelimiz şu:
Bu güzel, aziz yurdu,
Herhalde yakında biz!
Yükselmiş göreceğiz"*

Çankırlı şairler doğdukları şehrin güzelliğine vurulmuşlardır. Coşkulu ve mübalağalı bir şekilde dünyanın en güzel şehrinin Çankırı olduğunu, Çankırı'nın insana güç kuvvet, sevinç ve mutluluk verdiğini dile getirmişlerdir¹⁸⁷:

*"Gönlümde ki sevgiyle dünyaları dolaşsam,
Ufaklarda koşarak büyük tepeler aşsam,
Seni anlatmak için canla başla savaştım;
Neş'eye neş'e katan bir kuvvetsin Çankırı...!"*

Çankırlı Ozan'ın "Kale gezmesi (1)", "Hacet tepesi gezmesi (2)", "Taşmescit gezmesi (3)" ve "Karaköprü gezmesi (4)" başlığını taşıyan şiirleri Çankırı'nın tarihi mekânları üzerine yazılmış şiirlerdir. "Çankırı Gezmeleri" adlı genel bir başlık taşıyan bu şiirlerde, şehrin tarihi mekânları destansı bir dille ifade edilmiştir¹⁸⁸:

¹⁸⁶ Süleyman Sıddık, "Çankırı'ya", *Çankırı'da Duygu*, S. 95, 1932, s. 1.

¹⁸⁷ Şükrü Edip Dodur, "Doğduğum Şehre", *Duygu Gazetesi*, S. 344, 1937, s. 2.

¹⁸⁸ Çankırlı Ozan, "Kale gezmesi (1)", *Duygu Gazetesi*, S. 380, 1938, s. 3.

*“İlkbaharda gelübde çiyyem çıkınca
Çankırı yerinden sanki oynardı.
Herkes kış yüzünden evden bıkınca
Gezme âleminin gelmezdi ardı.”*

Çankırı şehrini konu olan şiirler içerisinde Çankırı’nın güzelliklerini dile getiren eserlerde diğer şiirlerden farklı olarak Küt İyne’nin “Çankırı Kazamı olacak?” başlığını taşıyan şiirinin dikkat çektiği görülür. Çankırı ilinin kaza olacağına dair çıkan söylentiler üzerine yazılan ve şairin bu konudaki endişesini dile getiren sosyal içerikli bir eserdir.

Netice itibariyle gazeteye şiir yazan şairlerin üzerinde, Çankırı’nın somut mekânlarının olumlu etkisi hissedilir. Buna göre şairler, doğup büyüdüğü şehrin sevgisini, oraya ait olma duygusunu, doğal ve mimari güzelliklerini coşkuyla yansıtmıştır.

Diğer Konulardaki Şiirler: *Duygu Gazetesi*’ndeki bir başlık altında toplanamayacak şekilde münferit duran çeşitli konularda kaleme alınmış şiirler de bulunmaktadır. Müstakil konularda yazılan bu şiirler bazen şairlerin bireysel duyguları olduğu gibi bazen de dini, sosyal ve siyasi konulardaki duygu ve düşüncelerini içeren eserlerdir.

Bu şiirlerde aşk, ayrılık, ölüm, özlem vb. gibi bireysel temaların yanında yalnızlık teması da işlenmiştir. Hamdi Atila’nın “Felekten Şikâyet” ve Hüseyin Siyret’in “Üç Şiirden 2. Şiir” şiirleri yalnızlık konulu bireysel şiirlerdir.

Memleket temalı şiirler bulunmakla birlikte bu şiirler Kafkas ülkesine, Hatay şehrine ve köyler üzerine kaleme alınmıştır. Hamdi Atila’nın “Kafkasta Selam” ve imzasız bir şairin “Kafkas Türküsü” adlı şiirleri Kafkaslar üzerine yazılan memleket konulu şiirlerden olup, şairler Kafkaslara duyulan sevgiyi dile getirmişlerdir. İshak Refet İşıtman’ın “Hataylılara (1)” adını taşıyan şiiri Hatay şehri üzerinedir. Saim Nezih’in “Köyümde Mehtap”, Hamdi Atila’nın “Köyler ve Köylüler”, “Köylüme” ve imzasız bir şairin “Köyleri sevelim” şiirleri doğup büyüdüğü yerleşim birimleri olan köyleri konu alır.

Mesut Kami'nin "Kasidei Ramazaniye" ve imzasız bir şairin "Bir Ramazaniye" adlı şiirleri dini temalı olup, şiirlerde İslam dininde önemli bir yeri olan Ramazan ayının başlaması ve oruç tutmanın Müslümanlar üzerindeki etkisi işlenmiştir.

Sosyal temalı şiirlerde şairler, kadın ve çocuk gibi konuları dile getirirlerken açlığın ve yoksulluğun üzerinde dururlar. Behçet Kemal'in "Ben Nasıl Yazarım, Neye Yazarım?", Hamdi Atıla'nın isimsiz bir şiiri "***", Hüseyin Rıfat'ın "Türk Kadını V" ve Ahmet Talat'ın "Türk Kadını (1)" adlı şiirleri kadın konulu şiirlerdir. Bu şiirlerde Türk kadını, Türk kadınındaki güçlü ve mücadeleci ruh dile getirilmiştir. Ahmet Talat Onay'ın "Türk Çocuğu", "Bilmece", Ege Dayı mahlaslı şairin "Küçük Dilenci" ve imzasız bir şairin "Yumurcak" şiirlerinin teması ise çocuktur. Ahmet Talat Onay'ın "Bilmece" adlı şiiri çocuk konuludur. Ahmet Talat, şiirin her dördlüğünde çocuğa bir bilmece sormaktadır¹⁸⁹:

"...
Bakılsa hepisinin nefesleri bir,
Her zaman her yerde sesleri bir.
Ne sıcaktan anlar, ne bilir serin,
Bu nedir? Bilirsen sana: Aferin!"

Hamdi Atıla'nın "Aç", "Çıplak(1)" ve "Çıplak(2)" adlı şiirlerinin konusu fakirlik olup, şair açlık ve yoksulluğun zorluğu üzerinde durmuştur.

Sosyal konulu şiirler içerisinde değerlendirilecek bir başka konu ise eleştiridir. Abdülbaki Gölpınarlı'nın "Bu da Bir Uçurma" adlı şiiri toplumdaki aksaklıkları yermek için dile getirilmiştir. Küt İyne müstearlı şairin "Bende şaşarım!" adlı şiiri de bu konuda yazılan şiirlerden olup, toplumdaki aksaklıkları ve insanların kendi istekleri doğrultusunda keyfi davranışlarını eleştirir. Şair, şiirinin son dördlüğünde kendisinin küt bir iğne olduğunu, sözleri dolayısıyla da kimseye batmayacağını ifade etmiştir¹⁹⁰:

"Safalar getirdin güzel remezan

¹⁸⁹ Ahmet Talat, "Bilmece", *Duygu Gazetesi*, S. 272, 1936, s.4.

¹⁹⁰ Küt İyne, "Bende şaşarım!", *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

*Diyerek orucu yarıda bozan
Saçma sapan söze tebrik yazan
Muharrir beylere bende şaşarım
...*

Tanrı Verdi müstearlı şairin “Tahmis”, Ülkü müstearlı şairin “Partimize Davet”, Çankırı Mutasarrıfı Cevdet Paşa’nın ve Ahmet Talat’ın başlıksız şiirleri siyasi konudur. R. E. imzasını kullanan şairin “23 Nisan” şiiri ise 23 Nisan’ı konu alır. Ayrıca dil konusunda yazılmış iki şiir de bulunmaktadır. Yusuf Ziya’nın “Koşma” ve Nevzad Çağdaş’ın “Aruzla Öz Türkçe” şiirlerinin konusu Türk dilidir.

Gazetede serbest konulu şiirler ise şunlardır: Ahmet Talat’ın “Elli Yıl”, Vah Yazık”, “Papaz Uçurdum”, “Hayat ve Ben”, Behçet Kemal’in “Rind”, “Pars”, “Gençliği İnkâr”, Ali Dehri’nin “Sonuna Kadar”, Mesut Kami’nin “Müh’lüz Ömer”, “Sayın Â. D. ye... ‘...Gibi”, Hamdi Atila’nın “Gençlerin En Gencine”, “Hayat”, Sıdika Sevim’in “Uyu”, H. Rıfat’ın “İran Edebiyatında İnciler”, Şükrü Edip Dodur’un “Kararmış Kandil” ve imzasız şairin “Deli Gönüle”.

Sonuç olarak söz konusu şiir olunca tek bir muhtevadan bahsetmek mümkün değildir. Çünkü şiir, içinde birden fazla konuyu barındıran bir edebî türdür. Ağırlıklı yönünden dolayı bir başlık altında değerlendirilen şiirlerin, bu nedenle içerisinde yan muhtevaların da olabileceği unutulmamalıdır. Nitekim yukarıda bahsedildiği gibi aşk konulu bir şiirin içinde ayrılık, ölüm, özlem vb. yan muhtevalar da görülmektedir.

2.4.1.2. Şiirlerin Şekil Özellikleri

Duygu Gazetesi’nde yayınlanan şiirlerin, halk şiiri ve klasik Türk şiirine ait geleneksel nazım şekilleri ile kaleme alındığı görülür. Bu durumda Ahmet Talat’ın önemli etkisi görülür. Çeşitli nazım şekilleriyle şiir yazan Ahmet Talat, *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i ile Türk Şiirlerinin Vezni* adlı eserinde şairlere, şekil ve vezin konularında örnek teşkil eder.¹⁹¹ Buna göre gazete içerisinde tespit edilen şiirlerin nazım şekilleri koşma, türkü, destan, dörtlük, gazel, kaside, terakib-i bend, tahmis, rubai, tuyug, kıta, ikilik ve serbest nazımdan oluşmaktadır.

¹⁹¹ Cemâl Kurnaz (Haz.), *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i: Ahmet Talât Onay*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. XXI.

Ahmet Talat, Çankırılı Sabrî, Çankırılı Zahmî, Çankırılı Mustafa Mefharî, Çankırılı Kamil Rindî, Küt İyne, II. Adnan, Yusuf Ziya, Yunus İmre, Nahi, Hasan Fehmi, Mesut Kamî, Çankırılı Saraç Hacıoğlu, Ali Dehrî, Sıdika Sevim ve Erzurumlu Emrah gibi şairler koşma, nazire, türkû ve destan gibi halk şiirinin ve klasik Türk şiirinin nazım şekillerini tercih etmişlerdir. Söz konusu adları geçen şairler, şiirlerinde gazel, kaside, terakib-i bend, tahmis, rubai ve kıta gibi nazım şekillerine yer vermişlerdir. Ayrıca şairler, beğendikleri şiirlere nazireler yazmanın yanı sıra gelenekte olduğu gibi şiirlerinde mahlas (ad veya takma ad) da kullanmışlardır.

Bununla birlikte Kastamonulu Doktor Rıza, Çubuklu Hamdi Atila, Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Abdülbaki Gölpınarlı, İbrahim Alaettin Gövsa, Zeki Ömer, Behçet Kemal, Hüseyin Siyret, Orhan Şaik, H. Rıfat Topuz, H. Kılkış, M. Zeki, Vahi, Tanrı Verdi, Saim Nezh, Süleyman Sıddık, A. Kemal, R. A., Behzat Behiç, A. İ., Ege Dayı, Hüseyin Rıfat, Tahsin Uygur, B. K. Çağlar, Ülkü, Nevzad Çağdaş, Nizamettin Yümnî, Coşkun Efe, İshak Refet Işıttan, A. Kemal Üçok, Şükrü Edip Dodur, M. Emin, Muallim Şükrü Bey, II. Adnan, Yusuf Ziya, Yunus İmre, Nahi, Hasan Fehmi, Mesut Kami, V. Ç. İzbulak, R. E., Sırrı Kandiyeli, Hakkı, Tefvik Serpaç, Faik Atı, Süleyman Sırrı, Besim Atalay, Köy Şairi, Necdet, Fani Baba, Turgut ve A. Miktat gibi şairler ise çoğunlukla ikilik ve serbest nazım şekillerini tercih etmişlerdir.

Aşk, ayrılık gibi konularda gazel ve koşma nazım şekilleri fazla kullanılırken, tasavvufî aşkın anlatıldığı şiirlerde nefes nazım şekli kullanılmıştır. Gazetede ki şiirlerin nazım şekilleri dışında, bazı şiirlerin en belirgin özellikleri mısra dizilişleridir. Klasik Türk şiiri ve halk şiiri tesirinin görüldüğü şiirlerde, verdiği ürünlerle bu genellemenin dışına çıkan isim Hamdi Atilla'dır. Çarpıcı şekil denemelerini tercih eden şairin, serbest nazımla kaleme aldığı şiirlerinde uzunlu-kısalı cümle yapısı, hecelerin bölünmesi ve vurgulanmak istenen kelimelerin tırnak işareti ile verilmesi dikkat çeker¹⁹²:

*“Haykırıy o...
Bak! ne biçim haykırıyor*

¹⁹² H. Atılâ, “Haykırıyorum!”, *Çankırı da Duygu Gazetesi*, S. 164, 1933, s. 4.

*“Yerli malı kullanalım!
“Yerli malı kullanacağız...
“Ahdimizden dönersek alçağız!
Bende haykırıyorum
Ruhum,
İçim haykırıyor:
Yerli malı kullanalım!
Yerli malı kullanmak
Bir haktır...
Bunu inkâr eden alçaktır!”*

Mısraların diziliş tarzı ile M. Zeki'nin “Mesleğimin Mersiyesi” adını taşıyan şiiri dikkat çeker. Şiirin, 4+1+4 şeklinde mısra düzeninde kurulmasının yanı sıra her dörtlüğün sonunda yinelenen “Gençliğin mefkûreye yeni bir kurbanı var!” söylemi ile vurgu yapılarak eserde ahenk sağlanmıştır¹⁹³:

*“ ...
Karanlık gözlerinde irtia mummyasının
Sar'alı bir hasretle canlandı gene saray...
Sırım sinirlerimin sarı kafa tasının
Sarı ihtirasına kurban gitti Kubilay!
Gençliğin mefkureye yeni bir kurbanı var!
...”*

Ahmet Talat'ın “Zafernamei Cedid_ Der Hakkı Sadrı Ferit ” başlığını taşıyan şiiri ise hem mısralarının dizilişi hem de sayısı bakımından farklılık gösterir. Zira şiirde uzunlu-kısalı cümle yapısı, mısra sayılarının değişmesi, dizelerin kümelenişindeki farklılık ve büyük-küçük harf kullanımı dikkat çeker. Bunun yanı sıra müstakil sözcüklerden oluşan mısralarda, sözcükler üzerinden vurgu yapılarak şiirin ahenk ve bütünlüğü sağlanmıştır.¹⁹⁴:

*“ ...
“Kimin
Kesüp
Pek elim gelmiş idi bizlere evvelki sukût
Çünkü sayende makamata biz ettikti suût
Ettiler cümlemizi tıflı zinaveş melkût*

¹⁹³ M. Zeki, “Mesleğimin Mersiyesi”, *Çankırı'da Duygu*, S. 16, 1931, s. 4.

¹⁹⁴ Ahmet Talat, “Zafernamei Cedid_ Der Hakkı Sadrı Ferit ”, *Çankırı'da Duygu*, S. 167, 1933, s. 3.

*“Şerefü
Eyledin*

*Bir Kemal geldi dedi:
Bir Kemal
Bir KEMAL
“Bir Kemal adlı kişi
Ben gibi
...”*

Genel olarak şiirlerde hece vezni ve serbest hece ölçüsü görülmekle birlikte aruz vezninden de kopmadıkları görülür. Hece vezniyle yazılan şiirlerde daha çok 11’li hece ölçüsü kullanılmıştır. Bunun yanı sıra şiirlerde mısra başlarına getirilen “ey” ünlemi ile sadece anlam pekiştirilmesi yapılmamış, aynı zamanda şairler tarafından ahenk unsuru olarak da kullanılmıştır.

2.4.1.3. Şiirlerin Dil ve Üslup Özellikleri

Duygu Gazetesi’ndeki şiirlere bakıldığında muhteva, şekil, dil ve üslup bakımından şair duyarlılığının öne çıktığı görülür. Şiirlerde dil açık olup, sanat yapma kaygısı güdülmemiş ve toplumun bilinçlenmesi amaçlamıştır.

Genel olarak şiirlerde aşk, kahramanlık vb.geleneksel temalı şiirler ayrı tutulduğunda gazetede yayınlanan şiirlerde ideolojik kaygı güdüldüğü anlaşılmaktadır. Atatürk dönemi edebiyatına uygun olarak ideolojik kaygıyla yazılan şiirler yeni devlete, rejime ve inkılâplara bağlılık teması etrafında şekillenir. Şiirlerin temel zemini ise Türkçülük ideolojisine dayanır. Gazetedeki geleneksel temalı şiirler içerisinde kahramanlık temalı şiirler oldukça önemli yer tutar. Aynı zamanda şiirlerde Çankırı halkının kültür, sanat ve edebiyat zevkinin de yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda şiirler, okuyucuları sıkmayacak, açık, anlaşılır, didaktik ve eleştirel bir üslupla kaleme alınmıştır. Okuyucuların hayal dünyalarını geliştirip zenginleştirecek somut ve soyut anlamlarla yüklü olan şiirlerde, geleneksel halk şiiri ve klasik Türk şiiri ürünlerinden ve söylenişlerinden yararlanılmıştır.

Halk şiiri geleneğinden gelen şairler koşma, türkü, destan gibi halk şiiri nazım şekillerini ve deyişlerini tercih etmişlerdir. Klasik Türk şiiri geleneğinden gelen şairler ise gazel, nazire, kaside, terakib-i bend, tahmis, rubai, tuyug, kıta vb. gibi nazım şekillerini kullanarak klasik Türk edebiyatının mistik ve tasavvufî unsurlarından yararlanmışlardır.

Şiirlerde görülen gelenek etkisi tam anlamıyla bir gelenek etkisi olmamakla birlikte şairlerin yetiştikleri kültür mutfağını yansıtmaktadır. Halk şiiri geleneğinde olan güzelleme, sevgilinin güzelliğini anlatmak için yazılır fakat Rıza adlı şairin “Cümhûriyete Güzelleme” adlı şiiri ise yeni bir kavram olan Cumhuriyet’e yazılmıştır. Buna göre gazetede bazı şiirlerin dış yapısı geleneksel olsa da adları ve içeriklerinde değişikliğe gidilmiştir. Bu değişim tıpkı Tanzimat döneminde Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi şairlerin eserlerinde olduğu gibi şiirin içerik kısmındadır. Zira gazel nazım şekli ile yazılan bir şiirin içerisinde Atatürk, cumhuriyet, hürriyet, vatan gibi soyut kavramlar geçer. Şairlerin şiirlerinde kullandığı şekiller hem geleneksel bir yapıyı temsil etmiş hem de ahengi sağlayan birer unsur olmuştur. Dolayısıyla türkü nazım şeklini kullanan bir şair aynı zamanda bununla şiirin ahengini de sağlamıştır. Şüphesiz bunda şairlerin içinden kopup geldikleri kültürün etkisi de bulunmaktadır.

Netice olarak aşk konulu şiirlerde sevgiliye duyulan aşk ve ilâhi aşk işlenmiştir. Kahramanlık konulu şiirlerde ağırlıklı olarak Kurtuluş Savaşı’nda gösterilen kahramanlık ve Türk milletinin kahramanlığı dile getirilmiştir. Övgü konulu şiirler daha çok felsefî ve hikemî tarzda söylenmiştir. Övgü konulu şiirler ise daha çok Atatürk ve Cumhuriyet üzerinedir. Şiirlerde ayrılık, özlem, gurbetlik, ölüm konuları ise daha çok sevgililer ve tanıdıklar üzerinedir. Bununla birlikte Çankırı şehri de şairler üzerinde vazgeçilmez konulardan birisi olmuştur.

2.4.2. Hikâye

Duygu Gazetesi’nde bireysel temalar dışında sosyal konulu ve müstakil konularda yazılan otuz sekiz hikâye bulunmakla birlikte hikâyelerin çoğunluğu adı tespit edilemeyen ancak hikâye metinlerinin sonunda “Hikâyeci” müstearıyla yazan yazara

aittir. Hikâyeci'nin kaleme aldığı anlatılar kısadır ve daha çok anlatılandan öğüt alınması, ders çıkarılması üzerine kurgulandıklarını söylemek mümkündür.

Gazetede yazarı belli olmayan ve tefrika edilen aşk temalı halk hikâyeleri derleyenler ise Ahmet Talat Onay ve Ali Dehri'dir. Ancak hikâyeleri kimlerden derledikleri belli değildir. Ali Dehri tarafından derlenen "Hikâye-i Şifayi ve Selvi Han" (S. 78-86), "Esman ile Zeycan" (S.103-110), "Yılan Bey" (S. 87-100, 117-127) ve "Hürü" (S. 129-147) adlı halk hikâyeleri 1932 yılında gazetenin edebiyata ayrılan dördüncü sayfasında yayınlanmıştır. Ahmet Talat Onay tarafından derlenen *Dasitan-ı Ahmet Harami*¹⁹⁵ adlı eser önce gazetede tefrika edilmiş daha sonra Duygu yayınları arasında kitaplaştırılıp basılmıştır. Gazetede tefrika edilen halk hikâyelerinin yayınlanmasındaki amacın Atatürk devri edebiyatına uygun olarak Halkçılık fikrinin sürdürülmesi anlayışı ile okuyucuların tarihî, edebî ve kültürel bilgilerini zenginleştirmek olduğu görülür.

Türk edebiyatında özel bir yere sahip olan tercüme eserler, Batı edebiyatının tanıtılması ve anlaşılması açısından oldukça önemli olmakla birlikte, geçmişte ve günümüzde medeniyetler arasındaki iletişimi sağlayan mühim bir araçtır.¹⁹⁶ Cumhuriyet'in ilânından sonraki yıllarda yerel bir basın olan Çankırı basınında tercüme eserlere de yer verildiği görülür. *Halk Yolu Mecmuası*'ndakine benzer biçimde *Duygu Gazetesi*'nde de Fransız hikâye tercümesi yayınlanır. Gazetede İngiliz edebiyatı yazarlarından Owen Olivier'in "Karanlık Günler" (S. 162-170) adını taşıyan hikâyesi, A. N. imzasını kullanan yazar tarafından Türkçeye aktararak, okuyuculara sunulmuştur. Eser 1933 ve 1934 yılları arasında gazetenin 2-3. sayfalarında tefrika edilmiştir. Hikâyenin yazarı ve hikâye hakkında geçen tek bilgi ise yazarının İngiliz olduğu, hikâyenin de Belçikalı *Resimli Akşam* mecmuasının Fransızca tercümesinden Türkçeye çevrilmiş olmasıdır.

2.4.2.1. Hikâyelerin Muhtevası

¹⁹⁵ Bu eser ve çalışmamızda yer alan diğer eserlerden kitap olarak basılanların isimleri italik şekilde verilmiştir.

¹⁹⁶ Hilmi Ziya Ülken, *Uyanışlar Devrinde Tercümenin Rolü*, Vakit Gazetesi Dün ve Bugün Yayınları, İstanbul 1935, s. 3'den nakleden Orhan Okay, *Batılışma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 91.

Konusu Aşk Olan Hikâyeler: Duygu Gazetesi’nde “Hikâye-i Şifai ve Selvi Han”, “Esman ile Zeycan”, “Yılan Bey”, “Hürü”, *Dasitan-ı Ahmet Haramî* ve “Karanlık Günler” başlıklı anlatılar, aşk temalıdır. Bu hikâyelerden “Karanlık Günler” dışındaki diğer anlatılar halk hikâyesidir.

Dasitan-ı Ahmet Haramî adını taşıyan anlatı, Gürcistan’da dokuz arkadaşıyla birlikte haramilik yapan Ahmet’in başından geçer. Hikâye, Ahmet Harami adlı kahramanın Bağdat sultanının hazinesini çalmak için yola çıkması ile başlayıp, Bağdat sarayına ulaşması ile gelişir. Ahmet ve arkadaşları soygunda sultanın kızı Gülendam’a yakalanırlar ve kız, dokuz haraminin başını keser, Ahmet Harami ise kaçar. Ülkesine geri dönen Ahmet’in bundan sonraki tek amacı Gülendam’dan, arkadaşlarının intikamını almak olur. Malını mülkünü toplayıp, Kırım üzerinden tekrar Bağdat’a geçen Ahmet, Bağdat sultanına kendisini zengin bir tüccar olarak tanıtarak, sultanı kandırır ve kızı Gülendam’a talip olur. Gülendam ise kendisine talip olan tüccarın aslında soygunda elinden kaçan harami olduğunu anlar, fakat babasının ısrarı ile evlenmeyi kabul eder. Sultanın kızı, bir oyun yapar ve evlendiklerinde Ahmet’in yanına bir cariye gönderir. Karısının Gülendam olmadığını anlayan Ahmet tekrar Gülendam’ın yanına giderek Gülendam’ı ikna eder ve onu alıp yola çıkar. Çıktıkları yolda Ahmet Harami, kızı öldürmeye çalışır fakat Gülendam’ı, Hoca Rüstem adındaki birisi kurtarır ve Şiraz’a götürür. Şiraz sarayının sultanı Gülendam’ı çok beğenir ve onunla evlenmek ister. Gülendam’ın, sultandan tek isteği kendisine kırk basamaklı bir saray yaptırtmasıdır. Gülefruh adındaki sultan, Gülendam’a dillere destan bir saray yaptırtır ve her basamağına bir muhafız koyar. Gülendam’ı her yerde arayan Ahmet Harami ise bütün olanları öğrenir ve Gülendam’ın sarayına gelerek çeşitli büyülerle askerleri öldürür ve yanında getirdiği geyiklerle sarayın aslanlarını zehirler. Anlatının sonunda Ahmet, sultanın odasına gireceği esnada Gülendam tarafından kırk basamaklı sarayın merdivenlerinden itilerek öldürülür.

“Şifai ve Selvi Han”adını taşıyan anlatısı, Nişabur şehrinde Beyzade adındaki zengin birisi ile Ebusef adındaki fakir birisinin başından geçer. Beyzade, Ebusef’i fakir ve çocuğu olmadığı için küçümser. Bu duruma çok üzülen Ebusef’in karşısına bir derviş çıkar ve ona elma vererek, oğlu olursa adını Şifai koymasını söyler. Günün birinde Ebusef’in oğlu olur ve dervişin sözünü tutar. Beyzade’nin ise bir kızı dünyaya gelir

ve adını Selvi koyar. Çocuklar büyüyüp okul çağına geldiklerinde fakir oldukları için Şifai mektebe gidemez ancak mektep kapısının önünde dolaşırken Selvi'yle karşılaşır ve âşık olurlar. İki âşığın kavuşması kolay olmaz çünkü Selvi'nin babası zengin olduğu için kızını fakir birisine vermek istemez. Bunun üzerine Şifai başlık parası için gurbete çıkar ve gittiği şehirde Şah Behvacı adındaki padişah ona istediği kadar mal ve para verir. Şifai, eve dönüş yolunda eşkıyalar tarafından soyulsa da yine Şah Behvacı'nın ve Derviş'in yardımlarıyla evine ulaşır ve hikâyenin sonunda iki âşık kavuşurlar.

“Esman ile Zeycan” adını taşıyan anlatının konusu ve olayların gelişmesi “Şifai ve Selvi Han” hikâyesinde olduğu gibi benzer şekildedir. Kale Hoş şehrinde Kul Ali Bey adında zengin bir bey ve onun Derviş İsmail adındaki yardımcısı yaşar. Bu iki adamında çocuğu olmaz ve günün birinde bir derviş gelerek onlara iki nar verir ve çocukları olunca adlarını Esman ile Zeycan koymalarını söyler. Dervişin duası kabul olur ve Kul Ali Bey'in bir kızı olur, adını Zeycan koyar. Derviş İsmail'in ise bir oğlu olur ve adını Esman koyar. İki çocuk bir arada büyürler fakat on dört yaşlarına geldiklerinde Koca Karı adlı kadın onları ayırır. Beş yıl sonra Esman ile Zeycan tekrar karşılaşır ve birbirlerine âşık olurlar. Esman rüyasında pirlere elinden su içerek badeli âşık olur ve saz çalar. Zeycan ile evlenmeyi ister ancak kızın babası, bu isteğe rıza göstermez. Sevdği kızı alamayan Esman, gurbete çıkar. Acem şehrine gelir ve burada Bölük Başı adlı harami tarafından kandırılır ancak dervişin yardımıyla haramiden kurtulup Erzurum'a gider. Burada Âşık Erbabı ile karşılaşan Esman, onunla âşık atışmasına girer ve onu yener. Anlatının sonunda bütün zorluklarla mücadele eden Esman, sevdiği kıza kavuşur.

“Yılan Bey” hikâyesi, kötü kalpli, halkına zulüm eden bir padişahın, Fadime adlı bir kızla evlendikten sonra iyi biri olması ve halkına bir daha kötülük yapmaması ile başlar. Padişah ve Fadime sultanın bir oğlu olur ancak bebek yılanla benzediği için adını Yılan Bey koyarlar. Yılan Bey büyüdüğünde ise cesur, kahraman birisi olur ve adına Evran Şah ismini eklerler. Yılan Bey Evran Şah, Kutlu Hanım adında bir kızı sever fakat evlenmelerine aileleri karşı çıkar. Bunun üzerine Yılan Bey, sevdiği kızla evlenmek için gurbete çıkar ve Kutlu Hanım'ı kaçırarak ailesinin yanına geri döner. Anlatının sonunda birbirini seven gençler kavuşurlar.

“Hürü” hikâyesi, anlatı ile aynı adı taşıyan Hürü adlı kızın başından geçer. Hikâye, Kasım Ağa adlı iyi kalpli bir adamın, karısı, oğlu ve kızı ile mutlu yaşarlarken, İmam Hacı Zahit Efendi adlı bir hocanın Kasım Ağa’yı hac görevini yapması konusunda ikna ederek, karısı ve oğlu ile birlikte hacca göndermesi ile başlar. Kötü niyetli hocanın amacı, Koca Karı adlı yaşlı kadınla birlikte, Kasım Ağa’nın güzel kızı Hürü’ye kötülük etmektir. Kız, hocanın bu niyetini anlayarak ondan kurtulur fakat kızı iftira atılır. Ailesinden uzaklara giden Hürü, bir bey ile karşılaşır, onunla evlenir ve iki çocuğu olur. Bey, Hürü’yü ailesiyle barışması için memleketine gönderir. Yolda hizmetkârları olan Arap adlı köle Hürü’ye kötülük yapmak ister. Hızır’ın yardımıyla köleden kurtulan Hürü, Keloğlan kılığına girer ve babasının evine giderek her şeyi anlatır. Kızının başına gelenleri öğrenen Kasım Ağa, İmam Zahit Hoca Efendi’yi Koca Karı’yi ve Arap’ı cezalandırır.

“Karanlık Günler” adlı tercüme hikâye, fenni bir olayı temel almakla birlikte aşk konusu etrafında gelişme gösterir. Hikâye, olay örgüsüne sahip değilmiş gibi görünmesine karşılık iki olayı aynı anda ihtiva eder. Bu olaylardan birincisi, ‘dünyanın karanlığa bürünmesi ve insanların karanlıkta yaşadığı çatışma olup, ikinci olay ise, ‘karanlıkta başlayan aşk’tır. Hikâye yazarın, kendi hafızasında geriye dönüş tekniği yaparak, gençliğinde yaşadığı hatırayı anlatması ile başlar¹⁹⁷:

“Şu yazılarım, karanlık günlerde geçirdiğim bütün mahrumiyet ve korkuları gelecek nesillere bildiremezse faidesiz bir hâtıra olarak kalacaktır. İşte bundan ötürü notlarımı ehfadımın istifadesi için yazıyorum, çünkü bir oğlum varki bugün yani 1965 senesi birinci kânunun birinci günü ancak dört buçuk günlüktür. 1963 Senesinin temmuzunda karanlık günler başımıza musallat olduğu zaman. Ben yirmi sekiz yaşında ve bekârdım, Bilton, Brosh firmalarının murahhası bulunuyordum Vouahall Brigde (Bugünkü ismi gün caddesi) sokağında ki apartmana, şimdi meteronun tesisinden dolayı kaldırılan bir otobüsle gidiyordum. Saat beşi yirmi geçiyordu. Stand (Bugünkü ismi güneş sokağı) sokağındayız. Hava pek güzeldi, ahvalde hiç bir gayri tabiiik yoktu. Norfolk Strcete gelinceye kadar ortalık birdenbire kararmasun mı?...”

¹⁹⁷ A. N., “Karanlık Günler”, Çankırı’da Duygu, 1933, S. 162, s. 2.

Buna göre yazar anlatıcı aynı zamanda kahramandır. Londra’da güneşli geçen bir günde, çok enteresan şekilde dünya kararır ve karanlıkta insanların günlük yaşamları durma noktasına gelir. Ortalık karışır ve tam anlamıyla huzursuzluk yaşanır. Aydınlık olmayınca insanlar ne yapacaklarını, nereye gideceklerini bilemezler. Hayatın akışına dair olan her şey kargaşaya dönüşür. Arabalar çarpışır, kazalar olur, korku ve dehşete düşen insanlar dünyanın sonunun geldiğini düşünürler. Hikâyenin kahramanı da bir otobüsün içindedir ve aynı zamanda olayları anlatan konumundadır. Kahraman anlatıcı olayları yaşarken, insanları daha fazla dehşete düşürmemek için sakin ve güler yüzlü davranır. Bazı insanlar bu duruma neden olarak işledikleri günahları görürken bazıları da buna aldırış etmeden gülüp geçerler. Hikâyenin kahraman anlatıcısı Rie ise karanlıkta insanlara yardım ederken, kendisi gibi yardımsever Marie adındaki kızla tanışır ve iki kahraman karanlıkta birlikte hareket ederler. Birlikte Rie’nin evine gitmeye çalışırlar ancak bu hiç kolay olmaz, yolda saldırıya uğrarlar. Polis etrafta yan kesicilere, gaspçılara dikkat edilmesi hususunda sürekli duyurularda bulunur. Her yer kapalıdır ve herkes yiyecek içecek bir şeyler bulmanın peşindedir. Yazar insanların yaşadığı zorluğu sürekli yineler¹⁹⁸:

*“Regeney sokağın da kadınlar ile erkekler kavgaya girişmişlerdi.
Kocalar kayıp ettikleri karılarını arıyorlar, kadınlarda kocalarını.”*

Marie ve Rie kargaşa içinde evi bulup, dinlenirler fakat karanlık ertesi gün de sürmeye devam eder. İki arkadaş birbirlerinden aldıkları güç ile ayakta durmaya çalışırken dışarıdaki insanlar da korku ve telaş içindedir. Kahramanların bulunduğu evde de yangın çıkar ve yaralanırlar. Metnin sonunda kahramanlar hastanede gözlerini açarlar ve güneş doğmuş dünya aydınlanmıştır.

Genel olarak aşk konulu hikâyelerin olay örgülerinin serim-düğüm-çözüm şeklinde üç kısımdan meydana geldiğini söylemek mümkündür. Girişte hikâyenin gelişme bölümü için hazırlık yapılarak, gelişmede asıl hikâyeye geçilir ve kahramanların başlarından geçen olaylar art arda verilir. Sonuç kısmında ise bütün zorlukları aşan kahramanların kavuşmaları işlenerek, anlatılar mutlu sonla bitirilir.

¹⁹⁸ A. N., “Karanlık Günler”, *Çankırı’da Duygu*, S. 167, 1933, s. 2.

Konusu Adalet ve Hakikat Olan Hikâyeler: Gazetede yer alan ve bu başlık altında toplanan hikâyeler, toplum hayatında eşitliği, adaleti, hakkı ve hakikati gözetip düzeni sağlamaya yönelik kurulan yargı organlarıyla ilgilidir. Hikâyeci müstearlı yazar tarafından kaleme alınan bu konudaki üç hikâyenin de mekânı mahkeme salonudur.

Eskiden kadıların başlarında bulunduğu kurumlar toplumun temel taşlarıydı. Bu kurumların başlarında olan kişiler işlerini yargı esaslarına göre yapmazlarsa, adalet yok sayılmış olurdu. Bu bağlamda “Kıssadan Hisse” adlı hikâye bu duruma oldukça iyi bir örnektir ve hikâyenin kahramanı da kadıdır. Metinde köpeğini çok seven bir köylünün köpeğinin ölmesi üzerine ona bir insan gibi cenaze merasimi hazırlamak istemesi ve bu yüzden kadıya şikâyet edilip, kadının huzuruna çıkması ve kadıyla aralarında geçen durum anlatılmaktadır. Bir taraftan tebessüm ettiren hikâyede adaletin başında görevli olan bir kadının bulunduğu mevkinin hakkını vermeyip, üstüne bir de rüşvet alması neticesinde onun şahsında mizahi bir biçimde yöneticilere yönelik mizahi olarak sosyal bir eleştiri yapıldığı görülmektedir¹⁹⁹:

“...Kadının sert hitaplarında, gayızlı suallerinden ağır bir ceza göreceğini hisseden köylü bir aralık kadıya dir ki:

_ Kendisi çok sadık ve terbiyeliydi. Hatıra, mevkia riayet ederdi. Hatta ölürken şu on altın liranında zati fadilanelerine takdimini vasiyet etmişti! Deye bu altınları uzadınca Kadı efendi mülamiyetle:

_Merhumun hayrı sever, hatıra riayet eder, misli az bulunur bir zat olduğu şüphesizdir. Rahmetlinin cenaze merasiminde ve defninde bulunubda hizmet edemediğim, haber vermediğinizden malumattar olamadığım için müteessit ve müteessirim. Heman mevla garik rahmet eyleye!”

“Hak ve Hakikat”, “Kadı’nın Oyunu” adlı hikâyelerde ise görevlerini hakkıyla yerine getiren bir hâkim ve kadı anlatılmaktadır. Bunlardan “Kadı’nın Oyunu” adlı hikâye yalancı şahitlik yaptırılmak istenen Çorumlu Mehmet’in yalanının, kadı tarafından ortaya çıkarılması üzerine kurulmuştur²⁰⁰:

“...Fakat kadı, onun yalancı şahit olduğunu anlayınca bir merkebe ters bindirilmesi boğazınada bağırsak dolaştırılması, yüzüne çamur

¹⁹⁹ Hikâyeci, “Kıssadan Hisse”, *Çankırı’da Duygu*, S. 33, 1931, s. 4.

²⁰⁰ Hikâyeci, “Kadı’nın Oyunu”, *Çankırı’da Duygu*, S. 28, 1931, s. 4.

sürülmesi suretile teşhiri cezasını hükm eder. Deveci şehre girdiği zaman halkın toplandıklarını, çocukların gürültü çıkardıklarını görür. Merakla yaklaşır. Memede hitaben

Çabuk gelecektin il memleketinde oyunmu çıkarıyorsun?

Memet şu cevabı verir;

Ben çıkarmıyorum, asıl oyunu çıkaran (Kadı) denilen biri var, o çıkarıyor!”

Genel olarak Hikâyeci'nin kaleme aldığı ürünler, tahkiye geleneğinden geldiği için didaktik bir üslupla yazıldığı ve faydacılık esasına dayandırıldığını görülür. Bu bağlamda hikâyelerin sadece anlatılmak için yazılmadığını, anlatılardan bir kıssadan hisse çıkarılmasının amaçlandığını söylemek mümkündür.

Konusu Din Olan Hikâyeler: İnsanların önem verdiği, hassas oldukları noktaların başında din olgusu gelir. Mahkemelerin başında bulunan hâkimler gibi, din kurumlarının başında olan ve bu kurumların toplumdaki işlevini yürüten kişiler de imamlardır. İmamlar topluma rehberlik eden, yol gösteren kişilerdir. Hikâyeci'nin “İmam İleri Geçmiş” adlı hikâyesi din konusuna örnek teşkil eder.

Yine Hikâyeci'nin “Amin!” adlı hikâyesi toplumun inançlarını kötüye kullanan, âlim gibi görünüp ama aslında hiçbir ilme vakıf olmayan dini, gösteriş olarak gören bir softayı anlatır²⁰¹:

“Softanın biri alel’usul beş on Arapça kelime birkaç düa öğrenerek döner. Etrafına malumat ve çalım satmaya başlar. Bu halinden rahatsız olan köylüler başı sert bir ata binüp hayvanı ıslah etmesini teklif ederler. Marur Softa derhal kolları sıvar, cübbeyi toplar ve hayvana atlar. Fakat hayvan alabildiğine koşmaya başlayınca tehlikeyi hisseden softa cenabı hakka şu surette niyazda bulunur:

Ol sahibi arzu sema ve haliki edmemü ecvedü eşkârü esvedü olan mevlayı meal bakareyn ile natas edilmiş olan işbu turabı rikkat meap üzerine sıthuletle nüzul nasip eyleye!

Fakat başı taşa geldiği için (amin!) demekten vaz geçer.”

Hikâyeci'nin kaleme aldığı “Domuz Gibi”, “Sana Babam Diyor mu?” ve “Besus’tan Uğursuz” hikâyelerinde ise halkın din anlayışı ve dine bakışı verilmiştir. Bunlardan

²⁰¹ Hikâyeci, “Amin!”, *Çankırı’da Duygu*, S. 19, 1931, s. 4.

“Domuz Gibi” adlı hikâyede tarlada çalışmayı, hacı olmaktan daha üstün gören bir karı-koca eleştirel bir dille anlatılır²⁰²:

“Bir gün hacı Döndü söz olsun diye:

_Hacı Durmuş dir, şimdi köyde ne yapıyorlar acaba?

Hacı Durmuş cevap verir:

_Ne yapacaklar tarladan harmana sap, harmandan samanlığa saman çekiyorlar; çalışıyorlar. Bize gelince...

Hacı Döndü sözünü keserek şu mütâleada bulunur:

_Evet bize gelince. Bizde haremi şerifte domuz gibi dolaşıyoruz!”

Genel olarak Hikâyeci’nin hikâyelerinde büyük olaylar görülmemekle birlikte kahramanları da sıradan insanlardır. Toplumun her kesiminden insanın, farklı olaylar karşısında tavır ve tutumlarının yansıtıldığı hikâyelerde insanların saflığı, bilgisizliğive çıkarları için uğraşmaları yazar tarafından ince eleştirilerle anlatılmıştır.

Konusu Eğitim Olan Hikâyeler: Önemli eğitim kurumları olan okullar toplumun temel çekirdeğini oluşturan yapı taşlarındandır. Gazetede yer alan “Eşek Davası” ve “Eski Üç Muallim”adlı hikâyeler mizahi olarak tebessüm ettirirken bir taraftan da eğitim kurumlarının içinde bulunduğu olumsuz durumları üzerine düşündürme amacı güden hikâyelerdir.

Bu hikâyelerden “Eşek Davası”nda mektep talebeleri, eşek davası adlı konuyu mizahi olarak çözmeye çalışırlar. Metnin ana düşüncesinde ise yazarın eğitim kurumlarına yönelik sosyal eleştiri bulunur²⁰³:

“ _ Yov... ben davacı olamam çünkü benimki şeddeli değildir. Kim şeddeli ise o davayı hal etsin dedi. Trampet çalındı. Gözümüz kapuda tebalekle hocayı bekliyorduk. Kapı açıldı hoca geldi. Tahtaya geçti. Biliyorsunuzki bugünkü halledilecek mesele eşek davasıdır. Davayı teşri ediyorum dedi. Düsturlar kuruldu. Yalamalar, silmeler, yoymalar velhasıl darp, taksim, tarh, cem mucimleri bitti. Neticede böyücek iki kulakla bir kafa şekli meydana geldi. Ben şeddeli değilim davayı edemem....efendi derhal atıldı.

_Hoca efendi bu şeddeli kişi mindan değildir. Tam manasile belli olmadı. Çünkü anırmadı. Dedi. Trampet te dersin hitamını ilân etti.

²⁰² Hikâyeci, “Domuz Gibi”, *Çankırı’da Duygu*, S. 24, 1931, s. 4.

²⁰³ ***, “Eşek davası”, *Çankırı’da Duygu*, S. 48, 1931, s. 4.

Gazetedeiki Hikâyecî'nin kaleme aldığı eserlerin çoğunluğunda eğiticiilik, öğreticiilik ve öğüt vericiilik özelliği bulunmaktadır. Hikâyecî'nin didaktik tarzda ve çeşitli konularda eğitmek, yaşanmış tecrübelerden hareketle ders vermek ve çıkarılabilecek sonuçlardan okuyucuların faydalanmasını sağlamak amacıyla hikâyeler yazdığı görülür.

Konusu Öğüt Vermek Olan Hikâyeler: Bu başlık altında yer alan hikâyeler diğer hikâyelerden farklıdır. Hikâyelerde fablları andıran anlatılar etrafında hayvanlar konuşturulup, insanlara öğüt verilir. Bu hikâyelerden “Gülmeyin...” başlıklı anlatıda yazar, semercileri ölen eşeklerin sevinçlerinin boş olduğunu yaşlı ve tecrübeli eşeğin dilinden insanların sahip olduklarının değeriini bilmesi konusunda öğüt verilerek, ders çıkarılması amaçlanılır²⁰⁴:

“_Gülmeyin, ağlayın! Çünkü ölen semerci usta idi; Yaptığı semerler sırtınızda yara açmıyordu; şimdi onun yerini çırağı tutacak!”

“Eşekle Tilki” adlı hikâyede ise sahibinden değer görmediğini düşünüp aç bir tilkinin oyununa gelen eşeğin hikâyesine yer verilmiştir. Hikâyeden çıkarılacak öğüt, asıl niyetinin ne olduğu bilinmeden insanların tatlı sözlerine kulak vermemektir²⁰⁵:

*“_Ey hayvanlar içinde en güzel mahluk. Çoktanberi aşışın bastığın yerlerde göller bitiyor, mis gibi kokan kuyruğunu öpmek isterim, fakat fiske atacağından korkuyorum. Gözlerin irfanışını gösteriyor; düzgün süsler ağzına yakışıyor.
Bu sözlerden memnun olan eşek esner, anırır. Tilki yine diller dökerek onu bir kuyu başına güttürür dir ki:
_Burada güzel bir ahır vardır.
Yem yimek, su içmekten başka cefası yoktur.
Hele o güzel kancık merkepler.. Lutfen eğulup bakınız.
Eşek kuyuya bakar, kendi aksini görür, memnun kalır ve anırarak (Buraya gel diye haykırır kuyudan (buraya gel) sadası aksi edince oradaki kancıkların kendisini davet ettiğini zati eder kuyuya atılır; tilki de özümleleri afiyetle yir.”*

²⁰⁴ Hikâyecî, “Gülmeyin...”, *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

²⁰⁵ Hikâyecî, “Eşekle Tilki”, *Çankırı'da Duygu*, S. 59, 1931, s. 4.

Buradan da anlaşılacağı üzere Hikâyeci'nin kaleme aldığı bütün anlatılarda bir öğüt bulunmaktadır. Hikâyelerin adları da çoğunlukla bu nedenle “Kıssadan Hisse” şeklinde verilerek, okuyucular tarafından ders çıkarılması amaçlanmıştır.

Konusu Bektaşiler Olan Hikâyeler: Bu başlık altında yer alan anlatılar Bektaşî kültürüne intisap etmiş insanları konu alır. Hikâyelerden “Dağların Haltı” ve “Öylesini Yaratmamış” adlı anlatılar mizahi olarak Bektaşîlerin din anlayışını ve dine bakışı hakkında bilgi verilmektedir.

“Mukabele” ve “Müdafaa” adlarını taşıyan hikâyelerde ise, hikâyeye kahramanları Bektaşî tipi fıkra karakterlerini anımsatmaktadır. Olay örgülerinde kahramanların konuşmaları, klasik Türk edebiyatı şairlerinden Bağdatlı Ruhi ve Fuzuli arasında geçen diyaloglarla benzerlik gösterir. Zira metinlerde geçen konuşmalarda Ruhi adlı kahraman, Bağdatlı Ruhi'nin temsili iken, Cin Ahmet de Fuzuli'nin temsili olarak yer alır.

Diğer Konulardaki Hikâyeler: Bu başlık altında yer alan hikâyeler şunlardır: Hikâyeci'nin “Hint Kumaşı”, “Son Pislemesi”, “Paris Görmüş”, “Tunus Beyi”, “Bir Vahşi”, “Tecrübe İçin...”, “Peynirli Hava”, “Dil”, A. K. imzasını kullanan yazarın “Bir Hikâyeye”, Orta Mektepten Melek müstearlı yazarın “Müsrifliğin Sonu”, Rıfat Mazhar'ın “Korku”, “Görünmez Bela” ve Şükrü Edip'in “Odun Baltası”.Adları geçen bu hikâyeler müstakil konuları teşkil eden anlatılardır.

Hikâyeci'nin “Hint Kumaşı” adlı hikâyesinde küçük şeylerden çok büyük beklentilere girilmemesi gerektiği; “Son Pislemesi” adlı hikâyesinden hareketle kötü insanların önünde sonunda yine kötü oldukları, kötülük yapacakları; “Paris Görmüş” adlı hikâyesinde bazı insanların yalan yere boş konuşarak, insanlara üstünlük sağlamaya çalıştıkları; “Tunus Beyi” adlı hikâyesinde karşımızdakinin kim olduğunu bilmeden yapılan muamele ve konuşmanın kötü sonuçlara yol açabileceği; “Bir Vahşi” adlı hikâyesinde bilgisizliğin ve cahilliğin sonunun kötü sonuçlara neden olacağı; “Tecrübe İçin...” ve “Peynirli Hava” adlı hikâyelerinde arkadaş seçimine dikkat edilmesi gerektiği; “Dil” adlı hikâyesinde meşhur Ezop masallarından biri olan dil konusu işlenilerek, bir davette Ezop'un yemekleri sadece dilden yapması

konu edinilmiştir. “Yusufcuk ile İshak” adlı manzum yazılan kısa hikâyede ise iki arkadaşın hikâyesi işlenerek, yaramazlık yapıp, kuşa dönüşerek, ayrılmak zorunda kalan Yusufcuk ile İshak adlarını taşıyan iki arkadaşın birbirini araması anlatılır.

“Bir Hikâye” adlı anlatıda işin ustası varken işi bilmezlerin ve işi bilir gibi gösteren insanlara yönelik ironik bir eleştiri yapılmıştır. “Müsrifliğin Sonu” adlı hikâyede Suna adlı zengin bir kızın parasını ve servetini boşa harcayarak sonunda sefalet içinde ölmesi; “Korku” adlı hikâyede gereksiz bir korkuya kapılarak yanlışlıkla kendini vuran bir kişi; “Görünmez Bela” adlı hikâyede keyif yapmak için dışarı çıkan birinin hırsız ve katillerin eline düşerek, kendisini içine düştüğü durumdan kurtarmaya çalışması ve “Odun Baltası” adlı hikâyede ise kurtlara karşı kendisini odun baltası ile korumaya çalışan bir kadın anlatılmıştır.

Netice olarak gazetede yer alan ve aşk konusu dışındaki hikâyeler genellikle modern tarzda anlatılar değildir. Hikâye metinlerinde zengin bir şahıs kadrosu olmamakla birlikte, hikâyeler olay örgüsü, yer ve zaman unsurları bakımından da eksiktir. Bu hikâyeler daha çok örnek göstererek ders vermek amacıyla yazılan anlatılardır. Toplumda bu türden hikâyelerin değişik varyantlarını görmek mümkündür. Bu hikâyeler ders vermek, örnek göstererek takdim etmek, kıssadan hisseye gitmek bazen toplumdaki ve kurumlardaki aksaklıkları göstermek tarzında, belirli bir amaca hizmet eden anlatılardır. Bu nedenle üslup, edebî ve estetik zevk bakımından zayıftırlar.

2.4.2.2. Hikâyelerin Yapı Özellikleri

Duygu Gazetesi’nde yayınlanan aşk konulu hikâyeler hariç diğer hikâyelerin durum hikâyesi ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu nedenle Hikâyeci’nin kaleme aldığı anlatılar kısa ve mizahi hikâyelerdir. Bu hikâyeler bugün için şekil olarak “küçürek öykü” olarak da nitelendirebilecek olan tanıdık mizahi hikâyeleri çağrıştırmaktadır. Mizahi yönleri ağır basan bu metinlerin aynı zamanda şekil itibarıyla de modern hikâyenin habercisi olduğunu söylemek mümkündür.

Gazetede manzum olarak söylenen tek anlatı *Dasitan-ı Ahmet Harami* olup, hikâyenin tamamı 816 beyitten meydana gelir. Aruz vezniyle yazılan eser, mesnevi nazım şekliyle dile getirilmiştir. *Dasitan-ı Ahmet Harami* dışındaki halk hikâyeleri ise manzum-mensur karışık bir yapıya sahiptir. Nitekim metinlerde olayların anlatıldığı kısımlar mensur, duygu ve heyecanın ifade edildiği kısımlar ise manzum olarak söylenmiştir. Metinlerin mensur kısımlarındaki anlatım serbestliği manzum kısımlarda görülmez. Manzum bölümler halk şiiri nazım şekillerinden koşma tarzıyla icra edilmiştir. Hikâyeler, giriş gelişme ve sonuç bölümlerden oluşmakla birlikte giriş kısımlarında “bir varmış bir yokmuş, Allah’ın kulu çokmuş, çok söylemesi pek günah imiş...” gibi kalıplaşmış masalsi ifadeler bulunur. Kahramanların özelliklerinin anlatımında ve bulundukları yerlerin tasvirinde, bir yerden bir yere gitmelerinde gibi durumlarda yine kalıplaşmış ifadeler kullanılmıştır. Olayların gelişmesi kısmında kadın ve erkek kahramanlar birlikte yer alır, ancak olaylar daha çok erkek kahramanların üzerinden anlatılır. Erkek kahramanlar rüyada pirlerin elinden bade içerek âşık olurlar. Yerleşik yaşam tarzının görüldüğü anlatılarda, kız isteme, başlık parası gibi kültürel dokular da yer alır.

Gazetede ki aşk konulu olan halk anlatılarına bakıldığında olay hikâyeleri oldukları görülmektedir. Hikâyelerin giriş bölümünde kahramanların babaları çocuk sahibi olamazlar ancak bir dervişin yardım ve duasıyla kahramanlar dünyaya gelirler. Kahramanlara adlarını veren ve zor durumda onlara yardım eden de derviş kişidir. Hikâyelerin gelişme bölümlerinde kahramanların eğitimi, âşık olması, kavuşamaması, gurbete gitmesi gibi durumlar görülür. Sonuç bölümünde ise çeşitli zorlukları aşan erkek kahraman, sevdiğine kavuşur ve anlatı mutlu sonla biter. “Şifai ve Selvi Hanım”, “Esman ile Zeycan”, “Yılan Bey” ve “Hürü” hikâyelerinde olay örgüsü klasik halk anlatılarında olduğu gibi iyiler ve kötüler arasında gelişmektedir. Metinlerde kötü karakterli eşkıyalar ve iyi karakterli Derviş yer alır. Halk edebiyatı motifleri ile süslenen anlatılar derviş, elma, nar ve rüya motifi gibi unsurları barındırmaktadır.

Hikâyelerde Şahıs Kadrosu: *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan aşk konulu hikâyeler hariç diğer hikâyelerin durum hikâyesi ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu nedenle hikâyeler, şahıs kadrosu zaman ve mekân yönünden dardır.

Gazetede ki halk hikâyeleri aşk temalı olduğu için âşık, sevgili ve rakip arasında geçmektedir. “Şifai ve Selvi Hanım”, “Esman ile Zeycan”, “Yılan Bey” ve “Hürü” hikâyelerinde olay örgüsü klasik halk anlatılarında olduğu gibi iyiler ve kötüler arasında gelişmektedir. Metinlerde kötü karakterli eşkıyalar ve iyi karakterli Derviş yer alır.

Aşk konulu hikâyelerden “Karanlık Günler”adlı hikâye gazetede yer alan ve halk hikâyesi olan anlatılar gibi olay hikâyesidir. Metnin şahıs kadrosu Rie Hord Templton ve Marie Eva Volf adlı iki ana kahramandan oluşmakla birlikte hikâyenin olay örgüsü Rie Hord ve Marie etrafında geçer. Rie Hord Templton, dünyanın karanlığa bürünmesi ile zor durumda kalan yaşlılara, kadınlara ve çocuklara yardımcı olmaya çalışır. Kendisi gibi insanlara yardım eden Marie’ye ile tanışır ve ona âşık olur. Marie Eva Volf ise hikâyenin kadın kahramanı olup, his ve sezgileriyle hareket eder. İnsanların dış görünüşüne değil iç görünüşüne, iç güzelliğe önem verir. Karanlıkta tanıdığı ve görmediği Rie Hord’a güvenerek, onunla birlikte karanlığın üstesinden gelir. Neticede dünyanın karanlıkta kaldığı bir günde tanışan iki kahraman birbirlerine yardımcı ve destek olurlar. Hikâyenin sonunda birbirlerine âşık olurlar. Karanlıktan bir aşk doğar ve bu aşk, ışığın da sembolü olur.

Hikâyelerde Zaman ve Mekân: *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan aşk konulu hikâyeler hariç diğer hikâyelerin durum hikâyesi ile benzerlik gösterdiği için zaman ve mekân yönünden dardır.

Halk hikâyelerindeki zaman ve mekân algısı okuyuculara verilmek istenilen genel kanaatlerdir. Mekân genel olarak dünyadır ancak çok fazla yer adı geçmemektedir. Daha çok tahkiye amaçlandığı için mekân ifadeleri azdır ve bu azlık coğrafi yer isimleriyle giderilmeye çalışılmıştır. *Dasitan-ı Ahmet Harami* hikâyesinde zaman belirtilmemekle birlikte mekân olarak Türklerin bulunduğu Kırım, Bağdat ve Şiraz gibi şehirlerin adı geçmektedir. “Şifai ve Selvi Hanım”, Orta Asya Türk şehirlerinden biri olan Nişabur’da geçmekte, “Esman ile Zeycan” anlatısı, Kale Hoş şehrinde, Acem’de ve Erzurum’da geçmekte olup, zaman ve mekân algısı hikâye

başkahramanlarına bağlı olarak tayyi zaman ve tayyi mekân olarak olağanüstü şekillerde değişerek yaşanır.

“Karanlık Günler” hikâyesinin zaman ve mekân unsurları belirgin değildir. Metinde dünyanın her yeri karanlık olduğu için zaman ve mekân unsurları da belirsizliğe bürünmüştür. Karanlıkta göz gözü görememekte ve insanlar nerede olduklarını, nereye gideceklerini bilmemektedirler. Kahramanlar nerede olduklarına dair tahmini yer ifadeleri ve “saat altıyı çaldı, saat kulesi çanları çaldı...” şeklinde kozmik zaman ifadeleri kullanılırlar. Hikâyeye giriş kısmında yazarın dilinden olayın geçtiği yılın 1963’te geçen iki gün olduğu anlaşılır²⁰⁶:

“Şu yazılarım, karanlık günlerde geçirdiğim bütün mahrumiyet ve korkuları gelecek nesillere bildiremezse faidesiz bir hâtıra olarak kalacaktır. İşte bundan ötürü notlarımı ehfadımın istifadesi için yazıyorum, çünkü bir oğlum var ki bugün yani 1965 senesi birinci kânunun birinci günü ancak dört buçuk günlüktür. 1963 Senesinin temmuzunda karanlık günler başımıza musallat olduğu zaman.”

2.4.2.3. Hikâyelerin Dil ve Anlatım Özellikleri

Çalışmada incelenen hikâyelerin belirgin ve ortak özellikleri tespit edilerek hikâyeler konularına göre tasnif edilmiştir. Hikâyeci’nin hikâyelerinde büyük olaylar, idealar, tez ve saptamalar görülmemekle birlikte kahramanları da olağanüstü kişiler olmayıp, sıradan insanlardır. Toplumun her kesiminden insanın, farklı olaylar karşısında tavır ve tutumları ince eleştirilerle, bıyık altından gülümseyerek ve hoş gösterilerek anlatılmıştır. Hikâyelerin temelinde ise derin bir mizah yatmakla birlikte en acı olayların karamsarlığa düşmeden anlatıldığı görülür.

Edebiyatımızda tahkiye geleneği bir fayda esasına dayandırılmakla birlikte sadece söylenmek için söylenen, kıssadan hisse çıkarmayan hikâyeler, usta yazarlar tarafından övgüyle karşılanmamıştır.²⁰⁷ Dolayısıyla Hikâyeci’nin, hikâye yazmaktaki amacının, bazı hikemi ve ahlaki esasları okuyuculara telkin ederek, kıssadan hisse çıkarmak, ders vermek vazifesini sürdürmek olduğu görülür.

²⁰⁶ A. N., “Karanlık Günler”, *Çankırı’da Duygu Gazetesi*, 1933, S. 162, s. 2.

²⁰⁷ Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*, s. 342.

Hikâyecî'nin kaleme aldığı çeşitli konularda yazılıp eğlendiren eğlendirirken düşündüren kısa hikâyeler olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman ve mekân yönünden dardır. Hikâyeler tek ya da iki kişi etrafında anlatılan durum hikâyeleri olarak dikkat çekerler. Gazetede yayınlandığı gibi birebir aktarılan hikâyelerin imla kusurları olmakla birlikte dili açık, üslupları anlaşılırdır. Dil, günlük konuşma dilidir. Hikâyeler hakim bakış açısı ile anlatılmış, kahramanların konuşmaları diyalog tekniği ile verilmiştir. Hikâyecî'nin anlatıları mizahi yönü kuvvetli olan, fıkra gibi okuyucuyu eğlendiren bir taraftan da düşünmeye sevk eden anlatılardır. Özellikle adalet, din ve eğitim içerikli hikâyelerde dönemlerine sosyal eleştiri yöneltildiği görülmektedir. Yazarın bunu da incelik yaparak okuyucuya bir mesaj gibi gönderdiğinden, ayrıca bu hikâyelerin sadece çıkarıldıkları döneme değil, bugünün okuyucusuna da hitap edebileceğinden söz edilebilir.

Edebiyatımızın her döneminde ve her safhasında aşk teması, birbirlerine âşık iki gencin kavuşmakta engellerle karşılaşması, şair ve yazarlar tarafından sıkça işlenmiştir. Klasik edebiyatta mesnevilere konu olan aşk hikâyeleri, halk edebiyatında Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber vb. anlatılarda görülmesi ile birlikte dönemden döneme aktarılarak, bugüne gelmiştir. Hikâyelerde aşk konusu işlendiği için olay örgüsü birbirlerine âşık iki gencin kavuşmasında engellerle karşılaşması şeklinde kurgulanmıştır.

Aşk konulu halk hikâyelerinin dili ağır ve süslü olup, anlatımında hakim bakış açısı kullanılmıştır. Metinlerde kahramanların fiziksel görünüşlerinin anlatımında tasvirlerle yer verilerek, kahramanların konuşmaları manzum kısımlarda şiirler ile dile getirilmiştir. Mensur kısımlardaki cümleler ise kısa ve net olup, cümlelerde geçen kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır. Hikâyelerde anlatılara ahenk ve verip, canlılık katan içerisinde geçen şiirlerdir. Manzum ve mensur karışık yazılmış olan metinlerde “bakalım görelim ne demişler”, “kız/oğlan böyle söyleyince görelim oğlan kıza/kız oğlana ne demiş”, “aldı kız”, “aldı oğlan” gibi paragraf başı söz unsurları kullanılarak şiirler söylenmiş ve bu şekilde paragraflar arası geçişler sağlanmıştır. Hikâye metinlerinin paragraf başlarında “ey” ünlemiyle nida sanatı yapılarak, ahenk sağlanmıştır.

Ahmet Talat Onay tarafından toplanan *Dasitan-ı Ahmet Harami* hikâyesi, Kaya'nın belirttiğine göre XIII. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülmekle birlikte ses ve şekil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini göstermektedir.²⁰⁸ Ahmet Talat eserin, yazısı ve üslubu bakımından Selçuklular devrine ait olduğunu düşünerek, manzumeyi Gülşehri'nin *Bostan Tercümesi*'ne, Ahmet bin Mesut'un *Süheyl ü Nevbahar*'ına, Sultan Veled'in ve Âşık Paşa'nın şiirlerine benzetmiştir²⁰⁹:

“... Bu hikâyenin yazısı, imlası, üslubu tamamen hicri yedinci asrın mehsûlüdür; yani Selçokiler devrine aittir. (Gülşehri) nin (bostan tercemesi) Ahmet bin Mesûdun (Süheylü nev baharî) ve sultan Veledin, aşık Paşanın şiirleriyle tam bir müşabehet arz etmektedir. Eseri geçen sene Velet Çelebi bey okumuştur. Benim gibi yedinci asrın mahsûlü olduğunu kendileri de teyit etmişlerdir. İlk eserlerden olan bu millî ve kıymetli mahsûlü edebiyat ve kıymetli mütetebbulerinin tetkiklerine arz için neşr edeceğim...”

“Karanlık Günler” adlı hikâye gazetede yayınlanan diğer hikâyelerden daha uzundur ve olay hikâyesidir. Anlatının dili açık, anlaşılır günlük konuşma dili olup, kahramanların konuşmalarında diyalog tekniği kullanılmıştır. Nitekim hikâyenin olay örgüsünde metnin akışını sağlayan unsur kahramanlar arasında geçen diyaloglardır. Yer adları kullanılmamakla birlikte, uzun tasvirlerle de yer verilmemiştir. Hikâyeye, geriye dönüş tekniğiyle başlanılarak, kahraman bakış açısıyla anlatılmıştır.

Genel olarak “Karanlık Günler” hikâyesi ayrı tutulursa aşk konulu halk hikâyelerinin metinleri basit bir kurguya ve sade bir anlatıma sahip olup, Türk toplumunun kültürel anlatı geleneğini yansıtarak, okuyucuların edebiyat ve tarih ile ilgili kültürel bilgilerini zenginleştirmenin amaçlandığı görülür.

2.4.3. Roman

²⁰⁸ Doğan Kaya, “Ahmet Harami Destanı”, Erişim Tarihi: 07.11.2017, http://dogankaya.com/fotograf/ahmet_harami_destani.pdf

²⁰⁹ Ahmet Talat, “Dasitanı Ahmet Haramî”, *Çankırı'da Duygu*, S. 76, Çankırı, 1931, s. 3.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında edebî değeri yüksek romanların yanında sanat kaygısı güdülmeden yazılan romanlar ve gazete tefrikacılığı ile yaşamlarını sürdüren Ahmet Mithat çizgisine bağlı popülistyazarlar bulunur.²¹⁰ Dolayısıyla Cumhuriyet'in ilk yıllarında ağlatan ve güldüren eserlerin yayınlandığı görülür.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan çizgide genellikle tercüme olarak karşımıza çıkan roman türünde, Cumhuriyet'in ilânından sonra yerli ve popülist çizgiye gidildiği görülmektedir.²¹¹ Yerli ve popülist roman örnekleri basın yayın yoluyla ve tefrika usulüyle daha hızlı ve fiyat olarak da daha uygun şekilde okuyucu ile buluşturulmuştur. Bu durum Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında Çankırı yerel basınında da etkisini gösterir. Bu etki *Duygu Gazetesi*'nde tefrika edilen tek roman, A. Turgut Tunca'nın *Beni Affet* adını taşıyan eserinde açık bir şekilde görülür.

Genç Cumhuriyet'in ürünleri arasında sayabilecek olan *Beni Affet* romanı, harf inkılâbından sonra Çankırı basınında, roman türünde yayınlanan ilk tefrika eser olma özelliğini taşımaktadır. Gazetenin 194. sayısında ilk tefrikasına başlanılan romanın son tefrikası 216. sayıda verilerek, toplamda on dokuz tefrika yayınlanmıştır.²¹² Roman daha sonra 1930'lu yıllarda Duygu Yayınları tarafından kitap olarak basılır. Eser, yasak bir aşkın neticesinde yaşanan olumsuzluklar üzerine kurgulanmış popüler bir aşk romanıdır.

2.4.3.1. Romanın Muhtevası

Romanın Özeti: Feriha ile evli olan Necdet, komşusu Enise ile yasak aşk yaşamaya başlayınca, eşi Feriha'dan boşanıp, Enise ile evlenmek ister. Fakat olaylar Necdet'in istediği gibi gelişmez ve Necdet askerlik görevini yapmak için İstanbul'a gider. Askerde Enise'den haber alamayan Necdet'in, kadınlara karşı güveni sarsılır. Bu süre içinde Feriha ise her fırsatta Necdet'e mektup gönderir, fakat mektuplarına cevap alamaz. Aşkından hastalanan Feriha, yataktan kalkamaz hale gelir ve hayatını

²¹⁰ a.g.e., s. 420-421.

²¹¹ Alemdar Yalçın, *Siyasi ve Sosyal Değişimler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 33.

²¹² Gazetenin 194. ve 198-203. sayılarına ulaşamadığı için, romanın bu sayılardaki tefrikaları eksiktir.

kaybeder. Eserin sonunda Necdet, bütün yaptıklarından pişman olur ancak son pişmanlık fayda vermez ve sahip olduğu her şeyi yitirir.

Romanın Olay Örgüsü: Romanın olay örgüsü bir yemek daveti ile başlar. Necdet, Feriha ile evlidir ve komşusu Enise'ye karşı yasak hisler beslemektedir. Enise, yemekte konuşmaları hal ve hareketleri ile Necdet'i kendine bağlayarak, onu kandırır. Yazar, Enise karakterinin, Necdet'e karşı sergilediği davranışları sık sık yineler²¹³:

“Enise bu davete icabetle Necdet'i kendisine biraz daha bağlamaktan, bir az daha esir etmekten başka bir şey yapmadı.”

Davetten sonraki günlerde Necdet, Enise'yi her gün pencerede bekler ve bir gece yarısı gizlice buluşmaları neticesinde yasak aşk başlamış olur. İki âşık, birbirlerine hissettikleri duygularını mektuplaşarak dile getirirler. Bu süreçte Enise'nin yazdığı mektup, yasak aşkın seyrini değiştirir ve âşıklar buluşarak görüşmeye devam ederler.

Daha sık bir araya gelmeye başlayan iki âşık, her gün buluşup görüşürler. Necdet, çok mesuttur ve evliliğinde bulamadığı saadeti, yaşadığı yasak aşkında bulduğunu düşünür.

Necdet, Enise'ye büyük bir tutku ile bağlanarak ondan ayrılmaz ve onun İstanbul'da kâtiplik okumasına engel olur. Aşırı kıskanç olan karısından boşanmaya karar veren Necdet, ailesinin bütün itirazlarına rağmen mutlu olamadığını her fırsatta dile getirir, fakat ablasının ısrarı sonrası karısı ile yeniden birlikte yaşamaya başlar.

Necdet, karısından boşanıp, yasak aşkı Enise ile evlenmeyi düşünürken, askere çağrılır ve askerlik görevini yapmak için İstanbul'a gider. Necdet ile Enise arasındaki mektuplaşmalar askerde de devam eder. Feriha da Necdet'e mektup yazar, fakat Necdet ondan gelen mektuplara cevap vermeyerek, okumadan geldiği adrese geri gönderir. Bir süre sonra Enise'den gelen mektupların sıklığının azalması Necdet'i çok üzer.

²¹³ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Çankırı'da Duygu*, S. 195, 1934, s. 2.

Her fırsatta çok meşgul olduğunu yazan Enise'den bir süre sonra mektup gelmez. Bu durumda son bir mektup yazan Necdet, gönderdiği mektup geri gelince, kendisinin unutulduğu anlar ve bu acıyla attan düşerek hastaneye yatırılır. Hastanede arkadaşı Avni'ye mektup yazarak olan biten her şeyi öğrenen Necdet, Enise'nin bir aktör ile Adana'ya kaçtığını duyduğunda büsbütün yıkılır. Aşka ve kadınlara olan inancını yitiren Necdet kadınlardan nefret eder ve onların en büyük yeteneğini vefasızlık olarak görmeye başlar.

Necdet'e, Feriha'nın hasta olduğu haberi gelir fakat o, kadınlara karşı güveni kalmadığı için bu habere inanmaz. Feriha ise, gerçekten çok hastadır ve tek isteği Necdet'le görüşebilmektir. Feriha'nın hasta olduğuna babasından gelen mektup ile inanan Necdet, yaptıklarından dolayı kendinden nefret eder.

Aradan geçen sekiz aydan sonra Necdet terhis olur ve eve gelir. Askerlik bedelinin ise Feriha tarafından ödendiğini öğrenince, Feriha'ya çektiği acılar için utanç ve pişmanlık duyar. Romanın son tefrikasında Necdet bütün pişmanlığıyla, Feriha'nın evine koşar ancak karısı hastaneye kaldırılmıştır. Yazar bu durumu romanın da adı olan "Beni Affet" şeklinde, Necdet'in dilinden okuyuculara duyurur²¹⁴:

*"Necdet, perişan bir halde yerinden fırladı. Korkunç bir sesle:
_BENİ AFFET Feriha!. Diye uludu..."*

Her şey için çok geç kalan Necdet, hastaneye gittiğinde Feriha'nın ölüm haberini alır. Yasak aşkın işlendiği roman, bir yuvanın dağılarak, masum bir kadının aşkından ölmesi ile kötü bir sonla biter.

2.4.3.2. Romanın Yapı Özellikleri

Romanın Şahıs Kadrosu: Romanın şahıs kadrosunda Necdet, Feriha ve Enise isimli üç ana karakter bulunur. Romandaki olaylar bu ana karakterler etrafında işlenmiştir. Romanda yardımcı karakterler de bulunmakla birlikte yardımcı karakterler, romanın olayın örgüsünde geçişi sağlamışlardır. Bu kişilerin isimleri verilmez sadece olaylar

²¹⁴ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Duygu*, S. 216, 1935, s. 2.

arasında geçişi sağlamak için “Necdet’in ailesi, Necdet’in iş arkadaşları, Feriha’nın babası, Enise’nin annesi, Necdet’in arkadaşı Avni, Necdet’e hastanede yardımcı olan hemşire kadın, Feriha’nın arkadaşı Vedia” şeklindeki gibi ana karakterleri destekleyici nitelikte eserde yer alırlar. Romanda kahramanlar arasında iletişimi sağlayan ise mektuptur.

Necdet: Romanın erkek kahramanı olup, saf ve iyi niyetli birisidir, ancak Feriha ile evli iken Enise’nin aşk yalanına inanır ve yuvasını yıkar. Sonunda Enise’nin gerçek niyetini anlar fakat son pişmanlığı fayda vermez. Aldığı iyi eğitime ve aile terbiyesine karşılık, Enise’nin yalan aşkına inanan Necdet, toplumsal bir kurum olan aileyi ve aile değerlerini yok sayan kötü bir aydın tipidir. Yazar, kahramanın yaşadığı mutluluk duygusunu ise monolog tekniği ile şu şekilde verir²¹⁵:

“...Şimdi ne kadar bahtiyardı.. Seviyor ve aynı zamanda seviliyordu.. Senelerce hasret olduğu saadet ve sevgiye kavuşmuştu. O saadet ve sevgi arıyordu zaten.. Evliydi; fakat mes’ut değildi...”

Yazar, Necdet’in yaşadığı üzüntülü ruh halini ise hakim bakış açısıyla verir²¹⁶:

“Fakat üç aydan sonra mektuplar seyrekleşti. Azaldı ve kesildi. Necdet çıldırıyor, her gün sahifeler dolusu mektuplar yazarak sebebini soruyordu.”

Feriha: Necdet’in karısı olan Feriha, iyi niyetli birisidir ancak kocasına olan yoğun hisleri nedeniyle çok kıskançtır. Necdet ile Enise arasında yaşanlardan habersizdir. Kocasını kaybetmemek ve yuvasını dağıtmamak için elinden geleni yapar. Bütün çabaları boşa çıkar. Romanın sonunda kocasına olan aşkından hastalanarak, yaşamını yitirir.

Enise: Romanın başında saf ve iyi bir genç kız gibi görünen Enise, gerçekte çok akıllı, paraya düşkün, kötü bir karakterdir. Necdet’i kandırır ve kendine âşık eder. Necdet askere gittiğinde ise başka bir erkekle birlikte olur ve onunla kaçıp gider.

²¹⁵ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Çankırı’da Duygu*, S. 197, 1934, s. 3.

²¹⁶ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Duygu*, S. 209, 1934, s. 2.

Hayata ve insanlara sadece maddi çıkar elde etmek için bakan Enise karakteri kötü, iffetsiz bir anlayışın temsilidir.

Romanda Zaman ve Mekân: Romanda zaman belirtilmemiştir. Roman, Necdet ve Enise arasındaki yasak aşkın başlaması, Necdet ile Feriha'nın ayrılması, Necdet'in askere gitmesi ve Necdet'in sekiz ay sonra askerden dönmesi şeklinde geliştiği için romanın birkaç yıllık bir zaman dilimini kapsadığı anlaşılmaktadır.

Romanın mekânları ise somut ve dar olup, olaylar Bursa'da iki ev arasında ve İstanbul'daki bir hastane odasında yaşanmıştır. Bursa'daki olaylar, Necdet'in ve Enise'nin evleri arasında geçmektedir. Bu noktada yasak aşkın başlamasının temeli karşı karşıya olan bu iki ev arasında atılmıştır. Necdet ile Enise'nin aşkları, pencereden birbirlerini takip ederek, gelişir ve büyür. Olayların geçtiği bir diğer mekân ise Necdet'in askerlik görevini yapmak için gittiği İstanbul'dur. Romanın İstanbul ayağında, Necdet'in kaldığı hastane ve hastane odası bulunur. Yazar, bu mekânlar üzerinde çok fazla durmaz ancak kahramanların psikolojilerine olumlu ya da olumsuz yönde etki eden yine bu mekânlardır. Nitekim Necdet, evinin penceresinden Enise'yi gözler, onun geçtiğini görünce çok sevinir, göremeyince de çok üzülür. Bu bağlamda romandaki mekânların, kişiler üzerindeki açık etkisi ve olayların gelişmesini sağlayan önemli birer unsur olduğu görülür.

2.4.3.3. Romanın Dil ve Anlatım Özellikleri

Romanın konusu itibarıyla, Tanzimat dönemi birinci kuşak romanlarından özellikle Namık Kemal'in *İntibah* adlı eserini anımsattığını ve romanının Ahmet Mithat Efendi'nin ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde olduğu gibi okuyucuda, esere karşı ilgi ve istek uyandıracak şekilde yazıldığını söylemek mümkündür. Yazar, romanı dil ve üslubu bakımından açık ve okuyucuları sıkmayacak şekilde herkesimden insanın anlayabileceği günlük konuşma diliyle yazmıştır.

Hakim bakış açısı ile yazılan romanın en dikkat çeken unsuru, mektup anlatım tekniğinin kullanılması ve kahramanların iç konuşmalarında monolog tekniğine yer

verilmesidir. Yazar, hastane odasındaki Necdet'in kötü ruh halini, kendi kendine konuşur halde verir²¹⁷:

“...Kadın değil mi, en büyük meziyeti vefasızlıktır. Havva'nın kızı değil mi? En büyük eseri bir erkeği hicran ve gözyaşı içine atarak ağlatmaktır...”

Kahramanların konuşmaları, çoğunlukla birbirlerine yazdıkları mektuplarla sağlanmıştır. Roman karakterlerinin duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesinde, mektup türüne sıkça yer verilmesi, yazarın mektubu bir anlatım tekniği olarak kullandığının göstergesidir. Yazar, roman kahramanlarının duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde, mektup türüne sıkça başvurur²¹⁸:

*“Necdet;
Şu küçük kâğıt parçasıyla sana büyük bir müjde vereyim. İki gündür hazırladığım bir plan üzerine sabahleyin erkenden dışarı çıkacağım. Ama saat kaçta biliyor mısın? Tam yedide.. Sen köprü başında bekler, beni görünce takip edersin Sonra beraberce bir yere gideriz olmaz mı? Şimdilik sana fazla izzahat veremeyeceğim. Yarın yarın emi.. Hasretle güzel gözlerinden öperim.
-Enise-*

Eserin, popüler aşk romanı olması sebebiyle tefrika edildiğini söylemek mümkündür. Zira romanın ağırlıklı olarak merkezinde, aşk ve kadın bulunur. Yazar romanında yer yer kahramanların ruhsal betimlemelerine yer vermiştir. Romanın mesajı ise yaşarken kıymeti bilinmeyen değerlerin, kaybedildikten sonra bilinmesidir. Fakat son pişmanlık fayda vermemektedir.

2.4.4. Hatırat

Duygu Gazetesi’nde yayınlanan hatırat türüne ait olan tek eser, H. F. Turgal imzalı yazarın kaleme aldığı, “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri” başlığını taşıyan tefrika eserdir. Hatırat üç kısımdan meydana gelir.

²¹⁷ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Duygu*, S. 212, 1934, s. 2.

²¹⁸ A. Turgut Tunca, *Beni Affet, Çankırı’da Duygu*, S. 196, 1934, s. 3.

2.4.4.1. Hatıratın Muhtevası

Eser, bir köy öğretmeninin, gittiği köyde yaşadığı hatıralardan oluşur. Hatıratın sonunda okuyucularda, milli duygu ve düşüncelerinin uyanması amaçlanmıştır. “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri” adlı hatırat üç kısımdan meydana gelir. İlk kısım ismi belirtilmeyen öğretmenin Kayı Bucak adlı Alevi köyüne gelmesi ile başlar. Öğretmen köylülere yaklaşmak ister fakat köyün yabancısı olduğu için köylüler, ondan uzak dururlar.

Milli fikir ve hislerle çocuklara yardımcı olmaya çalışan öğretmene, birkaç ay içinde çocuklar ve köylüler alışırlar. Öğretmen, çocuklar içinde en çok Muhtarın oğlu Ali’yi sever. Her şeyin “Ali” sözcüğü ile başladığını düşünerek, öğrencilerine “Ali” isminin geçtiği cümleler kurar. Köyde Ali Ağa ile yakınlık ve muhabbet kuran öğretmen, onun vesilesiyle köylülerle iletişime geçer.

Köylülere Cumhuriyet ve Atatürkçülük konularında telkinlerde bulunup, çocuklara okul marşını, gazi marşını, köy şarkılarını ve kendisinin yazdığı bir şiiri öğretir. Çocuklara ezberlettiği şiirinde öğretmen, Anadolu’nun Türklerin öz yuvası olduğu ve her köyünü, beldesini, ovasını ayırım yapmadan sevmek gerektiğini vurgular²¹⁹:

*“Anadolu Türk suyunun yuvası
Baştan başa temiz onun boyası
Arslan dolu her obası ovası
Her köyünü ayırt etmez severiz
Neslimizi biz birer birer överiz.”*

Öğretmen, Kayacık köyünde görev yapan öğretmen arkadaşı Zühtü ile görüşerek, köyler arasında bir gezi düzenlemek ister. Ancak iki köyün mezhep anlayışının farklı olması sebebiyle Kayacık köyünün ileri gelenleri gezinin yapılmasını kabul etmezler. Köyler arasındaki mezhep ayrılığına göre Sünni bir köy halkının, Alevi köyüne gitmesi ve onlara kız verilerek, akrabalık kurulması sakıncalıdır. Öğretmen, Alevi köyü ile konuşarak, onların Kayacık köyüne gitmelerini ister. Çocuklara ezberlettiği gazi marşını dinleterek de, onları ikna eder.

²¹⁹ H. F. Turgal, “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri”, *Duygu*, S. 238, 1935, s. 3.

Gazi marşını dinleyen Ali Ağa ve köylülerin milli hisleri uyanır. Kayacık köyüne giderek, orada büyük bir coşkuyla gazi marşı okurlar. Bir günlük yapılan bu gezinin olumlu tesirleri, günlerce köylüler arasında konuşulur. Türk Ocakları çocuklara kitap, defter ve kalem gönderir. Kayacık köyünün öğretmeni Zühtü, görev yaptığı köyden bir kız ile evlendirilirken, Kayı Bucak köyünün öğretmeni de kendi köyünden Ali Ağanın kızı Şehribanu ile evlendirilmek istenir. Çok güzel ve yetenekli bir kız olan Şehribanu, öğretmenin evlilik teklifini kabul eder.

Hatıratın ikinci kısmında Ali'nin Satılmış'ın ve Zekeriya'nın oynadığı, Alevilerin vatanseverliliğini konu alan bir piyes sergilenir. Hatıratın üçüncü ve son kısmında ise Ali ağanın, Zeynel ağanın ve Hasan çavuşun milli mücadele ruhunu yansıttıkları oyun gösterilerek, milli duygularla eser bitirilir.

2.4.4.2. Hatıratın Yapı Özellikleri

Hatıratın Şahıs Kadrosu: *Duygu Gazetesi* içerisinde bulunan hatıratın şahıs kadrosunda ismi belirtilmeyen ve yazar anlatıcı konumunda olan öğretmen ile olay örgüsünde isimleri geçen Ali Ağa, Muhtarın oğlu, Zühtü öğretmen, Ali Ağa'nın kızı Şehribanu, Ali, Satılmış, Zekeriya, öğrenciler ve köylüler bulunur.

Hatırat ana çizgileriyle yaşamını Anadolu coğrafyasına ve Anadolu halkına ve çocuklarına adayan, idealist bir gencin hikâyesidir. Bu yönüyle hatırat, özellikle Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* adlı eserini anımsatır. Hatıratındaki öğretmen, tıpkı *Çalıkuşu*'ndaki, hayatını Anadolu insanına adayan Feride öğretmene benzer.

Hatıratın Zaman ve Mekân: Hatıratın ilk yazılış tarihi, 1 Eylül 1926'dır ancak son yazılış tarihi belirtilmemiştir. Mekân ise Kayı Bucak köyü adlı Alevi köyü ile Kayacık adlı Sünni köyüdür.

Cumhuriyet dönemi edebiyatının belirli bazı temalar etrafında teşekkül ettiği düşünülürse, bu temaların başında Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanı gelir.²²⁰

²²⁰ İnci Engünün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016, s. 241.

Buna göre *Duygu Gazetesi* içerisinde bulunan hatırat, ana çizgileriyle Anadolu coğrafyasında geçer.

Hatırat Toplumsal Sorunlar ve Çatışma Unsurları: Eserin, Anadolu köyünün bakımsızlığı, yoksulluğu, eğitim ve öğretimin işlevi gibi toplumsal sorunları işlediği görülür. Yazar anlatıcı konumunda olan öğretmen aydın tipidir. Köylülere her konuda yardımcı olmaya çalışır fakat köyden olmayan ve dışarıdan gelen öğretmen, köylüler için, bir yabancısıdır. Bu sebeple eserin giriş kısmında aydın-köylü çatışması da görülür. Sevgiyle köylülere yaklaşan öğretmenin, bu yaklaşımı eserin sonunda karşılık bulur.

2.4.4.3. Hatırat Dil ve Anlatım Özellikleri

Eser, öğretmenin otobiyografisi şeklinde ve hatırat türünde kaleme alınmıştır. Üç bölümden oluşan eserin ilk kısmında, öğretmenin köye dair gözlemleri yansıtılır. Eserin ikinci ve üçüncü kısımlarında ise Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı olduğu gösterilmek amacı ile tiyatro oyunları şeklinde piyesler sergilenir. Bu oyunlarda Alevilerin vatanseverliliği, milli mücadele ruhu, Atatürk sevgisi ve inkılâplara bağlılığı vurgulanır.

Hatırat açık ve anlaşılır bir üslupla kaleme alınan eserde, günlük konuşma diline yer verildiği görülür. Eserde doğadan bir nesne anlatılırken sıfatlarla belirtilerek tasviri bir üslup kullanılmıştır. Bu da tabiat unsurlarının (güneşin, ayın, yıldızların vb.) daha dikkat çekici şekilde ortaya konulmasını sağlamıştır.

Cümle yapılarının geneli kurallı ve basit şekilde kurulmuştur. Özellikle yazar anlatıcının konuşmaları açık ve anlaşılır cümlelerden oluşmaktadır. Eserde yer yer coşkulu hitap cümleleri de bulunmaktadır. Yazar anlatıcı konumunda olan öğretmen, köylülerin kendisine yaklaşımını tasviri bir üslupla anlatır²²¹:

“Köyün dost sayılmayan bir misafiriyim. Koyun sürüsü gibi ruhların birbirine sokulduğunu his eder gibiyim. Kocunmak için birbirine sokulan

²²¹ H. F. Turgal, “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri”, *Duygu*, S. 236, 1935, s. 3.

bu insanlarda ben yaklaştıkça kaçınmak bir ihtiyaçtır. İnsanın içine bakan gözlerinde daimi bir durgunluk var. Gözleri istemediği, sevmediği bir şeye bakmaktan yorgun gibidir. Bu nazarların zerre kadar nüfuz hassası varsa içimden onlar için taşan sevgiyi sezmeleri lazım.”

Öğretmen, Alevi köyü ile konuşarak, onların Kayacık köyüne gitmelerini ister. Çocuklara ezberlettiği gazi marşını dinleterek de, onları ikna eder. Yazar anlatıcı konumundaki öğretmen, sık sık milli hisleri lirizmle yineler²²²:

“Bütün Türkiye’nin o anda candan kaynaştığını gördüm. Talebemle Anadolu marşını okuduk. Bu benim en mukaddes ilâhilerimdendi.”

2.4.5. Fıkra

Fıkralar, çeşitli konularda söylenmiş, zekâ ürünü olan ve insanları güldüren, güldürürken de düşündürülen edebî türlerdir. *Duygu Gazetesi*’nde fıkra türünde yayınlanan dokuz eser bulunmaktadır. Bunlar Ramazan ayında okuyucuları güldürmek ve eğlendirmek için yayınlanan, dini temalı ve Bektaşî tipi fıkralarıdır.²²³ Şahin’in de belirttiği gibi, Bektaşî tipi etrafında anlatılan fıkralar, Bektaşî tipi fıkralar olarak tanımlanmaktadır.²²⁴ Bektaşilik kültürüyle yoğrulan Bektaşî tipi fıkralar, halkı temsil etmekte olup halkın dini, siyasi, sosyo-kültürel tutumu ve zekâsıyla aşılması güç olayların nasıl üstesinden geldiğini yansıtmaktadır. Bu bağlamda *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan fıkraları, fıkralardaki üstünlük duygusu ve uyumsuzluktan doğan gülme teorilerine göre iki başlık altında ele alarak değerlendirmek mümkündür.

***Duygu Gazetesi*’nde Yayınlanan Fıkralardaki Üstünlük Duygusu:** Fıkralardaki üstünlük duygusu teorisi toplum içinde bir araya gelen insanların etkileşimi sonucunda, gülen birisinin, kendi içinde kaldığı durumu diğerleriyle mukayese

²²² H. F. Turgal, “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri”, *Duygu*, S. 239, 1935, s. 3.

²²³ Bektaşî tipi fıkralar konusunda ayrıntılı bilgi için bk. Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016.

²²⁴ Halil İbrahim Şahin, “Bektaşî Fıkraları ve Gülme Teorileri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, S. 55, 2010, s. 257, Erişim Tarihi: 18.03.2017, <http://www.tasavvufkitapligi.com/i/uploads/602084bektas%C3%AE-fikralari-ve-gulme-teorileri.pdf>

ederek, kendisini üstün göstermesidir.²²⁵ *Duygu Gazetesi* içerisinde üstünlük duygusu içeren fıkralar “Akşamlar Hayır” ve “Bir Defa Gelirmiş”adlı fıkralardır. “Akşamlar Hayır” adlı fıkroda oruç yiyen bir Bektaşî yakalanır ancak kıvrak zekâsı ve üstünlük duygusu ile işin içinden sıyrılır²²⁶:

“Bunalmış bir güneş altında uzak yoldan, avdet eden bir Bektaşî çubuğunu çekerek yol alırken bir dönemeçte kırserdarı ile karşılaşır. Başına gelecek felaketi düşünürken kırserdarı birdenbire:

- Selamun aleyküm. Oruç yemeye utanmıyorsun? deyince bektâşî lakayt bir eda ile:

- Akşamlar hayır olsun. Ne yapalım, Allah sizi öyle bizi de böyle yaratmış.”

“Bir Defa Gelirmiş” adlı fıkroda da yine benzer bir durum karşısında Bektaşî dervişinin tutumunu üstünlük duygusu ile ifade etmek mümkündür. Fıkroda Mehmet adlı Bektaşî dedesi, tüccarın birinden eşek satın alır ancak dede, tüccarın parasını vermez. Tüccar parasını istemeye geldiğinde, oruçlu olduğu halde su içerek para vermekten kurtulmaya çalışır. Bektaşî dedesinin bu tavrına şaşırarak tüccar sebebini sorar. Bektaşî dedesi ise, ince bir fikirle “oruç gitti ama derviş Mehmet dünyaya bir defa gelir” şeklindeki üstünlük duygusunu içeren cevabı verir²²⁷:

“İstanbulda ki merdiven köyü bektâşî dergâhı şeyhine hayvan canbazlarından biri vir merkep satar ve babanın yanında pare olmadığı için irtesi gün dergâha gelüp almasının söyler. Biçare adam saatlerce yürüdüktan sonra nihayet tekkeye gele bilir. Ortalık çok sıcak olduğu için etrafına bakınır, dinlenecek bir serin yer arar. Bu sırada çamlar altında bir bektâşî babasın yatmakta olduğunu görerek yanına yaklaşır. Bektaşî niçin geldiğini sorup pare için geldiğini anlayınca soğuk su destisini başına diker yorgun tacir şaşırarak:

- Aman şeyhim ne yaptın? Oruç gitti! dir. Babada şu cevabı verir:

- Evet oruç gitti; fakat her sene gelir; ben derviş Mehmet ise dünyaya ancak bir def’a gelirim.

Duygu Gazetesi’nde Yayınlanan Fıkralardaki Uyumsuzluktan Doğan Gülme:

Bektâşî tipi fıkralarda sıkça karşılaşılan uyumsuzluktan doğan gülme, Bektaşî kültürüne intisap eden kişilerin giyimi, hayata bakışı ve din algısıyla içinde

²²⁵ a.g.m., s. 259.

²²⁶ ***, “Akşamlar hayır”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

²²⁷ ***, “Bir defa gelirmiş”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 4.

bulunduğu topluma ayak uyduramamasından kaynaklanan teoridir.²²⁸ *Duygu Gazetesi*’nde içerisindeki “Ay Görünce”, “Bektaşinin Hasedi”, “Severim”, “Ramazan Korkusu” ve “Ramazan Fıkraları” adlı fıkralar uyumsuzluktan doğan gülme teorisine örnek teşkil etmektedir.

Bu fıkralardan birisi olan “Ay Görünce” başlıklı fıkra, Bektaşilerin din algısı ile ilgili olarak topluma ayak uyduramadıklarını gösteren bir örnektir. Fıkraya göre gökyüzünde ay görünmeye başlayınca, Ramazan orucu tutulmaya başlanır ancak oruç tutmak istemeyen bir Bektaşi ayı görmemek için gökyüzüne bakmaz. Günün birinde içki içip, sarhoş olan bir Bektaşi, ayın yansımasını yerde biriken suyun içinde görünce, sinirlenir ve “gözüme mi gireceksin be mübarek! Anladık yarın ramazan!” der. Mizahi biçimdeki bu monolog Bektaşilerin dini geleneklere bakışının bir göstergesidir. Netice olarak fıkroda geçen Bektaşinin din anlayışı topluma karşı göstermelik bir tutumdur.²²⁹:

*“Ay görünce oruç tutmak lazım geleceğini zihnine yerleştiren bir beктаşi fakiri, geceleri semaya bakmaz, mümkün mertebe ay görmemeye çalışır. Böylelikle remezanın yarısını geçirmiş. Bir akşam kâfi miktarda (dem) çektikten sonra evine giderken yolda bir su birikintisi içinde bedir halindeki ayın aksini görür ve derhal hiddetle:
-Gözümemi gireceksin, be mübarek! İşte anladık, yarın remezan!”*

“Bektaşi’nin Hasedi” adlı bir başka fıkroda da uyumsuzluktan doğan zıtlıkla komik ve güldürücü bir durum ortaya çıkmıştır. Fıkraya göre Bektaşiler Müslüman olarak kabul edildiği için dinin emir ve yasaklarına uymak zorundadırlar. Bektaşi’nin biri dinin yasaklarına uymayarak, içki içmesi neticesinde yakalanır ve hapse atılır. Müslüman olmayan birinin karpuz yediğini görünce, “bin yide, gavur olduğuna bin şükret” şeklindeki söylemi ile dine bakışı hakkındaki fikrini ve inancını ortaya koyar²³⁰:

“Bir yaz günü harareten son derece bunalan beктаşi, kendi âleminde (dem) çekerken yakalanır, hapse atılır. Her şeyden mahrum, bir mahbus olmak pek acı gelir. Mahbushanenin pençiresinden bakarken yolda bir hiristiyanın karpuz yiyerek geçtiğini görür. İçini çekerek:

²²⁸ Şahin, a.g.m., s. 262.

²²⁹ ***, “Ay Görünce”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

²³⁰ ***, “Bektaşinin hasedi”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

-Bir yide, gâvur olduğuna bin şükret.”

Sonuç olarak *Duygu Gazetesi*’nde yayınlanan dini temalı Bektaşî tipi fıkralar, Bektaşî tipleri etrafında, Bektaşîlerin din anlayışları ve dine bakışları hakkında yazılan edebî ürünlerdir. Fıkralarda, Bektaşî tiplerinin dini tutumları, zor durumda kaldıklarında kıvrak zekâları ve kendilerini üstün görme duyguları ile sorunları nasıl halledebildikleri işlenmiştir. Bunun yanı sıra fıkralar diyalog tekniğiyle verilmiştir. Bazen halktan bir Bektaşî bazen de bir Bektaşî dedesinin içlerinde bulunduğu fıkralar açık, anlaşılır bir dil ve üslupta dile getirilir. Bu şekildeki fıkraların toplumun her kesimine hitap edebildiğini söylemek mümkündür.

Gazetede fıkralar şekil olarak kısadır ancak fıkralarda ince eleştiri ile birlikte anlam yoğunluğu bulunur. Fıkra tipleri üzerinde ayrıntılı tasvir yapılmadan, fıkraların mesajları, kısa yoldan verilir. Edebî bir zevk ve estetik anlayışıyla yazılan Bektaşî tipi fıkralarda, ince bir mizah ve alay görülür. Günlük hayat içinden seçilen ve Bektaşî tiplerinin yaşamlarından kesitler sunan bu fıkraların, okuyucuda gerçeklik hissi uyandırdığını da söylemek mümkündür.

2.4.6. Mektup

Duygu Gazetesi içerisinde edebî mektup türüne uygun dört mektup bulunmaktadır.²³¹ Bu mektuplar, edebiyata gönül vermiş insanların kaleminden mülhem satırlardır. Kişiler arası özel yazışmalar olan bu mektupların gazetede özel olmayan kısımlarının paylaşılmasındaki amacın okuyucuların edebiyat ile ilgili kültürel bilgilerini zenginleştirmek olduğu görülmektedir. Mektuplardan üçü dönemin Amasya Valisi Kadri Üçok’a aittir. Mektup, *Duygu Gazetesi* başyazarı olan Ahmet Talat’la, dil ve edebiyat üzerine yaptığı yazışmaları içerir. Ahmet Talat ise bu mektupların gazetesinde yayınlanmasında bir sakınca görmeyerek, mektupları okuyucuları ile paylaşır²³²:

²³¹ Gazetede siyasi konularda yazılmış mektuplar da bulunmakla birlikte edebî olmadıkları için çalışmaya alınmamıştır. Mustafa Kemal’in “Gazinin Orduya Mektubu Ordunun Layezal Rabıtası” (S. 13) mektubu orduya yazılırken, “Büyük Gazinin Mektubu C.H.P. Gurubu Riyasetine” (S. 21) mektubu dönemin Cumhuriyet Halk Partisi’ne yazılmıştır.

²³² K. Üçok, “Mektuplar -1-”, *Duygu*, S. 232, 1935, s. 2.

“Amasya Valisi Erdemli bilginlerimizden Bay Kadri Üçok Başyazıcımız Talât Onayla dil ve edebiyata dair mektuplaşmaktadır. Bu mektupların özel olmayan ve çok faydalı olan yerlerini okurlarımıza sunuyoruz. Bilgili severlerin faydalanmaları için müsadelerini almadan mektuplarını gazetemize geçirdiğimizden ötürü değerli bileğimizin bizi bağışlamasını dileriz. 13-III-1935”

Kadri Üçok’un kaleme aldığı mektuplar edebiyatla ilgili olup, Üçok’un elinde bulunan şiir mecmuaları hakkında muhteva bilgisi içerir. Üçok mektubunda, mecmua içersindeki şairlerin adı duyulmamış şairler olduğunu belirterek, Türk dili araştırmacılarının bu konu hakkında çalışmalar yapmaları gerektiğini savunur. Üçok, elinde bulunan mecmualardaki şairlerin şiir anlayışlarında, şiirlerinde kullandıkları kelime ve mısralara dikkat çeker²³³:

“Bendeniz, itiyadı kadime tabi olarak boş vakıtlarda eski şairlerimizin asarını okuyorum. Elimde eski birkaç mecmua var. Bunlar da adları eşidilmemiş şairlerin de eserleri bulunuyor. Daha doğru bir ifadeyle adlarını eşitmediğim dimeliyim. Türk dili arştırmacılar tenezzülen bunları gözden geçirseler, dilimizin mahsusatından olan ne güzel sözler bulacaklar. Size birkaç misal arz edeyim.”

Gazetede bir diğer edebî mektup ise dönemin Bükreş elçisi, şair Hamdullah Suphi Tanrıöver tarafından, Ahmet Talat Onay’a yazılmıştır.²³⁴ Tanrıöver’in mektubu, Ahmet Talat’ın, *Ahmet Harami Destanı* adlı yeni çıkan kitabı üzerine yazdığı övgü ve tebrik mesajlarını içerir. Mektup daha öncesinde Ahmet Talat’a gönderilir, Talat da daha sonra gazetesinde yayınlar. Ahmet Talat ve Tanrıöver aynı fikri düşünceye sahip oldukları için, mektubun içeriği Türkçülük fikirlerini yansıtır. Tanrıövere göre, *Ahmet Harami Destanı* eseri, Türkçülük fikrî bağlamında, Türk dili ve Türk halk edebiyatı ürünlerinin ortaya çıkartılması doğrultusunda önem arz eder²³⁵:

“Bükreş Elçimiz şair Hamdullah Suphi Tanrıöver’in başyazıcımız Ahmet Talât Onay’a gönderdiği bir mektubu olduğu gibi okurlarımıza sunuyoruz:

Bükreş 28 Haziran 1935

Giresun Meb’usu Talât Onay

²³³ Üçok, a.g.y., s. 2.

²³⁴ Araştırmalarımız sonucunda Hamdullah Suphi Tanrıöver’in adı geçen mektubunun daha önce hiçbir yerde yayınlanmadığı görülmekle birlikte ilk defa çalışmamızda söz konusu edilmiştir.

²³⁵ Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, “Bir Mektup”, *Duygu*, S. 240, 1935, s. 1.

Sevgili Kardeşim.

Ahmet Harami destanı için yazdığınız ve büyük bir dostluk eseri olarak beni hatırlayıp adıma gönderdiğiniz kitabı aldım...”

Netice olarak Kadri Üçok’a ait mektuplar şekilce uzun ve dili bilimseldir. Nitekim mektupların içeriğinde uzun uzun bazı kelime ve kavramların tanımına ve kullanıma yer verilerek, açıklamalarda bulunulmuştur. Hamdullah Suphi’nin mektubu ise şekilce daha kısa ve açık bir dille kaleme alınmıştır. Mektupların dördü de Ahmet Talat’a yazıldığı için içerisinde samimi hitaplar ve ifadeler yer alır.

2.4.7. Eleştiri

Türkçe Sözlük’te eleştiri, bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi olarak tanımlanmaktadır.²³⁶ Bir edebiyat terimi olarak ise eleştiri, edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türü ya da tenkit olarak tanımlanmaktadır²³⁷.

Bu bağlamda *Duygu Gazetesi* içerisinde eleştiri türünde yazılan yazı Ahmet Talat’ın, Muharrem Zeki’nin *Ne Derseniz Deyin Siz* adlı şiir kitabı hakkında yazdığı “Bir Genç Şairimiz Daha 1-2” (S. 119-120) adını taşıyan yazısıdır. Talat’ın bu yazıdaki inceleme ve değerlendirmeleri daha sonra gazete içerisinde edebî bir tartışmaya dönüştürülmüştür. Adı geçen yazıdaki değerlendirmelerinden dolayı Ahmet Talat, dönemin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde görevli olan Profesör Daniş Remzi tarafından eleştirilmiştir. Daniş Remzi’nin eleştirilerini haksız bulan Ahmet Talat, “Tenkit” (S. 124) başlığı altında “Tahlili Cevap: Muharrem Zeki ve Şiirleri” adını taşıyan yazısı ile gazetesinde Daniş Remzi’ye cevap vermiş ve sonra Muharrem Zeki’nin şiir kitabı hakkında “Dünkü Çoban -1-2” (S. 127) başlıklı iki yazı daha yayınlamıştır.

Ahmet Talat “Bir Genç Şairimiz Daha 1-2” adlı yazısında, ilk olarak Muharrem Zeki’nin eğitimini yarım bırakarak İstanbul’a gitmesini objektif tenkit anlayışı ile

²³⁶ Akalın, *Türkçe Sözlük*, s. 786.

²³⁷ a.g.e., s. 786.

değerlendirir. Talat, Çankırı vilayetinin bir şair kazandığını ancak vatanıdoğuştan yetenekli, kabiliyetli ve zeki bir çocuğunun daha haylaz yetiştiğini dile getirir. Bunun yanı sıra şiir çalışmalarının Zeki'yi derslerinden alıkoyduğunu ifade ederek, onun emeklerine acır. Çankırı şairleri sırasına bir haylaz girdiğini belirten Talat, vatanın genç bir zekâyı kaybettiğini vurgular. Bununla birlikte Ahmet Talat, Zeki'yi Çankırlı olarak değil, Ilgazlı olarak görür.

Muharrem Zeki'nin şiir bilgisini ve şiir üslubunu eksik ve yetersiz bulan Ahmet Talat, onun her bir şiirini değerlendirerek olumsuz nitelermelerde bulunur. Talat'a göre, Muharrem Zeki, maddi imkânsızlıklar nedeniyle eğitimi yarım bıraktığı için şiir bilgisi yetersizdir. Ayrıca Talat, Zeki'nin “Sinema ve Bolşevik” edebiyatı etkisinde ve anarşist şairlerin tesiri altında kaldığını düşünmektedir. Ahmet Talat her ne kadar Zeki'nin, küçük yaşta annesiz ve babasız kalarak geçimini sağlamak için verdiği mücadeleyi anlayışla karşılasa da bunları sebep göstererek şiirdeki üslubunu eksik ve kötü bulur. Ahmet Talat'a göre Muharrem Zeki'nin üslubunda yeni ya da derin anlamlar bulunmamanın yanı sıra Zeki'nin şiirlerinde kullandığı ifadeler basit ve sadedir. Zeki'nin şiirlerinde kafiye zorunluluğu nedeniyle tarzına uygun olmayan ifadeler yer almakla birlikte kafiyeden dolayı mısra yapıları zorlama, şiir anlayışı da olumsuz ve karamsardır. Netice itibariyle Ahmet Talat, Muharrem Zeki'nin şiir anlayışını ve şiir kitabındaki bütün şiirleri sert bir dille eleştirerek, onun şiirlerini olumsuz olarak nitelendirir.

Danış Remzihayatta olan bir şairin şiirlerinin titizlikle incelenmesini doğru bulmayarak Ahmet Talat'ı, “Muharrem Zeki ve Şiirleri” başlıklı yazısı ile tenkit eder. Danış Remzi, Ahmet Talat'ın tenkidinin Muharrem Zeki'nin şiirlerine değil, şahsına yapıldığını belirtir. Özellikle Zeki'ye “haylaz” şeklindeki hitabı ile Ahmet Talat'ı sert bir dille eleştirir. Muharrem Zeki'yi yakından tanıdığını söyleyen Danış Remzi, onun çalışkan ve eğitimi tamamlamaya çalışan bir genç olduğunu vurgular. Eğer Muharrem Zeki, İstanbul'a gelmeseydi, ne Çankırı'nın ne de vatanın onun gibi şuurulu bir şair kazanamamış olacağını ifade ederek Zeki'nin, bugününü ve yarınlarını İstanbul'a borçlu olduğunu dile getirir. Bununla birlikte Danış Remzi, Zeki'nin Çankırlı olduğu halde Ilgazlı olarak söylenilmesine de tepki gösterir.

Ahmet Talat, Daniş Remzi'nin kendisini sert bir dille eleştirmesine karşılık olarak gazetesinde "Tenkit" başlığı altında "Tahlili Cevap: Muharrem Zeki ve Şiirleri" adını taşıyan yazısı ile cevap vermiştir. Daniş Remzi'nin eleştirilerini haksız ve yersiz bulan Ahmet Talat, sözlerinin çarpıtılarak anlaşıldığını belirtir. Daha sonra ise "Dünkü Çoban -1-2" başlıklı yazısını yayınlamıştır. Ahmet Talat, edebiyata ve şiire ayırdığı otuz beş yılını, eğitime ve bilime ayırmadığı için pişman olduğunu belirterek, gençlere de bu yüzden telkinlerde bulunduğunu ifade eder. Genç şairlerin de kendisi gibi aynı hataya düşmesini istemeyen Ahmet Talat, onların ilk önce iyi bir eğitim alarak şiir yazmalarını ister²³⁸:

"Çünkü İlimsiz Şiir olamaz. İlimsiz Şair içinde yüzdüğü denizi bilmeyen balıklar gibidir. Hani eskiden elinde keşkül, boş kafa gezdiren Seyyahlar gibi: diyar diyar dolaşırlardı; fakat o yerlerin hayat ve şeraiti içtimayesini bilmezlerdi. İlimsiz şairde böyledir: gördüğünü anlatır fakat derinlikleri görmediği için anlatışı noksandır. Duygularını söylemek ister fakat; çocuk gibi hata eder ve hulasa gençler önce Âlim sonra Şair, Edip, Miharrir... olmalıdır."

Kendisi hakkındaki eleştirileri ağır bulan Ahmet Talat, bir edebiyat araştırmacısı olarak şairi tam anlamıyla anlamamış olabileceğini söyleyerek, Ilgazlı ifadesinin de yanlış olduğunu belirtir ve Daniş Remzi tarafından iftiraya uğradığını düşünerek tenkidini bitirir²³⁹:

"Ben eski edebiyat ve nazariyatla dimağı yoğrulmuş bir adam olduğum için Muharremi anlamamış olabilirim. Fakat (titiz davranarak anlaşılamamak) da ne menfaatim, ne maksadım olabilir?"

Netice itibariyle Daniş Remzi ve Ahmet Talat'ın izlenimci eleştiri yaptıklarını söylemek mümkündür.²⁴⁰ Ahmet Talat, sanat eseri üzerinde kişisel duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir. Daniş Remzi'nin tavrı da benzer niteliktedir. Şekilce kısa olan eleştirilerde, kişisel duygu ve düşüncelerin yanı sıra yer yer nesnel ifadelerle de rastlanır.

²³⁸ Ahmet Talat, "Bir tenkit yüzünden", *Çankırı'da Duygu*, S. 124, 1933, s. 2-3.

²³⁹ a.g.y., s. 3.

²⁴⁰ İzlenimci Eleştiri için ayrıca bk. Hüseyin Özçelebi, *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2006.

BÖLÜM 3: ÇANKIRI BASININDA YER ALAN EDEBÎ METİNLERİN KONULARINA GÖRE TASNİFİ VE ORJİNAL METİNLER

Çalışmanın bu bölümünde *Necât Gazetesi*, *İnce Geliş Gazetesi*, *Halk Yolu Mecmuası* ve *Duygu Gazetesi* kronolojik olarak sıralanmıştır. Bununla birlikte *Necât Gazetesi*'nin elde bulunan nüshalarından toplanan şiirlere, *İnce Geliş Gazetesi*'nden terkip edilen bilmece ve şiirlere, *Duygu Gazetesi*'nden toplanan şiir, hikâye, fıkra ve eleştiri türlerindeki eserlerin orijinal metinlerine sadık kalınarak bu bölümde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra *Halk Yolu Mecmuası*'nın ise tamamı eser olarak yayınlandığı için mecmua içerisindeki edebî türlerin tasnifli şekilde bibliyografyası verilmiştir. Ayrıca içerisinde edebî malzeme bulunmadığı için *Çankırı Gazetesi* bu bölüme dâhil edilmemiştir.

3.1. Necât Gazetesi

3.1.1. Şiirler

(Bozuk)lar²⁴¹

Bir selam gönderdim Kenan iline
Aceb şu günlerde yetişir mi ola
Bülbül yuva yapmış gülün dalına
Açıldı yaralar kavuşur mu ola

Yegin atım tokdur binem yürüyem
Samur kürküm yokdur yenin sürüyem
Kömür gözlüm yokdur gönlüm eyleyem
Bu cahil gönlümü kimler eylesin

Yukarıdan Kızılırmak gıcılar
Aşağıdan deli poyraz hıcılar

²⁴¹ ***, “(Bozuk)lar”, *Necât*, Y. 2, N. 93, 1925, s. 2.

Sabahın zârından suya giden bacılar
İçinizde kömür gözlüm var mıdır?

Yiğit gurbet ilde yıarsız arslan
Tımarsız mı kaldı bağ ile bostan
Memelerin dükkan göğsün bedestan
Al beni koynuna soldurma gelin

Sabahın zârında suya mı geldin
Garip bülbül gibi bağrımı deldin
Sen de Mecnun gibi yardan mı ayrıldın
Eşinden ayrılmış yoz (yalnız) kuşa döndüm

Aşamadım şu dağları kar diye
Gurbet elin kahrı gayet zor diye
Benim köyde kömür gözlüm var diye
Dönüp dönüp gelişime ne dersin²⁴²

Hayalimin Mecnun'a²⁴³

Şair muhterem Tahsin Nahid Bey'e ithâf:

Sen ki bir yıldız gibi parlar, söner, titrer idin
Asuman-ı aşkımın bir noktasında gizlice!..
Senden öğrendim, nedir manasını nîk ü bedin
Bir beyaz zambak idim koklanmamışdım bir gece!

El uzattın sen bana, mecnun sevdam!..dedin
Uğruna can virmeğe amâde şeydayım!..dedin

²⁴²İncelenen metinlerin hemen hepsinden ziyade kitap olarak basılmamış olanlarını günümüz okurunun dikkatine sunulmasının faydalı olacağı düşüncesiyle metinlerin orijinallerine sadık kalarak tasnifli şekilde bu bölümde verilmesini yararlı gördük.

²⁴³ Reşid Gani, "Hayalimin Mecnun'a", *Necât*, 1926, s. 1.

Ahu gözlüm, şûh edalım!..aşkımız daim dedin
Şöyle böyle kandırub, itdin nihayet lâle-gûn!

Sonra ey Mecnun!. Niçün kaçdın, beni terk eyledin?
Gülşen içre kim bilir hangi çiçekler peyledin
Sevgilin Leyla ne oldu? Söyle Mecnun!.. neyledin?
Şimdi matemler terennüm eyleyor bak erganun!...

Söyle ey Mecnun!..niçin Leylanı pürhun eyledin?
Akıbet-i sevda bu mu?..bilmem ne efsûn eyledin?
Kalbime her derdi dökdün, derdim efzûn eyledin
Sonra yalnız terk idüb bedbâh ve mahzûn eyledin

Haklıyım (?.) eylesem (?.) mahzurun
Şimdi soldum ben sarardım nefhai hicranı ile
Müştekidir sine-i sadd yarmadan akım bile
Saf ve temiz kalbine zalim bıçaklar sapladı

Asuman aşığı müzelim bulutlar kapladı
Çünkü bülbül uçdu, zambak soldu, canem menehdim!
İntikâm ahımı alsın hüdai lem-yezal
Anlayın Mecnun dahi Leyla değil, Mevla güzel

Reşid Gani

Ümid²⁴⁴

Elde demir bir asa ayağımda demir çarık.
Meçhul diyarlar içinde gezdim dumansız ve artık:
Her derede tevellüm tüter her ocak daşıran yanar:
Karanlıklar dünyasında gözlerim sanki birpeykar!..
Vahşi hisler sardı beni, görünmezdi hiçbir ışık
Derdim: ey ümidim! Nerde isen karşıma çık

²⁴⁴ Tahsin Nahit, “Ümid”, *Necât*, N. 96, 1926, s. 1.

Ben ki harab bir diyarın. En elemli bir oğluyum...

Dermansızım, evet lakin imanla çok (?.)

İrkim yüce şerefim çok, lakin bu güne bahtım kara

Ben bir diyarın oğluyum: - çiçekler açılmış yâra

Elimde şu demir asa, ayağımda demir çarık,

Geldim ey yine ümidim açık, bağrım açık.

.....

Birden kopdı bir kıyamet çalkalandı hep karanlıklar

Kurtuluşun semasında heman dendi. Hep (?.)

Cihan susdu zulüm sindi hakk-ı kükrek birden bire

Sabah oldı: Türki saran ümitsizlik girdi yere

Doğdu ümidin güneşi müebbeden ruhumuza

Kara örtü çekilemez bunun için ufkumuza

Tahsin Nahit

Köylü Türküleri²⁴⁵

Karanfilim çanakda;

Deste gül gül yanakda !

Ben bir yavru beledim

Şu karşıkı konakda!

Karanfili ekmeli,

Bağçelere dikmeli!

Eğer kökü tutmazsa

Balta ile sökmeli.

Köyü başı her güle

Her geldikçe güle

Yarin giyin gömleği

İkimize tar gele

²⁴⁵ ***, "Köylü Türküleri", *Necât*, Y. 2, N. 90, 1925, s. 1.

Köprünün altı desti,
Çiçekli şalvar esti
Ak memenin üstünde
Beni gaflet basdı

Harman yeri baş biri
Güzelim yavaş yürü
İki göğsün arası
Otuz iki diş yeri!...

Dam kurdum çatmayı
Çağırın gelsin Fatmayı!
Anı kandimiz öğrendik
Düşende kul anmayı

Su gelir çıldır çıldır
Gel kız destini doldur!
Kucak yabana gitmiş,
Beni(nemek) den itdir

Çorabın üstü nakış
Bu nasıl yandan bakış
Eskilerden fayda yok
Yenisine pek yapış

Elinde süt gövleği
Kardan beyaz sileği
Hiç mi kabul olmuyor:
Bekar oğlan dileği

Köylü Türküleri²⁴⁶

Çaylarda kara leylek
Gül ekdim Sevilik, sevilik
Yazı geçirdin ama,
Güzün ayırdı felek!

Güvercinim uçdu mı?
Gün avlıya düştü mü?
Sevub sevub ayrılık,
Şanımıza düştü mü?

Çekmecemin perçemini
Açamadım içini...
Dün gece nerde idin?
Koynumun güvercini!...

Öteki kireç ne ile
Yar yüzün güleç ne ile
Ölürüm bu sevdadan
Bana bir ilaç ne ile

Hava bozul değil mi?
Güller nazın değil mi?
Bu kadar Çekdim
Bana yazık değil mi?

Köylü Türküleri²⁴⁷

²⁴⁶ *** , “Köylü Türküleri”, *Necât*, Y. 2, N. 92, 1925, s. 1.

Ak üzüm daneleri
Damlayor şiraları !.
Cennet köşküne benzer!
O kızın memeleri!.

Elmayı atan bilir..
Cilveyi satan bilir.
Kış gününün gecesini
Yalnız yatan bilir.

Akşam oldu ezan var,
Ezan vakti gezen var.
Şu karşıki konakda
Ciğerimi sezen var.

Furun üstünde kürek
Yandı kül oldu yürek
Hepsine dayandım:
Buna dayanmaz yürek.

Irmakdan geçemedim
Az doldur içemedim.
Sen benden geçdin ise
Ben senden geçemedim.

Irmağın geceleri
Kız kaldır paçalar!
O kaş göz sende iken
Öldürür niceleri

Irmak üstünde yavşan
Altından kalkdı tavşan
Kömür gözlü gül Ayşem

Ne zaman olur akşam?

Harman yeri yarılmış

Babam bana tarılmış

Ne tarılın hey bana

El oğludur sarılmış!

Köylü Türküleri²⁴⁸

Irmak susuz olur mu?

Dibi kumsuz olur mu?

Ben müftüye danışdım

Yiğit yarsız olur mu?

Kiraz koydum sepete

Yar oturur tepede

Usulcacık ısırđım

Şan oldu memlekete

Şarkı²⁴⁹

Ey şiir-i ilahi dağıtan, penbe, beyaz kız

Bir tatlı yeşil renk ile virdim, dile, bin hız

Ey yerde doğan ruhi saran neşeli yıldız

Efsanelerin sırrı yaşar handeler gülde!...

Sarmış o nefis göğsü ki bir tatlı yeşil tül..

Altında açan penbelerin her biri bir gül!..

Müştak-ı teessüm sürünen ruhlara bir gül

²⁴⁸ ***, “Köylü Türküleri”, *Necât*, Y. 3, N. 107, 25 Şubat 1926, s. 1.

²⁴⁹ Tahsin Nahit, “Şarkı”, *Necât*, N. 94, 1920, s. 1.

Efsanelerin sırrı yaşar handelerinde!..

14 Mart 925

Tahsin Nahit

Tarz-ı Kadim: Görmüşiz²⁵⁰

Kardeşlerim Lütfi ve baytar Kadri Beylere İthâf:

Biz ne gılmanlar... ne huriler... ne melekler görmüşiz!...
Sefere-i cananda en enfes yemekler görmüşiz
Hırsına yenmez baha doysa eğer dostun Cevad
Biz ne şalgamlar, ne turblar, çok kelekler görmüşiz!...
Bir zamanlar ihtirasdan kükreyen apdalları
Sonra meydan-ı tabasbusda emekler görmüşiz!...
Sivrilub gezme " Ömer!.." üstad-ı san'at bizleriz:
Biz ne zurnalar... davullar ... dümbelekler görmüşiz!...
Hayretinden parmağın ısırды, Bekri tuydı da:
Sağmadan bol süt viren en cins inekler görmüşiz!...
Zanidermiş bizlere, tuydık yine lahana kafa
Havlamakdan başka iş bilmez "....."ler görmüşiz!...
Şimdi şöhetler bade-kâm olan " Nafız" beyi:
Bir zamanlar bezm-i vicdanda(?) sinekler görmüşiz!...
Cübbe ve destarı çokdan terk iden "hafız" beyi
Fecr evvelde sokakda yari bekler görmüşiz
Aşınadır bizlere ikbâl ü idbâr hayat
Biz ne gülşenler, ne köşklerr, çok "Namık"lar görmüşiz!...
"merd" mi ", "zen" mi? Fark idilmez, şahid ister çok zaman:
Çıt kırıldım!... hopba, züpbe, şık şekiller görmüşiz!..
Sıdık-ı ciddiyyet hususunda hakikat!... ferd olan
Biz ne merdler.....ne civanmerdler... ne " "ler görmüşiz!...
"Dost" diye dostunu yahudda gözin öptüğümüz
Biz ne düşmanlar... yılanlar... çok dönekekler görmüşiz!...

²⁵⁰ Tahsin Nahit, "Görmüşiz", *Necât*, N. 94, 1920, s. 1.

Kaçma, ey ahu'yu devran aşına evvel bizlere
Biz ki: nurdan goncalar, ruhdan çiçekler görmüştük!...
Şairanın ruhuna ancak için yaz bir gazel:
Bağ-ı divan içre "Nahid" şen dilekler görmüştük!...

Gazel:

Biz ne sevdalar... ne Leylalar... ne dilber (?) görmüştük!...
Gülşen-i ziyada şuhlar... Gonca femler görmüştük!...
İçmişiz kalb (?.) bi- riya hakikiyyetlere
Rah-ı pür feyz-i keail de çok keremler görmüştük!...
Zahiri ziynetlere, alâyişe aldanmadık:
Fî'l-hakika ıztırablar... tatlı gamlar görmüştük!...
Çatmaz kurban edip mefkure-i meş'al-keş'e
Ateş-i Suzan içinde bezm-i cemler görmüştük!...
Zulmeti, beyyazı kahr itmek düşer tebdarlara(?)
Alem gafletde çok derdler... elemeler görmüştük!...

Tahsin Nahit

Nedim-i Kadîm Gibi²⁵¹

Söze Gelse

Bildim ki nedir aşkıma dünya söze gelse
Aşıklığıma bülbül sevda söze gelse
Bir serv-i hıramana gönül bağlamışım ki
Bir şey diyemez Tal'at-ı yekta söze gelse
Ebrusu siyah çeşmi siyah sinesi enfes
Lâl ü ebkem olur asrı güya söze gelse
Bir bezm-i muhabbet de bulunsa o perizat
Teşbih bulamaz Bekrî dâna söze gelse
Endamı güzel nazı nezîh neş'esi bî- had
Mecnun kesilir Cevdet hasna söze gelse
Bir mey virişi ud çalışı cilvesi var ki

²⁵¹ İsmail Efendi, "Söze Gelse", *Necât*, Y. 2, N. 92, 1925, s. 1.

Tasvir idemez Kadri-i şeyda söze gelse
Biz cezbe-i sevda ile kim raks ider ol şûh
Bin tövbe ider Nuri-i râna söze gelse
Bir işve yapub bir buse virubde sekiyorsa
Abdallaşır ol kef cim elif söze gelse
Görki göyneğini virir İsmail Efendi
Yok misl ü menendi gül ü ziba söze gelse

İsmail Efendi

Bir Gazel²⁵²

Dîdemiz ayn-ı hakikattır görür en hurdeyi
Fikrimiz temyiz ider bîdar ile hâbîdeyi
Nura bend olduk derûni aşkımızla bî riya
Aydın itmek borcumuz her gûşe-i pûşideyi
Nâşir-i ruh kemâl-i kudret-i irfan ile
Gülşen-i feyz eyleriz biz âlem-i şûrideyi
Kalbimizdir Ka'be-i Hak ve reha ey yâ ümid
Gel de görsün şevk ile perverde-i tâbendeyi
Münkeşifdir fevkimizde asuman-ı i'tila
Tiğ-ı ser-tiz sebatla yırtarız her perdeyi
Çok sefil tıynetleri mahveyledik bir lahzada
Vermiş Hallak-ı Kerem böyle hayat-ı zindeyi
Buseler vaad eyleyen dilberleri terl eyledik
Dehre tercih eyleriz biz bir samimi handeyi
Nahid şu'le-i feşanız alem-i vicdanda
Dîdemiz ayn-ı hakikatdır görür en hurdeyi.

Nahit

3.2. İnce Geliş Gazetesi

3.2.1. Şiirler

²⁵² Nahit “Bir Gazel”, *Necât*, Y. 2, N. 92, 1925, s. 1.

Gazimize²⁵³

Hayat ufuklarından bir güneş gibi doğdun;
Basdın Türkî bağrına müşfik bir anne gibi;
Viddanları karartan zulmetleri hep boğdun;
Işık! ... diye haykırdın şen bir terâne gibi!

Her tarafı kaplayan o işaret ağını;
Taküb şahin pençene yurdumuzda kaldırdın;
Açan sonra, ey müneccî istiklâl bayrağını;
Sarsılmayan azminle istiklâl'e saldırdın!

Şimdi kırık bir heykel: bindiğin koca mâzi;
Baykuş bile tünemiyor enkazın üstünde!
İstikbal'i gösterdin sen ki bize ey Gazi:
Elbet olmaz gözimiz yaşadığımız dünde!

12 Ağustos 1928

Muharrem Zeki

***²⁵⁴

Hacı Emmi Diyor Ki:
Yeter artık bırakalım adam sende sözünü;
Çalışarak getirelim yurdumuzun özünü;
Tembellerin bu devirde açlık kapar gözünü;
Çalışmıyan insanlara bundan sonra yok ekmek;
Kahvelerden ayrılmamak anlamadım ne demek!

Yükseltmiye özenmezsek yurdumuzu biz eğer;
Avrupalı Allah bilir arkamızdan neler dir!
İster miyiz bir ok gibi batsın bize bu sözler?

²⁵³ Muharrem Zeki, "Gazimize", *İnce Geliş*, Çankırı, 19 Ağustos 1928, s. 1.

²⁵⁴ Hacı Emmi, "***", *İnce Geliş*, Y. 1, S. 1, 19 Ağustos 1928, s. 2.

Öyleyse çalışalım yapışarak el ele;
Cebi delik dolaşmasın hatta bir tek amele!

Altınlarla dolu iken bu toprağın her yanı;
İstifâde idememek çıldırtıyor insanı;
Ecnebîler bulsa eğer böyle zengin meydanı;
Yapacaklar emin olun ne icatlar, ne işler;
Laf değil bu, heriflere Avrupalı dimişler!

Ey milletim! Biz onlardan neden geri kalalım;
Evet neden biz sefâlet hayatına dalalım?
Bari artık aklımızı başımıza alalım;
Memleketi yükseltelim, şenletelim her zaman;
Düşüşümüz karışmam ha olur sonra pek yaman!

Yurdumuzun her yanına fabrikalar açalım;
Her tarafa şingır şingır altınları saçalım;
Ve satalım ara sıra Avrupa'ya bir çalım;
Diyelim ki: Efendiler, yan bakmayın bize siz:
Parası çok, altını çok biz er oğlu erleriz!

3.2.2. Bilmece

Bilmece

Dört harfli iki heceli ma'ruf bir cisim. Baştan birinci harfi kaldırıncı Acemce tereddüd ve taaccüb ifade iderim; üçüncü harfi tebdîl itdiğiniz gibi süratle yumuşak arasını, yahud nezâketsizliği bildiren bir kelime olurum. İkinci, üçüncü harflerim icrâm-ı semâvîyeden birini teşkîl ider. Son harfimi kaldırıncı bir emir olurum. Son

ve ilk harflerim renklerden biridir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve birinci harflerim azâ-yı bedenden birini gösterir. Biliniz bakalım ben neyim?...²⁵⁵

3.3. Halk Yolu Mecmuası

3.3.1. Şiirler

Konusu Aşk Olan Şiirler

- Aşık Zahmi, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.
- Aşık Zahmi, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923 s. 59.
- Zamiri Çelebi, “ *** ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 69.
- Aşık Zahmi, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923 s. 74.
- Aşık Zahmi, “Kalenderî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 74.
- Aşık Zahmi, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 74.
- Nahit, “Nefes”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 88.
- Aşık Zahmi, “Düstûr”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 91.
- Vefdi, “Kengiri Şâ’irleri”, *Halk Yolu Mecmuası*, S.7, 1923, s. 103.
- A. R, “Tahmîs”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 116.
- ***, “ Belîğ Bir Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S.8, 1923, s. 117.
- ***, “Müstezâd”, *Halk Yolu Mecmuası*, S.8, 1923, s. 117.
- Aşık Zahmi, “Gazel”, *Halk Yolu*, S.8, 1923, s. 118.
- Kadri, “Kalenderî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 118.
- Ahmet Talat, “Tazmîn”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 130.
- Kengiri Şairleri, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 135.
- Zahmi, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 148.
- Kadri, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 148.
- Kadri, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 148.
- ***, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 149.
- ***, “Bir Tahmis”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 151.
- Neşati, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 163.
- Ahmet Talat, “Nazire”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 163.
- Kırşehirli Ayetullah, “Olmaz Bana”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 164.

²⁵⁵ ***, “Bilmece”, *İnce Geliş*, Y. 1, S. 1, 19 Ağustos 1928, s. 2.

Nizameddin Yümni, "Nazire", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 164.

Ahmet Talat, "Nazire", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 164.

Kengiri Şairleri, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 11, 1923, s. 164-165.

Ömer Faik, "Nazire", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 12, 1923, s. 177.

Ali Dehri, "Nazire", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 12, 1923, s. 177.

Ali Dehri, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 12, 1923, s. 177-178.

Aşık Zahmi, "Koşma", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 13, 1923, s. 196-197.

Rindi, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 13, 1923, s. 197.

Mecbur, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 13, 1923, s. 197.

Aşık Zahmi, "Muharremiye", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 14, 1923, s. 210.

Mecbur, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 14, 1923, s. 211.

Mehmet Refik, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 16, 1923, s. 239.

A., "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 16, 1923, s. 239.

Abdullah Atıf, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S.16, 1923, s. 239.

***, "Koşma", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 17, 1923, s. 260.

Aşık Zahmi, "Sema'î", *Halk Yolu Mecmuası*, S.17, 1923, s. 260.

***, "Dîvân", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 17, 1923, s. 260-61.

Mehmed Refik, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S.17, 1923, s. 261.

Ali Dehri, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 338.

Tahsin Nahit, "Sanma!..", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 24, 1924, s. 366.

Tahsin Nahit, "Geçtim!", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 24, 1924, s. 367.

Oktay, "Feryâd-ı Tahassür", *Halk Yolu Mecmuası*, S.24, 1924, s. 369.

M. F. "Kalenderî", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 24, 1924, s. 370.

Nahit, "Bir Tahattur", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 25, 1924, s. 388.

N. Z., "Yağmur", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 25, 1924, s. 389.

Sabri, "Koşma", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 25, 1924, s. 390.

Sabri, "Koşma", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 411.

Nizameddin Yümni, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 413.

Aşık Zahmi, "Semâ'î", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 431.

Aşık Zahmi, "Müseddes", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 431.

***, "Muhammes", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 432.

Ali Dehri, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 432.

Rindi, "Gazel", *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 453.

- Zahmi, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 453.
- Tahsin Nahit, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 454.
- Ali Dehri, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 455.
- Kerküklü M. Nedim, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 455.
- Mecbur, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 30, 1924, s. 466.
- Mecbur, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 30, 1924, s. 466-67.
- Rindi, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 30, 1924, s. 467.
- İhsan Kami, “Bir Şi’r-i Mükedder”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 30, 1924, s. 468.
- Asri Baba, “Kengiri Belediyesi’ne İthâf”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 30, 1924, s. 469-70.
- N. Z., “Esâretde Bir Grub”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 481.
- Tahsin Nahit, “Bilmediğim Güzele”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 496.
- Kerküklü M. Nedim, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 497.
- Zeki Orhan, “Mu’allim”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 498.
- Mehmet Refik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 498.
- Mehmet Refik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 498.
- M. F., “Divan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 499.
- Tahsin Nahit, “Bu da ona!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 510.
- Tahsin Nahit, “San’at İçin”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 511.
- Kerküklü M. Nedim, “Tahsin Nâhid’e”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 512.
- Zeki, “Sevgiliye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 513.
- Kerküklü M. Nedim, “Nedîm-i Sâniye Nazîre”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 513.
- V..., “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 520.
- Kerküklü M. Nedim, “Terennüm”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 532.
- Kerküklü M. Nedim, “Neler Etti?”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 532.
- Ömer Faik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 536.
- Çuvaldız, “Beyimiz”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 536.
- Kalender, “Çuvaldız’a”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 552.
- Kerküklü M. Nedim, “Kavuşurken”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 558.
- Tahsin Nahit, “Hayalimin Leylası”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 559.
- Ömer Faik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 560.
- Kerküklü M. Nedim, “Amân Yâr”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 583.

Tahsin Nahit , “Gecenin İlhâmı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 38, 1924, s. 597.
Tahsin Nahit, “****”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 39, 1924, s. 608.
Kerküklü M. Nedim, “Bir Zaman”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 39, 1924, s. 609.
Sabih, “Gel!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 40, 1924, s. 623.
Tahsin Nahit, “Şarkı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 46, 1925, s. 705.
Ahmet Talat, “Nefes”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 749.
Filibelizade Mehmet Nizami, “Kûy-Yâr”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 51, 1925, s. 779-80.
Tahsin Nahit, “Kitâbe Şa’ir Rindî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 52, 1925, s. 801.
İhsan Kami, “Ayyâş Baba”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 65, 1926, s. 971.
Mecbur, “Çankırı Şâ’irlerinden Mecbûr Efendi’nin Çok Sevgili Oğluna Yazdığı Bir Şi’ir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 70, 1926, s. 1041-42.
Asri Baba, “Yosma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 75, 1927, s. 1085-86-87.

Konusu Kahramanlık Olan Şiirler

Ahmet Talat, “Marş”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 10.
Aşık Zahmî, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 91.
Aşık Zahmî, “Kengirili Âşık Zahmî Dîvanından”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 91.
Ali Rıza, “Manzûme”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s. 100.
Tahsin Nahit, “Gün Batarken”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 130.
Tahsin Nahit, “Gün Doğarken”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 130.
Kırşehirli Abdullah, “Zafer Türküsü”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 147.
Tahsin Nahit, “Anadolu Kadın”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 147-148.
Ali Rıza, “Sulh Manzûme-i Tarihiyesi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 12, 1923, s. 176.
***, “Meslektaşlara”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 16, 1923, s. 238.
M. F., “Feryâd”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 25, 1924, s. 391.
Zahmî, “Destan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 401-402.
Tahsin Nahit, “Ümîd İçin”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 531.
Ali Yaver, “Fırat Hâtıraları”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 532.
Kerküklü M. Nedim, “Aman Ayşem”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 540.
Tahsin Nahit, “Ümîd Doğarken!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 40, 1924, s. 621.

Nahit, “Hürriyet Sana”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1924, s. 638.
Tahsin Nahit, “Mu'allâya”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 44-45, 1925, s. 694.
Asri Baba, “Fırsat Düşmanlarına Dağ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 50, 1925, s. 765.
Zeki, “Fatma’nın Hıncı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 55, 1925, s. 845-46.
Feyzullah Sacit, “Millî Marş İçin Güfte”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 61-62, 1926, s. 931-32.
Feyzullah Sacit, “Gönlümde Bir Ses”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 69, 1926, s. 1021-22.
Turgut, “Himâye-i Etfâl”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 69, 1926, s. 1032.
Rıfat Rami, “Üç Zafer”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 72, 1927, s. 1059.
M. Fahri, “Türküm”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 74, 1927, s. 1078-79.

Konusu Öğüt Olan Şiirler

Kengirî Şairleri, “Destân”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 134-135.
Asri Baba, “Öğütlerim”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 341.
Mehmet Refik, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 342.
Mehmet Refik, “Rüba’î”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 342.
Muallim Naci, “***”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 348.
N. Z., “Tefâhüre Tar’îz”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 356.
Asri Baba, “Öğütlerim”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 356-357.
Asri Baba, “Asrî Baba’nın Zenginlere Candan Yürekten Bir Pendi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 403-04.
M. F., “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 430.
Asri Baba, “Asrî Baba’nın Aşk ve Şeşk ile Bir Va’azı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 433-34.
N. Z., “Sadaka”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 451.
İhsan Kami, “Dehri” İçin”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 485-86.
Tahsin Nahit, “Gönülden Sesler”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1924, s. 637.
Ali Rıza, “Tahrîrât Müdîr-i Edîbi Ömer Fâik Bey Birâderime İthâf”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 659.
İhsan Kami, “Bir Va’ize Bir Mev’za”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 63, 1926, s. 956.
Kahkaha, “İnan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 64, 1926, s. 967.
Türk Çocuğu, “Temizlik”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 70, 1926, s. 1038.

Asri Baba, “Daha Bağırılım Mı?”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 73, 1927, s. 1069.
Halk Yolu, “Çocuklarımız İçin”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 73, 1927, s. 1072.

Konusu Övgü Olan Şiirler

A. R., “Manzûme-i Tarihiyye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 13.
İsmail Ziya, “Sevgili Halk Yolumuza Tekaddüme-i Bahâriyem”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 117.
A. R., “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 131.
Behçet, “Halk Yolu’nun Sene-i Devriyesine Tuhfe-i Nâciz”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 21, 1924, s. 318.
N. Z., “Körün Feneri”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 21, 1924, s. 321.
İhsan Kami, “Gazi Re’îs-i Cumhûrumuza”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 400.
Kara Tekin, “Hak Etti Hoca”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 33, 1924, s. 519.
Kerküklü M. Nedim, “Şâ’ir-i Nev-edâ Kalender”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 568.
Tahsin Nahit, “Gazi Paşamıza”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 570-71.
Kerküklü M. Nedim, “Cumhuriyetim için”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 38, 1924, s. 597-98.
Behçet, “Halk Yolu’na”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 44-45, 1925, s. 683.
Asri Baba, “Oruç Keyfi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 737-38.
M. Fahri, “Nâmık Kemal'in Rûhuna İthâf”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 72, 1927, s. 1059-60.

Konusu Eleştiri Olan Şiirler

N. Z., “Tefâhüre Ta’rîz”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 356.
Seyyid Vahi, “Hocaefendi..!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 500.
Asri Baba, “Günâh Bize”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1925, s. 639-40.
Mehik, “Yerinde Sayanlara”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 43, 1925, s. 680.
Bekri Baba, “Kalender’e”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 43, 1925, s. 680.
Asri Baba, “Bakar Körlere”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 46, 1925, s. 705.

Asri Baba, “Hey Gidi Eski Günler Hey!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 47, 1925, s. 719-20.

Tok Dil, “İ’lem Be Yahu!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 736.

Bekri Baba, “İmişsin!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 736.

Asri Baba, “İhmâl”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 752.

Asri Baba, “Hoşbeş”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 53, 1925, s. 816.

İhsan Kami, “Bedbaht Zevce”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 66, 1926, s. 979.

Konusu Ayrılık, Özlem ve Ölüm Olan Şiirler

Tahsin Nahit, “Ebedî Hicran”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 11.

Kırşehirli Ayetullah, “Yurt Hicrânı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 88.

M. F., “–Sene-i Devriye-i Şehâdeti Münâsebetiyle–”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 132.

Tahsin Nahit, “Ayrılırken”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 539.

Hilmi, “Ayrılırken Manzûmesine”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 38, 1924, s. 598.

Tahsin Nahit, “İztırâb”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 658.

Dehri, “Kaldı”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 659.

İskender Haki, “Hazan İçinde Hazan!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 66, 1926, s. 983-84.

Asri, “O Vefâsız”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 70, 1926, s. 1039.

Konusu Tabiat Olan Şiirler

Ali Kadri, “Bahariye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 72-73.

Ali Kadri, “Bahariye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 6, 1923, s. 89-90.

N. Z., “Menekşe”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 24, 1924, s. 368.

N. Z., “Çiçek”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 26, 1924, s. 403.

Zeki, “Ha’zân”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 560.

Zeki, “Rûha Teselli”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1925, s. 638.

Diğer Konulardaki Şiirler

Nizamettin Yümni, “Esrâr-ı Hayat”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s.10.

Tahsin Nahit, “Cehâlet!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 12.

Aşık Zahmî, “Güfte-i Zahmî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 1, 1923, s. 14.

Aşık Zahmî, “Kalenderî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 4, 1923, s. 59.

Mehmed Tefvik Efendi, “Vücûd”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 71.

Mahi Efendi, “Müstezâdî”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 5, 1923, s. 74.

Kalender, “***”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 119.

Aşık Zahmî, “Gazel”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 9, 1923, s. 135.

Ali Dehri, “Koşma”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 13, 1923, s. 196.

N. Z., “Sân’at Hayât”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 337.

M. F., “Gençlere”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 337-38.

N. Z. “Hakikat”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 414.

Ali Dehri, “Murabba”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 416.

İhsan Kami, “Sa’dâbad”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 429.

Tahsin Nahit, “Veremli Kız”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 483.

M. F., “Kerâmet-Fürûşlara”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 484.

Tevfik Fikret, “Zelzele”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 525-26.

Yusuf Ziya, “Sevgili Orhan’a”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 36, 1924, s. 560.

Asri Baba, “Asrî’nin Ateşli Bendi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 40, 1924, s. 623-24.

Ahmed Talat, “Devriye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 747-48.

Nakipzade Hürrem Efendi, “Sarây Çeşmesi”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 52, 1925, s. 801.

Reşid Fani, “Mu’ammâ-yı Hayât”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 58, 1925, s. 891-92.

Kahkaha, “Oluverse Ne Olur?”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 58, 1925, s. 892-93.

Reşid Fani, “Sevgili Ankara’ya Hitâbelerim”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 59, 1926, s. 911-12.

Tebessüm, “Kahkaha!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 60, 1926, s. 921-22.

3.3.2. Hikâyeler

Tarih Konulu Hikâyeler

H., “Tarihten Bir Yaprak”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 2, 1923, s. 25.

Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 7, 1923, s. 102.

Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 8, 1923, s. 119.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 10, 1923, s. 151-152.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 14, 1923, s. 215.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 16, 1923, s. 244.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 17, 1923, s. 261-262.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 338-341.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 488.
Mehmet Refik, “Leta’if-i Tarihiye”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 32, 1924, s. 503-504.

Tabiat Konulu Hikâyeler

Hüseyin Avni, “Feyezân”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 22, 1924, s. 335-336.
Hüseyin Avni, “Feyezân”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 23, 1924, s. 351-354.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Amerika Ormanlarında Bir Gece - Şatobrian’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 739.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Kırık Sandal –La Martin’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 757-758.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Dağlılar –Jan Jak Russo’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 50, 1925, s. 768-769.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Yunân Haydûdları –Edmond Ebo’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 51, 1925, s. 781-783.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Taşralı Bir Gencin Parie’e Muvâsalatı – Alfons Dude’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 52, 1925, s. 802-804.
Zehra Nihal, “Fırtına”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 59, 1926, s. 907-909.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Kömürcüler– Andre Toriye’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 60, 1926, s. 923-924.
Hüseyin Avni, “Halk Yolu’nun Hikâyeleri: Bi-Gayri Hakkın Hücûma Ma’rûz Kalmış Olan Fazîletli Olan Bir Kavmin Meşrû’ Müdafa’ası– Montesquio’dan-”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 69, 1926, s. 1023-1024.
Hüseyin Avni, “Fenolon’dan Fâtih ve Sulh-Perver Kral -”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 72, 1926, s. 1054-1055.

Diğer Konulardaki Hikâyeler

Cevat Hakkı, “İctimâ’î Yaralarımızdan: Can Fadime”, *Halk Yolu Mecmuası*, S.4, 1923, s. 60-61.

Tahsin Nahit, “Ana Şefkati”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 25, 1924, s. 387.

Soğukoluk, “Ayşegül!”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1924, s. 529-530.

Tahsin Nahit, “Yetim Mehmet”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1925, s. 643-645.

H., “Zavallı Anne, Öksüz Evlâd”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1924, s. 646-647.

Tahsin Nahit, “Yetim Mehmet”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 662-664.

Nasih, “Tövbe Olsun”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 69, 1926, s. 1024-1026.

3.3.3. Hatıratlar

Kurtuluş Savaşı Konulu Hatıratlar

Hüseyin Avni, “Salihli’ye Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-I Ta‘Arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 21, 1924, s. 322-324.

Hüseyin Avni, “Manisa’ya Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta‘arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 27, 1924, s. 412.

Hüseyin Avni, “Menemen’e Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta‘arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 28, 1924, s. 426.

Hüseyin Avni, “İzmir’e Doğru ‘7 Eylül [1]337 Harekât-ı Ta‘arruziyye-i Umûmiyye Hâtırâtı’ndan’ ”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 29, 1924, s. 444.

Hüseyin Avni, “Erenler Tepe”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 31, 1924, s. 482.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 34, 1349, s. 535-536.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 35, 1924, s. 540-541.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 37, 1924, s. 574.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 39, 1924, s. 610-611.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 40, 1924, s. 619-620.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 41, 1924, s. 635-636.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 653-655.

Tahsin Nahit, “Bir Hatıra”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 42, 1925, s. 660-662.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 43, 1925, s. 677-679.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 44-45, 1925, s. 695-696.

Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 46, 1925, s. 711.
Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 47, 1925, s. 727.
Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 48, 1925, s. 742.
Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 49, 1925, s. 758-759.
Mustafa Asım, “Esâret Zillettir”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 50, 1925, s. 771.
***, “Bahçe Kapısı: Cebhe Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 53, 1925, s. 817.
Muhlis, “Esâret Hâtıraları”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 53, 1925, s. 823-824.
***, “Ne Duruyorsunuz! Sakarya Muhârebeleri Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 54, 1925, s. 840.
Hüseyin Avni, “(1) 337 Afyon Muhâberâtı Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 55, 1925, s. 847.
Muhlis, “Esâret Hâtıraları”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 55, 1925, s. 853-856.
Hüseyin Avni, “Çukurdaki Şehîd-Cebhe Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 59, 1926, s. 907-908.
Hüseyin Avni, “Askerî Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 66, 1926, s. 982-983.
Hüseyin Avni, “Askerî Hâtırâtı’ndan”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 67, 1926, s. 987-988.
Hüseyin Avni, “Millî İstiklâl Uğrunda Ölen Rif Şehîdlerimize”, *Halk Yolu Mecmuası*, S. 68, 1926, s. 1015-1016.

3.4. Duygu Gazetesi

3.4.1. Şiirler

Konusu Aşk Olan Şiirler

Koşma²⁵⁶

Gülşen-i hüsnünde şeydalar gibi
Gel düşürme beni zara sevdiğim
Alır bu dert beni deryâlar gibi
Açtın bu sineye yara sevdiğim

Yâre vasıl olmak dünyada cehdim

²⁵⁶ Çankırlı Sabri, “Koşma”, *Çankırı’da Duygu*, S. 11, 1930, s. 2.

Ağlamaktan gitti gelmedi rahtım
Benim tâ ezelden tali'u bahtım
Senin kaşın gibi kara sevdiğim

Terkeylemez ismin zandan Sabriyâ
İlikten, damardan, kandan Sabriyâ
Bir kez ah eylese âşık Sabriyâ
Yakar beni külli nara sevdiğim

Çankırlı Sabri

Nazire²⁵⁷

Senden ayrılalı her gün her saat
Düş olmuşam ahüzare sevdiğim
Bu cevri çekmeye kalmadı takat
Yandı gönül hicri nare sevdiğim

Seni sevdim dilden dillere düştüm
Mecnun olup çölden çöllere
Başımı alup gurbet illere
Gel beni gurbette are sevdiğim

(Emrah) bu muhabbet bende var iken
Bu nazü nezaket sende iken
Haram olsun bu can tende
Gönül vermem gayri yare sevdiğim

Erzurumlu Emrah

Çankırı Şairlerinden Numuneler²⁵⁸

Görünce aklımı yağmaya verdin

²⁵⁷ Erzurumlu Emrah, "Nazire", *Çankırı'da Duygu*, S. 11, 1930, s. 2.

²⁵⁸ Çankırlı Sabri, "Çankırlı Şairlerden Numuneler", *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

Yandım ateşinle aman küçücek
Beni helak etti fıraku derdin
Sendedir derdime derman küçücek

Ne olur bu halime kılsan merhamet
Tahammül kalmadı ey gülü afet
Cevrini çekmeye bende yok takat
Yok mudur göksünde iman küçücek

Sabriyayı aşgın eyledi sersem
Guyaki ruyunda gün gibi şebnem
Ser feda yoluna can diriğ etmem
Kes beni idinde kurban küçücek

Çankırlı Sabri

Nazire²⁵⁹

Bir gece visalin ikram eyleyüp
Edersen hanene mihman küçürek
Ererdim murada bayram eyleyüp
Sanırdım cemalin Gülşen küçücek

Bu hüsnü letafet sana inayet
Ey gecei gılman mekanı cennet
Uçurdum seni ritvan küçücek

Mercandır leblerin, güldür bedeninin
Kanı tin bir fidan, pek taze tenin
Almış çevre yanın aşıklar senin
Ederler methini el'an küçücek

Bilezsın kadrini sen kendinin

^{259***}, “Nazire”, *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

Alemi bendetmiş zülfü kemendin
Cünuni bulunmaz dedi menendin
Öğmüſte yaratmış süphan küçücek

Çankırı Şairlerinden Numuneler

Hakikatte murğı tayyar olanlar
Camekandır aşıyanı neylesin
Hükmü hatemie seyyar olanlar
Mur değildir, Süleyman neylesin
Muhibbi bendei Hayder olanlar
Bezli örmedenler, Kanber olanlar
Mazhar olanlar
Can olur canana canı neylesin
Hamdü lillah bu dil murada yetti
Savm ile salâti kıldı, terk etti
Zahmiya yar ile mihmana gitti
Şimdengeri hanümam neylesin

Çankırlı Zahmi²⁶⁰

Nazire²⁶¹

Hakikatte aşkı baka bulanlar
Bu fani cihanı, kâni neylesin
Kafu nun sırrına vakıf olanlar
Terk edüp bu cismi, cana neylesin
Hakkı dilde bulmuş pirlere erenler
Faş etmemiş iş bu sıra erenler
Dost bağında gizli güller derenler
Bülbül gibi hârüslanı neylesin

²⁶⁰ Çankırlı Zahmi “Çankırlı Şairlerden Numuneler”, *Çankırı’da Duygu*, S. 19, 1931, s. 4.

²⁶¹ Çankırlı Kâmil Rindî, “Nazire”, *Çankırı’da Duygu*, S. 19, 1931, s. 4.

Birlikte bir olan aşık rindiya
Dosta tebşir olan aşık rindiya
Bu yolda pir olan aşık rindiya
Bu fenada mihrübanı neylesin

Çankırlı Kamil Rindi

Şi'ir²⁶²

Nedir bu sendeki feryadu zarlar
Meftonı musun, yoksa bu yare bülbül
Vakti sahardaki, dilsuz sadalar
Açtı derunumda bin, yare bülbül

Vakıf oldum, konca güle aşıksın
Aşıklığa, hakikaten layıksın
Güzel sev de, hep kuşlara faiksın
Maşukunu, bağlarda, ara bülbül

Bila âram, ah çekersin, ağlarsın
Aşk ödile, ciğerini dağlarsın
Coşkun sular gibi, akar çağlarsın
Pek yamandır hâlin, biçare bülbül

Gönlüm yufka, kes feryadü zarini
Durma haydi, arada bul yarini
Bir bir anlat, alamü ekdarini
Alâmına bulur o çare bülbül

Aşık olan, nari aşka yanmalı
Belalara, Ezanlara, kanmalı
Cefaları büyük nimet sanmalı
Tahammül gerektir, bu hare bülbül

²⁶² Rıza, “Şi'ir”, *Çankırı'da Duygu*, S. 32, 1931, s. 4.

Toyulma zevkına, aşkı sevdanın
Tadanlar bilirler, zevkını anın
Bundan ibarettir, zevkı dünyanın
Bu uğurda, girsem mezara bülbül

“Rızaya” Bülbülün haraptır işi
Harap değil, sevaptır işi
Maşukun aşık, azaptır işi
İmkân var mı, bunu inkâre bülbül

Rıza

Şiir²⁶³

Olup bülbül güle aşık, saherde zare çıkmıştır.
Zevallı, derdinin maşukuna ızhara çıkmıştır.

Akıl irmez fikir yetmez, bu bir esrarı hikmettir,
“Ben Allah’ım” Deyüp “Hallacı Mansur” dere çıkmıştır.

Bir olmaz tali ziruhun asla işbu alemde,
Seninde taliü bahtın, (Rıza) kap kare çıkmıştır.

Şikâyet etme halinden, teşekkür eyle melaya,
Sana benzer, nice bedbaht, nice bir çare çıkmıştır.

Ne yüzle varmak istersin, huzuru Allah’a ey asi,
Hitap ettim, bütün isyanını milyare çıkmıştır.

Oku “Latakinetu min rahmetüllah” Hazmını şad ol,
Bu ferman ilahî, sen gibi feccare çıkmıştır.

²⁶³ Rıza, “Şiir”, *Çankırı’da Duygu*, S. 33, 1931, s. 4.

Rahimdir o, semihdir o şu hâlde çekmeye endişe,
Senin güli Niyazın Kadiru gaffare çıkmıştır.

Rıza

Tahmis²⁶⁴

Yakışmaz bezmi meyde murıba söze düzensizlik
Ne müşkil bal, hele peymane peyma sübü sensizlik
Verir bir hüsnü diğer arızı gülgünen bensizlik

„Şereften külşeni gerçi düşürmez nesterensizlik
„Verir emmaki noksanı çiçeksizlik, çimensizlik

Sönüp gitmektedir nemci ümidim doğsada eyvalı
Temamen –arzı didar etmedi bir ahteri dilhah
Esüp badi sümum bağı hayatımla gehü-bigah

„Yazık kırk altı yılda açtı, soldu dört şükufem ah
„Mukadder gonca, sünbül, lalesizlik, yasemensizlik

Henian nisyanı gam elzem baharistanı fanide
Yok olmuş, kamiyap adem baharistanı fanide
Saadettir geçen hoş dem baharistanı fanide

„Eminim zevku gam tevem baharistanı fanide
„Güle buyu dil_a vizi verirmi hiç dikensizlik

Er oğlu er ona derlerki dönse aksine devran
Eğerçi hadisatı dehr ile olsa sirişkefşun
Hücum etse sipahi gam, olur her kahrine şadan

„Hayatın zevkına vakıf odurki yazmaya bir an

²⁶⁴ Ali Dehri, “Tahmis”, *Çankırı'da Duygu*, S. 40, 1931, s. 4.

„Kitabı ömrü asla gül dihsiz, gül bedensizlik

Mecaliste görüp nisvanı üryan sanma dertsizlik
Yaraşmazmı teni siminde (Dehri) nim tensizlik
Beca resmi zifafta nev aruşane perensizlik

„Şep ara dilrüba nisyane zinet piyrehensizlik
„Şehidi fakre layık (Talat’a) kefensizlik

Ali Dehri

Gazel²⁶⁵

Bilse bir kerre o şuh hâli perişanımızı
Rahmedüp yakmaz idi bu derece canımızı

O ne hikmettir aceb yaremi te’sir
Kafir imana gelir dinlese efkanımızı

Temelinden yıkılıp oldu harap içre harap
Nice ta’mir edelim bu dili viranımızı

Sabrı samanımızı didelerin etti harap
Şimdi içmek mi diler gamzelerin kanımızı

Eder aşk ehli feda varını artık (Sabri)
Varalım biz dahi takdim edelim canımızı

Sabri

Yarayı Sühan²⁶⁶

Bilmem niçin ol mehlika yüz vermez asla hiç bana

²⁶⁵ Sabri, “Gazel”, *Çankırı’da Duygu*, S. 44, 1931, s. 4.

²⁶⁶ ***, “Yarayı Sühan”, *Çankırı’da Duygu*, S. 47, 1931, s. 4.

Gülzara girsem enkaza altüst olur patlar bana
Gül goncalar giryan olur bülbül ise handan olur
Alem buna hayran olur aksi döner çarhi kaza
Ey bumû şen, bülbül neva başımda öt misli hümâ
Alem sana olsun feda ehlen ve sehlen merhaba
Vechinde titrer dembedem nuru kamer ey gonca fen
Öpsem mi ya etsem mi şemi verdi ruhun ey Dilruba
Eşki terim durmaz akar, bir lavdır cismim yakar
Aşkım neden pek sakar yaklaşma hiç benden yana
Bilmem niçin bu hiddetin yok mu bana hiç şevkatin
Tasvir için meh tal'atin yazdım bu şi'ri al sana

Puvasun Davril²⁶⁷

Serseri, âvâre gezerken bir gün:
Bilseniz ne geldi başıma ihvan;
Yanakları gülgun, kendisi gülbun
Kaşları nevhilâl, zülfü erguvan

Bir peri goncası, bağlar hayata,
Bağçalar zambağı, kendi nebati,
Güzeller serveri, gönül miskati
Gözleri sürmeli, bir âfetican

Karşıma dikildi: Bir boket sandım
Endamına baktım: Venüsü andım
Vuruldu yürekten, kav gibi yandım
El eman elinden, yandım... El eman

O bir demet güldü. Karşımda güldü.
Söz söylemiyordu: Öten bülbüldü.

²⁶⁷ ***, "Puvasun Davril", *Çankırı'da Duygu*, S. 55, 1931, s. 4.

Düşünür mü Âdem cenneti hıldü
Böyle güzel melek gördüğü zaman

Edanızdan_dedim_ gönül şenlendi.
Kızardı, bozardı, pek alevlendi.
Sarardı, soldu: Rûyû dilpesende.
Süzüldü, titredi. O yayla gerdan

Bu akşam beklerim, gel inan, dedi
Gaflete dalmadı kalk, uyan dedi
Beynime kurt girdi: Bir nisan dedi
Gene engel oldu o kafir şeytan!

Duydun mu Güzel²⁶⁸

Yar! Zülfünün telleri, büktü nice belleri
Esti figan yelleri, duydun mu ahim güzel

Gökten inmiş meleksin, koklanmamış çiçeksin
Kalbim için dileksin, gül yüzlü şahim güzel

Bahar gelir yaz gelir, bin bir çiçek az gelir
Her cefasız naz gelir ey benim mahim güzel

Geçti ömrüm fırkatte, bin belada mihnette
Kaldı hayfa zulmetti, girdiğim rahim güzel

Kuş tüyünden bisterim fondan ile beslerim
Bir gülücük isterim işte dilhabım güzel

Gönül razı pek aza, hitam verdim niyaza

²⁶⁸ A.K., “Duydun mu Güzel”, *Çankırı’da Duygu*, S. 56, 1931, s. 3.

Bakın döndü beyaza bahti siyahım güzel

A. K.

Şiir²⁶⁹

Halim pek haraptır, hikâyet etmem
Şenzinde dâr oldum, şikayet etmem
Sürmeli gözlere yandım yakıldım
Ölsemde aşkıdan nedamet etmem

Hüsnünü artırır: güzel gamzeler
O şahin bakışın bağrımı deler,
Bak aşkıdan geldi: başıma neler.
Ağlar, sızlarsamda; rivayet etmem.

Ey servi bülendim, ruhum, efendim
Gayette güzelsin. Zülfü kemendim
Dünyayı dolaştım: seni beğendim
Senden başkasına riayet etmem

Karşımda hayalin akıl dağıtır.
Benliğimin aksi: dert ortağıdır.
Gezelim birlikte: gezme çağıdır.
Kimseye söyleyip siayet etmem.

Bir Seyahattan Sonra²⁷⁰

Allaha şükür, kuşlara, ezhâre kavuştum,
Yeldayı aşıp handei eshare kavuştum.
Pûr otur uzıyabeldei nevvâre kavuştum

²⁶⁹ ***, “Şiir”, *Çankırı’da Duygu*, S. 60, 1931, s. 4.

²⁷⁰ Faik Atı, “Bir Seyahattan Sonra”, *Çankırı’da Duygu*, S. 60, 1931, s. 4.

Bakmakla doyulmaz vatani yare kavuştum,

Bi hûş idim etmekle semi fikreti hep nûş,
Bûlbûl gibi hicranla dururken yine hamuş,
İlhamımı elhânı semâ etti der agûş
Vaktaki ufuk gözlü o didare kavuştum.

Ey nuri ulûhiyet olan hüsnî füsunsâz.
Ay nefhi rubûbiyet olan aşkı pür icaz.
İlhamınızın saye-i feyzında serefraz
Kevneyni saran cilvei diydare kavuştum

Hüsnün ezeli mu’cize... Aşkım ebedi din,
Elbette olur sözlerim î’câza mukarin
Peygamberi aşkım bu gün ey arşı mahâsin
Mademki siynende esrare kavuştum.

Faîk Atî

Nefes²⁷¹

Ey hocam, uğraşma, kandıramazsın
Ben mürşit görmedim pimane gibi...
Bin dilde bir ıfık yandırarsın;
Çerağlar oyaran meyhane gibi...

Ben hakkın camına kanmak isterim,
Ölsem de namını anmak isterim;
Aşkının ateşile yanmak isterim
Hüsnünün şem’inde pervane gibi.

Sakıya! Temam it, camımız bizim...
Kalmasın ferdâya kamımız bizim,

²⁷¹ Besim Atalay, “Nefes”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 2.

Ayini cemlerde namımız bizim
Söylenip dinlensin efsane gibi.

Güzelim bekletme vaktımız tardır.
Lalinle mest olan ne bahtiyardır?
(Besim) e âlemde bir yomlu vardır
Riyasız mesleki rindane gibi?

Besim Atalay

Nefes²⁷²

Biz, kenzi bafayız, kânı vefayız
Sadıkız ikrârı tevellâmıza
Muhibbiz, çakeri Âli abâyız
Şahittir azmimiz teberrâmıza

Sineler pür ateş lâleler gibi,
Şemse müncezibiz jâleler gibi;
Havli kamerdeki hâleler gibi
Aşıklar can atar tecellâmıza

Ey (Besim)! Hünkardan işaret belir
Hâl gelir, tuhfei hidayet gelir;
Dem bedem(lebbeyk)i icabet gelir
Gülbank-i niyazü temennamıza

Besim Atalay

Nefes²⁷³

Ey hocam, korkutma, bizi -sırat – dan
Biz o köprülerden geçerek geldik

²⁷² Besim Atalay, “Nefes”, *Çankırı’da Duygu*, S. 68, 1932, s. 2.

²⁷³ Besim Atalay, “Nefes”, *Çankırı’da Duygu*, S. 70, 1932, s. 2.

Satma kof bilgini yine kıratla,
Biz akı karadan seçerek geldik.

Ülûmu bitirdik sökmeden hece.
Biz idik miracı yapan o gece;
Uçmaktan atamız -adem-den önce
-Havva- ya hülleler biçerek geldik

Ey (Besim)! Şerh ettik aşk eserini
Biz verdik ademe secde emrini;
-Şarabı tahûr-u hak kevserini
Vahdet kaynağından içerek geldik

Besim Atalay

Hemen Her Gece²⁷⁴

Bana herşep tulu' eyler o mahi rehnüma herşep,
Dili naşadı şadeyle, o yari can resa herşep,

Aman ey dilberi yekta, aman ey afeti devran!
Dedikçe şad olur cidden atar hem kakhaha herşep

O mestenzari mızraktı, deler kalbi geçer candan!
Seninle ülfet etmem der. Bana eyler eza herşep.

Bu gönlüm serseri bir aşıkı aşku muhabbettir,
O gaddare eder secde evet sarta bepa her şep.

Heman bir habi gafletti: yegane neşei kalbim
Haram etti bunu âher bana aşku heva herşep.

²⁷⁴ *** , “Hemen Her Gece”, *Çankırı 'da Duygu*, S. 71, 1932, s. 2

Nefes²⁷⁵

**_Üstadımız Ahmet Talat beyfendiye hürmetlerimle_
Nâdan**

Nâdan nazarında divane emma
Dillerde dolaşan efsaneleriz...
Gezeriz meyhane meyhane emma
Hak oduna koşan pervaneleriz.

Bizlerde bulunmaz hayide-eda
Birdir indimizde bay ile geda
İkrar verüp ettik zahire veda
Saliki mesleki rindaneleriz...

Elhak meclubiyiz biz hüsnüânın
Bizde kemal bulur hükmü kur'anın
Ey (Necdet) vecedeile bahri ummanın
Ağmakına dalan meshaneleriz...

Necdet

Doğmamış Bir Şaire²⁷⁶

Fütürüst Bir Şairin Naziresi

Bu insanlar: epsemdir.
Gökten yağan: hep semdir.
Uçan yerden semaya
Gözümdeki şebnemdir.

Gayret kökü hep beter,

²⁷⁵ Necdet, "Nefes", *Çankırı'da Duygu*, S. 71, 1932, s. 2.

²⁷⁶ ***, "Doğmamış Bir Şaire", *Çankırı'da Duygu*, S. 76, 1932, s. 2.

Dallar kurumuş beter,
Gülen benim halime:
Dostummudur? Ya nemdir?

Bilmem niçin? Bu efgan!
Unuttu mu yaradan?
Kalbimdeki yaradan,
Sızan: Kırmızı demdir.

Dem çeken bir kuş gibi,
Bir haneber duş gibi,
Gezdiren serhuş gibi:
Nûşettiğim bu demdir.

Neden karşımda durdun?
Döküldü mü hep kurdun?
Benim bir tek artistim!
Acep bu dem ne demdir?

Saçaların: Lüle, lüle!
Bayıldım: Güle, güle
Al yanağın doğrusu:
Bilmem nedir?... Çiğdemdir.

Seni gördüm ay! Dedim!
Vay bıldırcın vay dedim!
Durma çekil karşımdan!
Şahin! Benim dedemdir.

Aşkunun Zindanına²⁷⁷

²⁷⁷ Saim Nezih, “Aşkunun Zindanına”, *Çankırı’da Duygu*, S. 77, 1932, s. 4.

Bana Feragat Dersi Veren Dostuma

İçinde ne bir ziya nede bir beyazlık var,
Bu tek gözle dağlara bakan dört isli duvar,
Belki beni koynunda yerin içine kadar
Saklayacak aşkımızın zindanıdır burası!...
Bu zincirin maddesi ne demirdir ne altın,
Yurdumun hasretinden kafama akın akın
Sen gibi kaynayarak enin temiz bir aşkın
Ateşden imanıdır beni burada yaşatan...
Kafamın koltuğu yok koltuklarda gözüm yok,
Aşkımı yaşamaya bir dilim ekmekte çok
Mesleğim mefkuremdir buda bir sihirli ok.
Sen uyurken saplandı o benim ta... kalbime!...
İçimde on bir yıllık hasretim ah... olmasa,
Duymazdın yüreğimden kopmuş küçük bir tasa
Kırk bin yıl bu köylerde kafam nurlu bir asa,
Şeklinde ilerlerdi karanlığı yararak!...
Bahsettiğin feragat benim en öz yoldaşım
Göynümün saçlarını bu yolda ağartmışım!
Yaramıdeşme ey üç uşaklı arkadaşım,
Feragat sende değil öğrettiğin adamda...

Saim Nezi

Yünüsd

Benzin sarı, gözlerin yaş!
Bagrın pâre, ciğerin taş.
Halim bilen dertli kardaş:
Gel gör beni: aşk neyledi?

Aşk elinde gezer iken,

²⁷⁸ ***, “Yünüsd

Hak sırrımı sezer iken:
Kırdı gönlüm: bir dilşiken?
Gel gör beni: aşk neyledi?

Sevda yönünden ah ettim.
Uzun ömrüm, kütah ettim.
Bin bir çeşit günah ettim.
Gel gör beni: aşk neyledi?

Aşk ile düştüm dağlara.
Bakmaz oldum hiç bağlara,
Eyvah tutuldum ağlara:
Gel gör beni: aşk neyledi?

Başımda vardı şepkülâh,
Elde tesbih, dilimde ah?!
Enisimdi: güneşle mâh.
Gel gör beni: aşk neyledi?

Dil hasta gezdim çok zeman,
Yahu ayak, melûl, giryan,
Zikrû fikrim: aman canan!
Gel gör beni: aşk neyledi?

Sabahları seyreyledim,
Dünyaları devreyledim,
Benliğime cevreyledim:
Gel gör beni: aşk neyledi?

Aşüftei cemal oldum,
Varestei kemal oldum.
Hemen zılkı hayal oldum.
Gel gör beni: aşk neyledi?

Tahmis²⁷⁹

Hezarı gülşeni âlemde lâleyler suhansezlik
Gülüstanı düşürdü haclete bir gül bedensezlik
Cihanda sen varken gam değil hüsni hasensizlik
Gamın Ya'buyım ölmez bana beytülhazensizlik
Beni tenhaya saldı Yusüfi gül pirihsizlik

Gönül; bezmi vefayı şimdi canan eylemiştir kim
Çeküp tiği firağın sineye can eylemiştir kim
Bu derdü mihnetiyle bağrımı kan eylemiştir kim
Tenim desti felek tâ şöyle uryan eylemiştir kim
Mücerret hubbei bağdame döndürdü kefensizlik

Mukabil kim durur bilsem acep ol çeşmi caduya
Asar bin fendile aklu dilimi târi keysûya
Mübayin teşbih eylerken bihârı aşkta bir mûya
Muhelif rüzigar esti düşürdü benliğim sûya
Vücudum fülkini girdaba çekti dümensizlik

Deri meyhanede sâki meyi la'lin eder iyrad
Anın şevkıla oldum ben dahi âlemlere berbad
Zamanın bivefasından gönüller etmeye feryad
Koçalsun tişeyi âşkî başına âh edüp feryad
Ne müşkil hal imiş bu dilberi şirin dihsizlik

Yine bir hubı âlem (Hürrem)â oldı bana hemdem
Melektir, yoksa ol cinsi beşerden mi ola âdem
Cemalini temaşa eylerken olmadım ebkem
Dedim: âğyari terk et, naz ile güldü, dedi ol dem

²⁷⁹ ***, “Tahmis”, *Çankırı'da Duygu*, S. 102, 1932, s. 4.

Güle noksan verir elbette ey (mahi) dikensizlik

Senfoni²⁸⁰

Yaslı dağlar bu gice gelin gibi bembeyaz
Yeşil ova kalbinde öten tek telli bir saz
Mehtaba dert yanıyor bir hazin beste ile
Gümüş taşlar vurdukça mızrap gibi bu tüle

Başka ses yok nefes yok sükunetten bir uçurum
Kavaklar dört yanından yanan süslü bir mum
Rüzgâr serhoş gezinen habersiz bir serseri
Kedersiz gözler gibi parlıyor köy evleri

Koşma²⁸¹

Lâcın gözlüm arzumanın çekmekten,
Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!
Kan ağlayup hasret eşkin tökmekten,
Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!

Mesken oldu bayku gibi bir yarem
Tiği cellet! Doğra bağrım: bir yarem
Bulamadım sencileyin bir yarem
Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!

Peri gördüm: güneş hüsnün halimen
Yüz düştü dost pâyine: halimen
Aher olman bu dertlerden halimen

²⁸⁰ ***, “Senfoni”, *Çankırı'da Duygu*, S. 113, 1932, s. 4.

²⁸¹ ***, “Koşma”, *Çankırı'da Duygu*, S. 119, 1933, s. 4.

Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!

Delu göngül derdik yetur yüzesen
İstersen ki aşk bahrinde yüzesen
Tûbâ boylum baha gör gel yüzesen
Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!

Lebin la'iddür, dişin incüdür Sunam
Sevdan etti aklım baştan dur Sunam
“Ruşenî” der müşkilliyem dur Sunam
Can üzüldü, ömrüzaldı, gün geçti!

Bülbül²⁸²

Sahar vaktındaki, feryadu zarın
Açtı, derunumda bin yare bülbül
Var mutlaka, var seninde bir yarin
Arz eyle halini var, yare bülbül

Hiç durmayup daldan, dala uçarısın
Etrafına bin kasvet saçarsın
Gece gündüz figan edip yaşarsın
Meftunmusun bir dîlfikâre bülbül

İnsan olmaz asla sevda çekmeyen
Ârif olmaz, derdü belâ çekmeyen
Hândan olmaz ezâ, cefâ, çekmeyen
Sen de katla cevru dildare bülbül

Sevdiceğin, altın sinesin açmış
Sinesine, bir damla kan bulaşmış

²⁸² Rıza, “Bülbül”, *Çankırı'da Duygu*, S. 121, 1933, s. 2.

Etrafına güzel kokusun saçmış
Cilve yapar, yarü ağyare bûlbûl

Söyle bûlbûl, derdin nedir bileyim
Hûn etti, bağrımı feryadu zarin
Gel yanıma, göz yaşların sileyim
Biraz rahat olsun gülşende yarin

Yanar, ağlar, hazin âşikan
Ahvalini, ifşa etmez bir zeman
Aşıklara, olmaz yar her bir canan
Olacak mı, bilmem sana dildarın

Aşıklar zevk duyar cefayı yarden
İmdat beklemezler, ağyaru yarden
Mücerret dururlar, yoklukla vardan
Çekerler cevri bir dîlfikârın

Bu âlemde dertsiz bir baş bulunmaz
Yapılardan artmış taş bulunmaz
On bin de bir, sadık sırdaş bulunmaz
Tesbit eyle, hale göre âyarın

Rıza

Koşma²⁸³

Ateşi aşkınla yandım kül oldum
Sende kül ol, yana, yana sevdiğim
Hayatın zevkini yanmakta buldum
Dilerim ki benze bana sevdiğim

Taştan katı imiş bağrın bi vefa

²⁸³ Rıza, “Koşma”, *Çankırı’da Duygu*, S. 150, 1933, s. 4.

Ne göz yaşı tesir eder, ne reca
Cemalini ettirmedin temaşa
Bir kerecik, kana, kana sevdiğim

Aşk derdine, derman bulunmaz derler
Can yakmayan canan bulunmaz derler
Vuslatına, imkan bulunmaz derler
Ayrılalım birer yana sevdiğim

Ur köksüme hançer, yine kan olsun
Bu macera, aşk ehline şan olsun
Topraklar, aşık, aşıyan olsun
Kıymak ise, kasdın cana sevgiğim

Rıza

Dinle Sazımdan²⁸⁴

Çeliktir sazımın teli saç değil
Uçları ruhuma bağlıdır inan
Ustaya çırağa o muhtaç değil:
Her parmak dokunsa ses verir candan!

Kiraz kabuğundan elde “teze”
Sazımı oflazca kodum düzene...
Nemli gözlerine kabup, sezene
Bir damla romandır, dinle sazımdan!

Alnının şakına yazılan kara
“Bahanı indiren geçmez pullara”!
Ey kız, bu işini, tanrı onara,
Kurtuluş gümandır dinle sazımdan!

²⁸⁴ H. A., ” Dinle Sazımdan”, *Çankırı’da Duygu*, S. 167, 1934, s. 4.

Şiirinsin, yosmasın, bulunmas dengin
Boyun, bosun düzgün, bakışın engin
Aya “doğu”! diyor o gökçek rengin,
Kaşların kemandır dinle sazımdan!

Ne erler uğrunda girmişken dama
Sonca yâr oldun bir “bön” adama!
Kâr etmez “cermiş adak adama”
Felek çok yamandır dinle sazımdan!

Ben ki Atilâyım: Dertli kulların,
Almı açık, eğni çıplak dulların
Derdine inlerim_aç, yoksulların_
Bir hayli zamandır dinle sazımdan!

H. A.

Sevgilime²⁸⁵

Bu yabancı yerlerde bu ıssız şehirlerde
Sensiz geçen günlerim karanlık bir zindandır
Hayalini daima görürüm ben göklerde
Çırpınarak derim ki canım sana kurbandır.

Çünkü doymadım sana doymadan ayırdılar
Beni hiç ummadığım bir zindana attılar
Bana kan kusturdular ağyarı kayırdılar
Bu karanlık koyuda ömrümü azalttılar

-Acı haber

Baygın sisli bir rüzgar çarparken kayalara
Kanaından vurulmuş yarakı bir kuş gibi

²⁸⁵ M. Zeki, “Sevgilime”, *Çankırı'da Duygu*, S. 173, 1934, s. 4.

Çırpınarak yalvardım gezen bu rüzgarlara.

Eğer rast gelirsenez deyiniz ki o kıza
Artık beyhude yere beklemesin yolumu
Ben vuruldum akıyor kanlarım sıza, sıza

-Ben ve gece

Gece sanki dağlarla çevrilmiş bir uçurum
Sensizlik yavaş yavaş sarmış karanlıkları
Odamda sensiz, yalnız kendimi dinliyorum
Hasta bir çocuk gibi içime düştü elem
Neden ev ışıkları bu kadar sarı
Karanlıklara gövüs verdi benim bu pencerem

Eriirken bu ışıklar yavaş yavaş camlara
Gine ben yalnızım kimsesizim bu akşam
Gölge ile baş başa kaldım bu boş odamda

Sönüyor yavaş yavaş karşıdaki o son mum
Yanıyorum burada bende bu gün bu akşam
Karanlıklar içinde sabahı bekliyorum.

M. Zeki

***286

Aksine devretti devranı felek!
Hep hecaya gitti: Çektiği emek!
Sevda çöllerinde (Ceylan) diyerek
Mecnun da ben gibi gezer mi böyle?

Bir domurcuk gül olsam

²⁸⁶ Ali Kemal, “ *** ”, *Çankırı’da Duygu*, S. 177, 1934, s. 2.

Yarin koynunda salsam

Bu gün ayın onudur.

Yüküm buğday unudur.

Gönül verme evliye

Gider eve unudur

Ali Kemal

Ecem'e²⁸⁷

Beni sonsuz bir yaşa salarken her düşüncem,
Sen tasasız bir kurşun ey eşsiz nazlı Ecem.
Gündüzümü koynundan çıkarmayan o gecem
Kalbimin yanığından bak nasıl tutuşuyor?

Yokluğunun varından süzülen damla damla,
Zehirler kaynayorken içimde ki bu gamle
Seni her gün sorarım kızılbaşan akşamla
Sabahın benim gibi drtlı gezen yelinden...

Ömrümün özünü ben yollarına sermişken,
Salın gez üzerinde böyle zalim, öyle şen.
Bir korkum varsa yalnız derdinle dikenleşen
Acırım batmasın sevgilim ayağına.

S. N.

Nedim Gibi²⁸⁸

Fazıl Ahmed'e

Tab-ı ruhsârı nedem hatırı virana gelir

²⁸⁷ S. N., "Ecem'e", *Çankırı'da Duygu*, S. 186, 1934, s. 4.

²⁸⁸ Ahmet Talat Onay, "Nedim Gibi", *Duygu*, S. 212, 1934, s. 3.

Gûyiya mihr-i ezel gülbe-i ahzana gelir,

Aksi çeşmanı gebudu dile düşse, sanırım
İki âvâre gebûter haremi cana gelir.

Tür-i ser tîzi sarâ perde şikaf-i nazarım
Pirehenden geçerek tâ ser-i bistane gelir.

Dün şeref vermedi, vadetmişiken sa'd âbad'e
Belki lutfen bu gece seyr-i çerağana gelir.

Ele gelmezse şu günlerde o sûh-i mekkâr
Bir gün elbet dehenü ruhları dendana gelir.

Nev baharın şeref-i makdenini tebrike
Bülbül-i bidili gördüm ki gülistana gelir

Fazıl Ahmet ile Talât te hem âvaz olmuş
Şüphesiz sözleri ahaba Nedimancı

Ahmet Talat Onay

Şarkı²⁸⁹

Hüsnü Âli Yücel'e

Hercayi seven gussadan azâde ser olmaz
Ateşzede pervanede şehbalü per olmaz
Yâr bürhine ten olmalı hengâm-ı visalde
Kalbin-i nevin zineti zame, kemer olmaz

Derler ki kadın olsa da milyonlara nail
Birkaç kuruşa valsini bahsetmesi kabil;

²⁸⁹ Ahmet Talat Onay, "Şarkı", *Duygu*, S. 213, 1934, s. 2.

Şayet ki kadın vuslata olmuş ise nail
Tehil-i visalin sebebi sim ve olmaz

Ahmet Talat Onay

Nedim Gibi²⁹⁰

Eski Tarzda

Asaf abâde mi düştü yine
zevrakla rehin
Süzülür çün meyi mahmet
ile çeşmi siyehin
Saki simün sıvalı, sırmalı
cebgen berdûş
İşte bir şehidi mesti de sikesti
gülehin
Değmemişse sana ağyar eli
değmiş nazarın
Eder ifşa ruhunûn hürmeti
Her gün günehin
Şehmişinler yaraşırken sana
Olmak caygah
Ne revâ ki süfeha bezmi
ola cilvegehin
Bari iydin üçe akşamı bize
gel edelim
Leyli ihya, bilelim kadrini
ömrü tebehin
Gülelim oynayalım seyri
çırağana bedel
Leb belep seyredelim seyrini
pervinü mehin

²⁹⁰ Ahmet Talat Onay, “Nedim Gibi”, *Duygu*, S. 220, 1935, s. 4.

Seni güllerle tahayyüle
“Gülüm” dedi Nedim
Bulmadı Talât ise gül ile
vech şebihin

Ahmet Talat Onay

Monolog (Söyleniş)²⁹¹

Dağlar başı dumandır.
Benim halim yamandı;
Gül yüzlü, ince yârim;
Niçin gözden nihandır?

Beyniş ateştir: Yanar.
Damarımda: kan donar.
İki gözüm: Bir pınar,
İşim, gücüm: Figandır.

Aşkıyla ben; inlerim.
İniltimi; dinlerim,
Boğar beni; cinlerim.
En son sözüm: amandır.

Ayıpla, zarimi,
Vasfedeyim; yârimi,
Taş bebek dildarimi,
Görüş akla: Ziyandır.

Gerdanı ki kar gibi,
Yanakları; nar gibi
Birkaç beni var gibi,
Ela gözler; şahandır.

²⁹¹ ***, “Monolog (Söyleniş)”, *Duygu*, S. 222, 1935, s. 4.

Sacı yerde sürünür.
İpeklere bürünür.
Su içerken görünür
Ne söylesem; yalandır.

Benim yârim; bir çiçek,
Dudakları al çiçek,
Rakip denen, pis böcek,
Sarı renkli çiyandır.

Sonu Var²⁹²

“Ehli keyfin keyfini kim tazeler
Tazelinden taze kahve tazeler”

Tazelerde lutufkârlar çokmu’dur
İçlerinde cevredenler yokmu’dur

Benim yârim aşkım eylenir
Bir kartaldır; yüreklerde beslenir

Manikörlü tırnaklarda o dilbaz
Yürekleri parçalar hiç acımaz

Öfkedendir; görünürse dişleri.
Asla gülmez, aksinedir, işleri.

Kar gökte fakat hırçın bir kuştur.
Onu gören belasını bulmuştur.

²⁹² ***, “Sonu var”, *Duygu*, S. 225, 1935, s. 3.

Tavri güzel, sözleri de parlaktır
Çok eyidir, hoştur ama; allaktır.

Sırma gibi pençeminin telinden
Neler çektim neler çektim elinden

Hasılı bir gün bana rahmetmedi
Çektiğim çille sanırsam yetmedi

Neler Demediler²⁹³

Onunla bir görenler “gene yâ hey” dediler
Sonra dönüp hasetten “ne ayıp şey” dediler

Elden hayır gelir mi çiy süt emmiş anadan,
İçtiğim zihre bile çektiği mey dediler.

Bilmediler derdi mi kan yutturur o kâfir
Hiç rahmi yok deyince “Emre baş ey” dediler

“Yüreğimde yara var, daim işler” demiştim
(Damlamalı yaranı, ilâcı koy) dediler

(Güzel sevmek güç iştir, sonu gelmez belâm
(Can nakdini vermektir, sevdaya pey dediler

Gözlerin²⁹⁴

Setaret kaynağı, zekâ ma’kesi,

²⁹³ ***, “Neler Demediler”, *Duygu*, S. 229, 1935, s. 3.

²⁹⁴ Ahmet Talat Onay, “Gözlerin”, *Duygu*, S. 252, 1935, s. 4.

Sandım iki munis ceylan gözlerin
Uskumru sırtı canfes hâres
Dalgalandırmakta her an gözlerin

Bakışın bir çocuk safveti taşır,
Renginde gözünün renkler barışır;
Es iki güvercin dersem yaraşır
Sevdalar penahi olan gözler.

Dalarsan andırır uzak enğini,
Kırpiklerin atar aşk hadengini;
Sularda yıkanan bulut rengini
Parlatır baktıkça yanan gözlerin

Dikkatle bakarsam gözüm ürperir;
Gözümün renkleri gözümde erir;
Her bakışta bin bir ümitler verir,
Söyler her lahzada yalan gözlerim.

Ahmet Talat Onay

Rıtlı Giran²⁹⁵

Cem bezmi camı kurduğu gün: Şad olun dedi
Ey dil harâblar için abâd olun dedi

Dünyayı dünü bahs ederek dünyevilere
Diyvanı Cem’de rindi ser azâd olun dedi

Olsun sarayı duhteri rez, hâb gâhınız
Piri mugana her gece damâd olun dedi

Gülzâr pür melâl ise, bülbülde lâl ise

²⁹⁵ Yahya Kemal, “Rıtlı Giran”, *Duygu*, S. 258, 1935, s. 3.

Siz müjdei baharı veren bâd olun dedi

Bir gün geçerse sahnı harabât'ten (Kemâl)

Rıtlı giranı devreden evlâd olun dedi

Yahya Kemal

Bir Tesellidir...²⁹⁶

Elli yıl doymayan bir gibi

Bin bir taze çiçek öptüm kokladım;

Hepsinden ayrıldım yokken sebebi

Bon juan'dan hırsız tanındı adım

Bulmadım vefayı birimde bile

Uçucu bir esans kokusu kadar;

Hepsinde kaçmama dolu vesile

Duyduğum yalanlar, gördüğüm vesiyle zarar.

Sonunda nasibim oldu aldanmak

Bir çocuk kalbiyle kimi sevdimse;

Yalan göz yaşuna aldanup kanmak

İçün kâfi geldi; bir kızıl bûse!

Her aşkın, sonunda bir hüsrân varken

Seni sevmek yeni bir tecellidir;

Ey sevimli güzel nihayet senden

Beklediğim yalnız; bir tesellidir.

Ahmet Talat Onay

Düñkü Kız²⁹⁷

²⁹⁶ Ahmet Talat Onay, "Bir Tesellidir", *Duygu*, S. 262, 1935, s. 3.

²⁹⁷ Ahmet Talat Onay, "Düñkü Kız", *Duygu*, S. 263, 1935, s. 4.

Aman o ne datlı, ne eşsiz güzel?
Gökten yere inmiş bir melek gibi.
Taze kadın olmuş dünkü matmazel
Ne kadarda süslü... Kelebek gibi.

Lâleler yansıyor yanaklarına,
Ergû imrenir dudaklarına;
O sedeften saydam parmaklarına
Elmaslar sarılmış öpecek gibi.

Hele o yürüyüş, duruş, bükülüş
Ah o Laçın gözler nazla sürünür.
Sesi bülbül gibi şakrak, o gülüş
Kumru hû hû'sına bir örnek gibi.

Bakışı can verir bakıp kalma;
Nazlı görünse de pek yakın
İnsana alışkın kuzu sanana
Gösterir kendini pek ürkek gibi

Geçen yıl filizdi körpecik, ince,
Boy atmış, yetişmiş tam sele serpe...
Yanaklar kırmızı, dudaklar penbe
Boyanup süslenmiş bir bebek gibi.

On yedi, on sekiz belki de yaşı,
Çatılmamış sevda derdiyle kaşı
Şu kırçıl saçımla o güzel başı
Öpsem on sekizlik bir erkek gibi

Ahmet Talat Onay

Güneşle Deniz²⁹⁸

Ense, göğüs, kol, bacak açık... Lastik sandal
Örtememiş el kadar minik ayaklarını

Suya basup yürürken oynuyor omuz dalı
Memeleri itiyor örten parmaklarını

Dalgalar kavradıkça birer birer belinden
Güneş yanan ağzıyla öpüyor tunç köksünü;

Koyda kumlar öperken ayağından, elinden
Bahtiyarlık taslayıp akşama bu, yaz günü.

Kıyıdaki kumlarla açık saçık yatarken
Andırıyor devrilmiş mermerden bir heykel;

Bakanlar dil ısırup, aç nazarlar atarken,
Saçlarını okşardı serince bir yaz yeli.

Ey! Tenini kumlara koklatan, ey gül rengi.
Sularda soluyorken hayran eden herkesi!

Çınlayorken körfezde sesinin şen ahengi
Şu batan güneş olmuş göğsünün bir ma'kesi.

Ahmet Talat Onay

Koşma²⁹⁹

Bilmem yadında mı başım dizinde
Gözlerine bakup daldığım gece

²⁹⁸ Ahmet Talat Onay, “Güneşle Deniz”, *Duygu*, S. 265, 1936, s. 4.

²⁹⁹ Ahmet Talat Onay, “Koşma”, *Duygu*, S. 281, 1936, s. 4.

Her geçen saatte kuş uykusundan
Uyanıp bûseler aldığım gece

Şimdi her hatıra güler ademden
Farkım yok Havva gezen Âdemden
Sayılır bahtiyâr olduğum ademden
Hayaline yalnız kaldığım gece

Lutfunla(...)k ey dil ârâmi
Hayatta eyledim büyük bayramı
Sadakat vadeden süslü peyamı
Öpüp koklayarak aldığım gece

Ahmet Talat Onay

Selis³⁰⁰

Güzele bak: Ne siyah kirpiği, kaşı, gözü var
Kuduretten ayın on dördüne benzer yüzü var

Lepleri gül, dişi dür, hokka dehânı hele bak
Nice nazik gülüşü, güz süzölüşü, hoş sözü var

Aldanıp semtine birdenbire yaklaşma gönöl
Seni pervane gibi yakmıya nârı közü var

Sen gibi ülfeti meftunun o nazik şuhun
Nice yetmiş, nice seksen, nice doksan yüzü var

Her şey âlemde kemâlin bulur elbet (Sabri)
Her günün bir gecesi, her gecenin güzdüzü var

Sabri

³⁰⁰ Sabri, “Selis”, *Duygu*, S. 282, 1936, s. 4.

Koşma³⁰¹

Rahmeyle halime kaçma sevdiğim
Sana benim gibi âşık bulunmaz
Sırrını herkese açma sevdiğim
Şimdi bu âlemde sadık bulunmaz

Bu aşk, bu muhabbet gelince sere
Bağlarınız gönlümüz gerçi dilbere
Cihan güzelleri gelse bir yere
Güzellikte sana faik bulunmaz

Âşıklar zümresi bir yana gelse
Âlemde merd olan meydana gelse
Sanana can vermeye bir yana gelse
Gene benden özke lâıık bulunmaz

Arasan mescid ü meyhaneleri
Aşkile mest olan mestaneleri
Ruhsârın şem'ine pervaneleri
(Sabri) gibi bağı yanık bulunmaz

Sabri

Fuzûli Gibi³⁰²

Bunca yıldır hicr ile kün ci_ melâmet bekleriz
İntizar-ı vaslile bab-ı saadet bekleriz

Vehki yakmaz âhımız oldu çerağı matlabı
Bu kara tati'le hâlâ leyli vuslat bekleriz

³⁰¹ Sabri, “Koşma”, *Duygu*, S. 282, 1936, s. 4.

³⁰² Ahmet Talat Onay, “Fuzûli Gibi”, *Duygu*, S. 287, 1936, s. 4.

Ol ki dağ-ı sineye gafletle etti geç nigâh
Nebilir bu resm ile kadri şahadet bekleriz

Ey olan serdar-ı mahbuban ki kafir_kîş olan
Ettiğin etmez sana haktan hidayet bekleriz

Gâh Mecnun gâh ben lâ'l ifşa ummağın
İki dil. Hasta ser: köyünde nevbet bekleriz

Derd: Aşkınla hoşuz, özle müdava istemez
Beski bir vadi_ visal, va'di_ inayet bekleriz

Bizlere düşmen duben gayre etme yârlığı
Nısfı_din iymandürür elbette rahmet bekleriz

Çok figan ettik bu şekle(Talât) (Fuzûli) tek yine
Pâspanı, _şehri_ aşkız göy-i zulmet bekleriz.

Ahmet Talat Onay

Nedim Gibi³⁰³

Asaf abad'amı düşmüş yine zevrada reh_in
Mey_ nahvetle süzûlmekte o çeşmi siyehin

Sakı simin sıyalı, sırmalı çebken ber_düş
İşte bir şahid i mestî de şiket i külehin

Değmemişse sana ağyar eli, değmiş nazarı
Vüzünün humreti ifşa ediyor her günelin

Şehnişinle yaraşırken sana cayı âram
Ne reve ki süfeha bezmi ola cilve gehin

³⁰³ Ahmet Talat Onay, "Nedim Gibi", *Duygu*, S. 291, 1936, s. 4.

Bari id'in üçü alşamı bize gel edelim
Leyli, ihya bilelim kadrini ömr-i tebehin

Gülelim aynıyalım seyr-i çeragane hedel
Leb beleb seyredelim seyrini servini Meh'in

Seni güllerle tahayyüle “gülüm!” dedi (Nedim)
Neye (Tahalât) bulamaz gül ile vechi şebihin

Ahmet Talat Onay

Fazıl Ahmet Gibi³⁰⁴

Nedime Nazire

Tabı _ruhsârına dem hatırı _virane gelir
Göyia mihr i ezel gülbe i _ ahzane gelir

Aks i _ çeşmanı _ kebuda dile düşse sanırım
İki avare kebuter harem i _ cane gelir

Hurrem _ abad'a şeref vermedi, va'detmiş iken
Belki lutfen bu gece seyr i _ çeragane gelir

Ele gelmzse şu günlerde o suhı _ mekkâr
Bir gün elbet dehen u ruhları derdane gelir

Sû _ besû halak, stanbul o gülü görmek için
Bülnül i _ bidile uymuş ta gülüstane gelir

Tîr i ser tîz: sera perden _ şikâfi _ nazarım
Pirehenden geçerek tâ ser i _ bistane gelir

³⁰⁴ Ahmet Talat Onay, “Fazıl Ahmet Gibi”, *Duygu*, S. 289, 1936, s. 4.

(Fazıl Ahmet) ile Talât de hem_ âvaz olmuş
Şüphesiz sözleri ahababa Nedimane gelir.

Ahmet Talat Onay

Değil³⁰⁵

Şarabı aşkından içtim içeli
Gönül elde değil, akıl yâr değil
Saygı köprüsünden öte geçeli
Gecemle gündüzüm bir karar değil

Dün gece dinlerken bahçede sazı
Derkenâr eyledim o nahli nâzı
Ismarla anlatmak güç olan râzı
Gizlice söyledim aşıkâr değil

Sundum pimeneler râm olsun diye
Neşlesi, sürürü tâm olsun diye
Sarıldım elifle lâm olsun diye
Kaçındı visale heveskâr değil

Çekinmek revamı ey taze gülüm
Firkatten ehvendir aşıkâ ölüm
Vaslın zülâli bu deli gönlüm
Ne için mest değil, bahtiyar değil

Ahmet Talat Onay

Nef'î Gibi³⁰⁶

Aşıkız, derdimize zehr ile tir yâk ederiz

³⁰⁵ Ahmet Talat Onay, “Değil”, *Duygu*, S. 293, 1936, s. 4.

³⁰⁶ Ahmet Talat Onay, “Nef'î Gibi”, *Duygu*, S. 298, 1936, s. 4.

Hicr ile tâ beseher dideyi nemnâk ederiz

İtmeziz yâr i cefa_pûşeyi ağyâr ile bahş
Cevr u endûhunu şekvaya dahi bâk ederiz

Cünbüş i diy u ebrû ile ol şûh ı senin
Vadi mahfi visal ettiğin idrâk ederiz

Bir gece haclemizi eylese tesrîf lutfen
Şerefi makdemine cebhemizi hâk ederiz

Câme i bûseyi ol gültene ilbâs ederek
Hail i vuslat olan pîreheinin çâk ederiz

Şairan mah i neve benzete olursun anı biz
Çekerek sîneye hem rutbeî eflâk ederiz

Talâtâ Nef'î'ye peyrev olarak vuslat için
Bütün ezvak ı cihanla bile imsâk ederiz

Ahmet Talat Onay

Eşref Gibi³⁰⁷

Talât Onay'ın Fuzuli Gibisi'ne:

Biz tevekkül babı lütfundan seadet bekleriz
Yan gelir, yıldız sayar da bir de niymet bekleriz

Biz o miskin hilkatiz ki, sufrai âmâdeyi
Nerde görsek çullanır, yağmaya nevbet bekleriz

Kalbimiz, vicdanımızda kaynaşırken seyyiat

³⁰⁷ Hamdi Atila Karahan, “Eşref Gibi”, *Duygu*, S. 303, 1936, s. 3.

Biz ne yüzle anlamam haktan hidayet bekleriz

Hem güzel sevmekteki esrarı bilmez, gafiliz...

Hem de arsızlıkla ol dilberle vuslat bekleriz

Zanneder kâni hamiyet görse, kim devletliyi

Zanneder o herkesi kendince minnet bekleriz

Biz o gafil, geç nazar insanlarız ki, vâh vâh...

Bir takım pespayelerden hayrû himmet bekleriz

Görmeyiz, hem sormayız erbabı ciddü gayreti

Hakka karşı havlayan it'ten hamiyet bekleriz

Biz o deryadil, ferağat ehliyiz ki, bir zaman

Sanmayın acze düşüp hiçten şefaet bekleriz

Zevki nuşanûş ile geçsin hayatı pürteap

"Eşref'in ruhundan" ancak feyzü rif'at bekleriz

Zevki Nuşanûş'tan ayrılma ey "Yümni Pekin"

Leyli gamde biz heman subhu meserret bekleriz

Zevki Nuşanûş ile geçsin hayat, dersem dahi

Sanmakim (Talât Onay) dan bir ziyafet bekleriz

Hamdi Atila Karahan

Gazel³⁰⁸

Bekleyüp yollarımı hep seni andım bu gice

Gam ve kasvet ile ta ferece tayandım bu gice

³⁰⁸ Ahmet Talat Onay, "Gazel", *Duygu*, S. 312, 1936, s. 4.

Seni sevmekçin aziz duttuğum öz canımdan
Daha ilk defa emin ol ki osandım bu gice

Tutuşan beynimi avcumda sıkıp inleyerek
İntizar ateşine haylıca yandım bu gice

Kâhi peyda ve nihan hali hilâli seheri
Görerek kendime derd ortağı sandım bu gice

Seni ağyar ile hembezm vü hem ağuş sanarak
Yehmü huyla ile bin derd kazandım bu gice

Göz sönük, sine açık, hal perişan ve harap
Aynada kendimi gördüm de utandım bu gice

Ahmet Talat Onay

Gazel³⁰⁹

Murgı dil eyleyeli zülfi girehgîre heves
Oldu vâveye o da aşkın ile nahcîri kafes

İbrişim kâkülünün büklümü altında görüp
Ruhi gül rengini sandım iki penbe canfes

Şahilin kumları üstünde yatarken, sinen
Şemsi tâbendei temmûzu edinmiş ma'kes

Seni sevmek eğer işlediğim cürmi azim
İşte hicrin ile dünyayı edindim mahbes

Haclei vuslatın olsa yaraşır ehli dile
Haremi kâ'be gibi darül' emanı akdes

³⁰⁹ Ahmet Talat Onay, "Gazel", *Duygu*, S. 313, 1936, s. 4.

Arzihâl etmeğe fırsat ele girmez, ey yâr
Duşmanın rehğüzerimde dolaşır misli ases

Görmedim bir iki gün var ki dirîga...
Kem nazarlarından o mehpareye deymiş de nefes

Ahmet Talat Onay

Doğru ve Yalan³¹⁰

Dün yine vahşice zevk almak için
Ağlamak isterken seri ağlattım.
Karşımda ağlarken sen için için
Gülerken kalbimde bir yer kanattım.

Yalandan döktüğün o yaşlar, ki
Artırır mutlaka kahkahalarım;
Göksünü çektikçe kalbimde sanki
Bir damar kopmuşca sızı duyarım.

Eminim, verdiğim va'di ferah_pâş
Bir katra zehir oldu kalbine aktı;
Fakat kirpiğinden dökülen her yaş
Erimiş ateşdi kalbimi yaktı.

Yalsın gülüşlerin, yalan sözlerin
Kalbimi gemiren bir yılan benim;
Ağlarım yaşlansa siyah gözlerin,
Yalana yanarak ağlayan benim.

Ahmet Talat Onay

Koşma³¹¹

³¹⁰ Ahmet Talat Onay, "Doğru ve Yalan", *Duygu*, S. 316, 1937, s. 4.

Badei hicranı sundukça ayar
Çakmasam gücenir, çakmasam gücenir
Ateşi hüsrânla kendimi her bar
Yakmasam gücenir, yaksam gücenir

Gülüſü can_güdâz, nazı ceberût
Mecliste ſen ise, تنها mebhût
O beyaz gerdane buseî yakût
Takmasam gücenir, taksam gücenir

(...) Nazlı değil, nazı sever pek
Cana yakınsada görünür ürkek
Göz ucuyla sık sık göğüs çekerek
Bakmasam gücenir, baksam gücenir

Ahmet Talat Onay

Hatay Kızına³¹²

__Sen ve Ben__

Türk oğluyum, Hatay kızı! Seni candan severim,
Sen ağlarken bende senin acın ile inlerim,
Ben yurdumda senden ayrı özgen, özgür yaſarken,
Sen, dilimle yalvarırken, seslerini dinledim.

Hatay kızı, Hatay kızı!
Sana derim, Türk yıldızı.

Yabancılar, orda senin değerini bilmezler,

³¹¹ Ahmet Talat Onay, “Koſma”, *Duygu*, S. 320, 1937, s. 4.

³¹² Ru hi Ok, “Hatay Kızına”, *Duygu*, S. 326, 1937, s. 4.

Seni, bensiz hırpalarlar ağlatırlar dururlar.
Senin kalbin, benim kalbim, senin acın benimdir.
Buralarda, ben olmasam sana zincir vururlar.

Hatay kızı, Hatay kızı!
Unutma! Sen, ay yıldızı.

Ruhi Ok

Şarkı³¹³

Kalbim tutuşur hasret ile âh dedikçe
Can ağzıma gelmektedir Allâh dedikçe
Yok ses verenim, nerededir olmâh dedikçe
Can ağzıma gelmektedir Allâh dedikçe

Ansam ne zaman hıçkırarak geçmişı nâgâh
Her şahika yürekte tutuşur, sonra olur âh;
Mahrum-i visali olalı her gece eyvâh
Can ağzıma gelmektedir Allâh dedikçe.

Ahmet Talat Onay

Koşma³¹⁴

Meze olup elvanı fer i lâhût'un
Güzel gözlerinin rengi olmuştur,
Yeşil feyrûzenin, koyu yakutun
Renkleri sanma ki dengi olmuştur.

Kimde var bu eda, bu bel büküşler
Sana mahsus ancak bu süzülüşler;
Cıvıltılı sözler, sesli gülüşler

³¹³ T. O., “Şarkı”, *Duygu*, S. 372, 1938, s. 4

³¹⁴ Ahmet Talat Onay, “Koşma”, *Duygu*, S. 376, 1938, s. 4.

Nahîd'in nağme-i çengi olmuştur.

Hilkatinden örnek vermekçün Huda
Eleyince seni bu arza isra
Seni kapabilmek için mutlaka
Cibrîl'le İblîs'in cengi olmuştur.

Ahmet Talat Onay

Şarkı³¹⁵

Bir sefa eyleyelim bezme nihan gel bu gece.
Kalmasın gözlerimiz yolda aman gel bu gece,
Leyli ihyaya kerem et de heman gel bu gece,
Kalmasın gözlerimiz yolda aman gel bu gece.

Emrine muntazır ezbab-ı neşat, meclis-i cem
Makdemin aynı saadet olacak bizce bu dem
Taze bir neşe-i sevdâ sürelim eyle kerem
Kalmasın gözlerimiz yolda aman gel bu gece.

Ahmet Talat Onay

Gazel³¹⁶

Harabı aşkı olan bir dil-i harabım var,
Kemiye zerresiyim, şemse incizabım var.

Lebinde germi-i vad-i visale muntazırım,
Müvid-i suph-ı kıyamet bir afıtabım var.

Cemal-i pakine mir'atı hayretim canâ,
Ne iftiraka tahammül, ne valsa tâbım var.

³¹⁵ Ahmet Talat Onay, “Şarkı”, *Duygu*, S. 377, 1938, s. 4.

³¹⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, “Gazel”, *Duygu*, S. 378, 1938, s. 3.

Elinde saçar-ı serşar-ı neşvedir gönlüm,
Fürûğ-ı lâline rengin bir intisabım var.

Devam-ı keyfiyeti işvekâr ederdi tamam,
Deseydi ömri şitaban meyl-i hâlam var.

Günahlarımla dahîlim aşaha ben Baki,
Türab-ı makdemiğim, bir Ebuttürab'ım var.

Abdûlbaki Gölpınarlı

Koşma³¹⁷

Ağzını öpsem ey şûh-ı nev_res
Emel koncalarım sim siyah olur
Saçını koklarken aldığım nefes
Yürekde tutuşur, sonra ah olur.

Kar topu şeklinde o iki meme
Benziyor uçları penpe çiğdeme;
Ruhsatın olursa ben eme eme
Etrafı haleli çifte mah olur.

Hey (n...) ne olur o yar_i dil_i keş
Koynumda dolunsa mâh_i semaveş
Her sabah okşarken yüzünü güneş
Hayatımda yeni bir sabah olur

Ahmet Talat Onay

Bir Uçurma Daha³¹⁸

³¹⁷ Ahmet Talat Onay, “Koşma”, *Duygu*, S. 380, 1938, s. 4.

³¹⁸ O. Sümer, “Bir Uçurma Daha”, *Duygu*, S. 382, 1938, s. 2.

Akıbet erince, gönlüm bahara
Bahçeden, bahçeye avaz uçurdum.
Yaranı çağırdım bir çimenzara
Şeftali topladım, kiraz uçurdum.

Çok şükür eriştik böyle günlere
Yakında başlarsın hep düğünlere
Ömrümü tüketen kara dūnlere
Mey dolu kadehle piyaz uçurdum.

Ateşde çevrildi kuzu kebabı
Bardağa boşaldı üzüm şarabı
Bir yana bıraktım arı, hicabı
Fırtına kopardım, poyraz uçurdum.

Defeylemek için gamı, kederi
Sardım, sarmaladım yosma dilberi
Görenler sandılar tıpkı bir peri
Telli turna vurdum, hem kaz uçurdum.

Sevda diyarında pek çoktur rakip
Hepside ararlar derdine tabip
Üstadlar itmeyin siz beni tayip
Letaif babından elfaz uçurdum.

O. Sümer

Sayın Â. D. ‘ ye...³¹⁹

...Gibi

Aman! Derim, aman bilmez yaramaz
Koyu yeşil gözleri pek sihirbaz

³¹⁹ Mesut Kami, “Sayın Â. D. ye... ‘...Gibi”, *Duygu Gazetesi*, S. 383, 1938, s. 2.

Kalbime daldı
Gönlümü çaldı
Sevdaya saldı
Gökten yere inmiş melek gibi

Gün gibi ufkumda doğdu dolundu
Alevlerle dolu bir dolu sundu
Mest olup kaldım
Yandım, bunaldım
Bir buse çaldım
Kızardı yanağı çiçek gibi

Dudağım sürünse gül dudağına
Süzülüp düşer mi göğsü bağına
Engine dalsam
Bir murad alsam
İlişip kalsam
Kanadı yanmış bir kelebek gibi

Mesut Kami

RUBAİ³²⁰

__S.Â.D.'ye__

Yadımda adın, sözüm, yazım bu
Sadi ü gamın: Kışım yazım bu
Aşkın bana kısmeti elestmiş
Alnımdan oku: Kara yazım bu

Yok şimdi ne in_ü anda gönlüm
Ne bunda gözüm, ne anda gönlüm
Mahvoldu gözümde gerçi her şey,

³²⁰ Mesut Kami, "Rubai", *Duygu*, S. 385, 1938, s. 3.

Halâ ki o hüsn_ü anda gönlüm

Çeşmi kebuduma badam imrenir

Şirin dudağına lebi can imrenir

Görseydi bu şiiri, ki vasfı lebindedir

Çatlar dudağı rişk ile Hayyam imrenir

Mesut Kami

Kıt'a³²¹

Gitmiyor bir an hayalimden hayalin sevdiğim

Silse de göz yaşı çeşmimden hayalin her şeyin

Akmasaydın mezcolup bâdeyle tâ cangâhıma

Anlamazdım mutlaka keyfiyetin zevkı meyin

Mesut Kami

Benim Aşkım³²²

Yıllardır ortağım gönülle artık

Büsbütün keşiştik hesabı aşkı.

Tutunca zarara ömrü karşılık

Bulduk kemalinde nisabı aşkı.

Yıllarcabir aşka olup giriftâr

Gezmedim avare, perişan bizar;

Temkini bu yolda koyup ahir kâr

Çekmedim bir zaman azabı aşkı.

Bir hüsnî afile olmadım esir

Taze sevdalarla ben oldum dikir;

İçtim katra katra misali iksir

³²¹ Mesut Kami, "Kıt'a", *Duygu*, S. 385, 1938, s. 3.

³²² Ahmet Talat Onay, "Benim Aşkım", *Duygu*, S. 400, 1938, s. 4.

Her yeni sunulan şarabı aşkı.

Sürekli sevmedim bakiri, dolu;
Zaman zaman geydim (aşk) denen çulu;
Her yeni sevdaya çaldım davulu,
İnletmedim sala rebabı aşkı!

Mahasin perestim sanmahercayı;
Bir bildim ölümle yare recayı;
Fakat candan sevip bir dilrubayı
Panik olaydım türabı aşkı!

Ahmet Talat Onay

Konusu Kahramanlık Olan Şiirler

Zafer Türküleri³²³

Çıktık çikalıdan beri biz Ergenekon'dan,
Sardık ve dolaştık bu cihanı yedi koldan,
Koştuk zaferin geçtiği at sürdüğü yoldan,
Çıktık çikalıdan beri biz Ergenekon'dan.

Her fırtınalar yoldaşdır süngümüz atlar,
En korkulu dağlardan aşar yolları atlar,
Açtık bu büyük hızla semalarda bulutlar,
Kırbaç vururuz şimşek olur, kaygısız atlar.

Elde zaferin okşadığı kanlı kılıncı
Kalbinde vatan sevgisinin parlayan hıncı,
İmanını kalkan ediyor şanlı akıncı,
Hakkın, zaferin müjdesidir kanlı kılıncı.

³²³ II. Adnan, “Zafer Türküleri”, *Çankırı'da Duygu*, S. 32, 1931, s. 3.

Bir gün karalar yol vererek titredi bizden,
Afakı tutup Türk erinin namı denizden,
Nur aldı siyah gölgeler hep meşalemizden
Bir gün bu cihan yol vererek titredi bizden.

Millet büyük günleri her anda anar da,
Gösterdi büyük varlığı gökte sularda,
Diktik zaferin heykelini (DUMLU PUNAR) da,
Hep mucizeler göstererek gökte sularda,
Hakkın o büyü kavgasına an başıyız biz,
Türkün, zaferin eski metin yoldaşınız biz!
(AKŞAM)

II. Adnan

Sivasdan Ses³²⁴

Mahsur milletimin kal'ası çökdi,
Ezildi altında kahrımanları.
Al kandan, ateşten ırmaklar sökdi
Dediler: Burası Türk'ün mezarı.

Bir ses geldi Türke Sivas elinden;
Kımıldan, siyahlan, kalk hayatta dur
Sanki bir ayetti ana ana dilinden
Türkliği olmuştu ehyaya me'mur

Dişinde canları çıkdı bir sürü,
Kemikten tabyası, süngüsü tırnak
Seslendi bir daha didi: Koş yörü.
Halâsa götüren bu seslere ancak.

Koparak bir bora şehit kanından

³²⁴ H. Fehmi, "Sivasdan Ses", *Çankırı'da Duygu*, S. 65, 1931, s. 4.

Doğurdu bir güneş: cevheri iman;
Bağırdı zulmete yüce kahrıman;
Çekildi kâbrıslar, göründü vatan
Bekir ağa:

H. Fehmi

İstiklâl Cengine Giderken³²⁵

Nişanlılar Türküsü

Ağalar, dayılar, delikanlılar
Dağın arkasında kara haber var;
Türkün namusuna gelmesin zarar

Gel açma gelinin al duvağını
Kesme kara gözlüm gel adağını

İzmirde, Bursada yapanlar baskın
Diyormuş: Türk kızı kolumda yatsın
Kopardı bu haber göksümde yangın

Gel açma gelinin al duvağını
Kesme kara gözlüm gel adağını

Topun kırıldıysa tüfeyin yeter
Yumruğun düşmana silahtan beter
Yetiş yarım, yetiş, sonra iş biter

Gel açma gelinin al duvağını
Kesme kara gözlüm gel adağını

Koy dursun nişanlım eski yaralar

³²⁵ H. Fehmi, “İstiklâl Cengine Giderken”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 2.

İzmirin kızları bak kara bağlar;
Koç yiğit Türklere dayanmaz dağlar

Gel açma gelinin al duvağını
Kesme kara gözlüm gel adağını

Türkler bu ülkenin efendisidir
(Yörü!) diyen ses, Tanrı sesidir;
Koşunuz ardından hak gendisidir

Kesme kara gözlüm gel adağını
Gel açma gelinin al duvağını

H. Fehmi

Türk Kadını Kağnısile³²⁶

İlgazda

Yolları kapamış karanlık bir sis,
Dağlarda düşen ses ne kadar monis
Veriyor kalbime bir anne sesi
Hüznile kanının inildemesi

En ıssız, karanlık geceden insan
İşitse ıssız uzaktan kalbı;
Sanılır tağlardan sızan bu fiğan
Seyyar bir aşına, bir ocak gibi
Kafile yürümüş, o kalmış yalnız

Yanında bir kadın birde küçük kız
Dinliyor kanıdan ilahileri
Gidiyor cepheye bakmıyor geri.

³²⁶ H. Fehmi, “Türk Kadını Kağnısile”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 3.

Başladı inmeye azgın bir tipi,

Kadın yörüyordu bir arslan gibi.
Dağları çiynerken keskin bir souk
Baktım ki donuyor zavallı çocuk.
Didim şu kağnyı örttüğün bezi

Sarının, korusun ölümden sizi
Ne hazin bir cevap vermişti bakın
O zaman anladım zafer pek yakın
Agam o sandıklar cephane dolu,

Titreyor üstüne bir ana dolu.
Bir dane kurşunun değeri büyük
Bilerek sırtımda duruyor büyük
Yetmezse örterim, çıkarup gömlek

Ne mutludur bize bu yolda ölmek
Ey bütün Türklüğün elemelerini
Köksünde taşıyan azimli kadın
Ne zaman hörmetle yat etsem seni
Metaner mabudi sanırım adın

Tahammül, hamiyet denilen şeyler
Önde hep sıfır ifade eder
Böyle sen kazandın büyük zaferi
Çiğnedin kanınla şömendiferi

H. Fehmi

Kırık Heykel³²⁷

Senin ezik ayakların üstüne

³²⁷ ***, “Kırık Heykel”, *Çankırı'da Duygu*, S. 69, 1932, s. 4.

Ebediyen dutunacak ölkeler;
Sen canlı bir şehadetsin önünde
Kahrimanlık hörmet ile diz çöker.

Senin büyük gönlündeki gayeler
Arşa uçan vucundundan ötedir;
Yok ettiğin maddiyatın inilder,
Arkasından rüyaları diriltir.

Senin kanlı yorganın gislenen
Yarım gövden temamile cihandır
Soranlara (bir şeyim yok) diyorken
Alçak gönlün sidreleri ağlatır.

Milletimi düşmüş iken kaldıran
Bu mucizen varlıklardan büyüktür.
Milletime şeref veren kahraman!
Bu menkaben tarihimi büyültür.

En mukaddes başlar senin ayağın
Altındaki topraklara eyilir;
İmanların üstünde şu yatağın,
Ruhun senin nasıl yüksek kim bilir?

Ey gayenden güzel Turan güzel!
Tevazuun en büyük bir mucisen;
Kalbimizd yerin, gökten büyükken
Türk kalbinin canlı, kırık heykeli.

Tahmis³²⁸

³²⁸ ***, “Tahmis”, Çankırı’da Duygu, S. 85, 1932, s. 3.

Haberim yoktu olup bitmiş olan şeylerden.
Mesneviler okuyordum oturup ezberden
Nagehan bir haber aldım o bizim Enverden
“Savlet etmişti Çanakkal’aya bahrü berden”
“Devletin... iki hasmı kavisi birden”

Türkün emdi kanını döndün o Enver domuza.
Kudretü şevket, şahanemi çekti omuza.
Çıkası gözlerini dikti bizim postumuza:
“Lakin imdadı ilahi yetiştip ordumuza”
“Oldu her bir neferi kal’aipulat beden”

“Tal’atın” dönmeleri yendi kumar bezminde
Kadrü haysiyetimiz bitti cihan nezdinde
Millet ekmek diye toprak yedi lakin zinde
“Asker evlatlarımın pişigihi azminde”
“Eyledi aczini idrak nihayet düşmen”

Hele ol hayrü derrasü mefasit girdar;
Yaptı adliyede bin türlü hıyanetle haşar
Babı fetvada dahi eyledi evvai nazar.
“Kadrü haysiyeti pamal olarak etti firar”
“Kalbi islama hucum eylemeye gelmişken.

Tarihten Bir Sayfa³²⁹

Yurdumuz bir çiçek: Misk gibi kokar...
Zümrüt çayırlardan ırmaklar akar.
Türk oğlu yurduna gül diye bakar.
Kem gözle bakarı: Od gibi yakar.

³²⁹ ***, “Tarihten Bir Ses”, *Çankırı’da Duygu*, S. 86, 1932, s. 2.

Yurdumuz cennettir: Şehit yatağı
Melekler kâbesi, gazi durağı
Türk oğlu gelince savaşın çağı:
Dağ gibi düşmanı yerlere yıkar

Ya vatan, ya ölüm diye dalınca,
Aç bir kurt gibi düşmana salınca,
“Yaratat aşkma” deyip çalınca,
Türkün kılıcından kan damlar akar

Anadolu mülkü: Kahraman yurdu.
Düşmanlar önünde ordular kurdu.
Çekince süngüyü kalbinden vurdu.
Düşmanı kırmaktan Türk nasıl bıkar.

Elhamdülillah!...(1)³³⁰

Ordular ilk hedefiniz ak deniz

Gazi M. Kemal

Melekler zikri semada şimdi
Tanrımın lutfuna elhamdülillah!...
İslamın çağlayan gözyaşı dindi
Rabbimin lutfuna elhamdülillah

Türkü düşürmüşken kurmuşken pusu
Yüz tuttu firare düşman ordusu
İsrafil çalmada felalı borusu,
Tanrımın lutfuna elhamdülillah

En büyük inayet olan bu zafer

³³⁰ Talat Onay, “Elhamdülillah!... (1)”, *Çankırı'da Duygu*, S. 155, 1933, s. 8.

Altınla göklere yazılsa değer;
Düşmanı ordumuz bozdu dört sefer
Rabbimiz lutfuna elhamdülillah!...

Türkleri mahv için hain Avrupa
Musallat eylerken her gün bir belâ,
GAZNİN imanı bahş etti reha
Tanrımın lutfuna elhamdülillah!...

Melekler ordusu Türk askeridir,
İftihar eylesek elbet yeridir:
Çünkü sena eden peygamberidir
Rabbimiz lutfuna elhamdülillah!...

Arslan Türk asgeri çekti silahı,
Yerinden oynattı gayretullahı
Kalmadı yerlerde mazlumun ahı
Tanrının lutfuna elhamdülillah!...

Ey Türk! bilki kaçan namert düşman
Çark etti ırzını yüz bin annenin;
Bırakma! kaçmakta süngünden senin
Rabbimiz lutfuna elhamdülillah!...

Hindü Çini bekliyor halas haberi
Allah yolunda, yörü, ileri!
Muin bil her yerde hak peygamberi
Tanrımın lutfuna elhamdülillah!...

GAZİ KEMÂL oldu Türkün rehberi
Kazandı en şanlı, yüce zaferi
Yaşamak yolunda dedi: İleri!
Rabbimiz lutfuna elhamdülillah!...

Türkün Destanı³³¹

Tanrı yaratınca gök ile yeri
Konuldu arş üzre nişanı Türkün
Hilkatın ibtida makbul eseri
Kurulması oldu bünyanı Türkü

Türkü yaratmakçin hazreti Mevlâ
Yarattı bir nûrki alîyül'âlâ
O nurdan halk oldu Âdemle Havva
Hilkatle başladı zamanı Türkün

Türk şeklinde zuhur edince Âdem
Esmayı öğretti hallakı âlem
Cümle mahlûkattan eşref mükerrerem
Yazıldı semaya ünvanı Türkün

Tufandan kurtulan Türkün adına
(Nuh) deyen cahilin şaş inadına
Yaptı ilk gemiyi, bu icadına
Dendi mucezatı rabbanî Türkün

Nemrûd'un ateşe attığı Halil
Türk idi tarihde hesapsız delil
Mûsaya Firavn'i ettiren zelil
Mısra doğru olan tuğyanı Türkün

Irakta, Suryede, Mısırdâ, Sintde,
Afrikada, Çinde, Uralda, Hitde,
Tûranda, Altayda, Sumer, Hititde

³³¹ Hacı Saraç oğlu "Türkün Destanı", *Çankırı'da Duygu*, S. 155, 1933, s. 3-4.

Gezdi damar damar al kanı Türkün

Mûsa'ya gezdiren avare Tûru
Rûhulkuds'e talim eden zuhûru
Fahrikâinatın nüvüvvet nûru
Tanrıya yücelenen imanı Türkün

O kadar harika bunca mucizat
Türkün sebebile oldu telkînat;
Tarihi kadimi okuyan zevat
Anlarki caridir fermanı Türkün

Târih o günedek bir masal idi
Her babı yalandan bir paçal idi
Tarihin tebdili mahasal idi
Yeni bir bap açtı devranı Türkün

Tarihi sevk için bir yeni yola,
Aktı seller gibi sağ ile sola,
Ayrıla ayrıla sayısız kola,
Tağıldı o büyük kervanı Türkün

Kol attı yüzlerce ulus dört yana,
Kimi sarktı Çine, Hinde, İyrana
Kimisi Iraka, ta Arabistana
Çöl oldu urhun'u turfân'ı Türkün

Kimi esir oldu, kimisi köle
Benzedi Altaylar bir kuru çöle
Her taraf dönünce kugusuz göle
Ağlattı nikbeti cihanı Türkün

Bir kısmı göç etti ergenekondan

Kaldılar asırlar lâkayd gerdûna
(Bozkurt) olup rehber, tekrar birûna
Çıkınca başladı seyranı Türkün

Ertonga, Atillâ, Mete'yle, Oguz,
Cengiz hân Alparslan Orhan, Yavuz
Cihangirlik için olup kılavuz
Oldular her biri Hakanı Türkün

Koruyan Bağdadın hilâfetini,
Tarik'a kurduran garp devletini;
İran'da Safevi tacû tahtını
Yıkan perakende insanı Türkün

Çöllerde kavruldu, dağlarda buydu
Gittiği yerlerin dinine uydu
Başka milletlerin kaygusunu duydu
Kalmadı Bahşisi, Şamanı Türkün

Tanrıyı ararken girdi her dîne
Dini için siper eyledi sîne
Târihe bakılsın dîni mübîne
Yoktur hizmetinin payanı Türkün

On asır islamçin verdi malla can
İslamın şanına oldu nigehtan;
Cem'i ahadisle, tefsiri kur'an
Malûmdu mahsulü irfanı Türkün

Yabancı süzüle kanup nihayet
Arabın harsine sarf etti kudret,
Acemin diline verdi nezaket,
Bozuldu bu yüzden lisanı Türkün

Mezhep ayrılığı heyhat bir zaman
Kardaşlar içinde döktürdü çok kan
Fırsatı ganimet bilüp düşmenan
Dar etti başınacıhanı Türkün

Yüz asır taca lup bahş etmişken
Duşmandan öç alup bac bahş etmişken
İslâma kâ'bede haç bahş etmişken
Harap oldu yurdu, eyvanı Türkün

Kimi sultan idi, kimisi emîr
Kimisi başbuğdu, kimisi vezir
Son ucu hepsinin boynuna bir bir
Dolandı kölelik urganı Türkün

Kimi metbû oldu şahî İrana
Kimi Fagfurlara, Selçuk sultana
Bir kısmı uyarak âli Osmana
Savruldu bu azim harmanı Türkün

Hakanlar, Sultanlar Kanımdan diye
Bu kadar topraklar canımdan diye
Duşmandan kaçmamak şanımdan diye
Suladı al kanı her her yanı Türkün

Asyada kalan türk oymakları
Cehl ile görmeyüp ta uzakları
Duşmana esaret oldu hakları
Kirlendi husranla dâmanı Türkün

Tûfanı fûyuzat gibi hurûşan
Anadolumuza gelip ulaşan

Her gün bir zaferle iktisabı şan
Eyleyen milyonla insanı Türkün

Melihşah, Âlp arslan, kılınç arslanla
Birlikte çarpıştı Hâclı duşmanla
Nihayet birleşip âli Osman'la
Karardı tali rahşanı Türkün

Osman oğulları tam altı yüz yıl
Oldular başına türkün sardakıl
Kurtulmayı bir gün ederek akıl
Kıyam etti ordu erkânı Türkün

Türke yükselmeyi görmezdi reva
Sultan Hamit dinen vehham budala
Keyfince hükmünü ederken icra
Uyandı yerinden vicdanı Türkün

Patişaha her Türk kanımdan derdi
Kazandığı mali, canını verdi
Lâkin altanatın en sefil ferdi
Dahi kesilmişti duşmanı Türkün

Saltanat bendesi, ecdadı kâfir,
Hayvan düşünceli vezir ekâbir
İsnat idüp her gün bin bir kebair
Dillerde artsın hırmanı Türkün

Münbasırdır revah Türkün gayriye
Kimse agz açmazdı “Ben Türküm” diye
Saraya bir ropsu eden hediye
Olurdu Yezidi Mervanı Türkün

Rum, Ermeni, Ulah, Arap, Arnavut
Türke karşı daim şişirirdi avurt
Saraya alınan her kahbe, kokut
Kesildi bir Hanım sultanı Türkün

Ekmeğe duru su ederken azık
Bir diyen olmadı: vah sana yazık!
Gördükü çekilir derd değil artık
Başladı Sultana isyanı Türkün

Yıktı istibdadı, tuğyan eyledi
Hürriyet, adalet ilân eyledi
Türklüğü yeniden bünyan eyledi
Oldu bütün dünya hayranı Türkün

Lâkin çok sürmedi bu hali sürûr
Bir bir ardı sıra harp etti zuhûr
Umumî harp ile düşerek meftûr
Sarsıldı va hâyfa bünyanı Türkün

Sadık dost sanarak Nemse almanı
Yüz binlerce Türkün aktı al kanı
Çanakkal'asında top bombar dumanı
Patlattı bağrında vulkanı Türkün

Anafartalarda geçti ey hümam
En kanlı, ateşli en büyük henkâm
(MUSTAFA KEMÂL) in dehası encam
Oldu zaferinin bürhanı, Türkün

Hükûmet gafildi, patişah bunak
Yoktu Türke lâik bir baş olacak
Asılsız, nesilsiz bir sürü uşak

Oldular baisi hüsrânı Türkün

Harpte, siyasette cehalet, gaflet
Felâketi mualp oldu nihayet
Vatan parçalandı, ezildi millet
Kesildi büsbütün tüvanı Türkün

Sultan vahdettin, o melunu badnam
Duşmana kolların açarak tamam
Vatana doldurdu yüz türlü akvam
Cebrile ettirdi mihmanı Türkün

Vatan parça parça oldu dağınık
Toplar kamasızdı, silahlar kırık
Her ocak başında bir bağıryanık
Ana sesi duydu, âzanı Türkün

Zincirle bağlanmış bir arslan gibi
Çarpınırken sağa sola asabi
Halâsa ararken bin bir sebebi
Cennet oldu, kara zindanı Türkün

MUSTAFA KEMÂL; i hak etti rehber
Ordular kuruldu hiç yoktan yer yer
Halife denilen melanet eser
Başına saldırdı Yunan Türkün

Arnavut, Abaza, Rum, Arap tek mil
(Hilafet ordusu) nu eyledi teşkil
Hücom eylediler binlerce sefil
Mahv oldu bu kadar mal, canı Türkün

Saltanat bendesi, saray uşağı

Melanet timsali, hain yamağı
Her yerde açarak isyan bayrağı
Ordular mucibi ziyarı Türkün

(MUSTAFA KEMÂL) asla olmadı mahzun
Bir bir âsileri etti serniğon
Hasmını edüp (Dumlu punarda) zebun
İşledi günlerce tırpanı Türkün

Esir oldu düşman baş kumandanı
Baş eğdi GAZİ'ye dedi (AMAN):
Yüz binden ziyade ceyşi Yunanı
Doğradı hançeri berranı Türkün

Bu harbin mislini görmedi dünya
Cılız nefer bile arslanı gûya
(GAZİ) Baş kumandan o büyük deha
Oldu el hak şanlı arslanı Türkün

(GAZİ) dedi: “eğer şan isterseniz”
Ordular ilk hedefiniz ak deniz!
Haydi evlâtlarım bu hedefiniz,
Açıktır şan, zafer meydanı Türkün

Kılınçtan kurtulan düşman neferi
Döküldü denize, kalmadı ferî
Yedi düvel sürdü sulhu ileri
Kına soktu kılınç şîranı Türkün

Lâkin Avrupalı, o kahbe tiynet
Sulha yanaşmadı bir hayli müddet
(GAZİ) nin en sadık yoldaşı İSMET
Çalıştı, sulh oldu ihsanı, Türkün

Düşmanı vatanda tutup boğunca
Müstevli kuvayı sürup kovunca
Vatanda istiklâl günü doğunca
Dediki (GAZÎ) i zişanı Türkün

“Vatanı kurtardık gerçi düşmandan
“Türkü kurtarmalı Türk olmayandan
“Hele Sultan denen melun şeytandan
“Kurtarmalı eyşanı Türkün

“Bil ey asîl kavmim ey ulu millet
Patişahlar sana etti hiyanet
Şimdiden sonra olsun, gaflet, cehalet
Her zaman, her yerde nisyanı Türkün

(GAZÎ) nin sözüne uyarak millet
Devrildi bir anda tahti hülafet
Sonunda saltanat, o molun afet
Oldu kılıcının kurbanı Türkün

İngilize teslim oldu, padişah
Bunca hiyanete dimedi: eyvah
Vatan hainleri tart olup nagâh
Kalmadı yurdunda şeytanı Türkün

(GAZÎ) hitap edüp tekrar millete
Dedi: sıra geldi inkılabate
Düşürsün dünyayı artık hayrete
İlmi hüner olsun cananı Türkün

Tenbel ocağı medrese, dergâh
Asker kaçağına olmuştu penah

Erbabı taassup, cühelâ her gâh
Olmuştu en korkunç tufanı Türkün

(GAZİ) bir işaret verince heman
Yıkıldı medrese, dergâh nagihan
O cahil softalar, sahte devrişan
Kalktı temizlendi divanı Türkün

Adamca yaşamak, insanca giymek
Anlattı bunları Türke ne demek
Ümmetin islahı haline etmek
Vererek yükseldi izânı Türkün

Belâydı başlara sarıkla püskül
Kıyafette oldu azîm tebeddül
Şimdi aher hanım kız açılmış bir gül
Her genci andırır gılmanı Türkün

Arap harfleriydi başlara afet,
Harfde de inkılap yaptı nihayet
Milletten irak oldu artık cehalet
Artırıyor dem beden irfanı Türkün

“Elif üstüne ene, be üstüne bene”
Diye okunurdu harfler beş sene
Yeni harfler ile on sekiz güne
Varmadan okuyor şübbam Türkün

Eğer olmasaydı (MUSTAFA KEMÂL)
Türke inkırazdı akıbet ehval
Acıyup baline rabbi müteâl
Eyledi (GAZİ) yi dermanı Türkün

(GAZÎ) Reis Türke lutfü ilâhi
Görmedi mislini dünya billâhi
Rehber olmasaydı o büyük dâhi
Kalmazdı dünyada nişanı Türkün

Cumhuriyet onun ilham eseri
Adalet, musavat oldu rehberi
Çekerdi eskiden zulmu kederi
Çıkardı ağzından dumanı Türkün

Onun dehasile yükselir millet
Onun ilhamile kesp eder izzet
Tanrı versin daim sıhhat, afiyet
Olsun heman şemsi tâbânı Türkün

(Saraç hacı oğlu) destanın bevechi matlup
Yazıldı, destanın görüldü mergup
Okunsun badema berveçhi mendup
Her yerde bu rengîn destanı Türkün

Hacı Saraç Oğlu

Türkün Destanı³³²

Bu gün kurduğumuz şu büyük düğün
Hakkın hakikatı şanlı eseri
Ne gördük, ne geçirdik dün, evvelki gün
Sazımızın telinden al gel haberi

Akan su durulurdu Türk denilince
Bu âlem bilir kendi dilince
Düşünmeğe: Değmez inceden ince

³³² Mesut Kami, “Türkün Destanı”, *Çankırı’da Duygu*, S. 155, 1933, s. 4-5.

Haykırır tarihler hilkatten beri

Hintde, Türkistanda, İranda, Çinde
Saltanatlar kurduk bir an içinde
Avrupalı hâlâ yaşarken inde
İlk önce biz kurduk köyü, şehri

Erlik meydanına atını sürmüş
Bin cihan yaratmış bin devlet kurmuş
Nice asırların defterin dürmüş
Ünlü soyumuzun evreni, eri

Dünyayı ilk önce açan bizleriz
İnsanlık tohumunu saçan bizleriz
Zaferden zafere uçan bizleriz
Hiçbir zor önünde dönmedik geri

Fakat ne yazık ki son devirlerde
Saltanat denilen karanlık perde
Gün yüzü göstermez oldu bir ferde
Milletler içinde koydu en geri

Geçti iş başına Arap, Arnavut
Laz, Görcü, Ermeni, Abaza, Cuhud
Türkler bu arada toygada nohud
Gibi kalmışlardı dinle haberi

Herbiri duruştu kendi soyunca
Emdi karnımızı karnı doyunca
Mülkü baştan başa yıkıp soyunca
Çekildi ortadan kaçtı her biri

İstipdat altına aldılar bizi

Ele saydırmadık biz dişimizi
Görmek istediler sen işimizi
Açıldı belâlı cihan seferi

Er gibi deprendik fakat ne yazık
Kollarımız bağılı belimiz kırık
Son ucu yenildik yıkıldık yıktık
Birkaç vatansızlar düzdü Severi

Mütareke oldu biz yorgun argın
Döndük öz vatana gönüller kırıgın
Fırsat düşgünleri hep yığın yığın
Saldı üstümüze şûr ile şeri

İşte bu sırada siz olun agâh
Bin tohum attığı kahbe padişah
Şu garip millete geydirdi külâh
Düşmana kul oldu öperek yeri

Halife denilen bu dinsiz mel'ûn
Birkaç namert ile kurdular oyun
Sattılar vatani aldılar altun
Varmı alçaklığın bundan beteri

Yıllarca akıttık nice al kanlar
Söndü pek çok ocak gitti çok canlar
Yedi düvel dinen sözde insanlar
Yaralı arslana çekti teberi

Yunan piçi ile kaldırdı başın
Leş kargası gibi kanlı savaşın
Uğradığı yerin toprağın taşın
Yakarak yıkarak girdi içeri

Her taraf çöl kesen yatağı oldu
Esenlik kalmadı dirlik bozuldu
Her köşe bucağa düşmanlar doldu
Sardı yurdumuzu şeytan leşleri

En son ümit ile millet derildi
Tekkeye, türbeye adak verildi
Her köşeye bucağa postalar serildi
Yüz tutup göklere açtık elleri

Camide mescitde okundu Kur'an
El açıp tanrıdan diledik aman
Yoktu yerde gökte ünümüz duyan
Bu son kapıdanda döndük serseri

Biz yağmur isterken tufan bulutu
Sardı baştan başa bu güzel yurdu
Damarda oynayan kanlar kurudu
Kalmadı kolların mecali ferî

İngiliz cihanı geçirdi ele
İstanbul mal oldu yedi düvele
Kurban gidiyorduk piçe, gövele
Yoktu zalimlerin haktan hazeri

Matem yeri oldu her ocak başı
Ağulandı Türkün katıksız aşî
Göze alıyorduk gine savaşı
Yoktu öncülüğümüz düşün ileri

Sürçüp düşmek olur şaşınca tedbir
Fakat esarete denirmi takdir

Hür doğan bir millete olurmu esir
Kalsada cihanda tek bir neferi

Yaralı bir arslan tilkiden sinmez
Kara kuş leşine kuzgunlar inmez
Bir sürçen soy atın başı kesilmez
Bu böyle meşhurdur ezelden beri

Hür doğup hür ölen şanlı bir millet
Bir can için çekmez elbette zillet
Her bundan sıyrılır kurtulur elbet
Bulut mahvedemez gökte kameri

Kahreman bir soydan gelen her kişi
Şuna buna kulluk olurmu işi
Göklere baktıkça kıl keser dişi
Bulutları yırtmak ister elleri

Bir el gerekti kim onu uyarsın
Şevkat merhemile yarasın sararsın
Elinden yapışsın önünce varsın
Olsun milletimin şanlı rehberi

Her Türk bu şekilde kurarken hayal
Tanrıca çağırış diyordu filhâl
Türkü kurtaracak MUSTAFA KEMÂL
Gaflet uykusundan açın gözleri

Yıkıldı bir anda yurda bu gür ses
Duydu bu buyruğu Türk olan herkes
İstiklâl uğrunda sönen her nefes
Oldu yurdumuzun şem'i enveri

Sıyrıldı kalplerden acı düşünce
Yeniden can geldi kocaya gence
Umut güneşini yerde görünce
Yeniden bir neşe saldı dillere

Yaratkan sesiyle ol yüce GAZİ
Evrensel bökesi erler şahbazı
Tanrıya yükseltüp rica, niyazı
Dedi ey milletim yürü ileri

Eli silah tutan baba yiğitler
Delildi önünde hep birer birer
Külden ayıklanmış köz gibi gözler
Parladı meydana çıktı cevheri

Yokluk denen şeyi bir yana attı
Her açık yarayı sardı kapattı
Yokluklar içinde varlık yarattı
Silaha gark etti düzdü askeri

İstiklâl bayrağı aldı eline
Götürdü milletin son emeline
Sakarya boyunda düşman seline
Maniler kurdu attı lengeri

İnönü Altun taş Sakarya derken
Bir sabah hep gördük şafak sökerken
Zaferden zafere koşup yörürken
Düşman siperinde esen yelleri

Sürdük düşmaları kaçtığı ize
Son ucu İzmirde döktük denize
Savaşı kazandık kaldık biz bize

Döndürdük öz yurd gene yüzleri

Ordumuz önünde kalarak darda
Düşman yenilmiştir Dumlupunarda
Kara bahtinde Türklerin orada
El ele vererek kazdık mezarı

Yolladı Lozana yüce İSMETİ
Övüldü orada Türkün kuvveti
Gövsümüz gererek Cümhûriyeti
Kurup teknil ettik büyük zafere

Anadolu Türkün öz vatanıdır
Toprağı gövdesi, suyu kanıdır
GAZİ milletin canı kanıdır
Cümhûriyet Türkün alnın teridir

Kendi aramızdan yüceldi çıktı
Düşmanın ağzına yumruğu tıktı
Köhne saltanatı kökünden yıktı
Cihanın göğsüne koydu hançeri

Ne sultanlık umar ne olur emir
Yurdun her işinde milletiyle bir
Bize ne gerekse bizden yek bilir
Okur içimizi keskin nazarı

Türklüğe yeni bir vatan yaratan
Gehle istipda da mezar kazan
Milleti diriltten, tarihin yazan
Bin yaşa ey ulu Türk peygamberi

Mesut Kami

Bir çemen deryası, ağaç gölgesi
Her yerde açılmış; türlü çiçekler.
Çapkınların piri bülbülün sesi
Ervahı gıdıklar titrer yürekler

“ Ergenekon ” işte böyle bir yerdi.
Ava gidemiyenler; eker, biçerdi.
Burada yaşayış şöyle geçerdi:
Bir bir söyleyinde kalmasın şekler

Bir yanda bir genç kız efkâra dalmış
İpek saçlarını gerdana sarmış
Fikrinde ne varki; şaşırılmış kalmış
Böylemi düşünür acep melekler

Mıazrağa dayanmış bir deli kanlı.
Tunç yüzlü, tok sözlü, tekin unvanlı
Önünde koyunlar, kösemen şanlı
Yanında dolaşır; çomar köpekler

Şöyle bir bakıştan: sevdalar çıkar
Gönüldeki pası: göz yaşı yıkar
Bekâr yaşamaktan kim olsa bıkar
Yarın bir çift olur bu günkü tekler

Yayının çilesin yoklıyan şu er!
Yanında sopası, belinde hançer,
Ateşli bakışı sineye geçer

³³³ A. K., “Destan”, *Çankırı'da Duygu*, S. 155, 1933, s. 5-6.

Pusuya çekilmiş: hasmını bekler

Kan terlere batmış demirci baba
Bâzu'su polattan elleri yaba.
Ruhu nasırlaşmış, atvarı kaba.
Arının terinden rızkını bekler

Burada hayat: hür, karışana yoktu,
Yaşayış kolaydı, yiyecek çoktu.
Herkesin sarayı bir tek kovuktu,
Her yerde çocuklar, gezer, emekler

Küçük vadide sayısız insan
Sıkışıp kalmıştı bir hayli zaman
Kurtulmaya yokken zerrece imkân
Yol gösterdi “ Bozkurt ” geçip hendekler!

Türk ergenekondan halasa erdi
Şark ile garbe velvele verdi
Binlerce kralı yerlere serdi
Takındı başına nurdan çelenkler

Lâkin padişahlar şehvete düştü
Başlarına pek çok dalkavuk üştü
Çıldırıldı hepsi bulmadan rüştü
İçildi şaraplar yutuldu bentler

“Harbi umumî” de hile sezildi
Ordular bozuldu millet ezildi.
Bu dünyadan değil, candan bezildi
Durup dinlenmeden yedndi kötekler

İmdat etti bize bu def’a sen corç

“Harp bitti, Türk öldü” dedi: Loit corç
Ermiye para verdi, Ruma borç:
Aldı etrafımız; fino köpekler.

Satılmış adamlar katır gidiler
Düşmanlarımızdan para yediler
“Himaye olmazsa manda” dediler
Hokkabaz herifler, arsız şebekler

İçerden dışarıdan, kazan kaynadı
Analar inledi, dullar ağladı.
Türkün karşısında beyaz bağladı
Postuna göz diken alçak köpekler

“ Bâbı Alî ” hünkâr, zevka dalmıştı
Çok bunaldı millet başsız kalmıştı
Her bir yanımızı düşman almıştı
Toplar kamasızdı, kırık tüfenkler

Bir arslan güreledi, dedi: “Türk ölmez!”
Tanrının yaktığı bu ışık sönmez.
“Huduru meydan” Türk savaştan dönmez
Çıksın karşımıza bütün Frenkler

Başına toplamıştı o gün yiğitler
Top sesile yaptı düğün yiğitler
Yürekten çarpıştı bütün yiğitler
Hiç boşa gidermi? Bunca emekler

Afyon tarafında; üç gün üç gece
Tertibat aldırıldı gayet gizlice.
Dumlupınar’da; çevriliverince:
Donunu kirletti efzun bebekler

Mançamu! Der, demez leşkeri yunan
İngiliz, Ermeni, Fransız, Talyan
Pılıyı pırtıyı topladı heman
Defolup gittiler: teknil ödekler

Asiler ezildi, müfsidler kaçtı
Cumhûriyet yurda nurunu saçtı
Rahat, huzur, ferah: kapısın açtı,
Kadınlar açıldı, güldü erkekler.

Sıyrıldı bulutlar: her yer şeneldi
Bu güne kavuşmak bize emeldi
Sıra artık mülkü i'mara geldi
Hiç belirsiz oldu yapılan ekler

Devran hep böyledir; gam gelir geçer
Ye'se kaptırmamak kendini hüner
GAZİ'den ibret al; sevgili püser
Alkışlasın seni; gökte melekler

“ Hacı şeyh oğlu” der; ey aziz ihvan
Armağan eyledim, size bir destan,
Rahmetle yadedin, benide birân
Açılsın kabrimde elvan çiçekler

A. K.

Destan³³⁴

Arz edeyim şanlı Türkün adını

³³⁴Rıza, “Destan”, Çankırı'da Duygu, S. 155, 1933, s. 6-7.

Okusun bilimum ağyarü yaran
Bir destan söyleyim ki emsaline
Henüz söylememiş olsun şairan

Türk milleti fazilete maliktir
Zulme değil, adlû dade saliktir
Dosta monis duşman için haliktir
Hayre Ragıp, şerre duşman her zaman

Hüsnü ahlak hüsnî niyet Türktedir
İzzet, rifat, cehtü gayret Türktedir
İstikamet rahmü şefkat Türktedir
Bu evsafla Türk milleti buldu şan

Vatanına her Türk candan aşıktır
İkrarına sabit ahde sadıktır
Sözünün eridir dinse layıktır
Dönmez ikrarından yıkılsa cihan

Türk süngüden, toptan, tüfenkten korkmaz
Vatan için cenkü cidalden bıkmaz
Düşmanda intikam asla bırakmaz
Öç alır bir fırsat düşünce heman

Türk hür yaşar esarete düşmandır
Hür düşünür cehalete düşmandır
Hıyanete, ihanete düşmandır
Düsturıdır bu perensip, bu pılan

Böyle mümtaz olan Türkler akibet
Saltanat devrinde çekti esaret
Mülküne maline etti vaziyet
Asırlarca zalim bir nice sultan

Deli padişahlarla dönme vezirler
Soyu sopu adi beyler, emirler
Türke zulüm ettiler hayli devirler
Lakin bir gün Türkler eyledi isyan

Meşrutiyet ilan eyleyüp encam
Nefes alacakken çekti çok alâm
Vatandaş dediği gayri Türk akvam
Binbir hıyanete ettiler nişan

Trablus, Balkan harbinde yorgun
Dönen Türke Avrupa şephun
Padişah denilen o kanlı mel'un
Türkü mahvetmeye topladı daman

İngiliz, Fransa, İtalya ile
Dost oldu barıştı her düşman ile
Ermenistan için hincak yan ile
Anlaştı, görüştü gizlice o an

Vatanı düşmana çekerek pişkeş
Rahata vurmuştu o koca gebeş
Türke nisbet Hindu, Çin ile habeş
Daha hürriyete sahipti inan

Tanrı merhamete geldi akibet
Türlere (GAZİ)yi eyledi himmet
Verdi dehasıyla o zî hamiyet
Türke necat fakat düşmana ziyan

Ne olurdu acaba halü şanımız
Dökülürdü bire kadar kanımız

Kalmazdı elbette hanümanımız
Olmasaydı eğer GAZİ'î Zîşan

Ordular saf olup harbe durdular
Misli görülmemiş bir cenk kurdular
Yunanlıyı ta kalbinden vurdular
Allah kat'î zafer eyledi ihsan

(Dumlupınar) harbi gayet ayandı
Görenler kıyamet kopuyor sandı
Ordular tüfenkle, topla donandı
Kurşun, gülle yağdı misali baran

Yüz ağıla bu harpten de çıktı Türk
Düşmanları deryalara tıkdı Türk
Ordu yarup baş kesmekten bıktı Türk
Düşmana delirdi encam el'aman

Cebren aldı istiklâline
Temin etti hal ve istikbaline
Kanlar döktü verdi nakdü malini
Kızıl ırmak gibi eyledi tuyan

Bürücü istipdadı yıkup aferin
Olmuştur malinden, canından emin
Esir olmamaya etmiştir yemin
Olmaktadır bu sayede sayeban

Avni halkla etti izhar varlığın
Tastik eyler yarü ağyar varlığın
Kimse etmez artık varlığın
Yedi devlet ile oldu imtihan

Püsküllü bir bela idi saltanat
Gererdi başlara bir kara kanat
İcat eyler idi türlü şeytanat
Söndürmüştü binler ile hanıman

Patişahlar yol ve mektep yapmadı
Hiç birisi hak yoluna sapmadı
Terakkiye doğru adım atmadı
Hepsinde yok idi din ile iman

Hilafeti saltanatı kaldırdı
Davulları, zurnaları çaldırdı
Kainatı, hayretlere daldırdı
İnkılâp içinde olmada poyan

Cumhuriyet ilân Türk bu gün
Refahiyet ” ” ” ”
Mesudiyet ” ” ” ”
Şaştı kaldı işbu hale her insan

Tekkeleri, türbeleri kapattı
Softayı, dervişi yabana attı
Tenbellerden tekkeleri boşalttı
Edilir bu meşkûr feyli istihsan

Hurafat perdesin yıkarak attı
Yaptığı işlerle şöhreti arttı
Akıllandı eski kafayı sattı
Yeni kafa ile gezmekle el'an

Arap harflerine verdi nihayet
Onlarla tahsilde vardı çok usret
Latin harflerinde vardır suhulet

Okuyup yazmakla her Türk şadıman

Mektep, demiryolu, yollar yapmada
Taraf taraf tünel, kanal amada
Vatan imarına milyon samada
Nedir bu terakki, nedir bu umran

Trkte ilerliyor ilim, marifet
Ticaret, ziraat, hünerle san'at
Her yerde cilvenâk refah, saadet
Artmaktadır ilmi servet ve saman

Türk ilinde Türkçe konuşulacak
Her kafaya iran nru dolacak
Muamelât bütün Türkçe olacak
Bunun için uğraşıyor arifan

Cümhûriyet on yaşına girmiştir
Kahraman Türk muradına ermiştir
Bu uğurda hayli şehit vermiştir
Esir olmamaya etmiştir Peyma

Türk milleti bu gün bayramı yapar
Elde baston baştâ şapka hr yaşar
Oynar, güler, gülse oynasa ne var
Böyle gesn aziz ömrü her zaman

Sertacıdır Türkün MUSTAFA KEMAL
Vermesin Kemale Allahım zeval
Milletin başına geçerek bu şehbal
Yaşasın sağlıkla durdukca devran

GAZİ KEMAL dahilerin dahisi

Türklerin timsali devlet banisi
Türk ilinin, milletin hamisi
Ûlûvvü himmeti şayanı şükran

Esarete mahkum idi bu millet
Adaya geçmişti bütün memleket
Gösterüp cihana şevketü satvet
Buldu GAZÎ bütün dertlere derman

GAZÎ millete daim var olsun
Her işinde tanrı feyzi yar olsun
Yan bakan alçaklar tarümar olsun
Muini her işte hazreti mennan

El açup tanrıya dua edelüm
GAZÎ'nin tuttuğu yola gidelim
Onun hizmetini yüce bilelim
Türk olan eylemez küfran

Rıza

Fani babanın destanı³³⁵

Şaktan güneşle doğduk
Aydınlattık cihanı
Asyada vatan kurduk
Yurt edindik Turanı

Türk konuldu adımız
Temiz kandır kanımız
Tarihi biz yarattık
Şanlıdır ecdadımız

³³⁵Fani Baba, "Fani babanın destanı", *Çankırı'da Duygu*, S. 155, 1933, s. 7.

Helâgûler Cengizler
Hep zaferle gittiler
Büyük Türk Hakanları
Dünyayı titrettiler

Kabileler ayrıldı
Küme küme dağıldık
Yurdumuza sığmadık
Her tarafa yayıldık

D rt z  adırla geldik
Zaptettik Anadolu
Denizleri atlattık
Fethettik İstanbulu

Ertoğrul oğulları
Bu yerde sultan oldu
Büyük büyük zaferle
Tarihimiz ş n doldu

Y neldik Avrupaya
Sefer ettik Tunaya
 iğnedik  lkeleri
Dayandık Vinaya

Bu yolda y r medik
İşlerimiz bozuldu
Araplar Arnavutlar
İçimize sokuldu

Saraya alındılar
Devşirmeler esirler
Paşa vezir oldular

Edebsizler reziller

Siyaseti bıraktık artık
Din yoluna koyulduk
Peygamber nesli deye
Araplara soyulduk

Sefahete daldılar
Osmanlı sultanları
İstibdada saptılar
Bozulmuştu kanları

Zulme isyan eyledik
Sanki hürriyet aldık
Fırçacılar yüzünden
Vatanı parçaladık

İttihadın hainleri
İlân etti cihadı
Müslümanız deyenler
Hiç bunu tanımadı
Reyi yokken milletin
Büyük bir harp açtılar
Vatanı mahvettiler
Bıraktılar kaçtılar

Dağılmıştı ordular
Ne top vadı ne tüfenk
Saldırdı üstümüze
Yunanlı kuduz köpek

Hiç esir olurmu Türk
Bir başbuğa muhtaçtı

GAZİ geçti öz Yurda
Millî bayrağı açtı

Rehber oldu millete
Topladı Kurultayı
Kökten yıktı devirdi
Saltanatı Sarayı

Kumandayı ele aldı
Yoktan neler yarattı
Sakaryadan düşmanı
Sürdü denize attı

Lozanda İSMET Paşa
Arslan gibi kükredi
Sevr paçavrasını
Sırtlarına yükledi

Onuncı yıl dönümü
Oldu Cümhûriyetin
Üç gün bayram edecek
Hakkıdır bu milletin

(Fani) böyle düacı
Yaşa ey millet yaşa
Daim olsun başında
MUSTAFA KEMAL Paşa

Fani Baba

Kurtuluş destanlarından³³⁶

³³⁶ Turgut, “Kurtuluş Destanlarından”, *Çankırı’da Duygu*, S. 155, 1933, s. 7.

Bir zeman yıkıldı yurdum temelinden
Sanırsın ıssızdı ülke ezelden,
Her yeri batmıştı kanlı bir selden
Ben Türküm diyenler ölmüştü güya

Umutlar büzülmüş kara bun taşmış
Düşmanlar, dağları, belleri aşmış
İstanbul koynuna korsan yanaşmış
Dinlemek Türklere olmuştu rü'ya

Başbuğum diyenler kaçmış vatandan
Soysuzlar, hainler kesilmiş kaptan,
Namerdler başbuğu seçilmiş sultan,
Dirilmek ülkeye olmuştu hülya

Süngüler eğrilmiş, kırılmış kılınç,
Bey olmuş her yerde mihal mığırđıç
Türk oğlu kurbanlık bir dağlıç
Mirasçı olmuştu yurduma dünya

Düşünmek isteyen başlar ezilmiş,
Ben varım diyenler ipe dizilmiş,
Yüksekten atanlar bir şey değilmiş,
Tarihim olmuştu bütün berhava

Alınlar yerde gözler hep dönük,
Boyunlar bükülü ocaklar sönük,
Şaşırdık hepimiz olduk bir hödük
Onurlar büsbütün olmuştu yağma

Yüzlerce büyükbaş girdi mahbese
Kartallar tıkıldı sanki kafese,
Vatan bir zindandı o gün herkese

Ne yerden ne gökten gelmezdi sada

Ne gökten bir umut ne yerden haber
Gelirdi her sabah dündan beşbeter
Yedi yerden düşman sokmuştu asker
Gönüller burgulmuş boğuktu hava

Ey o zan o ıssız günleri bırak,
Anlat gel bize ol tanrıgen sağnak,
Hangi bir illerden ittide yığnak
Yöneltti yüzleri sivastan yana

Bir nida erişti, ölgün ülkeye
Gür bir ses duyuldu: kalkınız deye
Yöneldi o anda bütün Türkiye
İlahî bir sestî yağdırdı iman

İsrafil sanırsın sûrunu çaldı,
Ölümler diyarı bir nefes aldı,
Düşmanın bağrına yıldırım saldı
Türkün davasına eğildi cihan

Yürüdü bu sese bütün milletim,
Tanındı o günden ölen devletim,
Bu yalvaç uğruna feda ümmetim
Bu yüce burkata canımız kurban

Ölümler diyarı hayatlar saçtı,
Düşmanlar önümüzden it gibi kaçtı,
Umut güneşleri bize yol açtı
Güneşler yarattı yüce kahraman

Namusum yüceldi tarihim doğdu,

Benliğim uyandı zilleti boğdu,
Onurum dineldi yasları kovdu
Ölmezlik bir dindir Türklüğe inan

Bül' üller ötüyor baharlar mes'ût
Diyorlar Türk oğlu geçmişî unut
Sade bu savımı gönlünde unut
En büyük ibadet (GAZİYE)şükran

Turgut

Esir bir Türk Kızı tarafından³³⁷

Bıktım artık allahım, Usandım ben canımdan
Ayrılalıdanberi yurdumdan, Vatanımdan,
Ah! Ne acı şeymiş vatandan ayrı düşmek
Gözlerim kararıyor çakıyor kafamda şimşek
Sanki bir zindandayım esaretimdenberi
Görüyorum yanımda yabancı kimseleri
Hani Babam kardeşim nerde Şanlı bayrağım
Yokmu allahım benim bir vatanım, Ocağım
Ateşmi aldı her yer, yıkıldımı her bucak?
Harapmı oldu Vatan, tütmüyormu hiç ocak?
Türk adı kalmadımı? Bütün dünya susmuşmu?
Bu dünyada yaşayan acap yalnız baykuşmu?
Her taraf kaplandımı o Banavar duşmanla
Türk dünyadan kalkmaz göksündeki imanla!
Şu karşımda bekleyen yırtıcı bir canavardır,
Ona karşı içimde ne derin kinler vardır,
Bana ne acı zulüm ne hakaret ettiler,
Bebamı öldürdüler, çocuğumu kestiler.
Kardeşimi yaktılar, yaktıkları evimle
Milletime söğdüler eğlendiler dinimle,

³³⁷ Behzat Behiç, “Esir bir Türk Kızı tarafından”, *Çankırı'da Duygu*, S. 155, 1933, s. 13.

Ah! Nasıl unutayım unutamam bunları
Almalıdır öcümü ırkımın evladları.
Al Allahım canımı yahut kurtar sen beni
Göreyim ben bir daha yurdumu milletini
Dayanamam ben artık yeter rabbim bu zillet
Türke lâyük olamaz bu dünyada esaret

Türk Askerinin Cevabı

Yeter artık ağlama! Ey Türk kızı, kalk, bacı,
Kurtuldu vatanımız, dindi artık her acı.
Şarkın doğdu bir güneş, her yere saçtı nurlar
En aydınlık yer oldu en karanlık çukurlar
Altın bir baş belirdi Türk dünyası üstünden
Talilmiz değişti Dumlupınar gününden
İnönü, Sakaryada neler neler olmadı
Tek bir hafta içinde yurttan düşman kalmadı.
İlk hedefi gösterdi, canlandırdı o bizi
Bir ruh verdi o bize boyladık Akdenizi
Tıbbı bir çirkef gibi dökdük hasmı denize
Anlatamam hemşirem, o günleri ben size
Aldık senin öcünü merak etme düşmandan
Doldurduk dünyaları düşmanların kanından
Nerde Yunan neferi, nerye gitti o alçak
Milletinin halini lâzım ona anlatmak
Kavuştun artık bacı, yurdunda hürriyete
Erdin, artık emin ol, en büyük saadete
Dünyaları kapladı şu bayrağın gölgesi
Bir cennete dönecek artık Türkün ülkesi
Cihana şeref verdi bu yıldızla şu hilâl
Doğunca güneş gibi GAZİ MUSTAFA KEMAL
Bak yurdun şenliğine, bu gün bize bayramdır
Türküm deyen herkeste büyük sevinçler vardır

Gel, seninle analım bu yurdu kurataranı
Gel seninle analım bu günü yaratanı
-İkisi Beraber-
Yaşasın GAZİ Reis, var olsun ulu millet!
Yaşasın Türk Ordusu,var olsun Cümhuriyet!...
Behzat Behiç

Darsitanı Ahmet Harami³³⁸

Bu destan bugün bünyat idelüm
Hakın kudretini biz yad idelüm

Gelon ey ma'ni bahrin seyr idenler
Bu derya gevherinden hayr idenler

Maânide kılı kıra biçenler
Dilinden daima gevher saçanlar

Gelin bari bugün sühbet kılakım

Maâni tatınun dürrin bulakım

Anun birliğini zıkr eyleye dil
Hatırda kalmaya zerrece müşkil

Zira kim dilleri söyleden oldur
Onun hikmetleri kullarda boldur

Anun hikmetlerine akıl irişmez
İşine kimesne herkiz karışmaz

Anun keyfiyeti bulunmadı hiç

³³⁸ A .İ., “Darsitanı Ahmet Harami”, *Çankırı'da Duygu*, S. 159, 1933, s. 4.

Mekâni katıdadur bilinmedi hiç

Ne zahirdir olkim gözden erilmez
Ne batındur ol kim herkiz görünmez

Anun evvelinün öni bulunmaz
Anun ahirünün sanı bulunmaz

Ne dilim var anı şerh eyleyem ben
Ne bilüm var ki şerhin söyleyem ben

A. İ.

Şair³³⁹

Erkekçe yaşamak yaraşır “er”e:
_Eğilme kadinçün, ne varki yere
Yazıktır gözünden dökülen fere
Kırırver, sevgiyse bir teldir şair!

Hem gece bir yıldız sağ doya, doya,

Serde at kendini ay gibi suya!
“Batıya akarken çevril doğuya”
Desinler: “bu çılgın bir seldir ” şair!

_Fırla yatağından göklere fişkır
Yakında ne varsa devir, ez, yık, kır!
“Bir nesli uyaran” sesinle haykır!
Her günün bir ömre bedeldir şair!

H. Atila

Türk Kadını³⁴⁰

³³⁹ H. Atila, “Şair”, *Çankırı’da Duygu*, S. 161, 1933, s. 4.

VII

Sakaryadan sökölüp atılan kara bulut
Arkaya bakmadan tuttu kaçak yolunu
Zelzeleden de beter, tûfandan daha coşgun
Vura kira sağını, yaka yıka solunu

Yıldırımlar saçarak Gazi'nin evlatları
Duşmanı katup öne sürdüler... Ha sürdüler,
Bastılar mitralyozu, yağdırdılar gülleyi
Cehennem yaratup düşmana püskürdüler.

Yiğitlerden ilk önce Aydınli Çakır Hasan
Siperinden atlayup karşılara dalmıştı,
Bu saldırış hepsini oynattı yerlerinden
Kendisi de göksünden nişanını almıştı...

Bir sedyenin üstüne Hasancığı yatırıp
Götürdüler nûr gibi kızıl ay çadırına,
Çakır Hasan ölümü cana minnet bilirken
Bölüğünden ayrılış gelmezdi hatırına

Sakız gibi bem beyez karyolaya uzandı
Baş ucunda havlusu, suyu, ilâcı, tası,
Sağa dönmüş yatarken çarşafına akmıştı
Göksündeki nişanın kırmızı kurdelaşı...

İlk yaralı Hasanı ilk arayan o köyün
Seksenlik en ihtiyar kadını Ayşe Dudu
İki büklüm bir halde elinde bir barkacık
Sokularak Hasan'a yavaşça hatır sordu:

³⁴⁰ Hüseyin Rıfat, "Türk Kadını VII", *Çankırı'da Duygu*, S. 165, 1933, s. 4.

__Nasılsın canım oğlum? Yaran sızlamıyor ya...

Yavruma kutlu olsun babayiğit düğünü...

Sonra küçük bakracı verdi ağzına, dedi:

__İç bakayım ninemin... iiiiiç... Şu helâl stünü

Hüseyin Rıfat

ZAFERNAMEİ CEDİT_ DER HAKKI SADRI FERİT³⁴¹

Barekâllah zehî sadrı Ferîdi deveran

Bir siyasetle yine oldu Reisi divan

Bu nevîn nasbı duyunca dedi cümle yâran

“Aferin ey vüzera hatemi, düstûri zaman

Zûrı bazû ile oldum yine maksûda reisan”

Sadri pür hâssa ki şöhreti mabut felek

Anadan doğmadı zatine şebîh şimdiyedek

Ona insan denemez çün; ne peridir ne melek

“Pür hata Fıtratı hakkında şudur, şöyle demek

Çünkü mahiyeti tâbire değildir Çesban”

Nesebî vasıl olur kavmi kadîmî Nıpta

Benzemez çehresi eski, yeni hiçbir sıpta

Haşmetü satvetine etmemek olmaz gıpta

“Padişah ola seza; kavmi necibi Kıpta

Alsa Nemrûdu Helâgû gibi lâyük unvan”

Bilmeyüp kadrini lânetle anar halk bütün

(İngiliz aleti icrası) diye zati için

Veledi varisine yapmak için şanlı düğün

³⁴¹ Ahmet Talat, “Zafernamei Cedid_ Der Hakkı Sadrı Ferit ”, *Çankırı’da Duygu*, S. 166, 1933, s. 3.

“Sâdra cismile şeref verdiğinin ertesi gün
Etti İslâma (Luit Corç) ile harbi ilân”

Milletin Nef’ine hürriyeti gördü hâil
Mutlakiyyete bulup fevzû felahı kabil
İngiliz emri ile sadra olunca nâil

“Hapsü tevkifine Meb’usların oldu mâil
Meclise eyledi bir hamle ile tarma tağan”

Kaçarak Ankara’ya bir takım erbabı dalâl
Açtılar Meclisi Millî diye bir dâri Kemal
Bu haberden mütevahhiş olarak misli ğâzâl

“Çekti kılıncı Türk’lere karşı derhal
Yarü ağyarını bu cür’ete etti hayran”

Ceyşi Kahharı olup Ermeni, Rum ve Çerkes
Üşüştüler Milletin emvaline misli gerges
Sayesinde hele kimse almaz oldu nefes

“Yağmayı, Haps ile i’damı duyunca herkes
Oldular korku ile Ankara’ya doğru revan”

Meclisi Milliye (Cemiyet Ocağı) denerek
Ankara ordusuna (bir sürü bağı) denerek
Def’ü tenkillerinin geçmedi çağı diyerek

“Yokmudur dini bütün Çerkes uşağı diyerek
Kavmi Etrak’e hücûm etmek için çekti kolan”

Kendi de ceddi gibi geçti değildi asker

Oldu Harbiyeye nâzır, saçarak yümnü zafer
Verdi şiddetle donanmayada bir emrî sefer

“Ki ede Marmara serhadine ilka leşker
Tâ ola gökte tuyûr, yemde balıklar lerzân”
(Sonu var...)

Ahmet Talat

ZAFERNAMEİ CEDİD_ DER HAKKI SADRI FERİT³⁴²

Fahreder zatî ile şimdi limanı Balta
Sarayı oldu şu günlerde misali yatla
Çün vezîr olduğu gündenberi mesdut Galata

“Sayesinde sukala cayı olunca Malta
Doldu İstanbul’a Avrupa’lı hûrû gilman”

(Mezci unsur bize lâzım) diye verdi servis
Sarayı içre bir oldu Katine’yle Serkis
Eşkiyaya Paşalık vermeyi etti te’sis

“Etti Kürt Mustafa’yı mahkemei örfe reis
Ruhu Nemrud’u bu suretle de etti şadân”

Keremi cevher ederdi nazar etseydi taş
Nitekim Anzavur’a rütbe verüp, etti Paşa
İltifat etmek ile bir iki meşhûr Apaşa

“Cebr ile taktı zimamı nice avâre başa
Etti dünbalei yarânını lutfu cünbân”

Artin’i kendine ettikte siyaset yamağı

³⁴² Ahmet Talat, “Zafernamei Cedid_ Der Hakkı Sadrı Ferit”, *Çankırı’da Duygu*, S.167, 1933, s. 3.

Çözdüler müttehiden her işe donu kuşağı
Aldılar milleti el ense edince aşığı

“Don kişot vari hücûmunda olurlar uşağı
Miri Sadık’la hoca Sabri, mülazım Şaban”

Zâti zîşanı ağızlarda demadem dolaşır
(İbni Alkam) ile tev’em tutulursa yaraşır
Çünkü bu devlete çektirmemeye can savaşı

“Himmeti, gayreti, lutfu ile millet ulaşır
Menzil merhameti Halik’a bî reybû güman”

Senei sabıkada eyleyerek arzı dehâ
Sarfi himmet ile kurdurdu sarayda Şûra
İngiliz mandası’nın nef’in ederken itra

“İngiliz düşmanı bir hayli ocakçı zorba
Dediler unf ile bu fikri dehâya: hezeyan!”

Halbuki devletimiz paraya muhtaç mı değil
Düşmanın savletine mülkümüz âmaç mı değil
Hepimizin kisesi boş mideleri aç mı değil

“Reyi Paşayı kabul etmemek iz’âç mı değil
Esselâ: söyleyin ey zümrei ehli irfan?”

Kontransta okuyup nutkı müzeyyen üslûp
Zâtine eyledi etkârı firengi meclûp
Hasmını cerbeze ve akl ile etti mağlup

“Olarak hamsi (Luit Corç, Klemanso) mahcup

Bir cevap vermek için etmediler fekki deha”

Devletin nef’ine sarf eyleyerek haylı kelâm
(Ermenistanı kebîr) fikrini etti ilâm
Tâ Torustan kesicek hattı hududü encam

“Tuttu alkış ne kadar var ise nisvanü gulman
Hayli günlerce donandı Atina’yla Erivan”

Öptüler gözlerini memnun olup (Corç, Venize)
Çünkü taş atmış idi bilmiyerek bir kerize
Gerçi yüz vermediler düştü yolu Akdeniz’e

“Bir hareketse eğer milletedir bu nebize?
Bahsa düstûri mükerrem görölürmü şayan?
Oldu hempası “Rıza” adlı hakîmi Salûs
Gezdi Avrupa’da günlerce misali Tavûs
Şerefi nutkuna her yerde çalındı nakûs

“Milletin ta’nı ile olmayıp asla meyûs
Etti pür debdebe İstanbul’a tevcihi inân”

Vakıa avdeti hakkında da ehli tenkît
Etiler haylı makalâtı cerait tesvît
Ederek gayzını kaplan gibi tâki teşdît

“Hepsini haps ile, iclâ işe etti tebît
Bir iken yirmiye buldu hele örfî divan”

Etti ilân ki: Müslüman kanı küffara helâl
Sundu İzmir’de Yunan Türk’lere bir zehri zeval
Mer’aşu Urfaya saldırdı Fransız derhal

“Emri veç üzere İstanbul edilince işgal
İngiliz askerine Türk’leri etti kurban”

İngiliz gayreti gütmekte bevehîçli maksût
Asafa; zatına manent değildir, mevcût
Himmetin eyledi (Halet) leri hattâ merdût

“Zîhayat olsa da (Mahmut Nedim)i mâhût
Seni görseydi sarayında olurdu derban”

Bir alay köylü değil mi (Kore Millet) denilen
Payı kahrın ile ez hepsini
Milletin sahibi (Zevce)n

“Kimin
Kesüp

Pek elim gelmiş idi bizlere evvelki sukût
Çünkü sayende makamata biz ettikti suût
Ettiler cümlemizi tıflı zinaveş melkût

“Şerefü
Eyledin

Bir Kemal geldi dedi:
Bir Kemal
Bir KEMAL
“Bir Kemal adlı kişi
Ben gibi

Vasfına dair olan gözlerimiz baverdi
Gayzı kaplan gibi dünyalara bîm-âverdir.
Baş kesen, hane yıkan, sahibi şan dâverdir.

“Zatine İngiliz askerleri hep yaverdir
Görmez ikbali bu yüzden dahi âsîbü ziyan”

Söz uzar vasfını yazmak ile (Şa’ban) kısa kes
Ettin Abdiyeti ifa, sana gökten yere bes
Bülbülü zâtine Balta sarayı ola kafes

“Zîhayet kalmaya âlemde, değil mûru mekes
Haşredek tabîî emri ola cümle hayvan!!”

Ahmet Talat

Tayyare Şehitlerimize³⁴³

Göklerde uçuşan kartallar gibi
Bulutlar üstünden aşip geçtiniz...
Zafer müjdeleyen rüzgarlar

Tarihe meş’ale tutacak eller
Karanlık izleri aydınlatacak...
Yukardan toprağa dikilen aklar
Yıldırım olacak, volkan açacak...

Kanatları kızıl bir sürü kartal
Güneşin indiği tarafa çıktı...
Bir tufan kesildi, şimşekler çaktı,
Gök kaleler teshire kalktı...

Her Türkün kalbinde sonsuz yaşıyan
Ulu varlıksınız, aziz şehitler
Anaruz sizleri minnetle her an
Yaşıyan ölümler, aziz şehitler

³⁴³ Muallim Şükrü Bey, “Tayyare Şehitlerimize”, *Çankırı’da Duygu*, S. 168, 1934, s. 4.

Muallim Şükrü Bey

Kızıl Irmak İçin³⁴⁴

Yurdum: garbe uzanmış Asya'nın demir kolu!...
Haris gözlere bataban ok, desem de yeri var
Yahut arzın göksünde bir “kalp” Anadolu
İşte ancı can veren cışkun bir kızıl damar

Bir kanlı hançer düşün! Nasıl girerse kına,
Karadeniz bağrına, ta öylece saplanır...
Milyonlarca Türk kanı karıştı bu akına,
Rekuru kırılmayan hızını cihan tanır!

Asırlarca uğraşsa kimse bu sırra ermez
Bize dost olan içer (Kevser) altın tasta!...
Yansa da düşman bağı bir damla vermez:
“Türk ili”nin toprağı bir “ateş” suyu “kan”!

H. Atila

Ben Türküm³⁴⁵

Ben ki Türküm, bana tufan gibi taşmak yaraşır,
Türk olan arslanı bilsen ne yürekle savaşıır.
Yurdum toprağımın bir tutamından geçemem,
Ona bir yan bakanın yurdunu matem dolaşır.

İçmişim andını, yurdun ebedî bekçisiyim,
O benimdir ben onun bir ezeli sevgisiyim.
Ben ezelden beri tarihlere şan vermedeyim,
Beni dünyalara bir yol soruver, bak ki neyim

³⁴⁴ H. Atila, “Kızıl Irmak İçin”, *Çankırı'da Duygu*, S. 169, 1934, s. 4.

³⁴⁵ Besim, “Ben Türküm”, *Çankırı'da Duygu*, S. 181, 1934, s. 2.

Göğsümün üstü demirden de çelikten de metin,
Atılan hatvelerim şimdi deminden de emin
Güvenip salma sakın hey koca mundar düşman,
Ben ki Türküm, bana saldırması gördüm ne çetin.

Ne ölümden hazerim var, ne de alkışta gözüm
Yurda bel bağlamışım ben, vatanın aşkı sözüm
Pek temizdir saçağı bayrağının şart'lardan
Türk doğup, Türk ölecek şan ile dünyada özüm.

Besim

Öz Destan³⁴⁶

Uyaraktan Arabın bin (Emri mahsus) una,
Sarındık “Meskenet”tin yemyeşil yosununa;
Yarım milyon yıl yattık “Tevekkül” uykusuna.

Amberden oluklarla, hülyamıza inen su
Uyuşturdu Uhrevî bir vâtle ruhumuzu...
Çölün kızgın havası çöle çevirdi bizi:
Kurudu bir dal gibi göğsümüzde her arzu.

Sonra (Zillullah!) ların hakka “Şirk” i başladı,
Kurdular kalbimizde bir “Nemrut” saltanatı:
Biz, hatılı çürümüşün evlerde ölürken
Mermer saraylarında, onlar şeytan taşıladı.

Düşürdüler de bizi “Gaflet”in pususuna,
Uyuttular vâttten morfinler suna suna...
Fakat son kast dokundu bu pis kış uykusuna.

³⁴⁶Zeki Ömer, “Öz Destan”, *Duygu*, S. 205, 1934, s. 4.

Tanrı arzı yaratmış, nuru yaratan bizdik,
Karanlık dünyaları ilk ısıtan bizdik,
Beyin denen macuna sezgiyi katan bizdik,

Zincir vuramamışken Himayalar bize,
Kelepçe olur muydu “Sevr” bizim elimize,
BOZKIR ların hür ruhu coştı gene kalplerde,
Dar geldi dağlar taşlar, denizler selimize

Fıskırdık volkan gibi kaynayıp “ANKARA” dan
Farkımız yoktu o gün milyon “Niyagara” dan
Yel gibi uçup geçtik denizlerden, karadan...
Bizi böyle görmedi o güne dek yaratan

Sınırdı her sipere bir MEHMET ten set dizdik
Yurdun kıyılarını al kanımızla çizdik,
Dağları delen bizdik, ölüren gülen bizdik.

Kaynattık “Sakarya”da “Gayya”nın katranını,
Cehenneme çevirdik cephenin dört yanını...
Makas bulamadıksa dişimizle kopardık
Afyonda düşmanın telden duvarlarını.

(Hedef Akdeniz!)dir diye haykırırken askere
“Koca depe” Arşoldu o gün ulu Öndere...
O gün bize en yakın bir ses duyduk göklerden,
O gün gene kükredik ömrümüzde bir kere.

Şehit kemiklerinden küskümüzün ucunu
Takarak değiştirdik dünyamızın burcunu...
Kızıl gömleğimizi dolayıp alnımıza
Gösterdik dağlara bu zafer sorgucunu.

Sevincin gül yüzüne senelerdir perhizdik,
Yurt için kendimizden geçmiştik, habersizdik...
Dağları yaran bizdik, İzmir'e varan bizdik.

Artık ne kör Arap var, ne sultan denen hırsız,
Artık Türk oğlu türkdür çelikten naturamız.
Türklerin öz bağını geçirdik kalbimize
Isıtma bağlarıyla bağlanmadık biz bize
Dağları "Gürz" le değil, imanla yarıyoruz;
Çekilin önümüzden, çekilin, varıyoruz!
Altımızda ne "Düldül" denilen küheylan;
Bizi uçuruyor kan, hür bağrımızdaki kan.
Dün, demir bileklere şimşeklere verdi hız,
Yarın, ak ülkümüzün uçmağında Ay yıldız...
Yaşa, yüce milletle ey yüceler yücesi:
Yaşa, tayyare, tren, fabrika Türkiyesi.

Zeki Ömer

Türk'ün Destanı³⁴⁷

-Türk çocuklarına-

ULU TANRIM! Şudur dileğim ancak:
ATATÜRK elinden çekme elini;
Yalvacındır senin kahriman, koçak
Kâfirler derdile bükme belini.

Köpekler düşmüşken Türkün eline
Sırtlanlar üşmüşken yurdun leşine
ATATÜRK atılup cenk ateşine
Kurtardı Türkleri, Türk'ün elini

³⁴⁷ T. O., "Türk'ün Destanı", *Duygu*, S. 285, 1936, s. 4.

“TÜRK ’lük” ateşile o başlar tacı
Olmakçın bir avuç Türke arkacı,
Meydana at sürdü çalup kırbacı
Sarsıttı avrupanın tam temelini.

Düşman süngüsüne bağrını gerdi,
Saldırıp ateşe işi becerdi;
SAKARYADA, DUMLU PINAR da verdi
Vatan severlik tek modelini.

Anadan kör doğmuş gibi yaşardık,
Avrupa ilmini duyup şaşardık;
O’NUN buyruğuyla bin iş başardık
Yaptık inkılabın mükemmelini.

Türk’e “Dilince yaz!” deyince heman
Arab’a harfini çektik armağan,
Farsçayı İyrana gönderdik kapattık
Türklerin kurtardık altun dilini.

Bin bir harabede bin bir ev çatdık;
Tenbel yurtlarını bütün kapatdık
Şapka giydik, fesi çul gibi atdık
Gördük tassubun çirkin gelini.

Yaptık bu kadar yol, hem demir yolu,
Bağlandı demirle hep anadolu,
Erzurum’a yarin varınca kolu
Emeriz bin göl’de cennet yelini.

İşimiz çalışmak, mademki sağız,
Çalışmazsak eğer itten alçağız;

Çalışarak elbet durduracağız
Kör bilgisizliğin taşğın selini.

Yoktur içimizde cehle tapacak.
Hak yolu bırakıp, sarpa saracak;
Hakikat yapacak bizleriz ancak
Şanlı Atatürk'ün her emelini,

ATATÜRK buyurdu görgük bunca iş
Eşini Avrupa henüz görmemiş:
Duttuk yeni yolda, yeni bir gidiş
Yaptık yeniliğin en güzelini.

Düşmüşken yerlere, işte yucaldık
Yurda şeref verdik, dehre ün saldık;
İnkılap genciyiz nurü feyz aldık
ATATÜRK'ün öpüp nurlu elini.

Hey (ONAY) olalı “TÜRK” ün sayrısı
Sözlerin olmuştur sözler bayrısı;
Ne kadar uğraşsa Türkün gayrısı
Kıramaz sazının çürük telini

T. O.

Boğazlar Destanı³⁴⁸

Dokuz yüz ondörtde, harbe atıldık.
O yıldaki kabine: amma da maldı!
Milyonlarca asker; mefte satıldık.
Azrail; tırpanın durmadan çaldı.

Fişek yok, silah yok, her şey: yok idi.

³⁴⁸ A. K. Üçok, “Boğazlar Destanı”, *Duygu*, S. 292, 1936, s. 4.

Dost az; düşman, kavi; bela çok idi.
Ortalık hasılı pek bom . . . idi.
Kahreman milletim: efkâra daldı.

Boğaza saldırdı amansız duşman!
Gövdeyi götürdü- sel gibi- al kan!
Dünyayı kapladı: bir kara duman:
Ekmek hiç kalmadı, herşey azaldı.

Denizden, karadan; zorladı â'da!
Tayyare bombası: püskültü bela!
Türkün elindeki o zağlı pala:
Doğradı düşmanı: asker ün aldı.

Türk (Çelebi! yasak! Geçilmez) dedi
Fransız, İngiliz, “pardon”, “yes” dedi.
Anafartalarda hepsi: pes dedi.
Çünkü komutan: Mustafa Kamaldı.

Kuvvetli duşmanın tâkatı bitdi.
Aczini anlayıp tahliye itdi.
Boğazı bıraktı: Sina'ya gitdi.
Altında gemisi: kara kartaldı.

İkiyüz elli bin: yaralı, şehit.
Söyledi: gözün aç! ey baba yiğit!
Boğazı sıkı tut; bu ulu geçit:
Kanımız pahası: sizlere kaldı.

Felek kıskandı da; ordu bozuldu!
O güzel boğazlar, duşmanla doldu!
Nihayet Lozan'da gül benzi soldu.
Bitaraf denildi: sahipsiz kaldı.

Tamam on_sekiz yıl; gizli, aleni,
Çalışıldı; sorma başa geleni!
Sonunda ATATÜRK verdi şöleni;
Millet sevincinden davullar çaldı.

Möntre’da bir gün meclis kuruldu
Fikirler bulandı, sonra duruldu,
“Hak Türkündür” denip mühür vuruldu.
YAŞASIN ATATÜRK: boğazı aldı.

“Üçok oğlu” der ki: dinleyin bizi:
Hatadan saklasın Hak- cümlelerinizi!
Eyice koruyun: İllerinizi. . .
Bu kıymetli toprak “Ata”dan kaldı

A. K. Üçok

Marş³⁴⁹

Çanakkale yiğitlerin ocağı
Çanakkale şehitlerin bucağı
Türk süngüsü üstün gelir burada
Düşmanlar ezer Türkün koçağı

Çanakkale biz hazırız savaşa
Türklüğünle, zaferlerle çok yaşa

Çanakkale yurdun deniz kapusu
Seni bekler Türkün yılmaz ordusu
Düşmanlara geçit vermez bu gök i yol
Burda yalnız Türkün öter borusu

³⁴⁹ H. Kılış, “Marş”, *Duygu*, S. 327, 1937, s. 3.

Çanakkale,.....
Türklüğünle,.....

H. Kılış

Muzaffer Atlılara³⁵⁰

Ey! Atilla ahfadı, Timür'ün torunları!
Ey! Atatürk yurdunun kahraman oğulları!
Nis, Roma zaferine Varşova'yı kattınız,
Bize geçmiş günlerin hazzını tattırdınız...

Bir zaman Ulu Hakan Atilla Hunlarında
Atını oynatmıştı Romanın surlarında...
O kan, bu günkü Türkün asil kanında vardır;
Şahlanan süvariler dünya sizlere dardır...

Ey! Kahraman ordunun yıldırım kolu erler!
Sizden olan orduya muzaffer ordu derler;
Sizi bağrına basan millete mutlu olsun,
Ey! Atatürk ordusu... Zaferin kutlu olsun...

Sırrı Kandıyeli

Türkün Destanı³⁵¹

Tanrı yaratınca gök ile yeri
Konuldu arş üzre nişanı Türkün
Hilkatin ibtida makbul eseri
Kurulması oldu bünyanı Türkü

Türkü yaratmakçin Hazreti Mevlâ
Yarattı bir nûrki alîyül'âlâ

³⁵⁰ Sırrı Kandıyeli, "Muzaffer Atlılara", *Duygu*, S. 387, 1938, s. 3.

³⁵¹ T. O., "Türkün Destanı", *Duygu*, S. 401, 1938, s. 5-6.

O nurdan halk oldu Âdemle Havva
Hilkatle başladı zamanı Türkün

Türk şeklinde zuhur edince Âdem
Esmayı öğretti hallakı âlem
Cümle mahlûkattan eşref mükerrem
Yazıldı semaya ünvanı Türkün

Tufandan kurtulan Türkün adına
(Nuh) deyen cahilin şaş inadına
Yaptı ilk gemiyi, bu icadına
Dendi mucezatı rabbanî Türkün

Nemrûd'un ateşe attığı Halil
Türk idi tarihde hesapsız delil
Mûsaya Firavn'i ettiren zelil
Mısra doğru olan tuğyanı Türkün

Irakta, Suryede, Mısırdı, Sintde,
Afrikada, Çinde, Uralda, Hitde,
Tûranda, Altayda, Sumer, Hititde
Gezdi damar damar al kanı Türkün

Mûsa'ya gezdiren avare Tûru
Rûhulkuds'e talim eden zuhûru
Fahrikâinatın nüvüvvet nûru
Tanrıya yücelenen imanı Türkün

O kadar harika bunca mucizat
Türkün sebebile oldu telkînat;
Tarihi kadimi okuyan zevat
Anlarki caridir fermanı Türkün

Târih o günedek bir masal idi
Her babı yalandan bir paçal idi
Tarihin tebdili mahasal idi
Yeni bir bap açtı devranı Türkün

Tarihi sevk için bir yeni yola,
Aktı seller gibi sağ ile sola,
Ayrıla ayrıla sayısız kola,
Tağıldı o büyük kervanı Türkün

Kol attı yüzlerce ulus dört yana,
Kimi sarktı Çine, Hinde, İyrana
Kimisi Iraka, ta Arabistana
Çöl oldu urhun'u turfan'ı Türkün

Kimi esir oldu, kimisi köle
Benzedi Altaylar bir kuru çöle
Her taraf dönünce kugusuz göle
Ağlattı nikbeti cihanı Türkün

Bir kısmı göç etti ergenekondan
Kaldılar asırlar lâkayd gerdûna
(Bozkurt) olup rehber, tekrar birûna
Çıkınca başladı seyranı Türkün

Ertonga, Atillâ, Mete'yle, Oguz,
Cengiz hân Alparslan Orhan, Yavuz
Cihangirlik için olup kılavuz
Oldular her biri Hakanı Türkün

Koruyan Bağdadın hilâfetini,
Tarik'a kurduran garp devletini;
İran'da Safevi tacû tahtını

Yıkan perakende insanı Türkün

Çöllerde kavruldu, dağlarda buydu
Gittiği yerlerin dinine uydu
Başka milletlerin kaygusunu duydu
Kalmadı Bahşisi, Şamanı Türkün

Tanrıyı ararken girdi her dîne
Dini için siper eyledi sîne
Târihe bakılsın dîni mübîne
Yoktur hizmetinin payanı Türkün

On asır islamçın verdi malla can
İslamın şanına oldu nighban;
Cem'i ahadisle, tefsiri kur'an
Malûmdu mahsulü irfanı Türkün

Yabancı süzüle kanup nihayet
Arabın harsine sarf etti kudret,
Acemin diline verdi nezaket,
Bozuldu bu yüzden lisanı Türkün

Mezhep ayrılığı heyhat bir zaman
Kardaşlar içinde döktürdü çok kan
Fırsatı ganimet bilüp düşmenan
Dar etti başınacihanı Türkün

Yüz asır taca lup bahş etmişken
Duşmandan öç alup bac bahş etmişken
İslâma kâ'bede haç bahş etmişken
Harap oldu yurdu, eyvanı Türkün

Kimi sultan idi, kimisi emîr

Kimisi başbuğdu, kimisi vezir
Son ucu hepsinin boynuna bir bir
Dolandı kölelik urganı Türkün

Kimi metbû oldu şahî İrana
Kimi Fagfurlara, Selçuk sultana
Bir kısmı uyarak âli Osmana
Savruldu bu azim harmanı Türkün

Hakanlar, Sultanlar Kanımdan diye
Bu kadar topraklar canımdan diye
Duşmandan kaçmamak şanımdan diye
Suladı al kanı her her yanı Türkün

Asyada kalan türk oymakları
Cehl ile görmeyüp ta uzakları
Duşmana esaret oldu hakları
Kirlendi husranla dâmanı Türkün

Tûfanı fûyuzat gibi hurûşan
Anadolumuza gelip ulaşan
Her gün bir zaferle iktisabı şan
Eyleyen milyonla insanı Türkün

Melişşah, Âlp arslan, kılınç arslanla
Birlikte çarpıştı Hâclı duşmanla
Nihayet birleşip âli Osman'la
Karardı tali rahşanı Türkün

Osman oğulları tam altı yüz yıl
Oldular başına türkün sardakıl
Kurtulmayı bir gün ederek akıl
Kıyam etti ordu erkânı Türkün

Türke yükselmeyi görmezdi reva
Sultan Hamit dinen vehham budala
Keyfince hükmünü ederken icra
Uyandı yerinden vicdanı Türkün

Patişaha her Türk kanımdan derdi
Kazandığı mali, canını verdi
Lâkin altanatın en sefil ferdi
Dahi kesilmişti düşmanı Türkün

Saltanat bendesi, ecdadı kâfir,
Hayvan düşünceli vezir ekâbir
İsnat idüp her gün bin bir kebair
Dillerde artsın hırmanı Türkün

Münbasırdır revah Türkün gayriye
Kimse agz açmazdı “Ben Türküm” diye
Saraya bir ropsu eden hediye
Olurdu Yezidi Mervanı Türkün

Rum, Ermeni, Ulah, Arap, Arnavut
Türke karşı daim şişirirdi avurt
Saraya alınan her kahbe, kokut
Kesildi bir Hanım sultanı Türkün

Ekmeğe duru su ederken azık
Bir diyen olmadı: vah sana yazık!
Gördükü çekilir derd değil artık
Başladı Sultana isyanı Türkün

Yıktı istibdadı, tuğyan eyledi
Hürriyet, adalet ilân eyledi

Türklüğü yeniden bünyan eyledi
Oldu bütün dünya hayranı Türkün

Lâkin çok sürmedi bu hali sürûr
Bir bir ardı sıra harp etti zuhûr
Umumî harp ile düşerek meftûr
Sarsıldı va hâyfa bünyanı Türkün

Sadık dost sanarak Nemse almanı
Yüz binlerce Türkün aktı al kanı
Çanakkal'asında top bombar dumanı
Patlattı bağrında vulkanı Türkün

Anafartalarda geçti ey hümam
En kanlı, ateşli en büyük henkâm
(MUSTAFA KEMÂL) in dehası encam
Oldu zaferinin bürhanı, Türkün

Hükûmet gafildi, padişah bunak
Yoktu Türke lâik bir baş olacak
Asılsız, nesilsiz bir sürü uşak
Oldular baisi hüsrânı Türkün

Harpte, siyasette cehalet, gaflet
Felâketi muallp oldu nihayet
Vatan parçalandı, ezildi millet
Kesildi büsbütün tüvanı Türkün

Sultan vahdettin, o melunu badnam
Duşmana kolların açarak tamam
Vatana doldurdu yüz türlü akvam
Cebrile ettirdi mihmanı Türkün

Vatan parça parça oldu dağınık
Toplar kamasızdı, silahlar kırık
Her ocak başında bir bağrı yanık
Ana sesi duydu, âzanı Türkün

Zincirle bağlanmış bir arslan gibi
arpınırken sağa sola asabi
Halâsa ararken bin bir sebebi
Cennet oldu, kara zindanı Türkün

MUSTAFA KEMÂL; i hak etti rehber
Ordular kuruldu hiç yoktan yer yer
Halife denilen melanet eser
Başına saldırdı Yunan Türkün

Arnavut, Abaza, Rum, Arap tekmił
(Hilafet ordusu) nu eyledi teşkil
Hücom eylediler binlerce sefil
Mahv oldu bu kadar mal, canı Türkün

Saltanat bendesi, saray uşağı
Melanet timsali, hain yamağı
Her yerde açarak isyan bayrağı
Ordular mucibi ziyanı Türkün

(MUSTAFA KEMÂL) hiç olmadı mahzun
Bir bir âsıleri etti serniğon
Hasmını edüp (Dumlu punarda) zebun
İşledi günlerce tırpanı Türkün

Esir oldu düşman baş kumandanı
Baş eğdi GAZİ'ye dedi (AMAN):
Yüz binden ziyade ceyşi Yunanı

Doğradı hançeri berranı Türkün

Bu harbin mislini görmedi dünya
Cılız nefer bile arslanı gûya
Ulu Baş kumandan o büyük deha
Oldu el hak şanlı arslanı Türkün

Atatürk dedi: “şan isterseniz”
Ordular ilk hedefiniz ak deniz!
Haydi evlâtlarım bu hedefiniz,
Açıktır şan, zafer meydanı Türkün

Kılınçtan kurtulan düşman neferi
Döküldü denize, kalmadı ferî
Yedi düvel sürdü sulhu ileri
Kına soktu kılınç şîranı Türkün

Lâkin Avrupalı, o kahbe tiynet
Sulha yanaşmadı bir hayli müddet
Atatürk’ün sadık yoldaşı İsmet
Çalıştı, sulh oldu ihsanı, Türkün

Düşmanı vatanda tutup boğunca
Müstevli kuvayı sürup kovunca
Vatanda istiklâl günü doğunca
Dediki rehberi zişanı Türkün

“Vatanı kurtardık gerçi düşmandan
“Türkü kurtarmalı Türk olmayandan
“Hele Sultan denen melun şeytandan
“Kurtarmalı eyşanı Türkün

“Bil ey asîl kavmim ey ulu millet

Patişahlar sana etti hiyanet
şimdiden sonra olsun, gaflet, cehalet
Her zaman, her yerde nisyânı Türkün

Atatürk sözüne uyarak millet
Devrildi bir anda tahti h lafet
Sonunda saltanat, o molun afet
Oldu kılıcının kurbanı Türkün

İngilize teslim oldu, patişah
Bunca hiyanete dimedi: eyvah
Vatan hainleri tart olup nagâh
Kalmadı yurdunda şeytanı Türkün

Tekrar hitap etti (Ata) millete
Dedi: sıra geldi ink labate
Düşürsün dünyayı artık hayrete
İlmi hüner olsun cananı Türkün

Tenbel ocağı medrese, dergâh
Asker kaçağına olmuştu penah
Erbabı taassup, cühelâ her gâh
Olmuştu en korkunç tufanı Türkün

Ata bir işaret verince heman
Yıkıldı medrese, dergâh nagihan
O cahil softalar, sahte devrişan
Kalktı temizlendi divanı Türkün

Adamca yaşamak, insanca giymek
Anlattı bunları Türke ne demek
Ümmetin islahı haline etmek
Vererek yükseldi iz nı Türkün

Belâydı başlara sarıkla püskül
Kıyafette oldu azîm tebeddül
Şimdi aher hanım kız açılmış bir gül
Her genci andırır gılmanı Türkün

Arap harfleriydi başlara afet,
Harfde de inkılap yaptı nihayet
Milletten ırak oldu artık cehalet
Artırıyor dem beden irfanı Türkün

“Elif üstüne ene, be üstüne bene”
Diye okunurdu harfler beş sene
Yeni harfler ile on sekiz güne
Varmadan okuyor şübbam Türkün

Eğer olmasaydı (Mustafa Kamal)
Türke inkırazdı akıbet ehval
Acıyup baline rabbi müteâl
Eyledi (Ata) yı dermanı Türkün

Atatürk Türkler lutfü ilâhi
Görmedi mislini dünya billâhi
Rehber olmasaydı o büyük dâhi
Kalmazdı dünyada nişanı Türkün

Cumhuriyet onun ilham eseri
Adalet, musavat oldu rehberi
Çekerci eskiden zulmu kederi
Çıkardı ağzından dumanı Türkün

Onun dehasile yükselir millet
Onun ilhamile kesp eder izzet

Tanrı versin daim sıhhat, afiyet
Olsun heman şemsi tâbânı Türkün

Hey (Onay) destanın bevechi matlup
Yazıldı, destanın görüldü mergup
Okunsun badema berveçhi mendup
Her yerde bu rengîn destanı Türkün

T. O.

Türk'ün acı destanı³⁵²

Ata Türke:

Kara bir haberle açıldı gözüm
Sanki yıldırımla sarsıldı özüm
Yüreğim tıkanı sarardı yüzüm.
Ekmeği banmadım tuza Atatürk
Sen ölme, canına canlar kata, türk

Hasta idin üzüntüye alıştım
Adaklarla kurtulmana çalıştım
Sen ölünce ölenlere karıştım
Ölüm adını anmadım Atatürk
Sen ölme canına canlar kata türk

Sen bir ata değil, öz anne idin
Bilenler biliyor yurda ne idin
Hayranlarına mey, hem de ney idin
Varlığına hiç kanmadım Atatürk
Sen ölme, canına canlar kata, türk

Yere batan türkü çıkardın yüze

³⁵² M. Tevfik Sarpaş, "Türk'ün acı destanı", *Duygu*, S. 403, 1938, s. 3.

Çevirdin geceyi parlak gündüze
Uğraşa uğraşa kendini üze
Bir övgünü kazanmadım Atatürk
Sen ölme canına canlar kata, türk

Ölüyü dirilttin hazık elinle
Düşmanı yok ettin yüce teninle
Ölüm kaynaşır mı acap, seninle
Öldüğüne inanmadım Atatürk
Sen ölme, canına canlar kata, türk

Seni yitirmekten sağlar ağlıyor
Yurdunda yetişen bağlar ağlıyor
Değil duygular, dağlar ağlıyor
Ağlakmaktan osandım Atatürk
Sen ölme canına canlar kata, türk

Ne kahpeymişsin, ey hain ecel
Yaklaş geberseyim kaçma şöyle gel
Ey türk yetiş, vur, kır, ez, didikle çel
Sövmektende utanmadım Atatürk
Sen ölme canına canlar kata, türk

Ne varsa, ruhunun hep ektiğidir
Ölümün bu yurdu afet gibidir
Sensiz yaşamaktan ölmek iyidir.
Tamam mahvoldum, yanmadım Atatürk
Sen ölme, canına canlar kata, türk

Yerini tutacak er bulunur mu!
Acaba geceler, gündüz olur mu
Türkün tek yüreği yine vurur mu.
Öleceğini sanmadım Atatürk,

Sen ölme canına canlar kata, türk

Dönüş

Hayır...

Türkün ölü ünü kesilmez

Daha erler var, her kişi bilmez.

Kör gözün yaşını yat iller silmez.

Ölmedin, öldürdün beni Atatürk

Yerine binlerce bulsun Ata Türk

10 son teşrin 938

M.Tevfik Sarpaş

Konusu Öğüt Olan Şiirler

Çankırı Şairlerinden Numuneler³⁵³

Görünce aklımı yağmaya verdin

Yandım ateşinle aman küçücek

Beni helak etti firaku derdin

Sendedir derdime derman küçücek

Ne olur bu halime kılsan merhamet

Tahammül kalmadı ey gülü afet

Cevrini çekmeye bende yok takat

Yok mudur göksünde iman küçücek

Sabriyayı aşgın eyledi sersem

Guyaki ruyunda gün gibi şebnem

Ser feda yoluna can diriğ etmem

Kes beni idinde kurban küçücek

Çankırlı Sabri

³⁵³ Çankırlı Sabri, “Çankırlı Şairlerden Numuneler”, *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

Yüz suyu namerde dökme, ölsen açlıktan bile
Halini Allah'a arz et, maksadın andan dile
Bilmez insan kadrini, ihsanı kamil olmayan
Açma esrarı deranın gam ayare, aç hele
Olma mağrur malü cahdü, hüsnü şane sıhhate
Dostu olmaz, düşmüşün, bir düşte gör hali hele
Varım bimem, yer yüzünde gaygısız bir baş neep
Her dağın vardır dumanı, bu kelamı bellile
Her sahar vaktinde Gülşende kopar, feryadın zar
Neylesün biçare bülbül, oda aşktır güle
Kimsenin görme kusurun, kendini gör daima
Her koyun kendi bacağından asılır çengde
Tut lisanın, bulmak istersen selamet rahını
Çektiği cevru cefa geldi, dilinden bülbüle
Alı, kalbinde neler var, söylenilmez akle
Onları arz eylesem halimce bir derya dile
Hamei kudret ezelde her neki yazmış ise
Kurtuluş yok, bir gün elbette bütün başa gele
Rızkı maksam artmaz, eksilmez bu hale vakif ol
Suyü gayretle muradın, maksadın geçmez ele
Gör gözet kendi umarun, tenbele ısmarlama
Bin nasihat öğrenirsin, iş buyursan tenbele
Yoklamak çan talüm oldun ele attım zarı
Her atışta akibet, eyvah od geldi gele
Postu sersem, derg bi piri muğane çıkmısım
Böylelikle, dildeki alami hep versem yele
Geçmiş dilden çıkar, ati için çekme keder
Hale bak, yetmez şuuru kimsenin müstakbele
Kimseden yoktur garazsız, kimseye bir faide
Ortadan olmazmı kalksa, işbu çirkin mes'ele

³⁵⁴ Rıza, "Şi'ir", *Çankırı'da Duygu*, S. 21, 1931, s. 4.

Çeşmi ibretle nazar kıl var mı eşyada sükûn
Dersi hikmettir cihan sahibi nazar her akile

Rıza

Şiir³⁵⁵

Kurdu bir adil hükümet Gazii ali tebar
Sıytu adli sayesinde bu hükûmet hür yaşar
İş başın, sahibi seyfû kalem, âli himem
Menbai ilmü hakem, İsmet gibi bir zat var
Hizmeti, taktirlere, alkışlara şayan anın
İftihar eyler vücudile bu mille't iftihar
Canu dilden arzı tazimat ve şükran edelim
Hadimi millet vatan bulsa acap mı itibar
Arzı didarı cemal itti bugün işte "Tiren"
Bil'umum, sükkânı belde bir ulu bayram yapar
Bekliyoruz, iştiyakla görelim gelsün (Tren)
Hamdû lillah, geldi gördük bahtıyarız, bahtıyar
Hizmet eyler, bu "Tiren" fimabait bu millete
Geçtiği her köyü ve şehre nanü nimetler saçar
Lâyemut bir yadıgâr lut etti "İsmet" Millete
Ömrü ikbalin mezit etsin Cenabı girdiğâr
Halisan, bu duayı yadü tezkâr eylerim
Payidar olsun bu Milet, ta kıyamet payidar

Nafiz Fen Memuru

Rıza

1321 Senesinde Söylenmiş Şiirlerden³⁵⁶

Var insanlar ki, maymun zanneder insanların aslın
Henüz insanı derk eylemişler, işbu nadanlar

³⁵⁵ Nafiz Fen Memuru Rıza, "Şiir", *Çankırı'da Duygu*, S. 28, 1931, s. 4.

³⁵⁶ Rıza, "1321 Senesinden Söylemiş Şiirlerden", *Çankırı'da Duygu*, S. 43, 1931, s. 4.

Bütün insanların aslı bir, Adem, birde Havvadır
Bunu yüz dört kitap yazmış iken inkar eden anlar
Denizde, karada, hatsız, hesapsız türlü mahluk var
Yaşar cinsile her mahluk, doğar cinsile hep onlar
O gafiller, bu batıl fikre saplanmışta kalmıştır
İnanmazlar, getirsen de, deliller türlü bürhanlar
Kabul etmez, akıl, mantık, kıyas böyle hırafatı
Zuhur etmiş eder böyle, nice bisut hezryanlar
Bu kanunu ilahidir, gider haşre kadar böyle
Gezer arslan ile arslan, dahi kaplanla kaplanlar
Getir bir maymunu, yıllarca besle, olmaz insan o
O maymun, mutlaka maymun, yine insandır insanlar
Hüküm vermez delili olmayan davaya bir hakim
Kulübu milleti sarsmaz, delilsiz böyle ceryanlar
Uçar kuş kuş ile baz baz ile şahinde şahinle
Yatar tilki ile tilki, yatar tavşanla tavşanlar
Sualim mantıkan, aklen, budur gafillere işte
Acep doğmuştur, kurttan kuzu versin cevap anlar
Yazıktır kaplamış evham batıl bunları yapar
Akıl ver, anlasın ecdadını artık bu insanlar
Bu batıl fikre etmez, iştirak alemde bir gail
Bunu hayret eder insan, değil ger bilse hayvanlar
Bu davayı, kesip attım, Rıza naçiz aklımca
Getirsinler, bunu nakzetmeğe, esbap ve bürhanlar

Rıza

Dost Öğüdü³⁵⁷

Bet mayeden, sakın bekleme vefa
Hayır gelmez hep şer gelir elinden
Yoktur onda, edep, namusu haya
Çun gelmiştir haram zade neslinden

³⁵⁷ Rıza, “Dost Öğüdü”, *Çankırı'da Duygu*, S. 48, 1931, s. 4.

Fenalıktan, bir zevk duyar o alçak
Kötülük huyudur elbet yapacak
Söndürse zevk alır yüzlerce ocak
Suyundan hazer et, korun yelinden

Şahsına bakınca insan görürsün
Mizana vurunca noksan görürsün
Yanaşma semtine ziyan, görürsün
Elinden görmezsen, mutlaka dilinden

Rıza

Öğüt³⁵⁸

Dertsiz bir baş var mı acep dünyada
Her şahsın, bir türlü derdi var beyim
Ne sende huzuru kalb var, ne bende
Koca dünya geldi bize dar beyim

Paradır, sağlıkta her işin başı
Parasız kaynamaz kimsenin aş
Arar isen eğer sadık yoldaşı
Paran varsa odur ancak yâr beyim

Parasızlık başa büyük belâldır
Bu bela her derde nisbet fenadır
Ağniyanın işi zevku sefadır
Nerde olsa anlar hür yaşar beyim

Âkıl olan çalışmalı her zaman
Çalışmağa, alışmalı her zaman
İş kulpuna, yapışmalı her zaman

³⁵⁸ Rıza, “Öğüt”, *Çankırı’da Duygu*, S. 116, 1933, s. 4.

Ar edenler, edemezler kâr beyim

Ataletle, karın doymaz bir zeman
Ataleti, sevmez cenabı yezdan
Çalışmağı etmiş insanı ferman
Edelim bu yolu ihtiyar beyim

Rıza

Aldanma³⁵⁹

Fesahatten, belağatten urma dem
Kepenek altında, er yatar beyim
Yiğitlikten, şecaatten urma dem
Ummadığın bir taş baş yarar beyim

Hem cinsisin sakın yakma canını
Heder etme servetü samanını
Nevse mağlûp olup dökme kanını
Kan dökeni elbet kan tutar beyim

Beşuş bulun kim gelirse yanına
Mağrur olma şöhretine, şanına
Kafa tutma, dostuna, düşmanına
Her şahsı kendine, eyle yâr beyim

Şom zadelerden, bekleme vefa
Anlarda bulunmaz, namusu haya
Suratları benzer insane amma
Siretleri, birer akrep, mar beyim

Yüze gülen, her insanı dost sanma
Sözlerine sakın inanma, kanma

³⁵⁹ Rıza, “Aldanma”, *Çankırı'da Duygu*, S. 118, 1933, s. 4.

Simasına, etvarına, aldanma
Akıllı sandığın har çıkar beyim

Rıza

Baba Nasihati³⁶⁰

Boş gezmekten, gelir her bir fenalık
İt sürüde, para kazan demişler.
Atılları sevmez cenabı Halik
Çalışmalı, her bir insan demişler

İbadette, kabahatte gizlidir
Sehavette, semahatte gizlidir
Rezalette, sefahatte gizlidir
Elhayatı, minel iman demişler

Her zamanda, zengin görür itibar
Fakir ise daim zengine bakar
Zenginle fakirin işte bu farkı var
Mühür kimde, o Süleyman demişler

Bir insan ki, vatan aşkı gütmeyor
Milletine, hüsnü hizmet etmeyor
Ne söylersen, doğru yola gitmeyor
Yoktur ande, din ve iman demişler

Rıza

Atalar Sözü³⁶¹

Hikmetler var Atalar sözünde
Kıssas, kıyamete kalmaz demişler

³⁶⁰ Rıza, “Baba Nasihati”, *Çankırı’da Duygu*, S. 123, 1933, s. 4.

³⁶¹ Rıza, “Atalar Sözü”, *Çankırı’da Duygu*, S. 129, 1933, s. 4.

Kıymetler var, atalar sözlerinde
Gülen deli, akıllanmaz demişler

Ormanlarda dolaşırlar tavşanlar
Havfü telaşlarla, yaşarlar anlar
Eksik olmaz, ormanlardan dumanlar
Düşmansız insan bulunmaz demişler

Her iş olur, biter işbu âlemde
Surur, keder baki değil âdemde
Sabreyle, felaket geldiği demde
Ölümün, dermanı bulunmaz demişler

İnsan olan bazen uyar şeytana
Rahat durmaz, koşar, atlar her yane
Vasıl olur bir gün lutfu yezdane
Bulanmayan su durulmaz demişler

Nefse uyup, eğri yola sapma sen
Hakkı bırakupta, kula tapma sen
Hafî, Celi cürmü isyan yapma sen
Yapılmayan suç sorulmaz demişler

Rıza

Sofuye³⁶²

Gafilleri aldatırsın ham sofu
Kul aldanır, hak aldanmaz demişler
Cahilleri, aldatırsın ham sofu
Âlim olan, lafa kanmaz demişler

Haramı nehyetmiş, halikul'ekvan

³⁶² Rıza, “Sofuye”, *Çankırı'da Duygu*, S. 130, 1933, s. 4.

Haramdan sakınır sahibi iz'an
Haram yimez, haktan utanan insan
Ekmeğini, kana banmaz demişler

İsrafin sonudur elbet sefalet
Para etmez, andan sonra nedamet
İhtiyata, etmek lâzım riayet
Kuru dayanmaz, yaş yanmaz demişler

Kırkı, heçirmezse insan yaşını
Düşünemez, işi ile aşını
Taştan, taşa urmadıkça başını
Hiçbir insan, akıllanmaz demişler

Dert saklayan, dermanını bulamaz
Hastalıktan, elbet hali kalamaz
Rahat, sükûn âlemine dalamaz
Anın için, dert saklamaz demişler

Rıza

Demişler³⁶³

İnsanları, diyar diyar gezdiren
Açlık değil, abüdane demişler
Doğru yolu, eğri yolu sezdiren
Tefekkürü, hakimane demişler

Esrarını, na ehline söyleme
Doğru iş tut, eğri işi işleme
Paranı boş yere sen sarf eyleme
Para kazan, ver kazana demişler

³⁶³ ***, "Demişler", *Çankırı'da Duygu*, S. 135, 1933, s. 2.

Yonga ocak yakar, koğ da ev yıkar
Görültü, patırdı, yokluktan çıkar
Helâl zade, nerde olsa iş yapar
Haram zade iş bozana demişler

Dert anlatmak müşkül iştir dilsiz
Kısa günler, uzun gelir işsize
Rıza, her kim düşer ise denize
Sarılacak bir yılana demişler

Zengin, dolanbaçlı yollardan aşar
Fakir düz ovada yolundan şaşar
Mahir kaptan, dümeni doğru tutar
Gemi kurtarana kaptan demişler

Öğüt³⁶⁴

__ Yeğenlerim Muzaffer ve Talât'e __

Piçi yükseltme ki bir ceviz gibi
Sırık vurmamak inmez doruktan
Soysuzdan ihtiras et ki, sebebi
Hayır, gelmez asla sütü bozuktan

Kâfir ölüsüne namaz kılınmaz,
Kuru arktan su kıraca salınmaz
Cinsi manda, fakat bir süt alınmaz
Arıkca babadan gelen coruktan

Her lafı düzgün sanarak rastgû
Geçüp karşısına etme tekâpû

³⁶⁴ Hacı Saraç oğlu, “Öğüt”, *Çankırı’da Duygu*, S. 147, 1933, s. 3.

Âlim zannettiğın bahseder yâhû
Çocukken emdiği korkmuş sorutkan.

Keramet satanın zekasını ölç,
Akıl taslayanın civarından göç;
Evetleme sakın almak için ölç
Feleğın hançeriyle kalbi vuruktan.

Deve hacı olmaz hacca seferle
Kişi insan olur ilmi hünerle
Bir eşek at olmaz altın semerle
Gelmiş olsa dahi Paris, Nevyorktan

Beşikte çocuğu bağıldak,
Olur mu yetişmiş yiğide kuşak?
Dinç olsun kapına tutarsan uşak
Hayır gelmez beli bükük hoşuktan.

Ün gün görmüş erin olasın peyki
İşini beğenmez ustası belki
Kırk yıldır üzüme diş atan tilki
Elbette hoşlanmaz ekşi koruktan

Yumruğunu ağır sanarak zinhâr
Herkesle kavgaya olma heveskâr
Tam yassı olmasın burnun ahirkâr
Boksurun attığı ağır yumruktan

Ne cılız ol, ne de dağ gibi şişman;
Spor yap, ava git olmadan pişman;
Çocuk deynek yapar ince ağaçtan
Köylü odun keser kalın tomruktan!

Tiyatro, meyhane, bara her akşam
Devam edip olma sakın mey âşam:
Ayık kafayla git, bulmazsın âram
Rakı kokusundan, pis osuruktan.

Evlenirsen bâri denkinle ol eş
Ne pek körpeyi al nede bir gebeş,
Sev karını, lâkin eyleme serkeş
Kılıbık çıkmasın bizim oruktan!

Karını yanılup öğersen eğer;
Kaynana dırlanır, görümce küser
Yüz bulmuşsa karın komşuya gider
Dertler yanar anan baban moruktan!

Hafîf meşrep olma vakarı takın
Düşmandan ırak ol, dostuna yakın
Varsa biraz ilmin kendini sakın
Kara kitaplarla düşüyoruktan

Aşk gülü havayı şehvetle solmaz
Muhabbet sagarı seyrile dolmaz
Harem ağasının döl dösti olmaz
Ne hayır beklenir öyle buruktan!

Sözlerim gül gibi gülşende bitti
Her nüktem akılı bahtiyar etti
Dostumla düşmandan kim ki eşitti
İbret dersin alsın işbu buyruktan!

Hacı Saraç oğlu

Haykırıyorum!³⁶⁵

Haykırıy o...

Bak! ne biçim haykırıyor

“Yerli malı kullanalım!

“Yerli malı kullanacağız...

“Ahdimizden dönersek alacağız!

Bende haykırıyorum

Ruhum,

İçim haykırıyor:

Yerli malı kullanalım!

Yerli malı kullanmak

Bir haktır...

Bunu inkâr eden alçaktır!

Kafir disemde olur

Hakkı inkâr eden bir gün

“Kâfir”dir...

Bilelim ki biz:

İpekli olsada yabancı malinden

Boynumuza atılan

Bir atkı “yılan”dır

Kaba, saba

Dokunmuş olan _yerli malı_ bir aba

Ne kadar yaksada derimizi

“Güderi” eldivenlere alışık ellerimizi

Nasıf bağlasada!

Kadınlarımız “moda”

Çocuklarımızı “oyuncak!” diye ağlasada

Sıyrılalım be artık yabancı malinden

Sıyrılun!

³⁶⁵ H. Atila, “Haykırıyorum!”, Çankırı’da Duygu, S. 164, 1933, s. 4.

Gösteriş ve cıllın
Devrinde değiliz.

Bu an, o andır
O anda bu an:
Hani
Şu zümrüt vatanı,
Daha dün,
Düşman sürülerinin sardığı gan
Milyonlarca genç kadın akıtacak
Düşman dolu derelere dağları sevindirdiğimiz andır.
Harp
Bitmedi, bitmiyecek...
Çünkü
Karşımızda haris, gözü aç bir “garp”
Var.
Vakit dar
Düşman yine o düşman
Ne olursa olsun adı
Ha yorğı, ha bekir
“Kaçakçı muhtekir”
Hepside bir demek,
Hepside düşman...
Belki de
Daha müthiş
Mlî vicdanından irtitat etmiş
Olan
Müslüman görünen alçaklar!

Bu an, o andır
O an, bu an:
O zaman nasıl uğraşıyorduk
Kabımızdan taşıyorduk?

Yine uğraşalım...

Bilelim ki biz:

Gösteriş ve çalım

Devrinde değiliz!

Yerli malı kullanalım balam, yerli malı

Yeli malı kullanmalı

Yerli malı

Yerli

Yer

Yerli malı: derimizi,

Yabancı: ciğerlerimizi

Yer!...

Haykırıyor o...

Bak! ne biçim haykırıyor:

“Sadece al bayrak

“Sevmekle Türk olmak

“Modası geçecek!

“Herkes Türk olanı giyinişinden seçecek...

Haykırıyor, haykırıyorum!

Benimde _dudaklarım değil_ ruhum,

İçim haykırıyor:

Yerli malı kullanalım!

Yerli malı kullanmak

Bu, bir hak...

_Mutlak: Türküm!: demekle Türk olmak

Modası çoktan geçti babam, çoooktan!

Çünkü biz,

Yaratılmış gibiyiz

Hiç yooooktan...

Biz, bize benzemeliyiz

Biz ile değil il bize

Benzemelidir...

“Söz bir, namus bir”

Köylüler gibi sırtımızdaki al beze

Değişmemeliyiz ingiliz kumaşlarını!

Eğer varsa boyamak isteyen kır saçlarını:

Çıra isleri

Baca kurumları kullansın...

Bir lahza içi yansın

Bilsin ki muhakkak

O

Köylülerin

Nasırlı, çatlak

Öpölmeye lâıık, öpölmeyen ellerin

Gördüğü yegâne “Krem”dir!

Manikürlü tırnaklar arasına

Batan

Toplu bir iyne yarasına

Sekiz on kat sargı bezi sararken...

Bir nezle için yedi doktor ararken,

Düşünmeliyiz ki

Köylülerimizin yarısı sıtar.

Yarısında

Firenğıle veremdir!

Son sözüm şu:

Tek bir kuruşu

Yurdun tışına kaçırın

Milyonları aşırıanla birdir!

Ne olursa olsun adı

Ha yorğı, ha Bekir

“Kaçakcı, muhtekir”
Hepside birdir,
Hepsini düşman bilelim!

Ahdedelim,
Hep bir ağızdan haykırarak
And içelim!
Ahdimizde andımız gibi yerli malı olsun
Ve muhakkak:
Yerli malı kullanalım anam, yerli malı
Yerli malı kullanmalı
Yerli malı
Yerli
Yer
Yerli malı: derimizi,
Yabancı; ciğerlerimizi
Yer!
Haykırıyor o...
Bende haykırıyorum, bak!
Haşre kadar haykıracağız:
Ahdimizden dönersek alacağız,
Dönersek alacağız...
Dönen alçaktır,
Alçak!..

Çubuk:
H. Atila

Gönül³⁶⁶

Hacı Şeyh oğlu Hasan Beyefendiye Hürmetle

Kapup koyu verilmez öyle engine

³⁶⁶ H. Atila, “Gönül”, *Çankırı’da Duygu*, S. 176, 1934, s. 4.

Dümensiz gemiye benzer bu gönül!
Uyarda hayatın her ahengine
Umulmaz yerlerde gezerki gönül!

Kurnazdır olsada bir ah gibi,
Mahsus görünür o, Allahlık gibi...
Ey kuytu sularda hem balık gibi
Kolsuz ve kanatsız yüzer bu gönül!

Bazen bir göl gibi usluken coşar
Sel olur, bendini çiyner ve taşar...
Aşılmaz dağları o hızla aşar;
Cihanı tek gözle süzer bu gönül!

Bastın ey Atilâ sen usul çağına
Bir yuva kur artık dehrin bağına...
Yanulup girersen aşık otağına
Karışmam, seni çok üzer, bu gönül.

H. Atila

Türk Kızına³⁶⁷

Kadri Ahmet Beyefendiye

Kimsenin sırtına yük olma sakın,
Kendi varlığını kendin çek kızım!
Farksızdır erkekten bu gün, bir kadın:
Şüphesiz o da ter dökecek kızım!

Ne cana yakın ol, ne candan ırak,
Bin gönül yerine yak bir tek ocak...
Derini tarlada güneşe bırak,

³⁶⁷ H. Atila, "Türk Kızına", *Çankırı'da Duygu*, S. 188, 1934, s. 4.

Eve dön, hazırla aç ekmek, kızım!

Düşün ki, bir Türksün, olsan da, dişi:

Süslemek başarmaz, hayatta iş'i...

Yürü... Her gören bu asil gidişi

Desin ki: Türk soyu hep erkek, kızım!

H. Atila

***³⁶⁸

Arkadaş! Cevheri âmâlini kânında ara

Gitme yâbâna ne lâzım meânında ara

Varisi tabiattır: Maânisi sen

Ne ararsan yine sen kendi dükkânında ara

Kimseden umma meded ârifü âmi sensin

İlmi cisminde ara, hikmeti canında ara

Hâle bak, bekleme müstekbeli, geçti mazi

İbni vakt ol bütün âmâli zemânında ara

Bu zaman virmez anan fırsatı fevtetmek heman

Sendedir emü eman kendi emanında ara

Öğrenip bir hüner erzakını azminle kazan

Her ne isterse canın kendi kazânında ara

Şerefi zatini hıf Zeyneli eğe dalib isen

“İz budak” kendi urokundaki kanında ara

V. Ç. İzbulak

³⁶⁸ V. Ç. İzbulak, “ *** ”, *Duygu*, S. 227, 1935, s. 2.

Yavrum!³⁶⁹

Her ulu amaca yol düz olamaz
Dağ aşup deniz, çöl geçmeli yavrum!
Gün duğar fakat bir gündüz olamaz
Güneşli kerteyi seçmeli, yavrum!

Var ise kafanda us denen dümen,
Aldırma, ortalık kararsada, sen...
Madem ki, acunda, öz mal bir “Kefen”
Onu da ölmeden biçmeli, yavrum!

İster tap, istersen tapma, mabûda
Yeter ki, yurda can ve baş ada...
Kanılmaz yaşamak denilen tada;
Yaşatmakçün ağı içmeli, yavrum!

Atila Karahan

Çubuk Ozan Hamdi Atılâ’ya³⁷⁰

Oğul, izerini süzdümde süzdüm
Kışrını giderdim derisini yüzdüm,
İnan ki okurken sanki dört gözdüm,
Çok yaman yazın var taş mı, kaya mı?

Dokunduğu yeri kırarda ezer
Ne kadar sitemi ipliğe dizer
Yürekler içinde ışıklar sezer
Günemi benziyor yoksa aya mı?

Ancak şuracağı çabamı çaba

³⁶⁹ Atila Karahan, “Yavrum!”, *Duygu*, S. 239, 1935, s. 4.

³⁷⁰ A. Miktat, “Çubuk Ozan Hamdi Atılâ’ya”, *Duygu*, S. 247, 1935, s. 4.

Doldurup boşaltım sığmadı kaba
Kim dedi sözüne yolundan sapa
Bir düşün atlımı yoksa yaya mı?

Kabeyi taş diye kaldırıp attın
Doğruyu eğriye ne biçim kattın
Korkarım başında aklın oynattın
Hallaç tokmağını vurunca “yay”a?

Kâbenin kâbı var bir düşün hele
Orayı anlamak derin mesele
Taş diye erk etme kolay mı dile
Nedir o çılgınlık ne düştün “Kay”a?

Onu kadri yüce, şanı büyüktür
Onu sayılamak en ağır yüküdür
Görüşte vakıa o bir hüyüküdür
Fakat faziletin kim diye saya?

O bir anıttır ki şerefi ezel
Kıblegâh buyurmuş tanrı lemyezel
O taşdır dediğin güzelden güzel
Sen ona karışma tanrıya daya!

Kur'an ki Yalvac'a indide geldi
Yerleri gökleri devirdi deldi
O hakdan bizlere doğru yöneldi
O çaldı bozulmuş kalplere yama...

Onun söylevinde ebed hayat var
Kâbenin hakkında nice âyat var
Onun gölgesinde uzanıp yat var
O büyük ödevdir bayanla bay

Miktat; Hamdi Atillâ'ya erişte kurtar
Sözünü tutarsa imanı artar
O zaman feyzini basküller tartar
O türlü kalırsa düşecek “vay”a!

A. Miktat

Nüfus Sayımından İlham³⁷¹

Kardeşim R. Sembol'e!

Gönül bir saraydır saltanat ister
“Yalnız cennette de haz olmaz” Sembol!
Eşsiz ömür geçmez, hayat tat ister,
Nasıl ki güneşsiz yaz olmaz, Sembol!

Varlığın manası değil var olmak:
“Bahtiyar etmek” bahtiyar olmak...
Sevince, gerekmez sararup solmak
Fakat sevilince naz olmaz, Sembol!

Geriye itilmez uzanan bir el:
Sevgi gösterilir sevgiye bedel...
Her yiğit payına düşmez o güzel
Âlem bu, göz kayan az olmaz, Sembol!

Madem ki seviyor sende sev onu
Bilirsin, sevmenin ne olduğunu!
“Aşkın ilki neyse, odur sonu”
Yalnız bu kayde de şaz olmaz, Sembol!

H. A. Karahan

³⁷¹ H. A. Karahan, “Nüfus Sayımından İlham”, *Duygu*, S. 258, 1935, s. 4.

Olagan Şeyler³⁷²

Ambarda tohumluk buğdayın olmuş
Faydası olmaz ki ekelge ister
Tutalım ki haydi buldun tarlayı
Sürme para etmez bitelge ister

İlmi ekmek için gerektir kafa
Bitermi saçılma hiç “gûhl kaf”a
Cehlını bilmeyüp karışma lafa
İl oğlu her söze bir belge ister

Erginlik istersen sen, seni tanı
Kendini bilmezden kurtar yakarı;
Samanlıkta yatan sığır çobanı
Kepenek sırtında içelge ister

Haddini bilmezde bir cebi delik
Zengin görünmeyi ister üstelik
Eline geçince bir keç metelik
Gider lokantada çizelge ister

Dayısı kadıysa bir piçin eğer
Çarpıtıp ağzını, kaşını eğer
Kiralık malını vermeden değer
Babadan kalmışca özelge ister

Saz nedir, söz nedir bilmeyen hür düğ
Beğenmez tanburi, sanarak düğük
Bir eşşek bulursa kuyruğu güğük
Cırt oynayacak gezelge ister

T.O.

³⁷² T. O., “Olagan Şeyler”, *Duygu*, S. 274, 1936, s. 4.

Kendini Bil³⁷³

Kendini bil, adını eyi çıkar ki
Kötü yazılmasın bir genelgede
Erdemi öğmeyip yeren bir sözü
Bulamazsın eski yeni belgede

Kişi ya sağlamdır, yahutta sayrı
Soysuzun kimseye dokunmaz hayrı
Beş parmak bir olmaz hepside ayrı
Görülmesin adın her çizelgede

Çiğnemedен lokma elbet yutulmaz
Eyilik eyleki hiç unutulmaz
Çınarın menekşe eşi tutulmaz
Büyümüş olsalar bir ekelgede

Gücüne güvenüp taşa saldırma
Gitmediğin yere taban kaldırma
Seni kolduklıyan söze aldırma
Oynatma atını her gezelgede

T. O.

Konusu Övgü Olan Şiirler

Hoş geldin³⁷⁴

Tren bastı toprağıma
Bahar saçtı can bağıma
Safa geldin şanlı tren

³⁷³ T. O., “Kendini Bil”, *Duygu*, S. 288, 1936, s. 4.

³⁷⁴ Küt İyne, “Hoş geldin”, *Çankırı'da Duygu*, S. 18, 1931, s. 2.

Çok bekledim bak seni ben

Ölüyorken düdük sesi
Sevindirdin sen herkesi

Çankırı'ya henüz geldin
Her tarafa şeref verdin

Trenin bastığı toprak
Feyizlarla fişkıracak

Medeniyet saçılacak
Şenlenecek her bir ocak

Dilençiler bir ekmeğe
Sıkılacak istemeğe

Çalışacak çalışacak
Zenginliğe yanaşacak

Gazi Paşa İsmet Paşa
Başımızda binlerce yaşa

Millet kurtuldu mihnetten
Zencirlerden, esaretten

Duacıdır bütün diller
Size büyük teşekkürler.

Küt İyne

Destan (1)³⁷⁵

³⁷⁵ Nahi, “Destan (1)”, *Çankırı'da Duygu*, S. 40, 1931, s. 4.

Dinleyin ağalar edeyim bir bir
Dil encümenin halini beyan
Bu günlük azayı şöylece tasvir
Giriz gaha ensep düşer bigüman

Reisleri Celâl Sahir denen genç
Kibardır almaz kimseden ilenç
Dubara atmazsa atar şeş ve penç
Her devre uymayı bilir herzeman

Kara Osman oğlu Kadri beyle
(Nur baba) dervişi içinde bir tek
Her (serancamını) sanmayın gerçek
Romanda mahirdir denilse şayan

Ruşen Eşref vardır: Uzunca boyu
Çınarla serviden zan etme soyu
Vurur her mecliste turnayı toyu
Her hali hoşcadır kendi babacan

Fazıl Ahmet dersin zerafette tek
Latifeyi sever akıllıdır zeyrek
Talâta hak verip demiş gülerek
Doğru söze akıl demez hezeyan

Fatih Rıfkı vardır atak kavğacı
Muhaliplere her gün basar kırbacı
Bilmem alıyor mu huzur haracı
Encümene her gün çiziyorken yan

Alaattin vardır kulağı pek ak
Bilgi kumkuması gönlü çok Sıçak
Aldırmaz başında patlasa kabak

(Besimin küfrünü) eşitmez inan

Bunlar diyorlarmış Yunan, Latince
Girerse Türk dili olur pek ince
Olmalı ilmü fen firenk dilince
(İnkılapcı) olmuş bu beşe unvan

Mesaruş vardır ki Macarca bilir
Gramer yazmaya Cevat didinir
Dil ilmi dersini Rağıp bey verir
Encümünün yüzünü bunlar ağartan

Gelelim Türkçeci allamelere
Hazreti (velet)i çek bir kenere
Ona hürmet düşer er oğlu ere
Türk için ibtida o etti isyan

Hasan Fehmi vardır pek halîm, selim
Encümende ilim satamaz delim
Arap ma'bûdları Türk diye beyim
Yapmakta i'lalu irabı heman

Hâmit Zübeyr vardır haylica bilgiç
Birkaç lisan bilir encümende dinç
Kelime uydurmayı heceremez hiç
Bu cihetle hali haylı perişan

Vardır içlerinde Besim Atalay
Hasmı nazarında: sersem, salak, tay
Diyormuş ki Uygurca, Tatar, Çağatay
Hepsinin dilide Türkçeye çesban

Bu söze imrenip iki zihimmet

Kelime uydurmaya etmişler gayret
Biri İshak Refet, birisi Hikmet
Türkçe bilmez âlim bunlara unvan

Birisi der (böke)dir, birisi (batır)
Kökreyip ikisi çayırda yatır
Kafiye olursa öküzle katır
Kusura bakmazlar ahabu yaran

Birisi (cılasın) birisi (yuca)
Birisi (cuca) der, birisi (koca)
Encümen ocağında yaşça kuruca
Dil aşkına bunlar (gerneşip) kızan

İkiside alim Türkçe bilmezler
Kamusarlardan kopya eden çömezler
Türkçeyi doğruca nakledemezler
Fakat paraları ederle tâlan

Diyorlar (büke) yok (böke) var erkek
(Özenmek) hatadır, doğru (üzenmek)
(Kuş ütüyor) çayda (yüzüyor) (ürkek)
İçmiş çakır olmuş çakır keyf lisan

Lisanı böylece ezip bozarken
Bunlar böyle hergün göğrer azarken
Türkçeye derince kuyu kazarken
Bir kahriman çıktı okudu meydan

Dedi kimdir lisanımı bozanlar
Meydanı boş bulup esüp tozanlar
Razımı bu işe bütün (ozan)lar
Deyerek hepsine çekti yatağan

Encümene bir gün hep akıştılar
Biri birlerine yan bakıştılar
İkisi (Talât) le yan kakıştılar
Küfrü, iftirayı yaparak kalkan

Bir tokatta işbak kavgadan kaçtı
Bir yığın pisliği etrafa saçtı
(Gördü ki) bağrına basmı zahm açtı
Çemkirüp çekildi dedi el aman

Hikmete hoş geldi yediği tokat
Hasmine döndürdü cür'etle surat
İkinci tokatla olarak berbat
Yattı sırt üstüne devirdi pa...

Bu er oğlu erin yurdu Çankırı
Koparır ilim ile tuncu, bakırı
Ezecekmiş daha bir çok fakırı
Kılincına kuvvet versin mütsean

Böyle aslan yaşar bizim erlerde
Gezmezler havayı kırdı, yellerde
Söylenir (Talât bey) adı dillerde
Hey (Nahî) bir tarih oldu bu destan

Nahi

Şi'ir³⁷⁶

Payidar olsun, cihan durdukça matbuatımız
Varlığıyla, eyleriz canü gönülden iftihar

³⁷⁶ Rıza, “Şi'ir”, *Çankırı'da Duygu*, S. 44, 1931, s. 4.

Vakıatı alemi her gün bize ihbar eder
Hizmeti inkar olunmaz, aşikârdır aşikar

Bahseder her ilmü fenden, müstefit eyle bizi
Çalışır işbu uğurda, bahtıyarız, bahtiyar

Hizmeti taktirlere, alkışlara şayestedir
Hadim millet vatan, bulsa acebmı itibar

Var niçe fazlû kemal ehli, bu ali zümrede
Her biri bir ilmü fende eylemiştir iştiyar

Hizmet eyler “duygu” da fî mabat bu millete
İşbu hakkı hizmeti, ifaya vermiştir karar

“Duygu” bir gencinei ilmü maariftir bu gün
Nazmu nesrinden, bütün karileri bir zevk duyar

Bir edibi dilferiptir, azdır akranı Rıza
Mesleği serbestü hürdür, ne yazarsa hür yazar

Verdi imla dersini Hikmet ve Refet beylere
Sarf, nahiv, mantık, manide yedi tulası var

Rıza

Bursa’nın Yeşiline³⁷⁷

Halastan Sonra

Ey Türk’ün solmayan sanat goncası
Bu şiir kitabı en küçük oyun...
Mermerden değilsin, güneş külçesi

³⁷⁷ Hasan Fehmi, “Bursa’nın Yeşiline (Halastan Sonra)”, *Çankırı’da Duygu*, S. 47, 1931, s. 4.

Şahlanır önünde benliğin inan

Erimiş firûze, mihrabın olmuş;
Aşk ile nurlardan örülmüş kabın;
Önünde bulutlar vecit ile dolmuş,
Firdevsi alamı bu kutsi yapın?

Ustadın resmini cennetten almış
Ruh vermiş ırkımın dehası imiş,
Maziden hallere velevle sızmış,
Şu nazlı duruşun, heybetli buz

Geçen yıl uzaktan ederdi tavaf,
Türklerin göğsünde yanan iştihak
Kim böyle eyledi bizlere mutaf,
Düşmanlar etmişken seni dün yasak

Seni halk eyleyen milletin azmi
Bir münci şeklini esti imtisal
Virdeder şükranla Türkler bu ismi
Türklüğün mürcisi: Mustafa Kemal!

Hasan Fehmi

Terkip Bent³⁷⁸

1
Zulmile doldu dünya
Yoktur huzura imkân
Malûm olan yerleri,
Zalimler etti viran
Zimmîlerin haracı,
Bir yılda bir keredir

³⁷⁸ A. Kemal, “Terkip Bent”, *Çankırı’da Duygu*, S. 143, 1933, s. 2–3.

On kere verse azdır,
Şimdi haraç Müslüman
Evvel iki koyuna
Bir akça idi âdet
Şimdi on akça versen,
Alırsa eder ihsan
Arpa, saman, yağ, otluk
Ekme gemi tahtasın.
Her hafta halk başına,
Koparır özge tûfan
Sipahî nısfın ister
Her ne kazanç eylesen
Voyvadalar ederler,
Ya niçe kuzu büryan.
En edna bir karyeden,
Kazasker bir akça ister.
Muani di akıncı,
Yâ celep yazar heman
Bir kadılığa kazi asker,
Bin akçe alır.
Vermezsen olur adın,
Cahil değilse nadan
Sancağın almak için,
İlmim erdi bir yana
Kırkbin filuri verdi,
Billahi sanma yalan
Devletlü saadetle
Mansıbına varınca
Beş ay dahi olmadan,
Bir dahi çıktı ferman.
Böyle beğile kadi.
Vardığı yeri neyler.
Bağı tatar gibidir,

Eyler o yiri talan
Alimler ise şimdi
Bir yükü on yük eyler
Tahsil edince anı,
Kılar cihanı viran
Ya Basra'ya Yemen'den
Şekvaya gelse bir er
Divana varup eyler,
Ahü eminü efgan
Ya bir Emir eyler,
Yahut Paşa vur eyler
Taşra eder kapıdan,
Döğerek anı derban
Alem haraba vardı,
Yıkıldı Milki Osman
Kan ağlasın raya,
Çâk eyleyüp giriban

2

Fetvanın ise hali,
Bir hale vardı ey yar
Almaz anı bir ayda
Olan ana hiridar

.....
.....

Tesvidi kâtip etmez,
Beş şahî olmayınca
Onun dahî ekserin
Yazıcı yanlış yazar

.....
.....

Alem Harabe vardı,
Yıkıldı Milki Osman
Kan ağlasın raya,

Çâk eyleyüp giriban

3

Ol denlu maildir ki,
Halk Cem’i mâle ekser
Gûya ki mahşer olmaz
Ferda suali Mahşer
Şeddadî binalarla,
Fir’avne Müşabihler
Karunî Kabalarla
Nemrudî yedek atlar
Bu üslube bid’atler,
Dünyaya kim etmiştir
Hakan ile hem kısra,
Etmedi bunu kayser.

.....

.....

Sultan Muradı Hanı,
Adliyle muammer kıl
Kim zulmederse tahrik,
Ömrün günün et ebter

.....

.....

Alem.....

Kan.....

A. Kemal

Cümhuriyete Güzelleme³⁷⁹

Cumhûriyet Hülûmeti, adildir.
Cihan titrer azmü adaletinden
Bu şerefe milletimiz naildir
Düşürmesün Allah şerafetinden

³⁷⁹ Rıza, “Cümhûriyete Güzelleme”, *Çankırı’da Duygu*, S. 148, 1933, s. 4.

Cumhûriyetle hür yaşar bu millet
Tek başına, dağlar aşar bu millet
Zulma karşı akar taşar bu millet
Korkmaz, şakılerin şekavetinden

Meydandadır, dürlü dürlü âsarı
Takdir eder âsarını âyarı
Doğru kurmuş, doğru gider ayarı
Dönmez hakimhane siyasetinden

Şosa, mektep, demir yolu yapan o
Köprü kurar, tünel, kanal açan o
Bu uğurda, milyonları saçan o
Bu tevfiyat, hakkın inayetinden

Ulu Gazi, dehasıyla var olsun
Mesaide refikleri yar olsun
Vatan hainleri, tarumar olsun
Bıktık, alçakların cinayetinden

Rıza

Cumhuriyetin Onuncu Yılı Marşı³⁸⁰

Çıktık açık alınla on yılda her savaşta
On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan
Başta, bütün dünyanın saydığı baş kumandan
Demir ağlarla ördük ana yurdu dört baştan

TÜRKÜZ: CUMHURİYETİN GÖĞSÜMÜZ TUNÇ SİPERİ
TÜRKE DURMAK YARAŞMAZ TÜRK ÖNDE TÜRK İLERİ

³⁸⁰ Faruk Nafiz ve Behçet Kemal, “Cumhuriyetin Onuncu Yılı Marşı”, *Çankırı’da Duygu*, S. 152, 1933, s. 4.

Bir hızda kötülüğü, geriliği boğarız,
Karanlığın üstüne güneş gibi doğarız
Türküz, bütün başlardan üstün başlarız
Tarihten önce vardık, tarihten sonra varız

TÜRKÜZ: CUMHURİYETİN GÖĞSÜMÜZ TUNÇ SİPERİ
TÜRKE DURMAK YARAŞMAZ TÜRK ÖNDE TÜRK İLERİ

Çizerek kanımızla öz yurdun hartasını
Dindirdik memleketin yıllar süren yasını
Bütünlendik her yönden istiklâl kavgasını
Bütün dünya öğrendi Türklüğü saymasını

TÜRKÜZ: CUMHURİYETİN GÖĞSÜMÜZ TUNÇ SİPERİ
TÜRKE DURMAK YARAŞMAZ TÜRK ÖNDE TÜRK İLERİ

Örnektir milletlere açtığımız yeni iz:
İmtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kütleyiz.
Uyduk görüşte bilgi, gidişte ülküye biz
Tersine dönse dünya yolumuzdan dönmeyiz

TÜRKÜZ: CUMHURİYETİN GÖĞSÜMÜZ TUNÇ SİPERİ
TÜRKE DURMAK YARAŞMAZ TÜRK ÖNDE TÜRK İLERİ

Faruk Nafiz ve Behçet Kemal

Onuncu Cümhûriyet Bayramına³⁸¹

Eren Türklerin Türküsü

Samsundaki “Doğu” dan canımıza can kattık;
Sakarya’da dünyayı temelinden oynattık.

³⁸¹ Zeki Ömer, “Eren Türklerin Türküsü”, Çankırı’da Duygu, S. 155, 1933, s. 7.

Beş kıtanın ufkuna “Ankara” dan nur attık.
Tanrının göklerinde yeni bir tan yarattık.

Yarın, Aydın günlerde büsbütün dolu, haydi!
Haydi Türk kızı haydi, haydi Türk oğlu haydi!

Türküz, ancak Türk gibi başardık her akını,
Gönüller günler bile alnımızın akını...
İrademiz on yıldır bir gün görmedi kını,
Verdik on yılda on bin inkılâbın hakkını.

Yarın, Aydın günlerde büsbütün dolu, haydi!
Haydi Türk kızı haydi, haydi Türk oğlu haydi!

Asırların işini biz sığırdırdık aylara
Bağladık köyün, kendin kör bahtımı, raylara...
Bu gün, Kaf dağı gibi dağları yara yara,
Taze bir taşıyor her katar bir damara.

Yarın, Aydın günlerde büsbütün dolu, haydi!
Haydi Türk kızı haydi, haydi Türk oğlu haydi!

Sayarız... Bel bükmeyiz ne ağaya, ne beye:
Alnı göğe değen beş yakışır mı secdeye...
Yalnız, tapınıyoruz “Yaratanımız” diye
Bize yeni bir hayat veren Ulu Gaziye.

Yarın, Aydın günlerde büsbütün dolu, haydi!
Haydi Türk kızı haydi, haydi Türk oğlu haydi!

Türküz, tufanla eşiz; ayla, günle yaşadız...
Biz, tarihi göklere götüren bir aşıldız,
Geçti makinalara kalplerimizdeki hız,

Ülkemizde Efendi, ülkümüzde ırgadız.

Yarın, Aydın günlerde büsbütün dolu, haydi!
Haydi Türk kızı haydi, haydi Türk oğlu haydi!

Zeki Ömer

O Baş³⁸²

O baş ki, hep bütün başlardan üstün,
O başın üstünde ancak tanrı var...
Hiçbir baş almadı bu kadar bir ün,
Gelmedi, hiçbir baş, dil'e bu kadar.

O baş ki, cihanda cihandan derim,
O baş ki, hem ateş, hem nur, hem hayat...
O başın uğrunda siz de can verin:
Ki, o baş içinde yaşar kainat!

O baş ki, Türk başı, Türkün Türk başı,
O baş ki, üstünde ancak tanrı var;
Günah olmasaydı Allah'a karşı
Derdim ki, onun da üstünden aşar.

Hamdi Atila

Öz Dil Ozanları³⁸³

Baban Türk, doğuran anan da Türktür,
Doğduğun bu el de Türk eli, ozan!
İnan ol! bastığın toprak büyüktür:
Türk ölmeyen hortlar, bil deli ozan!

³⁸² Hamdi Atila, "O Baş", *Çankırı'da Duygu*, S. 185, 1934, s. 4.

³⁸³ H. Atila Karahan, "Öz Dil Ozanlara", *Duygu*, S. 210, 1934, s. 4.

O ne elindeki? Bir sazsa, bırak!
Uğruna yandığın “Kiraz” sa, bırak...
O dedi akıt da dolmadan sen ak,
Esmesin başında sam yeli, ozan!

Boyca da sivrisin, soyca da sivri;
Sana eş olamaz acunda biri;
Yaşatmak istersen Türklüğü diri:
Yaymaya uğraş gel öz dili, ozan!

H. Atila Karahan

Soy Adı Alırken³⁸⁴

Bay Receb Peker’e!

Ey yüce Türk kızı,
Türk kadını.
ATATÜRK’ÜN verdiği SOY ADINI
Sen de al!...
İNÖNÜ önlerinde,
SAKARYA başlarında,
DUMLU PINAR’da
Kanlı süngü savaşlarında
(Yağı) yı yok,
Yoğu var kıldığın gibi
Sıyrılmış dillerden...
Yad ellerden
Gelen
Posatlardan sıyrıldığın gibi...
Kendi kendine kal!

Bu adlar

³⁸⁴ H. Atila Karahan, “Soy Adı Alırken”, *Duygu*, S. 214, 1935, s. 4.

Bu adları yadlar

__ZEKERİYA'nın kanı bir avuç toprağı yuğurmadan

Daha MERYEM ana İYSA'yı doğurmadan

Önce__

Tanrını adıyla birlikte çağırırdı:

“ULU TANRIM, bizi Türklerden koru!” diye

Bağırırdı...

O günler

O günleri,

O günlere gömülü dünleri

Deş!

Acun kadınlaşıırken

Sen

ERKEKLEEEEESSSSSSSS...

Eskisi gibi

Yüzü peçeli,

Yüksek ökçeli,

Faka bastırılacak bir av değil:

HÂKİM

AVUKAT,

DOKTOR,

DİŞÇİ

Ve

__En açık bir anlatışla__

Bilgin azsa işçi

Bilgiliysen

SAY... LAVVVVsin...

Sana biz

Ne “Gönüllerde esen sızısın”

Ne de

Sevgi göklerinde doğan

TAN YILDIZISIN!” demeyiz.

İçerden

Bütün aldatılmış soydaaaaaaaaaaaaaşlarını,

Dışardan

__Milyonlar sürüsü__

AFİYON AYYAAAAAAAAAAAAAAAAAŞLARını

Vuran

__BORTAÇİNAnın KUTLUĞ Kaanı__ İLTERESİN

Yüce erliklerini

Döküp saçmıyorum...

Utan KİYELİ, utan

TURAN denilen o KOCA VATAN

__Bir arap KUTEYB’e türeyip__

Din için

Uğraşmasaydınız

Yad ellere geçermiydi, yad ellere... Eyyyyyyyyyyyyyyyyy

Be heyyyyyyyyyyyyyyyyy

Kutsuz başı taç yerine

Yağlı organ ilmeklerine

Geçesi YAM YAM,

Be hey “RABBI İNSAN DERİSİ OLAN ADAM”

ÇEVİRRRRR,

ÇE...VİRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR

Şu koca tarihin yapraklarını

Birer birer bak

Be hey alçaaaak,

Be hey alçakların alçağı,

Be hey BAŞI KUYRUKLU HAYVANLARIN

Dişi

Çiy

Budlarını dişliyerek kuduran

Sanı ta yaradılışa ekli

Arık yürekli

TÜRKLERİ CAN EVİNDEN VURAN

Yağı!
Senin gibi bar daha geçmiş midir hiç
Yalnız Vahdettini sayma
Çünkü o
Türk değil bir piç idi piç,
PiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiÇ

H. Atila Karahan

“KIYELİ”³⁸⁶

Kİ-YE-Lİ
Ey deli!
Kardeşin SE-Lİ-FU-ŞE yi ağulayıp öldüren
PRENSES SÜİ
Bu Çinli kızı,
Yüreği sarı çıyanların yüreğine perçinli kızı
Nasıl aldın.
İnan ol ki
__Onu almakla__
Sen:
Doğunun büyük TOKYO ölkesini Çinle birleştiren
Ve arık yürekli Türkleri Çinlileştiren
Alçak atan,
Alçak ki, minden daha alçakdın...
Kİ-YE-Lİ
Ey kutsuz başı taç yerine
Yağlı organ ilmeklerine
Geçesi deli!
Düşünmedin mi hiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiÇ.
Senden önce gelen tanjolardan
TUŞİTANC:
Zulmettiği halk

³⁸⁶ H. Atılâ Karahan, “Kiyeli”, *Duygu*, S. 221, 1935, s. 4.

Başkaldırınca
Ve
__ Onu öldürmek için __
Bir kurt gibi saldırınca
Ne kanlı savaş alanından kaçmış,
Ne de
Yenenlere yalvarup el açmış
KENDİ KENDİSİNİ ÖLDÜRMÜŞTÜ...
Onu geç
YİŞİSİYE,
Bir kadın delisi Tanjo
O ağı şen civiltili sesler,
Prencesler
le doluyken
Neden
__ En düşkün deminde bile __
Yenileceğini bile bile
Çinlileri basmış,
Yenilince de
“BARIŞ İÇİN BİZE BAĞLANACAKSIN!” diyen
Haşmetli Çin
İmparatorunun elçisini niçin
Asmıştı
Kİ-YE-Lİ
Ey şu koca acunda
COŞKUN BİR SEL GİBİ AKAN
Ve geçtiği yerlerde
__ Yalnız kan değil __
MEDENİYET BIRAKAN
TÜRKLERİN
Yolunu değiştiren uğursuz eli
Kırılması AL... ÇAAAK!
Bak

Daha ben
ARAP, ACEM, ÇİN AKINLARINI DURDURAN
BİLGE VE GÜLTEKİN kardeşlerden
Ve bütün Türk ordularını bir bayrak altına alan
__Atası BUDİST TEOMAN'
Kadın sözüne uyarak sürgün ettiği__
BÜYÜK TÜRK NASYONALİSTİ METE'lerle
Yueçiler hanının kafa tasını KİMİZ kâsesi yapan
KİYO lardan
Söz açmıyorum...

H. Atila Karahan

Çarşaf ve Peçenin Kalkması Dolayısıyla³⁸⁷

Kadınlarda, attı baştan çarını
Taktir etti, bu ulusun kârını
Bu hususta, verdi tam kararını
Giydi şapka, mantu, ipekli mintan

Ne hoş oldu, kaç, göç kalktı aradan
Tarılmaz bu hale, izanı olan
Gençler vaz geçmiştir, sarkıntılıktan
Serbest gezer, kadın, erkek şaduman

Şık çoraplar, iskarpinler ayakta
Yoktur şimdi, koca şalvar bacakta
Namı kaldı, şitarinin dudakta
Nerde o, üç etekli, adı kaftan

Değişmiştir, bu gün o eski âdet
Devrilmiştir, temelinden kerahet
O adete, verilmiştir nihayet

³⁸⁷ Rıza, “Çarşaf ve Peçenin Kalkması Dolayısıyla”, *Duygu*, S. 257, 1935, s. 4.

Kurulmuştur, bundan piranü şübban

Bütün ziroh, toplu bir halde yaşar
Kuşlar bile, bulup cinsile uçar
İnsanlarda, denk ve akrarin arar
Kurmuş işte, böyle bir kanun Yazdan

Böyle olur, medeniyet, hüriyet
Cumhuriyet, adalet ve musavat
Her millete, nasip olmaz bu devlet
Bu nimete, seza şükürü cisban

Yaşamak için, geldik daridünyaya
Gelemeyiz, meşekkate, cefaya
Çalışıp bakalım, zevku sefaya
Kalpler olmadan, gölerden nihan

Arif olan, yaşamalı âlemde
Kalmamalı, derdü kederde, gamde
Mâdâm bir roh vardır kılaf tende
O oldukça, tende bakı ve mihman

Rıza

Yeni Nefes³⁸⁸

Türk Öğretmenlere

Tanrının eylemek için Âdem'i
Yoğurup yaydığı "Mâu tîn" deniz
Kendi hünerine Rabbi âlem'i
Hayretde bırakan temiz tin'deniz

³⁸⁸ T. O., "Yeni Nefes", *Duygu*, S. 273, 1936, s. 4.

Hak’ın öğrettiği o binbir esma
Şanımız vâsfinda, biziz müsemma;
Anlayup sanan bizi muamma
Bilsinki “esma”nın bin birindeniz

Tanrı hitabile gelerek vecde
Atamıza etti melekler secde;
Âdem’in erdiği şerefü mecde
Eren yiğitlerin tam içindeniz.

Kimimiz akıllı, kimimiz kaçık;
Alnımız her yerde her zaman açık;
Mayamız güneştir, anmaki balçık
Türkleriz; ne melek, nede cindeniz

Dünyaya şan şeref salan Türkleriz,
Tarihde büyük nam alan Türkleriz,
Cennetten norü nar çalan Türkleriz,
Erlerin yatağı şimali Çin’deniz

Dinleme “Taksiye, Bartıald göte”yi
Efsane deyüp geç (Purumete) yi;
Biz verdik dünyaya şanlı (Mete)yi
(Ertunga, Atıllâ, Gültekin) deniz

Pervamız yok bizim şah ve hakandan
Kul çıkmaz anadan tam TÜRK dogandan
Ünlü (ATATÜRK) ün ulu (OGAN) dan
Türke getirdiği ulu dindeniz.

T. O.

Kutlu ve Mutlu Günlerden-2-³⁸⁹

__Kösem Sultandan__

Gökte günüş
Gülüyor yeşilikler içinde gülen Al gül'e:
Bahar...
Baharda
Bahar çağındaki şu yavrular
Birer eş
Şair bülbül'e...
Ve sanki, hepsi birer dere,
Birer dere değil birdenbire
Coşup çağlamak isteyen ırmak;
Haklarıdır, baharda,
Bahar çağındakilerin

__Çağıl çağıl__

Çağlamak.
Bakın:
Kimi, kızıl yeleli bir arslan duruşlu,
Kiminin bakışı Ceylan.
Kimisi de, Ulusal masallardaki BOZKURT gibi,
Parlıyor güneşli gözlerinde bir çift umut gibi,
YARIN
Şu yavruların...

...
Bu gün, 23 Nisan,
Büyük bir sevinç günü...

Sevinin:
Bu gün koptu kafası o saltanat dev'inin
İlk açılan Ulusal KAMUTAY eşiğinde.
Türkten

³⁸⁹ H. A. Karahan, "Kutlu ve Mutlu Günlerden-2-", *Duygu*, S. 280, 1936, s. 4.

Ve Türklükten
Özge şey kalmadı Anadolu evinin
Mezarla beşiğinde...
Geçmişe kızanların,
Kanı içine sızanların,
Yası dinsin.
BU GÜN HERKES SEVİNSİN...
Yeter,
Yeter artık beeeeeeeeeee,
Yüzyıllarca ağladığımız,
Böyle yeşil günlerde bile
Karaları bağladığımız.
...
Ah, O günleeeeeeeeeerrrrrrrrr?
O günler neydi... Tanrım!
Mademki varım
__Var oldukça ben__
Anlatacağım her geldikçesirası;
Taki, öğrenmiyen kalmasın,
Neymiş, o geberen saltanatın mirası;
Meselâ, öyle Atalar bilirdik ki,
__Yeni dillenen bir körpeye__
İlk öğrettiği şey;
Bonjur.
Bonsüvar. Olurdu...
Çünkü, evdeki şık mürebbiye
Muktazayı nezaket ve terbiye
Bayan demek Ar olurdu...
Her boyda ve boyada yamalı göcuklar...
Öyle analar bilirdik ki,
Bin kapudan artakalan bir sürtüğü alup evin:
Ayırt etmeden İngiliz,İ,
Fransız,

Almanı,
Rus'unu
Onlara emzirtdirirdi, her doğurduğu yavrusunu...
Meme vermezdi, göğsünün şişkimliği inmesin diye,
Ve bu yüzden, kendisine, çirkin denmesin diye...
İşte böylece:
Anadan süt,
Atadan kan almadan
İngiliz,
Fransız,
Rus
Veya bir Almanı avradı,
Veyahut
Hiç olmazsa
Bir Arap dadı
Büyüttürdü zengin çocuklarını
Fakirlerdeyse:
Yüzlerinin kiri yıkanmaz
Ve başları daranmazdı...
Daha doğrusu, var mı yok mu? Aranmazdı çocuklar...
Yedikleri bir sofranın artığı,
Giydikleri:
Atanın eski püsküllerinden onarılmış
Yük olurdu yüksündükleri yavru sırtlarına
Ve bugünkün bulduklarını bulmazlardı yarına...
Bugün işte:
Gökte güneş
Gülüyor
Yeşillikler içinde gülen Al güle.
Bahar...
Baharda
Bahar çağındaki şu yavrular
Birer eş

Şair bülbül'e...
Ve sanki, hepsi birer dere,
Birer dere değil, birdenbire
Coşup çağlamak isteyen ırmak,
Haklarıdır, Baharda, Bahar çağındakilerin,
Çağıl çağıl, çağlamak...
Çağlayın ey yavrular, çağlayın, gök tanrıdan izin.
Şu yeşil kırlar, çiçekli bayırlar sizin...
“Bu topraklar sizindir”, Basmayın korkarak.
Mezarınız, beşiğiniz bu toprak...
Bu toprak kutlu,
Yarın sizden Umutludur.
Bu topraklar TOPRAK...
BU TOPRAKLAAAAAAAAAAAAARRRRRRRRRRRR,
Bu TOPRAKLARDA TÜRK ÖLMÜYEN HORTLAAAAAAAAAAR!

H. A. Karahan

Nazîre³⁹⁰

Faruk Nafize

Âzürde diliz ki şâdımız yok
Mecmuayız infiradımız yok

Pazar ı vefada hamdülillâh
Şekva edecek kesadımız yok

Nevmîd i şifa o hastayız ki
Lokman' ada i'timadımız yok

Dest i emel ü niyazı yumduk
Hasıl olacak muradımız yok

³⁹⁰ T. O., “Nazire”, *Duygu*, S. 300, 1936, s. 4.

Her hakkı kabul da münkir âsâ
Cahil değiliz inadımız yok

Pişanil sâfımızda (Talât)
Allah’a şükür sevadımız yok

T. O.

Minnet (Atatürk’e)³⁹¹

Sen bir güneşsin ki, Türklere doğdun,
Yurdumu kurtardın, zulmeti boğdun.
Hayrette bıraktın, bütün dünyayı,
Yüceldi Türklerin yıldızlı ayı!

Ey yüce Atatürk, sana bin minnet.
Varolsun! Her zaman, kurduğun devlet.

Senin varlığına, Türkler duacı.
Sen varken gönülde, yoktur bir acı.
Kahraman Atatürk, sen pek çok yaşa!
Türklerin içinden gelir, bu seda.

Ey! yüce Atatürk, sana bin minnet.
Sayende kurtulduk, ne büyük nimet.

Bütün Türk gençliği, sana bağlanır,
Kırık kalpler feyzin ile sağlanır.
Türklerin derdine, şifa verensin,
Türkün göz bebeği, öz canı sensin.

Ey! yüce Atatürk, sana bin minnet.

³⁹¹ Ruhi Ok, “Minnet (Atatürk’e)”, *Duygu*, S. 304, 1936, s. 4.

Sayende kurtuldu vatan millet.

Ruhi Ok

Şehid Kız...³⁹²

İlk kadın tayyare şehidimiz Eribe için...

Masvavi göklerden düştü bir yıldız,
Ülküsü uğrunda can verdi bir kız...

Böyle hiç korkmadan can, baş verilir;
Gönül bahçesinden güller derilir.

Göklerde seyreden canıdır onun...
Çelik kartal olan kanıdır onun...
Tarihe ün veren şanıdır onun...

Süzül ufuklarda ATATÜRK kızı!
Senden alsın gençlik tükenmez hızı...

Yanıyor içinde güneşten ülkü,
Ölüm korkutamaz bir zaman Türkü
Yurd için ölmek de dirimdir, çünkü;

Bu yolda ölenler yurda temeldir.
Her şehid, bayrağı yükselten eldir.

Tahsin Uygur

Cumhurluk³⁹³

Bulut kanat germişti ayıma, yıldızıma

³⁹² Tahsin Uygur, “Şehid Kız”, *Duygu*, S. 309, 1936, s. 3.

³⁹³ Ruhi Ok, “Cumhurluk”, *Duygu*, S. 325, 1937, s. 4.

Çökmüş idi. Ufkuma, akşam karanlıkları
Yurddan fişkıran nurları, yükseldi ta göklere
Doğdu bir güneş gibi, cumhurluk ışıkları

Tanrı, Atatürk'ümün, uzun etsin yaşını,
Yurdumdan, eksiltmesin, onun büyük başını.

Yurddan yeri kalmadı, sultanları, atdık, biz
Çökdü baykuş yuvası, kuruldu bir şen ocak
Ulus, eline aldı buyruğu, yasasını
Türke, yeni can veren, cumurluk günü ancak

Tanrı,.....
Yurdumdan,.....

Biz ona kucak açdık, yaşatacağız onu.
Cumurluk, Atatürk'ün armağandır bize.
Dalgalsın; göklerde cumurluğun bayrağı,
Süs versin anayurda, karalara, denize,

Tanrı,.....
Yurdumdan,.....

Ruhi Ok

ATATÜRK'E³⁹⁴

Gökler kararır, herkesin ufkunda söner gün,
Yalnız senin akşam tanımaz bir seherin var...
Dağlarda, güneş, tahtını kurmuş gibi her gün
Nurunla yanan başların üstünde yerin var.

Bir göz ve gönül kalmadı yurdunda ateşsiz,

³⁹⁴ Faruk Nafiz, "Atatürk'e", *Duygu*, S. 358, 1937, s. 1.

Nuran bize aksettiği günden beri, eşsiz.
Bir mevsimimiz geçmiyor âlemde güneşsiz
Her gün nice bin gonca veren bahçelerin var.

Bir taze çınarsın ki baharlar filizindir,
Gün yüzlü nesiller kara toprakta izindir,
Her gördüğümüz dalga bir engin denizindir...
Her verdiğimiz yerde birer şaheserimiz var.

Faruk Nafiz

Gerek³⁹⁵

__Ustadım A. Dehrî Dilçin__

Bu işe ulaşmak isteyenlerin
Gözleri dumanlı başı ak gerek...
Kalpten yanırlara buğulu serin,
Durmadan çağılayan bir ırmak gibi.

Böyle kalacağım bu iken yerim;
Uzak, uzak sana dileklerim.
Belki son nefes de yarabbi derim,
Bana kafam gibi bir kucak gerek...

Her gün bir baharla süsleniyor yer,
Senin o varlığın cihana değer
Kucaklasın seni bütün sevgiler,
Adaşını her an yükseltmek gerek.

Şükrü Edip

Atatürk³⁹⁶

³⁹⁵ Şükrü Edip, “Gerek”, *Duygu*, S. 360, 1937, s. 4.

³⁹⁶ Atılâ Karahan, “Atatürk”, *Duygu*, S. 366, 1938, s. 4.

En Büyüğümüze

Adın her geçtikçe duyulur varlık
Varlığından geçer her gören seni,
Kime nasip olur bu bahtiyarlık:
Soyundan yaratmış Allah'ım beni?

Eşsiz bir dahisin sen ki derinden
Yerde doğdum, yerin: Göktedir, inan...
Bir ordu çıkarup tek bir erinden,
Mâl ettiğin Türklüğe yeni bir vatan!

Bir canlı tarihsin tarih içinde:
Okunur yüzünden şan satır satır!...
Sayılır sanın var her dil ve dinle
Türk nedir herkese o hatırlatır!

Türkün atasısın ey ulu önder
Ve her Türk kanından bir taşır
Seninçün çarpıyor bütün gönüller,
Tanrısal sevgin var desem yaraşır!

Ölmez, ölmeyecek bu sonsuz varlık,
Sönmez, sönmeyecek parlayan bu ün;
Kime nasip olur bu bahtiyarlık:
Türkün atasıyım diyerek övsün!

Atila Karahan

Bu Kitle Parçalanmaz³⁹⁷

Bir kitleki sözü bir, ırkı bir, imanı bir;

³⁹⁷ Sırrı Kandiyeli, "Bu Kitle Parçalanmaz", *Duygu*, S. 384, 1938, s. 2.

Düşüncesi, ülküsü, damardaki kanı bir;
Kabil mi bu kitleden bir parçayı ayırmak?
Onu arap sayarak sözüm ona kayırmak...
Hayır!. Hataylı senin âmâline ram olmaz!.
Hayır!. O bir avuç Türk savaşından yorulmaz...

Hatayda çarpan kalbi üç yüz bin sanma sakın;
Onun öz kardeşlerini yirmi milyona yakın...
Emperyalist duygular, mandater emellerle,
Hatay korkunç bir rüya olacak iyi belle!.

Türk süngüsü ucunda henüz kan kurumadı,
Türk doğalıdanberi harp etti yorulmadı!
Cebir, şiddet ve zulüm hürriyete set çekmez.
Parlarsa o kıvılcım söndürmeye güç yetmez!

Artık asil hataya hak olan hürriyeti
Verecek Atatürk'ün lâik cumhuriyeti

Sırrı Kandiyeli

Cumhur³⁹⁸

Cemalin görünce bil ki ey güzel
İnsan mı, melek mi? iştibâh olur

Vasfı cemilinde yazsam bir gazel
Ehli aşka dersi intibah olur

Öğmeye değmez mi? Sende ki evsaf
İşte halkı cihan geliyor saf saf

Her sene bin kere ederler tavaf

³⁹⁸ Hakkı, “Cumhur”, *Duygu*, S. 384, 1938, s. 3.

Makamın dünyaya kıblegâh olur

Denilmiş çok mudur ismine cümhur
Dua, senâ eder vühuşu tuyur

Zulmeti kovmuştur yurdumdan bu nur
Gündüz şems, geceleri mah olur

Tüvânâdeyor ki çekmezem kaygu
Var iken özümde tükenmez saygı

Söyünmez yürekde muhabbet duygu
(Hakkı) kâhi mecnun kâh Emrâh olur

Hakkı

On Beşinci Yıl Marşı³⁹⁹

Tan yerinde ilk doğan güneşle başlar
Türk'ün yüce tarihi ey arkadaşlar!
Egdirmişti, egdirir milyonla başlar
Türk'ün ulu varlığı ey arkadaşlar!

Aylar, güneşler olmaz yurdumun dengi,
Albayrağın rengi, o ilk tanır rengi,
Kırk asırdır görünüyor en kanlı rengi
Türk'ün şanlı bayrağı ey arkadaşlar!

On beş yılda taze bir nesil yaratan,
Savaşlarla, devrimlerle yeni bir vatan
Bağışlayıp “BEN TÜRKÜM” diye haykırtan
Büyük ATATÜRK'ümüz ey arkadaşlar!

A. T. O.

³⁹⁹ A. T. O., “On Beşinci Yıl Marşı”, *Duygu*, S. 401, 1938, s. 6.

Konusu Ayrılık, Gurbet ve Özlem Olan Şiirler

Ben Neyim?⁴⁰⁰

-Fazıl Beyfendiye Hürmetlerle-

Alnımda kurutmadan yorğun: Hasta tenimi,
Bir hasreti kapattım, bir gurbete ulaşımdı
İçimden söker gibi kızıl ciğerlerimi,
Kavuştuğum yuvamdan ayrıldım adım adım!

Acıma, ortak olan göz yaşlarım olması,
Şimdi çoktan bir avuç toprak idim yerlerde...
Kalbimin yasladığı hislenmiş bu tek asa!
Bu gurbette yol açtı ömrüme perde perde...

Bazan bakar dalarım ufukta gün batarken,
Gözüme perde çeken dağların başlarına
İçimdeki hasretim daha zalim bir diken
Gibi batar gözümün bakmadan yaşlarına.

Böyle dertli solarken hasretin avcunda ben.
Bazan derim yanma ey !... Sana hiç inanmazlar.
Acını örteceksen göz yaşın sana kefen,
Çünkü sende aşkın kirsiz günahları yar!

Ben artık ne ölüyüm, ne yaşayan bir insan,
Yılların mezarlığı, onun kitabesiyim.
İçime acılardan hergün bir çelenk asan,
Dertlerimin boğulmuş ve dilsiz bir sesiyim!?...

Köy Şairi

⁴⁰⁰ Köy Şairi, “Ben Neyim?”, *Çankırı’da Duygu*, S. 68, 1932, s. 4.

Şarkı⁴⁰¹

Tatlı sözlerle, bakışlar ile aldattı beni,
Bir oyuncak gibi sonra sokağa attı beni
Kara gözlüm, kara sevdalara uğrattı beni,
Bir oyuncak gibi sonra sokağa attı beni

Kendini bunca zaman târiki dilhâne edüp,
En derin hislerime kalbini bikâne edüp;
Adı dillerde gezen bir deli divane edüp,
Bir oyuncak gibi sonra sokağa attı beni

Necdet

Çoban Yıldızı⁴⁰²

_Muhterem meb'us Talât beyfendiye hürmetkar duygularımla... _

Dağlar birer hayalken gecenin gözlerinde,
Ufka yine telaşla doğdu çoban yıldızı,
Hummalı gözlerinin bakışı pek derindi,
Belli ki yüreğinde var geçiren sızı.

Saatler zevka daldı gecenin sinesinde,
Bir dürlü gelemiyor beklenen gözel sabah,
Derin bir hıçkırık var baykuşların sesinde ,
Rüzgarlar kayan kopan sanki birer ah!...

Çekildi işte artık yerlerine yıldızlar.
Yorulan gözlerle o hala bekliyordu.
Kimsesiz dağ yolunda görülen çoban kızları,

⁴⁰¹ Necdet, “Şarkı”, *Çankırı'da Duygu*, S. 72, 1932, s. 2.

⁴⁰² Saim Neziye, “Çoban Yıldızı”, *Çankırı'da Duygu*, S. 80, 1932, s. 4.

Ona niçin geç kaldın bu gecede diyordu.

Şimdi dağlar bir lâle ufuk gölden kırmızı,
Sular başka renk aldı menekşeden daha mor
Sarardı birden bire dertli çoban yıldızı,
Anladım en nihayet o geleni seviyor...

Saim Neziye

Üç Şiir'den 3. Şiir⁴⁰³

Bırakıp gidiyorum adayı ilk teşrinde;
Sen yeşil bir kıyısın, ben dalgayım enginde,
Göz yaşlarım dolaşır, yorulmuş eteğinde,
Ben ağlarım... Uzaktan iniltimi dinlersin.

Mevsim yaprak dökümü ağaçlar hep üşüyor...
Yaprak sanma her daldan soluk bir ah düşüyor
Düşünceli dağlara karaltılar üşüyor,
Yol üstünde geç vakit böyle kimi beklersin?...

Başucundaki yıldız, sönük gece kandili
Gördüğün beyaz bulut yaşlı hicran mendili,
Rüzgâr atmış havaya onu alda sevgili
Derdinle ağlayanın gözyaşını silersin.

Sanırsın dertli ishak garip garip öttükçe,
Bir kırık dal altında ney üfler hazan gece.
Beyaz atkı omzunda mehtap dinler sessizce
Ayrılık akşamıdır hazan gibi inlersin.

Hüseyin Siyret

Kurbet Yolları⁴⁰⁴

⁴⁰³ Hüseyin Siyret, "Üç Şiir'den 3. Şiir", *Çankırı'da Duygu*, S. 84, 1932, s. 2.

Yeşil dağlar belini süslü bir sırına kemer
Şeklinde kuşansada kurbete giden yollar
Benim gözüm geride toz edilmiş bir mermer
Bulut halindeki uzak ufakta gezer

Beni ufka bağlayan benden kopmuş bir damar
Var...
Geride kalan yollar
Kıvrılan yılan yollar
Kurbetin acısını kalbime saran yollar

Yeşil dağlar belini süslü bir sırına kemer
Şeklinde kuşansada kurbete giden yollar
Benim gözüm geride toz edilmiş bir mermer
Bulut halindeki uzak ufakta gezer

Saim Nezih

“Bence Zevk”⁴⁰⁵

H. Sürurî Bey’e

Arzın bu genişliği dar geliyor ruhuma!
Bu cihan gözlerime sanki bir mahpes...
Ayla güneş benziyor zindanda yanan muma
Gök yüzü üzerinde demirden kafes oldu!...

Gençliğimin ilk çağı ilk hızla geldi geçdi!
Kalbimi sevda oku o hızla deldi geçdi!
Ömrümün tamamına bir kız bedeldi... geçdi
Şimdi bu inilti on tatlı bir ses oldu

⁴⁰⁴ Saim Nezih, “Kurbet Yolları”, *Çankırı’da Duygu*, S. 105, 1932, s. 2.

⁴⁰⁵ Hamdi Atilla, “Bence Zevk”, *Çankırı’da Duygu*, S. 122, 1933, s. 4.

Ne kalbim çarpıyor, nede bir çaptıran var?
İbret alsınlar benden gönlünü kaptıranlar:
“Fanî ömrümüz gibi sevginin de sonu var!”
Hayat da mes’ut olmak sihirli nefes oldu?

Çılgınca atılmışken sevdanın kemendine
Hayretteyim ruhumun “kadından nefret’ine!”
Etlerin kıvrımından bana lezzet yerine:
“Leş kokusu geliyor!” Hep mi mülevves oldu?

Hamdi Atila

Ona⁴⁰⁶

Gurbette düştümde beni andın mı
Kalbinde ismimi hiç taşıdın mı?
Maziyi bir kere hatırladın mı?
Ne olur bir kerre sorsaydın beni

Fakat ben seni andım her zaman
Bahar demedim yaz demedim.
Kuşlara sordumda güldüler bana
Dediler halâ onda mı kalbin

Baharı sevdim de ağlattı beni
Yazı sevdim de kuruttu beni,
Gülümü soldurdu diken bitti
Sevdiğim gitmedi baharım gitti.

Sıdika Sevim

İnkisar⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ Sıdika Sevim, “Ona”, *Çankırı’da Duygu*, S. 127, 1933, s. 4.

⁴⁰⁷ Sıdika Sevim, “İnkisar”, *Çankırı’da Duygu*, S. 128, 1933, s. 4.

Şimdi bak tam üç yıl oldu
Rüzgâr beni bu kuytuya savurdu
Kalbimdeki hicranı aldı uyuttu
Ah ettiğin inkisar duttu

İnkisar ettim fekat geri dönmedim
Hicranı sevdim fekat seni sevmedim
Gurbete düştüm gitsem geri demedim
Hicranı kalbimde kardeş yaptım uyuttum

Kalbimde yasını tuttum gülerce
Günleri giceyi saydım yıllarca
Hicran dedim saatlerce
Kalbimde yasını tuttum gülerce

Hicranı deldiler demedim bir kerre ah
Şimdi bak diyorum eyvah eyvah
Gözüm görmeden demiştim bir kere ah

Sıdika Sevim

Gördüğüm Güzel!⁴⁰⁸

Farımış bir gönül taşıyor bağrım
Baykuşlar durağı viraneden say
Yıktı tâ temelden o “İlk göz ağrım”
Sen gibi sultana olmaz saray!...

Deminde yağmazsa bostana yağmur
Elbette kök salup yeşermez... Kurur...
Diselerde “harap olmadan mâmur
Olmaz.” Bu söze inanmam kolay!

⁴⁰⁸ Hamdi Atila, Gördüğüm Güzel”, *Çankırı'da Duygu*, S. 140, 1933, s. 2.

Yürü güzel yürü sen, bana bakma
Kör olmuş ruhûma çırağı yakma!
Benide saçının teline takma
Halime acıda sen bu işten cay!

Güldükçe açarken gül dudağında
Bir gül koparmadı eyvah çağında...
Atilâ beklerken "Aydosdağı" nda
"Günü tastan gördü bacadan da ay"

Hamdi Atila

Hicran⁴⁰⁹

__Kafkas için__

Ey Kafkas! Aşkınla hasta gönüller...
Çünkü: Dallarına baykuşlar konmuş!
Güllerin dikensiz... Yasta bülbüller
Anladım, ona bu, hicran dokunmuş

Bu hicran yalnız onun dilinde...
Kokunu getiren seher yelinde;
Şu cura sazımın çelik telinde:
Oğruna yazdığım destan okunmuş!

O gül mü Sehere al rengi veren,
Bülbül mü, sazıma ahengi veren?
Öyle mi KAFKAS ?... Bağrımı delen
Hasretten hız alan nihan okumuş!

Hamdi Atila

⁴⁰⁹ Hamdi Atila, "Hicran", *Çankırı'da Duygu*, S. 153, 1933, s. 4.

Gurbette⁴¹⁰

Yabancı illerin yabancısıyım
Kim derdimi dinler, bir bilenim yok,
Hastayım, odamda işte yalnızım
Bir bardak su bile ah verenim yok.

Ümitsiz, yolları gözlerim halâ;
Kapını açarak bana teselli,
Verecek bir kimsem yok, işte burada
Geçen günlerimin hepsi elemli

Dönerken bir yandan diğer yanıma
Hayalin belirdi karşımda ona
Gözlerim takıldı kaldı tavana
Sensiz bir teselli bulurum sanma.

(Orta Mektepten)

M.Zeki

Yalnız Günlerim⁴¹¹

Ah bilsen ne derin bir karanlıktır
Senden ayrı uzak kaldığım günler
Hayalin teselli veren ışıktır
Senden ayrı uzak kaldığım günler

Ah bitmeyen günler ne kadar acı
Bu ildekilerin hepsi yabancı
Sevgili güzelim sen bana acı
Senden ayrı uzak kaldığım günler

⁴¹⁰ M. Zeki, “Gurbette”, *Çankırı’da Duygu*, S. 170, 1934, s. 4.

⁴¹¹ M. Zeki, “Yalnız Günlerim”, *Çankırı’da Duygu*, S. 171, 1934, s. 4.

Bir kimse bilmez ki inlerim neden?
Yalnız ben varım bu ilde gezen
Acıyor uzaktan hep beni gören
Senden ayrı uzak kaldığım günler

Yabancı illerde bana teselli
Verecek bir kimsem yoktur besbelli
Geçen günlerimin hepsi elemli
Senden ayrı uzak kaldığım günler

M. Zeki

İlenç⁴¹²

Gözümden ayırdın göynümdekini;
Senin de sevdiğin el alsın Felek!
Hayat'a ektiğin ömrün EKİNİ
Harmana gelmeden sen alsın, Felek!

Yazılsın yüzene SUÇ'un İs gibi
Bürüsün günahın kara sis gibi
“Rab’be kafa tutan varını, kör iblis gibi “
Varını, yoğunu yel alsın Felek!

H. Atila

Koşma⁴¹³

Ağlayıp gezerken: dağlarda, belde;
Gelmedi ruha bir ses kara bahtım!
Keşime güldüler: hep ehli belde;
İstemem, alakan, kes kara bahtım!

⁴¹² H. Atila, “İlenç”, *Çankırı'da Duygu*, S. 184, 1934, s. 4.

⁴¹³ ***, “Koşma”, *Çankırı'da Duygu*, S. 198, 1934, s. 4.

Feleğin kinesi; kalbimi yıktı.
Figanımdan elem usandı, bıktı.
Kametim büküldü, kamburum çıktı.
Eyledin sen benim as karabahtım!

Bir zaman yarimdi bir sürü mehveş.
Şimdi kart güzeller oldu bana eş.
Paşmak beyenmezken; aşık dertliveş,
Verdirdin çarığa mes kara bahtım

Gül yanağım soldu, şimdi mat oldum
Zulmünün altında iki kat oldum.
Uğraştım seninle fakat mat oldum.
Yamansın hasılı pes karabahtım.

Yolcu⁴¹⁴

Kemal Beye!

Esmâ be kara yel, gel, acı acı
Yönüm çevrilse de gönül çevrilmez!
Boş yere vurursun sen o kırbacı
Yönüm çevrilse de gönül çevrilmez.

Gözümde bir kızın aşkı tütüyor:
Bu yurda aittir içimizdeki kar...
Yokuyum, öyle ki çevirmek pek zor,
Yönüm çevrilse de gönül çevrilmez!

ÜLKEme bekçiyim, ÜLKEme ırğat,
Göğsümde tanrıya imanım kat kat...

⁴¹⁴ ***, "Yolcu", *Duygu*, S. 206, 1934, s. 4.

İstersen bu dağdan o dağa fırlat,
Yönüm çevrilse de gönül çevrilmez.

Sırtıma geydiyim olsa da bir çul,
Silgiden yana yana değilim yoksul;
(Bir kulun azmini kıramaz bir kul)
Yönüm çevrilse de gönül çevrilmez.

Dadaş⁴¹⁵

Sıtkı Korkmaz'a!

Gönlümden geçeni gözümle anla,
Yüzüme bir parça bakıvar dadaş!
Pas tutar, kınında, kılıcın, kanla
Silinsin böğrümle takıver, dadaş!

Hiç yeşil su yüzü görür mü gözün?
Bilirim! Tunadan, şattan öksüzsün...
Aşk deniz içinde kaynarsın özün:
Bir çılgın sel olda akıver, dadaş!

Kapris parmağını uzatmış durur...
Ötersin söylersem, için burkulur!
Bil, neymiş, göğsümü yumrukla vurur;
Gönlümden geçeni çakıver, dadaş!

Ay⁴¹⁶

⁴¹⁵ ***, "Dadaş", *Duygu*, S. 212, 1934, s. 4.

⁴¹⁶ Nizamettin Yümni, "Ay", *Duygu*, S. 254, 1935, s. 4.

Ay... Issız geceler bir dilber gibi
Göynümün eşidir, ışıĒı hay hay!
Sürmeli gözünü hoş süzer gibi
Dertli gecelerin eşi güzel ay!
Şen sesler gülüşüdür meşcerelerde,
Çiçekler öpüşür hep derelerde,
Kırlarda, dağlarda ve derelerde
Aylı gecelerde sevdalar var say!

Ahular ötüşür susuz göllerde,
Kumrular “Hu!” çeker yanık çöllerde
Hasretle ağlıyor bülbül bu yerde...
Yıldızlar oynasır hep alay alay!

İşte şuracıkta bir aşk çağlıyor,
Doğmasın gün diye bir kız ağlıyor,
Sevdalı bağrını yasla dağlıyor,
Koynunda uyutmuş sevgili bir bay!

Ay battı doğuyor bak tan yıldızı,
Uyuyor bırakın sevdalı kızı,
Uyusun bırakın aşkının hızı
Uyusun dertliler, uyusun her cay!

Şair de uyusun... Melâli vardır,
Şairin hayatı feryadı zardır,
Şairin mezarı, öksüz mezardır,
Demişti bir hatif: “Şairlikten cay!”

Küstümdü hayata sustumdu... Heyhat!
Sustum senelerce, sustu kâinat!
Gözümde karardı bu dilsiz hayat!
Yazmadım şiir tam yüz on sekiz ay!

Ay, beni bu gece dertlere saldı,
Şiirsiz hayatım bunaldı kaldı,
Düşündüm, ağladım hasret çoğaldı...
Ruhumda ötmeğe başladı bir Nay!

Ay, benim göynümün aşinasıdır,
Hilkatın bir acip muammasıdır,
Bu dertli göynümün tesellasıdır,
Derdime dert katma ey Talât Onay!

Nizamettin Yümni

Gurbet⁴¹⁷

Beni koyup giden cefacı dilber
Koyduğun yerlerde duramıyorum
Benide alsaydın nolur beraber
Derdimi kimseye veremiyorum

Çıksam şu dağların yücelerine
Eşi olsam gurbetin gecelerine...
İmrenir dururum nicelerine.
Bir ben mi murada eremiyorum

Akşam olur kuşlar konar dallara
Susamış yıldızlar iner göllere
Güzeller dizilir ingin yollara
İçlerinde seni göremiyorum

Bir akar su görsem melil olurum
Ben bu dertten hasta olmam, ölürüm
Seni kaybettiğim yerde bulurum

⁴¹⁷ Orhan Şaik, “Gurbet”, *Duygu*, S. 266, 1936, s. 4.

Durduğun yerlere varamıyorum

Bu gül yaprağı mı dodak değil mi?
Ne diye kıvrılmış yazık değil mi?
Sana giden yollar uzak değil mi?
Korkumdan bir türlü soramıyorum
Bağrımda koç gibi dağlar yatışır
Görünmez dallarda kuşlar ötüşür
Bir yerim var benim yanar tutuşur
Bir yerim kaynıyor saramıyorum.

Orhan Şaik

Suna Boylum⁴¹⁸

Koşuyor baharın hazâna ayvah
Hasretle maziyi an suna boylum
Devleti hüsnünü yâd edip hergâh
Bir varmış, bir yokmuş san suna boylum

Aşkınla bağrını didenler vardı
Baş çekip gurbete gidenler vardı
Hanümanın harap edenler vardı
Vererek uğrunda can suna boylum

Nûru nâr berk vuran o lâle ruhsâr
Nice gönül etti aşka giriftar
Sende kendin gibi bir vefasız yâr
Sevip ciğerden yan suna boylum

Yüz dutmuş hüsnün gülü solmaya
Başladın akıbet nadim olmaya
Ağlayup, diz dövüp, saçların yolmaya

⁴¹⁸ T. O., “Suna Boylum”, *Duygu*, S. 276, 1936 s. 4.

Az kaldı, sözüme kan suna boylum

Yıllardır cefanı çekene eş ol
Gönül yıkup yakma, yakmaz ateş ol
Agyare zulmet ol, -bize güneş ol-
Bürüsün gözünü kan suna boylum

T. O.

Sına!...⁴¹⁹

Halit Şeherliye

Güzeller güzeli ey şûhi Gülfem
Kaş çatıp, yan bakma sevda ısı'ına
Mümkün mi bu kadar pâzından, bilmem
Gönül soğumayup sana ısına!

Ay, dizem bir hata zülfi lâr için
Gün, desem yaraşır gül-i zâr için
Kaptırdım gönlümü nûru nâr için
Güzel yüzlerinin parıltısına.

Sabırım yok sevdiğim ayrı kalmaya
Gönül hasret çekersin dolun aya
Bir iki gün şöyle bakma oynaya
Tehammül kabil mi, hele bir sina?

T.O.

Tuyug⁴²⁰

Deniz gönderirken öpük kara'ya

⁴¹⁹ T. O., "Sına!", *Duygu*, S. 277, 1936, s. 4.

⁴²⁰ T. O., "Tuyug", *Duygu*, S. 299, 1936, s. 4.

Her gece bir ağıt okur kar, ay'a

Yâden ayrı düştüm, üzüntüdeyim
Tasadan ak benzim çalar kara'ya

Yâden ayrı düştüm gönlüm yareli,
Yâre saldırayım, nerde yâr_eli (il)

Bir derin yare ki sağalmasa güç
Ola ki yareme değe yâr eli

T. O.

Tuyuğ⁴²¹

Hayalin nahsetim yârin dil_imde
Adını okurum her dem dilimde

Tabibe derdimi sordum bakınca
Sevda harareti dilimde

Kırmızı gül takmış, gül memesine
Benzemiş kırmızı gül memesine

Gül! Didim, gül benzi oldu da gül gül
Kapandı gül ağzı gül memesine

T. O.

Oldu Gitdi!...⁴²²

Dehre eğilmeyen şu kuru boynum
Hicranla büküldü, tel oldu gitti;

⁴²¹ T. O, "Tuyuğ", *Duygu*, S. 301, 1936, s. 4.

⁴²² H. Rıfat Topuz, "Oldu Gitdi!...", *Duygu*, S. 309, 1936, s. 4.

Gülerken inleyen gönlümü ahı
Ömrümü savuran yel oldu gitdi!

Akarken servetim fişkıra, taşā
Köleydi karşımda āga, bey, paşa;
Yosulluk çökünce talihsiz başā
Yakın bildiklerim il oldu gitti!

Dedikçe bağrımı “Suna” mın başı;
Yıktıkça gönlümü can arkadaşı,
İçime dökülen gözümün yaşı
Tufan gibi coşkun sel oldu gitdi!...

H. Rıfat Topuz

Bir Haber Beklerim⁴²³

Bu kadar gün geçti ne bir selam var,
Ne bir haber gelir o dilvenazdan
Evham endişe beynimi sarar
Kurtulmam efkârı dûru dirazdan

Ben niyaz ettikçe şikâyet sanır,
Mecrayı kalbi hikâyet sanır,
Can yakar, naz eder inayet sanır;
Ben bıktım niyazdan, o bıkmaz nazdan

Ne elim erirken böyle hasretle
Bir haber beklemek vehmü haşyetle;
Aldırmaz dert yansam bin nedametle
Kalbimi sızlatan bu ihtizâzdanı

Kimlerin yâridir ah, o hercâyî?

⁴²³ T. O, “Bir Haber Beklerim”, *Duygu*, S. 318, 1937, s. 4.

Kimlere lebinden, sunar şifayî?
Daha dün etmişken vadi vefâyi
Ne zevk alır bilmem bu ihtizârdan

Hey (...) bu gece o yâri gülfem
Kim bilir kiminle baş başa hem dem;
Eminim halimi yazup bildirsem
Bahseder cevabeni sûzu güdazdan

T. O.

Ne Çıkar (1)⁴²⁴

Çalıştım, didindim tam elli üç yıl
Birazda rahata dalsam ne çıkar?
Saçlarım bembeyaz, sakalım kırçıl,
Ferağ bucağında kalsam ne çıkar?

Bir erzeli ömre duçar olmadan
Gönlümün son açan gülü solmadan,
Derdle göğüs döğüp, sakal yolmadan,
İrtihal kûsunu çalsam ne çıkar?

Emeller gizliyen her hevesimde,
Hüsrânlar inlerken hatta sesimde,
Rahat döşeğinde, son nefesimde
Genişçe bir nefes alsam ne çıkar?

Kavuşmazsan bile her emeline,
Tanrı baktırmazın düşman eline;
Hey(...) takdirin coşgun seline
Varlığım salını salsam ne çıkar?

T. O.

⁴²⁴ T. O., “Ne Çıkar (1)”, *Duygu*, S. 397, 1938, s. 4.

Konusu Ölüm Olan Şiirler

İrtica⁴²⁵

(Nafia Kan doktoru Kastoamonulu şair Rıza bey tarafından dile gönderilen ateşin bir şiirdir:)

Sanma mes'ut anıki çehresi handan görünür.
Gerçi oynar, güler anıma, özü gıryan görünür.
Dime her gördüğün insana budur ruhül'emin
Sana Cibril görünen, arife şeytan görünür.
Bu vatanda, nice marlar, canavarlar yaşıyor.
Ukalaya, bu guruh yırtıcı hayvan görünür.
Etme esrarını faş, dostuna dostum deyerek.
Vakti idbarde dostum dahi düşman görünür.
Açtı dillerde hüznler (Menemen) hadisesi.
Koca dünya, vatan uşakıma zindan görünür.
Nerde püsküllü bela, nerde bir isyan görünür.
Elde tesbihi riya, sırtta aba, başta külah.
Böyle eşkaldeki eşhas, bana Mervan görünür.
Cehlile fazlu kemal, keşfü keramet olamaz.
Bu kara cahil herif, sahibi irfan görünür.
Yapamaz dindaşına, böyle bir cinayet kimse.
Yapan erzelde, ne vicdanu ne iman görünür.
Bu vatandan, keselim böylelerinin köklerini.
Bunu icra, vatan evladına şayan görünür.
Titretir, yer yüzünü satvetü Sıtkı Türkün.
Her zaman, ordusu odasına arslan görünür.
Budenin, hoca, ya şeyh sözlerine kanmayalım.
Kanaçaksak, bize derhal, dökecek kan görünür.
Vatana, yarı bakacak var ise çıksın görelim.

⁴²⁵ Rıza, "İrtica", *Çankırı'da Duygu*, S. 15, 1931, s. 2.

Çıkacak haine, sehna ile urgan görünür.
Bu mübarek vatana kimse tecavüz edemez,
Resi karinde anın, Gazii Zışan görünür.

Rıza

Mesleğimin mersiyesi⁴²⁶

Gene kabilemizin yeni bir kurbanı var!.

Sıcak göz yaşlarımız hatırası ile dolu
İçimizde bir aziz ölünün yası ağlar
Tuttu gene bir şehit Allah'a giden yolu,
Gene kabilemizin bir kurbanı var!..

Karanlık gözlerinde irtia mumyasının
Sar'alı bir hasretle canlandı gene saray...
Sırım sinirlerimin sarı kafa tasının
Sarı ihtirasına kurban gitti Kubilay!

Gençliğin mefkureye yeni bir kurbanı var!

Cümhuriyeti elde meş'ale yapan biziz!
Ümidin anasıyız, mefkureye vatanız!
Dünderin damarında şimşeklenen deviz,
Kubilaydan dökülen kandaki damladanız...

Çağlar mersiyemizde iftiharın lezzeti,
Kanını mefkureye helal edenler için
Bu kabiledeki her canın kemiği eti
Hepsi bu millet için hepside bu yer için!

⁴²⁶ M. Zeki, "Mesleğimin Mersiyesi", *Çankırı'da Duygu*, S. 16, 1931, s. 4.

İşte kabilemizin yeni bir kurbanı var!!!

M. Zeki

Şiir⁴²⁷

Geçti üfrük devri. Artık devrilen etti zuhur
Bir hayret eyler görse o asrın fenni ehli kubur
Oldu cumhuriyet ilan, buldu millet taze can
Bu uğurda aktı kanlar, yandı canlar bizzarur
Mahvü nabüd oldu İstibdat, Hilafet, Saltanat
Badema efrad millet pür neşat ve pür huzur
Elde bostan, başta şapka; halk umumen hür yaşar
Ortadan kalktı hırafat ve taassup, hem gurur
Kurdu bir ali hükümet, gazi zişanımız
Mihverinde, devr eder her bir makamda, her zaman
Ber devanı ve ber karardır, istikamet, adlûvedad
Ol sebepten, eyledi kesbü salah ehlü şurur
Mal ve candan emindir, işbu millet her zaman
Kurt, koyun birlik gezer çullerde birlikte uyur.
Açtı köylerde, şehirlerde mekatip bi şümar
İlimü irfan sayesinde, her taraf nor oldu nor
Bizde de, ilimü maarif, etti elhak intişar
Taze harflerle, çobanlar, hem yazar, hem okur
Hep kapandı, nerde varsa, tekke, türbe medrese
Bu atalet hanelerdi, inenbei fiskü fucur
Mürteciler, (kitti elden elden diyorlar, hep yalan)
Bunların buhtanına, asmaz kulak hiç zi şuur
Paydardır, haşredek savmü selat, haççü zekat
Daima dillerde mezkûrdur şehadet, bi futur
Bu yobazlar, tuymayorlarmı açap şamü sahar
Vaktı malumun hululinde, ezanlar okunur
Hakka taatden hükümet, kimseyi men eylemez

⁴²⁷ Rıza, “Şiir”, *Çankırı’da Duygu*, S. 19, 1931, s. 2.

İsteyorsan, çıkma camiden, gice, gündüz otur
Hayra şeri, her peygamber kavmine etmiş beyan
İşte kur'an, işte İncil, işte tevratü Zebur
Payüdar olsun, bu millet, bu hükümet, bu vatan
Halısane, maksadım hallakü alera'len budur
Hameti aczimle halden, maziden bahs eyledim
Var ise, erbap tetkik arasun bulsun kusur

Rıza

***⁴²⁸

Ey gelen bu aşıkı _dildare kabristanına
Oku birkaç Fatiha, bahşet o zatin canına

Hacı Bektaş Veli dergahının dervişidir
Şüphe var mı öyle hünkarın rehü erkanına

Zati bir diydare yüz bin can ile hayran idi
Ol sebepten eyledi telsimi ruh cananına

Çeşmi seyrarla yatan kardaşa bak ta ibret al
Akıbet senede anın elbet gidersin yanına

Bende cevher kilkile (Emrah) Sabri tarihin
“Ruhu şaz olsun” deyu yazdım felek divanına

Erzurumlu Emrah

Ölüm⁴²⁹

Gözlerin kapanacak dodağın titreyecek
Tenine ta... İçinden bir ürperme gelecek

⁴²⁸ Erzurumlu Emrah, “ *** ”, *Çankırı'da Duygu*, S. 48, 1931, s. 4.

⁴²⁹ *** , “Ölüm”, *Çankırı'da Duygu*, S. 113, 1932, s. 4.

Ezrail ağır ağır, gelip kulaklarına:
“Uyku zamanın geldi artık uyu” diyecek

Samih Rifat⁴³⁰

Gayb ettik (Samih) i o sahip irfan
Hizmet etmiş idi mülkü millete
Bulmadım vasfını tadada imkân
Koşulmadım anın için zahmete

Âlim, şair idi... Her şey yazardı
Onda elhak fazlı kemalat vardı
Hakikat nurine candan yanardı
Veda etti iş bu darı mihnete

Pek az gelir misli(Samih)in dehre
Yazık toprak oldu o beşuş çehre
İlim ve irfan ile benzerdi bahre
Gark olsun ilahi bahri rahmete

Bu aleme gelen durmaz (Rızaya)
Gidenlerden haber gelmez Rızaya
Fikir yetmez, akıl irmez Rızaya
Gelüp gitmekteki seyri hikmete

Rıza

Rindlerin Ölmü⁴³¹

Eski ve aziz muhibbim Talât Onay’a

⁴³⁰ Rıza, “Samih Rifat”, *Çankırı’da Duygu*, S. 115, 1933, s. 1.

⁴³¹ Yahya Kemal, “Rindlerin Ölümü”, *Duygu*, S. 257, 1935, s. 3.

Hafız'ın kabri olan bahçelerde bir gül varmış
Yeniden her gün aşarmış kanayan rengile
Gece, bülbül ağaran vatka kadar ağlarmış
Eski Şiraz: Hayal ettiren âhengiyle.

Ölüm âsûde bahar ülkesinin bir rinde
Gönlü 'her yerde' burdan gibi yıllarca tüter
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül aşır' her gece bir bülbül öter.

Yahya Kemal

Hamid'e⁴³²

Gökler yıkılıp zemine düşmüş,
Volkanların infilâkı: müdhiş!
Eyvahki ne gulgule, ne şuriş!
İnsanlara da Hudâmı küsmüş!?

Kahrın, gazabın izi nedir? Hiç!
Bir fırtına; Bir gülüş demektir.
Bir âfet ise; bir öpüş demektir:
A'sâbî eder yavaşca tehyiç!

Seylâbı kaza: Cibalı aşsa,
Bir baykuşu neş'elendirir bu!
Bir zalimi de sevindirir şu:
Dünyaya alev; Yayılma, taşsa!

Ezhâr ile dolsa da makabir!
Vermez mi kuluba: Hüznü haşyet?!
Bir millete en büyük felâket:
Mi'racı müebbedi ekâbir!

⁴³² A. Kemal Üçok, "Hamid'e", *Duygu*, S. 334, 1937, s. 1.

Kalpler zulumeti: Mihrü mâhi!
Dünyayı tutar: Figanü mâtem!
Âkiller, olur kederle ebkem!
Bir dâhiyedir: Vefatı dâhî!

Sultanı sühandi, fahri rumdu.
Bir millet ona dua künanken,
Seksen yedisinde bir cinanken,
Hamid: Gözünü hayata yumdu!

Terketti bizi o şemsi tâli'l,
Hep gezdiği yer: Feza vü cevdir.
Âsârı birer hilali nevdir:
Rehberliğine ne var ki mâni!?

Ey şâiri lâ yemûtü mağfur!
Magbutü idin güneşle mâhın!
Cennetde olan o tahtıgâhın!
Olsun dileriz: Hemişe pürnûr!

A. Kemal Üçok

Geçen Gecelerime Mersiye⁴³³

Sabah oldu, gâmlı bir gece daha
Yazdım defterime ömrün ben gine;
Her gecem ulaşır böyle sabaha
Bakarak dağların siyah rengine.

Uyanıklık bir yük, uyku ızdırab;
Açlık işkencedir, tokuk bir azab;
Rahat vehm_ü hayal saadet serab,

⁴³³ T. O, “Geçen Gecelerime Mersiye”, *Duygu*, S. 355, 1937, s. 4.

Nîk_ü bed müsavi dengi dengime!

Neden? Eritirken azmim palâdı
Olmadayım böyle elem munkadı;
Gönül gemisini gam girdibadı
Niçin sürükleyor, bilmem engine?

Yine sabah oldu, bir yaprak daha
Takvimi, hayattan kopardım yine;
Ah, bir gecem daha erdi sabaha
Bakarak ülkerin parlak rengine.

T. O.

Mezarının Başında⁴³⁴

__Şiirlerimden 8__

Her yeri mezarların sonsuz yası kaplamış
Talihsiz bir ölüyü kefenlere toplamış,

Rüzgarda bile saklı bin bir matemın yası;
İstiyorum ki gelsin bu sukutun arkası...

Fakat gittikçe söndü güneşin rengi bile
Bitmedi göz yaşlarım mendile sile sile,

Mezar taşları oldu kocaman heykel birer.
Bu toprağın altına isteyerek kim girer...

Bu kadar insan düşmüş çaresiz bu toprağa,
Hayat benziyor tıpkı bir mevsimlik yaprağa...

Şükrü Edip

⁴³⁴ Şükrü Edip, "Mezarının Başında", *Duygu*, S. 358, 1937, s. 4.

TAVAF⁴³⁵

Bir milletin melâlini söyler derin derin
Derya önünde çırpınarak Dolmabahçe'nin.

Günlümde eski hatıralar, eylerim tavaf.
Artık o doğmuyor diye muzlimdi her taraf.

Çamlar hüznü, yollara düşmüş söğüt, çınar,
Yaprak döküp huzura kapanmıştı son bahar.

Mermerli methalin ona lâik vekarı boş,
Heyhat o muhteşem kapının intizarı boş.

Sessiz nöbetçiler de heyûla dolaşmada,
Her yerde bir kederli muamma dolaşmada.

Susmuş bütün saray, nefes almaz o izdiham
Son uykusundan tek rahat etsin deyip Atam.

Son uykusundan öyle mi bir devir uyandıran,
Bir ırka can veren Atatürk adlı kahraman?

Düşsün olur mu toprağa göçmüş cihan gibi,
Sönsün o mavi gözleri bir âsuman gibi.

Sussun o mavera konuşan mâdenî seda
Dursun olur mu hilkate bir fahr olan zekâ?

Sözler ki çağlayıp güldüren bir pınar gibi.

⁴³⁵ İbrahim Alaettin Gövsa, "Tavaf", *Duygu*, S. 404, 1938, s. 3.

Hisler ki şahlanıp atılan dalgalar gibi.

Âtiye, hâle, geçmişe her anda bir temas,
Bin türlü ihtisas ile bin türlü ihtiras.

Milyonla halkı cezb ile mihrak olan zekâ,
İfratı, hadaî, vecdî, tezadiyle bir dehâ.

Bir meşaleydi neşesi her bezme nur olur,
Bir harikaydı benliği bir mülkü doldurur.

Cismiyle pek güzeldi ve ruhiyle devrildi o,
Bir yıldırımı, bir mütekâsif alevdi o.

Eyvah o varlığın bize kalmış fesanesi
Yastıkta bir ışık yele, arslan nişanesi.

Karşımda servilik ve gurubun vuranı alı
Göklerde şimdi Çankaya'nın şanlı kartalı...

Ey namlı alan, zafer yaratan, inkılâp açan,
Ey yol veren hükümleri tarihe bir zaman,

Ey eski kahramanları geçmiş asırların!
Gaziye ihtiram ile kalkın ve toplanın,

Saf bağlayıp selama durun hep! Odur gelen
Türk ırkının muhabbeti üstünde yükselen

Ölmez evet gönüllerde heykel kuran Atam.
Lakin nedir içimdeki payansız inhidam?...

İbrahim Alaettin GÖVSA

Konusu Tabiat Olan Şiirler

Şiir⁴³⁶

Hamdülillâh geçti şiddetli soğuklar kalkdı kar
Arzı didarı cemal etti yine evvelbahar
Attı üstünden, beyaz poşidesin haki siyah
İsteyorduk, atsun üstünden anı leyl ü Nehar
Kıydı işte, camel hadrasını bu nev'arın
Sıyesinde, bil'umu ziruh serapa neş'edar
Açtı renkarenk çiçekler, her taraf oldu latif
Bu çiçekler, rüzgar estikçe hoştuler saçar
Gördü hali, başladı kuşlarda artık ötmeğe
Anların hüsnü sadasından gönüller zevk duyar
Bu ne hikmet, bu ne kudret, ya ilahe'alemin
Ölmüş eşcar canlanır, evraku ezharin açar
İnmeyor aklu şuur, ef'aline, esrarine
Yağmurundan başkada, şebnem saçarsın bi şümar
Taanın renkde, bir fakike bir birine benzemez
Her birinde, başka bir dart, başka bir renk hassa var
Eklü şürbe, elverişi her ne varsa böyledir
Cümle eşyada sıfatın, kudretin ap aşıkâr
Kühü zatin bilmemiştir, bir peygaber, bir resul
Bilmeğe imkanda yoktur, ey kerima girdikâr
Var mı senden başka elhek, arzı şükranâ ehak
Emrû fermanınla kaim, kâinatta her ne var
Çeşmi ibretle nazar eyle (Rıza) ziruha bir
Her biri bir işle meşgul, bi sükûnu bi karar
Dağda, bağda, su başında, gölgede
Badema erbabı zevk, buldukça fırsat zevk yapar
İşbu dünyanın doyulmaz, zevki bi payanına
Var iken fırsat elinde, zevki eyle ihtiyân

⁴³⁶ Rıza, “Şiir”, *Çankırı'da Duygu*, S. 31, 1931, s. 4.

Çünkü yoktur bir vesikan, yarına irmek için
Geçti geçmiş, hale bak, ferdaya etme intizar
Sadikane hizmet eyle, işbu milkü millete
Namudar olmak dilersen, ta kıyamet namüdar

Rıza

Ulu Çay (1)⁴³⁷

Güneş batıyor; acı korkusundan (çağandı)
Korkusundan
Çırpınıp duran
(Dumuşuk) ergen
Bir kızın ürperen
Saçlarına benzer
Yer yer
Acının köksünde kara gölgeler yandı
Güneş çuküyor artık:
Kavşutta kıyılarda
Ecinni kaynaşıyor
Periler oynaşıyor
Sanır gören bu şaman gizlenmiş (pusularda)
Şakır şakır (Çakır çağır)
Delice gibi koşar, gün olup akar ağır
Sanmanız siz ne denlü (atik) ne yapan kıvrak
Ne kadar salak
Anlarsın ya hemşerim ne (sayrılı)dır huykürdüğün zaman
Bir (Cezve) Tutmuş. (Suyak)
Gibi ağnır, gerneşir, titrer
Her yer
Şakırtısile dolar, asılır söker
Dereden ağdırır. Dağlara döker.
Ulu Çay o zanda (yalabuk)sın gine

⁴³⁷ Vahi, “Ulu Çay”, *Çankırı’da Duygu*, S. 34, 1931, s. 4.

Tatlıya ninni söyler gibi boğuk sesine
Cinin yutar (oflaz) solak
Sende şit iyde gibi (oğr n)  nle k krer ak
Tapumuzdan selam (iltir) uzakta olanlara
Acı gine oynadı (s y ğ nden) makara
Bakara
Oynayan (oyunsarı)lara benzeriz
Tatlı veren her ikiniz
(K p rt lm ş) derinden derinden
(Dankırdayan) bir (karalı) lıyı andırırsınız
Ve her ikiniz
Kızıl Irmak yolcusu bırakıp (Somurtmağı)
Çok sinsisiniz
Sen Tosyalı, kadıncık
O Ilgazlı bir (b ke)
Yollardaki bahçeyi bağı
S kmeyi ( ğ der)siniz ilk akıştan beri
(Huyk rme)ler, kudurmalar atlular nedir verin (mola) olur git git
Dağlar y celemezse, çukurlar olur derin
Siz (zivaradan)  ıkar (pufularsınız) akdığınız yerler yuna aldırışsız (bakanğan)
ilgine emin
Kuzular (akışır) oğlaklar meler yeri
Bezeyen arsız kuş burnu gine açılır
Bir kam
Gibi kalbinizde ( tg n ) ler işleyen
Eti
(Civek) gibi ittiam
( ağnağı) (Ildızlar)
Gibi yaldızlar
Kabak  i eğı gibi
Her yerde açılır;
Sız ise şımararak ayranlık kabarak
Yüz bularak, aksar isteyerek

Azarsınız çavarsınız,
Sıkılmadan atarsınız
Sonunda her şeyi (öğüşün) onarsız pısar
Yankısını (kısar)
(Ayrılık) yel (ahifli)anar
Yerler yükselir
Ne (oğuç) kalır, ne yamaç kalır
İnlerde ayılar bile (Pusarak) susar
Acı selü çok severim, tatlı selün (çamurundan)
Seni (aylak) severim amma tatlı bana daha yakın
Bizim temelerin (gerizleri) ona (akışır)
Oda senin gibi (payıkanır) kıştan
Kıyına gökle salan (cılasınlar) yosunlar
Benim dilce konuşup olanları (key) anlatsın
Kinise bir şey anlamaz ve eşidenler şaşar;
(Civek) gibi molla diye (aferim) tomar tomar
Beni alkışlayacak ıslık gibi bir şak şak
Ağla anadolulu dilini arı sokacak.

Vahi

Dağlar Gökler⁴³⁸

Dalların altı kökler
Köklerin altı dallar
Dallar duran bir uçuş
Kökler susan bir duru
Dallar niçin sallanır
Ne bağrır bu kökler

Dallarda var sinekler
Köklerde de böcekler
Sinek dalı kurutur

⁴³⁸ Yunus İmre, “Dallar Gökler”, *Çankırı'da Duygu*, S. 35, 1931, s. 4.

Böcek kökü çürütür
Dalların gölgesinde
Yahşi yatar inekler

(Yûnüs İmre) bu sözü
İğri büğrü söyledi
Sonra bizden kakıdı
Öfkesinden terledi
Çekeli sözün kaygından
Bir kuytuda pinekler

Yunüs İmre

Bahara Mersiye⁴³⁹

Bayburtlu Zihni'nin Ruhuna

Ağlıyor karşıdan kır çiçekleri
Geçmiş ilk baharın neşeli çağı
Islıklar çalarak hazatı yerleri
Yeşil yamaçlara kurmuş otağı

Şu garip bülbülün yine ne derdi?
Hazin namesinden güller ürperdi
Bir sarı kelebek kanat mı gerdi?
Ölüm rengi sarmış bahçeyi bağı
Kırılmış kalbinin zevkı neş'esi
Matemler haykırır hicranlı sesi
Titrek bir ah ile en son nefesi
Göklere çırpınıp ister uçmağı

Dereleer coşarak belki de yarın
Tutar matemın nazlı baharı

⁴³⁹ Ali Dehri, "Bahara Mersiye", *Çankırı'da Duygu*, S. 53, 1931, s. 4.

Ateşin göz yaşı bülbülü zar n
Olsun o mezar n yanan  ırağ 

Ali Dehri

K ş n Bu Seneki  craatına Dair Destan⁴⁴⁰

K ş  efendi bu yıl pek çabuk geldi
Bütün fukaran n bağr n  ezdi
Bayramlar yaparak  arşı, meydanda
Bir bir yuvaları evleri gezdi

Ziyaret eyledi fakir zengini
Doldurdu dereyi, sildi ingini
Halkın değirmende kaldı ekini
A lar canlarından pek çabuk bezdi

Gittikçe Őiddetlenen tufan esiyor
Herkes hayatından  mit kesiyor
K ş  efendi her gün teftiŐ geziyor
S rt nda elbise bir beyaz bezdi

NakkaŐlık yapmakta bütün camlar
Hallaç gibi pamuk atar  amlara
Serpilipde yatar  ıblak dallara
Yumuşak yatağı o dahi sezdi

Kararg h n kurdu  lgaz dağına
Bakmaz ihtiya n, gencin,  ağına
Kim düŐmüŐse onun beyaz ağına
Böylesine  l m gayetle tezdi

⁴⁴⁰ Süleyman S r r , “K ş n Bu Seneki  craatına Dair Destan”, *Çankırı’da Duygu*, 1931, S. 62, 1931, s. 4.

Ordu karargâhı ol yüce Ilgaz
(Doğduda) fırkası olmuş aramsaz
Umumi müfettiş bey kuru ayaz
(Elek uçuran) da ona merkez

Tiren cebheleri eyledi sukut
Kışta ganimeti oldu her mevcut
Ayaz paşa etti (batı) ya suut
Azamatle büyük töneli gezdi

İcrası şiddeli emrise kat'ı
Tufan oğlu tufan künyesi çeddi
Muazzam ordusu geçüp serhaddi
Kim bilir ne kadar canları ezdi

(Elek uçuran)dan, verilen emir
Pek çabuk orduya kıt'aya gelir
İşini görmeyi pek eyi bilir
Karalar kaplayan büyük denizdi

Birinci kânundu, ayın altısı
O gün idi kışın sanki katısı
Haylı derbederin çöktü çatısı
Ayaz merhamet nedir bilmezdi

Kuvvetine söz yok, bir arslan âsâ
Kâr etmez ağaçtan demirden asa
Papelile dolu olursa kasa
(Neş'eeyabın) şarkısı istemezdi

Bekle hey (Süleyman) kışın sonunu
Aldınsa odunla buğday ununu
Giyince küfrünü, fanile donunu

Sana kış selâmet sınırı çizdi

Süleyman Sırrı

Kış⁴⁴¹

Beyazlar giyindi dün sabah heryer
Salıncak gibiydi rüzgârdan evler
Çiçekler yağarken mavi bir duman
Tülleyor onları bizim sobadan
Pamuktan bir deniz, karğalar dalgıç
Saçaktan sarkıyor gümüşten kılıç
Biz böyle Türkanla eyleniyorken
Anneme dedi ki: Sende gel eylen
Bahardan daha çok güzel bak bu kış
Ne için sendeki acıklı bakış?
Didi ki: Zehirden fena bu poyraz
Şu sıcak odada belki duyulmaz
Her taraf kapanmış kurtlar bütün aç
Ne bir çöp görünür, nede bir ağaç
Tıpkı şu kuşların sesile inler
Odunsuz titreşen küçük yetimler
Binlerce yoksul var otsuz ocaksız
Binlerce yavruda belki kucaksız
Yoksula bu güzel görünüş acı,
Sen de gel onlara benimle acı!

H. Fehmi

Hüsnü Kuruntu⁴⁴²

Eser bâdi saba, bülbüller öter
Zümrüt çimenlerle nev bahar gelir

⁴⁴¹ H. Fehmi, “Kış”, *Çankırı’da Duygu*, S. 64, 1931, s. 4.

⁴⁴² ***, “Hüsnü Kuruntu”, *Çankırı’da Duygu*, S. 73, 1932, s. 3.

Gönüllerde sevda dumanı tüter
Nisan ayı böyle: pür mesar gelir

Ruzigârın ılık, tatlı nefesi,
Körpe kumruların, o baygın sesi,
Öğretir insana hava hevesi
Neş'e, sevda, sefa, hep taşar gelir

Her ağaç gölgesi: sevdâ fısıldar.
Otlar arasında, sular pırıldar.
Uzaktan uzağa, şimşek ışıldar.
Korkak olanlara dünya dar gelir.

Gökler figan eder yer onu dinler
Sadayı ra'dile vâdiyeler inler.
Dünyayı sanırsın zaptetti cinler
Derelerden seller can yakar gelir

Süreksiz yağmurdan nasıl kaçılır
Sıyrılır bulutlar, güneş açılır.
Etrafa kokular; nurlar saçılır.
Cennet diyarından ruzigâr gelir

Bir kimse hilkaten şair olunca
Hulya kaynağına bir baş vurunca
İspanya mülkünde şatu kurunca
Kanunlar içinde yaz bahar gelir.

“Kızıl Irmak”⁴⁴³

Yazın suyu içilmez. Kışın geçit geçilmez

⁴⁴³ H. Atila, “Kızıl Irmak”, *Çankırı'da Duygu*, S. 117, 1933, s. 4.

Anlaşılmaz geçidi... Geniş midir, dar mıdır?
Akan sumu, kan mıdır? Köpüğünden seçilmez...
Yeşil Anadoluda bir kızıl damar mıdır?

Derdi ne anlamadımki, derinden derine
İnleyerek uzanır hep gerine gerine...
Dik dağların göz yaşı döküp eteklerine:
Sarışı ne için? Al dudaklı yarmıdır?

-Niçin ey deli gönül, niçin çıkmıyor sesin?
“Tabiate aşıkım, şair oldum ben!” dersin
Kalemim kızıl kanlar damlatacak hem, dersin
Cesaretin kalbine sokacak kadar mıdır?

Ne zardı gelüp dize birden bire kayacak?
Kan mı tuttu gözünü, başın ne gün ayacak?
O ki, Karadenizi kızıla boyayacak
Sende de bir hokkaya dolacak kan mıdır?

Bir kanlı hançer düşün!... Nasıl girerse kına
Karadeniz bağrına saplanır Kızıl Irmak
Coşarda dudak verir kıyıları bu akına
Mümkün değil onları öpüşürken ayırmak.

H. Atila

Bahar İçin⁴⁴⁴

Erise dağların başında karlar
Üstünde uçuşan mor sisi kalır...
Gülse de her yüze sevimli bahar
Ağlıyan bülbülle nerkisi kalır.

⁴⁴⁴ H. Atila, “Bahar İçin”, *Çankırı’da Duygu*, S. 146, 1933, s. 2.

Doymazsa ruhları altın güneşe
Ne gül açar ne de sümbül, menekşe
Nafile su serpsen yanan ateşe
Alevi sönsede hep isi kalır.

“Anla ki bu cihan fanîdir fanî
Er, geç öleceğiz çaresiz yâni!...”
Atılâ eyiler giderde âni
Arkaya sen gibi iplisi kalır!

H. Atila

Bu Dere!⁴⁴⁵

Hey dere güzel dere içimden çağlıyorsun!...
Şahikayı göpüren denize bağlıyorsun!...
Maziye sayıklıyan göz yaşları gibi tatlı bir akışın var...
Koyu gölgelerin kızıl ıztıraplarını saçlarına dolamışsın nereye gidiyorsun?...
Kırık bir Ney gibi; acı bir hıçkırık
Tatlı bir ürperiş endamını sarmış nereden geliyorsun?...
Çavlardan aldığın puselerin bestesi
Mavi gözlerinde... İrili irili niçin
Ağlıyorsun!...
Kırık taş parçaları sana yalvarmak için;
Seni kucaklamak için seni durdurabilmek için diz kapaklarına
Sürünüyorlar...
Göz parlak endamını kusursuz gözlerine sermiş Tanrıya inananlara
Has bir gönülle sana yaklaşıyor...
Çiçekler... Otlar yakıcı eritici renklerle, kokularla senin önünde
Gen bir bakire tavrı takınıyorlar...
Yeşil dallar, ihtiyar dallar, bodur ağaçlar...
Sende, senin kıvrıntılı muzdarip suratında dinlenebilmek için

⁴⁴⁵ R. A., “Bu Dere!”, *Çankırı’da Duygu*, S. 152, 1933, s. 3.

Yaklaşıyorlar uzaklaşıyorlar...
Mehtap Aşıklarına görünmeden evvel
Senin aynanda süsleniyor...
Güneş en temiz en tatlı renklerini senin sularında yıkıyor...
Yıldızlar titreşe titreşe üzüle üzüle
Kıvıldaşarak sende yanıyorlar...
Sen yem yeşilsin...
Renklerin kokuların güzel...
Karşındaki gel-
Dağlar sana tahassürle bakıyorlar...
Sen mabudsun dere!...
Efsanevi bir sesin, örpetici bir nefsin var...
Sen sakısın dere!...
Susamış gönüllere istediğin kadar şarap ver...
Korkma onlar içtikçe açılacaklar...
Sen maşuksun dere!...
Hele bu akşam ki halin, sessizliğin safvetin süzüle süzüle gidişin...
İnsanı çıldırtıyor!...
Sen ümitsin dere!...
Göz kapaklarında siyah renkler uçuyor.
Saçların yağızlaşıyor...
Ve sen esmerleşiyorsun!...
Ve ben sana hayran hayran bakıyorum...
Sen gidiyorsun...
Sen ağlıyorsun...
Ve ayaklarına kapanmış gülüyorum,
Hıçkırıyorum!...

R. A.

Ak Deniz Üstüne Kara Satırlar⁴⁴⁶

ADALAR!

⁴⁴⁶ H. Atilla Karahan, "Ak Deniz Üstüne Kara Satırlar", *Duygu*, S. 225, 1935, s. 4.

Dağların karını güneş eritir,
Beni de içimin derdi, adalar!
Yirmi yıllık ayrılık bilerseniz nedir?
Bu dert beni yere serdi, adalar!

Sarıyım son demde o günden beri:
Camlar susturalı hep bülbülleri...
Ne yazık? Bağlarda açan gülleri,
Yirmi yıl yadeller derdi, adalar!
Yirmi yıldır boynumda boğum boğum ip,
Göz yaşım kurumadan damlıyor şıp şıp...
“Akdeniz bir KARA SEVDA getirip”
Sizi yad ellere verdi, adalar!

Bu gün dam o günün dönüm çağıdır:
Gözlerim ağittan kan çanağıdır,
Arkama yüklenen hasret dağıdır,
Önümü denizler gerdi adalar!

Akmıyon ey sular, ırmaklar durun
Esen yeller durun, kaynaklar durun...
Yok... Hay...r... Durmayın, haydi durun:
Kudurmak çağları erdi, adalar!

Kudurun, yurdumda, geziyor eller,
Kudurun, duruna (Ne Aptal:) derler...
Cudi dağınıda kaplasın seller:

Durmak çağı geçti, kudurmak çağı:
Boğalım öz yurtta gezen alçağı.

H. Atila Karahan

Ay⁴⁴⁷

Kırmızı alevden bir teber gibi
Doğuyor Çankırı kuşlarından ay!
Sıra dağlar birer taş kemer gibi
Kuruyor bu ayın altına hanay

Şimdi... Sarı, kara, lacivert, esmer
Bulutlar içinde parlayıp söner;
Ve şimdi kıpkızıl şeytanlar gerer
Ateşli ok atar kurulu bir yay

Şimdi: Bir tepsiki, kızıl altından;
Eğri bir hançer ki, sıyrılır kanından.
Utandı sanırım tan yıldızından
Çünkü oluverdi bir külçe kalay

Şimdi ay dervişler teberi gibi;
Ay... Kadın kemeri gibi;
Bulutlar bin rengin mahşeri gibi
Aya gümüş ayna tutar tatlı çay.

Ahmet Talat Onay

Geçmiş Yaz⁴⁴⁸

Rüya gibi bir yazdı, yarattın hevesinle,
Her anını, her rengini, her şiirini haziran,
Hala doludur bahçeler en tatlı sesinle!
Bir gün, bir uzak hatıra özlersen o yazdan

Körfezdeki dağın suya, bir bak, göreceksin:

⁴⁴⁷ Ahmet Talat Onay "Ay", *Duygu*, S. 251, 1935, s. 4.

⁴⁴⁸ Yahya Kemal, "Geçmiş Yaz", *Duygu*, S. 259, 1935, s. 3.

Geçmiş gicelerden yer durmakta derinde;
Mektup... İri güller... Ve senin en güzel aksin
Velhasıl o rü'ya duruyor yerli yerinde!

Yahya Kemal

Gece⁴⁴⁹

Pençereden ışıklar sızar kızıl, bulanık
Tül perdeler çekili, odalar hep loş gibi;
Caddelerde çiğnenen ziyalar az durlanık
Köpekleri salkıyan ıssız yollar boş gibi.

Gök yüzüne örtülmüş laciverd canfes örtü;
Evler durgun, ağaçlar yorgun uyumuş gibi;
Ne bir ayak sesi var, ne bir çığlık, gürültü.
Ölüm toprağı yağmış, her şey uyumuş gibi.

Karanlıkta korkarak çırpınıyor yıldızlar,
Yuvasında yavru kuş kartallar görmüş gibi;
Dolun ayın yalmanı ovaları yaldızlar,
Mavi sularda âksi parıldar gümüş gibi.

Uzaklardan gelmede uğultulu bir ahenk,
Şu inleyen dertli saz ud değil, Cünbüş gibi
Köşemde dinleniyorken bu sesi ürkek ürkek
Yaşlı gözlerle gördüm mazıyı bir düş gibi;

İnledim baykuş gibi,
Sızmışım sarhoş gibi,

T. O.

Sabah⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ T. O., "Gece", *Duygu*, S. 282, 1936, s. 4.

Sokaklarda tek yük bir sıra lamba
Döküyor yerlere sarışın ışık,
Uzakda bir iki perdeli cumba
Sızdırıyor zıya kızıl, bulanık

Ufuklar üstünde gök boz bulanık,
Akan sular esmer hamur renginde;
Açık maî sisle her şey kapanık,
Kaldırımlar sarı çamur renginde.

Geliyor uzaktan horus sesleri
Hıçkırıklar gibi keskin, uzun, tiz
Esneyen sabahın son nefesleri
Adıyor eşyayı gizlice tehziz.

Şurada bacalar üfleyor duman,
Şu taraf zulmette uyuyan bölge;
Bu yandaki ıssız, somurtmuş duran
Sokakda geziyor bir iki kölge

Şimdi saat altı, lambalar sönüp
Her tarafda başlar yeni bir hayat;
Azametle dogan güneşe dönüp
Sevinçle yökünür bütün kâinat!

T. O.

Hanım Pınarı⁴⁵¹

Berrak suyu Kevser gibi bir zaman
Mağara yakasının şen bağlarından

⁴⁵⁰ T. O., “Sabah”, *Duygu*, S. 286, 1936, s. 4.

⁴⁵¹ T.O., “Hanım Pınarı”, *Duygu*, S. 303, 1936, s. 2.

Sızarak, kumlardan süzölüp akan

Yurda şeref salan Hanım pınarı
Şimdi adı kalan Hanım pınarı

Sayısız koç yiğit almakçun murad
Önünde koşturdu en dilber soy at
Cırdılar deldiğı o meydan heyhat

Şimdi olmuş bir çöl Hanım pınarı
Dört yanın çamur göl Hanım pınarı

Bir zaman pınarlar şakrağı sendin
Yorgun yolcuların durağı sendin
Sevdalı yiğitler uğrağı sendin

Şimdi bağrın harap Hanım pınarı
Suyun olmuş serap Hanım pınarı

Ereği damlandan içen er şana,
Genç kızlar adaklar adardı sana;
Bulurdu şifayı çok derdli ana

Şimdi bir anan yok Hanım pınarı
Sana derd yanan yok Hanım pınarı

Nerde cırid atan o şanlı erler,
Nerde saflar yaran yiğit safderler;
Hanıya meydanda türlü hünler

Gösteren soy atlar Hanım pınarı?
Zairi hoyratlar Hanım pınarı

Şimdi yorgunlara yok gölgen bile
Çevrende kargalar geliyor dile;
O eski demleri umma nafile

Soğulmuştur gözün Hanım pınarı
Kurumuştur özün Hanım pınarı

T. O.

Orman⁴⁵²

Fıskırmış, topraklardan göklere, budak budak.
Renk almış, uzaktaki yeşillığe bakarak

Bir şemsiye tavrında yükselmiş dalga dalga
Süslemiş, bu kırları sıraları arka arka.

Altındaki kayalar, kırlar bile benzemiş.
Sular çekmiş kendine yeşillığe bezemiş.

Sık sık yeşil kubbeler yaratmış ormanlıklar
Ruhlara gurur verir yüksek, güzel çamlıklar.

Her biri neş'e dolu cıvıldaşarak kuşlar
Çamdan çama koşarak güzelliği alkışlar.

Suları derelerden şarıl şarıl akarak
Havası kadar temiz gökleri kadar berrak.

Sanki birer damarla, bütün ruha yolu var.
Gönüller neş'etir, neş'esiz kelpeler parlar.

Çamlık kadar güzel mi bilmem bağlar bahçeler

⁴⁵² Ruhi Ok, "Orman", *Duygu*, S. 329, 1937, s. 4.

Yeşil kubbe altında güzellik sana erer.

Ruhi Ok

Fırtına⁴⁵³

__Şiirlerimden 3__

Bu sabah ki fırtına,
Gökten taşan rüzgâr;
Sepetleyip sırtına,
Tuttu bütün yolları

Bulutları görünce
Başladı bir curcuna,
Onları sürdü önce
Tepelerin burcuna...

Kiremitleri çekti,
Düzeltti yamaçları,
Sökük götürecekti,
Az kaldı ağaçları...

Bakarsın kudurmuştur,
Çıldırır, yakar, yıkar,
Zaman olmuş durdurmuştur
Sığınacak yer arar...

Saçının her telinden,
Kışın, yazın ter döker
Tutamazsan elinden,
Tuttuğu yeri söker...

⁴⁵³ Şükrü Edip Dodur, "Fırtına", *Duygu*, S. 346, 1937, s. 4.

Bu niyetsiz emek,
Gider mi hiç havaya,
Toprağı çevirerek,
Varır yeşil ovaya...

Şükrü Edip Dodur

Yıldızım⁴⁵⁴

Uzak bir diyarın gecelerinde,
Hangi ay kucaklar seni yıldızım,
Bensiz gezer misin seyrân yerinde,
O ilin güzeli, seni yıldızım.

Kalbimde bir sızı var mıdır dersin,
Dertlerini kime sayıp dökersin,
Seni seven gönül murada ersin,
Göklerimde parla yeni yıldızım...

Dağımızda akan şarkılı dere,
Sürükler mi beni durduğun yere,
Ufkundaki engin maviliklere,
Bir bulut gibi al beni yıldızım...

Şükrü Edip

Çamlar!⁴⁵⁵

__Şiirlerimden 7__

Asık uzun dalları,
Ormana heybet verir;
Görmezsek de buharı,

⁴⁵⁴ Şükrü Edip, “Yıldızım”, *Duygu*, S. 354, 1937, s. 4.

⁴⁵⁵ Şükrü Edip, “Çamlar!”, *Duygu*, S. 356, 1937, s. 4.

Bize amlar el verir...

Üz nt n varsa eğer,
Gönlünü amlara ver
Onlara giden keder;
G lgelerinde erir...

Şükrü Edip

Konusu Çankırı Olan Ő irler

ankırı Kazamı olacak?⁴⁵⁶

Masibel baykalarına

Bir haberin őimőeęi bütün kalplere aktı,
Sevinen benliğime sanki bir zehir aktı.

Trenin gelmesiyle ankırı'ya nur doğdu;
Heyhat, bu acı haber bizi zulmette boğdu.

Fakat içimden doğan bir his bana diyor ki:
Devrimiz Cümhuriyet; emin müsterih ol ki

Reisimiz büyüktür; bizi mahzun bırakmaz,
Bir taraftan güldürüp öte yandan ağlatmaz.

Daim yüksekte turan boyunlar b k lmesin;
“Çankırı köy olacak! “deye düşman g lmesin!

ankırı Vil yettir, daim böyle kalacak;
Herkes mes'ut olacak, şenlenecek her ocak!

K t İyne

⁴⁵⁶ K t iyne, “Çankırı Kazamı olacak?”, *Çankırı'da Duygu*, S. 20, 1931, s. 4.

Çankırı⁴⁵⁷

Çankırı'nın şen gülleri
Yıldız gibi sümbülleri
Şakrak öter bülbülleri
Var mı böyle başka şehir

Güneş doğar mar paş olur
Sabaha eser yoldaş olur
Fikre bahar sırdaş olur
Var mı böyle başka şehir

Şebnem değil: Lavantalar
Zannedersin pırlantalar
Güneş vurur: Sular parlar
Var mı böyle başka şehir

Bahçe, su, ay, çiçek latif
Gönüller şen, diller zarif
Hayat geçer gayet hafif
Var mı böyle başka şehir

Herdem yeşil bir beldedir
Çok ihtiyar, pek zindedir
Gönlüm ona üfkendedir
Var mı böyle başka şehir

A. K.

Ramazan Davulu⁴⁵⁸

⁴⁵⁷ A. K., “Çankırı”, *Çankırı'da Duygu*, S. 57, 1931, s. 3.

Ramazanda çok tamdan haz etmem
Kâfi gelir yemek kırk sahan olsun
Sufrayı görünce darılup gitmem
İsterse rakibim şah sultan olsun
Dan, danda dan dan

Yumurtalı pıde benzese nare
Döşense simitle reçel kenare
Mideyi başlasak bizde timare
Yanından bir demet gök soğan olsun
Dan, danda dan dan

Kayseri bastırması maruf cihana
Yumurta yağ ile girse sahana
Patlıcan dolmasına olmaz bahane
Ekşili dolma ile dil şahana olsun
Dan, danda dan dan

Soğanın sarması olurmuş acı
Etli pilav benim başımın tacı
Zerde her bir türlü başımın tacı
Buyur boğazına armağan olsun
Dan, danda dan dan

Ocağım kırmızı tuğla taşıdır
Baklavada tatlıların başıdır
Bal helvası anın başka eşidir
Taze pişmiş üstüde duman olsun
Dan, danda dan dan

Yassı kadayıftır canımın canı

⁴⁵⁸ ***, “Ramazan Davulu”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

Tel kadayıf gönlümün sultanı
Tatar böreği mi? Severim anı
İçinde bol kıyma, bol soğan olsun
Dan, danda dan dan

Tulumba tatlısı çıksa meydana
Ravaklar saçılsa beyaz gerdana
Lüle lüle kaymak gelse devranın
Çatal süngü; kaşıklar kalkan olsun
Dan, danda dan dan

Akşam olunca mangallar düzülür
Tiryakiler etrafına dizilir
Kahve, duhan içip bağrım ezilir
Ekşili çorba ile bir derman olsun
Dan, danda dan dan

Ekmek kadaifi serilüp yatsa
Söyle bir parmağın kaynağa batsa
Dilber dudağında puseler saçsa
Ekşili paçaya can kurban olsun
Dan, danda dan dan

“Dert ortağı” dirki çoktur işlerim
Tavuk dolmasını sever dişlerim
Yahni ile birden cenge başlarım
Kavurma benimle imtihan olsun
Dan, danda dan dan

Yemekler böyle çok olursa eyer
İsterse altı ay Ramazan olsun
Dan, danda dan dan

Çankırı'ya⁴⁵⁹

Ey güzel, yüce toprak
Vatan sevgisile bak
Yola çıkan bu gençler,
Darülfünûnlu gençler
Seni görmeye geldi,
İçimizden yükseldi
Bin bir sevinç dalgası
Ve unuttuk her yası
Senin öz koynunda biz;
Sana karşı kalbimiz,
Minnet hissiyle dolu!
Ey aziz Anadolu,
Sensin bizim gayemiz,
Şu ılık ve tertemiz
Hava bize can verdi,
Yurt aşkını gösterdi;
Bu hoş yolculuk bize!
Çankırı kalbimize
Derin hislerle aktın,
Bin bir akis bıraktın
Ruhunda hepimizin
Çankırılar sizin
Yâdınız ebediyen
Silinmez zihnimizden;
Bütün emelimiz şu:
Bu güzel, aziz yurdu,
Herhalde yakında biz!
Yükselmiş göreceğiz

Süleyman Sıddık

⁴⁵⁹ Süleyman Sıddık, "Çankırı'ya", *Çankırı'da Duygu*, S. 95, 1932, s. 1.

Kaçakcı Türküsü⁴⁶⁰

Tütünümüz elimizde
Silâhımız belimizde
Bize ayıncacı derler
Beyler haberiniz olsun

Tütünümüz katlı katlı
Arkamızda üç yüz atlı
Kurtulmamız pek firkatli
Beyler.....

Vara vara vardık Ekin
Yükümüzü biri kefin
İçimizde yoktur hekim
Beyler.....

Demet Tütün kese ile
İçemedim tasa ile
Elli bir Paşa ile
Arkadaşlar.....

Bakırım ocakta kaynar
Kurşun yağmur gibi yağar
Efe başı döne döne oynar
Beyler.....

Üç arkadaş idik dağ başında
Birimiz köprü başında
Ah anası ağlar başında
Beyler.....

⁴⁶⁰ ***, “Kaçakcı Türküsü”, *Çankırı’da Duygu*, S. 143, 1933, s. 4.

Vara vara vardık bağa
Sırtımızı verdik dağa
Kolcu başı Hacı Ömer ağa
Beyler.....

İstanbul'dan gelir ipek
Silâhımız Martin Tüfenk
Âmirimiz Frenk köpek
Beyler.....

Demet Tütün kıyılacak
Çankırı'ya duyulacak
Kolcu başı vurulacak
Beyler.....

Çankırı'ya gece geçtik
Acı tatlı sular içtik
Bu candan dünden geçtik
Ağalar.....

Yapraklı Güzelleri⁴⁶¹

Ağızlarda dolaşır, bir çiğdem saka gibi
Yapraklı güzelleri, yapraklı güzelleri
Sarartır her gören, gökteki yıldız gibi,
Yapraklı güzelleri, yapraklı güzelleri

Yeni doğmuş ay gibi, kaşları eğmiştir.
Arıdan çalsa gerek, dudağının balını,
En yaşlısı nihayet on sekize değmiştir.

⁴⁶¹ Coşkun Efe, “Yapraklı Güzelleri”, *Duygu*, S. 273, 1936, s. 2.

Gezer ay içlerinde, hem salını, salını...

Gözleri bir denizdir, dalgalar fırtınalar,
Oraya düşen erkek, barınacak yer arar.
Lakin merhametlidir bağmazda onu sarar,
Yapraklı güzelleri, Yapraklı Güzelleri....

Coşkun Efe

Doğduğum Şehre⁴⁶²

Gönlümde ki sevgiyle dünyaları dolaşsam,
Ufaklarda koşarak büyük tepeler aşsam,
Seni anlatmak için canla başla savaşsam;
Neş'eye neş'e katan bir kuvvetsin Çankırı...!

Derin sevgilerimle sana dolup bakarken,
Gözüm yandı, kamaştı; bakamadım yine ben,
Kalbimde sevgi yaşar, sana karşı ezelden;
Neş'eye neş'e katan bir kuvvetsin Çankırı...!

Şükrü Edip Dodur

Çankırı Gezmeleri⁴⁶³

Mademki memleket tarihi yazan
Kimseye vesaik vermeli şair;
Kırk sene evvelki adete dair
Terennüm edeyim bende bir destan.

Kale gezmesi (1)

İlk baharda gelübde çiydem çıkınca

⁴⁶² Şükrü Edip Dodur, "Doğduğum Şehre", *Duygu*, S. 344, 1937, s. 2.

⁴⁶³ Çankırlı Ozan, "Çankırı Gezmeleri - Kale gezmesi (1)", *Duygu*, S. 380, 1938, s. 3.

Çankırı yerinden sanki oynardı.
Herkes kış yüzünden evden bıkınca
Gezme âleminin gelmezdi ardı.

Kadınlar kaleye yapardı gezme,
Yaparak “gözleme” pestilden “ezme”;
Erkek giremezdi bu masum bezme
Sayı gütmeyeni herkes kınardı

Büyükler giyerdi ipekli libas,
Gençleri süslerdi “kaftan” la atlas;
Takup külte ince, pırlanta, elmas
Gözler beğenecek yiğit arardı.

Gezerdi genç kızlar güle, çekine
Bir şeyler fıslayup yanındakine;
Beldenin fatihi “Karatekin”e
Murada ermekçün adak adardı

Muradına ermiş var ise şayet
Horuz kurban etmek lâzımdı gayet;
Çocuğu olmayan kadın nihayet
Geçerdi tesbihten, toprak yutardı.
Türbe divarına tükrüklü taşı
Tutturana herkes bakardı şaşı;
Çünkü tutduranlar murada başı
Ereceği için çalım satardı

Kadın, erkek; yiğit, ihtiyar herkes
Mutlak ziyarete ederdi heves;
Sayılırdı türbe metafı akdes
Kalplerde bir başka hürmet yaşardı

Aşık sevdiğine isterse tapsın
Kandırmaya yarı her işi yapsın;
Dirse “Kaledeki dört türbe çarpsın!”
En büyük yemine bu söz uyardı.

Kaleden tesbihi getirmek gece,
Hüner sayılırdı mutlak efece;
Hem helva pişirüp, hem yiyen gence
Hayretde kalarak herkes şaşardı.

Erkekler burada yapup “çullama”
Ulaştırırlardı günü akşama
Hepsinin tok karna bir “buda, lama”
Tavrile kaleden inişi vardı.

Çankırlı Ozan

Hacet tepesi gezmesi (2)⁴⁶⁴

Kale seyranının tam haftasında
“Hacet tepesi” ne gelirdi sıra.
Yemekler gönderüp sefer tasında
Neş’e saçılırdı bu otsuz kıra.

Yükselirken gökte yakan afitab
Yaşlıca olanlar düşerdi bitab.
Su bulmakçun kızlar ederdi şıtab
Kışla önündeki sulu çayıra.

Ziyaretten sonra mezarı “Sabri”
Görölmek adetti rüyayı cebri
Yastıktı başlara her sanki kabri
Yorarlardı, düşü bütün hayıra

⁴⁶⁴ Çankırlı Ozan, “Hacet tepesi gezmesi (2)”, *Duygu*, S. 381, 1938, s. 3.

Burada görülen rüya muhakkak
Çıkardı, vacibdi buna inanmak;
Münkirler murada ermezdi mutlak,
Kimin haddi: (rüya, kâbus) ayıra.

Şuurlu bir Türkcü, fakir bir ozan,
Yüzyıl önce Türkçe şiirler yazan
(Sabri)nin mezhebi hakkında bir zan
Çektirmiş bir zaman “yansur nazara”

Çankırlı kadın, erkek ahali
Bir milli şairdi görüp kemali
Kabrini öperler ravza misali
Dilerim hüdadan onu kayıra.

(Sabri)nin ruhundan her meded uman
Kalbinde bulmazdı zerrece güman
Dileği yerine bulduğu zaman
Yakardı kabrinde mum, kandil, çıra.

Kışla gezilirdi gölgeliklerde,
Türkü yükselirdi hep perde perde
Kimse uğramazdı müşkile, derde,
Kimse bakmazdı artık yatıra;

Kör ebe, salıncak, tura oyunu
Oynar gösterirdi kızlar boyunu
Gençler kayın ana denen koyunu
Çıldirtup almazdı bir tek mankıra.

Başlardı hareket akşama yakın
Yollarda kadınlar hep akın akın
İslanırdı derhal söz atan çapkın

Bakılmayup asla gönle, hatıra

Her kadın iffetin heykeli idi
Her çapkın sanırsın bir veli idi
Söz atan kopuğu görmeli idi
Dönerdi sopayla uslu katıra!

Çankırlı Ozan

Taşmescit Gezmesi (3)⁴⁶⁵

Taşmescide artık gelince sıra
Ağaçlar açardı rengarenk çiçek;
Süslü kadınlar yayılup kıra
Verirlerdi türlü çiçekten örnek

Genç kadınlar, kızlar açık yalincak
Badem ağacına kurup salıncak
Sallanırken bunlar hep salkım saçak
Sanırdım uçuyor renk rek kelebek.

Sıcaktan bunalan her taze güzel
Çağlaya; atardı kınalı bir el
Karşıdaki sırtlardan yükselen gazel
Her kızı telaşa düşürürdü pek;

Nahli nâzun yine bak sırmalı kaftan geymiş
Yüzü gül penpe neden gülmi, nazarmı değmiş?
Sıkılmış eyvah o beyaz göksü bürüncük gömlek
Yine altunlu fesi sağ kaşa doğru eğmiş.

Şu fidan boyluya bak çehresi al al gül açar
Kınalı parmak ile tuttuğu her dal gül açar

⁴⁶⁵ Çankırlı Ozan, “Taşmescit gezmesi (3)”, *Duygu*, S. 382, 1938, s. 3.

Sırmalı kaftan içinde kabara göksüne bak
Omzuna örttüğü lâhûri ipek şal gül açar.

(Abdal pınarı)na yollananları
Yollanup yollarda sallananlara
Kırıtup sırtıup ballananları
Kınamak adetti çekiştirerek.

Yükselse uygunsuz bir kadın sesi
Bulurdu sırtlarda derhal makesi
İhtiyarlar alup sık sık nefesi
Gençleri çekerdi kuytu yeredek.

O ses ediyor şöyle temenni;
“Karşıdan karşıya salla yemeni!
Görsünler sevdiğim sevenler seni!”
Kopardı karşıdan şu gazel ürkek;

Sîm sırma dest-mal aldım bugün canândan
Kokladıkca bû gelir sanki gülî handândan
Newnihalim öyle gizlenme, ne var çıksan da sen
İşve meydanında salınsan tutup dâmândan

Öteden bir polis, şurdan zaptiye
Koşardı: nerede o çapkın! De ye
Dönerdi efeler suçlu kediye
Çun (kapı altı)nda var sopa yimek.

Selçuk beylerinde (Ferruh Cemal)in
“Daruşşüfa” yapan sahip kemalin
Kabrini ziyaret her bir mahalin
Önünü almaya kâfidi, gerçek.

İhtiyar kadınlar durup namaza,
Genç kızlar başlardı niyaza;
Burda rastlanmazdı çapkın haylaza
Çünkü haklanırdı çimdiklenerek.

Akşam düzülünce yola kabile
Bunları inciden merdi gafile
Tekme, sille, dayak yahut laf ile
Verilirdi bir ders geberilinceye dek

Akşam evde büyük bir yas başlardı
Kaynana gelini durmaz haşlardı
Adsız, arabasız giden taşlardı
Kocayı bütün yıl şeytan, deyerek

Çankırlı Ozan

Karaköprü gezmeleri (4)⁴⁶⁶

Sonbahar olunca (Karaköprü)de
Bahçe gezmeleri başlardı heman.
Bu gezme olurdu kadınlar için
En nâzım, müşkül geçen imtihan.

Günlerce önceden biberi, tuzu
Ekmeği, şekeri, unu, karpuzu
Kesik koyun, yahut bir iki kuzu
Giderdi bahçeye uşaklarının

Akşamdan ellere konurdu kına;
Sabah her şey konup birkaç çıkına
Yola düşerlerdi güle sıkına

⁴⁶⁶ Çankırlı Ozan, “Karaköprü gezmesi (4)”, *Duygu*, S. 383, 1938, s. 3.

Her kalpde çarpardı korku, heyecan

Çünkü yol üstünde birkaç yaramaz
Arardı (batak)a batacak bir kaz;
İçi çamur dolu, üstü çörçüp, saz,
Olan kuyulara (batak)dı unvan

İpekli elbise, sırmalı şalvar,
Som sırma kaftanlar, lâhûri şallar,
Geyüpde dalkınca giden abdallar
Düşerdi batağa gafletle o an

Çocukları hemen alırdı güvenç
Koca karılarda başlardı ilenç;
Yorgunluk, diz boyu kepezelik, rinç
Meserrete çünkü okurdu meydan.

Çıkrıncak, salıncak: türkû avazı
Geçerdi her yerde ahenki sazı
Utların, teflerin çılgın niyazı
Kalplere meserret ederdi ihsan

Nazüniyaz ile bir sürü yosma
Kalkardı oyuna çalınca hava
Analar sevinir, kızar kaynana
Sanki hicabından tutar hafakan.

(Aksu) tepesinden hazin, bibedel
Bir ses yükseltirdi şöyle bir gazel:

Elmaslı fesi ol gülü ter sağ kaşa yıkmış
Altun kemeri ince beli haylıca sıkılmış
Teşrifini duydukda o sultanı cemalin

(Kız çeşmesi) halkı koşarak seyrine çıkmış

Kız çeşmesinden sallayarak el
Verirdi karşılık birkaç kodaman:

Sandımki güneş doğdu, meğer göksü açılmış
Eyvah ipek came beyaz göksünü sıkılmış
Bir nuri tecelli gibi ol dilberi mümtaz
Siynâ-yı tecellâsı olan (Aksu)ya çıkmış

Ve şimdi susarken yanık gazeller
Tefleri döverdi asabi eller
Koparken sazlarda peyapey teller
Az değildi gizli gizli ağlayan

Tel kıran olsada pot kıtan yoktu
Hıçkıran olsada haykıran yoktu
Saygıyı bırakup şaşırın yoktu
Her haline iffet hâkimdi inan

Yime, içme, oyu, gezme, eğlence
Hitame ererdi akşam erince
Kimi yola düşer kimisi gece
Bahçede kalırdı yorgunca mihman

Yola düşenlerin haliydi harap
Sırtta çocuk gitmekti büyük azap
Yollarda serpilüp dinlenen bitap
Koca karılara gençlerdi düşman.

Şimdi bu alemler oldu bir hayal
İhyası muhakkak bir emri muhal
Çünkü inkılaba vacip imtisal

Her şeyde yenilik istiyor zaman.

Çankırılı Ozan

Diğer Konulardaki Şiirler

Bende Şaşarım!⁴⁶⁷

Safalar getirdin güzel remezan
Diyerek orucu yaride bozan
Saçma sapan söze tebrik yazan
Muharrir beylere bende şaşarım

Piyongodan her gün ümit bekleyen
Tatlı hulyalarla gönül eyleyen
Sabahlara kadar rüyalar gören
Kendime, illere bende şaşarım

Kendi yaptığına büyüklük diyen
Hasmının ayılıp alnından öpen
Başkasının teşiyine gücenen
Hiddetli beylere bende şaşarım

İşi düşenlere başın eğdiren
Herkesi laf ile sırtına bindiren
Bir rey almak için ayva gönderen
O aza beylere bende şaşarım

Kimseye batmam küt iyneyim ben
Sakın gücenmeyin bu sözlerinden
Kaçıramam bir şeyi ben gözlerimden
Gülerim her hale bende şaşarım

Küt İyne

⁴⁶⁷Küt İyne, “Bende şaşarım!”, *Çankırı’da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

Koşma⁴⁶⁸

Baktım: Türk dilini tatarcık sokmuş
Şivesi bozulmuş, şişmiş dudağı
Bu hale acıyan hiç kimse yokmuş
Göz yumup tıkamış herkes kulağı

Ne yazık bilmişler, ne güzel hatır
Meyvalı ağaca çalmışlar satır
(Kahreman) yerine diyormuş batır
Bir adı belirsiz edip yamağı

Halbuki, düşmüştü lisan geline
Bağlıydık saçının her bir teline,
Dil encümeninin hayrat eline
Nasıl bıraktılar bu yavrucağı

Hepsi olmak için parayı: Tırınk
Biz havan döğerken onlar diyor hanık
Çok sürmez duracak der mekanı zınk
Araba çeker mi hiç kaplumbağı

Anadan duyduğun gibi oğlum yaz
Siyaha siyah de, beyaza beyaz
Yakar çiçekleri yoksa bu ayaz
Vallahi eriyor içimin yağı

Sakın atalay'ın bakma pendine,
Celal Sahir beyin uyına fendine,
Döndürür her yeni rüzgarı kendine
O, edebiyatın bir fırlıdağı

⁴⁶⁸ Yusuf Ziya, “Koşma”, *Çankırı'da Duygu*, S. 35, 1931, s. 2.

Canıma işledi bu tıǵı elem,
Yaralı aslanım, kabandı yelem!
Bu sihirbazların elinde kalem:
Çiçekçi oǵlunun sanki şakşaǵı!

Yusuf Ziya

Rind⁴⁶⁹

Cem, yeniden bezmini ihyaya kalksa bugün
Biz oluruz „Halkai rindan,, ında gördüğün!
„Sultânı bezrui rind,, i şimdi sen zametme cem!:
Reisimiz ne kafır, ne Arap, nede Acem...
Biz kendi kendimizin rindiyiz mürididiyiz;
Yeni ayinle yeni bade bulduk şimdi biz...

Her dudak bir kadehtir, her yanak sakidir;
Her kadın yürüyüşü, modanın son raksıdır...
En son haris kaplanın cildiyle bir derimiz;
En ince bir meleğin kanadı hislerimiz
Dudağımızda neş'e gözlerimizde hüzün;
Kurduyuz şen sürünün, bülbülüyz gül yüzün! ...
Biz cihanı tanırken garibiz kimsesiziz...
„Farkeder şehrimiz nektedanı,, biz biziz! ...

(Zonguldak)

Behçet Kemal

Dahilî Siyaset (1)⁴⁷⁰

A_ Ferdin düşüncesi:

⁴⁶⁹ Behçet Kemal, “Rind”, *Çankırı da Duygu*, S. 38, 1931, s. 4.

⁴⁷⁰ Tanrı Verdi, “Dahilî Siyaset (1)”, *Çankırı'da Duygu*, S. 40, 1931, s. 4.

Yürütmez geşti ümmidi sultanım dümensizlik
Açılmaz yelkeni bahtım buna bais resensizlik.

Ne geldi dağları ahım! Ne köprü kurdu vâdide
Yürür kağı gibi tali; buna bâdi tirensizlik.

Uçardı hep şevahıkta bugün gerduneı zevkım
Param yok! Borcada mani, driga bak rehensizlik

B_ Annemin dedi kodusu:

Durur dil kârubanı, yol yürünmez, olmadıkça hiç
Evet Monşer! Huzur hakkı ve bir de encümensizlik

Ağır bir baskı ister, hantumandır dil işi hayfa
Kırıp berbat eden daim katarı hep firensizlik
Muhalipler muacciz pîrezendir, şüphesiz Monbey

C_ Hükûmetin siyaseti:

Harabi milki muciptir: Niçinsizlik, nedensizlik

Tanrı Verdi

Ben Nasıl Yazarım, Neye Yazarım?⁴⁷¹

Biz kadına tapmayız ister et, ister heykel;
Venusa orospuymuş gibi deriz “beri gel!”

Ben bu yerde göğsümü kalkan gibi germeyi
Kırpikten oklar için deneyemem, yapamam!

Ette mihrap önünde huşu’la hiç tapamam,

⁴⁷¹ Behçet Kemal, “Ben Nasıl Yazarım, Neye Yazarım?”, *Çankırı’da Duygu*, S. 50, 1931, s. 4.

Allah'ım olsa bile, seccadem etek değil;

Yer değil mihrabım, ne çıkar eğil eğil:
Ben taparken alnımı göklere değdiririm.

Göğsümü versem versem mefkûreme veririm!
Bu san'at atlı ince belli Çerkez kızını

Zevkine kansın deye, alsın deye hızını
Şu gaye atlı, göğsü kılılı, delikanlıya

Peşkeş çektim, cariye faz edip, gönül bu ya!
Belli şiirim aksaktır, belki, ahenk yeknesak

Kendimi sevdirmezsem bir satır yazmak yasak!
O zaman kalemimi kırmazsam ben alçağım;
Fakat anlatacağım, fakat anlatacağım!...

Behçet Kemal

Gençliği İnkâr⁴⁷²

Hangimiz bir maksada:
Zevkını tada tada,

Bir kerre kelle kodu?
Kime meydan okudu?!

Soruyorum: hangimiz?
Gençliğimiz; sanki biz?

Ma'nasız, dizi dizi
Asıl kudretimiz:

⁴⁷² Behçet Kemal, "Gençliği İnkâr", *Çankırı'da Duygu*, S. 44, 1931, s. 2.

Neye verdik bilmem ki
Gençmiyiz biz sanki?!

Bilmiyorum biz kimiz?
Ne bir yolda izimiz,

Ne ilim hunerimiz,
Ne bir tek eserimiz:
Var bu toprak üstünde,
Etmeyiz bir metelik!

Ey gençlik! Ey gençlik!
Sanki: kime küstün de,

Dileyor aman gibi,
Sürsüz çoban gibi,

Bu yerde münzevisin!
Budalasın!. Delisin!.

Nabzındaki hangi kan?
“Ben varım” de! Kımıldan!

Biricik tezahürü,
Görölmüyor kudretin!

Şehvetin, menfaatin,
İzi var! Şimdi, sade...

Yok mu bizde: İrade?
Yok mu bizde bir karar!

Bilmiyorum: Biz kimiz?

Genç miyiz ki... Sanki: Biz

Behçet Kemal

Pars⁴⁷³

Bizim ellerimizi nasırlı eller sıkar,
Bizim gözlerimize bulutlar girer çıkar:
Bizim saçlarımız okşar yalnız fırtına,
Bizi bağrına basan ne sevgili ne ana:
İzmir'in, Adana'nın, Of'un, Kars'ın dağları...
Adsız, belirsiz geçen birkaç parsın dağları...
Nasıl ki: Yalçınların tüy ürperten parsı var,
Bizim de bağrımızın gaye, ihtirası var...
Çokları, çok kıymetli derisini satmaya
Kıydı la'netli sinsi kurşun atmaya...
Bağrındaki parsını vurup menfaat, riya
İsimli köpeklerin önüne yem atmaya
Koyunlardan olmak ölümdür ölüm bize!
Pençelerini bile geçirse kalbimize...
Ergenlik geçmesden bir gece sonra bile
Rüyamızda yatmadık bir kadın sevgilile;
Rüyamız bağrımıza ne kadın ne kız bastı:
O günde bağrımızı dinleyen bir paratı...
Bukalemun taşsın herkes içinde varsın
_ Güneşle kızılılaşsın sonra ayla sararsın_
Varsın başka gayeler, rengden renge girsinler!...
Besleyelim: parsları varsa bize versinler...

Behçet Kemal

Sonuna Kadar⁴⁷⁴

⁴⁷³ Behçet Kemal, "Pars", *Çankırı'da Duygu*, S. 46, 1931, s. 4.

⁴⁷⁴ Ali Dehri, "Sonuna Kadar", *Çankırı'da Duygu*, S. 52, 1931, s. 4.

Hayatın karanlık enginlerinde
Benliğim eriyüp vecdile akar
Emelim kalbimin derinlerinde
Binbir tahassürle çukurlar kazar

Sonsuz bir ümitle gönlüm mükedder
Bu ıssız vadide serseri gezer
Belirsiz bir semte doğru sürükler
Önü uçurumlar dikenli yollar

Yoluyum bu yolda ezelden beri
Gönlümü avutur kır çiçekleri
Pınar perileri, seher yelleri
Bu ıssız vadide bana yol açar

Mihnet, meşakkatle geçse günlerim
Son ucu bir mezar olsada yerim
Sürçerek, düşerek gitmek isterim
Bu yolda hayatın sonuna kadar

Ali Dehri

Mühlüz Ömer⁴⁷⁵

Vaktiyle bu beldede
Bir kumarbaz var idi
Söylenirdi dillerde
(Mühlüz) Ömer'di adı

Önce müfliz değildi
Parası pulu vardı
Lakabı: Ağagildi

⁴⁷⁵ Mesut Kami, "Müh'lüz Ömer", *Çankırı'da Duygu*, S. 54, 1931, s. 4.

Kanadı kolu vardı

Babasından epiyce
Mal kaldı kensine
Az zamanda netice
Su vermişti hepsine

Zavallıyı dostları
Baştan çıkardı bir gün
Esrarı rakı ve karı
Böyle başladı oyun

Artık Ömer her akşam
Orda sabahlıyordu
İçgi, oyun vesselam
Hayat budur diyordu

Eğlence hoş, para var
Ömer'in gözünü kardı
Ne yazık ki sonralar
Yangın saçağı sardı

Gece gündüz kahvede
Kızıışmıştı kumara
Bir iki ay içinde
Suyunu çekti para

Akıbet baş gösterdi
Evde de geçimsizlik
Başlamıştı hır güre
Karısı Bedriye'cik

Sıra geldi evdeki

Babadan kalma mala
Kilim, keçe ne varsa
Yükletti bir hammala

Malların parası da
Nihayet bir iki gün
İçinde eriyerek
Mahv olmuştu büsbütün

Bu namussuz adamın
Kalmayınca bir şeyi
Bir düşüşe vermişti
Karısı Bedriye'yi

Satılacak kalmadı
Elden avuçta artık
Düşündü karar verdi
Yapacaktı hırsızlık

Komşusu akrabası
Ondan yüz çevirdiler
Kötü huylu herifi
Mahalleden sürdüler

Serseri defterine
Yazıldı Müflis Ömer
Adı böyle anıldı
İt Ömer, ipsiz Ömer

Mesut Kami

Kaside-i Ramazaniye⁴⁷⁶

⁴⁷⁶ Mesut Kami, “Kaside-i Ramazaniye”, *Çankırı'da Duygu*, S. 68, 1932, s. 4.

Aymı yok sevdiğim nisandan başka
Birde ramazanla şabandan başka
Orucun hürmetin tutan yok gibi
Yumuşak yastıkla yorgandan başka

Vaz geç be davulcu hasılın nedir
Hececiler gibi dan dandan başka
Kış gününe layık iftarlıkmı var
Bir az turp tutam soğandan başka

Vaiz vasf edecek bilmiyormu ki
O bir dünyadaki nirandan başka
Tiryakiyim gerçi haddim değil
Oruç tuttuğumu ilandan başka

Oruç bana düşmez fakat tutarım
Sünnet nedir bilmem hitandan başka
İntisabım yoktur kimseye benim
Rişadetlü pir muğandan başka

Rindimey âşamım sehur içinde
İstemem biri çanak ayrandan başka
And içtim içemem şarabın sâkı
En son demimdeki pimandan başka

Günahım gerçi çok affedenmi var
Cenabı Hazreti guirandan başka
Akşam yaklaşınca her ne söylense
Girmez kulağıma ezandan başka

İftarıma kimse rağbet eylemez
Mihnet meşakkatle hirmandan başka
Kopmadık kalmadı garip başımda

Kıyametle birde tufandan başka

Çeşmi insaf ile bak şu beldeye
Göze çarpan ne var ümrandan başka
Hezarı fen geçinir bizim kalender
Bilmediği yoktur lisandan başka

Hayat felsefesin bilen yok
Civarda mürtesem arslandan başka
Görmedim doğrusu kudretli şair
Bizim beldedeki o zaten başka

Sensiz gurbet elde eğlence mi var
Sevdiğim nalcü Efğandan başka
Başka mirasım yok sana sevdiğim
Bir kaz gazel koşma divandan başka

Bir şeyim yoksada fakat yolunda
Veririm her şeyi bu candan başka
Dikkat et aldanma inanma kanma
Şairim söylemem yalandan başka

Mesut Kami

Yumurcak⁴⁷⁷

Öt koparan çocuk sesi: Birden bire duyulmaz mı?
İnsan olan bir ok ile yüreğinden vurulmaz mı?

Ne hikmettir? Çocuk sesi: Birbirine ne çok benzer!
Yavrunuzu sanırsınız: Endişeniz yürek ezer!

Koşarsınız pençireye o ağlıyan şu afacan,

⁴⁷⁷ ***, “Yumurcak”, *Çankırı’da Duygu*, S. 77, 1932, s. 1.

“Yumurcakmış” hemen geçer kalbinizden o heyecan

Diz patlamış; ağız burun: Kan içinde! Caket yırtık!
Önde koşar, takunyası ayağında eder: tık tık!

Arkasından sütçü ile simitçiler kovalarlar
Bir taraftan küfrederler; başlarını ovalarlar!

Her köpek bir simit kapmış, birkaç köpek yalanırlar
Koşuşanlar sağı sapar köşeyi hep dolanırlar.

Bir Ses

Hayımai! Koşuşmanın sebebi ne? Sen bilirsin!

Haymai

Ben yormadı... Yumurcak süt doktu onu; sen bilirsin?
İşportadan kaptı, kaçtı maytapları, kibritleri.
Uldursunlar ugursuzu. Bırakınız şu itleri!

Arlin Aga

Bir gün “Sus ol” demiş isen zo! Bilirsin? Köp oğıluna!
Bir taş attı, şangır ungur camlar indi: Topugana!

Ali Kulu Aga

Ne mene bir ocuhtu o. Apardı bah şeerleri.
Böyle serbaz olmayuptu eyranın hiç püserleri.

Sütçü Bayram (uzaktan)

Süt döçüldü be mori! Taş attı hem de kafasına
Tutamazsam: Hemen cider anlattırırım babasına

Simitçi Hüsmen aga

Susak ağız! Tutulur mu be ahretlik vaz geçelim!
Yumurcağın sesi gelir... Yandı yürek su içelim!

***⁴⁷⁸

Beşer cinsi acap kurtulmadı hâla cehaletten
Bakayi nam için korkar niçin fani hakaretten

Şiarı âdemi hür olmalı hemde vatanperver
Hamiyet namına bahsetmeli fenni siyasetten

Efendi kıssa hanlıkla geçer vaızların ömrü
Hakikat dinle hak söyle geçüp bu köhne âdetten

Çankırı Mutasarrıfı Cevdet Paşa

Üç Şiir'den⁴⁷⁹

2.Şiir

Aylar değil yıllar geçti; ufuklarım karardı,
Dilde ümit fidanının yaprakları sarardı,
Bazı gece mehtap gelir hatırımlı sorardı,
Kimsesizlik baş ucumda şimdi bekler yapılmış...

Daldan düşmüş bir yaptağım yol üstünde düşünür...

⁴⁷⁸ Çankırı Mutasarrıfı Cevdet Paşa, “***”, *Çankırı’da Duygu*, S. 83, 1932, s. 1.

⁴⁷⁹ Hüseyin Siyret, “Üç Şiir’den 2.Şiir”, *Çankırı’da Duygu*, S. 83, 1932, s. 3.

Gündüzleri bir gölgeyim eteğinde sürünür...
Akşam üstü yavaş yavaş garipliğe bürünür,
Ardında ben gaybolurum gün batınca habersiz.

Ne yıldız var, ne bir ışık, karanlıklar kaplıyor...
Hain gece yüreğime kara hançer saplıyor,
Yolda ateş böcekleri göz yaşları toplıyor
Besteleriz zulmetleri dertli ishak ikimiz...

Hüseyin Siyret

Köyümde Mehtap⁴⁸⁰

Yaslı dağlar bu gece gelin gibi bembeyaz,
Yeşil ova kalbinde öten tek telli bir saz,
Mehtaba dert yanıyor bu hazin beste ile
Gümüş taşlar vurdukça mızrap gibi bu tele;

Başka ses yok nefes yok sükûttan bir uçurum,
Kavaklar dört yanından yanan süslü birer mum
Rüzgâr serhoş gezinen zararsız bir serseri;
Sevinçli gözler gibi parlıyor köy evleri...

Burada mehtap ne güzel ne parlak ışığı var,
Ormana seyre çıkan onu edalı çamlar...
Başkalarına nefiti renk bir şemsiye alırlar,
Burada mehtap ne güzel, ne parlak ışığı var...

Saim Nezih

Köyleri Sevelim⁴⁸¹

Bu meyvalar, bu gömeçler bu sütler

⁴⁸⁰ Saim Nezih, "Köyümde Mehtap", *Çankırı'da Duygu*, S. 100, 1932, s. 1.

⁴⁸¹ ***, "Köyleri sevelim", *Çankırı'da Duygu*, S. 101, 1932, s. 24.

Bilir misin nerelerde sağıılır;
Bu askerler, bu kuzular hep birer
Obacıktan buralara dağıılır

O obalar bir mucize kaynağı,
Bir şeycikler verilmeden içilir.
Yağmur gibi buğdayları, kaymağı;
Basılarak üzerinden geçilir.

Sen o gürbüz kollarında gücünü
O pek yorgun pazulardan alırdın
Sakarya da büyük milli öcünü
O almazsa hala esir kalırdın

Öyle ise sev bu güzel köyleri
Kendi gibi onun için nur iste
Onsuz gitmek boşunadır ileri
Bence sana Milli öğüt bu işte!

Aç⁴⁸²

Bağrından ağrıları dindirmek ister gibi
Sana her el uzandı! Padişah Sultan Nebi...
Dindiremez anladım hatta göklerin rengi
Haşre kadar sürecektir bu duyduğün ağrılar

Otuz yıldan beridir alnının derisi
Her yıl kat kat katlıyor... Her yıldan birer kat var!
Her akşam önüme yine kondu boş sini
Korkunç ölüm karşımda açtı yine kanatlar.

⁴⁸² H. Atila, "Aç", *Çankırı'da Duygu*, S. 109, 1932, s. 2.

Bu akşamda karnımı açlık denen demire
Dayadım bu akşamda... Sanki can vere vere!
Paçavralar deşilmiş bin parça bir mindere
Biraz daha küçlkle yatdım... Açıldı katlar!...

Sofradan boş siniyi kaldırdılar: "Ne yapsam?
Damarlarımda kan yok kessem, yere akıtsam
Tıpkı bir köpek gibi yavrulara yalatsam!"
Diye sabaha ettim... Gıcırdadı kanatlar...

Pencereler gerindi; güneş yere saçıldı
Şişlikten kapanan göz kapaklarım açıldı...
Bir gün daha ecelim dişlerinden kaçıldı;
Anladım, bir gün daha tuttular pençesini

Akşamdan ölü yattım, diri kalktım yerimden
Verem kan kusturuyor bana ciğerlerimden!
Karnımın boş bugünda çukurlaşan derimden
İçeri bir bakda, gör: Açlık işkencesini!...

"Efendi" sin! Diyorlar... Adıma sadece bir.
Anlamadın doğrusu bu işden!
_Köle kimdir?
Eşek gibi çalışıp aç ölene nedenir?
Kölelerse kesmiyor günün eğlencesini!

Biz her akşam böyleyiz! Boş sofranın başından
Aç kalkıyoruz... Fakat ya çocuklar? Of! Aman...
Kimisi kemiriyor elinde bir boş sahan
Kimiside serilmiş yatıyor kulaç, kulaç.

Otuz yıldan beridir... Karnımın derisini
Açlık gerdi yırtıyor...

Anlattım gerisini...

“Bu akşamda gelirse önüme bir boş sini
Onu bari yiyeyim!” ölmek için tek aç

Bize acımıyorlar; Muhammet, isâ, Mûsa
Bir gün hep öleceğiz:

Böyle kan kusa kusa!...

Senin ey ulu Tanrım eğer yüreğin varsa;
Bize sen olsun acı!

Kurtuluşa bir yol aç!...

H. Atila

“Çıplak”_1_⁴⁸³

“Ben neyim?”

Soruyorum gene kendi kendime
Beni benden başkası bilemez çünkü diye:
Bilemez kimse evet... Benim derdim büyüktür.
Bocalayıp dururum!
“Hayat omuzlarıma inen koca bir yükür.”

Bir diziye vururum
Tüysüz kanatlarımı, henüz alıştırmadan
Bir yavru serçe gibi atılmışım yuvadan!
Biraz ısıtmak için güneşe tutuyorum
__ Saçaklarda sallanan buz gibi__ Ellerimi...
Tipiden beyaz gömlek geyip buz yutuyorum,
Bir ok gibi yırtıyor rüzgar çıplak derimi

⁴⁸³H. Atila, “Çıplak(1)”, *Çankırı'da Duygu*, S. 112, 1932, s. 4.

Uzaktan görünüyor çürük ağaç başları:
Yusun tutmuş taşları
Kubbesi yıkılmış bir, unutulmuş mabet var
Yanında şırıl şırıl akıyor dertli pınar

Toprağın yüzü ıslak,
Böyle topallayarak
Yürürken dört yanımı sarıyor dağ gibi çığ
Getir ey ulu Tanrım, getir de başıma yığ
Donduracak ne varsa__ İliğimi kanımı__
Bütün belalarını... Fırtınanı, tipini!...

“Ölüm” ü istiyorum:
Bu hayatın ipini
Durma! Vur, kır...
Artık kes!
Bu inilitili ses dinsin
Ve ölüm sinsin...
Karda donan kuş gibi
Tıpkı bir baykuş gibi
Dolaştım viraneler...
Bilmem ki daha neler,
Neler göreceksin?

H. Atila

Çıplak_2_⁴⁸⁴

-“Niçin ıstırap çeksin?
Kaldırım taşlarında yaparken sücüdunu
Yangındamı ısıtsın şu kuru vücûdunu?
Sanki bundan ne çıkar?
Altında yatağı buz, üstünde yorganı kar-”

⁴⁸⁴ H. Atila, “Çıplak(2.)”, *Çankırı'da Duygu*, S. 114, 1933, s. 4.

Diyen yok...

Rüzgâr bir ok gibi sanki yırtıyor...

Her yerim çırıl çıplak

Toprağın yüzü ıslak...

Gök yüzü çok uzakta görünmez derin gibi

Niçin beni almıyor bu kara yerin dibi?...

İnan bu söze emi!

Buz kesilen gövdemi

Biraz ısıtmak için güneşe tutuyorum

Yalan yok, doğrusu bu: belki daha derindir.

Varlığım bir mezarda duran mermerlerindir.

Bunu sende bilirsin! Sanki neyi bilmezsin?

Basiretin üstünde hele bir lahza gezsın

Göreceksin o zaman: Sözlerim değil yalan...

Hayatın bir işkence, ömründe bir işkence

Yaşamak mı bu bence?...

Bir kartal pençesinde

Didiklenip duruyor etlerim, kemiklerim!...

Anladın mı ölümü ben niçin beklerim?

Kubbesi yıkılmış şu unutulmuş mâbedin

Koynunda bir yer bulsam(ta dibinde, en derin)

Onu kendim kazarak ben kendi ellerimle

Nâşimi fırlatsaydım...

Benden önce gömülen öksüz emellerimle

Kucaklaşıpyatsaydım!

“ Ben neyim?” anlatırdım, o zaman güle güle

Baş ucumda çalıya konacak bir bülbüle!

H. Atila

Hey Gaygılı Arkadaş!⁴⁸⁵

Gözlerinden akan yaş,
Bu içten kopan ağıt acaba kimin için?
Söyle neye içlendin, içlisin böyle niçin?

Baban anan mı yoksa bir kardeşin mi ölen?
Söyle yağız toprağa nişanlın mı gömülen?

Eğer bunlarsa sebep:
“Bizlerde böylece hep
Bir gün yok olacağız, öleceğiz muhakkak!
Beyhudedir ağlamak...”

Metin ol! Düşme zaafa, göğüs ger kahre derde,
Bil ki beşer içindir, saadette kederde.
Alış!...
Hayata sarıl!...
Hem de harıl harıl,
Çalış!

Hey kederli arkadaş!
Saçını yolduğun baş
Bak!
Şöyle dimdik duracak...
Ne var ki kuduracak?
Anlamadım ne dedin? Anlamadın mı dedin:
___”Sevda, kadın mı...” Dedin?

Yazıklar olsun ey genç!
Düşüncelerin iğrenç...
Kadın... Sevda önünde eğilmeden kırılısaydı başın

⁴⁸⁵ H. Atila, “Hey Gaygılı Arkadaş!”, *Çankırı'da Duygu*, S. 115, 1933, s. 4.

Mezarlara dikilen yusunlanmış bir taşın
Yerine dikilseydi... Fakat
Budur nasibin heyhat!

Hey seddalı arkadaş!
Ele geçmez bir daha bu genç yaş, taze baş!
Kimse kurtarmaz seni!
Hıçkırıklı sesini
Kes geniş bir nefes al...
Yürü, koş... Durma atıl
Cehalete kılıç çal!
Aldanma sevdiğine, sevgisine ki sakın
“Severken batırır tırnaklarını kadın!...”
Adem cennetten indi, şeytana melûu dendi
“Kabil” ise Kabilî “Kadın” elile yendi...
Kadındır sebep olan daha bilmem nelere
Dünyada olup biten en büyük fitneler!

Hey geç başlı arkadaş!
Kadın için eğme baş
Vefamı beklenir ki bu “Havva’nın soyundan”
Vaz geçer mi bir kahbelenmiş huyundan

Benzeme çalılarda gül arayan bülbüle
Yolun açık olsun. Haydi git, güle güle!

H. Atila

Gençlerin En Gencine⁴⁸⁶

Çankırı Meb’usu Talât Beyfendiye

Kundağını sıtmalı ananmı saramadı,

⁴⁸⁶ H. Atila, “Gençlerin En Gencine”, *Çankırı’da Duygu*, S. 120, 1933, s. 4.

Veremlimiydi baban? Tütmiyen ocakların
Başında bekçimiydin? Rabbin mi aramadı?
Betin, benzin sap sarı... Titriyor bacakların!
Bilir misin bu nedir?
___ Niçin böyle cılızsın, sıskasın, niçin hasta!
Sanki düşecek gibi parmakla temasta.
Seni bir hale koyan bir yosma enderin
“Şehveti şiir yapıp, şair geçinenlerin
Zehirli kalemidir!”

H. Atila

Uyu⁴⁸⁷

Hislerim koynunda yaşarken uyu
Gözlerin kapalı oldukça uyu
Semaya bakarak güzün açılsın
Koynunda yatana bakmadan uyu

Hayale bakmadan uyu her gece
Uyurken gözünün yaşı silinsin
Kedere bakarak boyun eymişsin
Uyurken hayali sorma her gece

Cefaya ağlarken sefaya gülme
Sefayı sürerken cefaya söğme
Ağlama, üzülme, uykuda böyle
Daima onlar kardeşidir söyle

Sıdika Sevim

Felekten Şikâyet⁴⁸⁸

⁴⁸⁷ Sıdika Sevim, “Uyu”, *Çankırı’da Duygu*, S. 126, 1933, s. 4.

⁴⁸⁸ H. Atila, “Felekten Şikayet”, *Çankırı’da Duygu*, S. 137, 1933, s. 2.

Kaltaban felekteñeğiğim çoktur.
Ettiği yürekte hep birer oktur
Kağşak kayalardan ayırdım yoktur
Bakın: Didik didik bağrımı ditti!

Anamın karnından düşünce yere
Gözlerimden yaşlar döktüm bir kerre
Gelişim yürekte onulmaz bere
Başımda ne otlar, dikenler bitdi!

Karardı gözüme yer düğüm düğüm
Dedim ki: “Duramam burada, ölürüm!”
“Ya her yer aydınlık yahut ben körüm”
“Göçer”im düşkünmüş gör bana nitti!

Eller çığıldaşır tıpkı bir dudu...
Dal budak salmadan köküm kurudu!
Nola taş olaydı anamın budu
Çektiğim çileler canıma yetti...

Göçüm arkamdadır ayakta çarık...
Yoktur bir dikrede yerim bir karık
Kartalmış görünür suratın, arık
Düştüğüm bu kerte yekti, eritti!

Ey tanrı sen bâri elini uzat!
Görünmez yamadan sırtımda pusat...
Ortalık bu yılda gidiyor kesat
Erim, gecim, tünüm bellisiz etti!

Dilimden anlayan dilmaç bulmadım,
Derdime yarıyan ilâç bulmadım,
Kendimden gayrı ben bir aç bulamadım:

Dirlik, tınçlık yüzü görmedim gitti!

Sen kurtar ey tanrı bu meretlerden,
Gücüm yok arınsam bayat dertlerden!
Çöktü avurtlarım ârî etlerden
Bir deri bir kemik... Âtilâ bitti

H. Atila

Kafkasta Selam⁴⁸⁹

Servete!

Çimenim yeşil deniz
Sarardı soldu beniz...
Ah! Ruhu mu bilseniz?
Türk oğlu ram dır sana

Ey vefasız, “hiç” misin?
Duvar da kerpiç misin?
“NİNE” satan piç misin?
Südüm haramdır sana

Gün doğarken kanıyor
“HAZER” de çalkanıyor...
Kalbim seni anıyor:
Rüzgar selamdır sana

Hamdi Atila

Küçük Dilenci⁴⁹⁰

Kamçılıyor yağın yağmur onun çıplak tenini

⁴⁸⁹ Hamdi Atila, “Kafkasta Selam”, *Çankırı’da Duygu*, S. 154, 1933, s. 4.

⁴⁹⁰ Ege Dayı, “Küçük Dilenci”, *Çankırı’da Duygu*, S. 163, 1933, s. 4.

Titretiyor esen rüzgar, açık duran elini
Bir şeyi yok kapatacak o incecik belini

Allah için verin diyor yalvararak gözleri
Çamurlu bir su içinde kıvrılmışta dizleri

Babasını harbe vermiş, anasını sıtmaya
Kalmamış bir müşfik kucak, bu yavruyu sıkmaya
Uğraşıyor ölmemeğe ilk bahara çıkmaya

Çamurlu bir su içinde kıvrılmışta dizleri
Allah için verin diyor yalvararak gözleri

Ey kürklere sarılarak bu yavruya bakanlar
Ayaklara çizme çekip, boyna eşarp takanlar
Kalın palto içinde de cepte seba yakanlar

Şu yetime insaf edin. Çağırıyor sizleri
Allah için verin diyor. Yalvararak gözler.

Ege Dayı

Türk Kadını⁴⁹¹

V

Eşitince sınırdan içeri girmiş düşman
Tavuk, Hindi ne varsa topladı hep malını,
Koştı köy muhtarına dedi: Al senin olsun...
Boğazına dolayup eski püskü şalını.

Tuttu kaza yolunu gönüllü olmak için
Kadına yan bakarak: __İhtiyarsın... Dediler,

⁴⁹¹ Hüseyin Rıfat, "Türk Kadını V", *Çankırı'da Duygu*, S. 166, 1933, s. 4.

__Gücüm yerinde benim... Dedi bilek gösterdi,

Hudada götür diye bir güllecik verdiler.

Sol omzunda torbası, kollarında güllesi
Daha şafak atmadan en önce çıktı yola,
Küçücük güllesine sarıldı sıkı, sıkı
Yürüdüğü “Of” demeden, bakmadan sağa sola.

Tipili bir gün yoldan geçen askerler gördü
Kayalıkta bir kadın... Sordukları: __Nedir adın?
Koltuğunun altındaki gülleyi saklama...
Ne baksınlar?... Soğuktan donmuş zavallı kadın

Gülleyi almak için uğraştılar... Çektiler...
Çektiler de çıkmadı şaşırdılar kaldılar.
Çünkü kendi götürmek istiyordu sipere,
Kollarını kaldırdılar... Güllesini aldılar...

Hüseyin Rıfat

Serçeler⁴⁹²

Ortalık bembeyaz, kefen örtülü
Damlarda serçeler sanki ağlıyor,
Tarlalar bayırlar pamuk örgülü
Aç, sefil serçeler yürek dağlıyor.

Bir yerden bir yere uçuşan kuşlar
Küçük kalpleri heyecanla çarpar,
Karların üzerinde gezinen kuşlar
Bir parça yiyecek yerlerde arar

⁴⁹² M. Zeki, “Serçeler”, *Çankırı’da Duygu*, S. 172, 1934, s. 4.

Kışın zavallı aciz kuşlara
Acıyıp veriniz bir avuç darı;
Baharı bekliyen güzel kuşlara
Merhamet edin ve sevin onları

M. Zeki

Köylüme⁴⁹³

_Necip Ali Beyfendiye _

Hasret çekme ey gönlüm! Şehrin güzel
Burnumuzda tütüyor mis kokulu bir çam...
Boyanır orda taşlar kızıl yakut rengine,
Burda, beyaz mermere sinen istir, AKŞAM.

Kederlenme, ne çıkar bu gün bir(BEY) değilsen?
Sadece(Memiş!) diye çoğalsın adın, varsın...
Ne kadar gülünç olur yapmacık şeyler bir bilsen?
Emin ol ki, hemşerim, sen bizden bahtiyarsın!

Sen anadan doğalı Memiş'sin... Âlâ... BİZLER
Ad üstünde ad aldık...
Sen gene bir Memiş'sin adsızız hâlâ bizler,
Senin başın dik kaldı, biz yanında alçaldık...

Elden kırık bir baston boynumuzda kravat
Dilimiz şeklimizden belki daha çapraşık...
Sebepsiz zindan oldu kimimize bu hayat
Kimimiz bir leylâya kulaktan olduk Âşık...

Ve kısa uykumuzun
Sonunda uzun uzun

⁴⁹³ Hamdi Atıla, "Köylüme", *Çankırı'da Duygu*, S. 187, 1934, s. 4.

Ah çekerek uyarız, ah üstüne bin bir ahhhh!...
Biz esirken içinde karanlık ruhumuzun,
Altun giberiyor, size, her doğan sabah...

Nasıl hasret çekilmez, köyün güzelliğine
Burnumuzda tüterken mis kokan yeşil çamlar?
Boyanır orda taşlar kızıl yakut rengine,
Burda, beyaz mermere sinen istir, AKŞAM.

Hamdi Atila

Kafkasa Türkü⁴⁹⁴

_ A.Talât Beyefendiye(Çankırı Mebusu)_

Sana derim sana, Kafkas dağları:
Nerede o yeşil bahar çağları?
Güneş neye kızıl doğar, ay sarı,
Durulmaz mı hiç tan yerin al Kafkas!

Bilmez misin tarihteki namını?
Tapşırım ben uğruna canımı...
Kurban olsun akıtayım kanım,
Avuç avuç al, yüzüne çal Kafkas!

Bolamışsın esaretin kirene
Kan arıtır, ancak suyun yerine.
İstemezsen, ancak suyun yerine
Zincirinde böyle bağlı kal Kafkas!

Deli Gönüle⁴⁹⁵

⁴⁹⁴ ***, "Kafkasa Türkü", *Duygu*, S. 209, 1934, s. 4.

__Kâzım Nami Beyefendiye__

Neye dalğalandın, hazer mi oldun?
Tuna boylarında gezer mi oldun?
Meriçten bir şeyler sezer mi oldun?

Ne için coşkunsun, böyle, şat gibi?
Dicleden de çığlın o Fırat gibi...
Şaha kalkmış, gemsiz, bir kır at gibi
Oyana buyana koşarsın gönül!

Bir Ramazaniye⁴⁹⁶

Bagteten sabit olup gurrei, firaşından imam
Hâb için yatmış iken etdi teravîh'e kıyam

Daş kaldırmadılar öyleyedek uykudan
Yevmi şek zenkına hazırlanan ahbabı kiram

Serdii faslı bahar etmiş iken tab'a eser
Atşî rûze onada kıldı mükâfatı tamam

Şu sovk günlere bir pare ısındırdı bizi
Bir gün evvel erişüp geldi hele mahı sıyam

Pasban verdi kudumiyle cevap, eyleyene
“Ramazan geldimi âyâ” diyerek istifham

Çeşmi zerka'ı yemame'yle bakmış bilmem

⁴⁹⁵ ***, “Deli Gönüle”, *Duygu*, S. 211, 1934, s. 4.

⁴⁹⁶ ***, “Bir Ramazaniye”, *Duygu*, S. 261, 1935, s. 3.

Nazarı şâhide ahsent zehi dikkati tam

Bilemem bendemi, şahiddemi, takvimdemi
Hel bir kizle var ortada budur sıdkı kelâm

Ehli keyfin birisi dirki: “Behey sultanım
Aydın ay, bellü hesap, olmadı şa’ban tamam

Bir iki meblagı berş ile vurup öldürecek
Geldiler eylediler böyle cihanı sersâm

Olacak oldu heman çareni şiirden sonra
Edelim hükmü kaza destine teslimi zimam

Şavkımız şimdi ona düştüki inşallah
Evvelâ sihhatle, selâmetle mehi ruze tamam

Kah erbabı dili abi hayata sırap
Erişüp Hızır gibi ah o mübarek bayram

İyd günü icrayı merasimle geçüp
Esi dahi olup maslahatı hâb tamam

Can ikinci gün evvlâ, böylece ahdeylemişim.
En... sabr eyleyim ol gün, direngü ârâm

Çekdirüp pek seherî doğruca Sa’d abâd’a
Tutayım zinde iken cenneti âlâda makam

Varayım hâki tarabnâkine yüzler süreyim
Bir gün olsun alayım bari felekten bir kâm

Havzdan kevseri pakizeyi nûş eyleyelim

Kasrdan bûyî cinanı edeyim istişmam

İyd ola, faslı bahar ola da Sa'd abâdın
Zevkını eylemeyim sıhhat olur bana haram

Hurrem abâd'a varınca gideyim zevrak ile
Bi kusur eyleyeyim seyri kusuru itmam

Bir münasıbce refik ile girersek kayığa
Şevkile kullanırız gayrı bizimdir eyyam

Sonra havuzun öte yanına çıkup zevrakdan
Bir diraht altına ferş eyleyeyim bir ihram

Gece idüp gûşei destarımı, rindane geçüp
Üfürüp eyleyeyim bir iki saat aram

Sonra alup elime neyşekeri kilki teri
Olayım vasfı cihandaver ile şirinkâm

Hayat⁴⁹⁷

Yer sağırdır, gök sağır,
Duyan yok... Bar bar bağır...
Bu gün dün de ağır:
Yüktür omzunda dağ, taş!

Ömür tam değil buçuk,
Diz fersiz, beniz uçuk,
Erirsin soluk soluk,
Bitersin yavaş yavaş!

⁴⁹⁷ H. Atila Karahan, "Hayat", *Duygu*, S. 269, 1936, s. 4.

Yiğit dayanmak gerek,
Dertsizim sanmak gerek,
Kanmak, aldanmak gerek:
Hayat budur arkadaş!

H. Atila Karahan

Türk Çocuğu⁴⁹⁸

Gökten inmiş melek,
En sevimli çiçek;
Özü, sözü doğru
Türk çocuğu demek.

Türk çocuğu dinle!
Türke bakma kinle;
İnsan tatlı yaşar
Dinlenirse din le

Ne kanlı ol asıl,
Ne yavaş ol basıl;
Her işi tut sıkı
Dimesinler: - nasıl ?

Sev yurdu can gibi,
Aydınlat tan gibi;
Değmesin yad eli,
Gözet iman gibi.

Özün olsun ateş,
Mayan çünkı güneş;
Gökdeki ay yıldız

⁴⁹⁸ T. O., “Türk Çocuğu”, *Duygu*, S. 272, 1936, s. 4.

Bayrağına bir eş:

T. O.

Bilmece⁴⁹⁹

Bir değirmenin var, her yanı maden;
Cam, sırça, bakır, demir, çelikten.
Üğütür durmayup geceyle gündüz,
Bilmez tenbelliği, çalışır yaz güz,

Yaramazca bir el değerse eğer
Geri geri yürür, ileri gider.
İnadı tutarsa durur yürümez,
Eyi bakılırsa kokup çürümez.

Aslında birse de görünüşü bin,
Yaşı bin, geysiye bürünüşü bin.
Kimisi dört köşe, kimi yuvarlak,
Hepisinin benzi ak çehresi parlak.

Hepsinin yüzünde yazı on iki,
Hepisinin alnında var altmış çizgi.
Kimi ses çıkarır gök gürler gibi,
Kimi ince öter bülbüller gibi.

Bakılsa hepsinin nefesleri bir,
Her zaman her yerde sesleri bir.
Ne sıcaktan anlar, ne bilir serin,
Bu nedir? Bilirsen sana: Aferin!

T. O.

Elli Yılda⁵⁰⁰

⁴⁹⁹ T. O., “Bilmece”, Duygu, S. 272, 1936, s. 4.

Saim Nezihe

Elli yıl yaşadım, mehtabla encam
Sabaha ulaşan bir tün görmedim
Tasalı gündüzün bittiği akşam
Üfekte batmayan bir gün görmedim

Sürdüm bir ömür ki, avare, öksöz
Gördüm kâinatı karanlık dümdüz
Hazanı yaz gördüm, baharida güz
Günden sayılacak tek gün görmedim

Saadet dutulmaz bir şikâr imiş
Neşe’li sandığım dil-âzar imiş
Hele mecnun benden bahtiyâr imiş
Derdini derdimden üstün görmedim
Kaderden şekvası verken her ferdin

Olamaz faydası bin ahi serdin
Nasibi bayramla düğün namerdin
Keyfimce bir bayram, düğün görmedim
Hey (...) hüsrânlar içimde bir göz

Gönül acısından yaşlanıyor göz
Son nefesde çıkar ağızımdan şu söz
Feleğin kahrini bugün görmedim
Hayatın zehrini bugün görmedim

T. O.

Öğüt⁵⁰¹

⁵⁰⁰ T. O., “Elli Yıl”, *Duygu*, S. 275, 1936, s. 4.

⁵⁰¹ T. O., “Öğüt”, *Duygu*, S. 279, 1936, s. 4.

_Türk Çocuklarına _

Bir öğüt vereyim oğlum yakın:
Sen Türk çocuğusun onuru takın,
(Türk) e yan bakana, acıma sakın,
Kafasına şöyle basıver gitsin!

İşinle, gücünle uğraşırken sen,
Çayırında gezüp, suyunu içen
Nankörleri şaha kalkmasın dersin
İlkin gösterğini kasıver gitsin.

Sana yar olanı kınayıp yermeye
Senden olmayana sakın yüz verme
Dikkat et yayını dost için germe
Eğer geriliysen kasıver gitsin!

Kendini il için ateşe yakma
Soyundan olana aman hor bakma
Düşmana acuyup elden bırakma
İki bacağından asıver gitsin!

T. O.

***⁵⁰²

Onsene akdem idi işte bu zulmetgede de
Cehli hücum beni ettirdi fadayı tezvîr

Fikri milliyeti şübbâna ben ettim telkin
Sâyimin oldu mükâfatı nihayet: tekfir

⁵⁰² Ahmet Talat Onay, “***”, *Duygu*, S. 282, 1936, s. 2.

Nazmü nesrim ile vahy-âveri ilham oldum
Benden öğrendi şebab şiirile hüsni tâbir

Nice kirpas beyaz ile sıkılmış kafalar
Ettiler vaizde de katlimi kaç kaç tezkîr

Hakları vardı, evet, çünkü hükûmet yoktu
Olsa da cehlü taassub ediyordu tahzîr

Böyle bir gülşeni virana can attım atalı
Etmez oldu kalemim ye'sile ızharı safîr

Şimdi azmi mütezil neferim ben bunda
Hâme lenkdarı melâmet, husema çünkü kesîr

Ben çalışmak, yaşamak, anlatup öğretmek için
Yaratıldım, nerakid kalayım misli gadîr

Olur her mârekei ilmü adebde kalemim
Dostuma harisi namûsu adûma şemşîr

Talâtım ben, bana davayı tefahür düşmez
Düşmenim dost gibi fazlımı eyler taktîr

Ahmet Talat Onay

Partimize Davet⁵⁰³

Behçet Kemal Çağlar

Bu tavanın altında göklere değen başım,
Sana sağlık veriyor bu erişî kardaşım!
Bu havaya girdiğim mutlu gündenberidir

⁵⁰³ Ülkü, "Partimize Davet", *Duygu*, S. 286, 1936, s. 3.

“Asıl yaşamak neymiş bildim” desem yeridir:
Sevgiye: Yurda, şefe; duyguysa: İmanlı, hür;
İşte o gündenberi alnım açık, sesim gür...
Ben ona kavuşmasam, o beni görmeseydi
Ruhum ateş görmeyen bir belirsiz külçeydi;
Adamış bir mum gibi tüte tüte köşemde
Bitecektim aydınlık görüp göstemedi de
Belki ben de kafeste sızlanan bülbül gibi
Olacaktım hoş ve boş bir mırıltı sahibi...
Beni bana götürdü o eşikten her adım,
Ben kimim, Türk ne demek, genç ne demek anladım,
Bildim: Neye çarpındım, arandım kaç senedir;
Anladım insan olmak, inanmak, sevmek nedir...
Gel akan suya katıl, durgun ruh tutar yosun;
Gel buradadır umudu, ülküsü bir ulusun;
Bizim partinin sesi, bizim ulusun sesi:
Yurdun iradesine katılmak iradesi!
Şu bu bina değildir, onun binası vatan...
Partilinin nabzıdır yurdun kanında atan!
Gel onun cephesine gönüllü girdiğin gün
Vazife aldın demek safında İnönü’nün.
Onun yolu, doğuran güneşin tarafıdır;
Ebedî Başkumandan Atatürk’ün safıdır
Mesuliyet, ne: Aklın erer, ruhun duyarsa,
Yurda hizmet etmeye gönlün var-ahtın varsa
Gel, sen de gereklisin, var seni bekleyen yer
Ülkü fedaisi, yurd gönüllüsüysen eğer...

Ülkü

Hataylılara (1)⁵⁰⁴

Yıllarca ağlayarak, yıllarca inleyerek

⁵⁰⁴ İshak Re’fet Işıtman, “Hataylılara (1)”, *Duygu*, S. 306, 1936, s. 3.

Yolları bekleyerek, yolları dinleyerek,
Ayrılık ağısını içimde boyun bükerek,
Bayrağa hasret çeken, birliğe kan, yaş döken
Bağrı yanık babalar, gözü yaşlı analar,
Genç kızlar, koç yiğitler... Kalbim kalemim ağlar
Sizleri düşündükçe, sizleri andıkça ben.
Sizden ayrı değilim, yanarım yandıkça ben.
Sizden ayrı ne demek? Soyum bir, vatanım bir;
Dilim bir, dileğim bir, kanışım bir, kanım bir;

En uzak bir umudu bir kurtuluş sanarak
Anadoludan esen yelleri kıskanacak,
Solgun dudaklarla yudum yudum içenler;
Kurtuluş yollarında canından vaz geçenler,
Tertemiz alnınıza günler doğuyor bakın,
O günler uzak değil yakınlardan da yakın.

Yaratılıştan beri Türk olan o topraklar
Türklüğün göz bebeği, Türklüğün öz yurdudur.
Üç buçuk kalbi kara engel olmuş ne çıkar?
Üç yüz bin kalp orada “Türküm! Ben diyarek vurur.”

İshak Refet İşıtman

Aruzla Öz Türkçe⁵⁰⁵

Öz Türkçe aruz yazmak için çok çalışırdım
Zordur, bu yapılmaz deyerekten şaşırdım;
Her gün düşünürdüm: Dilimin eksikliği var mı?
Türk ülküsünün tam yeri ıssız mı ya dar mı?
Şehname için şair otuz yıl kafa yormuş
San’at ne kadar zor ve çetindir biliyormuş

⁵⁰⁵ Nevzat Çağdaş, “Aruzla Öz Türkçe”, *Duygu*, S. 308, 1936, s. 4.

Öz Türkçe aruz yazma kolaydır buna kandım
Ben çünkü çocukken bile bir parça ozandım
İlk sevgimi ağlatmaya koştum hecelerde
Baykuş gibi gezdiçe ışıksız gecelerde
Bildim şunu: Bir duygu bulunmazsa yazında
Bir parça düşündürmeği bilmezse sazın da
Yazsan bile binbir hece duymaz ulus elbet
Derler: Ötecek başka alan bul ve sus elbet
Denmiş heceden başka vezin yok dilimizde
Bir köklü inanç oldu bu onbeş sene bizde
Türkün dili ister misiniz bir köle kalsın?
Bir çerçevecek, dar kafes altında bunalsın?
Şakrak ve çevir bir kılık olsun ve iç olsun
Yalnız biri yetmez öbüründen de sunulsun
San'atta dış olmazsa eğer iç para etmez
Ev kurmak için bir kuru kerpiç para etmez.

Nevzat Çağdaş

Vah Yazık⁵⁰⁶

Uykusuz, gıdasız geçen her gice
Seni hırpalamış, aman, vah yazık
Gül benzin sararmış sefahat artık
Bırakmış yüzünde nişan, vah yazık

Yıkдын sefahatle bin hanümanı
Oldun sefahatın şimdi kurbanı
Mai gözlerin siyah ecfanı
Gizli günaha bürhan, vah yazık

Sevimli başına altun taç uran
Sarı saçlarında yer yer beliren

⁵⁰⁶ T. O., “Vah Yazık”, *Duygu*, S. 315, 1937, s. 4.

O beyaz tellerine bin sergüzüşten
Birer nişanei hüsrân vâre yazık

Geçmiş güzelliğin, solmuş baharın
Ağlar nedametle bağında hezarın
Önüne düşerek bu rüzgârın
Sürükleyüp ağla heman, vah yazık

T. O.

İran Edebiyatından İncileri⁵⁰⁷

Zevk için zengin ederken gice, gündüz israf
Hiç düşünme ki fakirler niçin ağlar geride;
Dökülür baş yere Ceyhun'la Fırat'ın sular
Can verir çölde susuz kalmış olanlar beride!

H. Rıfat Topuz_Sadi_

Kararmış Kandil⁵⁰⁸

__Z. G.__

Beynini kemiriyor, her gün azgın bir yılan;
Ona; vaat ediyordu alevden bir hediye,
Her gün bir parça daha, beziyordu hayattan,
Her lâhze bin bir hülya topa tutuyor diye!...

Coşarak pıhtılaşmış, damarlarıñki kan;
Her saniye öldüren şiddetli bir zehirdi...
Hür ruhunun hür sesi beyninde uğuldayan,
Acı acı uluyan bir kuvvete esirdi!...

⁵⁰⁷ H. Rıfat Topuz _Sadi_, “İran Edebiyatından İncileri”, *Duygu*, S. 313, 1936, s. 3.

⁵⁰⁸ Şükrü Edip Dodur, “Kararmış Kandil”, *Duygu*, S. 345, 1937, s. 3.

Sinirleri boğan bu kuvvetin diline;
Kapı kapı dolaştı bir damla yağ aradı...
Örselendim ruhunun kararmış kandiline,
Karanlık dehlizlerden bir gör ziya aradı!...

Şükrü Edip Dodur

Köyler ve Köylüler⁵⁰⁹

__Ziraat Vekili Sayın Bay Şakir Kesrebir'e__

Köylüden alınanı harcıyoruz köylere
Onu bağlamak için doğduğu kutlu yere
Gün gelecek... Bir köylü, göksünü gere gere:
“Cennet yer yüzündedir... İşte köyüm... Diyecek.”

Her köylünün olacak tarla, bahçe ve bağı,
Demir baş tapularla sınırlı, bol toprağı;
Zümrüde dönecektir yurdunun her kel dağı,
Kepirler ve bozkırlar yeşil atlas geyecek.

Gög'e el açmayacak göz dikecek yağmur'a
Suyunu bulacaktır toprağı yara yara...
Artık o koşmayacak başı gelüpte dara,
Bundan sonra şehirli ona boyun eğecek.

Varsın çarpışadursun, eller bir yanda, varsın
İsterse kan ve ateş bütün dünyası...
Türkün büyük emeli: Öz yurdunu unarsın,
Çünkü, ordan alacak aç kalanlar yiyecek.

Köylüden alınanı harcıyarak köylere,
Onu bağlamak için doğduğu kutlu yere;

⁵⁰⁹ Atıla Karahan, “Köyler ve Köylüler”, *Duygu*, S. 367, 1938, s. 4.

Metelik vermiyecek, çıksa da, softa cerre:
“Cennet yer yüzündedir... İşte köyüm... Diyecek.”

Atila Karahan

Türk Kadını (1)⁵¹⁰

Kartacada kadınlar kesüp saçları
Donanmaya toplanmış urgan yapmışlardır
Başlarında şereften altun taçları
Can çekişen kahraman yurda tapmışlar

Lakin bir gün pek zabun, pek yorğunken
Saldırınca öz yurda yüz bin yunanlı...
Türk analar yollarda taş, çalı, diken
Dimeyerek taşıdı top, tüfenk, namlı...

Yağmur yağar, kar eser, yer çamur yol yok
Kucağında çocuğu sırtında mermi
Önünde kağını; karnı aç, fakat gözü tok;
Koşar bilmez bastığı çamur mu, yer mi?

Sütsüzlükten, sovuktan o uzun yolda
Ölüveren biçare yavruyu yorğun
Soyup atdı yerlere... Sonrada kalda
Kundaklayup mermiyi taşıdı kaç gün.

Kartaca kadınları bu gün sağ olup
Görselerdi bu şanlı Türk anasını;
Saç kesmezler, belki de hasetle yolup
Ölülerdi dutmayup vatan yasını.

T. O.

⁵¹⁰ T. O., “Türk Kadını (1)”, *Duygu*, S. 369, 1938, s. 4.

Papas Uçurdum⁵¹¹

Yeni tarz nefes

Gördüğüm güzeli sanup yavru kuş
Ardınca gönülden bir bâz uçurdum
Sevdiğimin çoğu çıkınca baykuş
Akibet öğrettim pervaz, uçurdum.

Hak'ı bulmak için koştum çok piyre,
Yöneldim havraya, mesude, diyre;
Şaşı bakanları kâlâdan ziyre
Sakalına çırpup pyaz, uçurdum.

Ne keşkûl taşıyup sail görürdüm,
Ne cübbe, külâha mail göründüm;
Daima her yerde cahil göründüm,
Hayli yüz karası yobaz uçurdum.

Nebî'dir deyerek Hazreti_İsâ
Ne aynaruz gördüm, ne de kilisa;
Çekerek sineye benat_1 tersâ
Hüda şahit hayli papaz uçurdum.

Taze mazmunlarla türlü hünerler
Göstermeye... Diyaret derler;
Marifet atını koşturan erler
Kapsınlar deyerek bir kaz uçurdum.

T. O.

Bu da Bir Uçurma⁵¹²

⁵¹¹ T. O., "Papas Uçurdum", *Duygu*, S. 374, 1938, s. 4.

⁵¹² Abdülbaki Gölpınarlı, "Bu da Bir Uçurma", *Duygu*, S. 379, 1938, s. 3.

Hakikat sırrına mir'raç ederken,
Sidreden cibrîl'i şahbaz uçurdum.
Yel yepelek, yelken kürek giderken,
Gâh turna kaçırdım, gâh kaz uçurdum.

Hayat sahrasında serap, aradım,
Meyhaneye düştüm, şarap aradım;
Göklerden ulvî hitap aradım,
“Hey hey” didim arsa avâz uçurdum.

Bir oyun oynadım; şahî mat ettim,
Bu dili şeydayı bermurad ettim,
El ense eyledim, iki kat ettim,
Hocayı şaşırttım, papas uçurdum.

Ben de anlamadım, nittim, neyledim,
Mahabbet bezminde bir can peyledim.
Bir öptüm, bir koktum, neler söyledim;
Gözlerine baktım cinas uçurdum.

Yeni şairleri görüp meydanda,
Şaşırdım, ey (Bakî) bezmi irfanda
Bu da geçer yahu, deyip devranda
Karayel üfürdüm, poyraz uçurdum.

Abdûlbakî Gölpinarlı

23 Nisan⁵¹³

Her yüzde bir tebessüm, her ağızda bir yaşa
Her tükenmeyen sonsuz sevinçle dolu.
Bütün ulus bu günü alkışlıyor: Şa! Şa! Şa!

⁵¹³ R. E, “23 Nisan”, *Duygu*, S. 379, 1938, s. 4.

İşte bu gün açıldı Türke şan, zafer yolu.

Sarayları yıkarak büyük meclisi kurduk,
Güzel vatanımızın sahibi olduk bu gün.
Yurdumuza göz diken düşmanı yere vurduk
23 Nisan bize en büyük bayram düğün.

Bu en büyük günümüz çocuklara verilip
Yurdumuza yıkılmaz yeni bir temel atıldı;
Yarının büyükleri işte bu gün dirilip
Varlığı tamamlıyanlar arasına katıldı.

Bu en büyük bayramda sevinelim, çalışalım,
Atatürk çocukları ülkümüze koşalım!

R. E.

Hayat ve Ben⁵¹⁴

Varlıktaki hikmeti,
Yokluktaki illeti,
Arayorken en sonu
Gördüm kahrü nikbeti,

Yolum insanlık yolu
Ortası diken dolu;
İhtiyaç soyguneusu
Kesmiştir sağı solu

İhtiyaca gem taktım
Şakavete yan baktım;
Şakavetin suyunca
Gitmedim doğru akdım!

⁵¹⁴ T. O., “Hayat ve Ben”, *Duygu*, S. 398, 1938, s. 4.

Zehir içtim: Bal diye,
Çullar geydim şal diye;
Naçar felek söylendi:
Ziftin rengi al, diye!

Ağladım, şen göründüm;
Han iken, ten göründüm;
Sanma namert gibi ben
Erkekten zen göründüm!

Hayat benzer bir bir güle;
Açılmaz her bülbüle;
Anlaşılmaz muamma
Kim ağlaya kim güle!

Gittiğim yol çorakmış,
Menzili pek ırakmış;
Kâmil olan bu yolda
Ancak bir iz bırakmış!

Aşkıyadır ihtiyaç,
Fısıldar ona bah,
O bir doymaz bir köpektir,
Karnı doysa, gözü aç!

Aç yattım, dok göründüm;
Tek ike çok göründüm;
Bu ulu varlığımla,
Kör göze yok göründüm!

Yimedim yetim aş1,
Bakmadım halka şaş1;

Alnıma çarptı her an
Namusumun sert taşı!

Korkmadım bir gülü tam,
Soldu yazık dört goncam,
Hayatımın bağında nesim değil
Esti sâml!...

İnsanlığa özeniş
Güzelse de müşkil iş;
Bildim hayat kervanı
Susuz çölde geçirmiş!

Çevrem hayatın çölü,
Çöl çevresi dert gülü,
Ortasında çölün ben
Ne diriyim, ne ölü!

T. O.

3.4.2. Hikâyeler

Konusu Aşk Olan Hikâyeler

Karanlık Günler⁵¹⁵

Şu yazılarım, karanlık günlerde geçirdiğim bütün mahrumiyet ve korkuları gelecek nesillere bildiremezse faidesiz bir hâtıra olarak kalacaktır. İşte bundan ötürü notlarımı ehfadımın istifadesi için yazıyorum, çünkü bir oğlum varki bugün yani 1965 senesi birinci kânunun birinci günü ancak dört buçuk günlüktür. 1963 Senesinin tammuzunda karanlık günler başımıza musallat olduğu zaman. Ben yirmi sekiz yaşında ve bekârdım, Bilton, Brosh firmalarının murahhası bulunuyordum

⁵¹⁵Hikâyenin yazarı, Owen Oliviye'dir. Türkçeye çeviren ise A. N. kısaltmasını kullanan bir kişidir. Eserin 1933 yılında 162, 163, 164,165, 166. sayıları, 1934 yılında ise 167, 168, 169, 170. sayıları yayınlanmıştır. Eser adı geçen bu sayıların 2-3. sayfalarında tefrika edilmiştir.

Vouahall Brigde (Bügünkü ismi gün caddesi) sokağında ki apartmana, şimdi meteronun tesisinden dolayı kaldırılan bir otobüsle gidiyordum. Saat beşi yirmi geçiyordu. Stand (Bugünkü ismi güneş sokağı) sokağındayız. Hava pek güzeldi, ahvalde hiç bir gayri tabiilik yoktu. Norfolk Strcete gelinceye kadar ortalık birdenbire kararmasunmu?

Birbirini yirmi saniye fasıla ile takip eden iki soluk aydınlıktan sonra artık mürekkep gibi siyah bir karanlıkta kala kalmıştık.

Çok şükürkü tam karanlığın nihayetinde gözüken o iki aydınlıktan istifade edilerek caddelerdeki nakli vasıtalar vaktiyle durdutulmuş ve... Büyük zayiata meydan verilmemişti. Bununla beraber arabaların birbirine çarpışmasından dolayı bağırımlar ve sızlanmalar işitmiştim

O esnada içinde bulunduğum otobüs önünde bulunana çarptığı gibi arkadan gelendende bir sademe yimişti. Fekat kaza olmadı. Yanımdaki pençire camının kırılmasına rağmen banada bir şey olmadı.

Yanımda oturan kadın bana doğru atıldı ve ağlamaga başladı. Otobüse girüp oturduğum zaman komşumu bir gündelik gazetenin sayfeleri arasına gömülmüş bulduğumdan onun hakkındaki malumatım genç ve hoppa olduğundan ibaretti.

Bana sordu; “Acaba dünyanın sonundamıyız?”

_Bilemiyorum dedim, ya ben kör oldum veya kâinatın gidişi bozuldu.

Komşum ağlamasında devam ediyordu;

_Cam yanağımı parçaladı!

_Vah vah mücade ediniz muayene edeyim, merak etmeyiniz acıtmam. Yarada kırık parça yok. Lâkin hakikaten yanağınız epece zedelenmiş, kan akıyor, mendilimi vereyim tampon yaparsınız. Bir ihtiyar söyleniyordu;

_Müsyü saçmalayorsınız, güneş mahv olmuş ise dünyada mahv olacaktır. Hepimiz inhilal edeceğiz toz ve gaz haline geleceğiz.

Bir genç cevap verdi.

_Bu hale daha gelmedik, o zaman puff diye bir balon gibi patlarız.

Dedi ve asabi bir kahkaha salıverdi.

Koluma asıldığını hissettiğim yanımdaki kadın titremeler içinde,

_İhtimalki biz şimdi his etmeden olmuş bulunuyoruz.

Dedi. Kadını teskin ettim.

_Hayır biz ölmüş değiliz. Omzunuzu ve çemdiklediğim zaman bacaklarımın mevcudiyetini his ediyorum bir tecrübe olarak işte elimi muayene ediniz etimi ve kemiklerimi ve damarlarımdaki kanımı fark etmiyorsunuz.? Etrafımızdakilerin konuşmalarını duymuyorsunuz? demekki her ne kadar gözümüz görmeyorsada yaşıyoruz.

_Eğer bir ışık gelmez ise ne yapacağız.?

Bu hususta ne yapacağımı bende bilemediğim için yanımdakine cevap veremedim.

_Titremem bir türlü durmuyor!

Kadın çağıza gayret vermeli;

_Kolumu tutunuz dedim. Hakikaten pek karanlık.

Neş'eli görünmek için gülmek istedim, emma muvaffak olamadım.

_Size zahmet olmaz ise kolunuza gireceğim. İnsan etrafındakileri görmezse mevcudiyetlerini duydukca memnun oluyor.

Bir kadın,

_Bu musibetin başımıza gelmesine sebep kendi günahlarımızdır.

Dedi ve bir ihtiyardan,

_Madam! Kendinizi düşününüz ihtarını aldı.

Bu garip konuşmayı eşidenlerden bazılarını güldürdü. Başka bir kadın böyle bir anda alay etmenin asla yakışmayacağından bahsetti ve sinir buhranına tutuldu. Biletci ile kontoktor bir şarkıya başladılar. Bunlara komşu otobüstekilerden bazılarıda iştirâk etti. Ben saatimin kapağını kaldırarak parmağımla saatin kaç olduğunu tayin etmek istedim. Altıya çeyrek vardı.

_Işık olmaz ise vakti parmakla anlamaktan başka çare yok.

Diyecek oldum. İhtiyar bunada hiddetlendi. Bana

_Sen abdalsın dedi. Karanlıkta ne yapılabilir? İnsan karnını nasıl doyuracak? bir kaç azık için boğuşmaktan başka elinden ne gelecek? Eğer ışık gelmez ise insan uzanmalı ve ölümü beklemeli.

_Babalık dedim: Söylediklerin ne benim nede nasihatimi dinleyenler için değil, senin gibi kendini müdafa etmek isteyenler içindir. Koluma giren kız sözümü beyendi;

_Siz tam manasile bir insansınız, bende sizin gibi cesur olmağa gayret edeceğim.

Dedi.

Şimdi de kondokturu dinliyoruz;

_Efendiler dünyanın sonu gelmiştir, ağlaya ağlaya öleceğimize güle güle can verelim; İçmek isteyenler benimle beraber gelsin.

Biletçi ile birkaç yolcu onu takip ederek arabadan çıktılar. Yorulmuş bazı yayanlar boşalan yerleri kaptılar.

Bir Mağazanın üst penceresinden gelen bir ses şöyle diyordu;

“Radyo ile alınan Hukûmetin tebliğidir; Kırallık rasathanesinden anlaşıldığına göre güneş sisteminde bir değişiklik yoktur. Arzın ışık nüfuz etmeyen bir mıntakadan geçmekte olduğu zan ediliyor.

Görünmeden yanmakta devam etmesinden dolayı yakılan kipritlere dikkat etmelidir. Muhterem halktan karanlıkların aydınlanmasına kadar sükûneti muhafaza etmelerini Hukûmet reca eder. Yiyecek, Su, içki kapışılmamalıdır, az bir zaman sonra büyük güçlüklerle levazım toplanılacak ve paylaştırılacaktır. Şimdi Avrupanın hiçbir tarafında ne tabîî ve nede sunî ışık yoktur. Hemen Tanrım kullarına acısın ve ışığını esirgemesin.”

_Amin!

Cevabı coşan bir denizin gürültüsü gibi etrafta derin akisler yaptı... Tebliği bildiren şu ses ilâve etti.

“Bu tebliği eşidenler eşitmeyelere bildirsın.”

Başka bina pencerelerinden Otobüslerden birkaç ses daha bu tebliği tekrar ettiler. Nihayet sükût etrafı kapladı, yalnız arada sırada “burada yer varmı?” sorguları eşidiliyordu, yanımdaki kadının korku nöbetleri geçirdiğini vakit vakit kolumu sıkmalarından anlıyordum. Bende elbet bu sıkıntıdan kurtulacağımızı ve dünya gidişinin yine düzeleceğini söyleyerek kendisini teselliye çalışıyordum. Saat altı buçuk, bir adam acı acı bağırarak mahşer gününün geldiğinden Tanrım toplumumuzu karanlık cehennemine attığından filan bahsediyordu, zavallı çıldırmıştı, bu acıklı hadiseden ötürü daha sinirlenen Otobüsümüzdeki bazı yolcular yas alâmeti göstermek istedilersede ihtiyar bunları korkaklık ve abdallık ile ittiham ederek susmağa mecbur etti.

_İnsan dedi, cennetinde cehenneminde kendi yapar, ağlamakla ah of savurmakla karanlığı hafifletmiş olmayız.

Yine bulunduğu Otobüsde bulunan kadının Yüksek sesle;

_Tanrım bize ışığını gönder Tanrım bize nur yolla!

Duasına bütün halk;

_Amin!

Diye iştirâk etti. Arada bir “Burada yer varmı?” sorguları müstesna, ortalık yine sükûte daldı. Saat yedi, yeni bir havadis yok. Bir çok yolcular fazla beklemeğe tahammülleri kalmadığından evlerine gitmek için otobüsten çıktılar.

Yeni arkadaşım;

_İçim bayılıyor, öyle yemeğini daha yemedim, bu gün çok işim vardı. Açım. Dedi.

_İsterseniz midemiz indirecek bir şeyler arayalım.

(s.3)

_Çok teşekkür ederim. Böyle bir anda yalnız sokağa çıkmaktan korkarım, bana yoldaşlık etmenizi reca edemiyordum. Sizi tanımıyorum, çehrenizi de görmedim.

Arkamızda oturan bir kadın yanındakine şu sözü fırlattı;

_Cicim, karanlıkta yabancı erkeklere itimat etmemeli.

Lâkin ihtiyardan tam yerinde bir cevap aldı;

_Dünyanın böyle biçimsiz anında kadınlar için baş vurulacak başka çarede kalmıyor.

Genç kıza sordum;

_Burada kalacakmısınız, yoksa benimle beraber gelecekmisiniz?

_Ben size güveniyorum. Cevabını aldım.

_İtiyar arkamızdan bağırdı;

_Oğlum, yanındakini koru ikinize de uğurlar olsun.

Yerlerimizi kapmak isteyen yayanlar bizi öyle zor ladılar ki otobüsten iner inmez bir birimizden ayrı düştük. “Neredesiniz?” diye bağıştım ve buluştuk. Otobüs tanışıklığımızca aldanmamak için bir birimize “yaramdan akan kan için mendil veren sizmisiniz?”, “size cicim deyen kadın ne söyledi?” gibi bir takım sorğu lar sorarak, yola koyulduk.

_Bir çengel gibi size takılacağım, yalnız sesler âleminde bir kolu klavuz gibi kullanarak yürümek çok tohafıma gidiyor.

_İnsan başına gelen hale göre hareket etmeli. Ben ne sesimi ve nede koluma asılı kolu değiştirmek istemem. İsmim Rie hord Templcton’dır. Beni kravatımdaki iyneden takınırsınız.

_Benim ismim de Marie Eva Volf’dır. Siz de beni yaralı yanağımdan tanırsınız değilmi? Kulağım tam omzumun hizasındadır. Elinizle ölçe bilirsiniz.

Strand’da otobüsten indik. Charing Krossı’o doğru yollandık. Önümüze gelen, damlardan yolumuzu ve mağazaların içerisine girerek yiyecek bir şey satılıp

satılmadığını soruyorduk. Böylece bir pastacıya girdik, bir çok sandalyalar devire devire tezgâhnönüne varabildik. Orada bir satıcı kadın bize yalnız çay verebileceğini diğer hizmetlerimizi... Kendimizin yapmamız icap ettiğini bildirdi. Kadın bize çaylarımızı verinciye kadar tam üç defa elini yaktı. Bununla beraber eğer dünyanın sonu bile olsa işini nihayete kadar göreceğini bildirerek gösterdiği müstesna cesarete bizi hayran bıraktı.

Bir masayı yere yuvarladıktan ve bir çok müşterileri rahatsız ettikten sonra marı ile ben oturacak birerbirer yer bulabildik. Çaylarımızı içerken evlerimize nasıl gideceğimizi konuşuyorduk. Ben oturduğumuz apartmana giden bütün yolları biliyordum, halbuki yanımdaki kız şehirden pek uzak, West Kensington mahallesinde oturduğu için ona benim apartmanımda kalmasını öğüt verdim.

_Her halde sizi komşularımdan biri içeri alır dedim. Bu suretle akıllıca davranmış oluruz!.

Kol kola girerek ve serbest kalan kollarımızı etrafa sallayarak kalabalık arasından yine yola revan olduk. Lâkin ilerlememiz pek güç oluyordu. Ancak kaldırımın kenarında itile kakıla gidebiliyorduk ve birkaç defa istikametimizi çevirmeğe mecbur olduk. Çünkü sorduklarımız, kendileride karanlıkta hareket halinde bulundukları için bize doğru sağlık veremiyorlardı. Yol ortasında şaşırıp kalanları ararsınız, kaybettikleri yoldaşlarını isimleri çağırınları istersiniz hepsi vardı. Hele bir kadıncağızın Bob Carlı mail diye vahşi bir sesle haykıra haykıra arkamızdan yarım saat geldiği hiç aklımdan çıkmaz. İçinde bulunduğumuz insan akıntısı birkaç defa temamile tıkanırdı da oldu, o zaman taksilerden geçmek ve atlamak çaresine baş vuruyorduk.

Bir saat kulesinin sekizi çaldığını eşittiğimiz vakıt Charung Kraşs garine gelmiştik. Mari didiki;

_Bana yoldaşlık etmeseydiniz deli olacaktım bununla beraber yanınızda bile demiryolunu nasıl geçeceğimi düşünmekten kendimi alamıyorum.

Lâkin orada düzen tertibatı alındığını anlayınca hem memnun olduk. Belediye çavuşları “Nortumberland caddesine gidecekler buradan!” diye bağırarak ve geldikleri kalın halatlar ile gözleri görmeyen halkı doğru yollarına sevk etmeğe çalışıyorlardı.

Biz Witell istikametini tuttuk, mahalle sağımızda idi.

İşte tam burada belanın büyüğüne çattık, çünkü serhoşlar ve eşkiyalar arasına düşmüştük. Ben saati anlamak için parmağımla muayene ederken dolandırmak için biri üzerime hücum etti. Kendimi bir yumruk savurak müdafaa ettim. Bir adam yere yuvarlandı. Fakat yere düşenin beni soymak isteyen yankesici olduğuna şüpheliyim ziya saatım çalınmıştı. Bu esnada mariyi de yarım dakika kadar kaybettim, birbirimize bağırarak yine buluşurken onu sarkıntılık eden bir adamın elinden kurtardım.

Kızcağız kıravat iğnemi yoklayarak benden emin oldu, bende karanlık arkadaşımı sesinden tanıdım. Yolumuza devam ediyoruz.

_Yolumuza devam ediyoruz.

_Otobüste yanıma oturduğunuz ne kadar isabet olmuş.

_Umumî yerlerde ekseriya yanıma bir kadın tesadüf eder.

Parlamento meydanına geldik. Saatte dokuzu çandı. Yiyecek bir şey bulabilirmiyiz mülahazasile buradaki pastacıları dolaşmak aklıma geldi. Bütün mazalar kapalı idi. Yalnız bir mazanın camekânını kırık bulduk. Şehirde yiyeceğin azalacağı düşüncesile ben, pastaları çörek ve börekleri ceplerime yerleştirirken maride orada bulabildiklerini bir kâgat keseye dolduruyordu. Çünkü Marinin elbisesinde cep yoktu ve el çantası küçüktü. Biz kırık camekânlı pastacı mağazasından ayrılırken Mari, yiyecek dolu kâgat keseyi gövsü üzerine bastırıyordu... “Victuryaya gidecekler buradan”! “yankesicilere dikkat!” ihtiyarlarını tekrarlayan polis kordunu yardımıyla bu meydanı geçtik, Great Smith caddesine doğru yollandık. Ustalıkli eller tarafından ceplerimin muhteviyatı aşırılmak istenilirsede ben buna meydan vermeyerek kendimi güzelce müdafaa ettim. Mariye gelince heyhat... O elindeki kâğıt keseyi kaptırmıştı. Buradan biraz ilerlemiştikki “ateş var, ateş!” diye haykıran çıldırmış bir halkla karşılaştık. Ateş görmeyorduk, fakat hararetini his ediyorduk. Görünmez ateş muntikasından uzaklaşırken Mari bana intibainı anlatıyordu. “Kendimi vahşi havanlarla dolu bir Afrika ormanında zan ettim.”

Regeney sokağın da kadınlar ile erkekler kavgaya girişmişlerdi. Kocalar kayıp ettileri karılarını arıyorlar, kadınlarda kocalarını. Biz bu karkaşalığa kendimizi kaptırmamak için yaya kaldırımından aşağıya indiğimiz zaman bir bakkal çırağının sokakta bıraktığı üç tekerlekli bir arabaya rast geldik içinde elimize geçen yumartalar ile salamurları aldık. Yolumuzu kayıp etmişiz biraz sonra öğrendik ki Voahall Bridg de bulunuyoruz. Oturduğum binayı buluncaya kadar epey zahmet çektim. Sebebid

yaya kaldırımını üzerine çıkan bir otomobilin apartmanın tam kapusu önünde durmasıdır. Bununla beraber kilit anahtarına muvafık geldi, kapu açıldı, içeri girdik. Kapuyu içerden kapar kapamaz birinci kattan gelen bir seste bizi güzel karşılayan bir ahenk yoktu.

_Olduğun yerde dur yoksa karşımam.

_Ben Templton, yedi numroda kiracıyım!

_Doğru söylediğini anlayabileyim yokarı çıkma diyorum!

Elbisemi yakalayarak arkamdan gelmesini Mariye tenbih ettim, bende yavaşça yokarı çıkıp yoluma engel olan bu kabadayıya haddini bildirmek istedim. Lakin ona bir kadının dairesine girmesi ve beni serbest bırakması ricası üzerine apartman müdafai dairesine tecavüz etmek isteyenleri rovel ve haira ile karşılayacağını tehdidini savurmaktan kendini alamadı.

Mariye didim ki;

_Anlaşıldıya, sizi dairelerinde misafir etmeleri için bunlara müracaat etmek faidesiz olacaktır. Birde yokarı kattakilere bakalım.

İçerisinde kadın bulunduğu bence malum birkaç dairenin kapusunu vurdum. Bunlardan ancak ikisi içerden zincir gerilmiş kapularını açtılar. Lâkin yanlarına bilmedikleri bir kadın kabul etmiyeceklerini kat'i... Sorette deli tavurlarıyla bildirdiler.

Mari;

_Artık bacaklarımın üzerinde duramıyacak bir haldeyim dedi, tahammülüm kalmadı. Bayılıyorum!

_Sizi daireme götürmekten başka çare yok. Bana emniyetiniz varsa içeride sedire⁵¹⁶ uzanacağım.

_Size emniyetim var. Fakat mösyo, çabuk olunuz yere yuvarlanacağım. Ziyadesiyle yorgun olmakla beraber kızcağızı yüklenerek bir kat daha yukarı çıkmak mecburiyetinde idim. Oh, nihayet daireme geldik. Mariyi bir koltuğa bıraktım. Odamda ki alışmış olduğum eşyaya çarpa çarpa tereyağı, tartin⁵¹⁷ hazırladım, yumurta pişirdim ve çay yaptım, amma bunlar ile uğraşırken birkaç defada elimi gaz ocağında yaktım. Sonra;

⁵¹⁶ Bu sedir Avrupalıların sofa dedikleri yatak eb'adında oturacak yerdir.

⁵¹⁷ Pişmiş Et veya Peynir gibi azıklı ekmek.

_Mari dedim, önünüzdeki masanın üzerinde fincanı ve tabakları ve diğer şeyleri elinizle yoklayup bulabşlseniz. Fakat şunu küçük başınıza yerleştirmenizi rica ederimki hariçte tehlike ne olursa olsun benden size bir zarar gelmiyecektir.

Mari büyük bir uysalıkla cevap verdi.

_Söylediğinizi aklıma iyice yerleştirdim.

Yemeğimizi hadisesiz bitirdik yalnız tuzluğa toz şeker koymuşum, birde yumurtalar kaskatı olmuştu.

Marinin;

_Lutfen benim burada emniyette bulunduğumu aileme bildirmeleri için Halsten merkezine telefon edermisiniz?

Arzusunu yerine getirmek için otomatik telefonumla bu merkezi bulabildim. Fakat telefoncular hiç biri karanlıktan bu hizmeti yapmağa cesaret edemedi. Bununla beraber oradan son havadisleri öğrendim. Sebebi anlaşılamayan karanlığın bütün dünyaya dalmış bulunmaktadır. Herkese evini terk etmemesi tavsiye ediliyor. Karanlık devam ettiği müddetçe yeniden ekmek yapmak kabil olamadığından hükûmet mevcudu dağıtmakla uğraşmaktadır. Kendi halinde ve zararsız olduğunu isbat edenler müstesna olarak yabancıların binalara alınması yasaktır. Umumî binalar halka sığınak olmak üzere kapılarını açmışlardır. Tebliğler tellallar ile ilân edilecektir.

_Anlaşıldı ya Mari dedim, bizim için yapacak iş kalmadı. Ben bir yastıkla yorgan bulur, sedire uzanırım, siz de yatağında yatarsınız.

_Biraz temizlenmek istiyorum. Beni lavabonun yanına kadar götürürmüsünüz?

_Biz bunları yarın sabah düşünürüz. Sizi yatak odasına götüreyim ve nerede bulunduğunuzu bilmeniz için dairemde bir devir yapalım.

Uyandığım zaman bir saat 6 yı çaldı. Karanlık... Hâla hüküm sürüyor du. Sabah kahvealtısını epice zahmetle hazırladım ve misafirimi çağırdım. Sonra muhtasarca tüvaletimizi yaptık, bu sırada Mari elini yaraladı. Ben yaraya tere yağı sürerek bir bezle bağladım. Saat sekizi biraz geçmiş idiki yakın pençirelerin birinden bir ses hükûmetin yeni tebliğini bildirdi. Telsiz telgfar meselesi olanlar tarafından i'lânı rica edilen bu tebliğ, şöyle diyordu "Karanlığın sebebi halâ meçhul kalmaktadır. Yapılan pek basit araştırmalara göre güneş sisteminde bir değişiklik yoktur. Bu tebliği duyanların adresleri biraz sonra verilecek civar mağzalardan az miktarda alınmak şartile ihtiyaçlarını tehvin etmeleri. Sokakta kalanlara yardım olmak üzere binalarada

bulunanların pençirelerinden bulundukları sokak ismini bağırımları ve şüpheli adamların binalara girmemesi için zemin kat pençirelerinin kapalı bulundurulması lüzumu ilân olunur.” Hakikaten az bir zaman sonra mahallede müracaat edeceğimiz sütcü bakkal ve kasap dükkân adresleri bildirildi. Sütcü bulunduğum binanın tam önünde idi. Birbirimize bileğimizden sıkıca bağlanarak Mari ile dışarı çıktık. Evvela kasaba uğradık dükkânın etrafı mahşerden bir numune, içeri girmek mümkün değildi. Kasapta daima “bir şey kalmadı... bir şey kalmadı...” diye bağırıp duruyordu. Mamafih yanımızdan geçerken dükkândan zorla koparabildikleri iri et parçaları ile ötemize berimize zarbalar yedik. Bazıları ellerine geçirdikleri et parçalarını başkalarına kaptırmamak için üzerine oturmuşlardı cep çakım ile birinin yüklendiği dana budundan koparmak için boş yere uğraşırken Mari pek fazla hırpalandı. Kasaptan elimiz boş ayrıldık, südcüye vardık, yarı aralık kapusunun önünde yığıldığı tahta sandıklarla kendini sipere alan bu satıcının hatırı sayılır müşterilerinden olduğum için bize büyük bir şişe süt, bir... livar⁵¹⁸ ekmek, birkaç yumurta ile bir az pisküvi verdi. Evden getirdiğim sağlamca torbaya bu aldıklarımızı koyarak buna çapulcuların musallat olacağını tabî bulduğumdan Mari ile be torbaya eyice yapıştık. Kalebelik arasından kendimize yol açarken tahminimde yanılmamış olduğumu anladık, mamafî kuvvetli bir adam olduğum için taarruzları muvaffakiyetle savuşturdum. Bakkala geldiğimiz zaman burasının bir gurub tarafından tam manasiyle yağma edildiğini görünce aldıklarımızı iktifa ederek eve dönmemizi ihtiyata muvafık buldum. Uzaktan eşittiğimiz bir takım yaykaralar ve gürültü gittikçe büyüdü. Arabacının elinden kurtulmuş ve atları dizginleri azıya almış bir araba bütün süratle üzerimize geliyordu. Mari bir çılgık kopararak üzerime atıldı. Araba omzuma şiddetle çarptı ve aynı zamanda yığidim kuvvetli darbe ile kendimden geçmişim. Aklım başıma geldiği zaman kendimi yatakda uzanmış buldum. Marinin “Rişar, Rişar güçük dostunuzun sesini eşitmiyorsunuz değilmi?” didiğini eşittim.

_Evet emma be neredeyim?

_Evinizde ve yatağınızdasınız.

Zavallı kızcağız, beni torba ile beraber yaya kaldırımlarında sürükleye sürükleye ve bir çok kişilere sora sora oturduğum apartmanı bulabilmiş ve cebimden anahtarı alarak kapuyu açmış ağır vücudumu merdivenlerden çıkararak odama getirmeğe mecbur olmuştu.

⁵¹⁸ İngiliz okkası.

_Sizi buraya kadar getirmek için gücümün yetiyeceğini ümit etmiyordum. Şimdi yorgunluktan ağlayordum. Zevalden sonra mağazalarda bütün yiyeceğin bittiği ilân edildi. Halbuki bizim yanımızda kalan yiyecek: Bir ekmeğin dörtte üçü, bir livar, salamora, dokuz yumurta, üç çörek, bir az tereyağı ve yarım livar toz halinde çikolatadan ibaretti. Ertesi sabah _Biz öyle farz ettik çünkü epiyce uyuyarak uyandığımız... Zaman vakit tayininden acizdik_ muslukda ancak birkaç damla su bulabildik. Apartmanın bütün dairelerine bunun için müracaatım boşa çıktı. Su borusunun patladığı ve suyun sel gibi akup gittiğini öğrendim yanımızda bulunan suyun miktarı iki bardağı geçmiyordu. Buda bitince çaydan su tedarikine karar verdik. Bir kovaya ip bağlayarak yanımıza aldık. Lâkin çok zahmetlerle yolunu bulabileceğimiz çayın suyu acı çıktı. Mari gittikçe kuvvetten düşüyordu, ağlamaya başladı. Genç kadın arkadaşımın sinirlerinin gevşediği ilk defa vaki oluyordu, onun ağlamalarını eşiden bir adam bana pençeresinden bağırdı;

_Kadını serbest bırak hayvan, kıyamaet gününde olduğunu anlamadın mı!

Mari yabancıya benim kendisine yaptığım eyilikleri anlatmayı bir vazife bildi, oda bize pençeresinden iple bir kova su sallandırmak lutfunda bulundu, ikimiz birlikte başımızı kovaya soktuk, yüzümüzü suya daldırdık ve kana kana içtik, sonra kalanı kovamıza boşalttık. Apartmana dönerken yolumuzu büsbütün kayb ettik. Yürüyemiyecek kadar bitgin bir halde iken bırakılmış bir otobüs bulduk, içine girüp oturduk ve uyumak için uzandık Mari kolumu bırakmıyordu, başını omzuma koydu.

_Işık geldiği zaman bunları hatırlamayınız lâkin ah... Bu ışık gelecekmi? Gülerek ve yanağını okşayarak;

_Elbet gelecek dedim.

_Aman... Aman diye bağırdı yarama dokunmayınız, onun yerine başımı okşayınız... geceniz hayır olsun. Uykumuzu bitirdiğimiz vakit bir saat beşi çaldı. Fakat akşam beşimi sabah beşimi bilemiyorduk. Yine apartmanı aramağa giriştik. Karnımız fena halde acıkmıştı. Birkaç saatten beri ağzımıza lokma girmemişti. Birkaç kapu çalarak yiyecek istedik ve hepisinden red muamelesi gördük. Bir evden bize akıl öğretti,

_Sizde bizim gibi oruç tutun!

Öfkelendim “Hodbin herif!” diye mırıldandım

Bir kadın sesi;

_Yalan söylüyor, dedi. Hisselerini bize veriyor kendisi aç duruyor. Karanlık günlerin insanlara hiç bir faidesi olmadığı farz olursa bile hiç olmazsa aile efradı arasındaki

şefkatin meydana çıkmasına vesile olmuştur. Başıma yediğim darbenin sersemliği bende hâlâ devam ediyor. Mari de gittikçe kuvvetten düşüyordu. Taşıdığımız kovanın ağırlığıda yetişmiyormuş gibi suyu elimizden kapışmak isteyen susamış köpejlerin taarruzlarını Def etmek mecburiyetinde kalıyorduk. Evime gelir gelmez Mari zafiyetten bir yere yıkıldı. Bana gelince ziyadesile yorgun ve rahatsızdım, ayakta duracak halde değildim. Bununla beraber yiyecek hazırlayarak Marininde benimde karnımızı doyurduk, karanlık arkadaşımı yatağa yatırdım bende sedir üzerinde istirahat çekildim. Bugün yalnız hükûmet bir tebliğ neşretmişti. Bu tebliğ şöyle diyordu: “Mağazalardan yiyecek tedariki mümkün değildir. Işığını bir an evvel göndermesi için Tanrıya dua edelim.”

Yanımızda yiyecek kalmayınca numaralarını hatırladığım bildiklerimden telefonla bir az yiyecek istedimsede hiç birisinden muvafık cevap alamadım bunlardan birisi beni teselliye çalıştı;

_Alem tabîi seyrinde devam etmektedir. Dedi bunu güneşten intişar eden hararetin değişmemesinden anlayabiliriz. Kâinat boşluğunun ışık nüfuz etmeyen bir mıntakasından geçiyoruz. Tabîi arz az bir müddet sonra buradan kurtulacaktır.

_Peki amma niçin gök haritalarında bu mıntaka siyah bir nkta olarak gösterilmeyor.

_İşte bu müşkül izah edilmemiştir bile. Gök haritalarında siyah bir leke görülseydi bunu biz bulut zanetmiyecekmiydik?

_Mari dediki;

_Anlaşılan bu adam çoluk çocuğunun yanındadır. Onların manevi kuvvetlerini yükseltmek istiyor. Ben ise dünyanın sonu olduğuna inanmış gibiyim. Rişar bayılmadan evvel size bir şey söylemek isterim yiyeceğinizi tanımadığınız bir zavallı kızla taksim; etmemiş olsaydınız iki misli bir müddet için bu size yetişecekti. Halbuki o kız sizin için karanlıkta yalnız bir ses olabildi.

_Evet karanlıkta bir sevgili ses ve elimin içinde bir el. Mari, dünyanın bu buhranını atlattığımız zaman benimle evlenmeye razı mıyınız?

Bu sorunun cevabını Mari derhal vermedi.

_Dik, ışık geldiği zaman göreceksinizki ben güzel değilim. Orta bir haldeyim.

_Bende yakışıklı bir delikanlı olmaktan epiyce uzak buluyorum.

_Erkekler için bu ehemmiyeti haiz değildir. Işık geldiği zaman beni beğenmiyeceğinizden korkakarak hemen sizden uzaklaşmak isteyorum çok çirkin kusurluda değilim. Yüzümü muayene ederseniz bana hak verirsiniz.

_Hiz ediyorum ki siz güzelsiniz. Fakat ne olursa olsun sizsiniz vesselam.

_Işık geldiği zaman benimle evlenmek isterseniz muvafakat edeceği. Dünyanın bu fena günlerinde sizden büyük iyilikler gördüm.

_Öyle olsun.

Az bir müddet sonra bir adam _zan ederim deli olmuş bir kimyager_ sokakta bağırıyordu;

_Çocuklarıma ekmek, bana bir kuru ekmek kırıntısı verene açlıktan kolayca kurtulmak için zehir vereceğim.

Bir ses cevap verdi;

_Ekmeğim yok amma zehiri bana ver.

_Ekmek yoksa zehirde yok.

Bir kadın sesi;

_Dışarı çık. Elinden zehiri kap.

Sokakda konuşmalar, telaşlar ziyadeleşti, köprü tarafında yangın çıkmış ölenler yaralıları varmış.

Uyumak için yattık. Lâkin açlık ve susuzluktan bir türlü derin uykuda dalamıyorduk. Bir az su bulmak ihtiyacı ile çay kenarına gitmek, izdihamdan mümkün olamadı. Civar binalardan ekmek ve su dilenmesinede katlandım buda bir faide vermedi. Kapusunu açık bulduğumuz bir apartmandan içeri daldık. O ada bulduğumuz bir tencere içinde ki bulaşık suyunu iğrenmeden içtik. Bulunduğu apartmana gelerek tekrar uykuya yattık, keskin bir yanık kokusu bizi uyandırdı, sonra “Yangan var!” bağırımları eşittik, yanımızdaki binada ateş çıkmı. Mariyi uyandırarak hemen dışarı sürükledim. _Hatıramda aldanmıyorsam_ Monten Street yolunu tuttuk.

_Mari... Mari hafif bir ışık görüyorum, doğru söylüyorum yangın arkamızda.

_Ben göremedim...

Evet Dik, hakkınız var bende hafif bir ışık gördüm. Çok şükür ışık geliyorDik. Ah... beni göreceksiniz yanınızdaki kadını güzel tasavvur etmeyin, çünkü didimya ben güzel değilim... kirliyim, pisim çok reca ederim yıkanmadan bana dikkatli bakmayınız.

_Sevgilim güzel, çirkin ne olursanız olunuz siz benimsiniz.

Orasını bilmiyorum, bir işialin beni ve mariyi yere sermiş olduğunu sonradan öğrendim. Mari kendine gelüp vaziyeti kavradığı zaman hafif aydınlığın gittikçe ziyadeleştiğini görmüş bi belediye çavuşu beni arabaya bindirmiş ve hastaneye

götürmüş amma nasıl? Ölen at yerine kendi arabayı sürüklemek şartile bu hayvanın temamilde denecek kadar köpekler tarafından yenildiğininide Mari sonra bana anlattı.

_Arabada yanınıza oturmuş ve başınızı dizimin üstüne koymuştum sokakta elektirik lambaları etrafı epeyce aydınlattığı zaman kocam olacak aldama görebildim, kim bilir kaç günlük sakalı ve kirliliği ile beraber onu fena bulmadım. Hastanede, genç güzel, nazik çehreli, müstehzi tavurlu ve billur kakhahalı bakıcıyı hatırlıyordum. Bana dediki;

_Mösyö, nihayet uyandınız değilmi?

Cevap vermedim.

_Evet, fakat Mari nerede?

_Sizi buraya getiren kadının, Miss Rolfmu soruyorsunuz?

_Evet ta kendisini, ben onu alacağım ve zan ederimki oda beni fena bulmıyacak?

_O sizi görmeğe her zaman geliyor.

Üç gün devam eden dalgınlıktan sonra kendime gelir gelmez ısrarla sordum;

_Acaba Miss rolf benden hoşlanacakmı?

_Bu sorguyu siz, o buraya geldiği zaman kendisinden sorunuz, işinden dönerken her akşam buraya uğrar.

Büyük bir ümitle;

_Söylediklerinize nazaran o bana varacak. Dedim.

_Bende öyle zan ediyorum, oda sizin kendisinden hoşlanup hoşlanmıyacağınızı merak ediyor.

_Ne olursa olsun kararımı verdim, onunla evleneceğim.

_Söyleyiniz bakayım siz onu pek güzelmi tasavvur ediyorsunuz.

_Onun güzelliği sizinkinin dörtte biri kadar olsa benim için yeter artar bile. Sizinkinden daha güzel olan sesine aşık oldum.

Bakıcım küçük başını sallayarak ve gülerek;

_Öylemi? Dedi.

Göz yaşlarını fark ettim.

_Ah benim sevgili bakıcım, Mariciğim.

Yatağımın önünde diz çökerek;

_Evet benim, sizin Mariniz dedi. Beni çok çirkin bulmanız ihtimali ile idare hasta bakıcı elbisesi giymekliğime müsaade etti.

_Sizi çirkin bulmakmı? Ne manasız korku, elinizi elimin içine koyunuz onu yine his edeyim ve size hayran hayran bakayım, kavuştuğumuz ı ışık şerefine birleşmemiz hayırlı olsun.

A. N.

Konusu Adalet ve Hakikat Olan Hikâyeler

Hak ve Hakikat⁵¹⁹

O gün mahkemeye getirilen mazmunlar epeyce vardı. Mesele: beş arkadaşın beraber bulunduğu bir evden üç büyük halı çalınmış, fakat halı sahibi, hırsızın kendi arkadaşlarından birisi olduğunu iddia ediyor. Bu hususta hiç bir şahit ve bir şüphe yoktu..Hakim evvelâ halı sahibini dinledi:

Efendim, o gün ben erkenden çifte gittim, evde yalnız Osman ve Ahmet vardı, eve başkasının gelme ihtimali yoktu..

Hakim, Ahmedî dinledi:

_Evet evde yalnız biz vardık, fakat halıların o gün alındığı belli değil, belki o gece çalındı ve arkadaşınız farkında olmadan evden gitti..

İkinci mazmun da dinlendi:

_Ben halı falan almadım; Ben hırsız değilim hakim efendi! Bu adam bana hırsız diyorsa kendisi hırsızdır.. Vaktile benim de cebimden beş liram alınmıştı, şimdi ben de onu onu iddia ediyorum.. Ben hırsız mıyım, Hakim efendi? İnsaf edin!..

Hakim ve arkadaşları hayretle onu dinlediler, fakat herkesin aklına şüphe gelmeğe başladı, Hakim sordu:

_Halılar alındığı gün sen orada geçilmiydin?.

_Ne bileyim Hakim efendi, ben hırsız değilim!. Ben halı almadım. O gün orada olup olmadığımı bilmiyorum.

Hakikaten herkes şüphelendi, halı sahibi ümitlenerek Hakime sordu:

_Hakim efendi, arkadaşım doğru söylemiyor..

Hakim tekrar etti:

_Vaziyetinizden halıları sizin aldığınız anlaşılıyor, şimdi doğrusunu söyleyerek itiraf ediniz..

⁵¹⁹ S. F., “Hak ve Hakikat”, *Çankırı’da Duygu*, S. 26, 1931, s. 3.

Osman gözlerinden höngür höngür yaş gelerek ağlamaya ve yalvarmaya başladı.

_Aman Hakim efendi demek ben hırsızım, vah, vah!.. Siz bu adama inandınız mı?

Aman Hakim efendi beni kurtarınız, köleniz olayım!..

Bir sürü abuk sabuk söyleyen Osmanın elleri titriyor, yerinde duramıyor, gözlerinden yaşlar akıyor, Hakime ve sağında, solunda duran insanlara kendisini kurtarmaları için koşuyor ve çırpınıyordu:

_Amanın bana hırsız diyorlar; vallahi iftira.. Ben halıları almadım. Hakim tekrar son defa tekrar etti:

_Hırsız olmayan insan böyle telaşa düşmez.. Halıları asıl senin olduğun anlaşıldı, cezayı çekeceksin..

Osman artık hiç cevap vermedi halıları aldırان arkadaşlarına çok fena gözlerle baktı, sonra..

_Demek ben aldım, evet, ben aldım, fakat söyleyeceğim... Olduğu yere yığıldı ve bir daha ağzından bir şey çıkmadı..

Bu şaşkınlık ve düzgün olmayan hareketler karşısında Hakim ve Mahkeme heyeti müttetik kaldılar. Son sözünü itiraf sayarak layık olduğu hükmü verdiler...

Aradan günler geçti Osman hapisten çıkmaya az kalmıştı, bir gün halı sahibi Hakimin yanına çıktı şunları söyledi?

_Arkadaşım Osman halıları almamış, ben hırsızı buldum. Hırsız komşulardan biri.. Osmanın çıkarılmasını isterim..

Bir az sonra Osmanı getirdiler ve kendisini serbest bıraktılar.. Osman pek çok seviniyordu Fakat hakim yanlış hüküm verdiğine acır gibi oldu, Osman yine gözleri yaşla dolarak:

_Beni affet Hakim Efendi, ben bilmiyordum, yalvarmak ve korkmak beni kurtarır diye biliyordum ben kendimi mahkûm ettim..

Hakim, vakur sesile Osmana

_Evet, dedi, hak, hakikati olduğu gibi söyleyerek meydana çıkarılır...

S. F.

Kadı'nın Oyunu⁵²⁰

⁵²⁰ Hikâyeci, "Kadı'nın Oyunu", *Çankırı'da Duygu*, S. 28, 1931, s. 4.

Devecinin bir zahire vü'lü develerine Çorumdan kalkup Çankırıya gelirken canı leblebi ister. Hizmetçisi Mehmedî şehre gönderüp leblebi almasını ve acele dönmesini söyler. Mehmet gider; fakat aradan bir kaç saat geçtiği halde dönmez. Deveci aramak için şehre gider. Meğer Çorumlunun birine yalancı şahit lazım imiş. Mehmedî yakalar, mahkemede kadının huzurunda “görmedim bilmem” derse çokca para vereceğini söyler. Mehmed de kadının bütün suvallerine “görmedim bilmem” cevabını verir. Fakat kadı, onun yalancı şahit olduğunu anlayınca bir merkebe ters bindirilmesi boğazınada bağırsak dolaştırılması, yüzüne çamur sürülmesi suretile teşhiri cezasını hükm eder. Deveci şehre girdiği zaman halkın toplandıklarını, çocukların gürültü çıkardıklarını görür. Merakla yaklaşır. Memede hitaben

_ Çabuk gelecektin il memleketinde oyunmu çıkarıyorsun?

Memet şu cevabı verir;

_ Ben çıkarmıyorum, asıl oyunu çıkaran (Kadı) denilen biri var, o çıkarıyor!

Hikâyeci

Kıssadan Hisse⁵²¹

Köylünün biri senelerden beri sevdiği ve çok sadukatini gördüğü köpeği ölünce köyün şairane bir mahalinde kazdırdığı mezare merasimle gömdirir. Onun insanları mahsus dini merasını ve ayini bir köpek hakkında yapmasını hoş görmeyen köylüler keyfiyeti zamanın kadısına ihbar ederler. Kadılar dini işlerde bakmakta olduklarında köpek sahibi köylü palas pandıras mahkemeye celp olunur. Kadının sert hitaplarında, gayızlı suallerinden ağır bir ceza göreceğini hisseden köylü bir aralık kadıya dir ki:

_ Kendisi çok sadık ve terbiyeliydi. Hatıra, mevkıa riayet ederdi. Hatta ölürken şu on altın liranında zati fadilanelerine takdimini vasiyet etmişti! Deye bu altınları uzadınca Kadı efendi mülamiyetle:

_ Merhumun hayrı sever, hatıra riayet eder, misli az bulunur bir zat olduğu şüphesizdir. Rahmetlinin cenaze merasiminde ve defninde bulunubda hizmet edemediğim, haber vermediğinizden malumattar olamadığım için müteessit ve müteessirim. Heman mevla garik rahmet eyleye!

Hikâyeci

⁵²¹ Hikâyeci, “Kıssadan hisse”, *Çankırı’da Duygu*, S. 33, 1931, s. 4.

Konusu Din Olan Hikâyeler

Amin!⁵²²

Softanın biri alel’usul beş on Arapça kelime birkaç düa öğrenerek döner. Etrafına malumat ve çalım satmaya başlar. Bu halinden rahatsız olan köylüler başı sert bir ata binüp hayvanı ıslah etmesini teklif ederler. Marur Softa derhal kolları sıvar, cübbeyi toplar ve hayvana atlar. Fakat hayvan alabildiğine koşmaya başlayınca tehlikeyi hisseden softa cenabı hakka şu surette niyazda bulunur:

_Ol sahibi arzu sema ve haliki edmemü ecvedü eşkârü esvedü olan mevlayı meal bakareyn ile natas edilmiş olan işbu turabı rikkat meap üzerine sıthuletle nüzul nasip eyleye!

Fakat başı taşa geldiği için (amin!) demekten vaz geçer.

Hikâyeci

Domuz Gibi⁵²³

Biri Döndü, diğeri Durmuş adında iki köylü bir yaz mevsiminde Hicaz’a giderler. Hac mevsimine daha çok vakit olduğu için sıcak günlerde serinlemek için ekseriye haremi şerife gider, bir serin köşe bulup uyuklarlar. Bir gün hacı Döndü söz olsun diye:

_Hacı Durmuş dir, şimdi köyde ne yapıyorlar acaba?

Hacı Durmuş cevap verir:

_Ne yapacaklar tarladan harmana sap, harmandan samanlığa saman çekiyorlar; çalışıyorlar. Bize gelince...

Hacı Döndü sözünü keserek şu mütâleada bulunur:

_Evet bize gelince. Bizde haremi şerifte domuz gibi dolaşıyoruz!

Hikâyeci

Sana babam diyormu?⁵²⁴

⁵²² Hikâyeci, “Amin!”, *Çankırı’da Duygu*, S. 19, 1931, s. 4.

⁵²³ Hikâyeci, “Domuz Gibi”, *Çankırı’da Duygu*, S. 24, 1931, s. 4.

⁵²⁴ Hikâyeci, “Sana babam diyormu?”, *Çankırı’da Duygu*, S. 42, 1931, s. 4.

Adamcağızın biri hicaza giderken biri karısının kucağında biri ana rahminde iki çocuk bırakır. Yolların tehlikeli olmasını canına minnet bilerek günahlarının afvi için iki sene daha ohavalide kalır. Avdetinde kadının etrafında dolaşan üç çocukla yoğurt yiyen küçük bir çocuk görür. Hangilerinin kendilerinin, hangisi başkasının olduğunu sorar. Kadın tehevvürle:

_ Sen giderken biri kucağımda, biri karnımda biri doğmak üzereydi. Cevabını verir. Zavallı adamın hayretle:

_ Ya şu yoğurt yiyen! sualine karşı kaşlarını çatarak şu cevabı verir:

_ Yoğurt yiyeni karıştırma sana babam diyor mu?

Hikâyecî

İmam İleri Geçmiş⁵²⁵

Eskiden ehali ile hükûmet arasında vasıta (ayanlar) idi. Bunların fenalığı görülüp de ayanlık ilga ve ünvanı (şehirket hüdalığı) ne tahvil edince mısırdada şeyhübelet) olmuştu. Mısırdada her hanki bir türedi temmeyüzed ince derhal idareyi ele almak bir adet hükmünde idi. Bunların cahil, şerir güruhında olduklarını bildikleri için bildikleri gibi hareket ederlerdi. Esasen hepside külelikten yetişmiş olduklarından din ve iman nedir bilmezler, islamiyeti yalnız ata binmek çalup çarpmak sanurlardı. İstanbuldan Mısırda seyahat eden güzel sesli, makam aşına bir Hafız efendi her nasılsa bu şeyhulbeledlerden birine bir remazan imamı olur. Tarihi vasıfa göre “lahni İstanbula aşına olmak için” sabırsızlanır ve kölelerinden birini hazinedar tayin ederek namaz için hazırlanmasını emreder. Namaz vakti imam cemaatin önüne geçer namazı kıldırır; sonunda çıkup giderken hazinedar köle yaklaşarak “imama hitap ve velinimetimiz olan mırı muhteşemin niçin ilerisinde bulunup terki hürmet eyledin. Bir dahi bu vazı nabercaye cesaret eylediğin halde seni tuğmei şimşir edeceğim muhakkaktır deyü serzeniş ve ıtap eylediğini biçare imam; beye hikâyet ve imamlar mukteda ve namazda pişüva olduğunu ifade iyle hazinedarın det’isavletve mazarretini ve yahut imametten afini rica eylediğinde:

_Hazinedar yabana söylemiş Tenbih ederiz. Lakin imam, sen dahi pek ileriye geçüp hetki perdei hürmet ve beynelhadem kesri şan ve menzilet ediyorsun.

⁵²⁵ Hikâyecî, “İmam İleri Geçmiş”, *Çankırı’da Duygu*, S. 70, 1931, s. 4.

Deyü tevbih eder. vakile memleketi kimlerin idare ettiklerini bundan pek güzel anlaşıyor.

Hikâyeci

Besus'tan Uğursuz⁵²⁶

Arabın biri rü'yasında gördüğü melekten dünyada saadeti mucip olacak birşey öğretmesini ister. Melekde tesiri üç def'afa münhasır olmak üzere bir dua öğretir arap, uykudan oyanınca işi karısına söyler. Kadın bu dualardan birni kendisine okunmasını, bu cihetle dünyadaki kadınların en güzeli olmasını ister. Kocasını duayı okur, kadında taze dilber olur. Aynaya bakınca kocasına:

_Sen bana yakışmazsın, çünkü ihtiyarsın: seninle yaşamak göçtür. Beni boşa dir. Herif hiddetle bir dua okur, uyuz bir köpek olmasını ister. Kadında köpek olur, bu sırada çocukları eve gelir, köpeğin nerden geldiğini, validelerinin ne olduğunu babalarına sorarlar herif macerayı anlatınca çocuklar annelerinin eski şeklini almasını babalarından rica ederler. Zevallı baba razı olur, üçüncü dua ile kadın eski halini alır. İşte "Besus" ismindeki kadından daha uğursuz sözü bundan kalmıştır.

Hikâyeci

Konusu Eğitim Olan Hikâyeler

Eşek Davası⁵²⁷

Mektep talebesi iken Riyaziye muallimimiz bir gün ders esnasında gelecek derste size eşek davasını göstereceğim didi bizde bir birimizin yüzüne bakarak gülmeye başladık. İki gün sonra ders saati yaklaştığı zaman bugün eşek davası var bakalım hangimiz Müddei olacak diye söyleniyorduk. Birisi

_Yov... ben davacı olamam çünkü benimki şeddeli değildir. Kim şeddeli ise o davayı hal etsin dedi. Trampet çalındı. Gözümüz kapuda tebalekle hocayı bekliyorduk. Kapı açıldı hoca geldi. Tahtaya geçti. Biliyorsunuzki bugünkü halledilecek mesele eşek davasıdır. Davayı teşri ediyorum dedi. Düsturlar kuruldu.

⁵²⁶ Hikâyeci, "Besus'tan uğursuz", *Çankırı'da Duygu*, S. 79, 1932, s. 4.

⁵²⁷ ***, "Eşek davası", *Çankırı'da Duygu*, S. 48, 1931, s. 4.

Yalamalar, silmeler, yoymalar velhasıl darp, taksim, tarh, cem mucimleri bitti. Neticede böyücek iki kulakla bir kafa şekli meydana geldi. Ben şeddeli değilim davayı edemem....efendi derhal atıldı.

_Hoca efendi bu şeddeli kişi mindan değildir. Tam manasile belli olmadı. Çünkü anırmadı. Dedi. Trampet te dersin hitamını ilân etti.

Eski Üç Muallim⁵²⁸

Bir kaç Eski Süpıanmektebi hocası mekteblerini tatil, çocukları azat ettikten sonra biraz hava almak için kaya başına doğru teferrüce çıkarlar. Dizdar değirmeninin bulunduğu yer o zamanlarda çayırılık çimenlik olduğu için burada yan gelirler. Biraz sonra dört nala atını sürüp gelen bir zabtiye neferinden Kastamonu valisinin gelmekte olduğunu öğrenince selamına durmak için yol üzeri çıkarlar.

Vali arkasında yüzlerce maiyeti olduğu halde buradan geçerken mütebessümane selam verüp uzaklaşır. Hoca efendilerde Valinin nezaketinden bahsederlerken söz tebessüme intikal edince birisi (o tebessüm bana idi) dir diğeri kendilerine ait olduğunu iddia ve mes'ele münazaaya müncer olunca gidüp sormayı muvafık mutalaa ederler.

Vali "Hankimize tebessüm buyurdunuz" sūaline hayrette kalarak latife için dirki "hayatında başından en tuhaf vak'a hankinizin geçmiş ise ona selam verdim ve gülümsedim" bunun üzerine Hocalardan biri söze başlar

_Ben bir gün bir nikâha gitmişim o gün esnaflar tarafından helva getirilmişti mektebin rafına koydum. Çocuklarada el dokunmamalarını, çünkü zehirli olduğunu söyledim yaramaz talebeden biri benim kalemtraşı kırmış ve sonra benden korkarak ölmek için helvayı yemiş geldiğimde yerlerde yuvarlanırken buldum.

İkincisi dimiştirki:

_Ben çocuklara aksırıp öksürdüğüm zaman (Yerhamükâllah) diye el çırpıp bağırıklarını tenbiye etmişim, bir gün çocuklar su kovanını kuyuya düşürmüşler, inip çıkarmak icap etti indim kuvayı yukarı verdim beni çekiyorlardı bu sırada bir öksürük tuttu, çocuklar hep birden el çırpıp (Yerhamükâllah) diye bağırınca kuyunun dibine düştüm.

⁵²⁸Hikâyecı, "Eski üç Muallım", *Çankırı'da Duygu*, S. 86, 1932, s. 4.

Üçüncüsü: söz alarak

_Çocukları öğle tatiline çıkarmıştım, mevsim ilk bahardı, güneşten istifade için mektebin sofasına uzanmıştım, orada bir tahta deliği vardı şeytanın teşvikine uyarak sığup sığmadığımı anlamak için z... soktum; baktım giriyor bu defada t... soktum fakat çıkaramadım bu sırada çocuklardan biri ağlayarak koşup gelmesinmi? Şaşırıp ayağa kalkmak istedim; fakat yumurta kisesi parçalanmıştı.

İçlerinden en akıllısı olduğunu isbat eden bu sonuncusu olduğu için Vali salam ve tebessümünün kendisine ait olduğunu berayi taltif tebliğ eylemiştir.

Hikâyecî

Konusu Öğüt Olan Hikâyeler

Gülmeyin...⁵²⁹

Bir köyün bütün merkepleri, sıpaları çayıra çıkarak zırlamaya ortalığı meseret naralarına gark etmeye yatup yuvarlanmaya kalkup sıçramaya, kulakları salıvererek zevk ve sefaya dalarlar. Bu sırada eski bir merkep bunların yanına yanaşır ve meseretlerinin sebebini sorar:

_Semerci öldü. Artık sırtımız yük görmez onun için bayram ediyoruz.

Cevabını alınca eski tecrübelerin verdiği dersle dirki;

_Gülmeyin, ağlayın! Çünkü ölen semerci usta idi; Yaptığı semerler sırtınızda yara açmıyordu; şimdi onun yerini çırağı tutacak!

Hikâyecî

Eşekle Tilki⁵³⁰

Bağ sahiplerinden birinin eşiği daima hizmetlerinden, bağ sahibinin kıdemli ve tecrübeli hizmetkârı olduğu hâlde takdir görmediğinden şikâyet eder, tururmuş. Bir gün yine üzüm küfelerini yüklenmiş, bağdan çıkarken günlerdenberi aç bir tilki karşısına çıkar.Karnını toyurmak, küfelerin yere düşmesiyle ve merkebin çittesinden kurtulmak onu bir vartayı atmakla mümkün olacağını düşünerek:

⁵²⁹ Hikâyecî, “Gülmeyin...”, *Çankırı'da Duygu*, S. 17, 1931, s. 4.

⁵³⁰ Hikâyecî, “Eşekle Tilki”, *Çankırı'da Duygu*, S. 59, 1931, s. 4.

_Ey hayvanlar içinde en güzel mahluk. Çoktanberi aşığın bastığın yerlerde göller bitiyor, mis gibi kokan kuyruğunu öpmek isterim, fakat fiske atacağından korkuyorum. Gözlerin irfanlığını gösteriyor; düzgün süsler ağzına yakışıyor.

Bu sözlerden memnun olan eşek esner, anırır. Tilki yine diller dökerek onu bir kuyu başına götürür dir ki:

_Burada güzel bir ahır vardır.

Yem yimek, su içmekten başka cefası yoktur.

Hele o güzel kancık merkepler.. Lütfen eğulup bakınız.

Eşek kuyuya bakar, kendi aksini görür, memnun kalır ve anırarak

(Buraya gel diye haykırır kuyudan (buraya gel) sadası aksi edince oradaki kancıkların kendisini davet ettiğini zati eder kuyuya atılır; tilki de özümle afiyetle yir.

Hikâyecî

Konusu Bektaşiler Olan Hikâyeler

Dağların Haltı...⁵³¹

Karın lapa lapa yağdığı, kışın göz bebeklerini bile dondurduğu bir günde bektaşinin biri Ilgaz dağına geçmeye mecbur olur. Sabahtan beş değirmenlerden kalkan biçare Bektaşî bütün gün yürümek suretile ve bin medametle Ilgazı geçmeye ve nihayet ikindiye doğru kalehan civarına varmaya muvaffak olur. Bakarki ılık bir güneş bütün ovayı ısıtmış; kuşlar ötüyor tarlalarda mahsûlat, su kenarlarında çimenler taze otlar yeşeriyor. Bir ovaya, sonra dönerek Ilgaz dağına bakmış ve başını sallayarak mes’ele eshafını kavramış bir tabiat alemi tarifle:

_Yukarıdaki karlar dağların halt etmesidir. Çünkü burada bundan Allahın kat’iyen haberi yok!.

Hikâyecî

Mukabele⁵³²

⁵³¹ Hikâyecî, “Dağların Haltı...”, *Çankırı’da Duygu*, S. 14, 1931, s. 4.

⁵³² Hikâyecî, “Mukabele”, *Çankırı’da Duygu*, S. 23, 1931, s. 4.

İzmirin meşhûr avukatlarından ve Bekteşi babalarından Ruhi bey baba ile avukat Cin Ahmet Bey latifeleri, hazır cevaplıkları, nükte perdazlıkları ile meşhûrdurlar.

Bir gün İzmirin Tilkilik semtinden geçerlerken can çekişen bir göpek görürler. Ruhi baba göstererek:

_Cin çarpmış!

Dir. Söz altında kalmayan Ahmet bey derhal

_Rohi kışından çıkıyor cevabını verir.

Hikâyeci

Müdafaa⁵³³

İzmirin ileri gelenlerinden iki zat ğavka ederler. Tecavüze uğrayanı vekili de Cin Ahmet bey olurlar. Mahkemede Rohi baba müvekkilinin erbababı namustan olduğu mütecavizin (pezevenk) dediği için cezalandırılmasını ister. Ahmet bey de müvekkilini müdafa için:

_Bazı sözler vardırki tahkir bazılarıda takdir ifade eder. Mesela birine (Tosunum) desem gücenmez (Öküz) disek hakaret olur. (Köpek) dimek hakaret olduğu halde, (Köpoğlu) dimek değildir. Hem tarafeylerin pirlerine, büyüklerine mürüdlere (Pezevenk) dirler; bunda bir hakaret yoktur (büyük adam) dimektir. Nasılki Rohi bey arkadaşına da (baba) olduğu için herkes (Pezevenk) dir. Eğer ini sözler hakaretse, müvekkilin sözünde hakarettir. Aksi takdirde Mahkeme Reisi Rohi beye bir diyeceği olup olmadığını sorar; oda:

_Ne diyeyim, pezevenk gendini öyle müdafa etikti hep doğrudur. Bana söyleyecek söz bırakmadı.

Cevabını verir. Bunun üzerine Reis tecavüz eden tarafın beraatine karar verir.

Hikâyeci

Öylesini Yaratmamış⁵³⁴

Biri çolak, diğeri topal iki beктаşi, karlı, soğuk bir akşam üstü dağ başında bir hana gelirler oda isterler. Hancı odaların boş olmadığını ve sofı bir hocanın hallerine

⁵³³ Hikâyeci, “Müdafa”, *Çankırı’da Duygu*, S. 23, 1931, s. 4.

⁵³⁴ Hikâyeci, “Öylesini yaratmamış”, *Çankırı’da Duygu*, S. 36, 1931, s. 4.

merhameten yatmalarına müsaade ettiğini söyler. İki erenler odaya gidüp de bir az nefes alınca hocayı kaçırmayı kurarlar ve işaretle pılan kurarlar. İçlerinden çolağı abdest bahanesile tışarı çıkınca topalanereden geldiklerini, ne iş yaptıklarını sorar. Bektaşî tabîî bir tavurla ahir zaman peygamberi olduğunu dine davet için seyyahat ettiklerini söyler. Hoca köpürmel isteyince “benden davet; ister inan, ister inanma” der. Tam bu sırada tışardaki içeruye girer, peygamber taslağı çıkar. Hoca tesirle:

_Bu senin arkadaşın çok münasebetsiz; bana ahir zaman peygamberi olduğunu söyledi:

Bektaşî sözünü keserek:

_Halt etmiş ben allah olalı onun gibi total peygamber yaratmadım!

Cevabını verince hoca heybeyi bile almadan tışarıya fırlar. İki erenler yan gelüp dem çekmeye başlarlar.

Hikâyeci

Konusu Arkadaşlık Olan Hikâyeler

Tecrübe İçin...⁵³⁵

Füdeladan bir zade candan dostu görünen birinin aleyhinde bulunduğunu iki yüzlü olduğunu söylemişler. Bir gün dostuna niçin aleyhinde bulunduğunu sorunca:

_Oradakiler hakkında ne düşünüyor diye mahsus sana atup duttum.

Cevabı dikmiş. Kalabalık bir mecliste bulunanlardan biri bu fadıl zatın aleyhinde bulunan dostunun bütün şeciyeysizliğini, fenalıklarını saymaya başlamıştır. Fadıl zat dayanamamış müdafaada bulunarak onun eyi, namuskâr, şeciyeeli, terbiyeeli velhâsıl bin bir meziyetli olduğunu söylemiş. Bundan haberdar olan dostu ertesi gün koşarak gelmiş, müdafaasından dolayı teşekkürler ettikten sonra kendisini bu kadar göklere çıkarmasına sebep ne olduğunu sormuş ve şu cevabı almış;

_Tecrübe için.

Hikâyeci

Peynirli Hava⁵³⁶

⁵³⁵ Hikâyeci, “Tecrübe İçin...”, *Çankırı'da Duygu*, S. 11, 1930, s. 4.

İki yolcu arkadaş karlı, kışlı karanlık gecede bir hana misafir olurlar. Çok üşüdükleri için kafayı bir parça tütsüledikten sonra yatarlar. Galiba içtikleri Ankara rakıları nev’inden olmalıki gece yarısı dehşetli bir ciğer yangınlığı ile oyanırlar. Su ararlar bulamazlar. Naçar sabahı beklemeye mecbur olurlar. Birisi sabırsızlanır; diğerine sabaha olmadığını, havaya bakmasını söyler. Bir dürlü kendine gelemiyen bu mahmur başını uzadır şu cevabı verir.

_Ortalık zifri karanlık; hava peynirsi peynirsi kokuyor! Meyer pençire zannile başını dolaba sokmuş imiş!

Hikâyeci

Yusufcuk ile İshak⁵³⁷

(Evvel zaman içine Yusufcuk ve İshak isimli iki arkadaş varmış bir birini çok seviyorlarmış. Nasılsa bir yaramazlık yapmışlar. Ceza olarak ikiside kuşa tehdil alınmışlar. Bir Çin Maçın, diğeri Rum diyarlarına düşmüşler. Rum yo ’ni Anadoluya düşen Yusufçuk her gece sabaha kadar İshak! İshak! deye arkadaşını anarmış.)

-Avam Hikâyeleri-

Yusufcuk, İshak ve Ben

Mehtabda Yusufcuk ötüyor: İshak! Gel bana İshak!

İshak! aman İshak!

Vadide sada aksidiyor böylece: İshak!

İshak! aman İshak!

(Toy) sun çok açılma: Seni elbette kaparlar!

Bir lokma yaparlar!

Etrafını aldı –a gözüm – bir sürü çaylak (*)

İshak! aman İshak!

Bak! “özböke”nin kastı sana hayli fenadır,

Hey kârı ezadır!

Çok doğru eşitdim! Muhbiri sâdık hacı laklak,

İshak! aman İshak!

⁵³⁶ Hikâyeci, “Peynirli Hava”, *Çankırı ’da Duygu*, S. 27, 1931, s. 4.

⁵³⁷ ***, “Yusufcuk ile İshak”, *Çankırı ’da Duygu*, S. 40, 1931, s. 4.

Bakma! “Batır”ın sözlerine! Yolda kalırsın!
Gayet bunalırsın
Ördekler acır hali perişanına vak! vak!
İshak! aman İshak!
Haydi! koşalım encümene! attı şafaklar!
Hep doldu sokaklar
Bekci baba vurmakta sopa: her yere tak! tak!
İshak! aman İshak!

Konusu Dil Olan Hikâyeler

Dil⁵³⁸

Meşhur Yunan hükemasından (Ezup) esirlikle birinin kölesi olur. Efendisi bir gün dostlarına ziyafet vereceğinden bahsile en güzel şeyden yemekler yapmasını söyler.

Ezüpte gider, çarşıdan çokca dil alarak bütün yemekleri dilden yapar.

Davetliler sofraya oturup da bütün yemeklerin dilden yapıldığını görünce şaşırırlar; fakat efendisi hiddet ederek niçin böyle yaptığını sorar, oda;

_En eyi şey dildir.

Cevabını verir ve dilin faydalarını sayar.

Efendisi ertesi gün için en fena şeyden yemekler yapmasını söyler. Ezupta yine dil alarak bütün yemekleri dilden yapar. Efendisi tekrar sebebini sorunca:

_En kötü şey dildir.

Cevabını verir.

Darbı meseller:

Tatlı dil ile yılan ininden, acı dil ile insan dininden çıkar.

&Dil küçüktür emma, yarası büyüktür.

Hikâyeci

Diğer Konulardaki Hikâyeler

⁵³⁸Hikâyeci, “Dil”, *Çankırı’da Duygu*, S. 114, 1932, s. 4.

Hint Kumaşı⁵³⁹

Yeniçerilerden biri gündüzden dutarak: akşama doğru ayılır: karnını doyurmak, midesinin baygınlığını tamir etmek için bir işkenbeci dükkânına dalar. İşkenbeciye; _Kırk bayır tarafından iki yumurtalı bir duzlama! Emrini veriri. İsteği gelir; dördüncü kaşığı ağzına götürür; çiyner yutamaz. Bakarki kapları temizlemek için kullanılan paçavra parçası. Tehevvürle gözünü yumar ağzını açar; işkenbeci tahammül edemeyerek şu cevabı verir.

_Yirmi paralık işkembenin içinden Hint kumaşı çıkacak değil ya, elbette kirli bez çıkar!

Hikâyeci

Son Pislemesi⁵⁴⁰

Vaktile (Fadıl Ahmet) isminde biri varmış _____(?)⁵⁴¹ uğursuz, mendebur imişki yüzünden zarar görmemiş kimse yokmuş. Ahmet öleceğini anlayınca komşularını çağırır, dirki:

_Size çok fenalığı dokunan yüzümden belki Allah günahlarınız af'eder. Sizden son bir recam var; beni mezare götürürken tabutta ayaklarım önde, başım arkada olarak götürünüz!

Halk bu musibetin ölmesinden memnun olarak vasiyetini mucibince tabuta korlar, mezara götürürken yolda kır serdarına rast gelirler. Serdar cenazenin hiristiyan olup olmadığını sorar onlarda Müslüman olduğunu cevabını verirler; serdar maiyetine emrederek bir müslümanı gâvur ölüsü gibi götüren halkı sopalarla dövmeye başlarlar. İçlerinden kurtula bilen biri koşarak şehre dönerken yolda birisi niçin koştuğunu sormuş; oda hikâyeyi anlattıktan sonra demişki:

_Fadıl Ahmedin son pislemesi.

Hikâyeci

Paris Görmüş⁵⁴²

⁵³⁹ Hikâyeci, "Hint Kumaşı", *Çankırı'da Duygu*, S. 15, 1931, s. 4.

⁵⁴⁰ Hikâyeci, "Son Pislemesi", *Çankırı'da Duygu*, S. 16, 1931, s. 4.

⁵⁴¹ Hikâyenin bu kısmı metinde okunamamaktadır.

Eskiden Vandan gelen bir ermeni, her ermeni gibi zarafat taslar, kibarlığa yeltenirmiş. Hanki mecliste bulunursa sözü avrupaya, frenklerin terakkıyatına intikal ettirir ve avupaya dair kitaplardan okuduğu, ağızdan duyduğu şeyleri naklettikten sonra:

_Hülasa: Pariz görmeyen eşektir.

Hükmünü bastırırmıştır. Yine Türklerden birinin bulunduğu bir mecliste bu sözü sarfetmiş. Fakat zeki Türk bir çevirme hareketile babasının parisi görüp görmediğini sormuş? “Hayır” cevabını almış ve sonra kendi kendisinin gidüp gitmediğini sormuş; yine (hayır) cevabını alınca demişki:

_O halde sen eşşoğlu eşeksin.

Bu cevaptan şaşıra ermeni Türke şu suali sormuş?

_Zo: ahbar, bizim oğlanla kardeşim ne olurlarki..

Hikâyecî

Tunus Beyi⁵⁴³

Tunus beylerinden biri azledildiği için İstanbul’a gelir. Beşiktaş’ta bir konağa yerleşir. Tunus’ta ahalinin korkularından dolayı hakkında gösterdiği tazım ve ihtiramı gendi dirayet ve liyakatine haml bu sadık bey cenapları İstanbul ahalisinin hakkında son derece hürmet ve tazım âsarı göstereceğini zan tehayyül ederek evden çıkmaz ağasının tenezzühe ve teşviklerine:

_Ehalinin beni görünce hürmet gösterdikleri şüphesiz olduğundan rahatsız olmalarını istemiyorum.

Dermiş. Koca konakta bu mağrur beyi beklemekle usanan ağası bir gün hiç olmazsa konağın altındaki berber dükkânına inmesini gelüp geçeni seyretmesini rica ve ısrar eder beyde razı olarak dükkâna inar; ağada beyin yanında oturmadığı için bir sandalye alarak dükkânın kapısı önünde oturur. Bu sırada genç ve azılı bir yeniçeri serpoşu çarpık sağ eli benindeki palada, cepkeninin kolları sarkık bir hâlde oradan geçerken hatırına çubuk yakmak gelir, derhâl ensesine elini uzatarak çubuğunu çeker sağ tarafına asılı meşin giyesinden tütün basar ve ağanın yanına gelerek bir ateş

⁵⁴² Hikâyecî, “Paris görmüş”, *Çankırı’da Duygu*, S. 43, 1931, s. 4.

⁵⁴³ Hikâyecî, “Tunus Beyi”, *Çankırı’da Duygu*, S. 58, 1931, s. 4.

ister. Onun nu laübaliyane vaziyetini hoş görmeyen ağa yavaş söylemesini, dikkat etmesini çünkü içeride Tunus beyi oturduğunu söyler. Yeniçeri lakaydane:

_Yenisimi, eskisimi?

Diye sorar. Ağadan eski Tunus beyi olduğu cevabını alınca müteazimane bir eda ile:

_Yenisinin canına yuf olsun! Mukabelesile çubuğunu çekerek uzaklaşır.

Hikâyeci

Bir Vahşi⁵⁴⁴

Amerikadaki Kanada kıt'ası henüz hali vahşette iken orada seyahat eden bir Avrupalı Horon kabilesinde bir vahşiyi kılavuz, hizmetkâr olarak kullanmakta idi. (Kok'an) adındaki bu vahşi Avrupalı ile beraber seyahat ederken onun (Baru metre)sini taşır, efendisinin ona baktığını gördükçe havayı bu aletin değiştirdiğini, yağmur yağdırdığını ruzigâr estirdiğini, havayı açtığını zan edermiş. Günün birinde Avrupalı ölür baru metre vahşiye miras kalır. Vahşi, av için ormana gittikçe göle girdikçe Avrupalının tarifi veçhile hareket ederlerdi. Bir gün kayıkla uzakca bir yere gitmek isteyince barumatreye baktı ve aletin yağmur, fırtına gösterdiğini görünce yalvarmaya başladı. Fakat onun ricalarına rağmen alet hiç aldırış etmiyordu. Bundan müteessir olan vahşi aleti taşlara çarparak kırdı. Fakat kayıkla biraz uzaklaştıkça bir fırtına çıkarak kayığı devirdi vahşide boğuldu.

Hikâyeci

Bir Hikâye⁵⁴⁵

Merhum Tanburî Osman Bey uşşak peşrevini bestelemiş, çok parlak ve müheyyiç nagmeleri ile insanı mesteden bu peşrev derhal intişar etmiş herkes bunu terennüme başlamış.

Bir gün kendisini bir saz âlemine da'vet etmişler, heveskârandan mürekkep olan sazendeler merhumu tanımıyorlarmış.

⁵⁴⁴ Hikâyeci, "Bir vahşi", *Çankırı'da Duygu*, S. 70, 1931, s. 4.

⁵⁴⁵ A. K., "Bir Hikâye", *Çankırı'da Duygu*, S. 108, 1932, s. 1.

Bir peşrev ile fasıl başlamış Osman Bey yanındaki sazendeden bunun hanki peşrev olduğunu sormuş. “Tanburî Osman Beyin yeni bestelediği uşşak peşrevidir- hiç duymadınız mı cevabını alınca:

(Tanburî Osman Bey benim, ama belki sizin çaldığınız peşrev daha doğrudur.” Demiş.

A. K.

Müsrifliğin Sonu⁵⁴⁶

Zengin bir ailenin kızı olan Suna ile iki senedenberi arkadaşlık. Her zaman bir arada bulunduğumuz halde onun bazı huylarını hele müsrifliğini sevmezdik. Bu fena itiyattan kimse onu vaz geçiremiyor, müsriflikte alabildiğine gidiyordu. Babasının zenginliğine güvenen Suna eline geçen paraları harcıyor, gelecek günleri hiç düşünmüyordu. O, yalnız bol para harcamakla kalmaz. Yemede geymede, her şeyde israf ederdi defterlerini yırtar, bazı kitaplarını sobaya atarak karşısına geçer, kül olmalarına bakar, zevk alırdı. Bu hallerine hepimiz üzülür, sık sık tekrarladığımız nasihatleri dinledemezdik. Hocalar bu huyundan dolayı kaç defa ona darılmıştı.

Birinci teşrindi. Bir gün mektepte duyduğumuz kara haber hepimizi üzdü, ağlattı: “Sunanın babası gece birdenbire sekteден ölmüş, kızı da artık mektebe gelmiyecekmiş.” Bir kaç sene evvel de annesini gaip eden Suna artık büsbütün kimsesiz kalıyordu. Kendisinden çok küçük olan iki tane kardeşi ne olacaktı? Bu kızın müsrifliği yüzünden o iki masumun da perişan olmaları endişeleri hepimizi titretiyordu. Suna, büyüksüz kalınca kendini büsbütün zevka, eğlenceye verecek, babasından kalan servet çabuk bitecek, kendisini sefil olacak masum kardeşleri de perişan kalacaklardı.

Aradan pek az zaman geçmişti ki tahminlerimiz çıkmaya başladı. Suna, geniş mıkyaşlarda para sarf ediyor, sürekli ziyafetlerdeki, balulardaki masrafların hesabını bile düşünmeğe lüzum görmüyordu. Cuşışlı bir hayat, devamlı bir zevk içinde yaşayan Suna, paraların gitgide suyunu çekmekte olduğunun farkına varmıyor, bu hal, her gün biraz daha artan israfla devam ederken borçlanmağa bile başlıyordu. Borç çoğalıyor, fakat o alıştığı bu süslü hayattan vaz geçmiyordu.

⁵⁴⁶ Orta Mektepten Melek, “Müsrifliğin Sonu”, *Çankırı’da Duygu*, S. 165, 1934, s. 3-4.

Nihayet alacaklılar oturduğu evi satılığa çıkardılar. Suna, işin dehşetini anladı. Fakat yapılacak çare yoktu. Çünkü elde, avuçta bir şey kalmamıştı. Son elde kalan evde satılınca hayatları büsbütün değişti. Ve artık sefalet baş göstermeğe başladı. Müsrif ve şık Suna şimdi kirli bir kıyafet içindeydi. Tanıdıklarından birine rast geldiği zaman görünmemek, bu sefil halini göstermemek için kaçır, gizlenirdi. Aradan zaman geçti onun sefaleti arttıkça arttı.

Bir akşam müthiş bir fırtına vardı. Korkunç öğultularla etrafı kasup kavuran bu fırtına içinde koşarak gidiyorduk. Yolda tuyleri ürperten feci bir manzara ile karşılaştık. Genç kız yerde yatıyordu. Ayakları mosmor olmuştu. İki küçük çocuk başında ağlıyor “ölüyor, ölüyor, ablamız ölüyor” deye bağışıyorlardı. Bu sesler, kulağımıza pekte yabancı gelmedi. Çocukların kıyafetleri o kadar fena idiki ilk görüşte tanımıştık. Dikkat ettik. Yerde yatan Suna ve bunlar da onun kardaşları idi. (Suna Suna) deye çağırdık. Fakat o, hiç gözlerini açmadı. Hemen bir otomobil getirterek bindirdik. Biri sekiz, diğeri onbir yaşlarında olan kardaşleri anlatmağa başladılar:

_Üç gündür ki açız. “Beni arkadaşlarıma kadar götürün, biraz ekmek bulalım” dedi fakat buraya kadar ancak gele bildi.

Çocuklar fazla söyleyemediler. Hıçkırıklar boğazını tıkıyor, “abla abla” diye haykırıyorlardı. Arkadaşlardan birinin evine gittik. Kollarımız arasında Sunayı yatağa yatırdık. Ona bir kaşık sıcak çorba içirecektik fakat birden bire “kan” diye bağıştık evet şimdi onun açık kalan ağzından kan akıyordu. Artık belli ki son dakikalarını yaşıyordu. Bir an gözlerini açtı. Bizi yanında görünce sönük gözlerine sanki yeni bir fer geldi. Kipriklerini kıpırdaman uzun uzun baktı. Ve pek zorlukla bem beyaz dudakları arasından şu sözler döküldü.

_Ah! Müsriflik insanı nasıl sefil ve aç öldürüyor.

Bu sözlerden sonra dudakları artık bir daha kıpırdamadı. O bakıştan sonra gözleri bir daha görmedi. Fırtına, artan öğultularile camları dökerken Suna, açlık ve sefalet içinde son nefesini verdi.

Orta Mektepten Melek

Korku⁵⁴⁷

Kış bütün şiddetile devam ediyor, lapa lapa yağan karlar yerde yarım metreyi bulmak üzere idi yanan sobanın önünde kör gaz lambasının ışığında oturmuş elimdeki Jolvernin bir seyahat romanının en hareketli satırlarına dalmıştım. Gecenin biri idi bunu da şehrin saatinin boğuk sadasının yaptığı akislerden anlamıştım. Evde yalnız; yalnız olduğum halde tışarda hafif gezintiler tıkırdılar başlamıştı. Rüzgârla yağın karın harap evde çıkardığı bu gürültüler gittikçe oturduğum oda kapısına kadar da yanmış hatta bir aralık oda kapısının bile oynadığını his eder gibi olmuştum.

Bir aralık şiddetle esen rüzgârın kırık camdan giren zerrelere hafif hayal ışığını söndürmüş beni tam manasile zifiri karanlığa kömmüştü. Boncuk çatırtılarile yanan sobadan uzaklaşmış içimden gelen garip bir korku ile kenardaki portatif karyolama uzanmıştım. İşte bu aralık kapu hızıyla açılmış içeriye ne insana ne de hayvana benzetemediğim bir hayalet süzölmüştü.

Yorganımı başıma çekmiş korkudan küçük dilimi yutmak üzere idim. Hayalet karyolamın ayak ucuna gelmiş ve kendisini göstermeğe çalışarak beni gözetleyordu.

Artık sabrım tükenmiş gelen ani bir cesaretle elimi yastığımın altındaki tabancama uzatmıştım hâlâ ayak ucumda oynamakta olan hayaletin tam kafasına nişan almış ve ateş etmişim. Ateş etmemi müteakip sağ ayağımda şiddetli bir ağrı his ettim. Bir de başımı kaldırarak baktım ki ayak ucumda beni gözetliyor zan ettiğim bir hayalet değil yorganımdan çıkan sağ ayağı ve vurulanda baş parmağı değilmi imiş.

Gördüğüm korkunç rüyayı uyandığım halde ayırt edememiş ve kendi vehmim yüzünden yaralanmıştım. Hâlâ sağ ayağımanın acıları içinde o gecenin korkunç hatırasını düşünüyorum.

Rıfat Mazhar

Görünmez Bela⁵⁴⁸

Yağmurlu bir gün Kadı köyden çıkmış Üsküdar'daki bir ehbaba gece yatısına gitmeği kurmuşum. Tam iskele meydanından geçerken bir arkadaşın sırnaşık ısrarlarına karşı koyamadım.

⁵⁴⁷ Rıfat Mazhar, "Korku", *Çankırı'da Duygu*, S. 172, 1934, s. 4.

⁵⁴⁸ Rıfat Mazhar, "Görünmez Bela", *Çankırı'da Duygu*, S. 173, 1934, s. 3.

Mardiğin gazinosuna yalnız bir iki tek yuvarlamak için dalmıştık. Akşamcıların pek eyi bildiği gibi birinin arkasını iki, ikisinin arkasını da devam takip etti. Şöyle çakır keyfi bir vaziyette Mardikten ayrıldım. Aheste beste Haydarpaşa rıhtım caddesine geçide doğru uzanmıştım. Tesadüf bu ya. İnsane her niyet ettiği şeyi yaptırmaz. Temam geçide gelmiştim. Hadi dedim. Haydarpaşa iskelesindeki gazeteciden hazır gelmişken birde akşam alayım. Bu niyetle yürürken gar gazinosunun kapısından bir garson isimle beni çağırıyordu. Döndüm ve gittim. Bir de ne göreyim. Bizim eski aşinalardan bir kaçı oturmuşlar ha babam çakışıyorlar. Eh dost işi bizde hatır kırmayalım deye oturduk. Alı viremez misin bizim çakır keyf hal fitil vaziyetine inkılâp etmiş saat 9,5 ğu bulmuştu. Oradan da terhis tezkiresini almıştım. Fakat ayaklarda aksan sirkonflekis işareti çiziyordu. Geçitte bir hayli tramvay beklemiştim. Halbuki bağlar başındaki bir tranvay kazasından hat kesilmiş tranvay işlemiyordu. Hoş bir saatte 20 dakikalık mesafe kat'eden Üsküdar tranvayına binmektense binmemesi hayırlıdır ya. Ne ise tabanvaylara kuvvet artık doğru Üsküdar yolunu tuttum. Tam duvar dibine kadar hiçbir korku eseri duymadan yürüdüm. Artık iş Karaca Ahmede dayanmıştı. Mesele buradan ötesine gidebilmekte idi. İliklerime kadar ıslanmıştım. Artık korkuyu unutmuştum ve bağlar başına giden kısma dönerek kestirme yoldan sarı tekkenin yanından yürüyordum. Seyrek hava gazı fenarlarının ışıkları havanın fenalığından adeta yok gibi idi. Servilerin korkunç hışırtılarından başka çıt bile yoktu. İki tarafa kulak vermeden ilerliyordum. Bilmem bu halde ne kadar yürümüştüm.

Önüme sıçrayan birisinin teslim ol sözleri üzerine irkilmiş heman elimi cebime sokmuştum. Karşımda ki beni silaha davrandı zannı ile elindeki sivri uçlu bıçağı göksüme dayamıştı. Halbuki ben cebimden tabancayı değil ay başından kalma olanca servetim dört liracığımı hırsız efendiye takdime hazırlamıştım. Bende silah bıçak hak getire derken servilerin arasından bir daha oldular üç ne hacet dedim bana bir daneniz bile fazla ne istiyorsunuz, para ise dört liradan başka beş param yok. Palto felân arıyorsanız işte dört senelik girli pardüsü halal olsun adamlar benim bu vaziyetime gülüyorlar, bunlarla kanaat edemiyeceklerini ifade ediyorlardı. Birisi kolumdan tutarak yorüdü, gündüz bile girmeğe cesaret edemediğim korkunç serviler altında mezar taşlarının arasında yörüneğe başladık, yolumuz miskinler tekkesi istikameti idi. Tam mahut tepeciğe geldiğimiz zaman durduk, içlerinde en cüsseli olanı bana yaklaştı, Hani götürdüğün mektup nerede diye üzerimi aratmağa

başlamazmı, tabi ben şaşırdım. hayır ola. ne mektubu demeğe kalmadı Polis devriyelerinin tiz düdüğü sesleri mezarlığın korkunç sükuneti yırtıyordu. Bizim delikanlılar bunu eşidir eşitmez düdüğü seslerinin aksi istikametine caddeyi tuttular. Hatta o kadar koşuyorlardı ki birisi farkında olmadan elindeki kanlı bıçağı ayaklarının altına düşürmüştü. Ben alık alık iki tarafıma bakarken polis sesleri ve biraz sonra bağırma sesleri hissettim. Gece yarısı bir zamanda kendimi göstermemek ve iki saat sorgu suale maruz kalmamak için önümdeki büyük selvinin arkasına saklanmışım. Beş dakika geçmemişti ki bulduk bulduk sadalar ile kendimi polislerin elinde buldum. Bizi çal yaka biraz ileri götürdüler, birde ne göreyim yerde güzel bir kadın cesedi kanlar içinde yatıyor. Şaşırdım ve mes'eleyi anladım. Bizim ahbab çavuşlar kadıncağızı öldürmüşler ve benide güzelce enseletmişlerdi. Yerde duran alati carhayı da benide bizim ölü hanımıda aldılar. Doğru polis merkezine!

Anan yahşı, baban yahşı meram anlattım. O geceyi arkadaşın evinde değil polis karakolunda geçirdik. Bereket sabaha karşı vaziyetleri dayı şüphe görülen iki kişi Bağlar başı altunlu zade devriyesi tarafından yakalanmış bunlarda benim misafir olduğum odaya tıkılmıştı. Bunları görür görmez avazım çıktığı kadar bağırmağa başladım. Komser Bey odaya geldi artık bende sarhoşluk felan kalmamıştı. Mes'eleyi bir tafsil anlattım. Onlarda itiraf mecburiyetinde kaldılar. Biz Karakoldan valide Camiinden sabah ezanları okunurken pasaportu aldık, aldık amma bende benlikten çıktım. Dört mahkeme cersesinde şahit olarak bulundum. Ve bu vartayı da böylece atlattım.

Rıfat Mazhar

Odun Baltası⁵⁴⁹

Kar sabahtan beridir yağıyordu. Ağaçlar kalın bir kar tabakası altında iki büklüm hareketsiz duruyorlar ve çitler, üzerinde iki metre bir karanlık teşkil eden kar yığınlarını zorlukla taşıyorlardı.

O gün evlerini bir jandarma müfrezesi basmış ve;

„Asker kaçığıdır; diyerek kocasını alıp götürmüşlerdi. Ne talihsiz başı vardı. “Çıtak” köyünden bu köye gelin geleli ancak iki ay ya olmuş ya olmamıştı, evlendiklerinin bu dördüncü ayında savaşta nereden gelip çatmıştı. Fatma askere çağırmanın ne

⁵⁴⁹ Şükrü Edip, “Odun Baltası”, *Duygu*, S. 353, 354, 355, 1937, s. 3.

demek olduğunu pek acı tecrübeleri ile bilirdi. Babasının Yemene gittiğini hayal meyal hatırında idi. Balkan harbinde iki ağasının jandarmaların kırbaçları elinde nasıl itile kakıla götürüldüğünü ise bugünkü gibi gözlerinin önünde duruyordu.

Oda bomboştu... Yeni gelin geldiği günderberi bu koca köyde yalnız başına bulunuyordu.

Bütün köy ona haset ve husunetle bakıyordu. Hasan köyün bu kadar kızlarından kimseyi beğenmemişte bula bula yabanın köyünden bunu mu bulup getirmişti?

Akraba namına Hasanın malik olduğu halacı bile aynı husumet hissi ile dargın bulunuyordu. O halde ekseriyet bir kadın olarak koca köyde bir başına yalnız, yapayalnızdı. Hemde böyle karda, kışta yabancı ve garip köyde... Kendi köyü at ayağı bile buraya en aşağı beş saat çekerdi. Şimdi oraya gitmenin imkânı yoktu. Bütün yolları kar kesip örtmüştü.

Ne soğuk ne netameli bir geceydi. Ocakta yanan ateşler odanın duvarlarında koyu gölgeler resmediyor ve dışarıda rüzgâr bu küçük kulübeyi uçuracak şiddetle esiyordu. Zihnine fena fikirler gelmekte idi. Dışarıda tipiden, kardan, rüzgârdan başka bir şey yoktu. Kendini emniyette görmüyordu.

Birden ayağa kalktı, mangalını bir defa daha karıştırdı; sonra içine biraz ateş bıraktı. Süratle kapıya koştu, baktı, iyice baktı. Kapının açılmasına imkân yoktu. Fakat sebepsiz bir korku Fatmayı titretiyordu. Sonra dönüp ocağın başına gelerek iki çam kütünü daha ateşe attı ve yorganını sırtına alıp ocağın önünde bir minder üzerine oturdu. Ateş büyük kırmızı diller halinde ince sisler bırakarak yanıyor, dışarıda şiddetli rüzgârlar ocağın bütün ateşlerini havayaçekerek canavarlar gibi uğulduyorlardı.

Kar, kar, kar, her taraf kar gözün alabildiğine giden bu karda insana, hayvana benzeyen hiç bir şey yok. Şimdi evlerde herkes dev masalları söylüyorlar.

Fakat zavallı Fadime soğuktan şikâyetetmiyor, yalnız yalnızlıktan şikâyet ediyordu. Şüphesiz şimdi “Çıtak” ta annesi, babası, kardaşı Fatmanın bu halinden haberleri yoktu. Şimdi onlar ocağın başına oturur, çay demlerler ve bir birlerine neler neler anlatırlardı.

Bütün yollar geçilmezde olsa; yarın mutlaka “Çıtak”a gitmeye uğraşacaktı. Zavallı Fatma artık şimdi gözünün önüne evini getiriyordu. Salıncakta yatan kız kardaşının ağlayışı ta kulaklarına geliyordu. Birden silkindi; ayağa kalktı; basık odanın ufak pencerelerinin önüne geldi; etrafa baktı; baktı ve sonra inledi:

_Yalnızlık ne fena bir şey, eyer geceyi geçirirsem yarın mutlaka muhtarın anası Ak kadın teyzeyi yanıma çağıracağım dedi.

Etraf simsiyahtı, beyaz karlar gecenin zifiri karanlığında belli bile olmuyordu. Fatma tekrar ocaın başına döndü. Çam kütüklerini tekrar ocağa attı. Yorganını çekti, başını bir yastığa koyarak ateşin kırmızısı şualarına bakarak uyumağa başladı.

Rüyamı görmüştü ne idi! Gözleri fal daşı gibi parlayarak kalktı. Kapıda bazı tırmanmalar duyuyordu. Acaba bu tırmanmalar ne idi? Bir köpekmi idi; yoksa soğuktan üşümüş içeri girmek isteyen bir kedimi idi.Korka korka kapının önüne geldi, kulak verdi; bazı horlamalar duyar gibi oluyordu. Pencereye geldi, etrafa baktı, sonra geri geri çekildi, tüyleri diken diken oldu. Gördüğü manzara tüyleri ürperdici bir şeydi, kapının önünde beş altı kurt geziniyordu. Fatma ocağın başına oturup ağlamağa başladı.

Odanın terecesinde duran gaz tenekelerinin parlak kapaklarına ocakta yanan ateşin kırmızı şuaları vuruyor ve tunç akısları yapıyordu. Kurtlar rahat durmuyorlardı. Kapiya hücum ediyorlardı.

Fatma şimdi hem ağlıyor, hemde odada hızlı, hızlı dolaşıyordu. Birden durdu. Aklına bir fikir gelmişti. Ocağa koştu, yanan bir kütük yakalayarak pençerenin önüne geldi. Kütüğü dışarı atmak ve kurtları kaçırmak istiyordu. Ya pençereyi açarken kurtlar saldırırsa o zaman iş daha kötü olacaktı. Bu fikirden caydı kütüğü tekrar ocağa attı. Mindere oturdu, gözlerini tavan tahtalarına vererek düşünmeğe başladı.

Kapının altından ayak sesleri ve tırmanmalar duyulmağa başladı. Hemen kandili kaparak kapının yanına geldi; kurtlar toprağı kazmışlar ve ayaklarını içeri sokuyorlardı.

Kurtların pençereleri ağır ağır giriyordu. Fatma ürkmüş yavaş yavaş geriliyordu. Birden diz çöktü. Aklına bir fikir gelmişti. Kurtların uzanan pençesine hızlıca bir darbe indirdi. Bu darbe karşısında kurtlar yavaş, yavaş gerilediler.

Fakat bu darbe kurtları kaçıracağı yerde kızdırmış oldu. Artık şimdi kurtlar pençereye tırmanmaya başlıyorlardı. Fakat gene bazıları kapının önünde ayaklarını sokmağa çalışıyorlardı. Kurtların azgın pençeleri içeri epeyce girmişti. Fatma şaşkın, şaşkın bakıyordu. Birden gözü bir yere ilişti, sonra hafifce güldü; sevincinden boğulacak gibiydi, karşıda duvarda asılı kocasının (odun baltası)nı görmüştü. Birden koştu, baltayı kaptı ve kapının ağzına diz çöktü, baltayı çevik bileklerle tütün, havaya

kaldırdı, sonra bir tül çevirdi ve birden yalın baltayı kurtların azgın pençelerine indirdi.

Sabahleyin kalkan köylüler, bem beyaz karların üzerinde birkaç kurdun kanlar içinde ve kopmuş pençeleri Fatmanın evinin kapısında kapkatı kesilmiş olduğunu gördüler. Bir birlerine bakıştılar;

_Acaba bu kurtları kim vurdu, dediler, bu gece hiçbir silâh sesi duymadık deye söylendiler. Ölü kurtları evlerine getirdiler, derilerini yüzdüler.

Muhtarın anası Ak kadın teyze sabahlayın saat 9 da “acaba Fatma ne yapıyor, her halde yalnızlıktan korktu.” Deyerek Fatmanın küçük kulübesine geldi. Kapıyı çaldı. Fakat hiçbir ses duymadı. Sonra

_Kız Fadim? Kız Fadim

Ben geldim; deyerek bağırdı. Fakat yine hiçbir ses duymadı. Ak kadın teyze vaziyeti muhtara söylemek için eve gitti. Vaziyeti bütün köylülere anlattı. Bütün köylüler Fatmaların evinin kapısının önüne geldiler. Kapıyı döğdüler ve sonra birbirlerine bakıştılar. “İlen yabanın avradı her halde köyüne kaçmış” deye düşündüler. Kapıyı açmak için o kadar uğraşılsada açamadılar. Sonra muhtar eve gidip balta ve keser getirdi; sonra bütün köylüler kapıyı kırarak içeri girdiler. Birde ne görseler; Fatma yere serilmiş ve boğazında da yalın bir odun baltasının kanlı suratı sırim sırim sırtıyordu.

Şükrü Edip

3.4.3. Fıkralar

Akşamlar Hayır⁵⁵⁰

Bunalmış bir güneş altında uzak yoldan, avdet eden bir Bektaşî çubuğunu çekerek yol alırken bir dönemeçte kırserdarı ile karşılaşır. Başına gelece felaketi düşünürken kırserdarı birdenbire:

-Selamun aleyküm. Oruç yemeye utanmıyorsun? deyince bektaşî lakayt bir eda ile:

-Akşamlar hayır olsun. Ne yapalım, Allah sizi öyle bizi de böyle yaratmış.

Cevabile işin içinden sıyrılmak ister fakat herhalde kurtulamadığı şüphesizdir.

⁵⁵⁰ ***, “Akşamlar hayır”, *Çankırı’da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

Bir Defa Gelirmiş⁵⁵¹

İstanbulda ki merdiven köyü bektaşî dergâhı şeyhine hayvan canbazlarından biri vir merkep satar ve babanın yanında pare olmadığı için irtesi gün dergâha gelüp almasının söyler.

Biçare adam saatlerce yürüdükten sonra nihayet tekkeye gele bilir. Ortalık çok sıcak olduğu için etrafına bakınır, dinlenecek bir serin yer arar. Bu sırada çamlar altında bir bektaşî babasın yatmakta olduğunu görerek yanına yaklaşır. Bektaşî niçin geldiğini sorup pare için geldiğini anlayınca soğuk su destisini başına diker yorğun tacir şaşırarak:

-Aman şeyhim ne yaprın? Oruç gitti! dir. Babada şu cevabı verir:

-Evet oruç gitti; fakat her sene gelir; ben derviş Mehmet ise dünyaya ancak bir def'a gelirim.

Ay Görünce...⁵⁵²

Ay görünce oruç tutmak lazım geleceğini zihnine yerleştiren bir bektaşî fakiri, geceleri semaya bakmaz mümkün mertebe ay görmemeye çalışmış. Böylelikle remezanın yarısını geçirmiş. Bir akşam kafi miktarda (dem) çektikten sonra evine giderken yolda bir su birikintisi içinde bedir halindeki ayın aksini görür. Ve derhal hiddetle:

-Gözümümi gireceksin, be mübarek! İşte anladık, yarın remezan!

Diye söylenerek ilerler.

Bektaşinin Hasedi⁵⁵³

Bir yaz günü harareten son derece bunalan bektaşî, kenidi âleminde (dem) çekerken yakalanır, hapse atılır. Her şeyden mahrum, bir mahbus olmak pek acı gelir.

⁵⁵¹ ***, "Bir defa gelirmiş", *Çankırı'da Duygu*, S. 67, 1931, s. 4.

⁵⁵² ***, "Ay Görünce", *Çankırı'da Duygu*, S. 66, 1931, s. 4.

⁵⁵³ ***, "Bektaşinin hasedi", *Çankırı'da Duygu*, S. 66, 1931, s.4.

Mahbushanenin pençiresinden bakarken yolda bir hiristiyanın karpuz yiyerek geçtiğini görür. İçini çekerek:

-Bir yide, gâvur olduğuna bin şükret.

Diye seslenir.

Severmiş⁵⁵⁴

Bektaşinin birine remezanı sevüp sevmediğini sormuşlar; cevaben:

-Çok severim, çünkü yenir. Demiştir.

Remezan Korkarmış

Bir bektaşi fakirine remezanla arası nasıl olduğunu sormuşlar;

-Remezan benden korkar, çünkü gendisini yirim! Demiştir.⁵⁵⁵

Ramazan Fıkraları⁵⁵⁶

Mahlası temamile tabiatına uygun, nüktedan, zarif ve hoş sohbet şairimiz Alî Bezli efendi, memleketin ulema ve eşrafının ve bu meyanda bir takım (yeni zenginlerinin) de mensubu bulundukları iftara davet edilmiş ve bir tabîî icap et de etmiş.

Davetliler iftar vaktından epiçe evvel gelmiş olmalı ki şuradan buradan konuşmaya başlamışlar. O esnada yeni zenginlerden birisimünasebetli münasebetsiz öğünmeğe ve kapusundaki uşaklardan, tavladaki cins atlardan ahırdaki eşşeklerden ve saireden bahse başlamış bu bahis üzerine hararetle konuşulduğu bir sırada, dışarıdan bir eşşekte alabildiğine zırlamaya başlar. Böyle öğünmekten ve ben bencillikten hiçde hazetmeyen şair Bezli, ele geçen ilk fırsatta istifade etmek maksadıyla hemen

⁵⁵⁴ ***, “Severmiş”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 4.

⁵⁵⁵ ***, “Remezan korkarmış”, *Çankırı’da Duygu*, S. 67, 1931, s. 4.

⁵⁵⁶ ***, “Ramazan Fıkraları”, *Çankırı’da Duygu*, S. 69, 1931, s. 4.

şahadet parmağın dudaklarına götürerek orada bulunanlara (sus) işareti yapar. Şairin yine bir münasebetsizlik yapacağını anlayan okçu zade Şakir efendi

_Hocam! Nevar, ne oldu, topmu atıldı? Sualine şair Bezli

_Efendim içerde dırlayan dışarıda zırlayan fark edemez bir hale geldik. Korkarım ki bu gürültü arasında iftar topunu değil tencit davulunu, sahur topunu bile işidemiyeğizde cevabını vermiş.

Şair Bezmi bir remezan akşamı hacı Yusuf zadeye iftara davet edilmiş. Okçu zadeninde davetli olduğunu öğrenmişler, hoca akşam topa on dakika kalarak bacı Yusuf zadenin sarı babadaki konağına varır ve kapuden kabul edilerek davetlilerin bulundukları odaya çıkarılır. Hoca odadan içeri girince görürki Okçu zade ile beraber külhani aşık Osman, aşık Nuri baba, sadende hüsmen, yamak Hüseyin ağa, manici Ahmet ağa, kırnatacı Ak gül ve daha bir kaç kişilerde var.

Hoca bu hali görünce, kendisine gösterilen köşeye geçerken sobanın önünde duran maşayı eline alarak geçüp oturur. Okçu zade hocanın maşayı ne yapacağını sorar. Bezli bu fırsatı ganimet bilerek

_Efendim takımda zilli maşa eksikte...

Tarizinde bulunur. Okçu zade şu mukabelede bulunur:

_Hocam yalnız maşa size kafidir hane sahib,ni gösterek

_Zillerinde efendi hazretlerine bıraksanız olmazmı?

Bir remezan akşamı şair Osman Vehhaç efendinin evinde vergi memuru Hakkı, tahrirat müdiri Hakkı, efendilerle şair Ali Bezli de iftara davetli bulunurlar. İki Hakkı efendilerin, şair Bezli'ye zarafetden ari latifeleri biçarenin canını sıkarak, sözü ahirete ve uhrada azabı intikal ettirerek.

İnsan sağlığında üzerinde kulborru bırakarak ahirete gitmemeğe gavret etmelidir. Şayet bir insan böyle kusur ederek üzerinde kavur hakkı çıfit hakkı buunursa ahrette yiyeceği topuzları düşünmeli.

3.4.4. Mektuplar

Mektuplar_1_⁵⁵⁷

Amasya Valisi Erdemli bilginlerimizden Bay Kadri Üçok Baş yazıcımız Talât Onayla dil ve edebiyata dair mektuplaşmaktadır. Bu mektupların özel olmayan ve çok faydalı olan yerlerini okurlarımıza sunuyoruz. Bilgili severlerin faydalanmaları için müsadelerini almadan mektuplarını gazetemize geçirdiğimizden ötürü değerli bileğimizin bizi bağışlamasını dileriz.

13-III-1935

Çoktanberidir mehcür taltifim. Ancak celbû iltifat hususundaki ihtimalimi müdrik, kusurumu da mu'terifim. Tahmin buyurulmayan ki iltifatnamelerinizi cevapsız bırakıyorum. Yalnız yazdığım uzunca mektuplar cebimde kalıyor, zamanı takdimleri geçince de göndermekten sarfı nazar ediyorum.

Yazılarımın derli toplu olması önce taslak halinde yazıp sonra düzeltmeğe saık olmaktadır. Gavail ve meşâğil buna hail olunca vakti geçirmiş oluyorum. Böyle olunca da huzuru faziletinizde yüz göstermeğe hicap mani oluyor. Ah ne olurdu ben de sıyrık olabilseydim. (Bu sıyrık sözü bizim diyarda hali'ul' izar yerinde kullanılır.)

Son iltifatnamenize yazdığım cevap da cxebimde duruyor. Bunda üstat sözü hakkındaki düşüncelerim de vardı. Bir gün takdim ederim.

Bendeniz, itiyadı kadime tabi olarak boş vakıtlarda eski şairlerimizin asarını okuyorum. Elimde eski birkaç mecmua var. Bunlardan bir takım adları eşidilmemiş şairlerin de eserleri bulunuyor. Daha doğru bir ifade ile adlarını eşitmediğim dimeliyim. Türk dili araştırmacılar tenezzülen bunları gözden geçirseler, dilimizin mahsusatından olan ne güzel sözler bulacaklar. Size birkaç misal arzedeyim.

Köylülerimizin, etraflıca düşünülmesi icap eden herhangi bir işi bu yolda mülâhaza ve mutelea sadadında “bu işi genkoldan alalım” dedikleri malumu fazletleridir. Firakî adlı bir şairde yüksek bir savtı istikâ çıkarmayı “gen yakadan feryad” tabirile ifade ediyor.

Gen yakadan nâledir ancak nasibi bülbülün

Dâmenin her servi gül ruhsarın almış hâruhas

Bu söz dilimizin hususî bir tâbiri olarak ne güzel kullanılabilir değil mi?

⁵⁵⁷ K. Üçok, “Mektuplar -1-”, *Duygu*, S. 232, 1935, s. 2.

Konuşurken ve yazarken bir çoklarımız, evvel ve ahir yerinde eninde sonunda demektedir. Halbuki bunun da doğrusu önünde sonunda olmalıdır. Nitekim Ülvî adlı bir şairin

Gedayı bî veva ol devleri dünyayı neylersin

Ölüm ön son mukarrerdir kuru kavgayı neylersin

Beytinde bu tâbir arzettiğim şekilde kullanılmıştır.

Eskiden manayı temamiyet ve mutabakatında (Çak) sözile ifade ederlermiş.

Uslû:

Nereye ister isem gitse işim var dimese

Hasılı çak deli gönlüm gibi bikâr olsa

Beytinde bu (çak) sözüne ne güzel bir cayi istimal bulmuştur. Hele (ehemmiyet vermemek) yerinde (Terkiye asmamak) tabirini mutasavvıf şairlerimizin çok kuvvetlilerinden olduğunu elimdeki bir mecmuada bulunan bir çok gazellerden istidlâl ettiğim Hasan Hüdayî:

Ey Hüdayî terkiye asmam demiş düşman bizi

Her ne denlû bî vücud isen ama barız hele

Beytinde ve ne kadar ince nüktelerle kullanmış. Doğru değimlidir ki (ehemmiyet vermem) demek (ehemmiyet vermek) demektir.

Zulmî, hıncı ve hırsı intikamı ifade yolunda:

Gamzei honriz ile yok yere kanım dökmeğe

Göz karardırın olamı ey gözü ala yine

Beytinde kullanılan göz karartmak terkibi güzel değimlidir.

Bugün arıtmak istediğimiz dilimizde bu gibi sözler ne büyük güzellik sermayesi olur.

Yalnız gönül bir sohbeti duri diraz isteyor.

Dairei intihabiyenizin tebeddülû, bendeniz için pür vad oldu. Burada kalırsam sık sık teşerrûf ve taltif ederim.

Bayramınızı tebrik, hürmetlerimi ve talattuf ederim.

Netice yerinde (sonuç) tuttu. Necatinin kabri pür nuru himmetiniz meşkûr olsun.

K. Üçok

Mektuplar_2_⁵⁵⁸

⁵⁵⁸ K. Üçok, "Mektuplar -2-", *Duygu*, S. 233, 1935, s. 2-3.

Lutufnamenizi büyük bir hürmet ile aldım. İsrinize iktida ile arzı cevabta istical ediyorum. İsrinize iktida etmek, yeketaz olduğunuz şehrahi edebde gitmek benim için imkânsız. Bu yerde arzulara imtisal ile demek daha doğru ve yerinde olur. Siz vadiî nazm vü tahrirde:

Başladıkca ben söze başlar hücuma varidat

Öyle kim takat getiremez anı taktdire zeban

Diyen şair ile hemınan bir şehsüvari belagâtsiniz. Benim gibi bir abilepayı aczin size peyrev veya sizinle hemrev olmam ne mimkîn. Bu (abile) sözünde nereden hatıra geldi diyeceksiniz. Geçenlerde her halde İbrahim Alâettinin “Süleyman Nazifé kitabında gördüm sanıyorum. Bunu (ablâ) okumuşlar. Hatıram beni aldatmıyorsa bu hatayı İbrahim Alâettinehoş görmek elden gelmiyor gerçi ülemayı lisandan: H.T.

Mevsimi tehniede kâsede şerbetmi kalır

Mısraındaki (tehnîe) yi (nühniye) okumuş, talebesine de böyle okutmuştur. Hem bilir misiniz bunada ne mana vermiştir. Gûya (nihiniye) mardın dokuzuna tesadüf eden idi Nevruza delalet edermiş, hayır idi nevrûz dimiş. Sonra yine ülemayı lisandan bir başkası:

Eder tedvir âlem bir mekîn'in kuvveî azmı

Cihan titrer sebatı payı erbabı metanetten

Beytindeki (bir mekin) i (Bermekî) olarak okumuş ve yazdığı kitabında Abbasilere atabeğlik eden (parmak) oğulları hakkında bir tahşire de bulunmuş. Ancak kitabı forma halinde iken bu hücceti ilmiyeyi ihtiva eden forma, dostum Süleyman Şevketin eline geçmiş. Haylıca fassâl olan Süleyman Şevkette bunu diline dolamış, böylelikle müellifde hatasını duymuş ve tiz elden bu formayı ortadan kaldırmış. Yine insaflı zat imiş. Ya sesmeseydi ne olurdu. Geçenlerde bir yerde gördüm galiba semsek, dinlemek ve işitmek manasına geliyor. Bunu Türkçede (Rûh)un karşılığı (Es) olduğu yolundaki bir düşüncemi tahkim için araştırmalar yaparken gördüm. Sonra bizim mecmualardan birinde:

Beddua bilmem ilahi sesmesin âlemde hiç

Köyine vardıkça yarin sek rakıp eylerse ses

Beytinide gördüm. Bu beyt de sesmek sözünün şahidi olur. Şairi ile (sesmek) sözünün Lehcetüllügatte ki manasını ayrıca arz ederim. (Arzettığım ruhun karşılığı (Es) olduğuna ait olan müteleamı taktim edeceğim) Naim Hazim beyin iltifatına

teşekkür ve emrini infaz için çalışacağımı vaat ederim. Ancak başka şahitler yakalayup yakalamayacağımı şimdiden kesdiremem. Yalnız:

Hasılı çak deli gönlüm gibi bikâr olsa

Mısraındaki (çak) sözünün şimdide nakş ettiğim resmi hat ile manzurum olduğunu kat'iyetle hatırlamaktayım.

(Gen yakadan) nale sözündeki (gen yaka) tabirine bendeniz şöyle mana veriyorum. Eskiden hanendeler tizden çıkmak için yakalarının düğmelerini çözerlerdi. Şimdi de geniş yakalık taktıklarına şüphe yok.

Birde bütün kuşlar öterken yakaları demek olan boğazlarını şişirtir genişletirler. Buradaki kinaye yakasını yırtarak avaz avaz bağırmak olsa gerektir. Bu itibar ile gerek vadiî iştikâde gerek sadadı iddiade bağırmaya başladı demek üdebamızın tervicine layık bir tabir olur sanırım.

“Ön son” tabiri hakkında daha birkaç şahide tesadüf ettiğimi hatırlamıyorum. Onları da elde edince istişhat ederim.

Bundan evvelki arizamı müsveddesiz olarak imla ve huzuru bülendinize iğla etmiştim. Bunun benim için doğru olmadığını bir kere daha idrâk etmiş bulunuyorum. Çünkü o mektubumda (Türkçe asmak) sözünü yalnız ehemiyet vermek ile izah etmiş olduğumu şimdi tahattur ediyorum. Bu tabirin delalet ettiği mana daha çok kıymet vermemek ile ifade olunmak gerekti. Hem şunuda arz edeyimki Türkçe asmak cümlesi daima menfi olarak kullanılır. Yani Türkçe asmak kıymet vermek manasına gelmez, bu yolda istimal edilmez. Ancak Türkçe asmamak kıymet vermemek manasını ifade eder. Düşünceme göre bu tabir atalarımızın avcılık ile iştigal devirlerinden kalma olmalıdır. Avcılar kıymet verdikleri avları terkilerine asarak köylerine, kasabalarına hulasa evlerine dönerlerdi. Kıymet vermedikleri avlarıda uşaklarının terkilerine asdırırlardı.

Bazen ehemiyet vermemeğide hayır hafif veya naciz görmediği de Türkçe asmak sözüyle ve böylece şekli isbatta kullanmış olmalarıda caizdir. Biz öylelerini Türkçede misal hatırlayamadım. Ancak fûrs şairlerinin buna benzer sözlerini hatırlıyorum. Malum faziletleri olduğ üzere (fitrâk) terki ve terki kayışı manalarına gelir.

Sad gelim tur aşıksat bestei fitrâk mâ

gibi bir mısra hatırlıyorum. Bu mısraın muhakkak olarak gördüğüm kısmı (bestei fitrâk mâ)dır. Üst tarafı böylemi idi, başka bir şekildemi idi iyice bilemiyorum.

Ancak buna ait misaller çok buluna bilir. Şüphesizki hatırlarsınız. Hafız ile örfnin eşarında da bunun için bir çok misaller bulunacağını kuvvetle umarım. Bu maruzatımla Türkçe asmak sözüyle kulak asmak sözünün karıştırılması icap edeceği acizane ifadeye cüret etmekteyim. Sonra affinize güvenerek arzedeyim. (Bâriz) sözünde bendeniz iki mana bulamadım. Bunda yalnız yük manası görmekteyim.

Zati alileri ikinci manayı nasıl tevil ve beytin umumi manasile telif buyuruyorsunuz. İzahını istirham ederim. Bendeniz beytin hulasai mefadi olarak şunu anlıyorum "düşman bize kıymet vermediğini söylemiş. Bu söz bizimle alakasını isbat eder. Alaka kıymetin alametidir. Kıymeti olmayana ne dost nede düşman alaka göstermez. Biz gerçi bivücuduz. Kendimizde kıymet değil varlık dahi görmüyoruz ancak mademki düşmanımız bizim için ona kıymet vermem diyor. Dimekki onu meşkul ediyoruz ve ona elbette yüküz" İşte bu kadar manayı bu beyte sığdırdığı için hüdayiye çok büyük kıymet vermekteyim.

Dil Cemiyetindeki mesainiz meşkur ve mecur olsun elbette içinde sizinde bulunduğunuz bir heyetin mesaisi kıymettardır. Umudla bekleye biliriz.

(Anti) sözü tam maküsiyet ve zıddiyet ifade eder (yantı) (yan) kökünden gelmekle çak buna uymaz sanırım. Hele bir çıksın da görelim. Türkçemizde kullandığımız (usûl) sözünün (asıl)ın cem'i olmayıp (us) un şekli savtisine uygun olarak makabli ötürülü bir (1) nisbet edatı almakla husul bulmuş bir kelime olduğu benim ötedenberi ileriye sürdüğüm bir fikir hatta bir iddiadır. Bunu Ankara'da ustad Velet iz budagada söylemiştim. Çocuklara (usul usul yörü) demektir. Yine aman sende bu benim umurumda bile olmaz dediğimiz zaman kullandığımız (umur) sözünde emrin cemi olmayup, kömür gibi Türkçe bir sözdür. Ve (um) (ummak) sözünden yapılmıştır. (Kömür) (göymek) (köymek) mastarından çıkmadır. Yanmış manasına (makul gayri makul) karşılığı us alır, us almaz sözlerini doğrusu bende beğenmedim. Usa minasip birer ek ilavesile makul, gayri makul manalarını temin ve ifade edebiliriz.

Bay Nayim Hazime Arapçaya geçmiş bazı Türkçe sözleri arzetmek isterim. Tabii kendileri bulmuşlardır. Ne zarar bende yazarım. Gösterirseniz benim soy adı intihabında üç oğlumun bulunuşu müessir oldu. Ancak bu (Üçok) adı Oğuz efsanesinden alınmıştır. Efsaneye göre Oğuz Han Suriye'ye geldiği zaman çölün Doğu tarafından üç parçaya ayırdığı bir altın yayın parçalarını, uçları dışarıda kalmak üzere göndermiş. Böylece yine uçları dışarıda kalmak üzere, üç altın okuda batıya göndermiş. Altı oğlunu çağırması ava gitmelerini emretmiş büyükler; ay, gün,

yıldız Doğuya, küçükler gök, tağ, deniz Batı'ya gitmişler. Avlanmışlar avlanırken büyükler yay parçalarını, küçükleri okları bulup dönmüşler. Getirdikleri avlarla Oğuz büyük bir ziyafet (şölen) vermiş. Büyük oğullarına Bozok, küçüklerine Üçok adlarını vermiş. Sonra paytahti olan Türkistan'da Yas şehrine dönmüş. Orada kurultayı kurmuş yay parçalarını ve altın okları bulan büyük ve küçük oğullarını da yanında bulundurmuş ve sizin buluşlarınız Tanrı işidir. Bundan sonrada yayı bulanlara bozuk dinmiş kıyamete kadar hükümdarlık bunların nesillerinden en layıkına ait olsun, bozuktan gelir öteki kardaşları hükümdarın sağında bulunsun demiş. Küçüklere sizede Üçok densin ve nesliniz Bozoklara zabıtlık ve hizmetkârlık etsin sizde hakanın solunda oturun demiş. Yay hükümdarlığın, Ok elçiliğin remzi imiş. Yay oku nereye gönderirse ok oraya gidermiş. İndi, ben demokrat ve radikal bir adamım. Sola mütamayilim. Emirden ziyade hizmetten ve itaatten zevk alırım. Oğullarım da bu günün altın oklarını batıda aramaktadırlar. Küçük oğlum Coşkundur. Üçokların en küçüğü Denizdir. Coşkun ile Denizde hoş bir tevafuk var. Ortancı oğlum Orhan Metindir. Dağ adı da ona yaraşıyor. Büyük oğlum Necip derin ve sakindir Gök adı da ona uyuyor. İşte benim bu adı almamın uzak yakın saikları çok acele yazdığım bu sahifelerde kim bilir ne kadar sakatlıklar var kusurlarım daima bana ait isede bu defa sizin insicaliniz de müessir oldu. Bu satırlar şüphe etmemki daha çok kusurludur artık:

Sendendir arkadaş bu mekruh bu fitne

Bu mekruh bu fitne yine sendendir arkadaş

K. Üçok

Mektuplar-3-⁵⁵⁹

Amasya 2-4-935

(Daire) karşılığı olarak ileri sürdüğüm (Çizgin) kelimesinin bazılarınca ne denli bir muş'ir iltifatnamelerine karşılık olarak yazmış olduğum satırlar şimdiye kadar cebimde kalmış idi. O perişan satırları şimdi burada geçiyorum:

"Çizgin" sözünü yoktan var eden ben değilim. Ben onu bulup ortaya çıkardım. Eskiden iki şahitle bir adamın boynunu vururlardı.

⁵⁵⁹K. Üçok, "Mektuplar -3-", *Duygu*, S. 235, 1935, s. 2-3.

Hem de Fuzulî gibi milli bir şairden alınmış on iki tanık, bilmem ki Türk dilinde var olan bir sözün hakkı hayatını isbat ve temine yetmez mi? Yazımın sonunda beğenilirse alınır, beğenilmezse atılır demiştim. Fakat bu beğenmemezlik kaldan da anlamıyanlardan sadır olursa doğrusu kabule lâik görülmez. Kaldıki (Tekerlek) sözü hiç de (çizgin) gibi olgun ve dolgun bir söz değildir. İstilah olamaz. Öncede arz ettiğim gibi (tekerlek) vücudu maddisi olan bir alet, bir aygıt adıdır. (Daire) gibi daha çok bir medlûli zihniye delâlet eden bir sözün yerini tutamaz. Bundan maada tekerlek mutlaka riyaî bir dairede şeklinde olmayıp bir yanı yassıdır. Araba tekerlekleri de tüm ve riyaî değildir. Yahut olmayabilirler. (Daire) bir hat ifade eder. Sihanden ve hacimden âri bir hat. Tekerlek böyle değildir. Sihani ve tecessümü vardır. (Çizkin) ise daima riyaî daire karşılığı olarak kabul ve tervice lâîk bir sözdür. Şu kadar ki bu çizkin sözü nüfus dairesi, Tapu dairesi gibi yerlerde kullanılamaz. Buralarda Nüfus odası Tapu odası demek gerektir. Yine tâhsilat dairesi yerinde de kullanılamaz bu makamda. Tahsildara muzaf olarak (Kol) demek muvafık olur. Birinci kol tahsildarı gibi nahiyeyi tahsiliyeye matun olarak da yöre kullanılmalıdır. Birinci kol tahsildarı kendi yöresinde deyebiliriz. Yahut bunlardan daha doğru ve daha uygun ve güzelleri bulunur.

Bu maruzatıma göre çizgin, oda kol, yöre sözleri hep ayrı ayrı manalarda daire karşılığı oluyor. Bir medlûle, bir sureti zehniyeye bir çok söz, bir çok işaret bağlamak doğru olmadığı gibi muhtelif süveri zehniyeti bir tek sözle edaya çalışmak da yine doğru değildir.

Olurki bilginlerimiz (Daire) karşılığı olarak (değirmi) sözünü almak isterler. Ancak bu sözde (çizgin) gibi tüm daire karşılığı olamaz. Çünkü bu sözün çıkacağı değirmektir. (Değmek), (değirmek). Bu mastarlardan (değirmen) sözü yapılmıştır. (Eğirmek)den (eğirmen) olduğu gibi.

Ekseriyetle değirmenlerde daire şeklinde olduğu için bu şekilde eşyaya da değirmi denir. Ancak esas tesmiye alt ve üst taşların bir birine temasına istinat eder. (Değirmen) taşları da riyaî bir daire şeklinde olmıya bilir. Ve ekseriya değildirler. (Değirmi) sözünde esas mana (temas) medlûlüne taalluk eder. Nitekim bir değirmi tülbind, bir değirmi yazına değindiğimiz zaman hatıra müdevverüşşekil yazma ve tülbind gelmez. Ancak mütekabil iki reis zaviyesi üst üste gelince bütün bir nısf sathı diğer nısf sayhına temas eden tam bir murabba gelir. (Bu itibar ile karşılık klaşuzunun daire mukabili olarak (değre)yi alması da pek doğru olmaz. Eğer bu,

daire çizergin hattın iki ucu bir birine değmekte olduğu esasına istinaden alınmış ise, kat'i nakıs şeklinde de, vakî olur.)

Olurki kimi bilginlerde "çevrim" sözünü daire karşılığı olarak almak isterler. Bu da doğru olmaz. Çevirmek herhangi bir yeri sarmak dımehtir. İhata etmek demektir. Hait etrafı çevrilen yer değil midir. Bazı etrafı çevrilen yatırların bulunduğu yerlere (çevirme) dediklerini bilirim. Türbesiz daha doğrusu kubbesi olmıyan yatırların yerlerine eğer etrafı çevrilmiş ise (çevirme) derler.

Bundan başka bahçelerimizi de duvarla çeviririz. Her çevirmenin ve her bahçenin mutlaka daire şeklinde olması lazım değildir.

Ben de bulunan (makteli Hüseyin) adlı eski kitapta muhasara yerinde çevre almak kullanılmıştır. Muhasara yerinde çevre almak güzel askerî bir tabir olabilir. Bir hisarın muhasebesi yerinde çevre almak, bir askerî kıtanın muhasarası yerinde de sarmak dirsek ayrı ayrı medlûlleri eda eden iki ayrı tabire sahip olmuş oluruz. Aralarında furûkı mâna olan kelimelerin karşılıkları da ayrı ayrı alınır ve bulunursa dilimizin baylığı artırılmış olur kanaatindeyim.

Mademki maruzatımı meşmûli lihaza buyurmağa tahammül ediyorsunuz. (Ustat) sözü çevresindeki düşüncelerimi de arza cüret ederim. Lehcetül lüğat sahibi bunun Türkçesini (usta) olarak alıyor. Arabcası (üstaz), Farsçası (üstâd)dır diyor. Bendenizin zannınca ve itikadımca bu söz kökten Türkçedir. Faik, müteffevvık manasını eda eder ve üst kökünden türemiştir. Sonundaki (t) bir çok sözlerin sonuna gelen bir ektir. Türkçe bu kılıkta sözler çoktur. (Kanat), (tokat), (ırgat), (bayat), (dâmâd) gibileri baştaki hecelerin seslerine göre (t)den evvel (a) sesini almışlardır. (Süt, bulut, umud, kavut) sözleri de (t)den önce (ü,u) seslerini almışlardır.

(Binit, geçid, yiğit) sözleride (t)den önce (i,ı) seslerini almışlardır.

Bu örneklerden ikisi için düşüncelerimi yazmak istedim. Öyle sanıyorum ki (süt) sözünün aslı (suyut)dır. Süt, suyutun yonkülleşmişidir. Ve asıl manası mayıdır. Ya olduğu gibi hafifleşmiş şekli ile yahud suyut kılığında bir fizik ve şimi ıstılahı olarak kullanabiliriz. (Süt) sözünün aslı olduğunu şu düşüncelerimle kuvvetlendirmek isterim . Türkçemizde ıtfa medlulûnu iki kelime ile ödemekteyiz.

Biri söndürmek biri de karartmak. Söndürmek sözünü Anadolu'nun bir çok yerlerinde söyündürmek şeklinde kullanıyorlar. Hatta Nedimin gazellerinde de bu kelime böylece kullanılmıştır. İtikadımca bu kelimenin asıl kökü sudur. Ve önceleri suyundurmak şeklinde imiş. Ve bu kelime su ile ıtfa muhtas olmalıdır.

Karartmak ise ateşi, sebebi ihtirak olan muvellidülhumuzanın temasından yani müvellidühumuzayı taşıyan hava temasından mahrum etmek suretile olan ıtfa karşılığı olmak lâzım gelir. Üstüne toprak atmak suretile bir ateşi ıtfa karartmak; su dökmek suretile bir ateşi ıtfada söndürmek olur. Sonra itikadımca (soğuk) (souk) sözünün kökü de sudur. Hatta Azeriler bu kelimeyi (suyuk) şeklinde telaffuz ediyorlar. Bir de (cıvık) yerinde bizim memlekette (hıvık) sözü kullanılır. İmdi bunlardan istidlâl suretile (süt) kelimesi mutlak olarak mayi demek olup bil'ahare (lebin) e ihtisas etmiştir fikrindeyim.

(Dâmâd) sözü hakkındaki düşüncelerimde şöyledir: Bu kelimenin cezri (dam) dır. Dam, ev demektir. Anadolu'da ev yerinde dam denilir. Fülânın bir göz yahut iki göz damı var derler. Bu suretle (damad) sözü (dam) a (eve) alınan demektir sanırım. Ve bu kelimeyi Farslar, Türklerden almışlardır. Farslar iç güveğiye (puhtehâr) diyorlarki pişmiş yiyen, pişmiş aşı kaşık atan kastediyorlar. Bizde iç güveğiye (damad) demeliyiz. Ötekine sadece güveği. Ayrıca Farslar (dam) kelimesini, ehli, hanegî olmağa kabiliyeti olan hayvanlar için de kullanıyorlar. Yırtıcı hayvan medlulunda (ded) ile eda ediyorlar. (Dedü dam) terkibi ile evcil olmağa kabiliyeti olmayan hayvanlarla bu kabiliyeti haiz olan hayvanları kastederek. Fuzûlinin Leyla Mecnunî ile diğer eşarı kadimede bu sözleri görürüz. Mevsuf olan hayvavat mahzuftur. Sanırım ki (ded) sözü de bizim (tat) dan alınmıştır. Hulasa itikadımca (damad) eve alınan iç güveği manasına Türkçe bir sözdür. Ve öyle zan ediyorum ki güveği yahut güyeği sözünün kökü de (göymek) mastarından (göy)dür. Ve bu (güveği) kızı kendi evine götüren, onu ısıtan, himaye eden manasınadır. Arap bu yerde (hamu) sözünü ve cemi olarak (ahma)yı kullanıyor. Bu (hamu) sözünde sıcaklık, ısıtmak sözü mündemiştir. (Hamu) ve (Ahma) sözleri için kamusun (hamu) ve (sıhır) kelimelerine bakılabilir.

Sözü çok uzattım, sözü çok uzattığım gibi arz-ı cevapta arayı da uzattım. (Es, Tın) etrafındaki maruzatımı bir kaç gün sonra taktim ederim.

K. Üçok

Bir Mektup⁵⁶⁰

⁵⁶⁰ Hamdullah Subhi Tanrıöver, “Bir Mektup”, *Duygu*, S. 240, 1935, s. 1.

B kres  l imiz  air, Hatip Bay Hamdullah Subhi Tanrı verin ba  yazıcımız Talât Onaya gönderdiği bir mektubu olduğu gibi okurlarımıza sunuyoruz:

B kres 28 Haziran 1935

Giresun Meb'usu Talât Onay

Sevgili Kardeşim.

Ahmet Haraminin destanı için yazdığımız ve büyük bir dostluk eseri olarak beni hatırlayıp adıma gönderdiğiniz kitabı aldım.

Darülfünunda  alı tığım yıllar içinde bazı gençlerimizin büyük istidatlarını vaktiyle görmüş ve onlara çok ümid bağlamı ım. Tanınmış romancımız Reşat Nuri bunlardan biridir.

Balıkesir Meb'usu İsmail Hakkı ve siz yer yer Anadolu tetkikatiyle bizi son derece m te ekkiri ve minnettar eden hayırlı bir i  görüyorsunuz.

İsmail Hakkı Bey, tarihî ve mimar  yadig rlarımızı meydana çıkararak büyük ve eski Anadolu geçmişinin halkımızca me ul bir noktalarını değerli eserleriyle aydınlattığı gibi siz de edebiyatımızın, yalnız halk a değil hatta kalem adamlarımızca da ya hiç bilinmeyen veya az bilinen simalarını birer birer ortaya çıkartıyor. Ve bunları tanıtıyorsunuz.

Almanların (Heimatskunde) dedikleri bir ilim vardır. Bu, memleket ilmidir. Bir toprağın terkihi bilgisinden ba lıyarak coğrafya, iklim, tarih, lisan, edebiyat, sanat, ahlak ve adetler gibi onu diğer memleketlerden ayıran bütün hususiyetlerini ayrı ayrı arayan, bulan ve bildiren bu ilme vatan ilmi yahut memleket ilmi denilmesi asıl hedeflerini açıkça gösterir.

Orta Asyada süratle inki af eden Rus istilas , eski Türk memleketlerinin tam bilgisini temin eden koskoca bir ilim heyetinin topladığı malumata istinat etti.

Ben yirmi sene evvel Petresburg seyahatını yaptığım vakit Türk memleketlerine mahsus olan devlet te kil tının başındaki Prens (Trubeskaryu)  ahsen tanı mı ım. Bu zat Asya Türklerini idare eden cihazın başında aldığı bütün tedbirlerde verdiği kararlarda o memleketlere ait tam malumatı toplamı  Rus alimlerinin verdiği ışıktan istifade ettiği için orta  ağ zihniyeti içinde ba ını kaybetmiş bu zavallı Türk k t lelerini istediği gibi sürüyor, istediği gibi kullanıyordu.

Türk milletin bu gün ve yarın en büyük politika esaslarından biri olacak muhaceret içlerinde memleket bilgisi esastır.

Rumelinin hangi parçasında yaşayan Türkün nasıl bir toprakta nasıl bir iklim altında, ne gibi mahsuller veren ve ne gibi sanatlara müsait olan bir yerden geldiğini bildikten sonra buna mukabil şartların Anadolu'nun neresinde bulunduğunu tesbit edebilmemiz ancak memleket ilmine, muhaceret politikamızın istinat edilmesiyle temin olunabilir. Bunun için çok sevgili dostum İsmail Hakkı ve zati âlinizin yaptığı gibi büyük ve eski Anadolu'nun kendisine mahsus sanatlarını, her nevi varlıklarını ayrı ayrı arayarak meydana çıkarmak ve onları uzun seneler sürmüş bir tettebbu hayatının bilgisile aydınlatmak, tahlil etmek en büyük hizmettir.

Ben sizinle ve sizin gibi eski ve çok sevdiğim bir dostum olan İsmail Hakkı Beyle ayrıca iftihar ederim.

Koskoca bir muhacerat işi kitabınızı istediğim dikkatla okumama daha imkân bırakmadı, yalnız umumî surette bir göz gezdirdim.

Fakat bu hafta, gelecek hafta bir imkân bulur bulmaz ondan icabet ettiği gibi istifade etmeye çalışacağım.

Gözlerinizden büyük özleyişle ve sevgi ile öper, teşekkürlerimi daima muvaffak ve mesut olmanız hakkındaki dileklerle beraber size tekrar ederim sevgili ve değerli dostum efendim.

H. Subhi Tanrıöver / Bükreş Elçisi

3.4.5. Eleştiriler

Bir Genç Şairimiz Daha_1_⁵⁶¹

(Ne dersiniz deyin siz- Şiir Mecmuası, Şairi- Muharrem Zeki İstanbulda kâinat Kütüphanesi, 1932, fiatı-25 kuruş, 19 şiir 28 sahife)

Duygunun 113 Numaralı nushasında çıkan “En genç Çankırı Şairi” adlı Kemâl Hakkı Beyin Şiir mecmuası hakkında bazı mutaları havi yazıyı postaya verdiğim gün “Ne dersiniz deyin siz” adlı bir Şiir mecmuası daha aldım. Nazımı olan Muharrem Zeki beyle yedi sekiz sene önce Çankırı Matbaasında bir defa görüştüğümü sonra İstanbul'a gittiğini, orada Eserler neşrine çalıştığını hatırlıyorum.

⁵⁶¹ Ahmet Talat, “Bir Genç Şairimiz Daha -1-“, *Çankırı'da Duygu*, S. 119, 1933, s. 2.

Kemal Hakkı Bey hakkında yazdığım mutalalar bu genç hakkında da tamamen variddir. Evet Muharrem Zeki Beyde vaktından evvel inkişaf göstermiş, şiire sarılmış, ne yazık ki bu yüzden ve daha ziyade maddi sebeplerden dolayı tahsilini başlanğıcında bırakmış; vakıa Çankırı bir şair kazanmışsada Vatan, müstait kabiliyetli ve Zeki çocuğunun daha haylaz yetiştğini görmüştür.

Otuz beş yıldır Şiirle, Edebiyatla uğraşmaktayım. Eğer banada (Şair, Edip) demek caizse o halde heman itiraf edeyimki Şairliğin, Edipliğin acılarını asıl bu yaşında çekmekteyim. Ah, keşgi dört başı mamur olmayan bir Şiir yazmak için sarf ettiğim zamanı, İlim ve fenne hasretseydim. Keşgi, Felekten, canandan, talihden şikâyet edeceğime; Mankal başında bahar Temmuz güneşi altında kar manzarası tasvire yelteneceğime hayatın dikenlerini ilimle ber taraf edecek dolgun bir dimağ sahibi olsaydım. ! .

Kalbimde her gün daha bir parça büyüyen bu te’essür saikasiledir ki gençlerimizi hayalin, Heyulanın tavsifine nefsinin hasretmiş görmek istemiyoruz geçmiş Şairlerimizin Eserlerini, hayatlarına ait haberleri toplayarak onlara ciltlerle mezar taşı kitabeleri yazan ben (1) ⁵⁶² hele tahsilini tamamlayamamış Şairlerin artık aramızda anılmasına razı olmuyorum. İşte bu yüzden Kemal Hakkı hakkında söylediğim sözleri Muharrem Zeki hakkında da varit görüyorum:

“Eğer Şiir onu derslerinden alakoymuş ise emeklere acınır. Çankırı Şairleri sırasına bir haylaz girmiş sayılır; Vatan genç bir zekâyı gaybetmiş olur.

“Duygu Numara 113 Ahmet Talât”

Artık eseri tetkik edebiliriz:

Muharrem Zeki beyle bir defa görüştüğüm halde Şiirlerini çok gördüm. Sekiz sene önce henüz on altı on yedi yaşında iken Şiirler yazan bu genç, bünye itibarile çok nahifti; daha ilk tahsilini takip ettiği için malûmatı ve bittabi görgüsü çok noksandı; Fakat bu çelimsiz ve cılız gençte taşkın bir heyecan, inkişafa müsteit bir zekâ görmüştüm. Tahsilini ileri götürebilmesi ni temin için bazı zevatla çareler düşünürken günün birinde Şiirdede (Fani) olmuş bir şairin ümit verici sözlerine

⁵⁶² Ahmet Talât Beyin üç ciltlik (Çankırı Şairleri) Kitabının birinci cildi çıkmıştır. İkinci cildi Çankırı Matbaasında basılmaktadır. (Duygu)

kapılarak İstanbul'a gittiğini duymuştum. Biraz sonra batup çıkan mecmualarda şiirlerini görmeye başladım. Bazılarını merakla okudum. Neticede onun ruhunda beliren ye'sin, dumanlı görmek hissinin gittikçe arttığını gördüm.

Anasız, babasız ve kimsesiz yetişen bu genç; kimseden yardım görmediği, tahsilini bitiremediği, her gün sefaletle pençelediği için teessür duymakta haklıdır. İş beceremediği hayatını kazanamadığı zamanlarda kendisinin teessür duymasını bir (hak) olarak kabul etmek ile beraber bu teessürün yeis ve bedbini şeklinde devam etmesini hele artık yaşı kemale takarrüp etmekte, hayatını kazanmakta olduğu bir sırada asla caiz göremem.

Geçenki makalemde de acı bir lisanla "Sinema ve Bolşevik" edebiyatının gençlerimizi zehirlediğinden şikâyet etmiş; bunun memleket ve millet için nafi olmayacak dimağlar yetiştirdiğini söylemişim. Çocukluğundan beri hassas görünen teessürü kendine bir tabiat sayan Muharrem Zeki, Çankırıda kalsaydı eminim bu kadar melâle, bedbhatiye kapılmazdı. Fakat ne yazık ki İstanbul'da mâlûl dimağlı gençler tarafından adeta takdis edilen bir anarşi şairinin tesiri, zaten bedbin olmaya müstait olan bu genci de uçurumlara sürüklemek istidadındadır.

Vakıa Muharrem Zekide uçurum kenarında olduğunu his etmiyor, değil. Daha kitabının mukaddimesinde:

*Tuhaf değil midir ki en mes'ut sevinçli, şen
Anlarımızda bile nakş ederiz biz gam
Bir kaç cılız mısrala bir kağıt parçasına*

Diyor ve fakat müteakiben:

*Başka bir ağızlada kalbimizin yasına
Neş'e surur katmıya uğraşırız.....*

Diyerek mes'utken melâl, meysusken neş'e ızhar ettiğini anlatıyor. Demek ki:

"Aldanma şair sözü yalandır"

Sözü bir hakikatin tam ifadesidir. Şu mısrala da daha calibi dikkattir.

Hüzün dolu mevzular bilmem ki niçin, neden?

Körpe hislerimizi her an sıkıp boğmada!

Görülüyorki şair bı halden de memnun değildir. Evet, hüzün dolu mevzular, genç şairin körpe hislerini neden boğuyor? başka mevzumu yok? İşte düşünülecek en mühim mesele...

Geçenki yazımda Harbi umumiyenin şekersiz, gıdasız, büyüyen çocuklarının bünyeleri nasıl hastalığa mütehammil değilse dimağlarında nikbinliğe müsait olmadığını ve küçük bir teessürün onlarca yese münkalip olduğunu, bu mariz ve her teessüre müstait gençlerin fena örnekleri taklide koyulduklarını söylemiştim.

Muharrem Zeki kimsesiz yetişmiş bir Harbi umumî çocuğudur. Teessür onun için esastır. Nazarında her şey siyahtır. Şimdi bu genç hele İstanbulda bedbinlik neşreden şairleri gördükçe neler yapmaz ve neler yapmak istemez?

Vakıa onun nazarında her şey ilham menbaıdır. Meselâ “yalçın kayalar, bom boş ağıllar, yıkık sayalar, Anadolunun harabelik kederi susuz vatanın çağlayan dereleri, kazma görmiyen bağlar, harap edilen ormanlar, şimdi taş yükü dünkü zengin harmanlar, elleri açık, fakat içi dert dolu iş başında terleyen sanatkârlar, ağılayan dul, gülen bir kahbe, çocuksuz evli, na meşru gebe, dilenen sağlam, çalışan âlil, sokak çocuğu; Cümhuriyatta Halil (!) ... “ (1)⁵⁶³

Bu hülâsa onun neler düşündüğü, ne gibi mevzuların şairi olmak istediğini gösterebiliriz. Hele:

Fakat şair ne anlar lutuftan iltifattan;

O bir muammadır, ki bugün bıkar hayattan

Yarinde isyan eder ölümün allahına!

⁵⁶³ Şairin “Ankaraya veda “ adlı Şiirinde bu gidişden pek memnun olmadığı his olunur.

Deyen şair için yeis, bedbinlik ikinci bir tabiat halini almış, bu tabiatta bir adam her şeyi siyah görmeğe alışmış demektir.

(Sonu var)

Ahmet Talat

Bir Genç Şairimiz Daha_2_⁵⁶⁴

Lisan ve uslubü _ Muharrem Zeki'nin uslubünde bir fevkal'adelik görülüyor. O kadar itinakârda görünmüyor. Fakat buna rağmen çok sade ve selis bir ifadesi var. Vuzuh her mısraında göze çarpıyor. Derin ve yüksek düşünmeli görünmek kaygusu bu şairde yok, gerçi kafiye ve zarureti yüzünden bazan alışkın olduğumuz ifade tarzına uygun gelmeyen ifadelerde var. Fakat lisanı oldukça düzgün bir İstanbul çocuğunun lisanındaki çetre fil tatlılık değil, bir köy çocuğunun erkekce, safca edası her mısrada görünmektedir. Bazan kasabasına has tabirleride kullanmıştır: (harap edilen orman, harabelik, herâze, pür kanatlar, tasa) gibi.

19 şiirden 14 ü (15), 4 ü (7) hecalıdır. Demekki Hakkı Kemâl'in 28 sahifelik ve (18) şiirden mürekkep mecmuasında vezin (7, 14) hecalı olduğu gibi Muharrem Zekininde 28 sahifelik 18 şiirden mürekkep mecmuasındaki vezinlerde (7, 14) hecalıdır. İki genç Çankırı şairinin aynı zamanda eser neşretmeleri, eserlerinin 28 sahife on sekiz şiirden mürekkep ve vezinlerinin (7, 14) hecalı olması tuhaf bir tesadüftür.

Geçenki yazımda gençlerin (14) hecalı vezin ihtiyar etmeleri ne taktimin basit, yani (6, 7) şeklinde olduğunu uzunca izah etmiştim. Muharrem Zekinin diğer vezinlerle yazılmış yazısını görmüştüm. Fakat en muğtena şiirleri bu mecmuadakilere olduğu içindirki bu şairimize iki ve nihayet bir vezinle yazan şairimiz nazar ile bakmaktan kendimi alamıyorum.

⁵⁶⁴ Ahmet Talat, "Bir Genç Şairimiz Daha_2_" *Çankırı'da Duygu*, S. 120, 1933, s. 2.

Mecmuanın ikinci şiiri (sovan ekmek) dir. İhtiyar bir köylü sokakta oturmuş, elile parçaladığı ekmeği, yumruğu ile kırdığı sovanı tuza batırarak yiyor. Şair bunu görüyor, hikâye ediyor ve sonunda:

Benimde, çok zamanlar, o somunlar ekmeğim

Benimde, çok zamanlar, o somunlar yemeğim

Ben bıçakla keserim, o yumruğu ile kırar:

İşte aramızdaki en büyük fark bu kadar!

diyor. Bu manzumede şiir yok. Fakat bir hakikati ifade var ki: yoksulluktur.

3 üncü şiir (Ümit yıldızı) adlı 104 mısralı bir hikâyedir. Âşkile yandığı kızın bir adı (Emel) diğeri (Ümit) dir. Bunların mahiyetlerini teşrih etmiyor. Yalnız sonunda:

Edebi yolcusuyuz bu tükenmez sonun!

diyor.

Dördüncü şiir (Son şahika) adlıdır. Emeline nail olamıyan bir hayatı musavvirdir.

Şahikaya doğru tırmanan bir gencin husraranını anlatıyor, şu suretle bitiyor.

Sağlam vücudu yorğun, sert bakışları ölgün

Susuzluktan çatlayan dudakları kup kuru

“Güneş ılık bir sudur” küçük nazmından sonra mezare nakledilen bir (Cenaze) şiiri var. Bununda son mısraı dikkati calibdir.

Bak şu giden cenaze

Bir efsane yelidir

Arkasında avaze

Yükseltenler delidir,

demek ölüm bir efsane ruzugârıdır sevgililerin ölümüne ağlamak delilik, ağlayanlar delidir? Anasına babasına mersiyeleri olduğunu hatırladığım Muharrem Zekide acaba onların ölümünü efsane yeli kendisini delimi sayıyor?

“Yaşıyan hatıra” şiirinde çocukluk hatırasını naklediyor.

ve nihayet:

Aç kalmak, açık kalmak acı şeylermi bunlar?

Bunlarda bir tat yoksa, acı bir tatlılık var.

“Öylemi?” şiiri şairin temayülâtını açık surette göstermektedir:

*Küçücük avuçların ıslandığı bu günde
Gülerek, eğlenerek bayram yapıyoruz biz;
Açlık terennüm eden bakışların önünde
Yalçın bir kaya gibi sırtıyor kalbimiz*

*Kaç öksüzü geydirdik, kaç yetimi güldürdük
Kaç şehit annesinin yüreğine serptin su?
Kaç kanayan yaraya bir parça merhem sürdük
Kaç hastaya koklattık biraz çorba kokusu?*

*gözyaşı dökenlere, ağlayanlara karşı
Kesilmişiz der sanki birer dev, birer ejder*

şiirin buraya kadar olan kısmını bütün insanlardan sarfınazar kendi milletinin muavenetine muhtaç olanlarını düşünmek gibi insanî bir hisle söylenmiş olarak kabul edelim. Fakat şu son iki mısrağla

*Şa! şa! seslerimizle çınlatarak tâ arşı
Bayramlar yapıyoruz, öylemi efendiler?!*

kimlere ve ne gibi hislerle hücom edildiğini _ayıp değil a_ benim kafam kavrayamadı! Acaba kimlere Şâ! şâ! Diniyor, Yani kimler alkışlanıyor?

“Bahariyede akşam” sekiz mısralı bir manzumedir. Güneşin gurubunu anlattıktan sonra şöyle bir tefelsüfte bulunuyor:

*Hesapladımda günün o an uzunluğunu
Bir yudum bile değil, hatta bir tadım bile
Öyle bir çıkmışızki biz adem seferine?*

Hiç ömürümü tayanır bize bu surat ile?

“mu’cize” şiirinde ağlayan bir çocuk tasvir ediyor sonunda şunu diyor.

*Bir yetim hıçkırığı, bir hanımın bir beyin
Yüreğini kanatmış, ne büyük bir mucize?*

“İsyan” adlı 24, “açlık” adlı sekiz mısralı iki şiir bu gencin tam bir tercümeî hali hulasası gibidir.

İsyanda: (Babamın kızıl alevler saçan ocağı ben ısınmadan söndü ekmek diye birçok zamanlar taş gemirdim. Her gülen yüz buruşdu. Dağda bir kaşık aş hasret çekerdim):

*Sürülerce yaşadım senelerce baş başa
Ahır içleri oldu giceleri yatağım
Ne bir anne şefkati, ne bir baba öğüdü
Ne bir bayram sevinci, ne bir meserret demi*

*Dağlar benim için geçilmez oldu.
Herkes açık yollar bana kapandı.
Havalanmak istedim kanatlarım yandı.
Felaketle sefaletten etrafım kızgın bir çember gibi sardılar.*

*Beni yaratan bile halime güler gibi
Dışlerini gösterdi bir müddet asumandan*

dedikten sınra şöyle bir cevap alıyor:

*Şimdi fırtına olup isyan etmek çokmudur?
Şimdi kırsam günahımı kıkırık kusan neyi?
Şimdi hakkım yokmudur yok tanısan her şeyi?*

fakat gaibden veya vicdanından şöyle bir cevap alıyor:

Senin hakkın kudurmak, zavallı şair kudur!

“Açlık” dört gün aç kaldığı halde denizin (Oh!) der gibi dalgalandığını görüyor dalgalara hitaben:

Ekmek diye yirimde çok zeman açlığı ben!

Gene çoşğum yaşarım, taşğın yaşarım sizden!

diyor. Naklettiğim mısraların heman hepside bu şairin nasıl bir mizaç sahibi olduğunu, tesire, betbinliğe meylini ve sebebini az vuzuhle göstermiştir sanırım.

Muharrem Zeki geniş ormanları her dereye çağlayan suları, karlı dağları, taşlık yolları ve mebzul bahçeleri ile tabiatın bütün güzelliklerine cilvegâh olmuş bir memleketin, Ilgazın çocuğudur. Sefaleti kendi yakından görmüş olan bu şairimizden beklenen azim sebattır. Meriz ruhlu, mütelevvin tabiatlı Ilgazlı bir genç, Çankırılı bir şair görmek kadar bizi fütur ve endişeye sevkden başka bir şey olamaz.

Muharrem Zeki Bey, siz içinde yaşadığınız İstanbulun şu veya bu ciheti değil, doğduğunuz yurdun elemelerini, güzelliklerini terennüm ediniz. Size yakışan budur.

Ahmet Talat

Tahlili Cevap: Muharrem Zeki ve Şiirleri⁵⁶⁵

Çankırı Meb’usu Ahmet Talât B. ef. ye

Bir şair henüz hayatta iken bütün ömrünün sanat ve ilim cephesini göstermeden hakkında umumî bir tahlil yapmanın ne kadar yanlış bir hareket ve ne kadar sakat hükümlerle dolu olacağını bilmiyor değilsemde zatı âlinizin bu hususta göstermiş olduğunuz titizlik benide ve daha haklı olarak titizlendirdi.

Belki Muhterem Mebus Beyefendi:-

⁵⁶⁵ Daniş Remzi, “Tahlili Cevap: Muharrem Zeki ve Şiirleri”, *Çankırı’da Duygu*, S. 124, 1933, s. 2.

Ben Muharrem Zeki'yi değil onun ancak bir eserini tenkidini bir tahlilden geçirdim.

Diye bir müdafaa tarzını ihtiyar edebilirler. Ancak bu taktirde de kendileri hataya düşmüş olurlar. Çünkü:

-“Eğer Őir onu derslerinden alakoymuş ise emeklere acınır. ankırı şairleri arasına bir haylaz girmiş sayılır. Vatan genç bir zekâyı kaybetmiş olur.”

Tarzındaki menfi mütalaalar doğrudan doğruya eserin değil sahibinin hakkında söylenmiştir.

(Menfi mtaalar) dediğime dikkat buyurulduysa sebebini izah edeyim:

Haylaz, kelimesi sadece mektepten, dersten kaçan bir ocuk için değil... alelumun her hangi bir vazifeden kaçan yaşı, başı insanları da ifade eder. İşte böyle olanları vatan kaybetmiş demektir fakat (Muharrem Zeki)'yi değil.

Benim tanıdığım, bildiğim (Muharrem Zeki), alıőkan ve çalıőmaktan yılmaz, fitri sanatkarlığına yeni yeni -Matbaacılık, Mrettiplik gibi aylıkcılıktan ayrı- sanat ve ihtisas bilgileri ilave eden azimkar bir türk gencidir. Son faaliyetlerinde hangi maksada matuf bulunduğunu söylersem kaniimki muhterem Meb'us Beyefendi, bütün bütün şaşıracaklardır. (Muharrem Zeki) ilim ve tahsil hususunda Talât Beyefendi ile aynı fikirde bulunduğu için bu yıl (Bakalori imtihanlarına) hazırlanmaktadır. O zaman koca ankırı daha büyük bir şahsiyet kazanacak sanki?

Muharrem Zeki İstanbula kaçtı diye te'essr duyan zat, bize ne kadar te'essr verdiğinin farkında değilmidir acaba? O buraya geldikten sonradır ki ankırı bir şair ve vatan genç bir işçi, fa'al bir uzuv kazandı. Eğer böyle olmasaydı hiç şüphesiz ankırının nüfus kaydında bir de (Muharrem) adında bir oban bulunacaktı o kadar... Bu sözlerimden çobanları hakir gördüğüm anlaşılsın. Bilâkis onları pek severim. Esasen bizim (Muharrem Zekimiz) aslen bir oban değilmidir? Bu gün ise İstanbulun genç ve şuurlu bir şairi.

Talât Beyefendi (ne derseniz deyin siz) Muharrem Zeki bu günlerini ve yarınlarını buraya borçludur. Düşünüldüğü gibi, İstanbulda (sinema ve bolşevik) edebiyatına kapılmamış ve “çocukluğundan beri hassas görünen, te’essürü kendine bir tabiat sayan Muharrem Zekinin mâlûl gürülen dimağı, varlığı İstanbula geldikten sonra (melal, bedbahtı ve bedbinî) gibi zaafılardan kurtulmuştur.

Her halde dikkat buyrulmamış ki şairin hep çocukluk hatıralarını yaşatan şiirlerinde (melal) vardır. Bazı hadiseleri de canlandırırken-çocukluğunu ve acılarını hatırlattığı için- yine te’essür ve isyana düşer. Bütün bunlar şairin (hayata karşı bedbin) olduğunu değil, melûl ve mahzun hatıralarının karşısında (açlığın, sefaletin, ihmal olunmanın) ızdırabını duyarak, duyduklarını cemiyete duyurmak için çırpındığı, didindiği anlamına işaretir, delildir.

Meselâ bir bayram günü kendide dahil olduğu halde eğleniliyor. O aralık şairin gözü sokakta dilenen bir küçüğe iliyor. İşte artık onun kafasında bir redaî başlamıştır. Kendi çocukluğu birer ayrı acıyla safha safha canlanıyor: Onunda böyle yok ve yoksul bayramları geçmiş, belki oda böyle yaşlı gözler ve içli bir gönülle eğlenenlere bakmıştır. Bunları hatırlamak şairin her türlü neşesini kaçırıyor ve kalemine sarılıyor: (öylemi?) şiiri çıkıyor.

Burada (Şa... Şa...) diye alkışlanılan kimdir, bunu bilmeyecek, kafa almıyacak ne var ki?.. Bunlar biziz. Ve siz, bütün bir lakayt cemiyet.. “küçük avuçlar gözyaşlarıyla ıslanırken bayram yapan hepimiz. Şair yetişebilecek bir iktidarı varken Muharrem Zekiye çoban bırakacak kadar ihmalci olan insanlık..

Diyorum ya dikkat buyurulmamış veya bir maksatla bu yolda yanlış tahlil edilmiş olan bir eserin sahibi bulunmak ve bilhassa ölmemiş olmak kadar fena bir hadise yoktur. Hele bu tenkit için yazılmış yazıların sahibi bir hemşeri bulunur ve insanı Çankırlı iken Ilgazlı gibi göstererek Hemşeriliğe bile kabul etmezse!..

Muhterem meb’us beyfendi! Muharrem Zekiye hiç tanıyamamışsınız.. Her halde onun şiirleri size kendini anlatamamışlar. Veya siz pek titiz davranarak anlaşılmamakta ısrar buyurmuşsunuz. Her ne hal ise, ancak (Çankırı Şairleri) gibi

memleket kitabhanesine ciltler kazandıran bir edebiyat arayıcısının daha kat'î hükümlerle şairlerimizi (hakkeli-insaf) tanıtmalarını beklerdik. Muharrem Zekinin geride daha dört şiir mecmuası ve besteye girmiş millî şarkıları varken (Ne dersiniz deyin siz) ciddi bir tahlile girişmek ciddî bir tahlil yapmamak demektir. Henüz görmediğiniz-yanlış hükümlerinizi-pek belli olan o eserlerin isimlerini-Reklam yapıyor-denilmesin diye yazmıyorum. Fakat posta ile taktim edeceğim görüldükten sonra kat'î neticeyi bekler arzı hürmet ederim efendim.

İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Talebe Cemiyeti Reisi

Danış Remzi

Bir tenkit yüzünden⁵⁶⁶

Darülfünun edebiyat fakültesi talebe cemiyeti reisi Danış Remzi beye

Her vakit bir Türkünün bağlaması, bir şarkının nakaratı gibi söylerim. Mektep sıralarında ilme fenne çalışacağıma Edebiyatla uğraştım; otuz beş yıldırda uğraşmaktayım. Bu yüzden ciddi İlimlere Fenne yabancı kaldım. İstiyorumki genç hemşerilerim, bütün vatandaşlarım benim gibi havaiyatla uğraşmasınlar; tahsillerini yükselttikten sonra edebiyatlarda meşgul olsunlar. Çünkü İlimsiz Şiir olamaz. İlimsiz Şair içinde yüzdüğü denizi bilmeyen balıklar gibidir. Hani eskiden elinde keşköl, boş kafa gezdiren Seyyahlar gibi: diyar diyar dolaşırlardı; fakat o yerlerin hayat ve şeraiti içtimayesini bilmezlerdi. İlimsiz şairde böyledir: gördüğünü anlatır fakat derinlikleri görmediği için anlatışı noksandır. Duygularını söylemek ister fakat; çocuk gibi hata eder ve hulasa gençler önce Âlim sonra Şair, Edip, Mıharir... olmalıdır.

Çankırı gençlerinden Kemal Hakkı beyin şiirlerini tenkit ederken böyle bir dertleşmede bulunmuş ve Muharrem Zekinin “Ne dersiniz deyin siz” Kitabından bahsederken bilmünasebe bu mutalaayı -Fakat Şairin lehine olarak- tekrarlamıştım. Bence acı denemelerin son ucu olan bu dertleşmenin yanlış anlaşılacağı hatırımdan geçmemişti. Hele Bab Âli alanında (Muhit) titizlik, sinir boşanması gibi istemediğim haller meydana getireceğini asla ummazdım. Kendinisini bilmediğim halde yazılarından malûmatlı ve iyi düşünen bir genç olduğunu anladığımı sandığımı

⁵⁶⁶ Ahmet Talat, “Bir tenkit yüzünden”, *Çankırı’da Duygu*, S. 124, 1933, s. 2-3.

Nurullah Ata Bey (Milliyet) Gazetesinde Muharrem Zekinin şiirlerini tenkit ederken benim yazılarımı kasdederek yaşayan bir şairin hayatından bahs ve bir esere bakarak kat'î bir hüküm vermek hayatı olacağını derbeyan etti. Nurullah Beyi lezzetle dinlemek maksadile cevap vermek isterken Edebiyat Fakültesi Talebe Cemiyeti Reisi Daniş Remzi hücumuna uğradım. Tepeden inme değilde tepeden düşme nevinden olan bu hücumu mukabelesiz savmak kabildi. Fakat bu genç arkadaşı insafa davet etmek fikrini görgülü buldum.

Daniş Bey asabi bir ifade ile “Bir Şair hayatta iken hakkında umumi tahlil yapmak yanlışır; sakat kelimelerle doludur.” diye söze başlıyor, sonra bana hitapla “Sizin gösterdiğiniz titizlik-Beni daha haklı olarak- titizlendirdi.” diyor ve heman “Talât Bey belki ben tenkidi tahlil yaptım, diye bilirler. Fakat hataya düşmüş olurlar çünkü menfi mütalaaları eserin sahibi hakkında söylenmiştir.” sözünü sıralıyor.

Çankırı Şairleri arasına geçen bir gencin bir eseri çıktığını-Tenkrit suretile olsun-Memleketine duyururken şahsını bilmeyenlere kendisini anlatmak hata olduğunu ilk defa eşitiyorum. Hele yurdumun şairlerini eserimde canlı bir surette yaşatmak istediğim için bunu elzem görüyorum. Muharrem Zekiden bahsederken tahsilini yarıda bıraktığını hatırladığım için teessür izhar, sonraki memnuniyet ve ümitlerimi sebeplerile izah etmiştim. Benim bu açık sözlerim, açık kalpliliğim nedense bazılarının hoşuna gitmemiş, Bab Âli kahvelerinde didi koduyu mucip olmuş; Daniş beyi de kendi derin düşüncesine göre ve kendi tabirince “haklı olarak titizlendirmiş.”

Sözlerim “yanlış hareket, sakatlıklarla dolu hükümler, menfi mutalaalar.” sayılmış. Çünkü ben Muharrem için “Şiir derslerinden alıkoymuş ise emeklere acınır. Çankırı şairleri arasına bir haylaz girmiş sayılır, vatan genç bir zekâyı kaybetmiş olur.” demişim. Halbuki bu mutayı lise talebesi olan Kemal Hakkı Bey hakkında söylemiş, Muharrem Zekiden bahsederken evvelce bilmünasabe böyle didiğimi bildirmiştim. Çünkü Muharrem talebe değildir. Muarızım nedense bu sözleri Muharrem için söylediğimi farz etmiş.

Daniş bey (haylaz) kelimesine kendince mana verdikten sonra Muharrem Zekinin “Çalışkan, fitrî San’atkârlığına yeni sanat ve ihtisas bilgileri ilâve eden azimkâr bir Türk genci” olduğunu söylüyor. Hayat ve âkıbeti hakkında malumat sahibi

olmadığım bir hemşerim, bir Çankırı Şairi için bu tezkiye mueibi mefharettir. Tahsili terk ederek İstanbul'a giden Muharrem Zeki “yeni yeni san’at ve ihtisas bilgileri elde ediyormuş, demek mes’utmuş o halde benim kendisine acımam doğru değilmiş. Oh, ne güzel zaten bir Çankırlıdan da beklenen bu meziyettir. Muharrem bu cihetle şayanı tebriktir.

Fakat Daniş diyor ki: “Muharrem Zeki ilim ve tahsil hususunda azimle aynı fikirde bulunduğu için bu yıl bakıyor ya imtihanına hazırlanmaktadır. O zaman koca Çankırı daha büyük bir kazanacak sanki?

Bu haberden cidden memnun oldum. Demek haylaz tasavvur ettiğim bir genç bir taraftan hayatını kazanmaya çalışırken diğer tarafta imtihanlara hazırlanıyor. Daniş beye göre koca Çankırı bir şey kazanmazmış. Fakat biz Çankırlılara göre bütün Vatan bir haylazdan kurtuluyor. Çankırı malumatlı bir genç, bir şair kazanıyor. Asıl kazananda Muharrem Zekidir. Çünkü İlimsiz Şiir olamayacağını Şiirle karın doymayacağını anlamış demektir. Daniş bey Muharrem Zekinin tahsil ve ilim hususunda benimle aynı fikirde olduğunu _Latife tarzında_ tebşir ediyorlar; sonra bundan benim (şaşıracığımı) söylüyorlar. Acaba kendileri ne fikirdedirler, İlimsiz Şiir taraftarı mıdır? Bir Çankırlı gencin tahsilsiz kaldığına ağlayan bir adam, o gencin tahsilini ilerletmeye çalıştığını duyması ile neden şaşırırsın? Bu istitlâle develer bile gülmez mi?

Daniş bey diyor ki: “Muharrem’in İstanbul’a kaçtığından teessür duyan bir zat (yani Talât) bilmeyormuki o buraya geldikten sonra Çankırlı bir şair, Vatan genç bir işçi faal bir uzv kazandı. Böyle olmasaydı Çankırı Nüfus kaydinde “Muharrem” adında bir çoban bulunacaktı. Fesüphanallah: Ben münakaşayı, ilmî olmak şartile çok severim. Fakat meseleyi çıkmaza sokmayı hoş görmem, sokanları da sevmem. Hele benim sevmediğim, düşünmediğim şeyleri bana isnat edenlerden iğrenirim. Daniş bey bana Muharrem’in imtihan vereceğini tebşir ediyor; sonra şaşıracağını söylüyor. Daha sonra İstanbul’a kaçtığından teessür duyduğumu isnat ediyor. Güya Muharrem İstanbul’a gittiği hele orada şair, işçi fa’al bir adam olduğu için müte’essir oluyormuşum. İsnadın bu kadar kötüsüne ilk defa rast geliyorum. Muharrem’in cahil kalmasında bana bir faide yoktur. Onun âlim olmasında ise bütün vatanın menfaati vardır. Benim hodkâm veya hemşerilerimin cahil kalmasını isteyecek kadar adi yaratıldığımı, ilim düşmanı olduğumu Daniş Bey acaba ne ile keşf ettiler? Muharrem’in ilmile benim basit bilgilerim sönmez; Muharrem yükselmekle ben

alçalmam ki müte'essir olayım. Talebe cemiyeti reisinin bu istitlalleri karşısında: "sana okutulan mantık yerin dibine geçsin" demekten başka çare yoktur.

Muharrem'in melâl inleyen bir şair olduğu hakkımda sözlerime karşı muarızım "Muharrem'in İstanbul'a geldikten sonra bütün bu zarflardan kurtulduğunu "söyleyor ve hele "dikkat buyrulmamış, çocukluk hatıralarını yaşatan şiirlerinde melal vardır. Bazı hadiseleride canlandırırken _çocukluğunu ve acılarını hatırlatdığı için_ yine te'essür ve isyana düşer." Diyor.

Bu birbirlerine zıt ifadeden Muharrem'in melâl şairi olmadığı manası çıkarmı? Demek benim söylediğim gibi evelce şiirlerinde melâl vardı; yine söylediğim gibi son şiirlerinde de melâl vardır. Her şair daima hafızasının tahtı te'essüründedir. Binaenayh bu karma karışık ifade ile Daniş Bey de beni tasdik etmiyormu?

Daniş Bey pek tuhaf bir isnatla daha bulunuyordu: "diyorum ya dikkat buyrulmamış veya bir maksatla bu yolda yanlış tahlil edilmiş olan bir eserin sahibi bulunmak ve bilhassa ölmemiş olmak kadar fena bir hadise yoktur. Hele bu tenkit için yazılmış yazıların sahibi bir hemşeri bulunur ve insanı Çankırlı iken Ilgazlı gibi göstererek hemşeriliğe bile kabul etmezse....!" diyor.

Tenkitlerim de hata olabilir; fakat "bir maksatla yanlış tahlil edilmiş" olamaz. Bir şair hakkında mutalea yazmak bir maksada matuf ise Daniş Beyin müdafaaları acaba hangi maksada hadimdir. ? "Eserin sahibi bulunmak ve bilhassa ölmemiş olmak kadar fena hadise yoktur." Sözündeki çirkinlik zahirdir. Talebe cemiyeti reisi bu isnadi, bu çirkinliği nereden çıkardılar, maksatları nedir? Şahsını bilmediği bir insan hakkında bu kadar bayağı bir isnattada bulunmak bir Darülfunun gencine yakışmaz. Bu kadar iftiraya sapabilmek için insanın dimağan malûl olması icap eder. Fakat ben bunu mensubiyeti ile müessenin genç uzvunu yakışdıramam.

Eserin sahibi Muharrem olduğu için yanlış tahlil etmişim, hele ölmemiş olması _galiba benim için_ fena bir hadise imiş. Muharremle sekiz on yıl önce bir defa görüştüm, şimdi görsem tanıyamam. Aramızda bir geçmiş yoktur. Sonra Muharrem eser neşretmiş bana ne zararı var? hele ölmüş olursa niçin sevineyim? Bilâkis vatanın bir genci gaip ettiğine ağlarım. Daniş beyin bu fena isnadına karşı hala öğürüyorum. Hayatımda bundan feci bir suikaste maruz kaldığımı hatırlamıyorum.

Zekinin (Korgunlu) iken Ilgazlı yazılması tuhaf bir yazı hatasıdır. Hem ben Ilgazlıları Çankırlılardan ayırmış değilim ki vesile isnat ve iftira olsun. Farz edelim ki Zekinin nereli olduğunuda bilemiyorum. O halde Daniş beyin yukarıdaki isnat

ettiği (maksat, ölü) sözlerinin bir iftira olduğu anlaşılmazmı? Bu kadar mantıksızlık olurmu?

Muarızım Muharremi hiç tanımadığımı, şiirleri kendisini tanıtmadığını yahut “titiz davranarak anlaşılmamakta ısrar ettiğimi” benim gibi bir edebiyat arayıcısının kat’î hükümlerle şairlerimizi tanıtmamasını beklediğini söyledikten sonra “Muharremi daha dört şiir kitabı ve bestelenmiş şiirleri varken (naderseniz deyin siz) eserini ciddi bir tahlile girişmek, ciddi bir tahlil yapmamak demektir.” diyor. Ve bu eserlerin isimlerini göndereceğini söylüyor.

Ben eski edebiyat ve nazariyatla dimağı yoğrulmuş bir adam olduğum için Muharremi anlamamış olabilirim. Fakat (titiz davranarak anlaşılmamak) da ne menfaatim, ne maksadım olabilir? Madamki daha eserleri varmış, madamki bunlar görülmedikçe bir tahlil yapılamazmış. Ohalde Daniş B. ef. Sizin gibi yeni yeni malumatla mücehhez, ateşin, zeki bir efendiye düşen kitapların adını bildirmek değil, Muharreme dair etraflı bir tahlil yapmak, bizide yüksek ilminize hayran bırakmaktır. Bunu yapmadınız; bilâkis iftiralara saptınız.

Daniş bey! üç dört yerde bana yazıcılığı çok görmüş olmalısınızki resmi ünvanımla hitap etmişsiniz. Bundaki inceliği sezenlerdenim. Fakat otuz beş senedir imzasını (Çankırılı) atan bir adam için böyle hitabınıza ve maksadınıza güldüm. Bugünkü resmi sıfatımı zikrederek muhatabada bulunmakla arkadaşlarınıza karşı cesur görünmek ve kiminle boy ölçüştüğünü göstermek isteyorsan yanılırsın. Bu hal tıpkı yaramaz mektep kaçkınlarının sokaktan kendi halinde geçenleri taşlamasına benzer. Ben sizi bu halde görmek istemem.

Bizde tenkidatı edebiye, münakaşatı ilmiye hep çıkmaza sevk edilmek, muharririn hatırından geçmeyen şeyleri isnat etmek, bir kolayını bulunca iftirada bulunmak adettir. Bu kötü marazdan, bu kötü huydan bari siz talebe cemiyeti reisi vareste kalınız. Beni tanıımıyorsunuz; ne fikirde ne kıratta bir adam olduğumu bilmiyorsunuz. Sonra eserimde kendisine mühim yer ayırdığım bir hemşehrime bana karşı müdafaa ederken benim hayalimden bile geçmeyen şeyleri bana isnat ediyorsunuz. Bâri genç mütefekkir Nurullah Âta beyden ibret alınız.

İnsan hayası, sayısı nisbetinde edip olur. Tecavuzunuza belki nedamet edersiniz ümidile mukabele etmedim. Sizde beklediğim terbiyeli bir efendi gibi hareket etmenizdir. Ne yapayım, işte bir tenkit yüzünden acı iftiralara uğradım.

Ahmet Talat

SONUÇ

Osmanlı'da ve Türkiye Cumhuriyeti'nde basın, yenileşmenin en önemli zemini ve taşıyıcısı olmuş, edebiyatın yenileşmesi ve geniş kitlelere ulaşmasında da temel araçların başında gelmiştir. Osmanlı'dan ve Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçte İstanbul ve Ankara basınındaki edebî muhteva ile ilgili birçok araştırma yapılmış iken taşra basını ve edebiyat ilişkisi üzerinde yeterli çalışma pek bulunmamaktadır. Buradan hareketle çalışmamızda bu hususun taşra ayağından birisi olan Çankırı'da, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında basının ortaya çıkışı ve gelişmesi sırasında basın edebiyat ilişkisi arasında doğrudan bir ilişki olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çankırı basın tarihinde 1921-1938 yılları arası önemli tarihlerdir. 1921'de Çankırı'ya matbaanın gelişiyi şehirde basın faaliyetleri başlamıştır. Bu faaliyetler 1938'e, Atatürk'ün vefatına kadar bütün canlılığını korumuştur. 1921-1938'li yıllar arasında, yeni rejimin etkisiyle değişen Çankırı toplumu, inkılâpların ve fikir akımlarının da etkisiyle siyasi, sosyal, kültürel ve edebî pek çok alanda zengin bir basın yayın dönemi yaşamıştır.

1921-1938 yılları arasında Çankırı'da çıkarılan *Çankırı Gazetesi*, *Necât Gazetesi*, *İnce Geliş Gazetesi*, *Halk Yolu Mecmuası*ve *Duygu Gazetesi*'ne bakılarak gazete kurucularının, gazetelerde yazan şair ve yazarların inkılâpların yolunda ve Türkçülük ideolojisinde oldukları görülmüştür. Bu nedenle bu dönemin basın yayın organları olan ve söz konusu edilen gazetelerden hareketle, çalışmamızın kapsamını oluşturan 1921-1938 arası "Atatürk Dönemi Çankırı Basını" olarak adlandırılabilir.

Çankırı Gazetesi'nde edebî malzeme bulunmamakla birlikte Çankırı'ya 1921'de matbaanın gelmesiyle başlayan basın yayın faaliyetleri çalışmamızın 1921'den başlatılarak, bu zemin üzerine inşa edilmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra gazetenin içeriği incelendiğinde gazetede kültürel ve sanatsal faaliyetlere önem verildiği görülmüştür.

Çalışmada Çankırı’da çıkarılan ikinci basın yayın organı olan *Necât Gazetesi*’nin ulaşılabilinen sayıları ve gazetenin devamı olan *İnce Geliş Gazetesi*’nin tek sayısı üzerinden değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Her iki gazetede de Cumhuriyet rejimine bağlı olarak Halkçılık fikrinin sürdürüldüğü görülmüştür. Söz konusu edilen gazetelerde yayımlanan şiirlerde Atatürk sevgisi ve inkılaplara bağlılık hakimdir. Şiirlerde, Atatürk ve Atatürk sevgisi milli ve hamasî şekilde, coşkulu bir üslupla dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra Çankırı toplumunun siyasi, sosyal, kültürel ve edebî hayatını söz konusu edilen gazetelerle takip etmek mümkündür.

Çalışmanın omurgasını oluşturan mecmua ve gazetelerden bütün sayılarına ulaşılan *Halk Yolu Mecmuası* ve bazı sayıları eksik olan *Duygu Gazetesi* esas alınmıştır. Söz konusu mecmua ve gazete içerisinde çeşitli edebî türlerde eserler tespit edilmiştir. Tespit edilen türlerin edebî muhtevaları üzerine tasnif yapılmıştır. Muhteva, şekil, yapı, dil ve üslup özellikleri bakımından incelenen edebî türler üzerinden bir sonuç elde edilmeye çalışılmıştır.

İncelenen eserlerin muhtevalarında, Çankırı basın hayatının siyasi, ideolojik bir eğilim gösterdiği ve Atatürk’e, Cumhuriyet rejimine, ilke ve inkılâplara bağlı olduğu görülmüştür. 1938’den sonra Atatürk’ün vefatı ve beraberinde tek parti döneminin başlaması ile basında görülen çeşitlilik azalmış ve ilerleyen dönemlerde Çankırı basını siyasi yönü ağır basan bir çehre kazanmıştır.

Dil ve üslup bakımından *Halk Yolu Mecmuası*’nda ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır. *Duygu Gazetesi*’nde de yer yer ağır ve süslü bir dil kullanılmakla birlikte gazetenin genelinde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilmiştir. Her iki basın yayın organında da halkın sosyal ve kültürel konularda aydınlanmasının amaçlandığı metinlerde dil, daha yalın ve durudur.

Halk Yolu Mecmuası ve *Duygu Gazetesi*’nde ortak olan türler şiir, hikâye, roman, hatırat ve mektuptur. Her iki yayın organında da çoğunlukta olan edebî tür, şiirdir. Şiirler içerisinde aşk, kahramanlık, öğüt, övgü, eleştiri, ayrılık, gurbet, özlem, ölüm, tabiat gibi geleneksel konuların yanı sıra bütün temalar içinde öne çıkan konular ise Atatürk sevgisi, Cumhuriyet övgüsü ve inkılâplara bağlılıktır. Söz konusu edilen

mecmua ve gazetede Cumhuriyet döneminin fikrî düşüncelerinin yansımaları görülmektedir.

Cumhuriyet'in ilanı ve beraberinde Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda sanat ve edebiyatta yerliliğe yönelme hareketi, *Halk Yolu Mecmuası* ve *Duygu Gazetesi*'nde de görülür. Bunun yanı sıra yeniliğe ve değişime her daim açık şair ve yazarlarda görülen estetik kaygının, söz konusu edilen her iki yayın organında yerini yavaş yavaş ideolojik düşüncelere bıraktığını söylemek mümkündür. Ayrıca şiirde, klasik edebiyat mazmunları ile halk şiirinin yalın dili ve imge bağı görülmekle birlikte Cumhuriyet şiirinin zengin konu başlıkları ve söylemleri de görülür.

Halk Yolu Mecmuası'nın çıkarıldığı yıllar Osmanlı Devleti'nin son yıllarına tekabül ettiği için mecmuadaki edebî türlerden şiir, roman ve hatıratlarda Osmanlı'nın son dönemlerinde içinde bulunduğu durum ve Kurtuluş Savaşı yılları milliyetçilik anlayışı içinde anlatılmıştır. *Duygu Gazetesi*'ndeki türler içerisinde özellikle şiirde, milliyetçik ve Türkçülük ideolojisine bağlı kalınarak destansı ve hamasî duygular yoğun olarak işlenmiştir. Özellikle kahramanlık konulu şiirler başlı başına milli his ve duyguları yansıtmaktadırlar.

Halk Yolu Mecmuası'ndaki hikâyeler, geniş betimlemelerden, uzun, sıralı ve birbirine bağlı cümlelerden oluşmaktadır. *Duygu Gazetesi*'ndeki hikâyeler ise kurallı, basit cümlelerden oluşan, özlü sözlere yer verilerek okuyucudan ders çıkarması amaçlanan, samimi ve sade bir dille yazılan hikâyelerden oluşur. Bununla birlikte her iki basın yayın organında bulunan hikâyelerin modern hikâye olmamakla birlikte bunların geleneksel anlatılar oldukları ve tahkiye geleneği içerisinde yer aldıkları görülmüştür.

Halk Yolu Mecmuası'nda “Perrân” adını taşıyan romanda, sade bir dilden uzaklaşılarak, sanatlı bir anlatım tercih edilmiştir. Ağır diline karşılık romanın, geçtiği dönemin kişilerinin ve toplumunun ruhsal durumunu çok iyi yansıttığı söylenebilir. *Duygu Gazetesi*'ndeki *Beni Affet* adını taşıyan romanın dili ise daha açık ve anlaşılırdır. Bunun yanı sıra romanın yazarı, aile hayatındaki bağların zayıflığını ve ahlaki değerlerin yozlaşmasını eleştirmiştir.

Halk Yolu Mecmuası 'nda yayınlanan hatırat ve mektup türlerindeki eserler Kurtuluş Savaşı'nı yansıtırken, *Duygu Gazetesi* 'ndeki hatırat ve mektuplar Cumhuriyetçilik ve Türkçülük fikrini yansıtır. Buna göre Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllarda Çankırı basınında Kurtuluş Savaşı konusuna yer verilirken, Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında inkılâplara daha fazla yer verilmiştir.

Çankırı basınındaki bahsi geçen bu mecmua ve gazeteler yerel anlamda Çankırı edebiyat tarihine kaynak teşkil etmekle birlikte Çankırı'da oluşturulan edebiyat-basın ilişkisine, edebiyat tarihine, edebiyat sosyolojisine, edebiyat coğrafyasına, halkbilimine vd. birçok alana malzeme sunması bakımından önemlidir. Bununla birlikte basın yayın organlarında yer alan çeşitli edebî türlerin zengin muhtevaları ve bunları meydana getiren şairler ve yazarlar üzerine müstakil çalışmalar meydana getirilmesi de önem arz eder.

Söz konusu edilen mecmua ve gazeteler, Çankırı'nın Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki tarihi, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını yansıtmaları bakımından oldukça önemli mihenk taşlarıdır. Bu taşlar, şehrin içinde bulunduğu durumu, şehir halkını, âdetlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini bugüne yansıtmışlardır.

Bununla birlikte bugün Çankırı basın hayatında teknolojinin gelişmesiyle gazete basımı dağıtımı gibi sorunlar ortadan kaldırılmış ve internet ortamından cep telefonu, bilgisayar gibi teknolojik araçlar vasıtası ile gazete okunmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve birçok yenilik ile birlikte Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki sorunlar aşılmıştır, ancak bugünün gazetesi, değişen toplumun ve okuyucuların beklentisini karşılamada yetersiz kalmıştır. Genellikle resmi ilanlar, siyasi ve sosyal haberlerle sınırlandırılan gazeteler günümüzde toplumun okuması için panolarda yer almaktadır.

Bu çalışmayla Çankırı kültür ve edebiyat tarihinde önemli bir yeri olan bahsi geçen gazetelerdeki edebî muhteva tespit edilerek ve bir tasnif denemesinde bulunularak basın ve edebiyat tarihindeki eksikliklerin tamamlanması yönünde bir inceleme çalışması amaçlanmıştır. Hem edebiyat, bilim ve sanata hem de Çankırı tarihine ışık

tutacağını düşündüğümüz çalışmanın, aynı zamanda basın yayın tarihine ve kültürel mirasa da önemli katkılar sunacağı kanaatindeyiz.

Bu kanaat ile Çankırı basın tarihinin başlangıç aşaması olan 1921'den, Atatürk'ün vefatı olan 1938 yılına kadar getirdiğimiz çalışmanın araştırmacılara yeni konu ve kaynak oluşturması düşüncesi ile Çankırı basınıyla ilgili çalışmaların 1939-1960, 1960-1980, 1980-2000 ve 2000'den günümüze doğru... şeklinde araştırılarak getirilmesinin temennisinde bulunuyoruz.

KAYNAKÇA

AKALIN, Şükrü Halûk (Haz.), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

AKKAYA, Nevin, “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Halk Eğitimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 27, 2010.

AKYOL, İbrahim, *Çankırlı Âşık Sabrî*, Çankırı Belediyesi Yayınları, Çankırı 2016.

ATASEVEN, Asaf – ŞENER, Mehmet, “Domuz”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

BAŞER, Tayip, *Dünkü ve Bugünkü Çankırı*, İstiklâl Matbaası, Ankara 1956.

BİRİNCİ, Ali (Ed.), *Çankırı Halk Edebiyatı Tahsin Nahit Uygur*, Okuyan Adam Yayınları, Ankara 2002.

BİRSEL, Salâh, “Anı Üzerine”, *Türk Dili Anı Özel Sayısı*, Y. 21, C. XXV, S. 246, 1 Mart 1972.

BOZGEDİK, Kutsal, *Çankırı’da Yayımlanan “Halk Yolu” ve “Duygu” Mecmualarındaki Şiirler*, Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi, Çankırı 2014.

CANSIZ, Demet, *Halk Yolu Mecmuası (1923-1927)*, Çankırı Belediyesi Yayınları, Çankırı 2014.

ÇALIŞKAN, Adem, “Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research* Volume 3 / 10 Winter 2010, ErişimTarihi: 28.03.2017, [Http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/caliskan_adem.pdf](http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/caliskan_adem.pdf).

Duygu Gatesi, Y. 1930-1938, S. 1-404, Çankırı 1930-1938.

ÇETİŞLİ, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş/1 Şiir*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.

ÇETİŞLİ, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş/2 Hikâye Roman Tiyatro*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.

ÇIKLA, Selçuk, “Tanzimat’tan Günümüze Gazete-Edebiyat İlişkisi”, *Türkbilig*, S. 18, Ankara 2009.

DEMİROK, Fikri, “Geçmişten Günümüze Çankırı’da Basın”, *Doğruyol Gazetesi*, Erişim Tarihi: 10.03.2017, [Http://www.dogruiyolgazetesi.com/yazarlar/fikri-demirok-emekli-ogretmen/cankiri-da-gazetecilik/510/](http://www.dogruiyolgazetesi.com/yazarlar/fikri-demirok-emekli-ogretmen/cankiri-da-gazetecilik/510/).

DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara 2010.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.

DOĞAN, Enfel – TİĞLİ, Fatih, “Sultan V. Mehmed Reşad’ın Çanakkale Gazeli ve Bu Gazele Yazılan Tahmisler”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 33, İstanbul 2005, Erişim Tarihi:09.04.2017, [Http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/dogan_tigli_tahmisler.pdf](http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/dogan_tigli_tahmisler.pdf).

ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016.

ERDOĞAN, Mehtap, *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*, KitapeviYayınları, İstanbul 2013.

EROL, Kemal, “Tarih - Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, C. 1 S. 2, Ankara 2012, Erişim Tarihi: 21.03. 2017, [Http://asosindex.com/cache/articles/19882-1.pdf](http://asosindex.com/cache/articles/19882-1.pdf).

GÜMÜŞ, Aydın Adnan, “1930-1938 Yılları Arasında Çankırı’da Çıkan Duygu Gazetesi’nde Duygunun Sesi/Edebiyatın Yansıması”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 6, S. 8, 2011.

Halk Yolu Mecmuası, Y. 1923-1927, S. 1-75, Çankırı 1923-1927.

KORKMAZ Ramazan (Ed.), *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.

KEFELİ, Emel, *Batı Edebiyatında Akımlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.

KURNAZ, Cemâl, *Ahmet Talât Onay*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

KURNAZ, Cemal (Haz.), *Türk Şiirlerinin Vezni: Ahmet Talât Onay*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

KURNAZ, Cemal (Haz.), *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i: Ahmet Talât Onay*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

KURNAZ, Cemal (Haz.), *Ahmet Tâlat Onay, Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar Ve İzahı*, Berikan Yayınları, Ankara 2014.

KURNAZ, Cemal, *Divan Edebiyatı ve Türk Kimliği*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2013.

KURNAZ, Cemâl-KURNAZ, Şefika (Haz.), *Milli Mücadele Yazıları: Ahmet Talât Onay*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2004.

KURNAZ, Cemâl-ÇELTİK Halil, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, *Gazetecilik Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2008, Erişim Tarihi: 10.03.2017,

[Http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/gazetecilik/moduller/turk_basininin_dogusuvegelisimi.pdf](http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/gazetecilik/moduller/turk_basininin_dogusuvegelisimi.pdf).

MORAN, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.

OĞUZ, M. Öcal (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2012.

OKAY, Orhan, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.

ÖZGÜL, M. Kayahan, *Kandille İskandil*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2011.

PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2012.

ŞAHİN, Halil İbrahim, “Bektaşî Fıkraları ve Gülme Teorileri Türk Kültürü”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* / 2010 / 55, Erişim Tarihi: 18.03.2017, [Http://www.tasavvufkitapligi.com/i/uploads/602084bektas%C3%AE-fikralari-ve-gulme-teorileri.pdf](http://www.tasavvufkitapligi.com/i/uploads/602084bektas%C3%AE-fikralari-ve-gulme-teorileri.pdf).

ŞİMŞEK, Selami, *Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Lİtera Yayıncılık, İstanbul 2017.

TANPINAR, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2015.

TAŞDEMİR, Erdem-DERELİ, Aytaç Burak, “Kengiri’den Günümüze Çankırı Basını”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S.44, 2017.

TÖKEL, Dursun Ali, *Divan Şiirinde Harf Simgeciliği*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016.

TURAL, Sadık K.-KERMAN, Zeynep-ÖZGÜL, M. Kayahan (Haz.), *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

TÜRKOĞLU, Ömer, “Çankırı Basın Tarihi’ne Dair Kısa Notlar ve *İnce Geliş Gazetesi*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 2, S. 2, 2007.

ÜNAL, Yeter, *Necât (Sayı: 83,90,91,92,93,94,96,100,107), Çankırı (Sayı: 269) ve Çankırı’da İnce Geliş (Sayı: 1) Gazetelerinin Yeni Yazıya Aktarılması*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi, Çankırı 2015.

ÜZEN, İsmet, “Çankırı’da Yayınlanan Gazetelere Göre Menemen Olayı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XXVIII, S. 83, 2012, Erişim Tarihi: 10.03. 2017, [Http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/03-%C4%B0smet-%C3%9Czen1.pdf](http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/03-%C4%B0smet-%C3%9Czen1.pdf).

VARLIK, Bülent, “Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi I. Cilt*, İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

YALÇIN, Alemdar, *Siyasi ve Sosyal Değişimler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2017.

YALÇIN-ÇELİK S. Dilek, “Türk Edebiyatında Kısa Hikâye Hakkında Yapılan Çalışmalar”, *Türkbilig*, S.3, Ankara 2002, Erişim Tarihi: 22.03.2017, [Http://www.turkbilig.com/pdf/200203-312.pdf](http://www.turkbilig.com/pdf/200203-312.pdf).

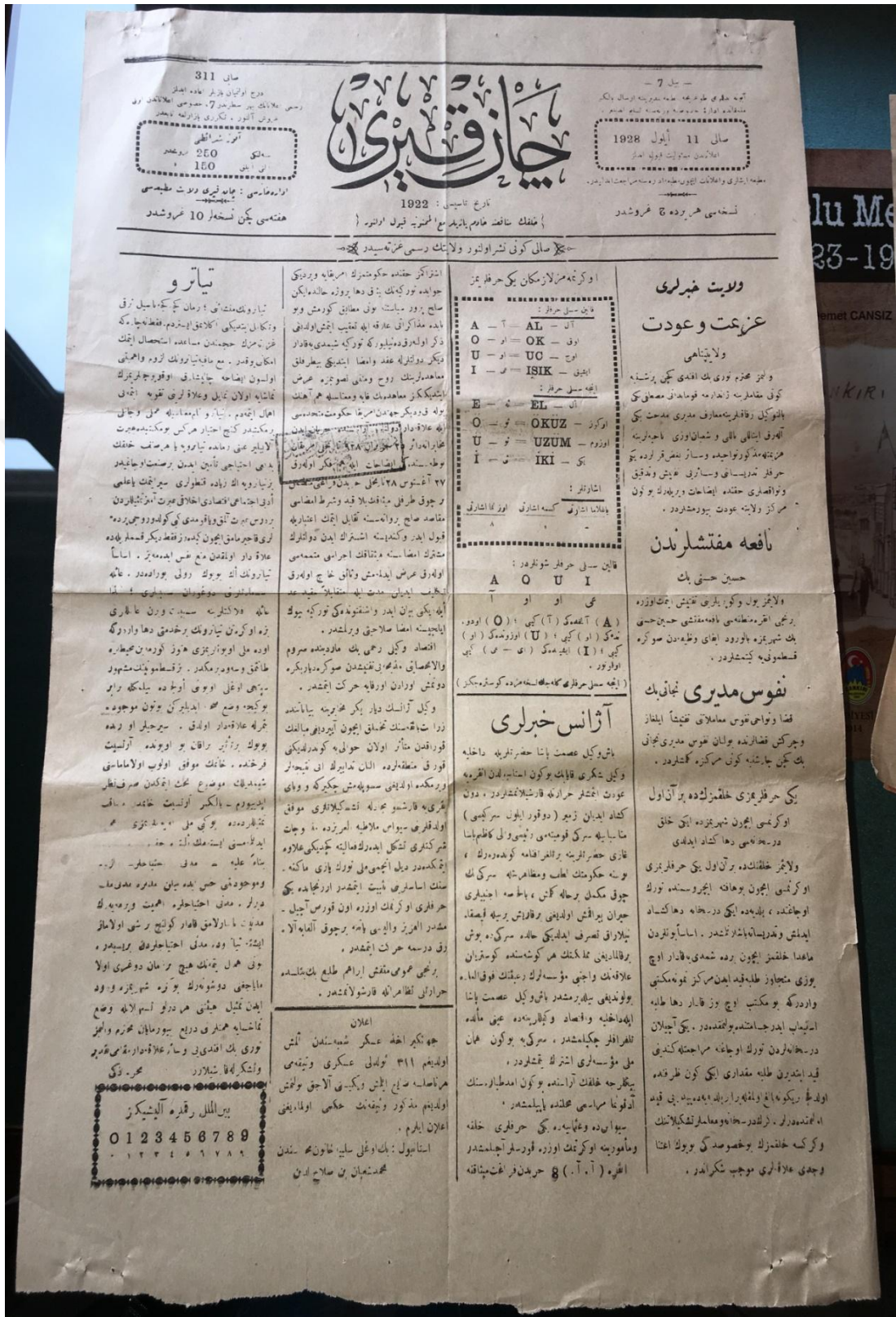
YETİŞ, Kâzım, *Yenilik mi Gelenek mi Var mı Hele Söylenmedik Söz*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2017.

YÜZDEMİR, Ali, “Çankırı Yerel Basını, “*Necât ve Çankırı*” Örnekleri”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Y. 2, S. 2, 2007.

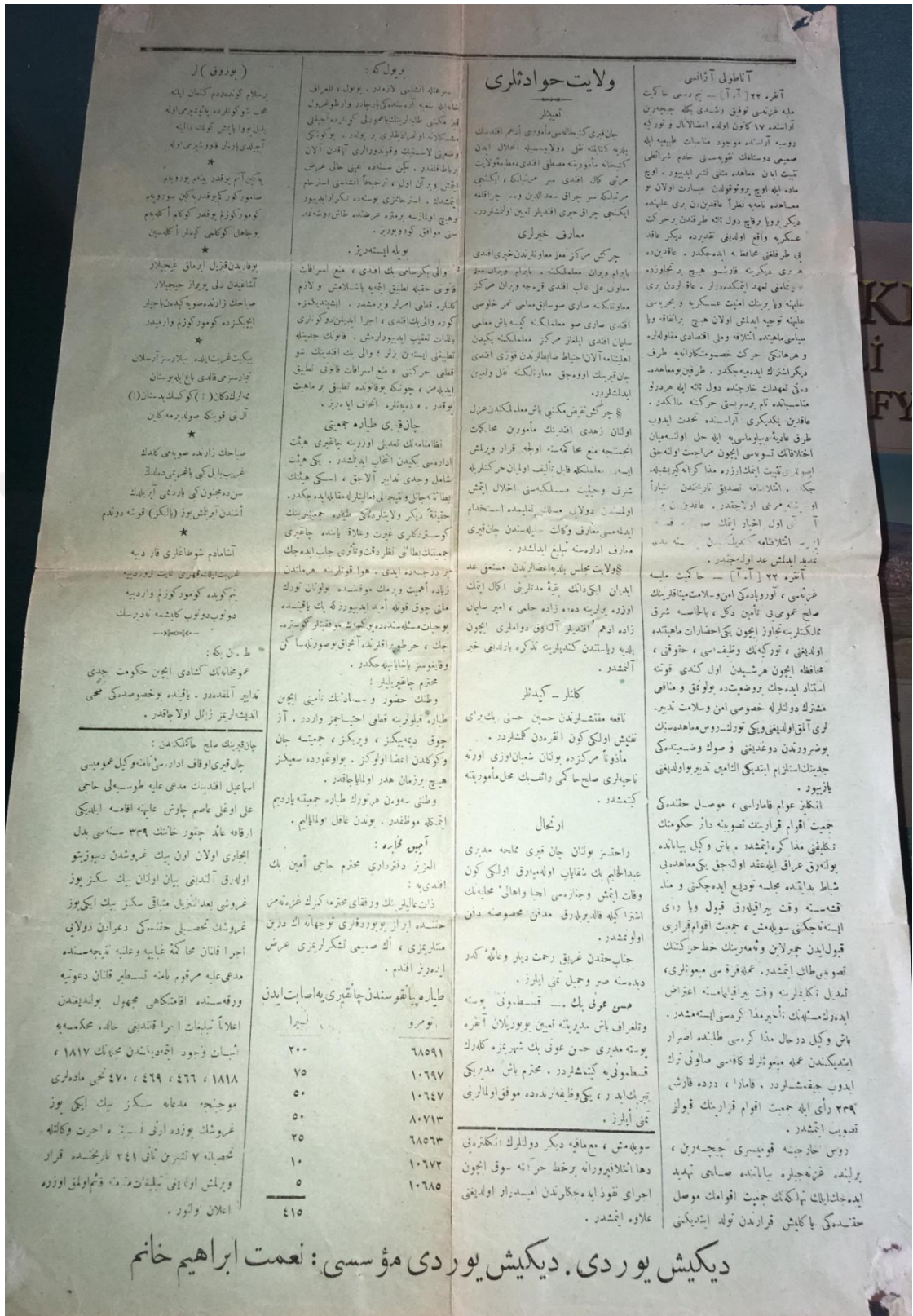
ZEKİ, Muharrem Zeki “Tiyatro”, *Çankırı Gazetesi*, Y. 7, S. 311, 1928.

ZEKİ, Muharrem Zeki “Halk Sahnesi”, *Çankırı Gazetesi*, Y. 7, S. 312, 1928.

Resim 1: Çankırı Gazetesi

Resim 3: Necât Gazetesi'nin arka sayfası

Resim 4: İnce Geliş Gazetesi

03/08/2011

مدیر مسئول
محسن ناصبی

خانقاهی

صاحب امتیاز
کمال مناب

مفتک برلین

اورد بسمه کونده بر جیغار علمی، فنی، ادبی، اجتماعی مجموعہ

برنجی سنه - برنجی جلد

صافی : ۹

۱۵ حزیان ۱۳۳۹

کثیر مشرودر . بوصف قوت ونفوذیه دیگر انسانلری
دائماً آزمش ، آزلی ایستدیک کی سوق اداره ایش ،
چالیشدیرمش و مساعیلرینک ثمره لرینی سقاقت وهوسانه
حصص وخصیص ایشدر . ایشته عصردن عصره ،
اجداددن اجداده توارث ایدن بو اصول تغلب و تحکم
برقسم قلیل ایچون برحق واکثریت تشکیل ایدن دیگر
زمره ایچونده آخر حسابنه چالیشمق ظلم واعتسافه
بیون اکرک آتلی آتون تیشدرده اوطورمق بروظیفه
تلقی اولمشدر .

فقط علم وفنک ترقی ونعالمی مشری حیاده یکی
احتیاجلر طوغورمش یکی فیکرلر تولید ایش خرافه لر
ازاله ایش ، انسانلره ایی کوتونی تفریق ایدیه بیلجک
برقدردت تمیزیه ، حقنی طلب ایدیه جک بر رفعت حسیه
ویرمشدر . ایشته بونارینندن اعتباراً ، هیچ برقید ایل
مکلف اولیسیایارق هر دورلو خطوظایدن مستفید اولان
ودیکرینک آلن تری بهاسنه کافه هوسات و آرزولرینی
ادامه ایدن برنجی زمره ایل بوقدر چالیشدینی حالده
آچلق وسفالتدن تخلص کریان ایدیه میان مملکتک هر
دورلو الام ومصائبی سینه تحملنده طاشیان وبرلقمه
اکمکه عرض اقتدار ایدن دیگر طبقه آردسند شددلی
مجادله لر باشلامش وقا اولان بونشکیلات اجتماعی

انتخابات مناسبیتیه تاریخین بر بارجه

تاریخ اجتماعیات مطالعه ایدیلر ، بشریتک مختلف
زمانلرده کچیردیک اشکل اداره نیک الطبیعاتی تدقیق
ایدیایره ؛ کوریلرک انسانلر دینی فہم وادراک خصوص
صنعه بیکلرجه سنلک بردوره طفولیت کچیرمشلر ترقیات
علمیه طبیعی حادثه لر کشف ایدینجه ؛ وبونلرک
نتایجینی سینی ، اجتماعی ، اقتصادی قانونلر خالده قورنچیه
قدر یک جوق قائل اختلال و انحصارلر معروض
قالمشدر .

ایلک انسانلر کائسانده هر حادثاتی مافوق الطبیعه بر
قوتہ عطف واسناد ایش بوقاعتلر اطرافنده خرافه لر
حکایه لر ترتیب ایش ، یا کلش اعتقادلرک استیلائی بر
شکل آسنه سببیت ویرمش قولای قولای تبدد تعالی
بونہ داخل اوله مامشاردر .

بشريتک برقسم قلیلی انسانلرده موجود بومعتقدن
استفاده جهننه کتہ شلر طامعات وهکذا ریتہ ایصال
ایلدیک هر هانکی برقوتی نفسلرینده ظن ایلنلرک تحکم
وتغلب طریق طومشدر دزد بکلک ، قرالاق ، شاهلق
پادشاهلق کی مواقع وبونلره مخصوص مراسم احداث
ایشلر ، ومنسوبینی کی طفیلی ممتاز برصنف وجوده

İdare hanesi

Çankırıda

Sahibi

İhtaretle

Ahmet Talât

Seneligi : 150 Kuruş
Altı Aylığı : 100

DUYGU

Yazı işleri için
Baş Muharrir müracaat edilmelidir

Beheri 100 para

Perşembe günleri çıkar

Sayı:

Gazi HZ.

Reisi Cümhur Gazi Mustafa Kemâl Hazretleri kendilerine ait bütün evleri ve sahibi bulundukları bütün emlak ve çiftlikleri Halk fırkasının büyük kongresinde kendi tesis ettikleri Halk fırkasına bahş eyleyeceğini bildirmişlerdi.

İstanbul gazetelerinin yazdıklarına göre Gazi hazretleri kendi fırkasına olan muhabbet ve teveccühünü göstermek maksadile bu evlerle arazi ve çiftliklerin Halk fırkasına için devri lâzım gelen muamelei kanuniyenin yapılmasını emir buyurdıklarından fırka namına tapu senetleri tanzim edilmiştir. Büyük Halâskârın bu yüksek hareketini her Türk daima göz önünde tutmalıdır.

S. C. Fırkası

Bu vatanın Acına - cak bir talii , Türk milletinin ağlanacak bir tecellisi var. Yirmi üç seneden beri ne zaman başta bulunan hükûmete muhalif bir fırka meydana çıkmış ise mutlaka öz Türklerle asla uyusmak , barışmak imkânı olmayan unsurlarla birleşmiş, mutlak türklerin zararına çalışmışlardır .

Temmuz inkılabından sonra ittifak ve terakki hükûmetini devirmek için meydana atılan (ahrar) Fırkası hristiyanlar Arap ve Arnavutlarla birleşerek Türklere hücum etmişlerdi . Bilahere teşekkül eden (Hürriyet ve itilaf) fırkası ise vatanımızı paylaşmak isteyen İngilizler, Fransızlar, İtalyanlarla ve hatta Yunanilerle bir-

leşerek (Hilafet orduları) namı altında Rum , Ermeni, Abaza , ve Çerkeslerden mürekkep bir sürü haşeratı mudafai hukuk cemiyetinin meydana getirdiği kuvvete karşı göndermişlerdi.

Başında Büyük (Gazi) nin Baş kumandan ve şimdi ki Baş vekil İsmet Paşanın cephe kumandanı olduğu kuvayi milliyeye orduları bu içimizden çıkan türklerin gayri milletlerden mürekkep sefilleri perişan ettiği gibi Yunan ordularının da tarihte misli görülmiyen bir zaferle berbat ve mahvetmişti . Bunlarla birleşen hürriyet ve itilafçılar ya kaçmışlar , yahut bir köşeye sinmişlerdi .

Cumhuriyetin ilanından sonra ise mudafai hukuk cemiyeti (C. H. Fırkası) ol-

muş ve fekat karşısın başlarında Reuf, Bekir Sami gibi çerkesler bulunan (terakki perver) Fırkası çıkmış ve nihayet bu vatanın halâskârı olan (GAZİ) ye suikast yapacak kadar adilliklere düştüklerinden dağılmışlardı . Şimdi ise (Gazi) nin Reis bulunduğu (H. Fırkası) na karşı (S Cumhuriyet) Fırkasının çıktığını görüyoruz .

Bir memlekette vatan sevenlerden mürekkep fırkaların bulunması her halde faydalıdır . Fakat asıl hedefin vatan selameti , milletin menfaati olmak şarttır . En kara günlerimizde içimizde yaşayan , lâkin dili , dini , dileği öz türklerinkine uymayan anasirin türklerle reva gördükleri hakaret, hepimizin

malumudur . Bundan başka bu aslen öz Türk olmayanların şimdiye kadar Türklere isminamadıkları ise malum bir hak kattır . Bu ciheti pek ala bilen yeni fırka erkânı , mahza Halk fırkasını arkadan tutmak için İstanbul Belediye intihabatı münasebetile gösterdiği namzetlerin ekseriyeti Türklere almadığı anlaşılmıştır .

Ne garip tecellidir ki yeni fırka İstanbuldaki türk olmayanların reylerini alabilmek için rumlardan (6) ermenilerden (4) Yahudilerden (3) namzet göstermiştir .

Bu halin İzmirde de Yahudilerden vesatir türk olmayanlardan namzet gösterilerek halk fırkasına galebe çalmak istendiğini görmektediriz .

Resim 6: Duygu Gazetesi

İNDEKS

A

- A. İ., 95, 103, 119, 274
- A. K., 104, 115, 132, 189, 256, 259,
288, 290, 411, 502, 503
- A. Kemal, 95, 109, 112, 119, 334, 337,
385, 386
- A. Miktat, 95, 106, 119, 323, 325
- A. N., 123, 473, 487
- A. R., 169
- A.R., 19, 33, 49
- Abdullah Atıf, 19, 30, 31, 34, 170
- Abdülbaki Gölpınarlı, 94, 95, 98, 117,
119, 225, 226, 469, 470
- Açıkgöz, 21
- Ahmet Hamdi Tanpınar, 3, 58, 109
- Ahmet Haşım, 3
- Ahmet Kayıkçı, 9
- Ahmet Kemal, 22
- Ahmet Talat, 8, 9, 11, 13, 15, 19, 21,
22, 23, 24, 30, 31, 33, 35, 36, 43,
47, 56, 58, 94, 95, 96, 97, 99, 101,
102, 103, 104, 109, 110, 112, 113,
114, 117, 118, 119, 120, 123, 138,
151, 152, 153, 154, 155, 169, 170,
172, 193, 204, 205, 206, 207, 209,
210, 211, 212, 213, 214, 215, 216,
217, 218, 219, 220, 221, 222, 223,
224, 225, 226, 229, 230, 239, 276,
278, 282, 403, 461, 462, 524, 528,
532, 535, 539
- Ahmet Talat Onay, 8, 9, 11, 13, 15,
21, 22, 24, 94, 95, 96, 101, 102,
117, 123, 138, 152, 204, 205, 206,
207, 209, 210, 211, 212, 213, 214,
215, 216, 217, 218, 219, 220, 221,
222, 223, 224, 225, 226, 229, 230,
239, 403, 461, 462
- Ali Birinci, 16, 21
- Ali Dehri, 113, 118, 123, 170, 171,
176, 185, 186, 394, 395, 432, 433
- Ali Dehrî, 19, 22, 30, 31, 34, 37, 56,
58, 94, 95, 98, 113, 119
- Ali Kemal, 203, 204
- Ali Kör, 9
- Ali Rıza, 19, 30, 31, 43, 45, 172, 173
- Ali Yaver, 19, 30, 31, 43, 91, 172
- Asrî Baba, 19, 20, 30, 42, 43, 45, 46,
49, 50, 56, 109, 173
- Aşık Zahmi, 169, 170, 172, 176
- Atatürk, 6, 7, 11, 13, 17, 18, 23, 28,
31, 43, 47, 48, 50, 61, 95, 96, 104,
107, 108, 109, 110, 112, 113, 121,
122, 123, 147, 288, 291, 299, 300,
301, 302, 303, 304, 355, 357, 358,
360, 388, 463, 471, 540, 541, 542,
544, 549

Atila Karahan, 108, 109, 219, 220,
323, 341, 342, 344, 346, 348, 359,
401, 402, 457, 458, 467, 468

B

Behçet, 19, 23, 30, 31, 49, 94, 95, 108,
109, 117, 118, 119, 174, 338, 339,
428, 429, 430, 432, 462
Behzat Behiç, 95, 104, 119, 271, 273
Bekri Baba, 19, 30, 50, 174, 175
Besim, 95, 97, 98, 102, 103, 119, 190,
191, 192, 283, 284, 330
Besim Atalay, 95, 97, 98, 102, 119,
190, 191, 192, 330
Birlik Gazetesi, 7, 8, 9, 10
Bizim Çankırı Gazetesi, 7, 9
Büyük Çankırı, 7, 9
Büyük Çankırı Gazetesi, 7

C

Cemal Bardakçı, 6
Cemal Bozkurt, 13
Ceride-i Havadis, 1, 3
Cevat Hakkı, 67, 178
Cevdet Ergip, 9
Cevdet Paşa, 94, 95, 118, 439
Coşkun Efe, 95, 115, 119, 416, 417

Ç

Çankırı Birlik Gazetesi, 7, 9

Çankırı Gazetesi, vii, viii, 4, 7, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 540, 550,
551

Çankırı Yenigün Gazetesi, 10
Çankırı'da Yenigün Gazetesi, 7
Çankırlı Ali Kadri, 19, 30
Çankırlı Ozan, 94, 95, 115, 417, 419,
421, 423, 426
Çankırlı Zahmî, 19, 58, 94, 95, 119
Çuvaldız, 19, 30, 31, 42, 171

D

Danış Remzi, 153, 154, 155, 532, 535,
536
Dehri, 45, 109, 123, 173, 175, 186
Demet Cansız, 6, 21
Demokrat Gazete, 7
Dergâh Mecmuası, 3
Dertli, 21, 97, 104, 202, 373
Devrim Gazetesi, 7, 8, 10
Doğruyol Gazetesi, 7, 9, 10, 546
Duygu Gazetesi, vii, 4, 7, 8, 10, 11,
21, 22, 24, 93, 96, 98, 100, 102,
103, 104, 105, 107, 108, 109, 110,
112, 113, 115, 116, 117, 118, 119,
121, 122, 123, 124, 133, 134, 135,
136, 139, 144, 146, 147, 148, 149,
151, 153, 179, 227, 540, 541, 542,
543, 547, 556

E

Ege Dayı, 95, 117, 119, 450, 451

Erzurumlu Emrah, 94, 95, 98, 106,
112, 119, 180, 383

F

Faik Atı, 95, 98, 119, 189, 190
Fani Baba, 95, 104, 119, 265, 268
Fatma, 20, 43, 173, 507, 508, 509, 510
Feyzullah Sacit, 19, 30, 31, 43, 173
Filibelizade Mehmed Nizamî, 19, 30

G

Güneş Gazetesi, 7, 9

H

H. A., 98, 106, 201, 202, 325, 351,
354
H. Atila, 109, 274, 283, 316, 320, 321,
322, 341, 342, 344, 346, 348, 370,
398, 399, 400, 401, 402, 441, 443,
444, 445, 446, 447, 448, 450, 457,
458
H. Fehmi, 103, 104, 113, 114, 231,
232, 233, 234, 397
H. Kılış, 94, 95, 103, 119, 290, 291
H. Rıfat Topuz, 94, 95, 106, 110, 119,
377, 378, 466
Hacı Saraç Oğlu, 104, 249
Hacı Şeyhoğlu Hasan, 22
Hacı Tevfik Efendi, 19, 91
Hafız Hakkı Efendi, 19
Hakikat Gazetesi, 7, 9

Hakkı, 19, 32, 95, 97, 103, 108, 119,
120, 182, 276, 278, 311, 316, 360,
361, 513, 523, 524, 525, 528, 535,
536

Halide Edip, 3, 73

Halit Emekli, 9

Halk Yolu Mecmuası, vi, vii, 4, 6, 7, 8,
11, 12, 18, 19, 20, 21, 30, 31, 32,
33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71,
72, 73, 74, 77, 79, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 93, 123,
169, 170, 171, 172, 173, 174, 175,
176, 177, 178, 179, 540, 541, 542,
543, 545, 547, 555

Hamdi Atila, 94, 95, 103, 109, 110,
111, 113, 114, 116, 117, 118, 119,
219, 220, 341, 365, 366, 367, 368,
450, 453, 454

Hasan Fehmi, 95, 108, 119, 330, 333,
334

Hasan Üçok, 20, 30

Hikâyecî, 122, 128, 129, 130, 131,
132, 133, 136, 137, 488, 489, 490,
491, 492, 493, 494, 495, 496, 497,
498, 499, 500, 501, 502

Hilmî, 19, 30, 31, 51

Hüseyin Avni, 65, 66, 67, 68, 81, 82,
83, 84, 85, 88, 90, 177, 178, 179

Hüseyin Rıfat, 95, 103, 117, 119, 275,
276, 451, 452

Hüseyin Siyret, 94, 95, 110, 116, 119,
364, 439, 440

I

II. Adnan, 95, 103, 119, 230, 231
İlgaz Gazetesi, 7, 9

İ

İbrahim Alaettin GÖVSA, 389
İhsan Kami, 30, 42, 47, 171, 172, 173,
174, 175, 176
İhsan Kamî, 19, 31, 45, 48, 50, 56
İnce Geliş Gazetesi, vi, 4, 7, 8, 11, 12,
13, 17, 18, 28, 29, 166, 540, 541,
555
İshak Refet Işıtman, 95, 116, 119, 464
İskender Haki, 19, 30, 31, 51, 175
İsmail Efendi, 25, 165, 166
İsmail Ziya, 19, 30, 31, 49, 174

K

K. Üçok, 104, 151, 288, 290, 514, 515,
519, 522
Kadri, 8, 151, 152, 153, 164, 166, 169,
175, 321, 329, 514
Kadri Korman, 8
Kahkaha, 19, 30, 31, 45, 56, 173, 176
Kalender, 19, 20, 21, 30, 31, 42, 48,
50, 91, 171, 174, 176
Kara Tekin, 19, 49, 174
Karatekin Gazetesi, 7, 9
Kemal Cenap, 8, 19

Kemal Çağlar, 23, 109, 462
Kengiri (Çankırı) Gazetesi, vi, 4, 11
Kerküklü M. Nedim, 19, 30, 33, 42,
43, 44, 47, 48, 171, 172, 174
Kırşehirli Ayetullah, 19, 30, 31, 42,
51, 169, 175
Kırşehrili Abdullah, 19, 30, 31
Köroğlu, 21
Köy Şairi, 95, 110, 119, 362
Küt İyne, 109, 116, 117, 119, 327,
328, 410, 426

L

Lütfiye Yazan, 8

M

M. F., 30, 35, 43, 45, 52, 56, 60, 170,
171, 172, 175, 176
M. Fahri, 49, 58, 173, 174
M. Tevfik Sarpaş, 104, 302, 304
M.F., 19
Mahî Efendi, 19, 30, 31, 56
Malik Aksel, 23
Mecbur, 19, 30, 31, 34, 42, 94, 170,
171, 172
Mehik, 19, 30, 31, 50, 174
Mehmed Refik, 170
Mehmed Tevfik Efendi, 19, 56, 176
Mehmet Refik, 19, 30, 31, 34, 45, 57,
63, 64, 170, 171, 173, 176, 177
Mehmet Rıfat, 11
Melek, 132, 503, 504

Mesut Kami, 95, 98, 104, 117, 118,
119, 227, 228, 229, 249, 255, 433,
435, 437

Muallim Şükrü Bey, 95, 119, 282, 283

Muazzam Alpaslan, 8

Muharrem Zeki, 13, 14, 17, 28, 29, 97,
153, 154, 155, 167, 524, 525, 526,
527, 528, 532, 533, 534, 537, 550

Muhlis, 81, 87, 88, 89, 179

Mustafa Asım, 81, 86, 88, 89, 178,
179

Mustafa Hoşabacıoğlu, 9

Mustafa Kemal, 6, 17, 18, 23, 28, 47,
81, 87, 89, 104, 108, 112, 151, 334

N

N. Fikret, 23

N. Z., 30, 31, 42, 45, 49, 50, 54, 56,
57, 60, 170, 171, 173, 174, 175, 176

N.Z., 19

Nahit, 15, 26, 27, 30, 31, 33, 47, 51,
166, 169, 170, 172, 173

Nakip zade Hürrem Efendi, 19

Nakipzade Hürrem Efendi, 30, 31, 176

Nasih, 178

Necât Gazetesi, vi, 4, 7, 8, 11, 12, 15,
16, 17, 25, 156, 540, 541, 552, 553

Necati Asım Uslu, 9

Necdet, 95, 98, 110, 119, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 193, 363

Neriman, 20

Neşati, 169

Nevzat Çağdaş, 464, 465

Nizameddin Yümni, 170

Nizamettin Yümni, 95, 175, 372, 374

O

O. Sümer, 98, 226, 227

Oktay, 19, 30, 31, 42, 170

Ö

Öğretmen Gazetesi, 7, 9

Ömer Faik, 19, 30, 31, 34, 53, 170,
171

Ömer Karaman, 10

R

R. A., 114, 119, 400, 401

Reşid Fani, 176

Reşid Gani, 26, 157, 158

Reşit Gani, 26

Rıfat Mazhar, 132, 505, 507

Rıfat Rami, 19, 31, 43, 173

Rıfkı Kamil Urga, 15, 17, 18

Rıza, 22, 94, 95, 98, 100, 104, 106,

108, 109, 112, 114, 115, 119, 122,

183, 184, 185, 199, 200, 201, 259,

265, 280, 305, 306, 307, 308, 309,

310, 311, 312, 313, 332, 333, 337,

338, 348, 349, 380, 381, 382, 383,

384, 390, 391

Rindi, 33, 170, 171, 183

Rindî, 19, 30, 32, 34, 38, 39, 42, 58,
94, 95, 98, 119, 172, 182

Ruhi Ok, 95, 98, 108, 114, 224, 355,
356, 357, 407, 408

S

S. F., 487, 488
S. N., 204
Sabih, 19, 30, 31, 42, 172
Sabri, 102, 170, 179, 180, 186, 214,
215, 279, 304
Sabrî, 19, 30, 31, 35, 37, 58, 94, 95,
98, 119, 545
Sadık Çakırsipahi, 9
Sadık Softa, 9
Saim Nezihi, 95, 98, 110, 116, 119,
194, 195, 365, 440
Saim Neziye, 363, 364
Seyyit Vahî, 19
Sıdika Sevim, 95, 110, 111, 118, 119,
366, 367, 448
Sırrı Kandiyeli, 95, 103, 109, 119,
291, 359, 360
Soğukoluk, 67, 178
Süleyman Sıddık, 95, 115, 119, 414
Süleyman Sırrı, 95, 113, 119, 395, 397

Ş

Şükrü Edip, 95, 109, 112, 114, 115,
118, 119, 132, 358, 387, 408, 409,
410, 417, 466, 467, 507, 510

T

T. O., 224, 286, 288, 291, 302, 326,
327, 349, 350, 354, 355, 361, 375,
376, 377, 379, 387, 404, 405, 407,
458, 459, 460, 461, 465, 466, 468,
469, 471, 473
Tahsin Nahit, 8, 15, 16, 19, 20, 25, 26,
27, 28, 30, 31, 32, 33, 42, 43, 45,
47, 51, 52, 56, 58, 59, 67, 91, 158,
159, 163, 164, 165, 170, 171, 172,
173, 174, 175, 176, 178, 545
Tahsin Uygur, 95, 109, 119, 356
Tanrı Verdi, 94, 95, 118, 119, 428,
429
Tasvir-i Efkâr, 3
Tebessüm, 19, 30, 31, 56, 176
Teknik Tarım Gazetesi, 7, 9
Tercüman-ı Ahval, 1, 3
Tok Dil, 19, 30, 31, 50, 175
Turgut, 19, 30, 31, 43, 95, 104, 119,
139, 140, 141, 142, 144, 173, 268,
271
Türk Çocuğu, 19, 30, 31, 45, 117, 173,
458
Türk Kadını, 20, 103, 104, 117, 233,
274, 275, 451, 468

Ü

Ülkü, 2, 95, 118, 119, 462, 463

V

Vahi, 114, 119, 174, 391, 393
Vefdi, 169

Y

Yahya Kemal, 3, 94, 95, 98, 112, 113,
119, 210, 211, 384, 385, 403, 404
Yakup Kadri, 3, 73
Yaşar Ateşsoy, 9
Yeni Çankırı Gazetesi, 8
Yunus İmre, 95, 119, 393, 394
Yusuf Ziya, 11, 19, 30, 31, 56, 58, 95,
118, 119, 176, 427, 428

Z

Zamirî Çelebi, 19, 30, 31, 33
Zehra Nihal, 65, 177
Zeki, 13, 19, 20, 28, 30, 31, 42, 43, 46,
54, 94, 95, 98, 104, 108, 109, 110,
112, 113, 119, 120, 153, 154, 171,
173, 175, 202, 203, 284, 286, 339,
341, 369, 370, 381, 382, 452, 453,
525, 533
Zeki Orhan, 19, 30, 31, 42, 171
Zeki Ömer Defne, 20, 30, 46, 109

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Kutsal BOZGEDİK
Doğum Yeri	Kızılırmak
Doğum Tarihi	10.06.1990

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (....) TOEFL (....) EILTS (....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Çankırı Gazi Anadolu Lisesi Çankırı İl Halk Kütüphanesi Çankırı Karatekin Ortaokulu
Görevi/Pozisyonu	Türk Dili ve Edebiyatı Stajyer Öğretmen Engellilere Destek (EDES) Projesi Kapsamında Çalışan İngilizce Öğretmeni
Tecrübe Süresi	4 Ay 1 Ay 2018 Bahar dönemi

KATILDIĞI

Kurslar	Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Dil Öğrenme Merkezi / İngilizce Kursu
Projeler	Engellilere Destek (EDES) Projesi

İLETİŞİM

Adres	Yeni Mahalle, Çiğdem Sokak No:5 Kızılırmak/ÇANKIRI
E-mail	kutsal_bozgedik@hotmail.com

